NAZIONALE
VITT. EMANUELE
13
24 S
21

PRACTICA CRIMINALIS CANONICA,

SEV LITIVM CONTROVERSIARVMQ. in foro passim Ecclesiastico verti solitarum, copiosæ, & Iuridicæ Decisiones,

Olim à Reuer. & perillustri viro D. IOANNE BERNARDO DIAZ de Luco Calagurritanæ Cathedralis apud Hispanos Ecclesiæ Episcopo conscriptæ:

Nunc vero Clarissimi Viri IGNATII LOPEZ *de Salzedo Canonici Iuris in Complutensi Academia publici primarijq; professoris Commentarijs, & Scholijs illustrata.*

Non tantum Iudicibus quibuscunque fori ecclesiastici, ac in eo versantibus causarum patronis: sed cunctis etiam iuris Pontificij studiosis valde vtiles & necessariæ.

Cum duplici Indice, priore quidem Capitum, altero vero rerum atque uerborum notabilium.

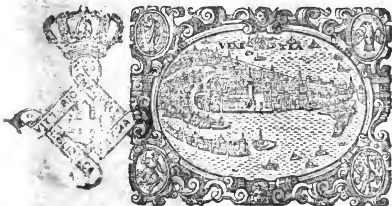

VENETIIS, MDCII.

Apud Societatem Venetam.

INDEX OMNIUM CAPITVLORVM

IN HOC VOLVMINE CONTENtorum Alphabetico ordine descriptus,

In quo obiter lector attendat, incuria impressoris ex corrupto exemplari immutato ordine praepostere veras capitum nota impressas, quas folijs tamen legitime collocatis prout requirebatur, repositas inueniet.

A,

B,

C,

† 2 rum,

Excom-

INDEX RERVM PARITER ET VERBORVM MAXIME memorabilium, & notatu dignißimorum,

QVAE IN PRACTICA HAC CANONICA legentibus paßim occurrere poſſunt, ut copioſus, ita & miro ordine ſerie Alphabetica digeſtus.

A,

iustè

Ius

M,

Mo-

Periu-

Vica-

PRACTICA CRIMINALIS CANONICA

In foro Ecclesiastico consueta.

Denunciatio. Cap. Primum.

CORAM vobis Domino N. Officiali, ac Vicario generali, ego N. presbyter promotor seu fiscalis curiæ vestræ, denuncio q Colubērius & Serpelion diœcesis huius originarij, in ea domicilium habentes, & beneficia, grauia, & plura perpetrarunt facinora. Cum. n. laici essent, sine ordinibus ministrare, ac celebrare sunt ausi. Tandem verò excommunicati, illegitimi, rebaptizati, bigami, serui sine dominorum suorum licentia, & illiterati, & post peractam pœnitentiam solennem, per saltum, furtiuè, extra tempora, & ante ætatē debitam, & ab alieno Episcopo, ac simoniaco, excommunicatoq; hæretico, & a collatione ordinum suspenso, & qui episcopatui renunciauerat, ad sacros ordines sunt promoti, ac suspensionis, excommunicationis, ac interdicti censura nodati, non ieiuni, ac in die sępius, & sine aqua & igne, vel in pane fermētato, & calice ligneo, & super altari non consecrato, ac in priuatis locis, sine licentia Episc celebrarūt, missamq; pro requie defunctorum promulgatam, pro viuis celebrarunt hominibus vt illi mortis incurrerent periculum, Eucharistiam ob ebrietatē ac voracitatem euomuerunt, ac ob negligentiam ipsorū aliqd sanguinis stillauit in terra, & in altari, aliquoties insup

celebrando corpus & sanguinem Dñi non percipiebant, super rebus aptis ad faciendum sortilegia, & ad illum effectũ tantum vnam, vel plures missas scienter celebrarunt, adhibitis nefarijs precib. & verbis superstitiosis, in custodia Eucharistiæ desides. Commendatumq; sibi infirmũ b. priuare noluerunt: beneficia plura possident, quorũ aliqua patres eorũ nullo mediante posséderunt, & in plurib. eorum incusi sunt, viuis eorum possessoribus, & occasione laicæ recognitionis, non requisita Episcopi audientia, bñficia Ecclesiastica sibi presumpserunt vendicare, & in nullo beneficiorum resident, cumq; parochiales Ecclesias habeant, intra annũ non fuerunt promoti. Officiũ insuper diuinum, prout tenẽtur, non recitarunt: negociatores, ac alienæ rei conductores, proxenetæ illicitorum contractuum, laicorum ministri, ac in rebus eorũ procuratores existentes, tabellionatus officium exercentes, ac leges & physicã audientes, villarum procurationes suscipientes, ac Principum & secularium virorũ iusticiarij, contra Ecclesias, à quibus beneficia obtinent, aduocati, vel procuratores extiterunt. Instituti hæredes rogati de restituendo hæreditatem incapaci tacitam fidem dederunt. Calumniatores, maledici, venatores, ioculatores, goliardi, seu buffones. Carnificũ seu macellariorum, aut tabernariorum officium publice & personaliter exercẽtes. Aleatores, ac bona Ecclesiæ dilapidantes, publicis spectaculis, ac clandestinis nuptijs interessentes, nuptias secundas benedicentes, virgatis ac partitis & aliis prohibitis vestibus publicè vtentes, ac comã nutrientes siue relaxantes, ebrij, fornicarij, concubinarij, ac matrimonium de facto contrahentes, Monialib. & spiritualibus filiabus se commiscentes: stupri, incestus, adulterij, ac criminis nefandi rei, sacrilegi, vsurarij, à manifestis vsurariis oblationes recipientes, eosq; Ecclesiasticæ sepulturæ tradentes, fures, simoniaci, periuri, ac falsi testimonij rei, homicidæ, venefici, parricidæ, & per assassinos alios interfici mandantes, truncationesq; membrorũ per se facientes, seu indicantes, duellũ alij spõte offerentes, seu oblatum suscipientes, naues ad pugnam gubernantes, & conflictũ personaliter exercentes, aliosq; ad pugnã incitantes, violentiæq; illatores, literas ad alios directas aperientes, & aduersarijs ostendentes. Ecclesiasticos viros, vt sua resignẽt beneficia, ac ne citati ad curiam accedant, capientes. Incendiarij,

diarij, ac raptorum & Ecclesiarum violatorum non satisfacientium, sepulturis interessentes, eorumq; eleemosynas recipientes, ac de eorum rapina participantes. Sortilegi, consulentesq; aruspices, incantatores, ariolos, augures, sortilegos, ac eos qui artem magicã profitentur, & peccatores, qui sibi confessi fuerunt, signo, aut verbo prodétes, blasphemi, apostatæ, schismatici, hæretici, ac hæreticis receptatoribus defensoribus, & fautoribus eorum Ecclesiasticá adhibentes Sacramenta, ac eos Christianæ sepulturæ tradentes, & eorũ eleemosynas ac oblationes recipientes. Falsarij, conspiratores, ac læsæ maiestatis rei, seq; de suis criminib. gloriantes. Quare peto, præmissorum habita informatione summaria eos citari personaliter, aut capi, ab Ecclesijs, ad quas confugerunt extrahi, incarcerari, tortura siue iuramento præmissis interrogari; confessionib. proprijs, aut testibus conuictos ab ingressu Ecclesiæ interdici, suspendi, beneficijs priuari, ac bonorũ publicatione puniri, verberari, in exiliũ mitti, deponi, ac in arctum monasterijũ detrudi, in perpetuũ carceré dãnari, ac exigentibus culpis, aut data incorrigibilitate degradari, ac seculari curiæ tradi, pœnisve alijs pecuniarijs, vel corporalib. Canonicis, vel Synodalib. consuetudinarijs, siue arbitrarijs puniri, aliquo lapsu t̃pis non obstante. Deficiente verò legitima probatione, ob vulgatam infamiã, graue scandalum, vehementem suspicionem ex testium dictis obortam illis purgationẽ indici, in qua si defecerint, vti cõuictos puniri. Si verò capi non potuerint, absentes eos pœnis damnari cõdignis. Pro quibus omnibus, ac in necessarijs eorũ, vestrũ imploro Officiũ, ac expensas protestor, & pero.

CORAM VOBIS DOMINO *Cap. II.*

1. *Denunciationes coram iudice fieri expedit.*
2. *Tabellionum corruptus animus delictorum correctionem impedit.*

QVoties enim ad expurgãdam Ecclesiasticam Remp. facinorosis clericis alicuius eorum flagitiũ [a] nunciãdũ est, decet vt id in p̃senia iudicis fiat, sic.n. & iudex, ipse perpendere poterit, quæ sit p̃sonæ qualitas, contra quam denunciatio fit, quæ insuper delicti species ac grauitas, vt iuxta illam, quæ futura sunt, ordinet, ac percipiat, in- 1 2 Contra Notarios.

telligatque, quo animi motu, quave certitudine delicti fisca lis suus, aut quiuis alius denunciaturus accedit: & an etiam negocium id, de quo agitur, notario qui tunc se illi offert, tutò committi valeat. Non enim in criminalibus causis minima cura iudicis debet esse personam notarij eligere, ac va
a riare iuxta casuum, & negociorum occurrentiam, cum præcipuè inter plures optio datur. Multum namq; impedit de
b lictorum correctionem tabellionum animus corruptus b precibus, aut precio, seu particulari quadam affectione, vnde sæpius causarum secreta reuelant; testes negligenter, & non vt decet, examinant, & iudices ipsos varijs persuasionibus, & fictionibus ad suæ prauæ intentionis tramitem inclinare satagūt, aut aptis importunitatibus oppugnat; eorum insuper torpore, & segnicie (cum a iudicibus seu fiscalibus in similibus copia, & reorum pauperum defensio. Oportebit etiam de omnibus curiæ tabellionibus diffidere, quando illos certioraturos malefactorem de his, quæ geruntur, iudex probabiliter suspicatur, extraneumque quærere notarium, quo præsente denuncia fiat, & per quem summariè informationis testes examinentur, ac mandatum capturæ subscribatur. Proderit propterea quod Iudice præsente denunciationes fiant contra reos: nam ex hoc ipse facilius illorum memoriam conseruabit, & melius rationem criminalium causarum, & status earum ab officialibus exiget, nec eis licebit, aliquorum prosequi causas, & reliquas pro arbitrio silentio præterire.

ANNOTATIO.

A *Iudicis fiat.* Vide multa lectu non indigna, de hac denunciatione quæ coram iudice faciēda est, circa quam huius capitis argum. versatur scripta per Angel. in tract. malefi. in verbo, *Nec non ad denun.* Bossi in locupletissimo illo delictorum tract. tit. de denunciatione. pag. 101. Iuli. Cla. lib. 5. recep. senten. §. fi. q. 3. & 7.

B *Tabellionum animus corruptus.* Dolus equidem, & tabellionum imperitia, destruit mūdum: & multorum conscientias in magno discrimine constituit, vt singulariter scribit Bald. cons. 6. in c. Viso test. lib. 2. Et ex notariorum imperitia plurima damna, & litium occasio oritur. Ita scribitur in sacro Conc. Trid. ses. 22. c. 10. de reformatione Quapropter iustissimè ibi decretum est, Notarios imperitos, vel in officio delinque-

Contra Notarios.

linquentes, priuandos, vel ad tempus suspendendos esse, ab Episcopo tanquam Apostolicæ sedis delegato. Ex quibus iustissime defenditur decretũ ab Illustrissimo Toletano Præsule factum: quo statutum est, quod nullus Notarius Apostolicus, fungatur munere suo, in hoc ampliss. Archiepisc. nisi pũio examine approbatus fuerit ab ipso, vel ab iudicib sui senatus, q ĩp floret viris integerrimis, & oĩ laude dignissimis.

Et multa contra tabelliones, & Notarios tradit Ripa, in l. Centurio. nu. 83. ff. de vulg. Cagno. in l. si librarius. nu. 2. ff. de regu. iur. Neuiza cons. 28. nu. 11. & 12. Ias. cons. 37. col. 2. lib. 4. Iacob. Menoch. cons. 38. nu. 138. vol. 1. & Anto. Tessara peculiari libello, cui titulum fecit de erroribus notariorum.

Nec minus quam notarij, impedire solent delictorum cõdignam punitionem, nonnulli receptores Ecclesiasticarum curiarum, qui sic iure optimo nuncupantur, cum receptores sint munerum, & delinquentium receptatores, nec non fabricatores iniquitatum: canes sunt ferarum, & ciuium deuoratores. Qui munerib. & donis corrupti, facinorosos homines & publicos peccatores tuẽtur, & probos & bonis moribus imbutos, si nihil eis tribuunt, infamant, & persequuntur. Quod si crimẽ aliquod, antequam ad iudicis aures perueniat, ipsi nouerint, sæpenumero illius causam de plano iudicant, & non sine plena manu. In reorum informationibus innumera crimina perpetrare solent: nam aliquando testes in suum fauorem deponentes, longe repellunt asseuerãtes, illud omittendum esse, quousq; pro illis ferant testimoniũ. Si verò nullam culpam inueniunt, vt salarium itineris reportent, ex capite in testium depositionib. asseuerant, scãdalũ, saltem ortũ fuisse ex obiecto crimine, quasi hoc alicuius foret momenti, non probata legitima causa scãdali, presertim apud optimos iudices, & Deũ timentes. Inquirunt isti aliena crimina, cũ ipsi grauissimis scelerib. irretiti sint. Quibus illud Salustij obiici potest. *Qui in alterum dicere paratus est Vitio carere debet.* Et vt egregiè cecinit ille.

Contra nonnullos receptores curiarũ Ecclesiasticarum.

Tollere festucam, si vis de fratris ocello.
Quæ tua conturbat, lumina tolle trabem.

Et Horatius.

Cum tua peruideas oculis mala, lippus inunctis.
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum?

Tempus equidẽ mihi deficeret, si sigillatim omnes ipsorum

rum iniquitates recenserem. Censeo Christianæ reipublicæ vtilissimum fore, vt istis hominibus ab Ecclesiasticis tribunalib. expulsis, testes in criminalib. causis, præsertim, grauioribus, coram iudicibus examinarentur, quod iuri cōi cōsonum est, l. apud eloquentiss. C. de fide instr. tradit late Calagur. Episcop. reg. 757. vbi ipse annotaui. Iacob. Menoch. in tract. de recup. poss. 11. remed. q. 26. nu. 336. & latissime doctiss. Auend. de exequend. mand. Regum 2. par. c. 17. vbi regulam istam, cum vndecim limitationib. cōstituit. Vel oporteret, ꝙ in singulis tribunalib. Ecclesiasticis; vnus vel duo clerici viri probi, & integerrimi ad munus hoc, assignato competenti salario eligerentur, qui cū aliis curię officialib. debito tpe syndicarentur. Nec dictis malis medetur, si testium examen (prout nunc fit) priuatis locorum clericis cōmittatur: nam cum ex proprio munere hoc illis non incumbat, negligentissime in his se gerunt, quia frequentissime ipsis absentib. & prorsus ignorantibus, testes ab receptoribus examinantur. nec iudice commissionis opus est, nisi ad solã subscriptionem factæ informationis.

Officiali, ac vicairo generali. Cap. III.

1 *Differentia sit ne aliqua inter Officialem vel Vicarium.*
2 *Officialis ut corrigere, & punire crimina possit, potestas expressa sibi est committenda.*
3 *Officialis ex generali mandato potest inquirere.*
4 *Compositio Officialis Episcopi, facta super crimine, an Episcopo præiudicet.*
5 *Antiquo iure de diaconorum causis tres Episcopi cognoscebant, de causis uero presbyterorum sex.*
6 *Episcopi uel eorum officiales per se hodie de consuetudine ne clericorum causis criminalibus cognoscunt.*
7 *Solennitas, qua hodie ex Tridentino Concilio in clericorum degradatione obseruanda est.*

1 HI duo termini † Officialis, ac Vicar. inter se differũt, vt notat Guliel. in Clem. 1. de offi. vicar. quem refert Fed. de Sen. in cōs. 302. incī. Reuerēde pater dicitur in iuro in col. fi. Nam quicquid potest officialis, potest & Vicarius, sed non conuertitur: & Officialis non habet potestatem circa actus spirituales extra iudicialẽ, quia illud pertinet

pertinet ad Vicarium in spiritualibus, & Vicarius potest punire, & corrigere,[a] non tamen Officialis. Qn autem Episcopus vnum solum Vicarium constituit, credit Feder. vbi supra, quod transit in eũ, quicquid transit in officialem, & quicquid transire potuit in Vicarium in spiritualibus. Ioã. And. tamen in addit ad Spec. in rub. de officio Vicarij, dicit quod ista vocabula sunt Synonima, & sic idẽ est dicere Officialis, quod Vicarius, & quod dimittenda est ista diuersitas vocabulorum consuetudinib. patriæ. quem refert Barba. in Clem. & si principalis, de rescrip. in 1. col. qui dicit, quod ista opinio Ioan. Andr. videtur verior, & sic quod nulla sit differentia in effectu, sed solum in nomine, reiecta opinione Guliel. vbi supra, qui nititur facere differentiam inter ea, quæ sunt gratiæ, & iustitiæ & iurisdictionis voluntariæ, prout latius ipse refert. Prętér † alia autem, quæ in his, qui creandi sunt Officiales adesse debent, tanquam quib. totius diœcesis moderatio, ac regimen committenda sunt, aut saltẽ committi solent (licet verius ij coadiutores, nõ vero excusatores Episcoporũ esse deberent) vt crimina corrigere & punire possent, pœnamq; depositionis infligere, non sufficit, quod solũ aliquis in Officiale creet, sed requiritur q̃ sibi expresse prædicta committantur, vt sanxit Bonifacius huius nominis Pontifex VIII. in c. licet, de officio Vicarij lib. 6. Sufficeret et iuxta gl. ibi, q̃ expressis aliquibus casibus ex requirentibus speciale mandatum, cętera sub generali cl̃a committerentur. Aduerte tñ quod talis officialis ex generali mandato posset inquirere, vt notant Io. Mona. Lapus, & Domin. contra Io. And ibi, & vide notabile verbum in ista materia per Marian. in c. Qualiter. lo 2. de accusa. q. 5. artl. 13. quod refert Felin. in cap. Non potest, de re iudic. in 4. col. vbi dicit, quod licet Vicarius Episcopi ex generali mandato non potest punire, tamen sicut potest inquirere, vt supra, ita posset inquisitum absoluere absq; alia relatione ad superiorẽ: & dicetur facta inquisitio & absolutio ex potestate ordinaria Vicarij, quæ non impeditur, per d. c. licet. quod dicit dictum peregrinum, & nunquam obliuiscendum. Et quamuis Ripa in l. qui condemnare in 3. col nu pen. ff. de re iud. referat hanc conclusionem Marian. & Fel & dicat q̃ ista decisio non vr̃ vera, quia Vicarius non prohibetur condemnare criminosos. fauore ipsorum delinquentium, sed defectu pote-

a
2
3

statis iurisdictionis. Vnde cũ Vicarius careat potestate, non
3 videt quomodo possit absoluere. Ego credo eorũ opinionẽ esse veram in terminis in quib. ipsi loquuntur, quia dicunt, ꝙ sicut permittitur Vicario facere inquisitionem ad effectũ remittendi culpabiles inquisitos ad Episcopum, sequendo decis. Rotæ 66. in nouis, ita si post inquisitionem inuenerit eos innocentes, potest absoluere. Nam in isto casu sententia absolutoria Vicarij non est à crimine, vnde non operaẽ exceptionem rei iudicatæ, ad quam pronunciandam necessaria esset iurisdictio, sed est solum absolutoria ab inquisitione per eum formata, ad quã sufficit eadem potestas, qua potuit inquisitionem formare, & eundem quẽ absoluit ad Episcopũ remittere, si fuerat inuentus culpabilis. Et isto modo non obstat regula negatiua. Quod qui non potest cõdẽnare, non potest absoluere: in qua ẽt vr̃ fundari Ripa, dum
4 impugnat prædictos doctores An aũt qñ officialis Episcopi fecit impositionẽ pecuniariam super adulterio, posset præiudicare Epo, quo minus possit iterum cognoscere, & debita pœna Clericum criminosum punire? vide Paul. de Cast. cons. 368. notandũ in 1. vol. & si quisquã dubitauerit, cur tantorum ac tam grauium criminum cãs, corã solo officiali E-
5 piscopi tractandas, ac ab eo definiendas proposuerim, cũ antiqua iura Agathensium & Carthaginensium conciliorum statuerint, diaconum a trib. Epis vicinis, presbyterum a sex, audiendos esse, vt hr̃ in c. si quis tumidus. cum duobus. seq. 15. q. 7. præcipuẽ, cum illa tria capitula intellexerit Archid. ibi, in causa criminali, in qua proceditur ad depositionem, prout sunt in hac nostra denunciatione plura crimina depo-
6 sitione digna. Huic dubitationi satisfaciendo dicimus, ꝙ de consuetudine audiunt Episcopi per se, vel per Officiales suos causas criminales Clericorum suorum: vt notat Spec. tit. de accusatio. in §. Quarto loco: cuius meminerunt Ioã. And, & Do. Philip. in c. degradatio, de pœnis. lib. 6. Vnde solus Episcopus sine numero aliorum Episcoporũ potest Clericum verbaliter deponere, vt notant ibi, Dom. & Philip. in criminib. aũt illis, in quibus procedendũ est ad actualem degradationem, tunc adhibendus est numerus Eporum, de quo in dictis iuribus in examinatione & definitione cãæ, & ad pronunciandã illam verbalẽ depositionẽ, q̃ debet præcedere actualẽ degradationem, vt notãt Domi. & Phil. in d. c.
degrada.

degrada. & scribitur in lib. Pontif. fol. 203. col. 4. Hodie verò in Conc. Trid. in 3. sess. celebrata anno Dom. 1551. canone 4 statutum est, quod liceat Episc. seu eius Vica. procedere in dictis crimi. etiam sine requisito numero Episcoporũ: subrogatis tamen loco eorum totidem Abbatibus, vel personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, prout habetur in decreto dicti concilij tenoris sequentis: Episcopo per se, seu illius Vicarium in spiritualibus generalem, contra Clericum in sacris etiam presbyteratus ordinibus constitutum etiam ad illius condemnationem, necnon verbalem depositionem. & per seipsum etiam ad actualem atque solennem degradationem ab ipsis ordinibus & gradibus Ecclesiasticis in casibus, in quibus aliorum Episcorum præsentia, in numero a Canonibus definito requiritur, etiam absq; illis procedere liceat, adhibitis tamen & in hoc sibi assistentibus totidem Abbatibus vsum mitræ, & baculi ex priuilegio Apostolico habentibus, si in ciuitate aut diœcesi reperiri, & cõmodè interesse possint. Alioquin alijs personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graues, ac iuris scientia commendabiles existant. 7

ANNOTATIO.

ADde plura quæ de Officialis, nec non Vicarij generalis iurisdictione, & potestate, scribit Abb. in cap. si quis contra, nu. 30. vbi Fel. & Doct. de foro comp Rot. decis. tit. de officio Vicarij in nou vbi amplissima additio Sylu. in summa in verbo Vicarius. q. 4. Pet. Rebuf. in pract. benefic. 1. par. tit. de Vicarijs Episcopo.

Punire & corrigere. Est sanè peculiare munus Episcoporũ vel Vicariorum suorum generalium, subditorum crimina, & scelera punire, eorumq; vitia redarguere, & quod ab eis summe cauendum est, ne Clerici præsertim curam habentes animarum, criminosi sint, & inhonestam vitam agant, vel prauis & corruptis sint moribus. vt in Concil. Trid. sess. 14 in proœ. de refor. & sess. 6. c. 3. de reform. Iure igitur generalis hæc delictorum denunciatio, coram Vicario generali proponitur, cum ipse ex munere sibi commissor puniendi & corrigendi hæc crimina amplissimam iurisdictionem & potestatem habeat. cap. licet. cap. irrefragabili, de officio ordinarij. cap. de persona 11. quæst. 3. Conc. Triden. sess. 24. A
cap. 20.

cap. 20. de reform. vbi interdictum est Decanis, seu Archidiaconis, vel alijs inferioribus iudicibus, criminales causas etiam visitando iudicare. Quæ potestas & iurisdictio non solum eis competit aduersus clericos (quos seculares appellamus,) verum contra regulares, si extra claustrum viuentes delictum aliquod perpetrarint. Concil. Trid. sess. 6. c. 3. de reform. nec iuuari possunt Clerici, ad effugiendam hanc ordinariam iurisdictionem, sub prætextu immunitatis, aut exemptionis, non obstantibus quibuscunque consuetudinibus, aut concordijs etiam iuramento confirmatis, vt in d. c. concil. sess. 14. c. 4. de refor. Imo ad defendendam suam iurisdictionem procedere possunt ordinarij, contra eã turbantes & impedientes, etiam si fuerint exempti, vt egregie scribit Innoc. in c. dilectus. de pœnis. quem sequitur Steph. Aufrer. in trac. de potest. secular. super Eccl. personas n. 23. Ioan. Rojas, Valentinus Inquisitor in tract. de hæreticis. 1. p. nu. 55. cum sequenti, asseuerans, q̃ cum ipse esset Episcopatus Pampilon. Vicarius generalis, ita in forensibus controuersijs obtinuit, contra Canonicos regulares illius Ecclesiæ & contra quosdam monachos diui Bern. Ipse quoq; inm singularem sententiam receptam dicit contra moniales exemptas, quæ mulierem nuptam, intra claustra monasterij iniuste detinebant: & hac ratione, iustissime iudex ordinarius contra ipsas censuris Ecclesiasticis processit: quousque mulier ipsa marito fuit restituta, idemque in similibus casibus erit obseruandum.

Nec possunt Clerici, aut laici, in criminibus mixti fori, fugere ab hac ordinaria Ecclesiastica iurisdictione, etiam si allegent se habere certos & peculiares iudices, per literas quas conseruatorias nuncupant, vt eos a molestijs & iniuC rijs defendant (vt moris est) dictæ nempe literæ, cum quibuscunque clausulis, aut decretis nullius momenti sunt. Concil. Trid. sess. 14. c. 5 de refor. Excipiuntur tamen generales Vniuersitates, seu Collegia Doctorum vel Scholasticorum vel regularia loca, aut hospitalia actu hospitalitatem obseruantia: quorum personæ suis priuilegijs & exemptionibus; circa iurisdictionem suorum iudicum conseruatorum, frui minime prohibentur.

Sed dubium egregium, & in praxi frequentissimum, nec alienum a nostro instituto se offert, vtrum dicti conseruato-

res Vniuersitatum, vel religiosorum, aut piorum locorum, possint de omnibus causis, cuiuscunque conditionis cognoscere, & dubium facit Innocentij IIII. Pontificis Maximi constitutio, in c. 1. de offic. deleg. lib. 6. qua his iudicibus cõseruatoribus tantum concessum est, vt de manifestis iniurijs, & violentijs cognoscant, nec ad alia quæ iudicialem indaginem exigunt, suam possint extendere potestatem. Idẽ decretum est in c. fin. illo titulo. Quod si præscriptam formã fuerint transgressi, eo ipso per annum suspensi sint. Imò & quod non vulgarem difficultatem habet, Regia constitutio prima. tit. 8. lib. 1. ord. nou. definiuit, minimè posse iudices conseruatores id transgredi, etiam si vberior potestas & iurisdictio in rescripto concessa fuerit: q̃ si ad vnguem nõ seruauerint, pœna amissionis naturalitatis horum regnorum puniuntur.

Verius tamen videtur, non esse prædictis iudicibus prohibitum, de alijs causis, vltra violentias & manifestas iniurias cognoscere: si in literis Apostolicis illis fuerit indultũ; quod ex eo manifestè patet: Quia Summus Ecclesiæ Præsul causas ad Ecclesiastica tribunalia spectãtes, auocare potest, & alteri terminandas committere. vt in c. nostram. de appel. c. pastoralis §. præterea. de offi. deleg. c. Ecclesia, in 2. in verbo *Nos quidquid.* vt lite pend. Concil. Triden. sess. 24. c. 20. de reform. conducit tex. in l. iudicium soluitur. ff. de iudi. tradit vltra alios latissimè D. Couarr. in pract. q. c. 9. Et istorum iudicum potestas a literarum facultate dependet. cap. recepimus. §. porro. de priuileg.

Nec refragatur tex. in c. 1. quia loquitur quando conseruatorum potestas est limitata. Secus verò si ampla tribuatur iurisdictio, quia tunc impunè ea vti possunt. Qua propter illius tex. decisio, ferè hodie inutilis est, cum amplior forma recepta sit, vt scribit Ioan. And. ibi in casus positione, & ibi etiam Archid. & Domi. idem Domin. in d. cap. fi. §. conseruatores. Petrus Rebuff. in l. 48. in fine. ff. de verbo. significatione.

Nec minus aduersatur præcitata Regia lex prima, disponens, non esse alicuius valoris iurisdictio, quæ contra dictã prohibitionem concessa fuerit. Quia interpretanda est in casu d. c. 1. cum quo concordat: vel quando talis concessio tenderet in præiudicium Regiæ & sæcularis iurisdictionis:

Regia cõstitutiones 1. & 5. titu. 3. li. 1. ord. noui explicantur.

non

non verò quando ea iurisdictio daretur tantum inter Ecclesiasticas personas, quarum causæ coram iudicibus Ecclesiasticis sunt tractandæ, vt in c si diligenti. de foro comp cum aliis Regia lex. 57. tit. 6. par. 1. Vel si causa esset Ecclesiastica, vt in Cle. 2. de iudi. l. 56, titu. 6. eadem par. 1. His nempe casibus, Pontifex Summus liberam potestatẽ & iurisdictionem obtinet, nec Regia potestate potest impediri, c. nouit. de iudi. l. 5. lit. 3. lib. 1. ordin noui. & quòd iste sit verus, & germanus intellectus d. legis, ex verbis ipsius colliges: cùm dicit: *Los conseruadores dados, y diputados por nuestro muy Santo Padre, no sean osados de perturbar la nuestra iurisdicion seglar, ni se entremetan a conocere ni proceder, &c.* Intelligenda quidem lex est inter laicos. & exceptio, quæ statim sequitur ibi. *Saluo de injurias y offensas manifestas, y notorias, que suelen ser hechas à las yglesias, y monasterios, y personas Ecclesiasticas.* Interpretanda est respectu laicorum.

Vnde ex illa lege singulariter colligo, iudices conseruatores religiosorum, vel mendicantium, posse non solùm contra Clericos, stante dicto decreto Concilij Trid. procedere; sed contra laicos pro manifestis iniurijs, vel violentijs personis Ecclesiasticis illatis, quamuis rei sint, quia minimè ex hoc defraudatur Regia iurisdictio, cum talia crimina mixti sint fori. cap. cùm sit generale. de foro compet. l. 58. tit. 6. p. 1. l. 4. tit. 18. ead. par. & cum dicta Regia lex. 5. titu. 3. lib. 1. ord. loquatur de laicis, in illis regulam constituat, exceptio qua permittitur conseruatoribus, de manifestis iniuriis, & violentiis cognoscere, contra laicos dubio procul intelligenda est, cum exceptio semper ex regula profluat. l nam quod liquide. §. fin ff. de penu. legat. & huic interpretationi non vulgariter suffragatur l. 2. tit. 8. lib. 1. ord nou. dicens; *Iuezes Ecclesiasticos ansi conseruadores, como otros qualesquier, no sean osados de exceder los terminos del poderio, que los derechos les dan en sus jurisdiciones; y si excedieren lo que los derechos disponen, y en la nuestra jurisdicion Real se entremetieren, y la atentaren usurpar, y entre legos, sobre causas profanas, &c.* Non certè inter Clericos, nec circa causas Ecclesiasticas lex illa aliquid diffiniuit.

Et nota, q tunc dicetur manifesta iniuria, & violentia inferri, vt pateat aditus judicibus conseruatoribus contra laicos procedendi, quando monasterium vel religiosi sua possessione

fessione perturbantur, aut eorum priuilegia, exemptiones, & immunitates uiolantur. c. cum sit generale, de foro cõpe. ꝙ in qualibet oppressione locum obtinet. in cap. si clericus. eod. tit. Abb. & Doctores, in d. c. cum sit generale. vbi Socin. nu 18. Lap. alleg. 58. & 72. & est optimus tex. in cap conquestus. de foro compe. vbi iudicibus Ecclesiast. permittitur laicos cõpellere, ut pro iniuriis & damnis Ecclesiæ illatis competenter satisfaciant, & conducit tex. quem ibi ad hoc not. Barb. in c licet de pęnis, in verbo, *Exigunt*. Quia exigere est ab inuito extorquere. l. lex fideicommiss. ff. de leg. 3. & est hodie egregia decisio Concil. Trid sess. 22. cap. 11. de reform. & in proprijs terminis huius propositæ controuersiæ tenet Io. Lup. Hispanus vir magni nominis in rep cap. per vestras. de dona. inter vir. & vxo. § sed pulchra dubitatio nu. 3. fol. magno. 181. Et ita non semel iudicatum vidi, maxime hoc anno 1583. in fauorem religiosissimi, totoque orbe celeberrimi Collegij Societatis Iesu, huius Complutensis populi. Nam cùm quidam ciues oppidi de *Loranca*, vim dicto Collegio in quibusdã suis prædijs intulissent, meo consilio querelá huius oppressionis, & uiolentiæ, proposita fuit coram Vicario generali huius Complutensis curiæ, tanquam iudice conseruatore, & licet rei personaliter citati, declinatoriam fori exceptionem proposuerint, causa ad Regiam Pintianam curiam fuit delata, declaratum in ea fuit, nullã uim à iudice conseruatore illatam fuisse, & causa ei remissa fuit.

Hæc de conseruatorib. mendicantiũ ordinum, piorumq; locorũ: conseruatores vero Salmanticensis, Pintianæ, & Cõplutẽsis Academiæ, indistinctè de omnib. causis in fauorem Doctorum, vel Scholasticorum, contra laicos procedere possunt. l 8. tit. 7. lib. 1. dict. l noui ordin cùm dicit: *Que el Maestre scuela o su lugar teniente pueda conocer, y conozcade todas las causas tocantes à la dicha Vniuersidad, y à las personas del dicho Estudio, aunque no sean iniurias, ni fuercas notorias y manifestas.*

EGO N. PRESBYTER. *Cap. IIII.*

1 *Laici Clericos accusare non possunt.*
2 *Prælati cauere debent, ne officialium suorum officia sub annuo censu locent.*
3 *Fiscalis curiæ in principio officij iurare tenetur.*

Cum

tatu dignum, quod speciali iure sancitum est, parochianos posse proprium sacerdotem & rectorem denunciare, cum sua interfit habere bonum pastorem, & ab omni scelere immunem. In hoc equidem doctores omnes conueniunt, teste Arct. in c. illa. num. 7. de accusat & est communis sententia, si credimus Iulio Claro. d § fi. q 7. idem profitetur ipso Aret. in c. ex parte. de te. Scribit tamen circa hoc eleganter Host. in tit. de inqu. § 2. ver. vt autem. q Prælati non debet passim, nec frequenter recipere eas cartulas, quas rustici cõtra rectores suos clanculo offerunt: nec tamen debent esse nimis increduli: nam solent hæ manifestationes non vulgare commodum & vtilitatem reportare, si iudex maturo cõsilio, & prudentia veritatem indagauerit, vel saltem legitimam causam inuenerit, vt seruato iuris ordine ad inquisitio. criminis deueniat. Non tamen super dictis capitulis aliquo modo procedendum est, etiam si in ipsis copia testium exhibeatur. tum quia incertus est illorum auctor, tum etiã quia capitula illa extraiudicialiter fuerunt producta, quod si aliter fieret processus esset ipso iure nullus. Ita scribit Iul. Cla. in pract. crim. §. fi. q. 5. ver. Scias enim, dicens apud suos ita seruari. Nono limita, quando crimen esset notoriũ c cum dilectus. de pur. can. Abb. in d. c. de cætero. vbi Felin. num. 6. de test. Quint. Mandosi. vir doctiss. in anno. ad. Lap. alleg. 1 1. litera E. Decimo limita, in patrono laico, qui presbyterum dilapidantem bona iuris patronatus accusare tenetur, c. constitutum. 16. q 1. gl. in cap. filijs 16. q. 7. tradit latissime Cæsar Lamb. de iure patr. lib. 3. art. 2. q. 2. quẽ vide.

Locent Adde Caieta. in sum. in ver. off. venalitas. Dom. Soto. lib. 3. de iust. & iu. q. 6. ar. 4. Frat. Fran a Victoria in priuato conf. quod de hoc argumento vernaculo sermone edidit Mar. Nauar. in manuali conf. latino. c 25. nu 7. & lege quæ circa hoc longe lateque scribit noster Ber. Diaz de Luco, qui ob eius summam integritatem, ingentem, vberrimãq; doctrinam dum in supremo Indicæ dictionis prętorio esset incorruptus senator, & summæ integritatis vir, ob sincerissimam eius fidem, & sæpius exploratam sanctitatem, a Carolo V. huius nominis Cæsare, & primo Hispaniarum Rege selectus, eodemq; munere syncere functus Calaguritanæ & Calciatensi amplissimis Ecclesijs ab ipso Cæsare Maximo designatus, tandem Pont. Rom. suffra. vt reipub. Christia.

B

Io. Bern. Diaz de Luco.

ſtia.maximum eſſet ornamentum Epiſc. titulo fuit inſignitus,& paulò poſt cum ſingulari pietate & religione Pontificale munus exerceret ad impiorum hæreticorum labes extirpãdas,ad Trid.Conc.fuit vocatus,ĩ quo incredibilis eius pietatis & religionis ampliſs.præſtitit teſtimonium. Qua ratione paſſim doct. eum ſummis laudibus celebrant, maxime Inſignis D Couar.in 4.lib.decr 2.par.c.6. nu. 14. iuris vtriuſque conſultiſsimum,meritò appellat,& doctiſs & obſeruãtiſs Præſul nuncupatur ab eodem,lib. 1.var.reſol c 11. nu. 5. & vir moribus & doct. excellens,in rub.de teſtam. 3. par.num.26.& multis in locis practicam illam excellentiſs. eſſe teſtatur,& eum meritiſs. paſtorem Calagurritanæ Eccleſiæ nuncupat Pet.Auend.in c.prætor.2 part. c 5. nu. 26. Is inquam.in tract.cui titulum fecit,*Inſtruction de prelados*, cap.19.& 20 Iuriſdictiones vero Eccleſiaſticæ, ſiue facultates nominandi Vicarios in ſpiritualibus locare minime licet,nec conductores per ſeipſos,aut alij eorum nomine,ea munera poſſunt exercere, aliter conceſſiones etiam a ſede Apoſtolica factæ ſubreptitiæ iudicandæ ſunt. ita decretum eſt in Sacro Concilio Triden. ſeſ.25.c. 11.de refor.In Concilio vero Prouin.Tole.act. 2.c.15.ann.1565. iuſtiſſime decretum fuit,vt Notatorium Eccleſiaſticorum,nec non promotoris fiſcalis officia & cętera alia quæ ad iuriſdictionem Epiſc. & aliorum inferiorum ſpectant minime vendantur, vel locentur, alioqui ſi quis illius decreti tranſgreſſor fuerit,hac pęna mulctatur:nempe vt lucrum nõ acquirat:imo in animæ iudicio fabricæ Cathedralis Eccleſiæ reſtituere tenetur,& qui officium ita fuit aſſequutus, illo priuari debet,quod vtinam in omnibus tribunalibus ſeruaretur. C A

Iurare. Adde Ang.in tract.maleficio.in verbo,nec nõ ad denunciationem.col 2. Petrum Foller.in pract. crim.in parte,audiantur exceptiones num.65.p.162. Lod. in pract.cri. c.6.nu.11. Add.Bar.in l. Diuus.ff.de cuſtod.reorum. 1

PROMOTOR SEV FISCALIS CVRIAE VESTRAE. *Cap.V.*

1 *Fiſcalis a Prelato, uel iudice creatus loco officij iudicis ſuccedit.*

2 *Iudex ex proprio officio procedens,infamia pracedente,cogere poteſt reum ad iurandum de ueritate dicenda.* 2

tatu dignum, quod speciali iure sancitum est, parochianos posse proprium sacerdotem & rectorem denunciare, cum sua interfit habere bonum pastorem, & ab omni scelere immunem. In hoc equidem doctores omnes conueniunt, teste Arch in c. illa. num. 7. de accusat & est communis sententia, si credimus Iulio Claro. d § fi. q 7. idem profitetur ipse Aret. in c. ex parte. de te. Scribit tamen circa hoc eleganter Host. in tit. de inqu. § 2. ver. vt autem. q Prælati non debēt passim, nec frequenter recipere eas cartulas, quas rustici cōtra rectores suos clanculo offerunt: nec tamen debent esse nimis increduli: nam solent hæ manifestationes non vulgare commodum & vtilitatem reportare, si iudex maturo cōsilio, & prudentia veritatem indagauerit, vel saltem legitimam causam inuenerit, vt seruato iuris ordine ad inquisitio. criminis deueniat. Non tamen super dictis capitulis aliquo modo procedendum est, etiam si in ipsis copia testium exhibeatur. tum quia incertus est illorum auctor, tum etiā quia capitula illa extraiudicialiter fuerunt producta, quod si aliter fieret processus esset ipso iure nullus. Ita scribit Iul. Cla. in pract. crim. §. fi. q. 5. ver. Scias enim, dicens apud suos ita seruari. Nono limita, quando crimen esset notoriū c cum dilectus. de pur. can. Abb. in d. c. de cætero. vbi Felin. num. 6. de test. Quint. Mandosi. vir. doctiss. in anno. ad. Lap. alleg. 11. litera E. Decimo limita, in patrono laico, qui presbyterum dilapidantem bona iuris patronatus accusare tenetur, c. constitutum. 16. q 1. gl. in cap. filijs 16. q. 7 tradit latissime Cæsar Lamb. de iure patr. lib. 3. art. 2. q. 2. quē vide.

Locent Adde Caieta. in sum. in ver. off. venalitas. Dom. Soto. lib. 5. de iust. & iu. q. 6. ar. 4. Frat. Fran a Victoria in priuato conf. quod de hoc argumento vernaculo sermone edidit Mar. Nauar. in manuali conf. latino. c 25. nu 7. & lege quæ circa hoc longe lateque scribit noster Ber. Diaz de Luco, qui ob eius summam integritatem, ingentem, vberrimāq; doctrinam dum in supremo Indicæ ditionis prętorio esset incorruptus senator, & summæ integritatis vir, ob sincerissimam eius fidem, & sæpius exploratam sanctitatem, a Carolo V. huius nominis Cæsare, & primo Hispaniarum Rege selectus, eodemq; munere syncere functus Calaguritanæ & Calciatensi amplissimis Ecclesijs ab ipso Cæsare Maximo designatus, tandem Pont. Rom. suffra. vt reipub. Christia.

Io. Bern. Diaz de Luco.

Ria.maximum esset ornamentum Episc. titulo fuit insignitus,& paulò post cum singulari pietate & religione Pontificale munus exerceret ad impiorum hæreticorum labes extirpãdas,ad Trid.Conc.fuit vocatus,i quo incredibilis eius pietatis & religionis amplis.præstitit testimonium. Qua ratione passim doct. eum summis laudibus celebrant, maxime Insignis D Couar.in 4.lib.decr 2.par.c.6. nu. 14. iuris vtriusque consultissimum,meritò appellat,& doctiss & obseruãtiss Præsul nuncupatur ab eodem,lib. 1.var.resol c 11. nu.5. & vir moribus & doct. excellens,in rub.de testam. 3. par.num.26.& multis in locis practicam illam excellentiss. esse testatur,& eum meritiss. pastorem Calagurritanæ Ecclesiæ nuncupat Pet.Auend.in c.prætor.2 part. c 5. nu. 26. Is inquam.in tract.cui titulum fecit,*Instruction de prelados*, cap.19.& 20 Iurisdictiones vero Ecclesiasticæ, siue facultates nominandi Vicarios in spiritualibus locare minime licet,nec conductores per seipsos,aut alij eorum nomine,ea munera possunt exercere, aliter concessiones etiam a sede Apostolica factæ subreptitiæ iudicandæ sunt. ita decretum est in Sacro Concilio Triden. ses.25.c. 11.de refor.In Concilio vero Prouin.Tole.act.2.c.15.ann.1565. iustissime decretum fuit,vt Notatorium Ecclesiasticorum,nec non promotoris fiscalis officia & cętera alia quæ ad iurisdictionem Episc.& aliorum inferiorum spectant minime vendantur, vel locentur, alioqui si quis illius decreti transgressor fuerit,hac pęna mulctatur:nempe vt lucrum nõ acquirat:imo in animæ iudicio fabricæ Cathedralis Ecclesiæ restituere tenetur,& qui officium ita fuit assequutus, illo priuari debet,quod vtinam in omnibus tribunalibus seruaretur. C

Iurare. Adde Ang.in tract.maleficio.in verbo,nec nõ ad denunciationem.col 2. Petrum Foller.in pract. crim.in parte,audiantur exceptiones num.65.p.162. Lod. in pract.cri. c.6.nu.11. Add.Bar.in l.Diuus.ff.de custod.reorum. A 1

PROMOTOR SEV FISCALIS CVRIAE VESTRAE. *Cap.V.*

1 *Fiscalis a Prælato, uel iudice creatus loco officij iudicis succedit.*

2 *Iudex ex proprio officio procedens,infamia præcedente,cogere potest reum ad iurandum de ueritate dicenda.* 2

tatu dignum, quod speciali iure sancitum est, parochianos posse proprium sacerdotem & rectorem denunciare, cum sua interlit habere bonum pastorem, & ab omni scelere immunem. In hoc equidem doctores omnes conueniunt, teste Arch in c.illa.num.7.de accusat & est communis sententia, si credimus Iulio Claro.d § fi. q.7. idem profitetur ipse Aret.in c.ex parte.de te. Scribit tamen circa hoc eleganter Host.in tit.de inqu.§ 2.ver. vt autem. q Prælati non debēt passim, nec frequenter recipere eas cartulas, quas rustici cōtra rectores suos clanculo offerunt: nec tamen debent esse nimis increduli: nam solent hæ manifestationes non vulgare commodum & vtilitatem reportare, si iudex maturo cōsilio, & prudentia veritatem indagauerit, vel saltem legitimam causam inuenerit, vt seruato iuris ordine ad inquisitio. criminis deueniat. Non tamen super dictis capitulis aliquo modo procedendum est, etiam si in ipsis copia testium exhibeatur. tum quia incertus est illorum autor, tum etiā quia capitula illa extraiudicialiter fuerunt producta, quod si aliter fieret processus esset ipso iure nullus. Ita scribit Iul. Cla. in pract. crim. §. fi. q. 5. ver. Scias enim, dicens apud suos ita seruari. Nono limita, quando crimen esset notoriū c cum dilectus. de pur. can. Abb. in d.c. de cætero. vbi Felin. num. 6. de test. Quint. Mandosi. vir doctiss. in anno. ad. Lap. alleg. 1 1.litera E. Decimo limita, in patrono laico, qui presbyterum dilapidantem bona iuris patronatus accusare tenetur, c. constitutum. 16.q 1.gl.in cap. filijs 16.q.7. tradit latissime Cæsar Lamb. de iure patr. lib. 3. art. 2. q. 2. quē vide.

B *Locant* Adde Caieta. in sum. in ver. off. venalitas. Dom. Soto. lib. 3. de iust. & iu. q. 6. ar. 4. Frat. Fran a Victoria in priuato consi. quod de hoc argumento vernaculo sermone edidit Mar. Nauar. in manuali conf. latino. c 25. nu 7. & lege quæ circa hoc longe lateque scribit noster Ber. Diaz de Luco, qui ob eius summam integritatem, ingentem, vberrimāq; doctrinam dum in supremo Indicæ ditionis prętorio esset incorruptus senator, & summæ integritatis vir, ob sincerissimam eius fidem, & sæpius exploratam sanctitatem, a Carolo V. huius nominis Cæsare, & primo Hispaniarum Rege selectus, eodemq; munere syncere functus Calaguritanæ & Calciatensi amplissimis Ecclesijs ab ipso Cæsare Maximo designatus, tandem Pont. Rom. suffra. vt reipub. Christia.

Io. Bern. Diaz de Luco.

Ria.maximum esset ornamentum Episc. titulo fuit insignitus,& paulò post cum singulari pietate & religione Pontificale munus exerceret ad impiorum hæreticorum labes extirpãdas,ad Trid.Conc.fuit vocatus,i quo incredibilis eius pietatis & religionis amplifs.præstitit testimonium. Quæ ratione passim doct.eum summis laudibus celebrant, maxime Insignis D Couar.in 4.lib.decr 2.par.c.6 nu. 14. iuris vtriusque consultisimum,meritò appellat,& doctiss & obseruãtiss Præsul nuncupatur ab eodem,lib. 1.var.resol c 11. nu. 5. & vir moribus & doct. excellens,in rub.de testam.3. par.num.26.& multis in locis practicam istam excellentiss. esse testatur,& eum meritiss. pastorem Calagurritanæ Ecclesiæ nuncupat Pet.Auend.in c.prætor.2 part. c 5. nu. 26. Is inquam.in tract.cui titulum fecit,*Instruction de prelados*, cap.19.& 20 Iurisdictiones vero Ecclesiasticæ, siue facultates nominandi Vicarios in spiritualibus locare minime licet,nec conductores per seipsos,aut alij eorum nomine,ea munera possunt exercere , aliter concessiones etiam a sede Apostolica factæ subreptitiæ iudicandæ sunt. ita decretum est in Sacro Concilio Triden. sess.25.c. 11.de refor.In Concilio vero Prouin.Tole.act.2.c.15.ann.1565. iustissime decretum fuit,vt Notatorium Ecclesiasticorum,nec non promotoris fiscalis officia & cętera alia quæ ad iurisdictionem Episc. & aliorum inferiorum spectant minime vendantur, vel locentur, alioqui si quis illius decreti transgressor fuerit,hac pęna mulctatur:nempe vt lucrum nõ acquirat:imo in animæ iudicio fabricæ Cathedralis Ecclesiæ restituere tenetur,& qui officium ita fuit assequutus, illo priuari debet,quod vtinam in omnibus tribunalibus seruaretur. C A

Iurare. Adde Ang. in tract.maleficio.in verbo,nec nõ ad denunciationem.col 2. Petrum Foller.in pract. crim.in parte,audiantur exceptiones num.65.p.162. Lod. in pract.cri. c.6.nu.11. Add.Bar.in l. Diuus.ff. de custod.reorum. 1

PROMOTOR SEV FISCALIS CVRIAE VESTRAE. *Cap.V.*

1 *Fiscalis a Pralato , uel iudice creatus loco officij iudicis succedit.*

2 *Iudex ex proprio officio procedens,infamia pracedente,cogere potest reum ad iurandum de ueritate dicenda.* 2

tatu dignum,quod speciali iure sancitum est, parochianos posse proprium sacerdotem & rectorem denunciare, cum
A sua interfit habere bonum pastorem,& ab omni scelere immunem. In hoc equidem doctores omnes conueniunt, teste Arch in c.illa.num.7.de accusat & est communis sententia,si credimus Iulio Claro.d § fi. q 7. idem profitetur ipse Aret.in c.ex parte.de te. Scribit tamen circa hoc eleganter Host.in tit.de inqu.§ 2.ver.vt autem. q Prælati non debet passim,nec frequenter recipere eas cartulas,quas rustici cotra rectores suos clanculo offerunt: nec tamen debent esse nimis increduli:nam solent hæ manifestationes non vulgare commodum & vtilitatem reportare, si iudex maturo cosilio,& prudentia veritatem indagauerit, vel saltem legitimam causam inuenerit, vt seruato iuris ordine ad inquisitio.criminis deueniat. Non tamen super dictis capitulis aliquo modo procedendum est,etiam si in ipsis copia testium exhibeatur.tum quia incertus est illorum auctor, tum etiã quia capitula illa extraiudicialiter fuerunt producta, quod si aliter fieret processus esset ipso iure nullus. Ita scribit Iul.Cla.in pract. crim. §.fi.q.5.ver. Scias enim,dicens apud suos ita seruari. Nono limita, quando crimen esset notoriũ c cum dilectus.de pur. can. Abb. in d.c.de cætero.vbi Felin. num.6.de test.Quint.Mandosi.vir doctiss.in anno. ad.Lap. alleg. 1 1.litera E. Decimo limita,in patrono laico, qui presbyterum dilapidantem bona iuris patronatus accusare tenetur,c. constitutum. 16.q 1.gl.in cap.filijs 16.q.7 tradit latissime Cæsar Lamb.de iure patr.lib.3.art.2.q. 2. quẽ vide.

Locent Adde Caieta.in sum.in ver.off.venalitas.Dom.So-
B to.lib.3. de iust.& iu.q.6.ar. 4.Frat.Fran a Victoria in priuato cons. quod de hoc argumento vernaculo sermone edidit Mar.Nauar.in manuali conf. latino.c 25.nu 7. & lege quæ circa hoc longe lateque scribit noster Ber. Diaz de Luco, qui ob eius summam integritatem,ingentem, vberrimãq; doctrinam dum in supremo Indicæ ditionis prętorio esset incorruptus senator, & summæ integritatis vir,ob sincerissimam eius fidem,& sæpius exploratam sanctitatem,a Carolo V.huius nominis Cæsare, & primo Hispaniarum Rege selectus, eodemq; munere syncere functus Calaguritanæ & Calciatensi amplissimis Ecclesijs ab ipso Cæsare Maximo designatus,tandem Pont.Rom.suffra.vt reipub.Chri

Io.Bern. Diaz de Luco.

stia.

ſtia.maximum eſſet ornamentum Epiſc. titulo fuit inſignitus,& paulò poſt cum ſingulari pietate & religione Pontificale munus exerceret ad impiorum hæreticorum labes extirpãdas,ad Trid.Conc.fuit vocatus,ĩ quo incredibilis eius pietatis & religionis ampliſs.præſtitit teſtimonium. Qua ratione paſſim doct. eum ſummis laudibus celebrant, maxime Inſignis D Couar.in 4.lib.decr 2.par.c.6. nu. 14. iuris vtriuſque conſultiſsimum,meritò appellat,& doctiſs & obſeruãtiſs Præſul nuncupatur ab eodem,lib. 1.var. reſol c 11. nu. 5. & vir moribus & doct. excellens,in rub.de teſtam. 3. par.num.26.& multis in locis practicam illam excellentiſſ. eſſe teſtatur,& eum meritiſs. paſtorem Calagurritanæ Eccleſiæ nuncupat Pet.Auend.in c.prætor.2 part. c 5. nu. 26. Is inquam.in tract.cui titulum fecit,*Instruction de prelados*, cap.19.& 20 Iuriſdictiones vero Eccleſiaſticæ, ſiue facultates nominandi Vicarios in ſpiritualibus locare minime licet,nec conductores per ſeipſos,aut alij eorum nomine,ea munera poſſunt exercere, aliter conceſſiones etiam a ſede Apoſtolica factæ ſubreptitiæ iudicandæ ſunt. ita decretum C
eſt in Sacro Concilio Triden. ſeſ.25.c. 11.de refor.In Concilio vero Prouin.Tole.act. 2.c.15.ann.1565. iuſtiſſime decretum fuit,vt Notatorium Eccleſiaſticorum nec non promotoris fiſcalis officia & cętera alia quæ ad iuriſdictionem Epiſc. & aliorum inferiorum ſpectant minime vendantur, vel locentur, alioqui ſi quis illius decreti tranſgreſſor fuerit,hac pęna mulctatur:nempe vt lucrum nõ acquirat:imo in animæ iudicio fabricæ Cathedralis Eccleſiæ reſtituere tenetur,& qui officium ita fuit aſſequutus, illo priuari de- A
bet,quod vtinam in omnibus tribunalibus ſeruaretur.

Iurare. Adde Ang. in tract.maleficio.in verbo,nec nõ ad 1
denunciationem.col 2. Petrum Foller.in pract. crim.in parte,audiantur exceptiones num.65.p.162. Lod. in pract.cri. c.6.nu.11. Add.Bar.in l.Diuus.ff.de cuſtod.reorum.

Promotor sev fiscalis cvriae vestrae. *Cap.V.*

1 *Fiſcalis a Prælato, uel iudice creatus loco officij iudicis ſuccedit.*

2 *Iudex ex proprio officio procedens,infamia præcedente,cogere poteſt reum ad iurandum de ueritate dicenda.* 2

B Offi-

non verò quando ea iurisdictio daretur tantum inter Ecclesiasticas personas, quarum causæ coram iudicibus Ecclesiasticis sunt tractandæ, vt in c si diligenti. de foro comp cum aliis Regia lex.57.tit.6.par.1. Vel si causa esset Ecclesiastica, vt in Cle.2. de iudi l.56,titu.6.eadem par.1. His nempe casibus, Pontifex Summus liberam potestatē & iurisdictionem obtinet, nec Regia potestate potest impediri, c. nouit. de iudi.l.5.lit.3.lib.1.ordin noui. & quòd iste sit verus, & germanus intellectus d.legis, ex verbis ipsius colliges: cùm dicit,: *Los conseruadores dados, y diputados por nuestro muy Santo Padre, no sean osados de perturbar la nuestra iurisdicion seglar, ni se entremetan a conocere ni proceder, &c.* Intelligenda quidem lex est inter laicos. & exceptio, quæ statim sequitur ibi. *Saluo de injurias y offensas manifestas, y notorias, que suelen ser hechas à las yglesias, y monasterios, y personas Ecclesiasticas.* Interpretanda est respectu laicorum.

Vnde ex illa lege singulariter colligo, iudices conseruatores religiosorum, vel mendicantium, posse non solùm contra Clericos, stante dicto decreto Concilij Trid. procedere, sed contra laicos pro manifestis iniurijs, vel violentijs personis Ecclesiasticis illatis, quamuis rei sint, quia minimè ex hoc defraudatur Regia iurisdictio, cum talia crimina mixti sint fori. cap. cùm sit generale. de foro compet. l.58.tit.6. p.1.l.4.tit.18 ead. par. & cum dicta Regia lex.5.titu.3.lib.1. ord. loquatur de laicis, in illis regulam constituat, exceptio qua permittitur conseruatoribus, de manifestis iniuriis, & violentiis cognoscere, contra laicos dubio procul intelligenda est, cum exceptio semper ex regula profluat. l nam quod liquide. §. fin ff. de penu. legat. & huic interpretationi non vulgariter suffragatur l.2, tit.8.lib.1.ord. nou. dicens; *Iuezes Ecclesiasticos ansi conseruadores, como otros qualesquier, no sean osados de exceder los terminos del poderio, que los derechos les dan en sus jurisdiciones: y si excedieren lo que los derechos disponen, y en la nuestra jurisdicion Real se entremetieren, y la atentaren usurpar, y entre legos, sobre causas profanas, &c.* Non certè inter Clericos, nec circa causas Ecclesiasticas lex illa aliquid diffiniuit.

Et nota, ꝙ tunc dicetur manifesta iniuria, & violentia inferri, vt pateat aditus iudicibus conseruatoribus contra laicos procedendi, quando monasterium vel religiosi sua possessione

cessione perturbantur, aut eorum priuilegia, exemptiones, & immunitates uiolantur: c. cum sit generale, de foro cõpet. q in qualibet oppressione locum obtinet. in cap. si clericus. eod. tit. Abb. & Doctores, in d. c. cum sit generale. vbi Socin. nu. 18. Lap. alleg. 58. & 72. & est optimus tex. in cap. conquestus. de foro compe. vbi iudicibus Ecclesiast. permittitur laicos cõpellere, ut pro iniuriis & damnis Ecclesiæ illatis competenter satisfaciant, & conducit tex. quem ibi ad hoc not. Barb. in c. licet de pœnis, in verbo, *Exigunt*. Quia exigere est ab inuito extorquere. l. lex fideicommiss. ff. de leg. 3. & est hodie egregia decisio Concil. Trid. sess. 22. cap. 11. de reform. & in proprijs terminis huius propositæ controuersiæ tenet Io. Lup. Hispanus vir magni nominis in rep. cap. per vestras. de dona. inter vir. & vxo. § sed pulchra dubitatio nu. 3. fol. magno. 181. Et ita non semel iudicatum vidi, maxime hoc anno 1583. in fauorem religiosissimi, totoque orbe celebratissimi Collegij Societatis Iesu, huius Complutensis populi. Nam cùm quidam ciues oppidi de *Loranca*, vim dicto Collegio in quibusdã suis prædijs intulissent, meo consilio querela huius oppressionis, & uiolentiæ, proposita fuit coram Vicario generali huius Complutensis curiæ, tanquam iudice conseruatore, & licet rei personaliter citati, declinatoriam fori exceptionem proposuerint, causa ad Regiam Pintianam curiam fuit delata, declaratum in ea fuit, nullã uim a iudice conseruatore illatam fuisse, & causa ei remissa fuit.

20 Hæc de conseruatorib. mendicantiũ ordinum, piorumq; locorũ: conseruatores vero Salmanticensis, Pintianæ, & Cõplutẽsis Academiæ, indistinctè de omnib. causis in fauorem Doctorum, vel Scholasticorum, contra laicos procedere possunt. l. 8. tit. 7. lib. 1. dict. noui ordin. cùm dicit: *Que el Maestre scuela o su lugar teniente pueda conocer, y conozcade todas las causas tocantes à la dicha Vniuersidad, y à las personas del dicho Estudio, aunque no sean iniurias, ni fuercas notorias y manifiestas.*

EGO N. PRESBYTER. *Cap. IIII.*

1 *Laici Clericos accusare non possunt.*
2 *Prælati cauere debent, ne officialium suorum officia sub annuo censu locent.*
3 *Fiscalis curiæ in principio officij iurare tenetur.*

Cum

CVm enim in curiis Ecclesiasticis officio fiscali fungi
ri, vltra laicorum crimina, clericorum etiam flagitia
accusare, seu denunciare debeant, & laicis interdi-
a ctum sit clericos accusare, [a] vt in c. Laico. & in c. Sicut Sa-
cer. 2. q. 7. optimè faciũt Prælati, si Sacerdotes, aut in sacris
saltem constitutos viros, similib; præficiunt officijs: illi nãq;
non ea quæ seculares viri inuidia, ac infestatione, clericorũ
flagitia accusabunt, aut iudicibus nunciabũt, & vitia solum
persequentes, reorum personas tanquam in eadẽ sorte Do
mini vocatas non abhorrebunt. Fiet insuper, vt ad occultan
da crimina, non sic facilè muneribus corrumpantur. Quod
tandem prudenter statutũ inueni inter Constitutiones Cæ-
saraugustanæ Prouinciæ, cuius est Ecclesia nostra Calagur-
ritana, in tit. de procur. in constit. penul. tenoris seq. Nullus
de cætero procurator fisci admittatur, nisi in sacris sit ordi-
nibus constitutus, suffraganeis nostris, & eorum officialibus
contrarium faciendi potestatem omnimodam adimentes.
Debent tamen Prælati cauere, ne similia officia illis vel a-
b lijs sub annuo censu locet. [b] Nam dum hoc fit, feruent vitijs
omnibus respublicæ, Clericiq; ac laici facinorosi, non vitæ
emendatione, sed pecuniæ præstatione Canonicam vltio-
né effugiunt quam promerentur, sicq; dum quid offerre pos
sint habeant, quod in eis aliquid puniri possit, non timent.
Cum præterea synodalium testium vsus simul cum ipsa sy
nodorum celebratione (non paruo Christianitatis dispen-
dio) perierit, & eorum loco in singulis diœcesibus ij, quos
fiscales vulgus appellat, creati videantur, non minima de-
bet esse prælatorum cura, vt ad huius officij onus & exerci
tium prudentes, fideles, ac solertes viros eligant, qui subdi-
torum suorum spiritualia vulnera valeant inuestigare, illa-
que iam nota, & probatione non difficilia, prælatis eisdem,
aut suis Vicarijs reuelare per ignauiã non differant, aut per
3 fidia dissimulent. Et vt hoc diligentius obseruent, aduertãt
semper Prælati, seu eius Vicarij in creationib. talium fisca
c lium, vt eos faciant ante omnia iurare, [c] quod officium suũ
fideliter, diligenter, & legaliter exercebunt. Cum n. tales cé
seantur publici denunciatores, tenentur in principio sui
officij iurare, vt notat Ang. in l. si vacantia. de bon. vacã.
lib. 10. quem refert Præp. in c. de accusat. 2. q. 3. col. 56.

AN-

ANNOTATIO.

ACcusare. vide latè Præpositum in c. laicos. nu. 42. q. 7. gl. Abb. & Docto. in c. ex parte. de test. l. 3. ti. 3. li. 1. nou. ord. Idque egregiè in concil. Prouin. Toleta. celebrato anno 1556. act. 2. cap. 11. his verbis definitum est. *Fiscales ab Episcopis deputentur, qui uel Sacerdotes sint, uel intra sex menses ad sacrum ordinem, intra annum ad sacerdotium promoueri possunt, & promoueantur. Alioqui ad usum proprij muneris nequaquam admittantur.* Et quas rationes, propter quas laici a clericorum accusationibus repelluntur, scribit Ioan. Grot. in tract. de testib. n. 59. Hieron. Gig. in tract. de crimine læsæ Maiest. in rubr. quomodo, & per quos crimen læsæ Maiest. prob. q. 15. Possunt tamen laici in aliquibus criminibus Clericos iure optimò accusare. Primo in crimine hæreticæ prauitatis c. Sacerdotes c. oues 2. q. 7. Secundo, in crimine læsæ Maiest. c. sanc. 15. q. 3. gl. in summa 2. q. 7. & ibi Præpos. Arch. Bellam. & Card. a Turrecrem. in c. 1. ibi. Tertio, in crimine dilapidationis. c. non liceat. 7. q. 2. & hoc inter doctores communiter receptum esse testatur Fe. consi. 183. n. 3. Iu. Clar. in pract. crim. § fi. q. 14. vers. Propter reuerentiam. Quarto, quando laicus suam vel suorum iniuriam prosequitur. c. omnib. 4. q. 7. cap. de cetero. de testib. & licèt Arch. in summa 2. q. 7. in ea sit sententia, vt existimet, id procedere quando ciuiliter agitur: secus vero si criminaliter. Sed verius Host. in d. c. de cetero. contrarium censet, scribens, permissum esse laicis Clericos accusare, tam ciuiliter, quam criminaliter, si suam vel suorum iniuriā prosequantur: cui se subscribit Præposi. in cap. q vero. 2. q. 7. col. 1. alleg. ins text. in c. Maximian. 81. dist. Quinto, non est locus regulæ in crimine simoniæ. tex in c. tanta. de simo. Sexto, in crimine sacrilegij text. in §. qui autem. 17. q. 4. Septimo, quando semel laicus admissus fuit ad accusandum Clericum, quia postea non potest repelli. Ita scribit Aug. Ber. in c. 1. nu. 4. de accus. quod manifestè iuri contrarium est: nam cum iste fauor, qui in hoc versatur, in fauorem totius sacerdotalis ordinis fuerit introductus, minime in eius preiudicium & perniciem Clericorum laicos ad eos accusandos, aduersus sacras constitutiones magno consilio editas admittendos esse censeo. Octauo, & vltra supradictos casus istud censeo no-

Decem traduntur cas⁹, quib laici Clericos accusare possunt.

tatu

tatu dignum, quod speciali iure sancitum est, parochianos posse proprium sacerdotem & rectorem denunciare, cum sua interſit habere bonum pastorem, & ab omni scelere immunem. In hoc equidem doctores omnes conueniunt, teste Arch. in c. illa. num. 7. de accusat. & est communis sententia, si credimus Iulio Claro. d. § fi. q. 7. idem profitetur ipse Aret. in c. ex parte. de te. Scribit tamen circa hoc eleganter Host. in tit. de inqu. § 2. ver. vt autem. q; Prælati non debēt passim, nec frequenter recipere eas cartulas, quas rustici cōtra rectores suos clanculo offerunt: nec tamen debent esse nimis increduli: nam solent hæ manifestationes non vulgare commodum & vtilitatem reportare, si iudex maturo cōsilio, & prudentia veritatem indagauerit, vel saltem legitimam causam inuenerit, vt seruato iuris ordine ad inquisitio. criminis deueniat. Non tamen super dictis capitulis aliquo modo procedendum est, etiam si in ipsis copia testium exhibeatur. tum quia incertus est illorum auctor, tum etiā quia capitula illa extraiudicialiter fuerunt producta, quod si aliter fieret processus esset ipso iure nullus. Ita scribit Iul. Cla. in pract. crim. §. fi. q. 5. ver. Scias enim, dicens apud suos ita seruari. Nono limita, quando crimen esset notoriū c. cum dilectus. de pur. can. Abb. in d. c. de cætero. vbi Felin. num. 6. de test. Quint. Mandosi. vir doctiss. in anno. ad. Lap. alleg. 1 1. litera E. Decimo limita, in patrono laico, qui presbyterum dilapidantem bona iuris patronatus accusare tenetur, c. constitutum. 16. q. 1. gl. in cap. filijs 16. q. 7. tradit latissime Cæsar Lamb. de iure patr. lib. 3. art. 2. q. 2. quē vide.

Locent Adde Caieta. in sum. in ver. off. venalitas. Dom. Soto. lib. 3. de iust. & iu. q. 6. ar. 4. Frat. Fran a Victoria in priuato conf. quod de hoc argumento vernaculo sermone edidit Mar. Nauar. in manuali conf. latino. c 25. nu 7. & lege quæ circa hoc longe lateque scribit noster Ber. Diaz de Luco, qui ob eius summam integritatem, ingentem, vberrimāq; doctrinam dum in supremo Indicæ ditionis prętorio esset incorruptus senator, & summæ integritatis vir, ob sincerissimam eius fidem, & sæpius exploratam sanctitatem, a Carolo V. huius nominis Cæsare, & primo Hispaniarum Rege selectus, eodemq; munere syncere functus Calaguritanæ & Calciatensi amplissimis Ecclesijs ab ipso Cæsare Maximo designatus, tandem Pont. Rom. suffra. vt reipub. Chri

Io. Bern. Diaz de Luco.

stia.

Ria.maximum esset ornamentum Episc. titulo fuit insignitus,& paulò post cum singulari pietate & religione Pontificale munus exerceret ad impiorum hæreticorum labes extirpãdas,ad Trid.Conc.fuit vocatus,i quo incredibilis eius pietatis & religionis amplisś.præstitit testimonium. Quæ ratione passim doct. eum summis laudibus celebrant, maxime Insignis D Couar.in 4.lib.decr 2.par.c.6. nu. 14. iuris vtriusque consultisśimum,meritò appellat,& doctisś & ob seruãtisś Præsul nuncupatur ab eodem,lib. 1.var. resol c 11. nu. 5. & vir moribus & doct. excellens,in rub.de testam. 3. par.num. 26. & multis in locis practicam istam excellentisś. esse testatur,& eum meritisś. pastorem Calagurritanæ Ecclesiæ nuncupat Pet.Auend.in c.prætor.2 part. c.5. nu. 26. Is inquam.in tract.cui titulum fecit,*Instruction de prelados*, cap.19.& 20 Iurisdictiones vero Ecclesiasticæ, siue facultates nominandi Vicarios in spiritualibus locare minime licet,nec conductores per seipsos,aut alij eorum nomine,ea munera possunt exercere, aliter concessiones etiam a sede Apostolica factæ subreptitiæ iudicandæ sunt. ita decretum est in Sacro Concilio Triden. sesś.25.c.11.de refor.In Concilio vero Prouin.Tole.act.2.c.15.ann.1565. iustissime decretum fuit,vt Notatorium Ecclesiasticorum,nec non promotoris fiscalis officia & cetera alia quæ ad iurisdictionem Episc. & aliorum inferiorum spectant minime vendantur; vel locentur, alioqui si quis illius decreti transgressor fuerit,hac pęna mulctatur:nempe vt lucrum nõ acquirat:imo in animæ iudicio fabricæ Cathedralis Ecclesiæ restituere tenetur,& qui officium ita fuit assequutus, illo priuari debet,quod vtinam in omnibus tribunalibus seruaretur. C A

Iurare. Adde Ang.in tract.maleficio.in verbo,nec nõ ad denunciationem.col 2. Petrum Foller.in pract. crim.in parte,audiantur exceptiones num.65.p.162. Lod. in pract.cri. c.6.nu.11. Add.Bar.in l.Diuus.ff.de custod.reorum. 1

PROMOTOR SEV FISCALIS CVRIAE VESTRAE. *Cap.V.*

1 *Fiscalis a Prælato, uel iudice creatus loco officij iudicis succedit.*

2 *Iudex ex proprio officio procedens,infamia præcedente,cogere potest reum ad iurandum de ueritate dicenda.* 2

Officiū huius fiscalis creati a Prælato, vel iudice, loco officij iudicis succedit, & ꝙ facit iste ex mandato iudicis, vr̃ facere ipse iudex, vt no. Præpo. in c. de acc. 2. q. 8. col. 36. & col. 39. Vnde nō tanquam pars accusans debet iudicari. Pro quo optime facit, quod notat Inno. & alij, vt refert Felinus, in col. 2. in cap. cum clamor. de test. quod quando persecutor inquisit est datus a iudice, ad ipsam inquisitionem prosequendam, tunc quia talis non est proprie pars, sed minister iudicis, ad eius instantiam possunt testes repeti, quia tunc potius iudicis officio repetuntur: Ex quo ego alias dicebam in contingentia facti, quod sicut iudex procedens ex officio suo, & non ad petitionem partis, præcedente infamia, potest reum cogere ad iurandum de veri-
a tate delicti,[a] de quo infamatus, est vt not. Abb. in c. cum sa per. de confess. quasi ad finem. Pari modo poterit hoc facere ad petitionem dicti fiscalis cum hoc tamen necessario tē peramento, videlicet nisi fiscalis prosequeretur talem accusationem, ex quasi vincat, defertur lucrum sibi ab aliqua cō stitutione synodali, vel consuetudine præscripta, cum tunc videatur sequi proprium interesse, & ad id oporteat probationes habere legitimas.

ANNOTATIO.

Nota circa huius capitis argumentum, quod quilibet merum imperium habens, potest ex hoc promotores seu fiscales (quos vocant) creare. vt docet Bar. in l. Diuus ff. de custodi. reor. Io. de Ann. in c. sicut olim, n. 2. de acc.

A *De ueritate delicti.* Adde Bar. hanc opinionem tenentē, in l. inter oēs, § recte. in fi. ff de furtis. cuius opinio ab omni-
1 bus approbatur. teste Aug. in tract. male. in addit. Ange. in parte, *Comparuerunt, & confitentur totum.* nu. 13. quam opinionem communem esse fatetur Hypp in l. quæstionis habendæ. nu. 72. ff de quæst. Ant Gom. lib. 3. var. resolu. c. 1. n. 65. & esse magis communem, asseuerat Iul Clar. in practi. crim. § fi. q 45. vers. Sed quæro nunquid. Quæ opinio forē- si consuetudine recepta est. teste Maria. Soc. in c. qualiter & quando. nu. 227. de accusa. q. 84. Et communis totius Italiæ stilus, iampridem eam recepit, vt memoriæ mandauit Bar. in l. 1. n. 6. C. de iur. col. & eam dicit communem, & apud suos obseruari Doctissimus Octauia. in dec. f. Pedē. 66. nu. 7.

& in

& in Hispania seruatur, quia ei suffragatur egregia Partitarum. l. 4 ti. 19 par. 7. vbi magnus Greg. Lop idem annotauit in glo. inci. *Iurar que diga la verdad.* Quamuis propter manifestā periurij ansam, eam increpet Clar. vbi paulò ante allegaui. Vnde apud Gallos non iuramentum, sed sola fidei interpositio adhibetur. vt refert Marcus decisione 674. qđ Hispanica lege apud nos seruari piè desiderabat egregius Ant. Gom. (quem præceptorem Salmanticæ habuisse anno Domini. 1554. nunquàm pœnitebit) is inquam lib. 3. vari. resol. c. 12. num. 15. non equidem oportet, nec decet iuramentum exigi, quando periurij crimen timetur, c clericos. de coha. cle. Sed quando iuramentum exposcitur, a iudice, secundum iuris normam procedente, dubitandum non est, quin reus eius religione astrictus, veritatem patefacere teneatur: nec vllo modo potest, et ad effugiendas aduersarij calumnias, iudicem fallere, vt docet S. Tho. 2. 2 q. 7. art 3. & ex nostris tenuit Bal. in rub C. de fid. instr. nu. 3. Abb. in c. olim, in 1. col. fin. de rest. spol. & in c sicut, in 3. col 6. de iu reiur. Ias. in l. cum proponas col. 2. C. de pact. quam opinionem communem esse profitetur Aret. in l. decem. nu. 7. ff. de verb. obl. Couar lib 1. var. resol. c. 2. nu. 1. circa quam vide late Mar. Nauar. in c. inter verba Coro. 65. nu 237. conclu. 6. 11. q. 3. & vide quæ latè scribo inf. cap. 124.

DENVNCIO. Cap. VI.

1 *Publicæ denunciationis diffinitio.*
2 *Officiales infames vel criminosi à denunciatione repelluntur.*
3 *Fiscales ex communi curiarum stilo non notoria scelera denuntiare possunt.*
4 *Iudex ecclesiasticus minimè debet permittere clericum sine delatore de occulto crimine accusari.*
5 *Delator debet se obligare quod probabit quod in denuntiatione proponit.*
6 *Quando probasse dicatur quod denunciat, ut ab obligatione liberetur.*
7 *Iudices Ecclesiastici non debent ad clericorum capturam sine informatione procedere.*
8 *Sententia absolutoria, super denunciatis prolata, prodest sicut lata super accusatis.*
9 *An iudex Ecclesiasticus accusare nolentibus terminum præfigere teneatur.*

10 *Offensus si dixit se nolle accusare, & ideo ad inquisitionem iudex processit: offensus postea, accusare uolens, audiendus non est.*

11 *Fiscalis de quocunque crimine potest clericum accusare.*

12 *Scribitur egregia Cæsaraugustana Ecclesia Synodalis constitutio.*

LIbuit enim sub denunciationis verbo, hanc delictorũ congeriem scribere: quia Episcoporum promotores, seu fiscales magis denunciatorib. quàm accusatorib. assimilari par est. Et licèt variæ sint in iure denunciationis species, vt declarat Henric in cap. nouit de iudic fin. col. Et latius ibi prosequitur Abbas, & diffusius Præp. in ca. de ac

1 cusat. 2. q. 8 in col, 56. & plurib alijs. Illa tamen, quæ materiam nostram complectitur, est denunciatio, quæ dicitur publica, quam sic diffiniuit, seu descripsit Præp. vbi supra, in col 64. Est enim denunciatio, criminis alicuius apud competentem iudicem, per officialem ad hoc deputatum facta delatio, ad pœnam eidem inferendam. Competit namque hæc ex mero iudicis officio procedentis in ea ad denunciationem, seu promotionem suorum officialium, secundum prædictos doctores, vbi supra, & fundatur ex. l. ea quidẽ. C. de accusat. & ca. Episcopus in synodo. 35. q. 6. & l diuus. ff. de custodia & exhibitione reorum. c. præterea. de testibus

2 cogendis Et † nota quod ab ista denunciatione repellunt

a officiales, si sunt criminosi,[a] vel infames, notat Henricus d. col. fi. allegat tex. & quod ibi notat Bernar. in d. c. Præterea.

3 Et † licet in hac materia denunciationis publicæ Doctores communiter scripserint in d. c. nouit. & in d l ea quidem. ꝙ

b notoria tantum crimina denunciari possunt. [b] Cõis tamen stylus curiarum Ecclesiasticarum admisit, vt indistinctè illarum fiscales, seu promotores accusationes suas, vel proprius denunciationes instituant, in quo videtur recepta opĩnio Saliceti, in d. l. ea quidem dũ dicebat, ꝙ ẽt non notoria denunciari debent, dummodò probari possint, quod æquũ vr: nam si de solis notoriis criminib clerici per fiscales accusandi essent, plura alia, quæ sæpius occulta, & si probabilia sunt, impunita manerent. Vnum aũt consulendũ sc offert iudicibus Ecclesiasticis, vt non permittant, de aliquo occulto crimine accusari clericum apud eos per fiscales, nisi delato

rem

rem sibi prius obtulerint, aut videant si dicti officiales sufficienti probatione, aut legitimis indicijs muniti causam ipsam aggrediuntur.[c] Si enim Reges nostri suis fiscalib. iniungunt, vt habeant delatorem, cur & ijs, qui ad accusandos clericos creati sunt officiales per Episcopos, hoc non præcipitur? Et quia de delatore mentionem fecimus, & hæc materia Canonistis non est familiaris: ideo circa eam notari debent sequentes conclusiones. Quod † qn iudex delatorē ad miserit, ille se obligare debet, de probando quod denunciat ita ꝙ fiscus obtineat, vt probatur in authentica de exhibendis reis, §. 1. per quem ita determinat Lucas de Pen. in rub. de delatoribus, lib. 10 colum 2. versic ad deferendum. Postquam vero obligauit se probare quod detulit, si semiplenè probauit, non sufficit, quo minus condemnetur ad pœnam, ad quam se astrinxit si non probaret, vt concludit dictus doctor, in l. 2. eiusdem tituli, in 3. columna versic. sed pone. Si † autem delator probauit crimen, & reus defensiones iustas, tunc si tales erant adeo notæ, quod delator habuit iustam causam credendi, ꝙ iniquè procedebat ad delationem tunc non excusabitur a pœna: secus autem quando detulit crimen, quod erat publicè notum, & defensiones totaliter occultæ, & fama in contrarium habeatur: quia tunc delator excusabitur a pœna, si suam vel suorum iniuriam prosecutus est. Si autem deduxit crimen in delationem, cuius vindicta sua non intererat, tunc puniendus est: quia se ad id adstrinxit, quod sua non interreat. Ita concludit idem Lucas in dicta columna tertia, & sequentibus. Ego tamen crederem, in hoc secundo membro mitius puniendum delatorem, cui delictum fuit notum, & defensiones occultę, quam in casu præcedenti: quia licet eius non interfuerit, ratione suæ vel suorum iniuriæ, potuit moueri zelo iustitiæ & publicæ vtilitatis, quæ versatur in expurganda prouincia malis hominibus. Quando verò reus absolutus fuit, quia testes fuerunt reprobati, propter delictum delatoris producentis vt quia corrupti pretio, vel alias falsum dixerunt, tunc bene credit Lucas, vbi supra, in 4: col, puniendum esse delatorem. Et idem dicit, si probatū fuit testes esse inhabiles, aut criminosos, & hoc esse publicè notum delatori. Secus tamē si sunt repulsi ex alia causa, sine culpa delatoris, vel quā ipse potuit ignorare: quia tūc non tenet delator ad pœnā, secun

c

5

6

dum eum. Quod tamẽ credit verum, ubi delator suam,uel suorum iniuriam prosequitur, aliàs videtur sibi dicendum ꝙ teneatur,quia non satisfacit ei,ad quod se sponte obligauit. Sed ego etiam in hoc casu crederem, arbitrio boni iudicis relinquendum,ut consideret,an delator habuerit iustam causam ignorandi defectus testium, & an publicũ fuerit delictum,& numerus testium sufficiens:aliter enim nullus audebit crimina iudicibus referre, quantumcunque illa probare possit,timore alicuius occultæ defensionis competentis reo accusando. Placet propterea dicti doctoris sentẽtia in d.l.2.col.5.vers item quid sit,dum tradit,ꝙ si quis denunciat plura crimina capitalia, quæ se obligat probaturũ sub aliqua pęna,& ex illis vnicum probat sufficiens ad condemnationem capitis,ꝙ non euitabit pœnam,quia non impleuit quod promisit,& sibi imputet, qui se onerauit ad superflua comprobanda, quod posset practicari in materia nostra,quãdo quis detulisset plura crimina depositione,vel aliqua pœna Canonica digna,& unũ solùm probaret,imo plus asserit dictus doctor,ꝙ qui se astrinxit probaturum crimen sub certa qualitate in denunciatione deducta, ꝙ non excusatur à pœna,si non probauit crimen cum eiusdem circunstãtijs & qualitatibus,prout detulit,quamuis crimen probauerit fuisse commissum.vnde in hac materia delatorum,iudicibus Ecclesiasticis consulo, ut cùm eos acceperint, denunciationem ab illis factam in scriptis redigant,eosque astringant ad probandum omnia crimina ibi descripta, cum suis qualitatibus sub pœna in obligatione declaranda,monendo eos vt crimina, quæ probare non possunt,in delatione non inserant,nulla in eis post monitionem, & obligationem pœnitentia recepta:quia aliàs clerici accusati de varijs cri. infamati manent apud populum,qui cùm accusationis notitiam habet,non semper defectum probationis aliquorũ capitulorum intelligit. Nec decipiat quosdam iudices pietas quædam nociua, quæ eos retrahit à condemnatione expensarũ & pœnæ,quia uident delatores aliqua ex his quæ detulerint probasse,magis in hoc amantes susurrones & maleuolos fouere,quã Clericorũ honori & famæ consulere. † Nec præterea ob id ꝙ delatores habeant obligatos ad probandũ crimina quæ deferunt,faciles debẽt esse iudices in captura Clericorũ,maxime in grauib.delictis, nisi priùs sufficiẽtem

habeant

habeant informationem,[d] quia si postea deficit illa, non satisfactũ est captorum Clericorũ honori, relaxatione à carceribus & condemnatione expensarum & pœnæ facta contra delatores: cum infamia carcerationis ob famosum crimen uix aliqua relaxatione quantũuis honorabili, possit bene dilui, seu purgari Et nota ꝑterea in proposito,† quod sentẽtia absolutoria lata super denunciatis, prodest, sicut lata super accusatis.[e] Ita not. Præp. in cap. de accus. 2. q. 8. in col. 68. vers. quær. an absolutoria, allegat Sali in l. ea quidẽ ver. 15. quæro, de acc. An † aũt iudex Eccles. debeat statuere terminũ[f] accusare uolentib. Abb. in c. inter, de purg. can. col. 2. distinguit, videlicet, quod si Episcopus uel superior habet probationes promptas contra infamatum, tũc non est necesse, neque utile statuere terminum accusare uolentib. quia posset supponi amicus, & fieri colludiũ, & alia ratione de qua per eum. Si tamen non habet illas promptas, potest, si uult, sed non est necesse, sufficit. n. quod accusator se nõ offerat. Ego semper tamen intellexi dictam conclus. Abb in delictis, in quib. non constat, quod aliqua persona sit offensa ex eis. Aliter. n. bene crederem iudicem Eccles. debere illam requirere, an uelit accusare antequàm ex officio, uel ad fiscalis petitionem procedat. Nam si inquisitionem ex officio formarit, uel ad fiscalis petitionem processerit, non requisita parte offensa, & postea superueniat accusator, tũc seruanda esset distinctio Sal. in l ea quidem, ver. quia propt. C. de accu. quam refert & sequitur Ang. in tract. malef. in parte, hęc est quædam inquis. fol. 16. in parua impress. Cuius. n. opinionẽ dicit commu. teneri Feli. in c qualiter & quando, el 2. in §. licet in si de accus. quam distinctionẽ hic conscribere nolo. † Vnum tñ non omittam in proposito, ꝙ si offensus dixit se nolle accusare, & ideo iudex formauit inquisitionem, uel fiscalem audiuit, & postea offensus producat accusationẽ, tũc accusatio illa non debet audiri nec recipi quia iudex præuenit eum antequàm reuocaret uoluntatem suam, ut not. Bal. in l. accus. C. qui accusa. non pos quem refert Aug. in add. ad Ang. in d. fol. 16. & quia posset aliquis dubitare, vtrũ † promotor aut fiscalis, de quo in huius nostri operis denũciatione meminimus, possit clericum accusare de quocunq; crimine, nulla facta distinctione priuatum sit an publicum, videtur in hoc dicendũ, ꝙ sic, quia de iure Canonico omne

d 8 e 19 f 1 10 11

crimen est publicum, vt not. gl in c. infames. q. 1. & sequitur Bal in rub C qui acc. non pos. in pen. col. & Rom. in singulari 81. Tu audisti. & talis est publici criminis natura, quod cuiuis ex populo competat ius accusan. ut probatur in prin. inst. de publicis iudicijs, quanto magis competere deberet officiali publico ad accusandum, vel denunciandum crimina deputato? & quia in materia huius capituli placet mihi constitutio Prouinciæ Cæsaraugustanæ, quæ habetur in ti. de accusa. prima in ordine, libuit eam transcribere, cuius te-
12 nor talis est: † Procurator fisci noster, seu suffraganeorũ nostrorum nequaquàm ad agendum, seu denunciandum, prætextu officij sui cõntra aliquem admittatur; donec proposita, seu denunciata credere esse vera, & se posse probare firmauerit iuramento Quòd si aliquo instigante per se, uel cũ eo processerit ad prædicta, instigator ad expẽsas se obliget, vel det inde quam poterit cautionem, reus autem & citatus respondere minime compellatur donec iuratum & cautum fuerit, ut præfertur; Contra factum sit irritum ipso iure Consuloque omn. b. Episcopis, ut in omnibus suis Curijs hoc idem seruari præcipiant, iusta est enim prædicta decisio, & quæ honori prospicit subditorum, & fiscales omnes vigilatiores reddit, eorũq; leuitatem in accusando cõpescit.

ANNOTATIO.

VIde plurima, quæ de hac denunciationis materia, de qua in hoc capite, scribit Bart. in l Diuus. ff de custo. reor. ubi plures tetigit quæstiones huic loco accommodatissimas. & in extrau ad reprimendum. in verb. *Denunciationem*. Ang. Aret. in tract. malefi. in verb. *Ad denunciationem*. Io de Anan. in cap. sicut olim. de accusa. Boss. in tract. delictor. tit. de denunciatione. pag. 101. Lod. in prac. crim. ca. 6. pag 18. Iul. Clar. li. 5 recep. senten. § fi. q. 3. & 7.

A *Criminosi*. Vide tex. in c. cum oportet cum seq de accusa. Host. in Sum. tit. de denun. §. quis potest. Ant. in c. cùm dilectus. de accusat. Bart. in l. diuus. n. 7 ff. de cust. reor. quo loco scribit, quod prohibitus accusare, censetur etiam prohibitus denũciare. Sed opinio ista authoris nostri, minime iam in forensibus controuersijs admittitur, nam isti officiales (quos appellant) qui ad denunciandum constituuntur, ut in plurimum sunt pauperes, & viles, & quãdoque infames; ita com-

communiter seruatur, teste Ang. in d. malefic. trac. In parte: *Nec non ad denunciationem*. nu. 4. Marian. in cap qualiter & quando num. 81. de accusat. & ridiculum foret, si quis contrarium asseueraret, ut scribit Iulius Clar. lib 5. recep. sent. §. fin. q. 7. versic pro intelligentia.

Denunciari possunt. Adde quod istam sententiam communem esse fatetur Card. Alex. in c. de accusat. vers. quæro an malitia. 2. q. 8. Marian. in d. c. qualiter & quando num. 179. Mar. Nauar. in c. inter uerba. 11 q. 3. concl. 6. Corrol. 63. nu. 188. eamq; sequitur Domi. Soto, vir religione, pietate, & literis insignis, in tract. de ratione tegendi & detegendi. secr. memb 2. q. 6. pag 5. Sed vt bene aduertit autor, Stilus Curiarum contrarium obseruat, idem testatur practica Conradi, fol. 235. nu. 5 in fi. B

Aggrediuntur. Vide nouissimâ & egregiam decis. q in Prouin. Conc. Tolet. anno 1565. statuta fuit, act. 2. c. 12. quæ sic loquitur. *Promotor Fiscalis Apud Ecclesiasticum iudicem neminẽ deferat, ut eius delatione inquisito fiat, nisi quẽ legitima ac frequens grauet infamia, nec ex ea delatione iudices inquirere audeant: imò priusquàm ad inquisitionẽ procedant, diligẽter curent inuestigare, an ea infamia à maleuolis, an à prouidis, & honestis, orta fuerit. Quòd si promotor Fiscalis quenquã accusare uelit, eo casu quo iure accusatio ei sit permissa: accusatoris officio functus, eas leges sequatur, quæ publicis accusatorib. hisue quib. iuris publici ratione accusare permittitur, iure uel consuetudine data fuerint. Sed si accusatus ab accusatione fuerit absolutus, nullo modo in expensis condemnetur. Imò fiscalis temerè eum accusasse constiterit, non solum expensarum solutione, sed alia pœna, iudicis arbitrio propter accusationis temerariæ calũniam, omnino puniatur. Hactenus Toletanum Concilium.* C *Conciliũ Prouinc. Toletan.*

Informationem Adde Sal i l. nullus. C. de exhi. reis. ubi scribit, iudicẽ posse malefactorẽ statim capere, mõ qualis, qualis, iformatio interuenerit. Hip. i l. 1. n. 1. ff. de q. Fole i prac. cri. i parte. *Notatus capiat de persona*. & uide q scribit author infra, c. 116. nu 5. & q ibi scripsi, ubi dixit, ꝙ hoc casu sufficit qđ de crimine psũptiuè cõstet. At si crimẽ graue fuerit, put nr autor pbè cẽset, ad capturã absq; sufficiẽti informatione pcedi nõ dẽt ut de crimine hæreseos scribit Iacob. Septimãcẽsis meritiss. Pacensis Eps, in Catholicis illis, & erudi tissimis institutionib. c. 17. n. 2. & vide quæ nouissimè scribit D *Iacob Septimãcẽ.*

Licen.

Licentiatus Ro jas quondam Valentinus Inquisitor, nunc verò Episcopus Patẽsis Reuerendiss. in sing. & egregio tract. de hæret. 2. par. asser. 1.

E *Super accusatis.* Vide Bar. idem tenentem in l. diuus. col. 3 ff. de custod reor. & in l si cui. §. eisdem. ff. de accusa.

F *Statuere terminum.* Adde Bal. in l quamuis. in 2 huius ini tii col. 1. C. de adult. & est tex egregius, qui passim allegatur, in l diffamari C. de ingen. & manu qui licet in diffamâte statum libertatis loquatur, locum habet in qualibet causa ciu. vel crim. vt Doctores ibi communi consensu profitentur, & sentit Bart. in l. Titia. ff. de accusation. & in auth. ad hæc, C. de vsur. Cinus, Bar. & Bal. in l. si eo tempore. C. de remis. pign. Alberi & Bald in l. Papinianus, §. si quis, ff de inoffic. testa & est glo. not. in l. sed etsi per Prætorem. §. ait Prætor. ff. ex quib. caus. maior. Innoc. in c. conquerente. col. 1. de offi. ord. Abb. & doctores in c licet de accusa. quod latissimè tractat & resoluit Ant. Gab. lib. 2. commun. opin tit. de actio. conclus. 6. Domi Episcopus Couuar. libro. 1. variar. resolution. cap. 18. Decisio. Pedem. 151. per totam. & circa intellectum d. l. diffamari, vide nouissimè Illustrissimum, & Reuerendissimum Præsulem D. Franciscũ Sarmiento, in libro 1. select. interpreta. cap. 2. quo loco argutè satis a doctorum traditionibus recedit. Sed in practica non dubito, quin communis & recepta sententia sit seruanda prout passim in controuersiis forensibus receptam vidi: & post hæc scripta legi doctissimum Doctorem Ludouicum a Molina, li. 3. de primog. Hispaniæ. c. 14 num. 23 cum sequen. qui communẽ opinionem sequutus, a noua opinione supradicta aliquibus rationibus innixus recedit.

L. diffamari. C. de ĩgen. & manumis.

Nota tamen singulariter, quod ad hoc, vt accusator monitus, vt intra certum temporis spacium accusationem proponat, vt eo lapso non audiatur, oportet quòd iudex interlocutoriam sententiam proferat, qua pronunciet, eum vlterius non esse audiendum. Ita deducitur ex tex. in d. l Titia. vbi scribentes. Inno in ca cum in tua. qui matr. accusar. pos. vbi Card. Anch. & Abbas, Bald. in d. auth. ad hæc, col. pen. Paul. de Cast. & doct. in l. quamdiu. in 3. d. ff. de acquir. hæred. Sufficeret tamen, si iudex in primi termini assignatione, sententiam proferat, qua accusatorem ab accusatione longe repellat, vt eleganter docet Bar. in l mancipiorum. ff. de opt. legat.

gat. Bal in l. si ea. C. de accusat. & in l. si eo tempore. C de rem miss. pign. Ang. in d. l. Titia. & in d. l quamdiu. Saly. in l. si ea. num. 9. C. qui accu. non poss. Securior tamen opinio est, vt lapso termino, sententia proferatur, qua is qui diffamatus est, absoluatur, perpetuumque silentium aduersario imponatur. Ita probare videtur Regia l 46 tit. 2. par 3. vbi noster Greg. in verbo, *Deue dar por quito*, dicit in practica id esse seruandum. Et an sufficiat vna monitio, vel duæ desiderentur, prius quam dicta sententia proferatur Vide glo. not. in auth. de hære. & Fal. §. si quis autem non adimplens. in verbo, admonitus, quæ ad hoc, vt quis iure suo possit priuari duas monitiones necessarias esse censet, & illius glos. authoritate innixus Angel. ibi idem censet, in casu e l. diffamari. & licet ab eius opinione recedat Roma. in l. quamdiu. ff. de acqui. hæred eum tamen sequitur Greg. in d l. 46. in verbo, *E si por ventura.* & hoc verius censeo.

Est publicum. Adde quod hanc opinionem communem esse fatetur Anani. in c. statuimus. num. 19. de maledi. Iul. Clar. lib. 5. recep. sent. §. 1. versic. hæc tamen. G

QVOD COLVBERIVS ET SERPELIO. *Cap. VII.*

1 *Turpi nominis effectus aliquot remissiuè traduntur.*
2 *Vno eodemque libello accusari plures possunt.*

CVm in hac ficta denunciatione tot scelera aliquibus imponenda essent, qui ex illis inculparetur, placuit etiam hæc omnia fingere, quæ a Colubro & Serpente deriuarentur. Qui enim tantis criminibus irretiti essent non hominum quidem, nec quorumuis animalium, sed deteriorum nomen promereri par est, illorum præcipuè, cuius effigiem Dæmon assumens (qui autor est malorum omnium) parentes primos decepisse, ac vicisse comperimus: † libuit hoc etiam & ea ratione, quia & nostri iuris interpretibus placet, effectus aliquos tradere, ex eo quod quis malum nomen [a] habeat, vt per Franc. Brun. in tract. de iud. & tor. 12. car. in 3 col. & per Hipp. in l. 1. in princ. col. 16. ff. de quæst. quamuis ego semper credidi doctores prædictos intelligendos esse de malo nomine malis moribus adquisito, non verò de eo. quod licet sit malum, qui habet illud nō elegit, sed suscepit tempore quo non fuit in eius arbitrio, 1 2

vel

vel poteſtate repellere. Duo præterea Clerici, & non vnus in hac denunciatione poſiti ſunt, vt per hoc compertum habeat iudex Eccleſiaſticus, † plures eodem libello accuſari poſſe de eiſdem criminibus, vt in l. 1. & ibi Bal. C. ſi reus, vel accuſat. mort. fuer. & in l. vim paſſam. §. inceſti. ff. de adult. Et notat Specul in tit. de accuſatore, in princ. in verſi. item q̃ non poteſt

ANNOTATIO.

A MAlum nomen. Vide tex. in c. 1. verſ. Belial. & quæ per eum not. Barba. Imo. & Io. de Anani n. 22. de depoſi. Mari. Soc. in c. cũ dilec. de exceſſib. prælato. Propterea Plut. de liberis educandis inquit: Primum dẽ curare parẽtes, vt filij, bonis noibus nuncupentur. Oritur ſanè ex bono noie bona præſumptio, ex prauo aũt, & turpi nonnunquam oritur ſiniſtra, vt inquit Abb. in proẽm. Gregoriano, in parte, Gregor. nu. 7. vnde refert Io. And. in c cum ſecundum Apoſtolum, de prebendis, vxorem ſuã ſæpiſſimè dixiſſe, quod ſi noia venderentur, ẽt magno precio bona noia emi deberẽt. Arguunt ſanè multi, quãuis hoc ſit argumentum plerumq; fallax, ex nomine ad probitatem, vel malos mores hominũ. Vndè Claudius Mumertus. *Nomen dici putat, q rem notam faciat, ſitq; veluti rerum imago* Arguunt item ſacræ literæ a noie perſonarũ, vt Abigail. Reg. 1. c. 25. improbat maritũ a noie, quod Nabal dicebat̃, Nabal, equidẽ ſtultũ ſignificat, & ſecundũ aliquã proprietatem putantur impoſita noia Patriarcharũ, vt Iſaac a riſu, Iacob ſupplantator, ſic de alijs, de quib. percurrit Euſeb. Pamphili li. 11. de præpa. Euang. c. 4. Vnde Martianus Iuriſconſultus remittit hæredi conditionẽ a teſtatore impoſitam, vt ferret nomen inhoneſtum veluti Veſpilionis, cum ſit habenda cura honeſti nominis, & dignitatis, vt in l. ſed ſciendũ, ff ad Treb. Et qui effectus ex malo, & iniquo noie oriuntur, ſcriptos reperies apud Gerar. ſing. 75 Nicol. Euerar. in locis legalib loco ab Ethimolo. fol. 1. Hyppo. in prac. §. expedita, num 52. Caſſa. in conſuet. Burg. rub. 1. §. 6. nu. 56. Io. Mont. de bigamia. q. 2. nu. 2.

B *De eiſdem criminibus.* Adde quod opinionem iſtam communem eſſe profitetur Marian. in c. 1. nu. 143 de libelli oblatione. Iul Clar lib. 5. recep. ſen §. fin q. 13. verſ. quæro nũc. quam ſequitur literis, & prudentia inſignis Gregor. Lopez. in l. 2, tit. 1. p. 7. verſi. *La tercera.*

H v-

HVIVS DIOECESIS ORIGINARII. *Cap. VIII.*

1 *Originis propria ratione quis forum sortitur.*
2 *Iudex originis procedere potest contra subditum, ratione delicti alibi commissi.*

ORiginis † propriæ ratione sortitur, quis forū, vt probatur in l. 2 C. de munic. & orig. lib. 10. iuncta glo. ibi eodem tit. & in l. 1. in prin. & notatur in l. assumptio, ff. ad municip. Spec. in tit. de comp iudi. abdi. in versic. 41. & ibi Barto. in d. l. assumptio, § filius, quasi ad fi. vbi post Iacobum de Aret. quem refert, concludit, ꝙ potest quis conueniri in loco originis propriæ vel paternæ, per l. incola. ff. eod si ibi inueniatur, & ita tenet Bald. in rubr. C si non a comp. iudi. in fi. loquendo simpliciter de loco originis, & ꝙ ratione originis suæ sortiatur quis forum, notat Bal. in l. fin. col. 1. C si non a compe. iudi. allegat tex. in cap. ex parte, de for. compet. & talis dicitur subditus secundum eum, ratione personę tantum, & vide Alexand. in d l. assumptio. in addit. ad Bart. qui dicit hanc esse communem sententiam, videlicet, ꝙ si ibi non inueniatur, non potest conueniri, nisi quoad finem distribuendi bona ibi sita In † criminalib. autem causis, Bal. in sua margarita, in vers. iudex in 5. col dicit, ꝙ iudex. originis pōt procedere contra suū subditū de delicto alibi cōmisso, [a] vt in l. 3. cum l. seq. ff de interd. & releg. Bar. in l. sepulchri, ff de sepul. viola & glo. sing. in l. relegatorum, §. interdicere, ff. de interd. & relegat. Idem voluit Bart. in l. si. cui. §. fi. ff. de accusat. per l. 1. C. vbi de crim. agi opor. Vide etiam Alci in c. 1. de off. ord super glo. in verbo, iudicare, in princi. vbi dicit, ꝙ communis opin. est, ꝙ si quis non puniatur in loco delicti, poterit puniri in loco originis, secundum formam statutorum loci [b] in quo deliquit, per l. saecularij, §. sunt quidam, ff. de extraordin. crim Et per notata per Moder. in l. cunctos populos, C de sum Trinit & fid. cathol. Ex quo videtur inferri posse, ꝙ iudex Ecclesiasticus originis propriæ, vel paternæ potest procedere contra clericum originarium, si ibi repertus fuerit ratione delicti alibi commissi. Pro quo ēt facit text. in capit. cum nullus, de temp. ordinat. libro 6. vbi probatur, quòd Episcopus loci originis, dicitur proprius, vt quis possit ab illo ordines recipe-

re.

re. Quod procederet, siue per viam accusationis, siue inquisitionis agatur contra clericum, per ea, quæ infra dicentur in sequen. §.

ANNOTATIO.

A Alibi commisso. Adde Bar. in l. cunctos populos, nu. 47. C. de sum Tri. vbi Cy. & Bal. idem Bal. in l. fin. ff. de iurisd. omn. iudi. & in cons. 313. lib. 5. Ant. & Abb. num. 8. in c. cum contingat. de fo. comp. Caro. Ruin. cons. 84. nu. 9. lib. 4. quæ opinio communis est, teste Bolog. cons. 54. idem fatetur Aug. Arimen. in add. ad Ang. in tract. malef. in §. hæc est quædam inquisitio. ver. Quæro an de delictis. And. Alc. in c. 1. num. 67 de off. ordi Boss. in tract. delict. tit de foro comp. nu. 182. quo loco scribit opinionem istam vsu forensi comprobatam esse. Sylua. cons. 103. Marcus decis. 989. num. 6. Bomb. cons. 8, nu. 11. Cagno. in l fin. nu. 153. ff de iurisd. om. iu. Iul. Clar. li. 5. recep. sent. §. fi q. 39. vers. sed quæro. Contrariam tamen sententiam quod de iure ciuili, nec iudex originis, nec domicilii possit crimina extra territorium cómissa punire, tenuit Io. And. in add. ad Spec. tit. de comp. iu di. Sal. in l. seruos, C. ad leg. Iul. vi. pub. quam esse communem sententiam asseuerat Hyp. in pract. crimi. §. constante, num 90. Thom. Gram decis. Neapol. 26. & noster Ioannes Bernar. inf. cap. proxim. quam sequitur Bolog. male sibi constans, cons. 8. versic. capio igitur, quo loco scribit, quod secũdum magis communem opinionem, etiam si subditus ratione originis, delinquat in alieno territorio, non potest iudex inquirere, nec procedere contra talem delinquentem. Hãc etiam communem appellat egregius & magnus sui temporis aduocatus, Petrus Auen. in respons. 49. num 3. Pau. Paris. cons. 159. num. 7. vol. 4 Ioan de Ami. cons. 60 num. 10. Rolan. Vall. cons 19. nu. 20. lib. 2. Et generali consuetudine receptum est, vt nullo modo iudex de crimine extra territorium commisso inquirere possit Vt fatetur Riminaldus vir doctissimus, consil. 32. num. 20. & cons. 471. num. 10. & cons. 484. num. 2. vol. 1. Primam tamen opinionem magis communem, & veriorem censeo, quam pro eius insigni eruditione defendit Do. Presul Didac. Cauar. vir vtique doctissimus, sed vna præsertim ingenij castitate mirabilis, in pract. quæst. c. 11. num. 6.

Petrus Auendãnus.

Do. Præsul Didacus Cou.

Sta-

Statuorum loci. Quando crimen aliquod extra territoriũ commissum sit, an puniatur secundum statuta municipalia loci, vbi quis delinquit, an secundum patriæ statuta, vel secundum ius commune. Vide pulchram distinctionem traditam a Bar. in l. cunctos populos, num. 74. C. de summa Trini. vbi Ias. num 30. primæ lectionis, & nu. 67 secundum Abb. Fely. & Doct. in c. licet, de foro compet idem Abb. in c. contingat, num. 30 eo. tit Alex. cons. 11. colum 3. lib. 1. Boss. in tract delictor. tit. de pœnis, nu. 19. Iulius Clar. lib. 5. recepsent. §. fin. q. 85. b

In ea domicilium habentes. *Cap. IX.*

1 *Iudex domicilij de delictis suorum clericorum alibi commissis cognoscit.*

2 *Quando de domicilio fit mentio, de domicilio habitationis in dubio intelligitur.*

Domicilj forus generalior [a] est omnibus alijs. Vnde Car. Anton. & Abb. in ca cum contingat, de foro. comp. concludunt, quod iudex domicilij potest cognoscere de delictis suorum Clericorum etiam alibi commissis, & idem tenet Ioan. Calde. in repet c de illis, de rapt. in col. 6. in qu 6. qui respondet ad fundamenta, quæ in contrarium videbantur vrgere, & vide Bar. in l. relegatorum, §. interdicere, ff. de interd & releg qui notat ex tex quod † iudex loci, vnde quis est in cola, potest quem punire de delicto alibi commisso, [b] quod dicit esse notandũ, & vide Abb. in cap in fin de foro comp. in col. 13. ver Sed circa primam. Vbi concludit, quod iudex domicilij potest exercere omnimodam iurisdictionem in sibi subditum ratione domicilij, b ibi reperitur, etiam in criminibus alibi commissis. Et vide Io. Andr. in cap vt animarum, de constit. in 6. qui dicit, q sive subditus delinquat extra diœcesim, siue in loco exempto diœcesis, potest ratione fori cõueniri coram iudice suo. Et idem tenet Ioan. de Ligna in Clem. pastoralis, de re iu. quod refert Andr. Siculus in d. cap cum conting, in col. 5. vbi respondet ad d. c. vt animarum, qui huic sententiæ videtur aliqualiter aduersari. Et tandem refert Ioan. And. post Odofr. in add. ad Spec. tenentem, quod hæc sententia procedat per viam accusationis, secus, si per viam inquisitionis.

nis.

nis: quia tunc iudex agit ad vindictam, & sua non interest, ex quo non deliquit in suo territorio, & hoc attento iure ciuili. Secundum vero iura Canonica, vtraque via iudex procedere poterit, & postea refert Ant. Cin & Bar. volentes, quod etiam de iure ciuili hoc procederet, & Abb. in consi. 24. vol. 1. incip. Rodulphus nu. 1. qui in contingentia facti ita consuluit fieri posse & vide Abb. in col. 2. in d c. cum contingat qui tenet opinionem Anto. & Bar. & tandem Barbat. ibi, in col. 7. & 8. sustinet opinionem Io. And. & Odofr. contra Cinum & Bar. & residet in eorum opinione, & credit quod in practica sua tenetur opinio, quia æquior, & fortioribus innititur rationibus. Et vide Gandin. in tractatu maleficiorum. in fin. vbi hanc quæst. disputat, & tandem cõcludit, quod iudex domicilij non potest procedere per inquisitioné cõtra delinquentem propter delictum alibi commissum, & in fi. col. dicit, quod licet aliud obtineat de iure Canonico, tamẽ hoc procedit de iure ciuili, & sic videtur tenere opinionẽ Ioan. Andr. de qua supra in addit. ad Spec licet eum non referat. Et vide Hippol in sua pract. crim. in §. constante, in col. 14. vbi mouet hanc q & dicit, quod doctores in ea sunt varij, et pro vtraq; parte remissiue refert plures doctores, & tandem dicit, quod iudex originis non possit inquirere: & sic opinio Io. And. de qua supra, quem ipse allegat in pri
2 mo loco pro ista sentẽtia. Et aduerte quod † quando fit mẽtio de domicilio in dubio, intelligitur de domicilio habita-
c tionis.[c] per glo. notab. in c. statutum. §. cum vero. in verbo, vnam dietam. de rescrip. lib. 6. Notant doct. in c. fin de edict. diui Adria. Iason. in l. cunctos populos. C, de sum. Trin. & fi. cathol. in columna 6. Si tamen Clericus est vagabundus, tunc videtur quod vbicunque fuerit repertus poterit pu
d niri,[d] iuxta gl. in l. 1. C. vbi de crimin. agi opor. quam allegat Gandi. in tract. maleficiorum, in rubr. vbi puniatur delinquens, circa principium.

ANNOTAIO.

A *Generalior.* Et sic Ange. sententia exploditur, qui con. 40. col. 2. domicilium originis, potentius quouis alio domicilio existimabat.

Alibi commisso. Vide autorem, & quæ ibi scripsi addit. 1. cap. super.

Habi-

Habitationis. Vide Dom. & Fran. in c. statutum, §. cum vero. de rescr. lib. 6. vbi gl. quam hic allegat author, valde commendant: quam hanc opinionem sequutus not. & dicit sing. Ant. cons. 21. in fi. Alex. in l. cum quædam col. 2. vbi Soc. ea. col. ff. de iurisd. omn iud. Idem Alex. dicens eam valde notandam, cons. 101. col. 2. lib. 3. & in addi. ad Bart. in l. assumptio. ff. ad municip. Ant. Inno. & alij, in c. vlt. de fo. compet. Fel. in c. 1. in fi. de sponsa. Ias. in l. cunctos populos, nu. 25. C. de sum. Tri. Decius in l. si eadem nu. 2. ff. de offi. asseſſo. Stepha. Bertran. cons. 109. lib. 2. Matth. de Affli. dec. Neap. 384. num. 7. cui communi & receptæ senten. suffragatur gl. quam vbique doctores summis laudib. celebrant in Clem. 1. in verbo, subditos, in fine, de foro comp. quæ voluit, quem proprie subditum dici ratione habitationis, quā approbat ibi Imol. qui ad hoc multa allegat. & Petrus de Anchar. in c. Roma. §. contrahentes, de foro comp. in 6. Bal. in l. omnes, §. si non apparitor. C. de Episc. & cler. Abb. in c. 1. in fi. vbi Felin de foro comp. Petr. de Anchar. cons. 437. num. 2. Paul. de Cast. cons. 44. num. 5. lib. 1. Barban. in procem. Clem. §. sane. Cort. cons. 323. col. 2. lib. 4. eam fatetur esse sing. Alex. in addi. ad Bar. in d. l. assumptio. & est communiter ab omnibus recepta, quia contradictorem non habet, quod ego sciam. Et qđ plus est, iura etiam exorbitantia loquentia de domicilio originis, locum obtinent in habitationis domic. vt tenuit glos. not. in c. præsenti. in vers. sane. verbo. origina. vbi Domi. & Fran. de præben. lib. 6.

D *Punires.* Adde Bar. in l. hæres absens. § proinde. num. 4. vbi Cur. iu ff. de iud. Corset. in repe. Abbas in verbo, vagabundus. Cassan. in consuetu Burg. tit. *Des adueux.* § vnic. nu. 121 Bossi. in tract. delict tit. de foro comp. nu. 69. Nec in hoc casu, ad locum commissi criminis remissio facienda est, vt tradiderunt Calder. & Ioan. Anania. in c. 1. de raptorib. Guid. Pap. q. 202, num. 2. quam esse comunem sententiam fatetur Bellam. consil. v1. col. 1. quem refert Probus in addit. ad Io. Monac. in c. inquisitionis. nu. 5. de sent. excommu. Boss. d. nu. 69. & nouissimè diligentissimus Doctor Didacus Perez Salmantinus, in l. 2. tit. 14. ver. quæro vlterius lib. 8. ord. Iuḡ Clar. lib. 5. recep. senten. §. fina. q. 39. vers. ceterum si reus. Quam quidem opinionem falsam esse existimo, & ideò iuris esse certissimi censeo, vagabundum ad delicti locum remitten-

Vagabūdus vtrū ad delicti locū remitti debeat:

D. Didacus Perez.

mittendum esse, vt in eo condignis pœnis puniatur. Sequor in hoc Innocē. quem in Sacro iure Pontific. ueluti terrestre numen ueneramur, in c. 1. de rapto, ubi Abb. & Card. idem Abb. Post Ant. in c. ult. nu. 21. de foro compe. Mari. Socin. in c. postulasti. nu. 15. de foro comp. D. D. Couar. in pract. q. c. 11. nu. 7. Bonif. de Vitali. in tract. malef. in rubr. de inquisit. nu. 56. Montal in l. 32. tit. 11. p. 3. idem in l. 1. tit. 1. lib. 2. foro leg. Nam ut eleganter scribit Abb. d. nu. 21. fortiori ratione vagabundus ad delicti locum remittendus est, quam nō uagabundus, cū talis remissio sine alicuius iudicis iniuria fiat. & hoc manifeste probat regia lex 1. tit. 29. par. 7. cum dicit: *Accusado seyendo algun home de yerro que uuiesse, en algunas maneras, que diximos en los titulos desta setena partida* &c. In quibus quidem titulis mentio fit de his criminib. quæ à uagabundis perpetrantur. Idem probat l. 15. titu. 1. par. 7. ibi. *Por yerro que todo home faga.* Et sic generaliter loquitur tam de uagabundis, quàm de aliis hominibus.

Bene tamen hæ controuersæ opiniones distinctiones fędere possunt componi, ut prima tunc locum obtineat, quando offensus accusat reum vagabundum coram iudice loci, vbi eum inuenit: tunc iudex loci delicti ex officio nullo modo procedere potest. Secunda uerò opinio uera est, quando iudex loci delicti, parte postulante, remissionem petierit, quod probare videtur egregia Par. lex 15. supra allegata, quam ad hoc refert Auendan. resp. 40. nume. 9. Et nota, quod uagabundus dicitur, qui per mundum vagatur. Bar. in l. 4. §. Prætor ait, num. 24. ff de dam. infec. & est communis, teste Maria. in c. fin. num. 57. de foro compe. & qui non habet certum domicilium. glo. in d. §. Prætor ait, quam sequitur Guid. Papa, decis. 202. num. 2.

Et beneficia. *Cap. X.*

1 *Clericus ratione Ecclesiastici beneficij residentiam requirentis, in loco illius domicilium sortitur.*

2 *Habens plura beneficia residentiam requirentia, totidem habet domicilia.*

3 *Prælatus subditum Clericum ratione beneficij, pro delicto alibi commisso in propria diœcesi inuentum punire potest.*

An

AN † Clericus ratione beneficij quod habet, dicatur habere domicilium in loco illius? [a] Sufficiat referre breuiter, quæ tradit latè Felyn. in cap. dilectus, el secondo, de rescrip. in prima colum. ubi materiam istam, more suo, per conclusiones resoluit, videlicet, quòd si Clericus habet beneficium non requirens residentiam, non censetur illic habere domicilium, secundum Innoc. Anton. & Abb. in c. ex ore. de priuilegiis. Si uero requirit residẽtiam; sortitur ibi domicilium, secundum omnes Doctores ibi. & in d. c. Ex ore. & alios, quos ibi refert: quod procedit, licet ibi non resideat, si secum non est dispensatum super residentia, vt per eundem Fely. ibi. in 2. col. in 4. conclusione. Qui post multa concludit, ꝙ talis de facto non residẽs, fingitur ibi habere domicilium in loco beneficij in onerosis. Vnde † habẽs plura beneficia requirentia residentiam, dicitur habere plura domicilia, secundum eum, ibi in 3. concl. allegando glo. in c. Primatus. 71. dist. & in c. quoniam. 21. q. 2. Et in cap. quia in tantum. de præb. quod intelligit, quando quasi æqualiter in utroque residet: secus tamen si in altero seruit Vicarius eius, quia tunc habet domicilium tãtùm, ubi residet: & hoc etiam tenet Abb in cap. postulasti. de foro compe. colum. 1. Imò plus dicit idem Fely. ubi supra, in 3. col in 6. conclus. ꝙ licet Clericus possit habere domicilium alibi, tamẽ principale dicitur esse in loco beneficij, pro quo refert Innocen. in d. cap. ex ore, & alios. & idem no. ipse in d. cap. postulasti. in princ. Ex quibus omnibus sic breuiter collectis, etsi diffusius illa prædictus Doctor scripserit, videtur, quòd possit inferri ad nostrum propositum, quod † prælatus diœcesis (in qua quis habet beneficium, in quo tenetur residere, licet nõ resideat) potest punire [b] Clericum inuentum in sua diœcesi, de delicto alibi commisso, tanquàm sibi subditum ratione domicilij, quamuis nullum aliud domicilium in sua diœcesi habeat. Et in materia huius capituli, uide Decium in cap. quia in tantum, de præb. circa fin. ubi inter alia ponderat tex. in c. 3. de temp. ord. in 6. contra communem conclusionem, & tandem in fine respondet.

Margin: 1 a 2 3 b

ANNOTATIO.

A IN *loco illius*. Vide glo. no. in cap. quia in tantum. in uerbo, plures. in fine, ubi Abb. de præ ben. Archid. in cap. statu-

1 tum, col. 5. Ioan. And. col. pen. & Domi. & Franc. in § cum vero, de præben. in 5. Arch. in summa. 3. q. 6. & in c. si clericus. 11. q. 1. Specul. in tit. de accusa. §. 1. vers. sed nunc quid sufficit, & in §. sequen. Abb. Barb & Marian. in cap. postulasti. de foro comp. Bal. in l. omnes in 2. not. C. de episc. & cleric. Anton. & Abb. in cap. cum causam. de dolo & contuma. Cardin. in Clem. causam. §. quod si forsan. no. 3. de elect. Fab. in §. vlt. colum. pen. Inst. de pœna temere litig. Fely. in c. dilectus. in 2. huius initij. col. 1. de rescrip. Tertran. consi. 101. lib. 3. Bober. in sing. incip. Forus.

B *Potest punire.* Adde quod hæc auctoris opinio intelligenda est, quando non petitur remissio à iudice loci, vbi delictum fuit commissum: si enim peteretur, tenetur quidem prælatus diœcesis, in qua clericus beneficium habet, & in quo residere tenetur, clericum petenti iudici remittere. Sicuti eam facere teneren tur alij iudices, qui ratione originis, vel domicilij, alterius causæ in ipsum delinquentem iurisdictionem habent. ita Ant de Butrio. num 10 Arch. col. pen. Felin. nu. 9. in c si. de foro comp. D. Episcopus Couar in pract. q. c. 11. nu. 6. & hanc opinionem communem esse testatur eam sequuti, Cep. cons. crim. 59. vers. Primum est. an de iure. Cur. iun. in l hæres absens. §. v. nu 5. vbi Sapia. nu. 10. ff. de iurisd. omn. iud. Iul. Clar. in pract. crim. §. fi. q 38. vers. est autem. & vide tex. in §. si vero quis comprehensorum. in aut. vt nulli iudicum.

GRAVIA ET PLVRA PERPETRARVNT FACINORA.
Caput, XI.

1 *Delicta leuia, grauia, grauiora, seu grauissima, quæ dicantur, breuiter & dilucidè, per totum caput explicatur.*

QVia ex qualitate delictorum in dispositione sacrorum canonum pœnæ minuuntur, vel augentur, & in his quæ ad iudicis arbitrium relinquuntur, pari modo aggrauari vel moderari debent: id de clericorum delictis tractaturi oportunum est, vt aperiamus, quæ leuia, grauia, grauiora, seu grauissima iudicentur. Et in
1 hoc Panormi. in c. tuæ. de pœnis scripsit, quod † leuia[a] dicũ
a tur, vbi dolus non requiritur, vt quando aliquid contingit p imperitiam, vel culpã sine dolo, vel qñ dolus interuenit circa

ca re modicā. Cui add. And. in l. non solū, §. si mandato, ff. de iniur. & in l. leuia ff. de accusat. ad hoc videlicet, quæ dicantur crimina leuia, vel non. Et vide Aug. in addi. ad Ange. de Aret. in verbo, hæc est quædam inquisitio. in Addi. 5. in fi. quæ per gl. in c. cū illorum, de sent excom. dicit, q hoc relinquitur arbitrio iudicis.[b] & quod secundum vulgi opinionē illa veniunt in consideratione. Item q grauia sunt in quibus exigitur dolus, & tendunt in graue præiudicium alterius, reipublicę: & magna pęna imponitur, [c] vt in furto, periurio, & similib. Grauiora sunt publica, & qn non imponitur pęna mortis. Grauissima vbi imponitur pęna mortis. Pro leuib. secundum Panor. non debet deponi clericus, nec priuari beneficio, sed poterit ad tempus suspendi, vel aliter corripi ad arbitrium superioris. Pro grauibus potest deponi. & adde Fel. in c. at si clerici, de iud. in princ. in col. pen. qui dicit, quod quæ dicantur crimina grauia, statur arbitrio iudicis, & refert ad hoc Abb. vbi supra. Pro grauioribus quanquam non sint publica, poterit vltra depositionem detrudi in monasterium. Pro grauissimis, vbi de iure ciuili puniretur pœna mortis, potest deponi & damnari ad perpetuum carcerem. Et quia qualitas cuiusque criminis latius in quolibet eorum infra declarabitur, ista sufficiant pro commento huius particulæ.

b

c

ANNOTATIO.

A Leuia. Quæ dicantur leuia, grauia, grauissimaque delicta, explicat eleganter Bar. in l. si non solum. §. si mandato meo. num. 2. ff. de iniur. & in l. leuia. ff. de accusat. glos. in l. auxilium. ff. de minori. Sali. in l. 1. C. de requi. reis. Felin. in cap. cum illorum de sent. excomm. Ange. Aret. in tracta. malefi. in princip. colum. 3. Abb. in cap. tuæ. de pœn. Petrus Foller. in pract. crimin. in parte audiantur excusatores. nu. 49 pag. 70. Iul. Clar. lib. 5. recep. sent. §. primo, versicu. sunt etiam. Qui scribit serenissimum & inuictissimum Regem, & Dominum nostrum Philippum Secundum Hispaniarum Regem, a suo supremo Senatu interrogasse, quæ essent delicta atrocia, cui Senatus respondit atrocia delicta esse sequentia, Rebellionis, læsæ maiestatis, homicidii ex proposito commissi, falsę monetæ, tertij homicidij, scilicet commissi ab eo qui alia duo commiserat, etiam si pro

Responso Regij Senatus Hispani declaratur, quæ crimina atrocia indicari dēant

pro his condemnatus non fuisset, vulneris illati proditoriè, etiam si mors sequuta non fuerit; tertiæ tonsationis monetæ, raptus virginis honestis parentibus ortæ, etiamsi copula sequuta nō fuerit: vsus venereus cum sacra virgine in habitu, & intra monasterium degente, Sodomia, famosorum latronum in vijs grassatio, falsificatio Sigilli Principis, aut Senatus, quod responsum Regi nostro placuit.

B *Arbitrio iudicis.* Vide Bal. in cap propofuit, de appellat. Felin. post alios, in cap. at si clerici. de iudi. nume. 13. And. Tiraq. in repet. l. si unquàm, in uerbo, omnia, num. 31. pag. 177. C. de reuocan. dona. Bermo. Chrouer. titu. de publi. concubinar. cap. de Sodom. crimin. nume. 30. & latiùs eodem tracta. in parte, si fuerit dispensatum. numero 1. fol. 206. hanc opinionem communem esse fatentur eam sequuti And. Alciat. in capit. cùm non ab homine, nume. 28. de iudic. Villa. Hispa. in libro commun. opinio. littera D. num. 56. Iul. Clar. libro 5. recept. sentent. §. i. versicu. sunt etiam, eamque sequitur vir nostra ætate in iure consummatissimus Iacob. Menoch. in libro illo omni eruditione pleno, de arbitr. iudic. quæst. lib. inquam secundo, cent. 3. casu 266. num. 2.

Iacob. Menoch.

C *Magna pœna imponitur.* Et ideo delictum tanto grauius iudicari debet, quanto pro eo gradior pœna imponitur, hæc fuit Bart. opin. in l. leuia. circa princip. ff. de accusat. & hanc dicit communem regulam, & theoricam. Socin. consil. 157. numero 5. libro 2. & vide Barbat. consil. 48. libro secundo. Dec. consil. 65.

CVM LAICI ESSENT SINE ORDINIBVS MINISTRARE, ac celebrare sunt ausi. Cap. XII.

1 *Clericus huius criminis reus, iudicis arbitrio est puniendus.*

2 *Ingerens se in actibus clericorum: cum non sit, est falsarius.*

3 *Clericus in ordine quem non habet ministrans, deponendus est.*

4 *Clericus non ordinatus ministrans in aliquo ordine in apparatu, irregularitatem contrahit, cum quo Papa solus dispensat.*

QVAE

QVAE pœna sit imponenda laicis missam, vel aliud sacrum ministerium celebrantibus hucusque Canonica iura non statuerunt: forsan enim antiqui illi patres non crediderunt tantam futuram esse aliquorum hominum temeritatem, vt tantum nefas (quale est sine ordinibus missam celebrare) committerent, & si iam hodie dignum esset hoc speciali sanctione punire, cum temporibus illis hoc aliquando accidisse comperimus.[a] Cũ a
† ergo casus acciderit, hoc arbitrio iudicis puniendum videtur, in quo oportebit considerare ea, quæ in arbitrarijs inferius suo loco consideranda describimus. Bald. tamen in l. 1
qui sub prætextu. C. de sacrosan Eccle. notat, quòd † dicens 2
se clericum, & ingerens se actibus clericorum, cum non sit, est falsarius, quem refert Felin. in cap. tertiò loco, de proba. in princip. vide etiam Felin. in procemio decre. in num 37. vbi dicit, quòd mentiens se clericum punitur arbitrio iudicis, & vltra hoc faciens actus clericales punitur pœna falsi.[b] b
Et uide Præpos. in cap. quod interrogasti. 27. dist. Clericus
† autem ministrans in ordine quem non habet, deponẽdus 3
est,[c] & amplius non ordinandus tex. in cap. 1. de cle. non ordin. minist. qui sic sumatur. Diaconus missam celebrans ad c
sacerdotium non potest promoueri, à diaconatu suspenditur biennio, uel triennio, ut in cap. 2. eodem titu † Clericus 4
præterea qui cum non esset ordinatus ministrauit in aliquo ordine in apparatu, incurrit irregularitatẽ, cum quo solus Papa dispensat: tenet Lapus in allegatione 29 incip. An dispenset, referendo Calderi in cap. si celebrat, de cle. excom. Idem tenet Host. & Gofre. vt ad maiores ordines ascendat, sed in susceptis dispẽsat Episcopus, ut notat Ange in Sum. in §. 38. incip. Duodecimo incurritur, in uerb. irregularitas, & Siluester in eod. uerbo, in §. duodecimo quæritur.

ANNOTATIO.

COmperimus, id sanè contigit in hac celeberrima totius A
Archiepiscopatus Toletan. Complutensis Curia: quidam ciuitatis de Baeca (de quo ipso oculatus sum testis) an- *Factum*
no Domini 1569. cum laycus esset, nec aliquo ordine sacro *memorabile.*
insignitus, duas missas celebrauit, alteram in religiosissimo Diui Bernar. collegio, alteram uero in pijssimo collegio Societatis Iesu: sed quia dementia laborabat, & ob iustas alias

causas, pena detrusionis perpetuæ in monasterium fuit punitus a Licentiato Martino Lopez de Salas, tunc dictæ curiæ Vicario generali integerrimo, & incorruptissimo, a quo ipse tanquam huius Complutensis Academiæ, Cācellario, Doctorali laurea sacrorum Canonum (licet immeritus) fui insignitus, anno Domini 1570. die uero 6. mensis Iul. Et nisi me mea fallit sententia existimo præclaros, & omni laude dignis. hæreticæ prauitatis cēsores, posse ad tanti criminis punitionem procedere reumque tāquam male sentientem de sacramento ordinis, condignis penis punire.

B *Pena falsi*, Adde expressam Regiam l. 2. titu. fin. 7. par. ubi Greg Lopez.

C *Deponendus est*. Vide Autorem in regul & fallē. reg. 357. & doctum & diligentissimum Ioan. Gracia. in reg & fallen. reg. 61. Host. in Summa tit. de cleri. non ordi. minist. § qualiter, & Regiam l. 29. ti. 6. par. 1. & hoc sex modis limitat Sil. in summa in uerb irregularitas. uer, 20. Ang. in sum. d. uerbo. q. 38. & Nauar. in manuali. c. 27. nu. 242. Imò si nondum sacerdos ausus fuerit missam celebrare Curiæ seculari tradendus est, ut statuit Felicis recordationis, Paulus IIII. vt refert Iudit. inqui. die 17 Febr. anno 1559. decr. 7. & die 20. Maii, anno 1559 & Simon Maiol. de irregul. lib. 3. c. 13. nu. 1. qui pro totius cap. huius materia legendus est.

EXCOMMVNICATI. Cap. XIII.

1 *Clericus excommunicat. ordinem recipiens ab illo ordine est deponendus cum quo tantum solus Papa dispensat.*
2 *Episcopus quando cum irregulari potest dispensare.*
3 *Pena huius capitis afficitur clericus, qui cùm esset suspensus vel interdictus, sacris ordinibus fuit insignitus.*

1 POena † clerici sæcularis recipientis ordinem, dū existit in excommunicatione, est quod deponatur ab illo A ordine. Not. Abb ex tex. ibi in c. cum illorum, in 1. no. de sent. excom. cum quo solus Papa dispensat, ut ibi. Quod procedit, etiam si ab excommunicatione, qua erat ligatus, poterat ab aliquo inferiori citra Papam absolui, ut concludit Abb. post Io. And. ubi supra, ex ratione, qa fuit effectus a irregularis, & cum irregularib. solus Papa dispensat.[a] Et idē voluit Ang. licet Abb. non referat, in sua summa, in uerb. irregu.

regu in §.22.inci.Secundo contrahitur,& Sylu.in eod.uerbo,in ver.Secundo † quæritur.Host. vero in sua summa.tit. 2
de cleric.excom.minist.dicit,quod uidetur sibi,quod quando excommunicatus ab ordinario incurrit irregularitatem, quia sententiam eius uiolauit, posset ordinarius secum dispensare: dicit tamen quod consuetudo refragatur. Et aduerte † quod idem est in clerico,qui suspensus uel interdictus ordines recepit,ut firmant Angel & Syluest.ubi supra, 3
referendo Rai.

ANNOTATIO.

A Dispensat. Adde quod præsertim hoc procedit,si detur in recipiente certa scientia,ut in c.1.de ordi.ab Epis. qui renun.Episco.ubi idem constat,si crassa uel supina datur ignorantia.ut in cap. illorum.de senten excom.Quod si quis probabili affectus ignorãtia,uel excommunicatus, uel ab excõmunicato sacris fuerit ordinibus insignitus,ab Episcopo proprio, qui in eo actu minime deliquerit dispensationem poterit obtinere,ut in c. vlt de ord ab Episc qui renun ubi omnes Doct not.traditur etiam a Doct.in d c.cum illorum. Quamuis huic vltimæ opinioni refragetur Innoc. qui in c.1. de schisma. scribit collationem ordinis factam ab excommunicato, vel excommunicato, probabili tamẽ ignorantia excommunicationis, ita firmam esse,vt absq; aliqua dispensatione,eius executio permissa sit, quam opinionem tenuit Hugo doctor antiquitatis uenerãdæ,si credimus gl. quæ illum refert in c.ab excommunicatis.9.q.1. Collect. in c.ult.de ord ad Episc. Abb.num.46.in c.veritatis.de dolo & contu.idem in c.ad probandum,ubi Feli. col.pen.de re iud. Alph.a Castro Zamorensis,acris & subtilis ingenij,& diuini uerbi orator celeberrimus in lib.2.de potest.l.pœna c.15. Quam opinionẽ falsam esse censeo, & iuris esse apertissimi existimo, dispensationem semper necessariã esse, siue adsit scientia,siue probabilis ignorantia. Sequor equidem in hoc gl.in d.c.ab excommunicatis.& in c.1.de schisma.& in ca.si qui a simoniacis.1.q.1.quam communem esse sententiã fatetur Abb. in d.c.ueritatis nu.46. D.Eps Couar.in c.alma mat.1.p.relec.§.6.nu.6 de sen.excõ.li.6.& est tutior opinio secũdũ Ana in d.c.1.de schis.n.2.Sel.de bnf.2.p.q.11.col.3. Hodie uero siue detur scientia siue ignorantia, Eps iure

Alphonsus à Castro.

re

re poterit in hac irregularitate dispensare ex Sacro Conc. Trid. sess. 24. c. 6. vbi Episcopis noua conceditur facultas dispensandi super quacunque irregularitate descendente ex quocunque delicto occulto, excepto homicidio voluntario. Erit equidem in proposi. casu occultum delictum, si excommunicatio occulta est, licet celebratio ipsa publica sit, arg. tex. in l in delictis, §. si extraneus. ff. de noxali. nam quamuis actus celebrandi publicus sit, eius vero malitia, quæ ex excommunicatione emanat occulta est, ita in sacræ pœnitentiarię summo Prætorio diffinitum esse testatur vir egregius Martinus Nauar. in manu. confess. cap. 27, nu. 241.

ILLEGITIMI. cap. VIIII.

1 *Filij illegitimi apud Ethnicos honoribus, & dignitatibus indigni iudicabantur.*

2 *Illegitimus non potest sacris ordinibus insigniri.*

3 *Si tamen de facto fuerit ordinatus, licet recipiat characterem ordinis tamen executione caret.*

4 *Celebrans vero non obtenta dispensatione irregularis non est.*

VT ab illicita copula retraherēt, seque iustis nuptijs alligarent homines, ex quibus prolē legitimam su-
1 sciperent, merito etiā apud † Ethnicos sancitum, ac obseruatum est, ut filii illegitime nati quantumcunque sine sua culpa labem ipsam contraxissent, honoribus, & di-
a gnitatibus indigni iudicarentur.[a] Quod nempe etsi consideratione prædicta, vt sic fiat, non reputetur iniquum, licet filiis ipsis (quibus natura negauit ortum suum eligere posse) crudele quodam modo ac durum videatur: Cum illis tamen illegitime natis viris, qui propria virtute ac bonis actibus paternam culpam in se ipsis abstergunt, pluresque legi
b time natos moribus ac meritis antecellunt,[b] ac reipublicæ seipsos reddunt vtiliores, talis iuris asperitas liberaliter, & sine pecuniarum exactione temperanda esset, vt sicut parētes ab illicita copula retrahit (si forsan retrahit) filiorum dānum futurum, sic iam natos contra leges filios, spes recuperandi honores, ad virtutem sequendam impellat. Iustū est enim, vt quos aliena culpa honore destituit, propria virtus & si pauperrima sit (vt fere semper esse solet) ad honores restituat. Quid. n. crudelius, aut iniustius quam quod natu-

ralis

ralis quidam paretum excessus, virtute sola, quātumuis clara filiorum, in pauperibus reparari non valeat, in diuitibus tamen, qui patrum suorum reatui plura propria addiderūt scelera, hoc facillime deleat sola prętatio pecuniæ? † Prædicta igitur consideratione, et sacri Canones quibus maxima cura est sancto fauere instituto matrim. ac sic illicita punire connubia, illegitimos quosque a clericali tonsura, cæterisq; Eccl. ordinib. arcet, prohibetq;, [c] vt in c. 1. de fi. presb. 2
Et in c. j. & 2. 56. dist. & hoc per sex rationes, quas describit. c
Præp. in d. c. 2. licet Host. in sum. de fil. presb. in §. quę est causa. solum tres scripserit. Si † quis aūt illegitime natus ,p-
motus fuerit, licet recipiat characterem, non hēt tñ executionem ordinis. probat tex. in c. fi. 56. dist. Ex quo notāt ibi Domini. & Præpo. quod licet illegitimitas non inficiat habitum ordinis, sed executionem: sed talis ordinatus recipit characterem. Et aduerte † quod tales illegitimi ordinati nō 3
incurrunt nouam irregularitatem , [d] si ante obtentam dispensationem [e] celebrant, vt notat Nic. Plouius in tract. de irregu. in 40. regula, referendo Guliel. & Archid. & hoc dicit seruare Curiam. 4 d e

ANNOTATIO.

A *And. Tiraq.* INdigni iudicantur. Adde latissime And. Tiraq. virum sane variæ & indefessæ lectionis, & de vtroque iure bene meritissimum, nec pro meritis satis laudatum in tracta. de nob. c. 15. num. 10. cum seq. Gab. Paleotum Card. in tract. de not. & spur. c. 55. & vide Regiam l. 2. tit. 13. p. 4. & l. 3. tit. 15. ead. par. & ibi multis nominibus magnus Greg. in verb. *Dignidades y honoras*. Alb. Troti. lib. 2. de vero & perfecto cle. c. 1. & 2. *Greg. Lopez.*

B *Antecellunt*. Quæ sane in locis iam citatis, longa manu traduntur in filiorum illegitimorum execrationem minime intelligas de his, qui virtutum suarum splendore natalium tenebras effuderunt, eos enim apud bonos & probos viros, nec vllo contemptui esse, nec legitimis inferiores iudicari censet Hypp. sing. 273. & vt bene inquit Sophocles:

Legitima est natura viris, quibus optima mens est.

Imò sæpissimè, vt in hoc loco inquit autor, legitime natos antecellunt. Hinc Statius.

Vidi ego translatos, alieno in robore ramos,

Altius

Altius ire suis.
Et Euripides præclarè inquit:
Ex nobis spurios nasci, non turpe putandum est.
Fac namque ingenio ualeant, fac moribus, ipsum
Haud unquàm poterit, naturam inuertere nomen.

Et plures viros præclaros, qui illegitimi fuerunt, commemorat Doctissimus pariterque Illustrissimus Card. Pale. in d. tracta. ad finem, & fuerunt, & nostra tempestate sunt multi viri clarissimi, qui natalium defectũ passi sunt, inter quos non infimum locum obtinet, noster D. Episcopus Bernardus Diaz de Luco, qui vt compertum habui multorum integræ fidei testimonio, illegitimus fuit: quod præter alios testatur D Episcopus Ioan. a R. jas in tracta. de succes ab intesta. c. 15. num. 19.

Card. Pala.
Io. Bern. fuit illegitimus.

C *Proh bentque.* Adde quod Deus Opti. Maximus prohibitionem hanc induxit Deuter. c. 23. vbi scribitur, *Non ingrediatur mãzer* (hoc est *de scorto natus in Ecclesia Domini usq; ad decimam generationem* tex. in c innotuit, de elect. cap. per venerabilem, qui filij sint leg. Sed hoc in c nisi cum pridem. de renun. declaratur, quod illis qui paterna vitia non sequũtur, possunt suffragari virtutes, quæ summum Præsulem Romanum inducent, vt cum eis dispenset, si morum honestas eos commẽdabiles reddat. tex. in c. presbyterorum, 56. dist. nam vndecunq; homines nascantur, si parentum vitia non sequantur, honesti & salui erunt, c. vndecunque ea dist. nullum equidem parentis delictum innocen. filio pœna esse debet, l. 2. §. nullum, ff de Decurion. Si contrarium diceres maximum absurdum sequeretur. Vnde Bion Philosophus non minus ridiculum hoc esse affirmabat, quam si medicus quispiam ob aui aut patris morbum nepoti, vel filio medicamẽtum adhiberet. Huius verò prohibitionis ne illegitimi sacris donentur ordinibus, Plures rationes scripsit Pet. Rebuff. in bene. pract in part. de dispens. super defect. natali fol. 407. & vide Regiam l. 12. tit. 6. part 1. vbi Gregor. in verbo, *orden.* Et notat quod impedimentum de quo in hoc cap. locum obtinet, etiamsi defectus natalium sit occultus, & qui eum patiuntur pro legitimis habiti sunt, quales sunt multi, quos coniugatæ ex adulterio habuerunt, vt egregiè scribit Nauar. in manu. confesso. cap. 27. nu. 201. Filius verò matri hoc asseueranti credere non tenetur, l. 1. §. si quis ab aliquo,

ibi

ibi. *Si testator eum negauerit*. vbi Bart. & Docto. not. de Car. edict. l. 1. §. mulier, ibi. *Spurium in actis professa est*. iuncta gl. fin. ibi, ff. de proba. glo. in l. si vicinis, C. de nup. & in l. si posthumus, § sui, verb. probetur, ff. de lib. & post. Regia l. 9 tit. 14. par. 3. vbi Gregor. & opinio hæc communis est, vt constat ex multis authoribus congestis qui eam sequuntur a Io. Rojas, tractat. de succes. cap. 2. nume. 28. & ita quo ad sacrorum ordinum promotionem tenet Mart. Nauar. in loco. iam allegato, tamen (quòd salua tanti viri pace dicam) in promouendo tutius esse credo, propter animæ periculum, vt ab ordine suscipiendo abstineat. In eo verò qui iam est ordinibus insignitus, propria eius conscientia inspicienda est: nam si in intimo conscientiæ motu pendeat ad credulitatem assertionis maternæ, præsumens se esse illegitimum abstinere debet a sacri ordinis ministerio, & ad cautelam dispensationem oportet impetrare. Si verò internus cõscientiæ motus, ad credulitatem non pendeat, sed potius firmissimè credat, se legitimum esse, nec abstinere tenetur, nec dispensationem impetrare, ex Abb. sententia, in c. 1. de fi. presbyt. & & hæc est communis Summist. sent vt fatetur Simon Maio. de irreg. li. 1. c. 7. nu. 3. Hinc illud mihi dubium est, quod scribit vir doctiss. Alph. a Cast. li. 2. de potest. leg. pęna ca vlt. 3. concl. asseuerans, filium presbyteri ex coniugata, ita occultè genitum, vt non possit aliunde probari, quam per parentum assertionem, promoueri posse. Cuius contrarium tenet An. in c. 1. de fil. presb. & de hoc dubitat Cou in Cle si furiosus, 2. p. §. 3. nu. 4. de homicidio. Sequitur tamen Mart. Nauar. in manuali, c. 27. nu. 193.

Notabis tñ vtiliter non esse Episc permissam dispensationẽ, vt qui defectũ nataliũ patit, ad sacros ordines possit aspirare, et hodie authoritate Sacrosancti Conc. Trid. sess 14. c. 6. Nam quãuis nouissima illa constitutione, detur Episcopis facultas dispensandi in oĩ irregularitate descẽdente, ex delicto occulto, non deducta in iudiciũ excepta ea, quæ prouenit ex homicidio voluntario, exceptis alijs deductis ad forum contentiosum, in hac verò huius capitis irregularitate, quæ aliunde, & non ex proprio delicto oritur, dispensandi facultas concessa non est; ꝙ non vulgariter notari debet, pro illius decreti interpretatione. Ita tenet insignis Mart. Nauar. in manu. confes. c. 27. num. 194.

Si tamen illegitimus quispiam monasticam profiteatur disciplinam, vitam suam dicitur innouasse, & eo ipso, quibuscunque sacris ordinibus potest insigniri, tex in c.1. 56.d. & in cap.1.de filijs presbyte.glos.in Sum.56.dist.Regia l.12. tit.6.par.1.ibi. *Pero aun ay otra razon, porque puede recebir estas ordenes subrodichias elque no fusse legitimo. Esto seria si entrasse in orden de religion primeramente*. Tradit Bal. in l.1. 1.lectura.nu.5. C.de Sacrosan. Eccles.Rom.in Auth. si mulier,7.priuileg.C.ad l.Fal. Fely in cap. testimonium,nu.31. de testib.Hipp.sing.273. & in rub.ff.de fideiusso. & in sing. 501. Anton. de Rosel. de legit.libr.3. in fine, vbi id limitat procedere tantum in filio naturali,non verò in spurio,quod falsum est,& merito eum repræhendit Ioan.Rojas,in tract.de success.c.23. num.109. Quod notandum est ad interpretationem tex.in ca.dilectus,de filijs presbyt.& in cap. 1. eod. tit. in 6. Aboletur sanè omnis illicita macula per religionis ingressum,vt in auth.de monach in princ.ca. non liceat,19. q.3. quod tantum quo ad ordines sacros intelligendum est,quo ad dignitates verò & grauiora munera, is qui spurius natus est, promoueri nullo modo potest, absque Summi Præsulis indulgentia,glo.not.in ca.fin.de filiis presbyt. Abb.in cap.1. in fin.eo.tit.Felyn.in cap.meminimus, not.6.de accus.

Nimis tamen inter Doctor. controuersum est,vtrum ingressus religionis operetur legitimationem, quo ad successionem bonorum parentum: siquidem Guil. de Cuneo,qui huius quæst.fuit antesignanus, in l. 1. C.de sacr. Eccl.in ea fuit sententia, vt censeret filium illegitimum monasticam vitam professum, posse succedere in bonis parentis. Idem sequitur Bal.in d.l.1.lect. col.5. Felyn.in c. cum deputati,de Iu.col.2.Ratio.in Auth.simi.C.ad leg. Falc.7.spe. Alexand. Rom & Arc.col.2. in l.necessariis,ff. de acq.hær.Barba in c. quia nos,de testam.col.1.Ias.in l.1.nume.30. C.quand. non peten.par.Ant.de Rose.in tract.de legitim.ad finem in qua fluctuat Roderic.Suar. allegat.25. ita vt in casu, de quo fuit interrogatus consuluit concordiam faciendam esse. tãdem religionis fauore.Guil.sequitur, & de ea nimis dubitat Gregor.Lup.in d.l. 12. in verbo, *en orden*. & tueri eam conatur duobus casibus. Primò,quando filius est naturalis,non spurius Secundo, quando parentis consensu religioni offertur, tandem in fine illius glos. dicit valde dubiam esse quæstio. hanc,

hanc,& quod in practica vix reciperetur Guil. opinio: eam verò communem esse testatur insignis Couar.in 4. dec.2.p. capite 8 §. 7. in fi. Quæ ea solum ratione innititur, quia sicut filius naturalis patris consensu Curię Principis oblatus, fit legitimus ipso offerente,etiam si filios legitimos habeat, l. 3.C. de naturalibus, & in Authentic. quibus modis natur. effic sui,§.1.2.& 3. Reg.l.5.tit.15.p.4. multo magis per oblationem curiæ cœlesti. Sed propter id quod hæc legitimatio ab aula iam recessit,teste Ang.conf. 17.& in dict. Authē. §.quod verò.Rosel. de legit.c.fin. Oblatus equidem Curiæ Cæsaris,ideo legitimus fiebat quod præsumebatur a Cæsare ipso legitimus fieri,quod non conuenit oblationi Curiæ cœlesti: & ideo contrariam sententiam tenet Fab. in Auth. ex complexu.C.de incest.nup. Præpositus in c. tanta, col.2. qui filij sint legit Flor in 3.par.tit 1.c.27.§.2. Couar.d. §.7. Et hæc opinio verior est,& Forensi vsu recepta.

Exposit⁹ an possit ad ordines promoueri.

Sed huic loco accommodatissimum illud non omittam, an expositus cuius parentes adeo latent, vt prorsus incertū sit,an legitimis conceptus sit nuptiis, possit ad sacros ordines promoueri. Qua in re dubius & anceps est Anch in c.1. de infan.exposi.cuius dubitationis ratio est, quia nemo legitimus præsumitur, & qui se legitimum dicit,probare debet. Ang per illum tex.in l. liberorum, ff. de his qui not.in fam. Dec.conf.54.Ias.in l.nec professio.C.de test.idem consil.102.vol.4. And. Alcia.de præsump.reg.3. præsu. 1. nu.12. Couar.in 4.Decret.2.par.c.8 §.3.nu 1. Et opinionem hanc nouissimè sequitur Doctiss.& diligentissimus Simon Maiolus Episcopus Vulturarien. de irregul.lib.1.cap.11.nume.1. vbi plures viros egregios commemorat,qui expositi fuerūt. Contrariam sententiam tenet Anani. in dict. cap.1. de infan.exposi. nume.11. vbi concludit nullam dispensationem necessariam esse, vt expositus possit promoueri. Sequitur Berm.Cho.in tract.de publ.concubina in verbo, qui etiam filias,nume.90. col.363. quam opinionem communem esse testatur eruditissimus Card. Paleot.in d tract c.63.nume.3. Nam vt ipse,ca.20.eiusdem tractatus probare contenditur a supradicta sententia recedens,vnusquisque legitimis natalibus ortus præsumitur, quod latius apud eum legendū erit. Sed ꝙ ad nostram spectat propositam controuersiam D.Præsul.Couar.in Clem. si furiosus,2.par. relect.in princ.

num.

num.9.de homi à communi opinione uidetur recedere, eo innixus ratione, quod non soleant filij ex legitimo nati matrimonio exponi, sed potius qui ex furtiuis & illicitis fornicationibus congressibusque nascuntur. Sed hæc ratio cōcludens non est, siquidem ueterum exemplis constat, multos filios expositos fuisse, qui tamen ex matrimonio nati sunt, vt de Semiramide, Paride, Cyro, & de alijs pluribus, historiæ testantur. Nos equidem quotidiano usu id experimur, quamplurimos rei familiaris inopia oppressos, qui cum liberis suis alimenta non possint suppeditare, solere eos exponere, ea potius spe, ut commodius ab alijs educentur, quàm quod paterna erga illos pietate sint destituti. Opinio tamē d. Domini Episc. summe mihi placet, qui censet expositos ad Eccle. ordines non esse promouendos absque dispensatione, quod si promoti fuerint, ordinum usu prohibendi nō sunt, propter communis senten. authoritatem, quamuis indistinctè communem sententiam sequatur, uir nostro sæculo in iure consummatissimus, & perspicacis & acris ingenij, Iacob. Menoch. de arb. iud q: lib. 2. cen. 4. casu 396.

Iacob. Menoch.

D *Irregularitatem.* Vide Abb. in c. si celebrat. de cler. excōminist. Gonsal. a Villadiego de irregu. c. de susp. col. 1. Pet. Rebuff. in pract benefic. in par. de dispen. super defectu natali. nu. 13. quam opinionem communem esse fatetur D. Episcop. Couar. in Clem. si furiosus § 1 nume 3. de homi. Pet. Rauen. in Alphabet. aureo. fol. 186. col. 2. Marti. Nauar. probitatis & eruditionis unicum exemplar, in cap. si quando, exceptione 11. de rescrip.

E *Dispensationem.* Vide multa de hac illegitimorum dispensatione, tam circa ordines, quam beneficia, quæ scribit Alber. Trot. lib. 2. de vero & perfecto cleri. c. 2. per totum.

REBAPTIZATI. *Cap. XVIII.*

1 *Rebaptizatus nō potest ad Ecclesiasticos ordines promoueri.*
2 *Si tamen de facto fuerit ordinatus qua pœna puniatur.*

a REbaptizati in tantum odio habentur ab Ecclesia, [a] quod qui non ignari rebaptizantur, dicuntur quasi iterum crucifigere Christum, ut in c. qui bis. de con
1 sec. dist. 4. † & ideo non sunt ordinandi [b] ad clericatum, ut
b in c. confirmandum, 50. d. st. & habetur in Concilio Carth. Quinto,

Quintò, Can. 11. quod adeo est verum, quod dicit tex. in d. cap. qui bis, quod etiam si ignoranter [c] rebaptizati fuerint ordinari non possunt. vbi glos. hoc intelligit de ignorantia c iuris, quæ non excusat, non autem de ignorantia facti: quia talis rebaptizatio non impediret promotionem. † Qui autem ex rebaptizatis ad sacerdotij gradum indignus aspirare contenderit, cum ordinatoribus suis adepti honoris periculo subiaceat. Ita disponit Concilium Toletanum. 4. de quo in cap. si. distin. quamuis ille tex. non intelligatur de ordinatione ad sacerdotium, sed ad Episcopatum, secundū Archid. ibi, quem vide notantem, quod tales scienter rebaptizati censentur perpetuò irregulares, qui respondet ad argumentum, quod potest obijci, qualiter actus qui non habet effectum, sicut rebaptizatio, inducat irregularitatem, & vide glo. in d. c. qui bis. 2

ANNOTATIO.

Ecclesia Quæ non semel diffiniuit Sacramentum baptismi non esse repetendum, nec iterandum, quemadmodum D. Aug. lib. de vnico Baptismo, & aduersus Donatistas docet. Et in lib. de vera & falsa pœnitentia, cap. 3. Paulus sane ad Hebræos, c. 6 contra quosdam rebaptizari volētes ait: *Rursus crucifigentes in semetipsis filium Dei.* Et iterum ad Ephesios capite quarto ait: *Vna fides, unum baptisma.* Est equidem a Catholica disciplina alienum rebaptizari, ut ostendit Clemens Papa VI. c. 15. Constitutionum Apostolicarum Act inter cætera. *Eodem modo contenti sint uno solo Baptismo, qui in Domini mortem traditur, non ministerio abominandorum hæreticorum, sed probatur Sacerdotem in nomine patris, & Filij, & Spiritus sancti, &c.* Et paucis verbis interpositis subdit. *Veruntamen initiatos iterum baptizare tentantes, Crucifigunt Dominum, & iterum eum interimunt: derident animam, eludunt sancta: insultant spiritui, sanguinem sanctum uelut communem contemnunt* &c. Idem docet Damascenus li. 4. de fide orthodoxa, c. 1. Leo Papa ad Rusticū Epm, Epist. 70. c. si nullo. de consecr. dist. 4. D. Tho. in 3. par. q. 66. art. 9. idē tenent Theologi oēs in 4. Sent. dist. 6. Alphon a Castro lib. 2. de hæresi c de Baptismo hæresi. 5. Qd nouissime hodie Sacrosanctum Conc. Trid. docuit sess. 7. capit. 11. *Si quis* (inquit) *dixerit uerum & rite collatū Baptismū, iterandū esse,* A

illi qui apud infideles fidem Christi negauerit, cum ad pœnitentiam conuertitur, anathema sit. & sess. 14. cap. 2. & tradiderũt latissimè Ioan. Fab. & alij Catholici viri, qui ætate nostra, aduersus Anabaptistas Germanos scripserunt, qui quidem multis magnisque testimoniis impiam hæresim illorum improbant.

B *Ordinandi.* Adde Alb. Tro. lib. 2. de vero & perfecto cleri. c. 14. req. 9 & Regiam l. 9. tit. 6. par. 1. Et ista irregularitatis labe afficitur is, qui ministrauit hoc Baptismi Sacramentũ, sciens iterum illud repetens cap. 2. de apost. l. 1. C. de sanct. Baptis. reite. & his mirè suffragatur Canon. 47 ex Concilio Lugdu. apud Burchard. lib. 4. decre. 56. *Episcopus inquit, aut presbyter, si eum qui secundum veritatem habuerit Baptisma, denuò baptizauerit, aut si pollutum, ab impijs & non recte baptizatum, non baptizauerit, deponatur, tanquam deridens crucem & mortem Domini.* Hactenus canõ. Et non solum a principio rebaptizatus irregularitatem contrahit, sed etiã postquam scierit ratam habuerit rebaptizationem in se factã: ita tenet Syluest. in Summa, in verb. irregularitas. q. 4. Tab. in verbo, dispensatio. nu. 13. vers. 14. Imò & si quis metu et cadente in constantem virum compulsus rebaptizatus fuerit, irregularis efficitur. cap. eos, quos, vbi glo. de consecrat. dist. 4. Syluest. in verbo, irregularitas d. quæst. 4. At non ita erit, si per vim coactiuam, vt narratur de quodam Episcopo cui nomen impositum fuit, habet Deum, quem Arriani ligatis manibus, & pedibus inuitum rebaptizauerunt, non equidem illi dicta rebaptizatio nocuit, vt eleganter scribit Victor Episcopus Vitensis de persecut Vandal. libro 3. qui contrarium tenentes merito reprehendit. Sequitur Simon Maiolus de irregula. libro 3. cap. 14. Efficiuntur etiam similiter irregulares, qui rebaptizanti ministrant Acoliti, Subdiaconi, vel Diaconi officio fungentes. tex. in d. capit. 2. de aposta glos. in l. 1. C. ne sanct. baptis. Pari etiam ratione idẽ dicendum videtur, de compatribus scientibus: sunt equidẽ isti rebaptizationis participes. cap. vos autem. de consecrat. distin. 4. & tenet expresse Maiolus dict. cap. 14. nu. 6. Illorum autem omnium dispensatio ad solum Romanum Pontificem spectat, qui uix illos dispensabit, vt religionem ingrediantur, text. in dicto capitu. secundo, de aposta. Tabi. in verbo, dispensatio. num. 13. ver. 14.

A qua quidem irregularitate immunis erit, qui hac interposita conditione baptizauerit dicens, si es baptizatus, &c. nam cum conditio vel de præsenti, vel de futuro, & talis falsa, faciat cessare actum, l. cum ad præsens, ff. de rebus dubiis, & ex interpositione huius conditionis manifestò, constat, illum noluisse iterare Baptismum, & actus agentiũ non operatur vltra eorum intentionem, l. non omnis. ff. eo. ita sing. tenet Martin. Nauarr. in manuali conf. cap. 27. nu. 246. licet asseueret illum à mortali crimine minime excusari, qui non adhibita debita diligentia id fecerit. Eum tamen censet in vtroque foro irregularem non esse: sed labitur in hoc, vir egregius, solum inculpabilis ignorantia, ab irregularitatis labe hoc casu excusare potest. c. 2. de baptis. & ita tenet Dom. Sotò. in 4. Sent. dist. 3. q. 1. art. 9. quam esse veram & communem opinionem contra Nauar. testatur F. Anton. Cordoua, in suis quæstionibus vernaculo sermone editis. q. 37. Nam licet verissimum sit, quod si legitimus processit baptismus, nihil scd̃m eũ conditionale ministeriũ operet, hoc tñ à notabili culpa clericũ immunẽ minimè reddit, qui in re tam graui supine nimis se gessit. Propter quã culpam sacris Canonib. irregularitatis pœna iustissime fuit statuta. Nec aliquid dicta cl'a operatur, quia adhibenda nõ est nisi qñ est magnum dubium, an quis fuerit baptizatus, vt scribit Syluest. in tract. de frigi. lib. 3. c. vlt. in fi. Propterea Sacerdos sciens puerum necessitatis causa fuisse domi baptizatum; si ille postea deferatur ad Ecclesiam, vt ritus solennes seruentur: non potest cum eadem clausula eum baptizare, alias efficeretur irregularis, vt expressim traditur in Cathechismo Sanctissimi Pij V. Pontificis Maximi, in tract. de baptis. cap. de fructibus baptismi, in fine.

Egreg. Marti. Nauarri opinio cõfutatur.

Quæstionis etiam est, vtrum is qui bis Sacramentum cõfirmationis susceperit, vel contulerit, hac irregularitatis labe notetur. Qua propositi. q. gl. in c. dictum, de consecr. dis. 5. censet irregularitatem contrahi, quam sequitur Arch. in c. 11. 68. dist. Alb. Trot. de vero & perfecto cleric. lib. 2. c. 14. requis. 9. in prin. Io. Maior. in 4. Sen. dist. 7 qui omnes id probari censent, in d. c. dictũ, quo loco apertissima est decisio, Sacramentum Baptismi & confirmationis iterari prohibẽs, pœnam debitam transgressoribus imponens: vnde cum ibi æqualiter iterari prohibeantur, Baptismatis & Cõfirmationis

Qui bis sacramẽtũ Confirmationis susceperit, uel cõtulerit an sit irregularis.

nis Sacramentum, mirum non est, si quo ad irregularitatem eadem fiat æquiparatio. Idq; Regia lex Partitarum cōprobat, lex inquam 20. tit. 6. par. 1. qua diffinitum stat, eum q bis Sacramentum confirmationis susceperit, irregularem esse, si scienter id fecerit. Contraria tamen sententia placuit Scoto, qui in d. distin. 7. q. 5. existimat non esse illum irregularem, qui bis etiam scienter Sacramentum confirmationis susceperit, aut contulerit: cum id iure Pontificio expressum non sit, & irregularitas nullo casu constituenda est nisi expressa reperiatur. c. is, qui, de sentent. excommunicat. lib. 6. quem Fran. ibi sing. esse fatetur, idem in c. dilectus, colum. 4. de appellat. Bertach in tract. de Episcopo. cap. vltimo num. 8. Nam cum hoc irregularitatis vitium iure tantum humano Pontificio inductum sit ex Innoc. sententia, in c. nisi cum pridem, col. 3. de renunc. vbi Ant. nu. 19 & Doctores. Imo. in clem. si furiosus, de homi. Palud. in 4. Sen distin. 25. q. 3. Flore. in 3. part. tit. 28. c. 2. § 6. quam opinionem cōmunem esse fatentur eam sequuti Villadi. de irregula in princip. Syl. in Summa. in verbo, irregular. in fine Couar. in d. clemen. si furiosus, in 1. part. in princip. num. 2. ex hoc manifeste sequitur, nunquam vitium hoc contingere, nisi eodem iure expressum reperiatur. Et supradictam Scoti opinionem sequitur Palud. in 4. Senten. dist. 7. q. 2 colū. 1. Alphon. a Castro, lib. 2. de potest. leg. pœna capit. 7. docum. 3. versicu. ex ratione. Card. a Turrecrema. in dicto ca. dictum. ad finem, Couar. in dicto princ. nume. 8. quam opinionem communem esse fatetur Do. Mar Nauar. in Manuali confe. c. 27. Et hæc vltima opinio summè mihi placet, nam nihil vrget inductio tex. in dicto cap. dictum, quia licet ibi sacramentum Baptismi, & Confirmationis, iterari prohibeantur non tamen inde sequitur, quod eadem pœna imponatur cōfirmationem iteranti, quæ Baptismum repetenti infligitur, & licet doctissimi viri, qui in Partitiarum legibus condendis interfuerunt, priorem probauerint; in hac tamen irregularitatis materia Sacri Iuris Pontificij sanctionibus standum erit Et licet de iure hoc verissimum videatur, consuetudo tamen contrariam amplexa est sententiam, cui stari dēt, vt asseuerat Nauar. vbi paulo antè allegaui (cuius authoritate salua) si mihi casus occurreret, non auderem ab Scoti, & aliorum communi, & verissima opinione recedere, cū

hæc

hæc irregularitas materia grauissima, & pœnalis sit, & ideo non solum iura extendenda non sunt, sed strictissime interpretanda, vt vulgatissimis iuribus cautum est.

1 *Ignoranter.* Vide Card. a Turrecre. in c. qui bis, de consecrat dist. 4. quo loco num. 7 probat, rebaptizatum, aut rebaptizantem, ex iusta ignorantia irregularem non esse eandē sententiam sequi videtur Henric in c. 2. de Apost. Scotus in 4. senten. dist 6 & hanc sequitur Illustrissimus Couar. in loco iam allegato, num 8 qui eam probabiliorem dicit, & tex. authoritate in d. c. de aposta. Soto in 4. sent. dist. 6. q. 8. Martin. Nauar. in Manuali, cap. 27. nu. 246. F. Antonius Cordoua, in Summ. casuum conscientiæ, q. 37. Nec refragatur tex. in d cap. qui bis, quia responsio illa non est Summi Romani Præsidis, nec generalis, nec prouincialis Concilij, nec facta fuit ab aliquo, qui legis condendæ authoritatem haberet. Iure tamen interpretari potest, vt procedat, quando rebaptizatus ignoranter, post scientiam ratam habet Sacramenti reiterationem. Ita tenet Floren. in 3. par. tit. 29. cap. 6. §. 3. quæ interpretatio mera diuinatio est, & ea ratione longè repellenda, vel intelligi potest, quando crassa & supina ignorantia quis fuerit baptizatus Sed Archidiac. in dict. cap. qui bis, vt rem in tuto constituat, censet, quod rebaptizatus etiam iusta ignorantia, ab Episcopo dispensationem impetret, idem sentit Alber. Trot. dict. ca 14. num. 1. licet de iure absque aliqua dispensatione istum ad sacros ordines promoueri posse censeat. quod verius ipse existimo. Erit equidem in rebaptizante iusta ignorantia, vt ab irregularitate excusetur, si filios infidelium rebaptizet, nam iuste ignorare potuit eos fuisse baptizatos tex. in capit placuit, de consecrat. distinct. 4 habetur in Concilio Carthaginensi, capite sexto. Idem esse censeo de infantibus expositis, sine vllo signo aut scripto attestante de baptismo tenuit Maiolus, dict. capi. 4. nume. 4.

Tex. i c. qui bis, de consf. d. 4. iter pretatur

BIGAMO. Cap. XVI.

1 *Bigamia octo modis contrahitur, remissiue hic traditur.*
2 *Bigamus non potest ad Ecclesiasticos ordines promoueri.*
3 *Maritus post adulterium vxorem carnaliter cognoscens nō potest ordinari.*

1 PRæmisso prius q † bigamia pluribus modis contrahi-
a tur,[a] vt per Archid. Floren. in 3. parte tit. 28. capi. 3.
vbi octo modos illius scripsit, quos hic referre non cu-
2 ro, transcripsit enim illos Syluest. in sua Summa, in verbo,
b bigamia, in princ. † bigamos ordinari non posse [b] ex pluri-
bus capitulis, in distinct. 34. a Gratiano collectis comproba-
tur, præcipuè in cap. curandum & in cap. præcipimus, & in
c. si quis viduam el 1. cum duobus sequentibus. Si verò de fa-
cto fuerint aliqui ad sacros ordines promoti, illis priuandi
sunt, quia in bigamia contra Apostolum dispensare non li-
c cet,[c] vt in cap. super eo. de bigamis, ex quo patet, q bigami
d recipiunt characterem [d] ordinis, quod etiam probat tex. &
ibi notat Præpo. ex eo in cap. si quis viduam. 50. dist inct. Et
inter alios casus bigamiæ aduerte ad vnum, q pluries con-
3 tingit, † si maritus adulteræ, post adulterium illam cogno-
e uit, non potest ordinari.[e] Ita probat tex. in can. 8. Concilij
Neocæsariensis in 2. editione & est text. & illum sic sum-
mat Præposit. in cap. si cuius 34. distinct. Cuius ibi bonam
distinctionem vide, videlicet quod cognoscens adulteram
f scienter, siue ignoranter [f] repellitur a suscipiendis ordini-
bus: ab executione verò susceptorum non repellitur, si igno-
ranter cognouerit: dum tamen possit vxorem de adulterio
conuincere, & eam dimittere. Imo fortiorem affirmat sen-
tentiam, ibi Præposi post Barto. Brixi. Ioann. de Fan & Ho-
stien. quod licet maritus cognoscat adulteram ad manda-
g tum iudicis, sibi præiudicat, [g] licet Innocen. in cap. inquisi-
tioni, de Senten. excommunicat. in hoc aliter distinguat.

ANNOTATIO.

A *COntrahitur.* De quibus modis quibus bigamia contrahi-
tur vltra Doctores, quos hoc in loco allegat author, vi-
de late S. Tho. & Theolog. in 4. Sen. distinct. 27. q. 3. Ioan.
Mont. in tract. de irregula bigamiæ, in prin. D. Cou. in Cle.
si furiosus, in 1. par. relection. §. 2 de homi. Albe. Troti. lib. 2.
de vero & perfecto cleric. c. 11. requi. 9. & vide Regiam l. 5.
tit. 5. par. 1. Nauar. in Manuali c. 27 num. 195.

B *Ordinari non posse.* Quæ sanè irregularitas, a veteris testa-
menti legibus originem habuit. Leuitici namque scriptum
est, c. 21. de Sacerdote. *Scortum, & vile postribulum non du-
cet vxorem, nec eam quæ repudiata est a marito.* Post legem
verò

verò Euangelicam, statim bigamia ab Apostolis instituta fuit, quod sacris ordinib. esset impedimento. Scribit siquidē D. Paul. ad Tim. 3. *Oportere Episcopum irreprehensibilem esse, & vnius uxoris uirum.* Quem locum elegantissimè pro eius singulari eruditione declarat Domi. Soto de iu. & iu. lib. 7. q. 6. ar. 6. Quod in principio nascentis Ecclesiæ semper fuit obseruatum, vt fatetur Ioan. Driedo. de liber. Christi. li 3. c. 3. fol. 216. vers quod vltra in argumento, idq; patet in Canonib Apostolorum, Cano. 18. Quod verò apud Ethnicos circa hoc obseruabatur, lege Aulum Gel. lib. Noct. Atticar. ar. 10. c. 15. Tertull. lib. de exhortatione ad castitatem, & in libr. ad vxorem, & in lib. de monogamia. ad finem. Ludou. Cel. lib. lectio. antiquar. 15. c. 22. Primus verò qui contraxit bigamiam, fuit Lamech, vt constat Geneseos, ca. 4 quo loco idē adnotauit Nicol. de Lyra. & Tertul. in d. lib. de exhortatione ad castitatem refert ex nostris Conar. in d. §. 2. num. 1.

Dispensare non licet. Adde ꝙ cum hæc bigamiæ irregularitas, ab Apostolis, & ab antiquissimis vniuersalis Ecclesiæ Concilijs originem habuerit, vt superiori annotatione scrīpsimus, Episcopus cum bigamo, vt sacris donetur ordinib. dispensare non potest: quam opinionem receptam fatetur Præpo in c. lector. 50. d. idem fatetur Ioan. Monta. in d. trac. de bigam. q 7. D. Conar. vbi paulo ante allegaui. nu. 4. quam sequitur Ange. in Summa. in verbo, bigamus. Gonsal. a Villad. de irregu. q. vlt. Quamuis Card. a Turrecrema. in d. c. lector, post D. Th. in 4. sen. dist. 27. q 3. probare contendit, Episcopū, posse cū bigamo in minorib ordinib. dispensare, q̄d Syluest. sequitur in Summa, in verbo, bigamus, qu. 7 & Do. Soto in 4. sent. dis. 27. q. 3. ar. 3. nam vt ille inquit per minores ordines quis non simpliciter sacris mancipatur, & ea ratione non est cur non liceat Episcopis dispensare, qui ordinaria pollent potestate. Quæ opinio fortè admitti poterit, qn̄ maxima dispensandi causa interueniret, vt scribit Ludo. Gom. in tracta. breuium, nu. 20. vel quando qui bigamiam contraxit erat merè laicus. Henr. in c. 1. in fine de biga. Sed in contrarium est communis omnium sententia, nempe minimè concessum esse Episcopo, vt cum bigamo etiam in minoribus ordinibus dispenset. ita fatetur insignis Gregor. in l. 5. in verbo, *dos mageres.* in fine tit. 5. par. 1. & Mart. Nauarr. in Manuali confessio. c. 27. nu 197. quo loco admittit S. Tho.

& aliorum opinionem quo ad vsum ordinum susceptorum, non verò, vt nouis ordinibus possit insigniri.

Summus tamẽ Ecclesiæ Præsul iure potest cum bigamo dispensare, vt tradit Tho. in d. q. 3. & est tex in c. lector, 34. dist. vbi Martin. Papa cum bigamo, vt subdiaconus fieret dispensauit, & ibi not Præp Card. a Turrecrema. glo. & Doct. in c. super eo, de bigam. Floren. 3. p. tit. 28. c. 3. Petrus de Ancha. consi. 124. Ioan. a Medina huius celeberrimè Complutensis Academiæ, imo totius Hispaniæ decus & ornamentum, in tracta. de ieiunio fol. 135. & opinionem istam communem esse fatentur, Ioan. Monta. d. q. 7. Alber. Troti. de vero & perfect. cler. lib. 2. ca. 11 Gregor. Lop. in d l 5. tit. 5. p. 1. Marti Nauarraus, in d. c. 27. nu. 197. Quæ quidem dispensandi facultas, de iure ordinario permissa est, non verò de absoluta (quod aiunt) potestate, vt existimat Henr. in c. 1. col. 5. de bigam. Ioan. Staphyl. de liter. gratiæ, & iust. col. vlt. quos merito reprehendit insignis Couar. in Clm. si furiosus, de homi. 1. par. relect. §. 2. num. 4. & manifestè probat d. Regia l. 5. tit. 5. p. 1. cum dicit; *E otro si el puede dispensar que reciba ordenes sagradas, con aquel que uuiesse aui dodos mugeres virgines de bendiciõ, o una uiuda.* Quæ verba ad potestatẽ ordinariam Sum. Pontificis referenda sunt. Fatetur tamen Staphyl. d. colu. vlt. Summum Præsulem maxima cum difficultate, in hoc bigamiæ vitio dispensare. Idem asseuerat Nauar. tanquam testis huius rei integerrimus, dicens, in loco nouissimè allegato, non solere Romanum Pontificem, sine magna causa, de ordinaria potestate dispensare in bigamia vera, & propria, sed in similitudinaria, solere & posse, cum iusta causa.

D.Ioan. Medina.

D *Recipiunt characterem.* Adde tex in c. quicunque in 2. 5 3. distinct. & in cap. pœnitentes ead. dist. Host. in Summ. tit. de bigam. § vlt. Ant in c debitum de bigam. Albet. Troti. de vero & perfecto cleric. lib. 2. c. 11. quam dicit communem esse opinionem, & Theologorum & Canonistarum D. Couar d. §. 2. num. 4.

E *Ordinari.* Adde Abb Anani. & Doct. in c. 3. de adult. Imo irregularis est, qui vxorem adulteram post pœnitentiam reconciliatam cognouerit, ita sentit Anch. consi. 124. Felyn. in c. ius generale, col. 6. 1. dist. Anani. in d. c. 3.

F *Siue ignoranter.* Adde Host. in Summ. tit. de bigam. versic. quot

quot sunt species, qui indistinctè intelligit tex. in c. si cuius vxorem, 34. dist. quod bigamus efficiatur vir, qui vxorem adulteram ignoranter cognouerit. Sequitur Ioan. And. post antiquiores in d. c. de biga. Præpositus in Summa. 50. dist. col. 5. sentit Abb. in d. c. 2. de adult. Alber. Tro. lib. 2. de vero & perfecto cler. c. 11. nu. 2. & esse communem sententiam testatur Gregor. Lopez, in l. 35. tit. 5. p. 1. in uer. *que ver.* Quã probabiliorem & tenendam esse scribit Domi. Soto, in 4. Sent. d. 27. q. 3. ar. 1. Nam hæc irregularitas, non contrahitur in hoc casu, propter pœnam culpæ, quæ nulla est: sed propter defectum significationis sacramenti, veluti si corruptã duxisset, & hac ratione, irregularitas hæc præter voluntatẽ contrahi potest. Aequior tamen est contraria opinio, quam nonnulli ex antiquioribus tenuerunt, & eam sequuta est Regia Partitarum l. 35. supra allegata, ibi. *Esso mismo seria si alguno casasse con muger, que cuydasse, que era uirgen y no lo era, seyendo casado con aquella que uniesse uirgen, fiziesse ella adulterio, e despues ouiesse que uer con ella, sabiendolo.* Sed cum in hac, irregularitatis materia, Sacri Iuris Pontificij sanctionibus, & receptissimis opinionibus sit standum, a communi, & verissima Theologorum, & Canonistarum opinione recedendum non est.

Sibi præiudicat. Adde glossam, & Doctores, in cap. si cuius vxorem, 34. dist. S. Tho. & Palu. d. 4. sent. dist. 27. q. 4. Flores. in d. c. 3. Capel. Tholosa. q. 255. & horum opinio tutior est, si credimus Henr. in d. ca. 1. col. 4. de bigam. & est magis communis, vt asserunt Syluest. in verbo, bigamia, q. 1. Alber. Troci. d. c. 11. nu. 2. Non tamen maritus, mandato iudicis compelli potest, vxori adulteræ occulte debitum reddere, quoniam si iudex id compertum haberet, non præciperet in præiudicium mariti, qui sic adulteram cognoscens bigamiæ nota inficitur. Quod si in eo casu iudex vellet virum esse obligatũ, iniustum esset eius præceptum, tanquam contra ius marito debitum factum, ita optimè censet Ioann. Dried. lib. 1. de liber. Christia. §. ex supradictis, pag. 234. quo loco verè iudicio meo scribit, ꝙ quamuis maritus non possit occultam vxorem adulteram a domo repellere, potest tamen a coniugali thoro eiicere. G

CORPORE VITIATI. Cap. XVII.

Quod nouè editum.

1 *Corpore vitiatus ad Ecclesiasticos ordines admittendus non est.*

2 *Huius capitis irregularitas, ab antiquissimis diuinis legibus originem habuit.*

3 *Apud Ethnicos, qui corporis labem patiebantur, a suis sacerdotijs longe repellebantur.*

4 *Traditur cap. huius germana ratio.*

5 *Corpore vitiatus, si de facto sacris fuerit ordinibus insignitus, characterem ordinis recipit.*

6 *Hodie non tam exactè deformitatis ratio habetur sicut antiquitus. Leuit. cap. 21.*

7 *Deformitas, vel corporis vitium, quo ad susceptos ordines quando impedimentum praestet.*

8 *Qui membrum sibi propria culpa absciderit, irregularis est, licet ex eius defectu, ad sacri ordinis ministerium minimè impediatur.*

9 *Matthaei locus c. 19. explicatur.*

10 *Manus in seipsum inijcere, nec religionis nec castitatis causa licet, imò acerrimis poenis interdictum est. Quid verò apud Ethnicos.*

11 *Seipsum interficiens, non est sepultura Ecclesiastica sepeliendus, traditurque ibi locus egregius ex Platonicis legibus.*

12 *Mortuus qui in puteo, vel alio simili loco reperitur, non ex eo si aliud non probetur, priuandus est Ecclesiastica sepultura.*

13 *Qui membro aliquo caret, cuius defectus irregularitatem non inducit, secum portare non tenetur.*

14 *Monoculus irregularis est. Vbi de intellectu tex. in c. si Euangelica. 55. dist.*

15 *In irregularitatis labe, quae ex corporis vitio procedit, solus Romanus Praesul dispensationem poterit indulgere.*

16 *Quae deformitas irregularitatem producat, iudicio Episcopi relinquitur.*

17 *Corpore vitiatus, contra Clericum in criminalibus consistitis esse non potest.*

Meritò

Meritò quidem Sacri Canones, nō omnes passim ad presbyteratus dignitatem, nec ad eius ministeria, nec ad alios ei subseruientes ordines, absque delectu admiserunt, imo ab eisdem institutum est, non solùm ab ordine repellendos esse, qui moribus iacturam aliquam fecerint, † sed eos qui eorum culpa, vel sine culpa, labem ali- 1
quam corporis cōtraxerint, c. 2. & toto tit. de corp. vitia. c. 2. & ibi. Abb. de cler. ægrotā. c. si Euangelica. 55. dist. not. Host. in Sum. tit. de corp. vitia. Alber. Troti. lib. 2. de vero & perfect. cler. c. 16. Card. & Doct. in d. c. 2. de corp. vitia. Richar. in 4. Sent. dist. 25. q. 5. art. 5. & Palu. ibi. q. 3. ad finem. Villad. de irreg. c. de corp. vitia. D. Episcopus Couar. in Clem. si furiosus, de hom. in prin. Io. Corrasius, de Sacer. 3. par. c. 6. quā receptam sentētiam comprobat Regia l. 25. tit. 6. p. 1. † Quæ 2
quidem irregularitas a lege antiqua, & a beatissimis Saluatoris nostri Apostolis originem habuit. Legitur enim Leui. c. 21. Dominum ad Moysen dixisse: *Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculam, nō offerat panes Deo suo, nec accedat ad ministerium eius, si cæcus fuerit, si claudus, vel paruo, uel grandi, uel torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginē in corpore, uel herniosus.* Cuius seriem sanctissime & doctissime explicat D. Greg. c. 11. primæ partis pastoralis, vt refertur in c. hinc etenim 49. dist. cuius etiam sententiæ fuit D. Hieron. ad Fabiolam, de veste sacerdotali. Et † apud Ethni- 3
cos idem obseruabatur, teste Plinio, lib. 7. natura. hist. idem professus fuit Seneca, li. 4. Declama. 2. Declam. Gentiles eādem legem obtinuisse, vt sacerdos integer esset, quasi sacerdotes sacrorū ministri corpore integri essent, ut apud Romanos inuiolabiliter a tempore Romuli obseruatum fuit, qui sacerdotes elegit genere excellētes, nec corpore vlla ex parte trunco, vt testatur Dion. Halicar. li. 2. Rom. antiqui. & inibi laudat Romulum Romanorum legislatorē, qui Sacerdotia non venalia, nec sorte diuidēda fecit, sed cuiusq; Curiæ binos creauit, supra an. 50. natos, excellentes genere, simul & uirtute præstantes, nec tamen inopes aut corpore ulla ex parte trūcato. Et Pli. li. 7. c. 28. de Sergio loquens, *Quæ omnia (inquit) ex oratione eius apparent habita, cum in prætorio* (aut ut alij legunt in prætura) *sacris arcerentur à collegis, vt debilis* (id est) *vt mancus & mutilus, nam primum dixerat*

xerat illum dexteram manum perdidiſſe. Quibus conſonat vetus Romanorum, apud quos, virginem ueſtalẽ capi fas non erat, quæ aliqua corporis labe maculata eſſet: vt ex Antiſtij Labeonis authoritate prodit Gel lib. Noct. Attic. 1. c. 12. Feneſtel. de magiſt. Rom. c 7 idem apud Perſas uſu receptum
3 fuiſſe tradit Alex. ab Alex. lib. 6. dierum genial. c. 14. ſecundũ quam ſententiam D. Hiero. vbi paulò ante allegaui, parentes arguit, qui deformes filias virginitati conſecrãt. idẽ Hier. ad Demetriadem ita ſcribit. *Solent miſeri parentes, & non plena fidei Chriſtiana, deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inueniant virginitati conſecrare.* Et plurima intellectu nõ indigna de more circa hoc ſcribit doctiſſimus, & nunquam pro meritis ſatis laudatus And. Tiraq in l. 1. connub nu. 59. Dominus Couar. in d. princ. d. cle. ſi furioſus, nu. 5 Pet. Placa. lib 1. Epit delict. c. 25. num. 2. Iacob. Meno. de arbit. iud. quæſt. lib. 2. centu. 3. caſu 226. Hier. Maggius, lib 4 Miſcellan. cap 4.
4 Et † huius irregularitatis potiſſima ratio eſt, quia incompoſitio corporis inæqualitatem inducit mentis, teſtimonio Diui Auguſt. quod habetur §. vlt. 41. diſtin. *Rarenter enim in corpore deformi, nobilis, formoſusque animus inſidet.* vt ſcribit Abb. in c. quia diuerſitatem, 1. not. per illum tex. de conceſſ. præben. & Bal. in l obſeruare, col. 3. C. quorum appel. non recip. ſcribit, turpem corporis habitudinem declarare pro-
5 cliuem eſſe hominem ad ſcelera, pulchram uero ad virtutes Sequitur Hip. in l 1. in princ. col. pen. ff de quæſt. Vnde Galenus, lib. de tempera. 2 cap. 6. ſcribit, naturam membra componere, prout moribus animæ conuenit idemque ipſe affirmat lib. 1 & 11 de uſu partium. Et cuius facies eſt deformis, vix poteſt habere bonos mores: vt ſcribit Raſis, medicus ſui temporis celeberrimus, lib ad Almanſorem. 2. c. 33. & iterum. c. 54. faciem fœdam malos mores ſignificare ait. Et qualis forma, talis eſt anima, ut eſt apud Planudem in uita Aeſopi, quod antiquiſſimis Gothorum legibus cautum erat his Hiſpanorum verbis: *Ca home de mala catadura no puede hazer buenas obras.* vt habetur in ordinationib. militum, *de la uanda.* Idque manifeſte oſtendit Cornelius Tacitus lib. 12. *Iulius inquit Pelignus ignaui animi, & de ridiculo corporis iuxta conſpiciendus.* Quod etiam pulchrè ſcribit Echorus Poeta Græcus apud Stobæũ ratione ſermone 88.

Faciem

Faciem aspectu deformem possides.
Mores etiam huiusmodi habes.
Ex malo enim natura malum producit.
Vt ex vipera rursum vipera nascitur.

Et illud Græcum Epigramma Latinitate donatum.

Clauda tibi mens est, vt pes: natura notasque
Exterior certas interioris habet.

Quin & Valerius Martialis lib. 12. Epigram Zoilum quendam ex oris deformitate malum esse suspicatur.

Crine ruber, niger, ore, breuis pede, lumine læsus,
Rem magnam præstas, Zoile si bonus es.

Circa quam huius capitis irregularitem aliqua notatu digna, illaque selectiora notare constitui.

Primo, † quod licet corpore vitiatus, non possit sacris ordinibus insigniri, si tamen de facto fuerit ordinatus, uere recipit ordinis characterem, licet non eius executionem. Hęc enim est communis, & Theologorum, & Canonistarum sententia, quæ contradictorem non habet, ut patet ex Doctorum traditionibus, quos in capitis huius principio allegauimus. 5

Secundo, † quod hodie non tam exacta deformitatis ratio habetur vt antiquitus, Leuit. dicto cap. 21. sed sola defor mitas repellit homines sacris insigniri, quæ sacra ministeria tractare impedit, vt si cæcus quis sit, uel mancus, uel quid aliud simile patiatur: nam modica deformitas non repellit, tex. in cap. 2. de corp. vitiat. ubi Anto. de But. & Card. Conrad. de sacerdo. 3. par. c. 6. nu. 5. 6

Tertio, quod dictum † deformitatis uitium impedimentum præstat, quo ad ordines suscipiendos, quia quo ad susceptos tantum inducitur irregularitas in illo actu ordinis, qui ob insignem deformitatem uel defectum impeditur corporis vitio. Ita colligitur ex tex. vbi Abb. in ca. 2. de cle. ægro. Mari. Socin. in cap. ad audientiam, num 21. de hom. Gon. a Villad. de irreg. c de corp. uitia. Qua ratione, qui patitur vitium corporis celebrationem impediēs, nēpe in his digitis, qui ad cōsecrationem & eleuationem necessarij sunt, solū a missarum celebratione abstinebit, nō uero a diaconatus, uel subdiaconatus ministerio: pariq; rōne is qui ob maximā deformitatē quā patitur, longe ab altari arcendus est, minime impedit absolutionis sacramentū ministrare. Ista est cómu- 7

nis

nis omium sententia, teste D. Episcopo Couar. vbi supra.

Quarto, nec illud silentio prætermittendum est, quod si
8 † quis membrum sibi propria culpa absciderit, irregularita
tis labe inficitur, etiam si ea abscissio nullum ordini impedimentum
præstet, nec insignem deformitatem inducat, q
assertio, ad eos referri debet, qui propria voluntate puden
da sibi execuerunt. c. pœnitentes 55. dist. c. si quis absciderit.
c. si qui, partem. eadem dist. c. maritum. 33. dist. c. vlt. 87. dist.
& habetur in Canonibus Aposto. c. 22. & est Regia l. 25. ti.
6. par. 1. Idem quidem erit, quamuis quis sibi nõ abscindat,
sed alius sua culpa, quia iussit, aut rogauit aut quia rei illici
tæ dans operam tale membrum casu perdidit. arg. tex. i. c. a.
presbyt. & in c. continebatur, de homicid. Aut si forte, in pœ
nam alicuius sceleris ab inimicis fuit illi abscissum: Ita tenet
Host. in Sum. tit. de corp. vitiat. §. Et quæ, & in c. ex par
te, eo. tit. vbi Io. And. idem scripsit de eo, cui maritus ob adulterium
pudenda absciderat: idemq; sequitur Villad. de
irregu. c. de corpore vitiat. col. 2. & communem esse testant
eam sequuti D. Couar. vbi supra. & Nauar. in Manua confe.
c. 27. nu. 98 Id sane sæpissime contingere solet, & ætate nostra:
nam anno 1557. tribus in locis, nempe de Villa Nubla, &
de Cigunuela, ac de Laguna (quæ non longe distant ab insigni
populo Vallisoleti, vbi tunc temporis Regia Curia adet,
in octo ferè mensium spatio filius viduæ cuiusdam, &
duo mariti, in tres sacerdotes sæuierunt, de inimicis membris
se vindicantes. & acta iudiciaria super his confecta se
vidisse testatur D. Episcopus Ioan. Bernar. infra c 76. nu. 8.
Fortiori etiam ratione idem erit asseuerandum, qñ pudenda
iure abscissa fuerunt. arg. tex. in c. fi. de tempor ordinan.
At vero si membri imbecillitas, aut eius defectus contingit
absq; propria culpa, sed a medicis, casu, vel per vim, vel hostium
insidias, promoueri poterit, & promotus cum is casus
euenerit, in susceptis ordinib. ministrare c ex parte, c. significauit,
c. ex parte, in 2. de corpo vitiat c si quis infirmitate
c. latnr. 55. dist. c. Eunuchus, ibi. Id etiam habetur in Canonibus
Apostolorum, c 21.

9 Nec † enim his refragatur Matthæi locus, cap 19. Eunuchos
esse dicens, qui se castrauerunt propter regnum cælorum,
&c. & hi summe laudantur. Nam de his accipiendus
non est, qui verenda sibi ipsis amputant, maledictum enim
hoc,

hoc,sed de his,qui continentes sunt ob amorem Christi, de quibus loquitur Esaias,c.56.*Hæc dicit*(inquit Dominus) *Eunuchis,idest,continentibus,qui custodierint Sabbatha mea, & tenuerint fœdus meum,dabo eis locum in domo mea*. Sicuti eleganter Euangelij locum explicat Diuus August.lib vni. de sancta virgin.c.23.& 24.Basil Mag.lib vni. de virgi. D. Hieron.& gl.ord.in d.c.56.Esaiæ,in quo deceptus fuit Origines,qui illud diuinum testimonium vt narrat Nicephorus Calistus lib.3.Hist.Eccles.c.8.ad literam intelligit & ex nostris Coras.de sacerdo.2.p.c.6. Et ideo sicut ciuiles leges homicidij pœna puniendos censent,qui alteri virilia amputauerint.l.3.§.qui hominem.& in l.4.§.idem diuus,ff.de sica. l.1.& 2.C.de Eunuch.l.13.tit.8.p.7.† eadem pœna afficitur 10 qui se castrandum præbuerit.d.l.4.ad fin. Semper equidem ipsa virilium abscissio,etiam apud Gentiles turpis fuit iudicata,vt author est Valerius Max.lib.7.c.7.Nulla vnquam causa etiam castitatis,vel religionis licuit sibi ipsi quenquã manus inijcere ad occisionem,vel alicuius membri mutilationem,nullus sanè liberum arbitrium circa vitam vel eius membra habet.Vt Iurisconsultus probat in l.liber homo,ff. ad leg.Aquil.c.contingit,in 1.de sent.excom.c.displicet.ver. *Noli ergo iam dicere*.23.q.4.c.si non licet,c.tu dixisti,ca. non est nostrum,c.placuit,23.q.5. Factum vero aduersus hanc probationem leges nostræ acerrime repræhendunt l. qui rei §.sic autem distinguendum.ff.de bonis eorum, qui sibi mortem consciuer.vbi ita ad verbum scribitur. *Meritò qui sine causa sibi manus intulit puniendus est,qui cum sibi non pepercit,multo minus alijs parcet*. Et alibi in l.si quis filio, §.eius qui,ff.de iniust.test Vlpianus clanculum veluti deridet, quosdam qui iactationis causa mortem sibi consciuerunt. Et ex Theologis id plane damnant Origines in 2.tracta in commen in Iob,enarrans illius ipsius Iob c.2. *Benedic, & Morere*. & D.Chrysostomus in Epistola Pauli ad Galathas, vbi inter alia egregie ibi tradita,scribit,Deum illos qui laqueo aut alia violenta morte vitam sibi abrumpunt, atrocius punire,quam cæteros homicidas.&D.Aug.in lib.1. de ciuitate Dei,cap,17.& multis sequentibus vsque ad c.24.& Lactan.in lib. 3 qui est de falsa sapientia.c.18.D.Hiero in Epistola ad Paulum super obitu Blesillæ eiusdem Pauli filiæ,vbi inter cætera scribit,quod tales habet stulta Philosophia

phia

phia martyres & tradit S. Tho. in 2 2. q 64. ar. 5. Ex Ethnicis uero Socrates apud Platonem in Phoedone exhortatur, pieque monet, ne quisquam audeat mortẽ sibi inferre Aristote. autem lib. Ethicorum. 3. c. 7. in fine, *Mortem* (inquit) *sibi consciscere ad fugiendam paupertatem, vel mœrorem aliud ve huius generis, nõ fortis est hominis, sed potius timidi.* & lib. 5. c. 11. *Qui se occidit* (inquit) *sibi iniuriam non facit, quia sponte iniuriam patitur nemo, sed facit contra legem qua prohibet quenquam interfici. Ideo ciuitati iniuriam facit. Quapropter & ciuitas mulctat, & instituta est ignominia quadam aduersus eum, qui sibi mortem consciuit, ut ciuitati iniuriam facientem.* Et eiusdem sententiæ fuit totius eloquentiæ parens Cicero, lib. 1. Tuscul. q. Idem in Somnio Scipionis: *Tibi* (inquit) *Publi, & pijs omnibus retinendus est animus in custodia corporis, nec iniussu eius, a quo ille est a nobis datus, ex hominum uita migrandum est, ne munus humanum assignatum a Deo defugisse uideamini.* Et uidendus etiam est de hac re Aegesyppus lib 3. cap. 17 ubi prudenter asseuerat, ingrati hominis esse, citius discedere quam uelit qui uitam donauerit, nec licet animam soluere, nisi ei qui ligauit. & Heliodorus Emissenus lib. 2. historiæ Aethiopicæ, tradit, illum crimen læsæ maiestatis diuinæ committere, qui sibipsi uitam abrumpit, & conducit etiam illud Martialis, lib. 10. Epigra. 47.

Summum nec metuas diem, nec optes.

Idem dicto libro decimo.

Optima mors parca quæ uenit apta die.

Et ideo merito improbanda est, Deorum lex de senib. qua senes se delirare incipere cognoscẽtes, & ob ætatem patriæ inutiles esse, coronati cicutam bibebant, ut testatur Aelia. libro 3. uar. histor. c. 26. Nam & impia & abominanda fuit lex Sardea, ut filij parentes senio confectos fustibus cęderent, & interemptos sepelirent. absurdum arbitrantes, si Delirus senex ulterius uiueret. Idem Aeli. lib. 4. uar. hist. c. 1.

Et circa hoc arg. legendus est insignis D. Episc. Couar. in d. cle. si furiosus, in prin. de homic. nu. 6 & in li. 1. uar resolu. c. 2. nu. 8. & li. 2. c. 1. nu. 11. & oĩum latissime & elegantissime And. Tiraq. de nob. c. 3. n. 475. & n. 520. And. Alc. li. 6. parerg. 27. Pet. Greg. quẽ post hæc scripta legi, 3. p. Synt li. 36. c. 22.

11 Illud uero prætermittendũ non est, quod † seipsum occidens Ecclesiastica non est sepeliẽdus sepultura. tex. in c. placuit,

cuit, 23. q. 5. quem dicit esse singularem Roman. singu. 354. glo. not. in c. ex parte, de sepult. Quamuis licitum sit priuatim pro eo orare, & illud licet ei qui pia mente crediderit, in vlt. uitæ spiritu condignam criminis contritionẽ habuisse. tenet Palud. in 4 Senten. dist. 20. quæst. 1. colum. 1. Mart. Nauar. in cap. 1 de pœniten. distin. 7. legibus autem Platonicis, minime hoc atrocissimum crimen perpetranti, sepultura denegabatur sed potius insolita constituebatur, ubi alius nemo condebatur: inquit enim ipse lib 9. de leg. *Qui seipsum, vita & sorte fatorum vi scelerata priuauerit, nec iudicio ci uitatis, nec tristi & ineuitabili fortuna casu coactus, neque extremo aliquo pudore compulsus, sed ignauia, & formidolosi animi imbecillitate, iniuste sibi mortem consciuerit, ei sepultura fiat solitaria, vbi alius nemo condatur: deinde his locis sepeliatur, quæ de duodecim partibus Vltima deserta innominataque sit, sic obscurus ut nec statua, nec inscriptione sepulchrum notẽtur.* hactenus Plato. Quod si forte, indicijs, & coniecturis, liqueret, eum furore, aut mentis alienatione seipsum occidisse, tunc non priuaretur sepultura Ecclesiastica, ut egregie scribit Io. Gallus, in q. Parla. 127. & hoc iure utimur.

Nec † equidem ex eo, quod aliquis mortuus in puteo, 12
vel in alio simili loco reperitur, priuari debet sepultura Ecclesiastica, quia minime credendum est, seipsum præcipitasse. Quod ex eo manifestissime probatur, quia criminis suspicio longe semper repellenda est, l. merito. ff. pro socio, cum similib. potuit enim is ab alio in puteum deijci, & non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, l. nam hoc, C. vnde legi. l. neque natales, l. ad probationem, C. de proba. & ita in proprio casu, in facti contingentia interrogatus consuluit excellentissimus & magni nominis Iurisconsultus Marian. Soci iun consi. 51. nu. 1. uol. 2. quem sequitur. D. Episc. Couar lib. 2. var. resol. cap. 1. nume. 11. & non semel in controuersijs Forensibus obtinui, quod plurimum est notandũ. *Marian. Soc. iun.*

Quinto, ut ad institutum sermonem redeam, prætermittendum non est, quod † si quis membro aliquo careat, cuius defectus eum irregularem minime constituit, non tenetur 13
illud abscissum membrum, uel aliquam eius partem secum portare, ridiculum enim esset hoc glo no. in c. si Eunuchus. 55. dist. Adb. in d. c. 2. & Henri. in c. vlt. de corp. uitiat. Gonsal. a Villadiego, ubi supra alleg. Alber. Troti. lib. 2. de vero,

& perfecto cleri.c.16 nu.8 quam glo dicit sing.& communiter receptam Nauar.in man.c 27.nu.20

14 Sexto,illud est animaduersione dignissimum, quod quãuis † monoculus ad sacros ordines promoueri non possit, est enim is irregularis,tex not.in c.si Euangelica 55.dist tamen qui caret visu oculi dexteri, qui sanus uidetur, & sinistro probe cernit,irregularis non est.Ita contra alios defendit Marti.Nauar.in d.c.27 nu.199. ubi scribit se non semel ita respõdisse:& est egregius,& nouus intellectus ad tex. in d.c.si Euangelica,disponens de carentia oculi,quæ magnam deformitatem inducit,quod non extendatur,ad uisus carẽtiam,quæ illam non inducit.arg.tex. in reg.odia,cum simil.lib.de reg.iur.lib.6.

15 Septimo,quod† in hac irregularitate a solo Romano Põtifice dispensatio impetrãda est,nullus autem inferior eam potest indulgere,ex celebri Innoc sententia in ca.significauit.de corp.uitia cuius opinio communis est, ut ita Cardi. testatur,& Villad.de irreg c.vlt.D.Episc.Couar. in d.clem. si furiosus,nu.7.licet contrariam sententiam tenuerit glos. in d.c.significauit,illius tex.male intellecti authoritate,qui longe aliter intelligendus est,quam gloss.intellexit:nam loquitur & procedit de Episcopi dispẽsatione,Apostolica authoritate sibi delegata & præstita, & ideo non Episcopus ibi dispensationis gratiam concessit,sed summus Præsul, & iste est germanus illius tex.intellectus,ut Abb. & Doctores ibi intellexerunt,& ideo a communi & uerissima sententia recedendum non est,quamuis opinionem gloss. sequantur, Villadiego in loco iam allegato,& Syluest in Sum.in uerbo, corpore uitiatus,q.fin.Imo,quod memoratu dignum est. & difficiliorem hanc dispensationem reddit, scribit Ioan.Staphi.de literis gratiæ & iustit 2.par.fol.193. non consueuisse Pontificem Romanum dispensare circa irregularitatem, quæ ex corporis uitio oritur, quando horrenda est deformitas:& si is qui eam pateretur sacris donaretur ordinib.scandalum maximum apud Christianam plebẽ generaret,quod in dispensationibus concedendis præcauendum est.

16 Octauo,quod†omne impedimentum,vel deformitas,an irregularitatem inducat, Episcopi iudicio relinquitur,cum nulla certa regula in hoc constitui potest.Ita tenet Archid. in princ.55.dist.tex.in c.2.ubi Card.Ant.& Doct.de corpo. vitiat.

vitiat. Inno. in c. 1. eod. tit. quam opinionem communem esse testatur Illustriss. Couar. in d princ. clem. si furiosus, nu. 5. eamque ex recentioribus sequitur Plaza. libr. 1. epi. delict. c. 25. num. 4 Iac. Menoc. lib. 2. de arb. iud. centu. 3. casu 226. nu. 8 ubi dicit quod prudens Episc. modicum uitium iudicauit, si quis caret vno digito: ita tñ quod administrare, & celebrare non impediatur, vt in cap. 1. de corpore uitiat. l. si maculam habet in oculo, c. 2. illo tit. vel si vngula pollicis caret, cum tamen in pollice ita fortis sit, ut frangere possit. c. vlt. illo titu. Non uero Prælati regularium, in promouendis suis subditis in his arbitrium habent. Syluest. in Sum. in uerbo, corpore uitiati. q. 1. sequitur Mar. Nauar. in manu. confessa. c. 27. num. 200. licet contrarium & male tenuerit Tabi. in Sum. in verbo, corpore vitiati. quem sequitur Simon Maiolus, in tract. de irreg. lib. 1. cap. 2. in princ.

Nono, vt iam ultimam manum huic capiti imponam, usque adeo † corpore uitiati sacris Canonibus sunt infesti, qđ 17 non solum a sacris ordinibus repelluntur, sed etiam a testimonio ferendo in criminalibus causis contra clericum. Ita colligitur ex tex. in c. 1. de exc. secundum communem intellectum, ut ait Feli. ibi, in primis uerbis. & Dec. nu. 13. Hipp. sing. 98. Did. Perez, in l. 1. tit. 3. lib. 1. D. Episc. Ioan. Bernar. infra, cap. 120. nu. 4. & ibi aliqua ipse tradidi: & hanc opinionem communem esse testantur Iul. Clar. lib. 5. recep. sentē. §. fin. q. 24. versic. Præterea quæro D. Couar. in pract. quæst. c. 18. num. 2 quam tamen dicit non omnino veram esse, uel non ita intelligendam, ut ex aliquo corporis vitio, absque aliqua animi labe fides alicui non negetur.

Et sine titvlo. Cap. XVIII.
Quod nouè editum est.

1 *Sine titulo nullus ad sacros ordines potest promoueri.*

2 *Declarantur duæ Pontificiæ constitutiones, altera Pij V. altera vero Gregorij XIII. in fauorem religiosorum Societatis Iesu.*

3 *Traditur huius capitis germana ratio.*

4 *Beneficium adeo tenue, quod non sufficeret ad humanæ uitæ sustentationem nihil prodest, vt eius titulo quis possit ordinari, contra D. Mar. Nauar.*

5 *Titulus non requiritur, ut quis minoribus ordinibus possit insigniri.*

6 *Titulus præsens ad sacros ordines necessarius est, nec sufficit futurus.*

7 *Titulus coadiutoriæ an legitimus sit iudicandus.*

8 *Titulus perpetuus esse debet, & hac ratione uicaria temporalis, uel beneficia manualia (ut appellant) ad sacrorum ordinum promotionem non sufficerent.*

9 *Qui Capellaniam obtinet, an dicatur titulum obtinere ut possit ordinari.*

10 *Qui præstimonium habet, titulum iustum habere dicitur ad ordinum perceptionem.*

11 *Quid uero de eo iudicandum qui pensionem habet.*

12 *Qui cum titulo ficti patrimonij ad sacros ordines promouetur, non suspensus, sed irregularis est.*

13 *Clericus qui post sacros susceptos ordines ius patrimonij remittit, nullo pacto ante ordinationem conuento, nec irregularis, nec suspensus est contra Fratrem Bartholomæum à Medina, licet arbitraria pœna sit mulctandus.*

14 *Patrimonium ad cuius titulum Episcopus aliquem ordinauit, utrum obtineat priuilegia bonorum Ecclesiasticorum.*

15 *Donatio uel melioratio facta filio, ut iure meliorationis possit sacris ordinibus donari, utrum reuocari possit ad intellectum Regiæ legis primæ, titulo sexto, libro quinto, nou. ordina.*

16 *Donatio uel melioratio dicto modo facta in legitimi filij imputanda est; cum doctissimo Didaco Couarru. & alijs contra Tellium Ferdin.*

1 Clericus † qui ad sacros ordines, absque titulo promouetur, vacuam manuum impositionem accepit, & ideo ordinis executionem non recipit. Ita diffinitum fuit in Concilio Calced. 6 habetur in cap. neminem. 70 distinct. & in Concilio Vrbani, habito Placentiæ, quod refertur in cap. Sanctorum, eadem distinctione. *Sanctorum* (inquit) *Canonum statutis consona sanctione decernimus, ut sine titulo ordinatio irritata habeatur.* Quorum canonum pœna innouata est hodie ex Sacro Concilio Triden sess. 22. cap. 2. de refor. Fuit sane pœna hæc antiquis temporibus in vsu, & suc-

successiuis temporibus obseruata, teste Abb. in c. cum contingat, de ætate & qualitate, idem Abb. in cap. ueniens, in primo nota. de filij. presbyt. & in cap. cum secundum, de præben. Qua ratione qui absque titulo sacris fuit ordinibus insignitus, suspensionem contrahit, & celebrans efficitur irregularis. Ita tenet Simon Maiol. de irregul. lib. 4. cap. 15. in princip. insignis Mart. Nauarr. in Manua. confess. cap. 27. nume. 158. eiusdem sententiæ fuit Magister Barto. a Medina quondam in inclyta Salmanticensi Academia, Sacratissimæ Theologiæ primarius professor, uir multis nominibus insignis, non tamen ex eo libello, Hispanic. sermone edito (cui titulum fecit) *Instrution de Confessores*. §. 8. de suspensione. fol. 49. Nihil tamen allegat, sed sua innititur authoritate, quod peculiare vitium illi esse solet. *Ma. Barto. à Medina.*

2 Hodie † tamen stat nouissima Pij V. Pontificis Maximi egregia constitutio, anno sui Pótificatus, 3. Millesimo quingentesimo sexagesimo octauo, pridie Idus Octobris edita, qua sancitum est, quod non solum clerici sæculares, sed regulares ante professionem emissam, ordinari sine titulo nó possint, & trásgressores inhabiles efficit ad ordines exequendos, & exequêtes reddit irregulares, cum alijs pœnis ibi constitutis, quæ plurimum est notanda Sed illa Pij Sanctio non comprehendit religiosos Societatis Iesu, qui post tria uota emissa, ante solennem professionem absque titulo possunt ad omnes etiam sacros ordines, & presbyteratus promoueri, dummodo sui præpositi generalis facultas interueniat, de quo stant Apostolicæ literæ Societati concessæ, a Sanctissimo Domino nostro Greg. XIII. die vltima Februarij, anno millesimo quingentesimo septuagesimo tertio, Pontificatus sui anno primo. *Declaratur quædam Pij V. Pont. Max. cōstitutio.*

3 Huius † vero prohibitionis potissima ratio est, ne clerici diuini cultus ministri, cum maximo totius ordinis Sacerdotalis dedecore mendicare cogantur. Ita tenuit glo a Doctoribus ibi sequuta, in d. cap. 1. 70. distin. cap. diacon 93. dist in. circa medium Concil. Triden d. cap. 2. cum dicit: *Cum non deceat eos qui diuino ministerio ascripti sunt, cum ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quæstum exercere.* Turpis equidem in clero visa est mendicitas. Deut. c. 15. ibi: *Non sit omnino mendicus inter uos.* Etiá si semper dilecta fuit paupertas uoluntaria, & diuitiarú contéptus. Miseria. n. summa

ma est esse mendicum, authore Bald. in l fi. C. qui bon. cede re poss. & Esdras lib. 4 cap. 15. paupertatem inter ingentia mala enumerat. *Immittat* (inquit) *ubi mala, viduitatem, paupertatem & famem.* Et Dominus Malachię capit. 2. minatur se egestatem improbis daturum. Et paupertas ipsa vilitas est, vt inquit Imperat. in l. C quando & quibus quarta pars debeatur lib. 10. vbi appellat paupertatis utilitatem, veluti quod paupertas vilis sit. Imò etiam si pauper alias sit nobilis, omnibus ludibrio & contemptui est, vt asserit ex nostris Iacob. de sancto Georgio in tracta. Feud. fol. 29. Et nobilitas sine diuitiis, admodum manca est & mutila, teste Bo. Curt. in tract de nobili. col. 2. versi. tertius & vlt.

His congruit, quod nobilis si inops est, non potest nobiliter viuere. Nobilis autem qui non potest nobiliter viuere, priuilegiis nobilitatis non gaudet, ut auctor est Isernia, in constit. Sicil incip. vt dignitatum. post gloss. ibi, & sequitur Afflict. 1. not. & apud Stobæum ser. 68. ex traductione cuiusdam viri docti sic legimus.

Scisne quod nobiles quidem mortalium.

Dum pauperes sunt, non amplius clari existant.

Etenim paupertate vilescunt, ac penè ludibrio habentur de facto, qui titulo tantum sunt Episcopi, si aliunde non habent beneficium, vel bona, ex quibus secundum dignitatem (quæ maxima est) alimenta suscipiant: similiter & mercenarij clerici, econtrario autem diuites atque potentes omnibus sunt uenerabiles. Paupertas enim (ut ille ait) *Ridiculos homines facit, & ubique iacere.* Vnde Isido. c. 63. plus ait, venerantur homines pro temporali potentia, quam pro reuerentia sanctitatis. Prætereo consulto quę in eandem sententiam retulerunt Ioan. Stobeus serm. 89. cum seq. Lucas de Pen in l. fi. C. de his qui n lib. lib. 10. Seneca de vita beatá ad Galionem. Circa quod plurima de more diligentissime scribit And. Tiraq. in tract. de nobilit. c. 2. & 24. Hæc nō de paupertate ex animi sententia, sed de paupertate ex fortuna intelligenda sunt. Veritas enim ipsa dixit: *Beati pauperes, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Matthæi. c. 5. Quę sane paupertas perfectiores Discipulos Christi facit. Matthæi c. 19. & Lucæ. 14. & Seneca Ethnicus. *Beatissima* (inquit) *res est paupertas.* Et alibi. *Nullum maius lucrum quam carere his quæ possides.*

Nec

Nec † equidem sufficeret, pro legitimo titulo quale qua 4
le beneficium Ecclesi. obtinere: sed requiritur q; is qui ad sa
cros ordines promouendus est, beneficium habeat, quod si-
bi ad victum honeste sufficiat, Ita decretum est in d. Tridē.
Concil. sess. 21. c. 2. de refor Quod verò dicatur beneficium
sufficiens, prudens ordinarius arbitrabitur, per regulam illā
quæ diffiniuit, q; determinatio eorum, quæ indetermina-
te a iure statuuntur, prudenti viro, nempe iudici relinquun
tur, l. 1. ff. de iur. delib. c. de causis. de offi. delega. is pro eius
prudentia circumspicere debet ordinandorum conditio-
nes, & qualitates, quia beneficium quod ignobili suffice-
ret, sufficiens non erit nobili & egregie literato. Ideoque
labitur mea sententia vir egregius Mar. Nauar. in tract. de *Contra*
oratione c. 21. nu. 11. qui in ea fuit sententia, ut existimet *Martin.*
beneficium ét exiguum, sufficere, vt quis absque patrimo- *Nauar.*
nio, possit ad ordines sacros promoueri; est equidem eius
doctrina contra expressam dicti Concilij decisionem. Nec
antiqua iura quæ ipse allegat, probant quod ipse intendit.
Sed potius oppositum, maxime tex. in c. Episcopus. de prēb.
ibi. *Donec in aliqua Ecclesia ei conuenientia stipendia militiæ
clericalis assignet.* Semper igitur necessarium est, vt benefi-
cium, siue patrimonium sufficiens sit, ad humane vitę sustē
tationem. Vel potest Nauarri opinio intelligi, quando bene
ficium non tam tenue & exiguū est, quod ad id nō sufficiat.

Titulus † verò, qui, ut prædiximus, necessarius est, vt Ca 5
nonica sit ordinatio, tantum desideratur, cum quis ad sacros
ordines promouetur, non vero si minoribus initiatur. Ita
colligo ex dicto Sacrosancto Trid. Cōcil. ibi; *Statuit sancta Sy-
nodus, ne quis deinceps clericus sæcularis, quamuis alias sit ido
neus moribus, scientia, & ætate, ad sacros ordines promoueatur,
nisi prius legitime constet, eum beneficium Ecclesiasticum, q;
sibi ad victum honeste sufficiat pacifice possidere.* Minores qui-
dem ordines sacri non sunt, sed solum ministeriū ad sacros,
ita tenet S. Tho. contra Gentes, lib. 4. c. 75. Caieta. in tracta.
de modo & tit ord. suscip. Marti Nauar. in Manuali confess.
c. 22 nu. 17 lit. A. vbi increpat Canonistarum opinionem cō
trarium tenentium, & hoc expresse sancitum est in Cathe-
chismo ad Parochos in tract. de sacra ordin. pag. 365. & mul
tis probat Simon Maiolus de irreg. lib. 3. c. 21. nu. 7. & ita te
nendum est, licet contrarium tenuerit glos. in dicto capitu.

1. in verbo, neminem septuagesima distinctio.

6 Rursus, illud maximè notandum est, quod † titulum acci pere debemus, non solum eũ qui præsens habetur, sed qui habendus est postea. Et ideo quando ad dignitatem aliquã obtinendam sacri ordines necessarij sunt, si aliquis ad eam fuerit nominatus, vel postulatus, promoueri potest ad eum titulum, quem habiturus est, & sic sufficit titulus de futuro. Est. n. de hoc gl. insignis, in c. Osius. in gl. magna. 61. dist. quam sequitur Maiolus de irregul lib. 4. c. 15. nu. 3. Multum tamen huic sententiæ refragantur verba Conci. Trid. supra relata, quibus constat, ꝙ ad consequendos ordines sacros futurus titulus beneficij minimè sufficit, imò nec præsens titulus, nisi pacifica possessio adfuerit. Quomodo igitur postulatus promoueri potest, cum non solum possessionem beneficij vel dignitatis non habet, sed nec circa tituli proprietatem ius obtinet, & ideo alterius electio teneret. tex. in c. bonæ, in 2. & in c postulatione, de elect & vtrobique Doctores longa manu id tradiderunt: & ea ratione cum Catholicum Concilium possessionem pacificam hoc casu requirat, minimè sufficeret postulatio, vel nominatio. Sed collatio & Canonica institutio necessaria est, cum absque ea beneficiũ Ecclesiasticum, neque obtineri, nec possideri possit: ut in reg. beneficium, de reg iur. lib. 6 cum sim. Quapropter opinionem illam veriorem hodie esse censeo, licet neminem legerim, qui eam tenuerit.

7 Ex quo videtur asseuerandum. † ad titulum coadiutoriæ sacros ordines conferendos non esse. Is equidem qui eam obtinet, non dicitur habere beneficium Ecclesiasticum, cũ eius diffinitio, de qua per nostrates, in Rubr. de præb ei non competat. Sed in hoc verius contrarium censeo, non tamẽ ratione beneficij possessi, quia is nullum habet, sed alterius iuris, quo sustentari potest, quod iam cum possessionem obtineat, sufficit ad ordines suscipiendos. Ita tenet insignis Nauar. in tract. illo sing omni pietate & eruditione referto de oratione. cap. 20. num. 18.

8 Præterea animaduertere oportet, ꝙ † titulus q ad sacros ordines recipiendos necessarius est, perpetuus esse debet. Ita colligitur ex iuribus in huius capitis principio allegatis, potissimum ex præcitati Conc. Triden decisione, vbi ad tituli perpetuitatẽ decisum est, vt nullo modo liceat ei, qui ad

ad titulum alicuius Ecclesiastici beneficij fuerit promotus, illud resignare, neque ea resignatio admittenda est, nisi cõstito, quod aliunde viuere commode possit, & resignatio aliter facta nullius momenti est. Et ea ratione, vicaria temporalis, & omnia alia beneficia manualia, pro titulo nõ sufficerent. Perpetua autem vicaria, legitimum titulum inducit, tex. & ibi not. Abb. in c. constitutus, & in ca. Michael, de fil. presbyt. c. postulasti, de rescr. cap. ad hæc, de offic. vicarij. clem. vni. eo. tit. Ant. de But. cons. 3. nu. 2. Rom. cons. 356. nu. 5. Bellam. dec. 702. Pet. Rebuff. in tract. congruæ portionis, nu. 110. & 112. Quinti. Mand. in reg. Cancel. 34 de anna. q. 13. num. 3.

Sed vtrum † is qui Capellaniã obtinet, possit ad eius titulum sacris insigniri ordinib. quod ex eo permissum esse vr, quia Capellania appellatione beneficij compræhẽditur. gl. celebris, in clem. si beneficiorum, in gl. magna, circa finẽ, de decim. quã sequitur Fel. in c. ex parte 5. nu. 2 de rescr. Dec. cons. 210. nu. 4. Guid. Pap. decis. Grati. q. 187. nu 1. Quintil. Mand. in reg. Canc. de annali. q. 17 n 1 Bermon. in comm. ĩ tit. de pub. concub. in verbo, Papa. nu. 5 quæ opinio cõis est, & verissima, quæ contradictorem non habet, qñ ab initio in fundatione interuenit authoritas Episco. & datur in titulũ perpetuum, alias non reputatur beneficium Ecclesiasticũ. ita Rota Romana obseruat, teste Bermondo d. nu 5. 9

Illud verò iure defendi potest, quod licet in primæua Capellaniæ fundatione nõ interuenerit ordinarij authoritas, si tñ non reluctante fundatoris voluntate, postea Capellania in Ecclesiasticũ beneficium fuerit erecta, nẽpe per collationem & Canonicam institutionem fundatoris, consanguineus, vel alius, qui ad eam vocatus est, eius nomine & titulo poterit ordinari. Et ita receptũ est absq; cõtrouersia.

Et ex supra traditis infertur, ꝙ aliquando in facti contingentia interrogatus respondi, quod licet apud nos, quã plurima sint Sacella, siue oratoria, quæ obtinent collegia disciplinatorum, seu societates Sacramenti, vel Diui Rochi, vel aliorum Diuorum, de quibus per Bartholum, in l. Sodales. num. 6. C. de colleg. illici. Bald. in cons. 162. nume. 4 volu. 5. Card. consil. 1. Decius. consi. 248. Paris. consi. 34. num. 27. vol. 4. quæ ad celebrationem diuinorum Capellanias annexas habere solent, quæ iuxta distinctionem supra traditam

dicentur

dicentur Ecclesiastica beneficia, & illarum gratia, sacri ordines conferantur, scilicet, si authoritate ordinarij in perpetuum titulum conferantur.

10 Qui verò † præstimonium obtinet, ac eius titulum, ad sacros ordines iuste promoueri: ex eleganti decisione text. in c.fi.post princip.de conces.preben.lib.6.vbi præstimonia inter beneficia Ecclesiastica connumerantur, & facta mentione, præstimonij, Canonicatuum, Parrochialium, &c. Subijcitur clausula, & alijs quibuscunque beneficijs: illa dictio alijs, implicat & designat similitudinem.l.si fugitiui.iuncta. glos.fin.C.de seru.fug.cap cum non ab homine, ibi, *seu alio crimine.* de iudic.c.sedes, de rescrip. Quæ opinio tunc procedit, quando præstimonium datur in titulum perpetuum, & habet annexum obsequium spirituale, secus si in sola temporalitate consistat, & non detur in titulum. Ita intelligenda est opinio Ioannis And. qui præstimonium beneficium non esse affirmat. in cap.vni.num.3.de rerum permut.lib. 6. & Abb.consil. 74.lib.1.num. 4. quæ distinctio colligitur ex Oldra. d.consil 81. & 140. Gemi.consi.89. Rebuf.de pacifi. possess num.90.Ioan.Steph.de literis gratiæ de forma creationis, in Cano. nume. 5. Sed hodie nulla distinctione opus est, præsertim in Hispania, quia semper præstimonium in titulum datur, & habet annexum onus spirituale, ita testatur Mandosi dict.reg.Cancel.q. 12 nu.3.

11 Si vero is qui ad sacros ordines affectat promoueri beneficio Ecclesiastico caret, si † pensionem vel patrimonium obtinet, ab ordinibus repellendus non est, hac enim lege vt condigne viuere possit, sed id passim non omnibus concedi debet, sed solum ij titulo pensionis, vel patrimonio promoueri debent, quos necessitas vel Ecclesiæ vtilitas ordinari suaserit. Patrimonium vero vel pensio deinceps sine Episcopi licentia alienari, aut extingui, vel remitti nullo modo potest, donec beneficium Ecclesiasticum fuerint consequuti, vel aliunde habeant id quod sibi ad victũ honeste sufficiat. Ita in maximam Christianæ reipublicæ vtilitatem statutum fuit in decreto Conc. Sacrosan. Trid. supra allegati. Qua in re longe cauendum est, ne in consignatione patrimonij loco tituli vllum pactum fiat inter ordinatorem & ordinatum, quo promittat ordinatus, se nullo tempore ab Episcopo victum petiturũ, nam talis conuentio est Symoniaca

& ob

& ob id qui ordines contulit triennio a collatione ordinum est suspensus,ordinatus vero , indeterminato tempore , & ideo perpetuo suspensus manet,vt in c.pen.de simo.Nec ta le pactum firmitatem poterit obtinere glo. 1. quam commu niter Doctores sequuntur teste Ana.ibi enim 1. qui contra Abb.in d.c.dicit id procedere etiam si iuramentum interuenerit.Idem sequitur Felin.ibi .

Illud vero circa nostrum institutum notatu dignum cen 12 seo,q † si quis sacris ordinibus initiatur patrimonio constituto,vel alimentis promissis,vel donatis, eo pacto interposito quod postquam ordinatus fuerit,se nō petiturum id quod sibi donatum,vel promissum est,vel si donatum & traditum fuerit restituturum promiserit,is absque dubio sine titulo ordinatur:proptereaque in huius ca. pœnam : supra constitutam incurrit. Ita tenet Mart Azpilcueta.in d.c.27. num.158.

Sed nec est omittendum,quod † qui post Sacros susce- 13 ptos ordines remittit ius patrimonij,quod sibi donatū fuerat,nullo pacto ante ordinationem conuento pœnam supra dictam non incurrit.arg.glo.sing in cap.tuis.de præbend. & in c.si Episcopus,eo.tit.in 6 q sequitur Nauar.in d nu.158. Qua in re cauendum est,a Fratre Bart.a Medi.in d.tract.§. 8.fol.49.qui clericum hoc facientem suspensum esse iudicauit.Non tamen diffiteor,quod vltra actus anullationem , arbitraria pęna pro modo culpe tanquam sacratissimam le gem violantem puniendum esse.

Hoc verò † patrimonium,cuius ratione absque titulo be 14 neficij Ecclesiastici Episcopus aliquem ordinauit , habere priuilegia bonis Ecclesiarum a iure concessa tenent glo.no. in c.Episcopus. de præbend. & ex ea ita colligit Bald. in tit. de pace Con.col 5.Dec.in d.c.episcopus idem in ca.Ecclesia S.Mariæ.de const.nu.18.a qua quidem opinione,ipse libenter dissentio,authoritate,gl.in c.tuis,de præb quā Abb. & Imo.ibi sequuntur & Fel.in d c.Ecclesia.nu.10. asserentes,quod ea assignatio patrimonij, vt quis sacris ordinibus initiatur,nihil aliud operatur,quam vt per eam satisfiat Canonicis constitutionibus,circa hoc loquētibus, vnde ex hac assignatione patrimoniū non efficitur Ecclesiasticum : & vltra supra allegatos opinionem istam amplectuntur Ioan. a Selua de benefi.1.par.q. 3.num.10 & num.29. D.Couar.in lib.

lib.1.var.resol. c.4.num.4. & sentit idem in c. Raynaldus, §. 2.nume 7.de testam.Fernand. Vasq.de success. creati, § 32. num.33. Nec refragatur glo. authoritas, in dict. cap. Episcopus, de præb. quæ solum dicit istum ad sacros ordines promotum, in persona & in rebus priuilegio clerici gaudere: quod nemo negauit, quo ad ea priuilegia, quæ clericis eorumque patrimonio a iure concessa sunt: non tamen ex hoc sequitur clericum in hoc patrimonio habere priuilegium Ecclesiarum. Vnde in præscriptione talium bonorum, non est tantum tempus necessarium, sicut in præscribendis bonis Ecclesiæ glo. sing. & ibi Abb. in cap. Sanctorum, de præscri. & in c.1 de consue. Franc Balb. qui alios allegat in trac. præscr. 5. p. prin. q 5. Pari ratione restitutio, quæ iure minoris Ecclesijs competit, minimè conceditur clericis ratione patrimonij glo. celebris in clem. 1. in glo. 2. de in integ. rest. quam fatentur esse communiter approbatam, D. Couar. & Fern. Mencha. in locis supra allegatis: & opinionem istam veriorem censeo, licet contrariam tenuerit Lara. in l. si quis a lib. §. solet, nu 36 ff. de lib. agno.

Occurrit tamen disceptatio huic loco accómodatissima,
25 quid † si parentes donauerint filio, vt iure meliorationis, ad titulum patrimonij ad ordines sacros possit promoueri, an post promotionem ab eis possit reuocari, iuxta Regiam constitutionem primam tit. 6 lib. 5. Regij ordin. noui. Et dubium facit, nam licet ob onerosam causam donatio facta sit, non tamen iuncta est cum tertio, vt Regia lex, vt irreuocabilis efficiatur melioratio sanciuit. Sed verissimum esse cēseo, prædictam meliorationem nullo modo post sacros susceptos ordines, a parentibus posse reuocari. Nam vt supra tradidimus, nullus absque Ecclesiastico beneficio, vel saltē sine patrimonio ordinari potest. Imo si Episcopus absque titulo ordines contulerit, tenetur ordinato necessaria ministrare, donec in aliqua Ecclesia condigna stipendia clericalis militiæ assignet, vt ex Lateranensi Conc. probat Sūmus Pontifex in c Episcopus, & in c. tuis quæstionibus, de præben. & ideo non tantum donatio hæc ob onerosam causam fit, nempe vt spirituale matrimonium celebretur, sed etiā tertium respicit, scilicet Episcopum, qui eum non ordinasset, nisi sub spe veræ donationis ordinatio facta fuisset: quare iniquum & captiosum esset, huiusmodi donationem reuocari,

uocari, vt in terminis dictæ Regiæ constitutionis asseuerat Michael Cifontanus eruditi vir ingenij,in l.17. Tau. col.2. versi. Idem in donatione D.Episcop.Couar.in ca Raynal § 2.num.7 de testam. Petrus Auendam resp.17.in fine Ioan. Mati. in d.l 1.tit 6. lib.8.ordi nouita. & doctissimus Tellius Ferd in d l. 17.nu 81.& 82. & de iure communi idem,& tradiderunt multi,qui a præcitatis Doctoribus allegantur. *Mich. Cifon.*

Ex quo suboritur anceps quæstio in forensibus tamen cõtrouersiis frequentissima,† an donatio facta a patre filio ad titulum patrimonij,vt ordines suscipiat imputetur ei in legitima, vel præcipuam habebit: quã primus omnium quos ego legi tetigit Ioan Fab in l.si emancipati,C.de colla. ver. ideo credo, & in ea est sententia vt existimet, talem donationem conferendam non esse:idem in §. fin. Inst de inoffi. testam. Ioann. Igneus in l.3 § subuenitur,nu.177 ff.ad Sylan.Bar.Chas in consuetud.Burg.Rub.7.§.5.fol.246 & omnium latissime, Aymon consi 136. per totum, & ex nostris Anto. Gom. (obiter tamen & veluti per transennam) in l. 29. Tauri num 21.Sed ab hac opinione recedit D.Episc Couar.in c Raynald.de test.§.2.nu.7.quo loco censet donationem istam imputandam esse in legitima eo quod sit donatio ob causam,quasi propter nuptias, cui accedit Petrus Auend.resp.17 Fernand.Menech de succes creati.1.par.lib 3. §.22.nu 44 nouissime verò Tellius Ferd.in l.29 Tauri.n.16. primam Fabri opinionem contra D.Couar. amplectitur. q̃ veram & cõmunem esse testatur Idem fatetur Ioa. Matien. in l.3.tit 8.lib.5 ord nou gl.2.nu.14 quam Tellius ea ratione corroborat,quia secundũ leges nostras(vt ille inquit) oẽ quod non est ob causam concessum, ad quod parentes poterant compelli iudicis officio,vel in iure expressum non est, imputatur in legitima,nec confertur.Sed pater cõpelli minime potest, vt hanc donationem filio faciat, vt Aymon d. consi. latissime differit, nec hoc in iure sancitum est, ergo donatio hæc simplex erit,& ideo in legitima filij non imputabitur. Ego tamen (vt meum quale sit iudicium interponam) Domi.Episcop. Couar opinionem veriorem censeo, quam ipse,& Doctores,qui ei accedunt supra allegati,multis rationibus corroborant, solum enim superest, vt satisfaciamus fundamento Tell.Ferd.contra Do. Episcopi opinionem adducto:Nam respondetur,quòd non est necessarium, 16 *Defenditur opin. D. Cou. contra Tel.Fer. & cõem.*

vt ex necessitate præcisa a parte proficiscatur donatio ob causam, vt in legitima imputanda sit, imputabitur quidem etiam si donatio ob causam ex necessitate tãtum causatiua proficiscatur, quod probat tex. optimus in l. omnimodo, §. imputari C. de inoffi. testa. vbi pater filio, ad officium, vel militiam emendam, pecuniam subministrauit, nullo quidẽ iure, nec præcisa necessitate cogente, sed solum causatiua necessitate impellebatur, quia aliter is filius non posset, vel non sic facilè eam militiam vel officium adipisci, & illa pecunia in legitima est imputanda. Sic & in quæstione nostra cum is filius non posset, vel nõ sic facilè ad sacerdotium promoueri, nisi a patre dictam donationem receperit, iuri consonum est, vt in sua legitima præfata donatio imputetur Et ita sæpissimè in facti contingentia interrogatus, cum peritissimis consului & obtinui.

SERVI SINE DOMINORVM LICENTIA. *Cap. XIX.*

1 *Seruus ordinari non potest.*

2 *Si tamen de facto fuerit ordinatus, verè suscipit ordinis Sacramentum.*

3 *Episcopus qui sciens seruum ordinauit, qua pœna puniatur.*

QVod † nulli de seruili conditione ad sacros ordines
1 promoueantur,[a] nisi prius a propriis dominis liber
a tatem consequantur, cautum est Concilijs Triburiensi & Toletano, de quibus in capit. nulli. & & in cap. de seruorum, 54. d. & in c. 1. & 2. de seruis non ordinandis. Est enim irreligiosum obligatos existere seruituti, qui sacri ordinis suscipiunt dignitatem, vt sunt verba Cõcil. 4. Tolet. in Can. 73. Adeo præter ea Ecclesia olim abhorruit promouendos ad Clerum, alicui subesse seruitutis spe-
b ciei, vt etiam libertos [b] sæcularium promoueri vetuerit, vt in Concilio Elibertino, Cano. 70. sub his verbis: *Prohibendũ ut liberti quorum patroni in sæculo fuerint ad Clericatum prouehantur.* Et nota ꝙ in hac materia, appellatione sacrorum ordinum, comprehenduntur etiam minores, vt firmat Præpo in d. c. nulli. Aduerte tamen, ꝙ seruitus non impedit or-
2 dinis susceptionem de facto: quia † si seruus ordinetur, verè
c ordinem suscipit. [c] Istã conclusionem ponit Præp. in Sum. 54. d. post Card. ibi. Attamen si seruus aliquis fugiens a domino

mino suo, qualibet calliditate, aut fraude ad gradus peruenerit Ecclesiasticos, decretum est, vt deponatur, & eius dñs eum recipiat, vt in c. 2. de seruis non ordinā. Vbi vide bonā distinctionem, quam descripsit Abb. post gl quā nec in substantia referre libet, nec transcribere decet, quia temporib. illis casus hic rarissimè cōtingit. Qua † autem pœna puniatur Episcopu, qui sciens seruū ordinauit, aut qui illi nescienti testimonium perhibuit, de eo, vide Conc. Aure. 1 in Can. 10. vbi illa describitur in hæc verba: Si seruus absente vel nesciente Dño, Episcopo sciente, q seruus Diaconus aut presbyter fuerit ordinatus, ipso in clericatus officio permanente, Episcopus cum Dño duplici satisfactione cōpenset. Si verò Eps eum seruum nescierit, qui testimoniū perhibent, aut supplicauerint ordinari, simili redhibitioni teneātur obnoxij. Quod Concilium transcripsit Grat. in c. si seruus. 54. d.

ANNOTATIO.

A Promoueantur. Serui quidem nullo modo ad sacros ordines promoueri possunt, ne obscuretur maxima Sacerdotij dignitas, & authoritas minuatur, vt deplorat Basil. in Epist. 8. ad Eusebium Episcopum Samosaten Licet. n. libertas non sit de substantia sacramenti, sicut nec membrorum integritas, est tñ ad ordinum vsum necessaria: nam cum per ordinum susceptionē homo diuinis officijs mancipetur, debet esse sui iuris, vt liberè ministerio Ecclesię possit vacare. Et ea rōne non licet ordinib. insignito, saltem in sacris, sese in seruitutem tradere, nisi insignis aliqua pietas intercesserit, vt de Pau. Nolanę Epis. refert Greg. li 3. dia. c. 1. qui seipsum Tyrānis vendidit, vt subditos redimeret. Et circa huius capitis materiam, uide Regiā l. 6. ti. 22. p. 4. qua diffinitum est, seruum qui ad Subdiaconatus ordinem fuerit promot^s, domino restituendum esse, si intra annum ab eo postulet: de cuius legis sanctione miratur ibi doctiss. Greg. in glo in verbo, *Subdiacono* cum aduersetur tex. in c. miramur, de seruis non ordi. vbi idem in Subdiacono quod in Diacono est statutum. Idem disponit Regia l. 18. tit. 6. p. 1. qua in re Sacri Iuris Canonici decisionibus stādū est, vt prudenter scribit Greg. in d. glo. dicta tamen l. 6. procedebat de iure antiquo, secundum statum primitiuæ Eccles quando Subdiaconatus non erat sacer ord. Ita eam interpretatur Greg. in d. l 18. in

Egregiè declaratur Reg. lex Hispanorū 6. ti. 22. p. tit. 4.

ver.

ver. *Epistola*. Et vide etiam Host. in Summ. tit. de serui. non ord. Syluest. in Sum. in ver. seruitus, q.6. & latissimè examinat & resoluit Alb. Trot. lib. 2. de vero & perfecto cle. ca. 4. per totum, & melius Simon Maiolus de irregularit cap. 35. vbi, num. 4. scribit, quibus modis irregularitas, quæ ex seruitute contrahitur deleatur.

B *Etiam libertos.* Vide omnium latissimè Simo. Maiol. de irregula. d. lib. 1. c. 36.

C *Ordinem suscipit.* Vide F. Do. Soto in 7. sent. d. 25. q. 1. ar. 1.

AD RATIOCINIA OBLIGATI. *Cap.* XX.
Quod nouè editum est.

1 *Obligati ad ratiocinia, minime possunt ad Ecclesiasticos ordines promoueri.*

2 *Tutores dolo conuicti, uel si publicam Principis tutelam gesserint, uel patrimonium eius tanquam curatores fuerint administrati, a sacris ordinibus suscipiendis repelluntur.*

3 *Astrictus ad priuata, & non publica ratiocinia, a sacris ordinibus non arcentur.*

4 *Huius capitis irregularitas perpetua non est, quia finita administratione, & rationibus redditis, funditus euanescit.*

5 *Administratores rerum Eccles. uel miserabilium personarum, pendente administratione, ad ordines promoueri non prohibentur.*

6 *Ad ratiocinia publica obligati, præstita fideiussione, sacris possunt ordinibus insigniri.*

1 RAtiocinijs † implicati nullo modo ad sacros ordines promoueri possunt, nam qui tot curis distrahūtur, & tot inuoluti sunt negotijs, sacrorum ordinum ministerio vacare non possunt, tum quia in reddendis rationibus doli crimine forsan redargui possent, & multis magnisque litibus vexari, quod frequentissimum est. Ita fuit diffinitum in Conc. Carth. 1. ca. 8. & habetur in cap. magnus, 54. distinct. cap. præterea, si dict. cap. vni de oblig. ad ratioci. L. Officiales, C. de Episco & cle. Regia l. 23. tit. 6. par. 1. Nec mirum hoc esse debet, cum ius ciuile istos ad honores & publica munera promoueri prohibuerit, L. rescripto, §. debitores, ff. de muneribus, & honoribus, & facit lex 1. C. de debit. bono ciuit. lib. 10. & in l. his oneribus, §. 1. & §. fin. ff. de

vacat.

vacat.mune.& in l.femper § conductores.ff.de iure immu. Et tanti habetur ista irregularitas, vt quasi ad exemplum actionis popularis omnis Ecclesiastica persona excipere potest, ne isti ordinib sacris initientur, & dominus cui rationes reddendæ sunt, multò magis id efficere poterit, & quilibet alius qui sua interesse putauerit Ita singu tenet Abb. in d.c.vni. quæst. vlt. Simon Maiolus, in tracta. de irregula. li. 2.q 11.num. 2. Imò si totum vnum collegium, ob publicam administrationem rationem reddere teneatur, nullus de illo collegio administratione pendente potest ad ordines promoue, i. Hæc est celebris Archid. sententia, in cap. tantis, 81. dist.

Tutores † quoque, si de dolo conueniantur, vel si publicam Principis tutelam, vel curam administrauerint, ad sacros ordines ascendere prohibentur, sicuti reliqui ad publica ratiocinia obnoxij, tex in d.c.vni.not.Spec in tit. de obl. ad ratiocinia, post princ. Quod intelligendum est, nisi compulsi administrationem suscepissent, vel pro miserabilibus personis, presertim si Episcopi cõsensus affuisset, ita expresse not. Syluest. & Tab. in suis Summ. in verbo, ratiocinia, & sicut promoueri possunt, ita & promoti susceptos ordines exercere permittẽtur. tex in c. monachi, 16.q.1.c.peruenit, 86.dist. & est opt lex 48.tit.6.par.1.ibi. *O clerigoq; ouiesse en guarda bienes de huerfanos.* Et licet D. Cyprianus lib 1. Epist. 9. neget, Sacrificium offerendum esse pro eo qui moriens, clericum ad tutelam vel curam minorum administrandam nominasset, quasi quod clericus huiusmodi administratione, eiusq; ratiocinijs inuolutus, a sacrorũ ordinũ ministerio impiè arceretur: ut probatur in c. Cyprianus. 21.q 3. Est tñ testimonium illud Cypriani interpretandum, qñ tutela vel administratio alicuius magnatis esset, vel alterius qui amplifs. patrimonium haberet, ita vt clericũ illud administrantẽ, veluti oppressum, a sacris exercendis, segregatũ haberet: alioqui si pauperũ tutela foret, non solũ eã suscipere clericis pmissum est, sed pium est opus. Leo n. Sũmus Pontifex maximus hui⁹ nominis primus, in sermone 2. de Ieiunio decimi mensis. *Studeamus* (inquit) *viduarum defensioni, pupillorum vtilitati, lugentium consolationi, dissidentium paci.* 2

Huius † tñ capitis irregularitas, dumtaxat locum obtinet qñ quis ob publicam aliquã administrationem ratiociniis 3

astrictus esset. At si priuata foret administratio, nullum ad sacros ordines impedimentum præstet, nisi tantum in duobus casibus. Primo, si de dolo in administratione perpetrato, lis aliqua mota esset. Secundo, si in procinctu esset vt moueatur, ante litis exitum promoueri non potest, imo si de facto promoueretur, dignus esset depositione, etiam si postea in causa vinceret glo. sing. in d. c. tantis, 81. dist. per illum tex. & ibi not. Archid. & di Regia lex. 23. & 24. tit. 6. p. 1. & ibi Greg. Lup. quæ opinio verissima est, & communis, licet antiqui nonnulli, quos allegat Inno. in d. c. vni. nullam differentiam inter publica vel priuata ratiocinia constituerint, an quis conuincatur, vel dolo, uel culpa, cum talis distinctio secundum illum nullo iure probetur.

4 Nec † irregularitas hæc perpetua est iudicanda, imo administratione finita rationibusque redditis prorsus extinguitur. Ita tenet gl. Hostien. & omnes in d. c. vni. glo. in cap. priscis, 55. dist. idem sequitur Arch. in princ. 51. dist. & in d. cap. præterea, ead. distinct. multi tamen venerandæ antiquitatis viri, perpetuam esse iudicarunt. Sed manifestissimè hallucinantur, & in contrarium est recepta nostrorum sententia. Quæ ita demum recipienda est, si publicam administrationem nullo dolo malove exercuerunt, at si dolus interuenerit, & Episcopus noueri, nullo petente ex proprio eius munere, potest eum tanquam criminosum repellere, tex. in c. infames, 6. q. 1. gl. not. in c. alieni, 2. q. 7. & in d. ca. vni, & d. Regia lex 24. Alber. Troti. li. 2. de vero, & perf. cler. ca. 6. nu. 3. Inter hos verò qui publicis ratiocinijs sunt obnoxij, minimè ascribuntur ij qui Reipublicæ sunt debitores: ex debito tamen sine aliqua administratione contracto, forte ex mutuo, locatione, vel emptione, vel similibus alijs cõtractibus: nam obligatione, vel lite pendente ab ordinibus sacris minimè arcentur glo. not. in d. ca. propterea, vbi Archi. & Abb. in d. c. vni, q. ante penult. Syluest. & Tab. in summis in verbo, Ratiocinia per l. quisquis emensis, C. de Episco. & cler. & d. l. rescript. §. debitores, ad muncipal.

Item † nec ordinibus initiari prohibentur administratores rerum Ecclesiasticarum, aut miserabilium personarũ, aut cuiuslibet alterius piæ causæ, publicæ, vel priuatæ, etiã administratione pendente tex. in c. 1. ne clerici vel monach. tex. in d. c. peruenit, 86. dist. c. iudicatum, 89. dist. & dict. Regia

gia l. 14. & not Calagur. Episcop. infra cap 60. in princ.

Tollitur † etiam dictum Canonicum impedimentum, si is qui publicis ratiocinijs astrictus est, fideiussores præstiterit. Ita sing. tenet Vicen. in d. c. vni, quem ibi refert & sequitur Abb. Panormit. q. antepen. & noster Gregor in d. l. 13. in ver. *Non se puede ordenar.* Et quo ad publica munera ita decisum est, in d §. debitores. Quod ita demum verum esse intelligo, quando tales fideiussores ita obligarētur, vt possent ante principalem debitorem conueniri, alias simplex fideiussio sufficere non videtur, cum creditor ipse non vulgare detrimentum pateretur, si prius discutiēdus esset principalis, antequam fideiussores possent conueniri, vt in auth. de fideiusso. & mandato. §. 1. col. 1. vbi glo. Iacob. de Volui. Bar. & Ang. & in auth. præsen. C. de fideiusso. Regia l. 9. ti. 12. p. 5 & ita in terminis tenent Maiolus in d. tract. de irregu. li. 2. c. 11. nu. 14. Quod ad dictum §. debitores multum notari dēt. b

ILLITERATI. *Cap. XXI.*

1 *Illiteratus non potest ad Ecclesiasticos ordines promoueri.*

2 *Cum omnino illiteratis, vt promoueantur ad ordines non potest dispensari.*

3 *Clericus ignarus, qui de facto sacris fuit ordinibus insignitus, arbitrio iudicis est puniendus.*

4 *Clericus illiteratus priuari debet suo beneficio.*

5 *Papa etiam ex certa scientia scribenti creditur ab aliquibus pro illiterato, obtemperandum non esse.*

6 *Collatio beneficij, illiterato facta, est nulla ipso iure, non itē qua homicida.*

7 *Illiterati penitus qui dicantur.*

Posteaquā almus ille paracletus Apostolos, ac omnes alios, qui primum mundo orthodoxam fidē nostram annunciaturi erant, doctrina sacra produxit, ac diuinis imbuit mysterijs, aliosq; Ecclesiæ Doctores illuminauit, qui doctrinam ab eo inspiratam futuris temporibus pro salute fidelium in scriptis redigerent, iam non sic in quacunque sæculi ætate, nouos edocet Apostolos, aut Doctores illuminat. Vnde Ecclesiam sanctam gubernaturis onus cernitur iniunctum, vt proprio discant labore, quę populis valeát prædicare, quove ignorantes in fide instruant, ac omnes

ad Christianos mores obseruandos instigent: pieque consti tutum est, vt qui ad discendi laborem non sunt propensi, gubernandi, ministrandiq; in Ecclef. Dei honore non fruan tur, præmaximè quidem ad sui regimen viris litteratis Ec-
a clef. noscitur indigere, [a] vt inquit text. in capit. cum ex eo,
1 de elect in 6. † Vnde merito Gregorius prohibuit igno- ranrem literas ordinari, vt in cap Præcip 34. distin. & idem censuit de literatis Gelas. vt habet capit illiteratos, 36. di- stinct. & in cap primo, 55. distinct. & Hilarius Papa in cap. pœn.ea distinct. Præterea Iustin. Imp. in authent. de Sanctis Epis. § Cler. col 9. nisi literas scirent, non permisit clericos
b ordinari, [b] & hodie etiam neq; ad primam tonsuram illite-
c rati viri promoueri possunt, [c] vt in c. fi. de temp ord. in 6. qđ ibi intelligunt Do. & Phi. in penitus illiterato, per tex. iun- ctis gl in d. c. præcipimus, & in d. c. illiteratos, cum quo non
d possunt dispensare Epis. [d] vt fiat clericus, vt notat Inn in ca. dilect. de tem or. cui assentiuntur Dom. & Phil. vbi supra, & Phil. in c. per tuam, de simo nu. 3. & vide Card de Turrecre mata, in c. si laicis, 48. d vbi facit firmam conclusioné, quod super omnimoda ignorantia in sacerdote, nulla pót cadere dispensatio: quia de iure diuino est, quod sacerdos habeat scientiã, vt habetur Oseæ 4 c. Si aũt carens literis oĩno fue-
e rit ordinatus, recipit characteré, [e] vt firmant Inn. & Io. An. in c. cum in cunctis, de elect quod refert Car. Turrecr. in d. c. illiteratos, & idem tenet Card post Laur. in clem. 1. in fi. verbis, de ætat. & qualit. qui asserit, ꝙ et puer vnius diei ba-
2 ptizatus si ordinetur, recipit characterem. Pœna † aũt illite rati, qui ad sacros ordines fuerit promotus, cum in iure non
f sit statuta, expressè, arbitrio iudicis relinquitur, [f] quæ videt esse conueniens, vt ab ordinib. suspendatur, donec sufficien tiam tali ordini requisitam habuerit. Practica præterea prę
3 latorũ, & suorum officialiũ, qua solent ignorátes clericos se mipromotos, pęnis condignis, vt studio vacent, compellere: fundamẽtũ hre pót ex his, quæ disposita sunt in Conc. Tol. 8. in Cano. 8. sub his verbis: Illi sanè qui iam honore dignita tũ funguntur, huiusce tñ ignorantiæ cæcitate vexantur, aut spõte sumant intentioné necessaria perdiscẽdi, aut a maiori bus ad lectionis exercitia cogantur inuiti. Absurdum siquidé est eos, qui cæteros simpliciores & laicos habẽt docere, quib. & disciplinæ & vitæ dñt esse veluti quoddã speculũ,
ad

ad alicuius ordinis promoueri statum, qui legem Dei ignorant, nec literarum saltem mediocritate sunt insigniti. † Si 4
verò omnino illiterato vltra prædictos ordines beneficium
fuerit collatum, eo dignè priuari potest: g quia collatio be- g
neficij facta tali, non tenet: vt notat Philip. in d. c. si. de tempo. ordin in 6. referendo Inno. & Ioan Andr. in c. cum uostris. de concess. præben æquiparat enim Inno. ibi illiteratum mulieri ac infanti. Et facit quod Felin tenet in c. inquisitioni, de sententia excommu. vbi dicit, quod † si Papa scri 5
bat, etiam ex certa scientia pro illiterato, credit, ꝙ non est
ei obediendum: quia vitium illiteraturæ est de iure diuino.
c. nisi cum pridem, de renuncia. c. literaturæ. 38. dist. Et confirmat hoc, quia ius canonicum magis ab horret illiteratū,
quam homicidam, quin † collatio facta homicidæ tenet: se- 6
cus si fiat illiterato, quia est ipso iure nulla, [h] & refert ita te h
nere expresse Imo. in d. c. cū in nostris. per quę verba dicit
etiam idem Fel. in c. si quando col. 10. nu. 30. de rescr. quod
omnino illiteratus est incapax dignitatis ipso iure, sicut infans, furiosus, & similes. Et paulo inferius tractando de sufficientia requisita in prælatis, dicit, quod vbi concurrit tota
lis illiteratura, credit ꝙ si Papa dispensaret, esset dispensare
directè contra ius diuinum.[i] Penitus † autem illiterati illi i
dicuntur, qui nesciunt facere officium ad quod tenentur, vt 7
dicit Dom. in c. sedulò. 38. dist. col. 2

ANNOTATIO.

Indigere. Vide Ioan. Monachum, in c. cum ex eo. de elect. A
lib. 6. Felin. in c. si quando colum. 4. de rescrip. & latissime Albe. Tro. lib. 2. de vero & perfecto cleri capit. 32. cum multis seq.

Ordinari. Vide Petrum Rebuf. in pract. benefi. in parte de B
cleri. & a quibus & quo mod. creent. nu. 25. fol. 12 Dom. Soto, in 4. Sent. dist. 25. q. 1. art. 4. Et quod illiteratus sit irregularis, tenet expresse Inno. in c. cum in nostris. col. 1. de concess. præb. Aluar Pelag. de planctu Ecclesiæ. lib. 1. art. 48. & latissime differit Simon Maiolus de irregula. lib. 1. cap. 32. Quæ sententia communis est, vt fatetur Mart. Neuar. in c. si quando. de rescr. excep 11. in prin Quę vero scientia in promouendis ad sacros ordines desideret, iudicandū est ꝓ rõne ordinum, ac oneris suscepti. cap. cum in Ecclesia. de ele-

ctio ca. quod ipsis 38 dist. Innoc. d. c. cum in cunctis, vbi eleganter scribit, quod is dicetur idoneam & sufficientem sciẽtiam habere, quæ sufficiens est attenta illius dignitate loco, & ordine: cuius opinionem communi suffragio Doctores approbant ibi, Card. Imo. & Bonif. in Clem. 1. de ætate, & qua lit. & tenet S. Thom. in 1. 2 q 76. ar. 2. qui sic ait. *Omnes tenẽtur scire communiter ea quæ sunt fidei & uniuersalia iuris præcepta: singuli autem ea quæ ad eorum statum uel officiũ spectãt.* Et ideo quæ scientia sufficiens sit, iudicis arbitrio relictum est, vt scribit Bonif. in d. clem. 1. Mar. Nauar. in d. except. 11. Hodie autem ex Sacr. Conc. Trid. per singulos ordines melius explicatum ac diffinitum est. Tonsura etenim non nisi chrismatis, & fidei rudimenta, & legere ac scribere scientibus confertur, vt dispositum est. sess. 23 ca. 4 de refor. Minores verò, vsque ad acolithatum, non conferuntur, nisi Latinam linguam intelligentibus ibidem ca. 11. & post redditum testimonium de literis ac moribus per parochum & scholæ magistrum ibi. c. 5. Maiores autem sacri, non conferuntur nisi ijs qui probe versati sint in minoribus, ac de his bene instructi sint, quæ exercendo ordini, quem suscipiunt conueniunt ibidem c. 13. Presbyteratus, ei soli conceditur, qui docere possit populum ea, quę ad salutem scire necesse est, ibi. ca. 14. Episcopatus verò ei solum conceditur, qui vtrumque testamẽtum scit, diuinis literis, & suos possit docere, & alienos confutare, c. omnes 38. d. cum iudex sit animarum, c. de persona 11. q. 1 & ea ratione in Tridentino Concilio, sess. 22. c. 2. de refor. vt quis ad Episcopatus dignitatem possit promoueri, Doctor aut Licentiatus in Theologia, vel iure Pontificio esse oportet, aut publicæ alicuius Academiæ testimonio idoneus, ad alios docendos apparuerit.

Aliquando tamen, ad consequendum Sacerdotium, tam ardens in homine charitas esse potest, vt scientiæ defectum supplere possit, si non sit penitus inscius & illiteratus, text. in ca. nisi cum pridem. de renunc. ibi, *Scientia inflat, charitas autem ædificat: & ideo imperfectum scientiæ potest supplere perfectio charitatis.* Antiquis enim temporibus quandoque permissum fuit, vt charitas scientiæ præponderaret: maxima tunc spes erat, vt qui plurimum diligeret, etiam in scientijs plurimum proficere posset glo. in c. solicitudo 52. dist. Sanctus quidem Flauianus Episcopus Macedonium Anachoretam

retam ad sacerdotium promouit, virum cunusuis disciplinę expertem in locis agrestibus, & in verticibus montium educatum, simplicem, sacrarumq; literarum imperitissimum, sed quia in eo summa charitas vigebat, ob id eũ promouit, vt testatur Theodoret. in Philotheo in vita Macedonij, & Lippom. Vit. S. Thom. secundo Nonne etiam Sacerdotio dignus fuit S. Antonius Anachoreta, ob eius incredibilẽ charitatem, quem fuisse indoctum probat August. lib. 1. de doctrina Christi, in prologo, de quo multa scribit Cassiodo. historiæ tripart. lib. 1. c. 10.

Promoueri possunt. Vide Sacrosanctum Concilium Tridẽtinum supra allegatum, ses. 21. c. 4. de reformat. Mart. Naua. in Manuali confels. c. 27 nu. 205. C

Dispensare Episcopi. Adde ꝙ hæc authoris sententia procedit, in viris, iam ætate grauescentibus, sed in iuuene septem annorum, potest Episcopus cum modica sciẽtia ei primam tonsuram conferre, habita ætatis ratione, & sub spe futuri studij. Ita authorem nostrum interpretatur Petrus Rebuff. in pract. benef. ti. de clericis, & a quibus & quomodo creen. num. 19. Hodie tamen præcedens concilij decis. ad vnguem seruanda est. D

Recipit characterem. Vide Do. Soto in 4. sent. dist. 25. q. 1. ar. 2. Simo. Maiol. de irregularit lib. 1. c. 32. num. 11. E

Relinquitur. Adde tex. in l. 1. §. expilatores, ff. de effractoribus vbi Bar. tradit. Deci. in c. de causis, de offic. delega. & in l. si fugitiui, nu. 84. C. de seru fug. F

Priuari potest. Adde Conc Trid. ses. 21. c. 6. quo sancitum est, quod si illiterati, & imperiti clerici Rectores Ecclesiarũ steterint, priuandi non sunt: si alias honestę & probæ vitæ fuerint, sed ab Episcopis illis coadiutores deputandi sunt. Quæ decisio procedit, in iam promotis, alioqui nondũ promoti prætextu idonei vicarij admittendi non sunt. Ita declarat Maiolus de irregul. lib. 1. ca. 32. num. 13. Et nota quod is qui illiterato beneficium contulit, a pœna non est immunis: nam omne damnum ab eo illatum resarcire tenetur. Ita exprefse docent Anch. & Card. in clem. 1. col. vlt. de ætate & quali. Angel. de Clauasi. in Summ in verbo, restitutio. Fely. in c. si quando num. 7. de rescrip. Cosmas in pragma. Gall. in verbo indignorum, quam doctrinam tanquam mirabilem, & stupendam, refert & sequitur Mar. Nauar. in d. excep. 11. G

Ioan. Lop. in c. per uestras. §. 26. nu 11, de dona. inter uir. & vxo. & suffragatur tex. in l. 1. & 2. C de peri. nom. lib. 11 cap. Valentinianus. 63, dist. ad medium, cum dicit: *Super uos est talis electio.* Et mortalem culpam contrahit, quia ministerio Dei indignos & immeritos eligit, tex. in ca. monasterij. 19. q. 3, glo. pen. in c. ad Apostolicam, de reg & transgreditur Decreta Canonica statuentia optimum eligendum esse, c. Metropolitano, 63. dist. & ea ratione etiam mortaliter peccat. c. quia eadem 1. dist. c. quæ Eccles. de consti. c. fi. eo. tit in 6. Et duodecim pęnas quibus afficitur, qui indigno beneficiũ Ecclesiasticum contulit, diligenter congessit Petrus Rebuf. in pract. benef. de pęnis contra collatio indi conf.

H *Collatio beneficij illiterato facta, an firmitatem obtineat.*

Nulla. Adde Mart. Nauar. in d. c. si quando. excep. 11. de rescrip. qui opinionem istam communem esse testatur, quã tenuerunt Inn. & Panor. in c cum in nostris, de concess. præ ben. Fel. in c per tuas, de simon Io. Cora. in tract. de sacer. 3. par. c. 5. nu. 3. cui communi & verissimæ sententiæ suffragatur tex. not. in c cùm in cunctis. §. fi. de elect. qui probat, eũ qui confert beneficium, vel ad illud scienter eligit indignũ, ob ætatis, morum, scientiæ, vel natalium, defectum, pro ea vice priuari eligendi, vel conferendi facultate, & collationẽ vel electionem ipsam ad alium deuolui. Et ex quo quidem tex. ponderandum est, collationem uel electionem factã, de patiente aliquem ex illis quatuor defectibus, ad alium deuolui: igitur collatio nulla fuit, quia alias non deuolueretur facienda, si iam facta teneret. Deinde conducit tex. optimus in c. dudum, de elect. quo dispositum est, electionem eius, qui tempore quo eligebatur defectum ætatis, vel scientiæ patiebatur, inutilem esse ipso iure. cuius ratione Abb. ibi. num. 11. not. collationem nescienti factam ipso iure nullam esse. & uide tex. glo. & Doctores in clem. de ætate & qualitate. Quæ communis sententia procedit in tantũ, vt ea collatio quæ literarum inscio facta fuerit, coloratum titulum possidenti non præstet Ita colliges ex doctissimo, & omnib. numeris consummatissimo Petro Rebuffo in tract. de pacif. posse. nu. 213. Si iunges ea quæ ipse dixit, ibi nu 172. versi. Quarto non procedit. Hæc tamen opinio uera est, in penitus illiterato, qui Latini sermonis apud Latinos est ignarus, & Græci apud Græcos, non vero procedit, quãdo quis qualẽ qualẽ scientiam habet, licet nõ idoneam: licet equidem collatio

latio

latio ei facta firmitatem de iure non obtineat, coloratũ titulũ præbet. Ita sing. interpretatur Nauar. de excep. 11. vers. Et ideo f. 47. quod probat ex his quæ Abb. & Doct tradiderunt in d. c. cum in nostris, de concess. præb. Cosmas in prag. tit. de pacifi posse. verb. coloratũ. Imo amplius existimat ipsemet Rebuf. in loco nouissime allegato, clericum illiteratum qui beneficium triennio possidet, non gaudere beneficio regulæ de triennali possessore Sed hoc iure improbat in d. loco Ex cuius dictis, limitanda est authoris nostri, & aliorum recepta sententia dupliciter Primo, ut solum procedat in eo qui nunquam literas didicit: secùs vero si eas semel didicisset, & postea ob infirmitatem, uel ob aliam causam, lapsus fuisset memoria: ita ut prorsus literas ignoraret, quia quo ad habilitatem impetrantis, tempus acquisitionis beneficij attendi debet tex. in c. ei cui, de præb. in 6. & in c. cũ de benefi. & in c. is cui, eo. tit. & lib. & in cle. si de beneficio, eo. tit. Secundo singulariter limita, nam licet collatio beneficij illiterato facta nulla sit a principio, si ita tamen literas ille addiscat, & is qui contulit, non pœniteat, pristina collatio tacita quadam collatione reuiuiscit, quod multis confirmari potest, maxime ex his quæ scribit Abb. in c. cùm ex officij. de præscrip. ubi Felin. num 36.

Contra ius diuinum. Adde Inn. in c. dilectus, de temp. ord. Card. a Turrecrem. in cap. si in laicis, 38. dist. uide latissime circa hoc necnon totius huius capitis argumentum, Iacob. Menoch. de arbit. iud. q lib. 2. Anch. 5. casu 425. quem post hæc scripta legi.

NEOPHITI. *Cap. XXIII.*

Quod nouè editum est.

1 *Neophitus quis proprie nuncupetur.*

2 *Neophitus minime sacris ordinibus potest insigniri.*

3 *Munera, siue officia sæcularia, Neophitis sunt interdicta, ibiq; de interpretatione Toletani Concilij 3. c. 14.*

4 *Iudæus Christiani tutor vel administrator esse prohibetur, ibi interpretatur l. Spadonem. §. iam autem. ff. de excus. tut.*

5 *Neophitus contra Christianum testimonium proferre prohibetur.*

6 *Nouiter conuersi, quos vulgo (moriscos appellamus) non sunt testes idonei.*

Neo-

7 *Neophitus quando ordinibus Ecclesiasticis possit insigniri.*
8 *Neophitus qui improprie sic appellatur, an à Sacris ordinibus sit arcendus.*
9 *Iudæi Hispaniam coluerunt, a qua multis iustissimisque de causis fuerant expulsi.*
10 *Nullus Iudæus, vel alterius secta, potest in Hispaniarum regnis incolatum habere.*
11 *Descendentes a Iudæis, uel ex alia infecta familia, a Collegijs, & Confraternitatibus, iustissimè possunt repelli, quod multis magnisque rationibus ostenditur.*
12 *Qui ex Iudaica, vel ex alia infecta familia descendunt, solent malis corruptisque moribus coinquinari.*
13 *Apud Hebræos, & Ethnicos nullus ad sacerdotium promouebatur, qui labem generis pateretur.*
14 *Defenduntur constitutiones collegiorum excludentes ab ipsorum domicilio eos, qui generis labem patiuntur.*
15 *A domo amplissima Regum Hispaniarum, sanguine infecti repelluntur.*
16 *Mutanda non sunt, quæ certam interpretationem habuerunt.*
17 *Licet generis labe infecti, virtutibus, & literis polleant, minimè ad dicta collegia admittendi sunt, & utrum his dispensatio indulgeatur.*
18 *Refertur Alph. a Montaulo, Hispani opinio, quæ postea refutatur.*
19 *Defenditur contra apologiam Henrici Mauroi Franciscani, statutum Sanctissimæ Toletanæ Ecclesiæ, nec non Genensis.*
20 *Generis macula, siue nota in antiquis iudicijs & fama probatur, & testib. de auditu deponentib. fides adhibenda est.*
21 *Testes qui circa generis qualitatem testimoniũ protulerunt, pro militari dignitate consequenda, vel pro ingressu collegiorum, vel adipiscendis beneficijs publicandi non sunt.*
22 *Hæreticorum filij an ad sacros ordines possint promoueri.*
23 *Summaria probationes, circa generis qualitatem, quæ fieri solent, ab illis qui ordinibus sunt decorandi, quem effectum contineant.*
24 *Concilium Triden. sess. 23. cap. 7. de reformat. qualiter sit intelligendum.*
25 *Neophitus is dicitur, qui nuper religionem ingressus est, & quo tempore ad dignitates religionis possit aspirare.*

Neo-

NEophiti † proprie hi appellantur, qui ex Iudaica lege, aut Mahumetica, vel Ethnica, nuper Christi legem sacrosancta professi sunt, quasi nouiter in Christiana religione plantati. testimonio D. Gregor. lib. 7. Epist. cap. 111. ad Siagrum Episcopum. Habetur in cap. vlt. 48. distin. Non uero proprie Neophitæ dicentur, qui a primis incunabulis Christianam militiam professi fuerint, etiamsi a Iudæis, Ethnicisve originem habuerint Primos † uerò (quos proprio uocabulo Neophitos appellamus) a Sacris ordinib. arcendos esse pluribus antiquorum patrum decretis institutum fuit. Primo sane Apostolica authoritate Diui Pauli prima ad Timoth cap. 3. ibi *Non Neophitum*. Præterea Niceno Concilio his verbis decretum est: *Tempore opus est ut cathecumenus quisque fiat, & post Baptismum multa probatione indiget; euidens namque est Apostolicum præceptum non Neophitum.* Retulit Gratianus in cap. quoniam, 48. distin. Conciliumq; Arelatense secundum sub Syluestro Pontifice primo huius nominis celebratū, Canone primo diffiniuit, eos ad Diaconatus vel Subdiaconatus ministerium promouendos non esse Hoc item prohibuit Concilium Laodicense celebratum sub Liberio Pontifice Romano, cap. 3. apud Laodiceam Phrygiæ vrbem, & licet Prouinciale fuerit, postea confirmatū fuit sexta Synodo generali. Ideoque qui in ægritudine baptizatus fuit, ad Sacrum suscipiendum ordinem non admittitur tex in cap. 1. 57. dist. quem singularem esse testatur Roman. sing. 46. & videndus est Euseb. lib. 7. historiæ Ecclesiast. cap. 33. qui testatur olim minime licuisse clericum fieri, qui maxima pressus necessitate morboque grauatus baptizatus fuisset. Præterea Summorum Pontificum decretis Neophiti a Sacris ordinibus arcentur. Sozimus Sūmus Ecclesiæ Præsul hoc ita sanciuit, in c. qui Ecclesiasticis. 59. dist. & Vrbanus Papa in cap. si officia, eadem distinctio. Gregorius in c. sicut 48. dist. & in c. hoc ad nos 59. dist. & in c. si sacerdotale 61. dist. Celestinus in c. ordinatos 59. distin. Hormisda in c. in sacerdotib. 61. dist. & in c. non negamus. ibi. Leo Papa in c. miramur. 61. dist. Siritus Pontifex huius nominis primus, hoc ipsum prohibitit in Epistola tertia ad vniuersos orthodoxos, Diuus etiam Ambrosius in ca. Neophitis d. dist. 61. Cuius quidem prohibitionis ratio adducitur a Diuo Paulo, d. c. 3. ibi, *Ne forte eleuatus in superbiam,*

in

in iudicium incidat, & in laqueum diaboli, (hoc est, in arrogantiam) qua est Diaboli ruina. Tum quia is alios edocere non potest, quæ nunquam ipse didicit. Tum etiam quia alijs se conformare non poterit, cum nunquam ipse statum Ecclesiæ regendo, expertus est (vt utar uerbis glo.) in princip. 48. dist. in uerbo, *Prohibentur* De quo argumento ultra ordinarios interpretes, late legendus est insignis D. Couar. in cle. si furiosus. 1 par. relect. §. 2. num. 7. de homi. Alber. Trot. libro 2 de vero & perfect. cleri. cap. 12. Simon Maiolus de irregul lib. 1. cap. 31.

3 Nec † mirum est Neophitos ad sacros ordines admittendos non esse, cum officia publica & sæcularia munera eis interdicta sint: vt statutum fuit in Concilio Toletano 4. c. 63. & habetur in cap. constituit, 17. q. 4. & in Concilio Toletano, 3. c. 14. quod continetur in c. num. 54. dist. cap. penult de iud. Quod idem obseruandum est in his qui ex Iudæis sunt, qui apud Christianos publicis muneribus fungi non possunt. vt in d. 3. Toletano Concilio continetur & in d. c. constituit, tenet Roman. sing. 672. Ias. in rub. ff. de iusti. & iure. col. 1. Couar in loco nouissime allegato. Montal. in l. 2. tit. 3. lib 4 Fori. vbi multis probare contendit, Toletanum Concilium non esse intelligendum de his qui ex Iudæorum gēte fidem Catholicam susceperunt, quia a secularibus muneribus isti arcendi non sunt Hoc idem not. Felin. & Ripa, nume. 31. in d cap eam te. de rescrip idem Felin. in ca. cum sit. de Iudæis & est egregia l. 6. tit 24 par. 7. Sed quod tantum Concilium procedat in ipsismet Iudæis, qui fidem nostram nunquam professi sunt, qui ad publicos magistratus uel publica munera recipiendi non sunt. l. vlt. C. de iud. l. 3. tit. 24. par 7. Quibus minime refragatur. l. generaliter. §. fin. ff de Decurioni. quæ ad honores admittit eos qui Iudaicam superstitionem sequuntur Quoniam non de Iudæis intelligitur, sed de Christianis, qui in Iudæa primum fuerant, ideo que Iudaicam superstitionem sequi dicuntur a Iureconsulto, ut erudite, eleganter, & copiose ostendit Andr. Alciat. lib. dispunct. 3. c. 8. & in l. quidam ignauiæ, C. de Decurion. lib. 10. Sequitur And. Tiraq. de iure primogen. q. 66. nu. 40. Qui quidem intellectus minime placet D. Couarru. in loco nouissime allegato, nu. fin qui quibusdam rationibus in medium adductis, testatur receptam esse sententiam fin. d. l. generaneralиter

neraliter antiquatum & correctum esse per d.l.vlt. de Iudæ.

Parique † ratione Iudæus Christiani tutor, vel administrator esse nullo modo potest, ne eum prauis & iniquis moribus, & Iudaicis superstitionib imbuat, & erudiat. ita Bart. & Ias in rub. ff. de iust. & iure. Ana. in rub. de Iudæis num. 7. Felin. in c. cum sit, col. 1. eo. tit. Rom. in l pactum. nu. 11. C. de colla. Soc. consi. 70. col. vlt. lib. 1. Imo nec mater Iudæa filiorum suorum tutrix esse potest, ut tenuit Ang. Aret. in §. præterea. col. 25 ver. *Ex isto tex.* insti. de excep. ubi asseuerat, ita tenuisse & consuluisse, licet (vt ille inquit) quidam doctor Bononiæ non gustauerit, & fortasse intelligit de Barba. qui contrarium consuluit, consi. 15. 1. in dub. lib. 1. & Bar. opinio ultra supra alleg sequuti sunt And. Tiraq. d. q. 66. n. 17. Couar. d. § 2. nec dubito communem esse, licet contrariam tenuerint Fulg. & Mar. Laud. in d. rub ff de iustit. & iur. authoritate tex. in l. spadonem. § iam autem, ff. de excusa. tut. ubi Modestinus ait. *Iam autem Iudæi quoque non Iudæorum tutores erunt, quemadmodum cętera munera subeunt. Namque eos constitutiones solutos esse uolunt solis illis rebus, per quas superstitio eorum pollui uideatur.* Nam vel illa lex est correcta, uel si in uiridi obseruantia locum obtinebit in municipio, quod Iudæos incolas uel Gentiles habet, non de eo quod Christianorum legem obseruat, & eorum iurisdictioni subditur. ita interpretatur D Couar ubi supra. 4

Et † non solum Neophitus a sacris ordinibus, publicisq; officijs arcendus est, sed ex sententia sapientissimorum uirorum is ad testimonium ferendum contra Christianũ admittendus non est: ita tenet sing. Felin. in d. capit cum sit, & in c. Iudæi. de Iudæis, qui allegat pro hac sententia, tex. in c. non potest, 2. q. 7 ex Concilio Toletano 4. c. 62. qui minimè id probat, nam Concilium solum tractat de eo qui cum Iudæus esset, ad Christi fidem cõuersus, eam impie deseruit: non autem de eo, qui nouiter fidem nostram profitetur, & ea ratione Feli. opinio non placet D Couar. in d. §. 2. non tamen prorsus ab ea recedit, prudenterque iudices admonet, vt ea opinione ad praxim recipienda cautissime utatur: eã tamen indistincte sequitur Fran. de Rip in d c. cũ te, nu. 30. Tamẽ ab hinc annis plus mille, antiqua lex de hoc edita seruabatur, ubi nullus de Iudæorũ progenie, etiã iã baptizatus contra Christianũ testis esse poterat. Ita inter alias Gothorum 5

rum

rum leges sancitum erat in l. 10. lib. 12. Sed cum lex illa antiquata iam sit, iudicis prudentiæ relinquendum censeo, qui perpensa qualitate rei, ipsorumque testium, ex dicta causa fidem adhibeat vel deneget.

6 Illud † uero ex superioribus certissimum esse censeo, qđ nouiter conuersi, qui ad nos peruenerunt ex Granatensi Rebellione, anno millesimo quingentesimo, sexagesimo nono, (*quos Moriscos* appellamus) licet baptizati sint, cum tamen contra eos plurimum vrgeat sinistra suscipio, quod fidem Christi non pio animi candore profiteantur, & multi in ea præuaricati sint, & malis, impijsque moribus sint, imbuti, testes idonei non sunt, nec integra fides eis dabitur: pro quo plurimum conducit tex. egregius in d. c. non potest. quod in Forensibus controuersijs vtilissimum est.

7 Poterit † tamen Neophitus (vt ad institutum sermoné redeamus) tunc ad sacros ordines & beneficia Ecclesiastica promoueri, cum Christianis moribus satis fuerit instructus, & grandes iam progressus in fide nostra fecerit: ita ut veteranus Christi miles dici possit. tex. in capitulo 1. 57. distin. quem adhoc notat Roman singu. 416. Dec. in cap. eam te. de rescrip. colum. 3. Fel. in d. cap. cum iam sit de Iudæis. Non equidem breui transacto tempore antiquos mores mutasse credendum est, vt elegantissimè scribit Seneca, lib. 2. de ira. Propterea Marcus Tullius omnium doctrinarum ne dicam horarum homo, & his cõsummatissimus, in ea oratione, quã pro Publio Sylla elegantissimè recitauit. *Omnibus* (inquit) *in rebus iudices quæ grauiores maioresque sunt quod quisq; voluerit, cogitauerit, admiserit, non ex crimine, sed ex moribus eius qui arguitur est ponderandum, neque enim potest quispiam nostrum subito fingi: neque cuiusque repentè vitiari, aut natura conuerti, nemo repentè fit summus, nemo repentè turpissimus.* Quæ posteriora verba suppresso Cicero nomine vsurpauit Gratian. in §. charitas hæc, quæ de charitate. & in § exordia de pœnit. dist. 2. vbi gl. in eam sententiam citat illud Satyrici Poetæ, Satyra secunda.

Nemo repente fit turpissimus: accipient te paulatim, qui longa domi redimitula sumunt.

Neque satis est vt semel quis, aut vnico actu bonus vir probatus sit, sed vt sæpissime & in pluribus diuersisq; actibus perspectus exploratusq; sit, necesse est. Nam sicut vete-

ri prouerbio apud Arist. lib. Ethi 1. c. 7. vna hirundo ver nō facit; quod refert Bal. in Liura constit in princ. ff de legib. quam sententiam Poeticis numeris eleganter complexus est Baptista Mantua.

Ver non vna dies, non vna reducit hirundo.

Sic neque vnus actus satis est ad probationem consummatæ & absolutæ virtutis, vt satis innuit tex in proœm Inst. §, cumq; hæc Deo propitio in illis verbis. *Iam ex multis rerum argumentis accepimus*. Quibus mirè concinit, quod doctissimè scribit Eusebius de præparatione Euangelica, li. 4 cap. 1. *Non arcu* (inquit) *aut funda artificiosè eum uti dicemus, qui cum sæpius atque sæpius telum proiecerit semel aut ad summum bis uel ter ad signum peruenerit, cum penè infinities longissimè a signo abfuerit, nec ille certè medicinam tenet, qui cum multos interemerit, uix tandem unum a morte liberauit.*

Secundi † autem, quos huius capitis limine impropriè 8 Neophitos appellari, ex communi, & recepta sententia tradidimus, nec a sacris ordinibus, nec ab Ecclesiasticis beneficijs sæcularibusq; officijs excluduntur, si enim a natiuitatis tempore, fidem Christi coluerunt, nullum sibi impedimentum præstat, q̃ a Iudæis Sarracenis ve originem habeant: licet apud Hispanos hi ignominiæ causa Conuersi vel Marrani nuncupentur. ita sing. tenet D. Couar. d. § 2. n. 8. & tradit latissimè Ioan. Otalora de nobilitate, 2. p 3. par. principalis, c. 7. per totum. Licet Io. Staphi. in tract. de liter. gratiæ, & iust. versi. fi. nu. 30. asseueret consuetudine receptum esse, vt istis dispensatio indulgeatur. Sed certè verius est quod nulla dispensatio necessaria sit, cum nullo canoni eo impedimento astricti sint. Quod testimonio D. Pauli supra allegato manifestissimè probatur, qui non appellat Neophitum eum, qui ex gente Iudæorum iampridem Christi legem fuerit professus.

Si hoc quidem casu canonicum constitueretur impedimentum, propè infiniti essent, qui ad ordines sacros promoueri non possent, in multis orbis prouincijs, atq; in Hispania nostra, quæ licèt maximis Illustrissimisq; familiis explédescat, magnaq; nobilitate sit decorata, cū tamen antiquis tẽpibus Iudæi & Saraceni incolatum in ea habuerint: multi sunt qui ex his originem habent. Sed ne Iudaicæ prauitatis labes diutius serperet, vel perfidia sua Christianis nocerret,

Hispania nobilitate explendescit.

ret,quia Iudæi eam retributionem impendere solent, qui mus in pera, serpes in gremio, & ignis in sinu, sicut Inno.
9 3 Archiepisc Senēsis scite admodum scripsit.† Iustissime Iudæi a tota Hispania lege lata a Catholicis Regibus & sempiterna memoria dignis Ferdin. & Elisabeth expulsi fuerūt, longa sapientissimorum virorum consultatione præmissa concessum fuit tamen quadrimestre tempus, quo ad Catholicam fidem conuerti possent, quo tēpore elapso, qui in sua perfidia contumaciter perstiterunt bonis suis venditis, ab Hispania cum vxoribus, liberis, familiarib. rebusq; suis recedere sunt coacti. Prohibitumq; illis fuit, sub pęna vltimi supplicij, bonorumque publicatione, ne vnquam redirent: sancitum etiam fuit, vt nullus Iudæus ingrediatur Hispaniam, quouis quæsito colore, eadem pœna mortis & confiscationis bonorum in eos exequenda, ita vt nihil eis prosit, si forte dixerint se velle ad fidem cōuerti, nisi in limine primi Regni id fuerint publice protestati. Si vero quispiam Christianorum temerè Iudęos receptare ausus fuerit, in bonorum publicationis pœnam incurrit, sic statutū fuit pragmatica 5. data Granatæ, anno Dñi 1492 & prag 6. ibidem lata anno Dñi, 1499. cuius legis Catholicæq; sanctionis meminit Ioan Picus Mirandulæ Comes, li 5. aduersos Astrologos, qui de hac eiectione his verbis loquitur. *Non minoribus vero post ea tempora calamitatibus genus Hbræorum obrutū est, quam aut sub Tito, aut sub Adriano pulsis nuper Iudæis omnibus ex tota Hispania a Christianissimo illo Rege nunquam certè satis laudato: Vbi & numero, & diuitijs, & authoritate plurimum poterant. Qua eiectione nihil unquam ferè uel tristius, uel acerbius passos ipsi se non diffitentur. Ita multi naufragio, pestilentia quam plurimi, fame maxima pars eorum absumpti: ut nobis etiam Christianis in tanta calamitate, in qua diuina iustitia gloria delectabat, homines tamen extrema adeo patientes cō miserationem facerent:* Hactenus Ioan Picus. ca. 12. Fuerunt tunc ab Hispania expulsi Iudæi nu. 4000. vt allegans alios testatur D Episcopus Iacob Septim in Cath instit. titu. 35. nu. 9. Qui si in ea vsq; ad hæc tempora permansissent, dubitandum non est quin ferè totam sua perfidia infecissent, & vsuris spoliassent.
10 Ideoque † in Hispania, quæ inter cæteras prouincias religione & pietate floret, maxime nunc regnāte Phil. II. hui⁹
nominis

nominis Catholichissimo, & summæ potentiæ, & fęlicitatis Hispaniarum Rege inuictissimo, nullus Iudæus uel Mahumetanus, vel alterius cuiuslibet sectæ commorari potest. Quod iampridem in sexto Toletano Concilio Canone 3. maiores nostri decreuerant, hoc uerborum tenore. *Sanctum Concilium simul & cum cōsensu Christianissimi Principis suorumq; optimatum, illustriumq; virorum hanc promulgat Deo placituram sententiam, vt quisquis succedentium temporū Regni sortitus fuerit apicem, non ante conscendat Regiam sedem, quam inter reliqua conditionum Sacramenta pollicitus fuerit, nullum non Catholicum permittere in sua Regno degere. Si vero postquam ad regni gubernacula accesserit, ipse temerator huius steterit promissi, sit Anathema Maranatha, in conspectu sempiterni Dei & pabulum efficiatur ignis aeterni: similiter & omnes, qui cum eo consenserint.* Sic Iustinianus in tertio Imperij sui anno legem promulgauit, ut in iurisdictione sua non essent pagani, neq; hæretici; nisi soli orthodoxi Christiani datis illis inducijs usq; ad tres menses ad conuersionem: Autor est Paul. Diaconus. li. 16. rerum Romanarum.

Et licet † qui originem a Iudæis Sarracenisve ducunt ab ordinib. sacris, publicisq; functionib. minime repellantur: licitum tamen est legitima authoritate interueniēte, eos expellere ab aliquibus congregationib. literarumq; collegijs, alijsque muneribus uel officijs. Quia licitum & permissum est cuilibet communitati honorem, & utilitatem quærere, quæsitam modis omnib. tueri, & opposita incommoda euitare, eosquę eijcere, ex quibus uel ignominia, uel aliud incommodum iuste timeatur: non obstante eorum dedecore vel incommodo; per accidens ex hoc illis proueniente, quia cęteris parib. plus nobis cōitatiq; nostræ tenemur, & licite possumus ꝓuidere. pro quo cōducit tex. elegans in L. 1. §. deniq;. ff. de aq plu. arc. vnde elegāter scribit Caiet. i quodl. 5. in resp. ad 4 dub. qđ non solum pp honorem Societatis tuē dū, sed ēt q a tales, uel de tali genere nō bene in morib. uel cōsuetudine cū aliis conueniūt, pñt a Societatib. repelli, vel nō admitti: tū † quia tales hoies, q. hac nota laborant maxime qui sunt in gradib. propinquis uel notis, ut in plurimum inconstantes sunt in fide, & iniquis corrupti morib. tardi & rudes ad diuina munera exercēda. Sunt eqdē inquit, ambitiosi, seditiosi, & pp parentum suorū infamiam dignitatib. 11 12

& honoribus indigni, & collegijs honestioribus minus idonei. Nec negari potest istorum maiores perfidos fuisse Iudæos, & ore Saluatoris nostri vocatos fuisse, progeniē viperarum, generationem prauā, & adulteram Matth.ca.12. Et maxime hoc verum est in illis qui ex progenie Mahometanorum originem habent, quia eorum secta nihil hét præclarū uel sublime, nihil de puritate cordis attingit, sed tota in terrenis delitijs & in obscœnis corporis voluptatibus cōstituta est, cuius vestigia in eis liquido apparent, ut experiētia docemur in nuper conuersis Sarracenis ex Regno Granatæ, Valentiæ, Arragoniæ. Non igitur idonei sunt ad consortium cum alijs probis vel integerrimis habendū, nec ad officia honorifica & Eccl. administrationes: tum quia descēdentes ex Iudæis vel Sarracenis, non vulgarem ignominiæ notam saltem de facto patiuntur: ita vt apud Hispanos nullum maius conuitium excogitari possit, quam dicere alicui tu es Iudæus, Maranus, Conuersus, vel Mahumetanus, & ió dignitatis portæ eis patere non debét, sed propter infamiā dignitatibus & honoribus priuari debent, tex. in l. 1. C. vbi Senato. vel cla. l. si qua, C. de secun. nup. l. 2. l. quoties, l. Iudices C. de dign. lib. 2. reg. infamib. de reg. iur. in 6. c. nobilis. q 5. c. 1. vbi gl & Doct. de pur. cano. cum alijs: tum quia isti ad malum sunt procliues, & natura est, vt ramus, i. proles frequentissime suam originem sapiat, eamq; sequatur; qd D. Paulus ad Roman. 11. insinuare videtur, cum dicit: *Si radix sancta, & rami. & infra, Si tu ex naturali excisus oleastro, & contra naturam insertus in bonum oliuam.* Quod eleganter ille cecinit.

Qui viret in folijs venit a radicibus humor,
Et patrum in filios abeunt cum semine mores.

Quo fit vt sæpenumero oblata occasione ad generis infecti vitia redeant, tex. in c. Iudæi. 4. dist. vbi scriptum est, quod Iudæorum perfidia multoties ad vomitum redit. Nullus ferè ad Iudæorum ritus transit, nisi qui a Iudæis parentibus descendit, & ab eis Iudaicam superstitionem didicerit qd ante multa sæcula Iuuena. Satis. 14. his versib. prodidit.

Quidam sortiti metuentem Sabbatha patrem,
Nil præter nubes, & cæli numen adorant,
Nec distare putant humana carne suillam,
Qua pater abstinuit: & mox præputia ponunt,

Romanas

Romanus soliti passim contemnere leges.
Iudaicum ediscunt, & seruant, ac metuunt ius,
Tradidit arcano quodcunque volumine Moses.

Non equidem in prædict. statutis vel priuatis legibus cōdēdis, sola ratio generis perpenditur, sed delictū, relapsus, dedecus, & plura alia quæ his hominib. cōtingere solēt, iuste timenī: & iō iustum est eos expellere, ne mundos, & candidos contaminent. Et quis sæpenumero hæc præsumptio & timor deficiat, quia multi qui hāc generis labem patiunī, p bi sunt & integerrimi statutū verò vel lex q̄ in cōe fertur, q̄ frequentiora sunt prudenter attendit, l. nam ad ea, ff. de leg. Tū suffragaē D. Th. sent in 1.2.q.105. art.3. in resp. ad scdm arg. art 1. ad quartū, vbi scribit: q̄ spurij pp generis vilitatē excludebantur a Collegijs ppli Hebræorum vsq; ad 10. generatio. Deut. c. 23. Nec sacer. de qualibet familia vel tribu creabanē, & in maiori honore & fastigio dignitatis haberentur. Hebræi nāq; antiquissimi diligenter prouiderunt, vt genus sacerdotū sine permixtione purum immaculatumq; cōsisteret. Oportebat sane vt is qui ad sacerdotalis dignitatis fastigiū erat promouendus, ex eiusdem gētis muliere nasci & genus per antiquam lineam multis testib probare, vt author Iosephus lib 1. contra Apionē. Plato ēt 6. dialo. de legib. constituit, ut in sacerdotū creatione ille comprobetur, qui integer sit atq; legitimus: deinde à domo quā maxime munda, expers quoq; cædis, oiumq; huiusmodi, quæ aduersus diuinam rem committuntur, cuius & pater & mater similiter vixerint. Thesæus quoq; vt Plutarchus in Theseo refert, nobilib. tantum rem diuinam tractandi, magistratus ex suo ordine creandi, administrandiq; leges, tum pīa religiosaq; interpretandi, diffiniendiq; potestatem tribuit.

Sic propter eandem rationem isti de quib. loquimur in casu supra constituto excludi possunt, tum quia proprij patrimonij quilibet est moderator & arbiter, l. in remandata, C. mand. l. ēt §. licet, ff. sol matr. Si ergo potest quis cū collegium societatemq; ex proprijs bonis instituit, eam legem ī fundatione statuere, vt tantum admittantur, qui ex familia sua originē habuerint, vel de tali genere, siue patria vel natione, nullus sanè id increpabit. Imo in Cōplutensī Academia nostra, bonorum sanctorumq; studiorum parente, receptū esse videmus: potissimum in celeberrimo & illustri Col

legio (quod sub titulo D. Iacobi, Hispaniarum patroni) Apostolica authoritate erexit, atq; fundauit, Illustris uir & omni laude dignissimus D. Garsias Manrique, & inter alias leges, quas inuiolabiliter obseruari præcepit, una potissimum id continet, vt tantum in suo Collegio admittantur, qui ex familia sua originem habuerint, insigniq; nobilitate fuerint condecorati, non vulgares pœnas transgressorib. imponens, prout in fundatione ipsa, & in literis Apostolicis latius continetur, quas multoties legi ab ipso fundatore rogatus, vt debitæ executioni traderentur. Ergo similiter eademq; causa generis ratione excludi possunt, q ab Hebræis & ab aliis infidelibus originem trahunt: imo a fortiori cum ex aliis rationibus iam dictis repellantur.

14 Quare † iustissime in nostra Hispania collegiorum constitutionibus, qui notam generis patiuntur, ab eis excludũtur. Quæ constitutiones Regia authoritate sunt cõfirmatæ, nempe l. 22. tit. 7. lib. 1. ord. nouæ, his verbis: *Porque en algunos collegios de las Vniuersidades de stos nuestros reynos, ay cõstitutiones, en que los dichos collegios no reciban por collegiales Christianos nueuos, mandamos que sobre ello se guardẽ las constituciones sobre ello fechas per los fundadores de los dichos collegios*, quod nõ sine summa publica utilitate constitutũ est: Sunt equidem collegia mundissimi fontes, ex quib. ad rempublicam gubernandam scatent flumina, & diriuãtur riuuli personarum, sanctitate, virtutibus, & omnigena doctrina insignes, quorũ prudentia diuina, & publica munera iuste administrantur, inter quos tam difficile est aliquem a uirtute deficere, quam facile est inter Iudaicæ sectæ & originis successores, de quibus cecinisse illud Naso Poeta videtur.

Nec facilè inuenies, multis in millibus vnum
Virtutem pretium qui putet esse sui.
Ipse decor recti facti si præmia desint
Non mouet, & gratis pœnitet esse probum.
Nil nisi quod prodest charum est, bem detrahe menti.
Spem fructus auida nemo petendus erit.

De his diuina veritas loquitur: a fructibus eorum (inquit) cognoscetis eos. Et rursum; non potest arbor bona fructus malos facere, nec arbor mala bonos. Matth. c. 7.

15 Tum quia vidimus ꝙ in amplissima Hispaniarum Regũ domo minime admittũtur, qui huiusmodi labe infecti sunt,

& hac

& hac ratione fere in omnibus legibus titu.9. par 2.quæ loquuntur de officijs & muneribus obtinendis,illud in primis exposcunt,ut qui ea munera obtinere debent sint sanguine mundi,& nobiles,quos *Hijosdalgo* vulgo appellamus,ut in l. 2.4.6.11.& in aliis:solum equidem in medicis,& in illis qui ea tempestate appellabantur *Almosarifes* non requirebatur, quod nobilitate essent condecorati, sed quod essent sapientes,acuti,a longa experientia exercitati, ut in l.10.& 25.d. tit 9.Hodie uero minime admittuntur in Regia domo medici qui generis macula notentur,quod in cæteris muneribus obtentum est, quod si quando alij sunt admissi, uel admittantur, id maximo fit consi.ob insignem prudentiam,& singularem uirtutem ; uel propter aliquod bonum publicũ, quod inde successurum est. ita scribit Otalora de nobil. 2. parte,3.par.

Tum † quia opinio ista antiquissima consuetudine est recepta,a qua non licet recedere , quia in opinionum conflictibus tenenda ea est,quam usus comprobauit, l.minime, l. si de interpretatione, ff.de legib. & uera interpretatio a practica sumitur,teste Bal.in c.1.in prin de feud. fine cul.non amit. Sic Iurisconsulti nostri in eorum responsis illud crebro inculcant,hoc iure vtimur:quasi in populo, & multitudinis consensu magna interpretandi uis resideat. l.est receptum,eoque iure vtimur.ff.de iurisd.om.iud.l. hoc iure utimur.ff.de dona l.hoc iure vtimur.ff. de aqua quoti.& æsti.l. hoc iure utimur. ff. de uer.obl. & alibi sæpe,& conducit tex. in l.illud vsitatissimum.ff de excus.tut. Sunt sane in Hispania instituta sancta collegia militarium ordinum, aliaq; bonarum literarum collegia,& diuersæ aliæ Societates,in qb. minime recipiunt spurij,seu illegitimi,uel ignobiles: sed q generis nobil.polleant,aliisq; animi dotib.sint insigniti, put in suis pijs institutis sancitũ est, q̃ instituta reprehẽdere,temerariũ,impium,& insani hois esset. Quia cum Sũmi Presulis Regũq; Catholicorũ authoritate confirmata sint,iusta iudicãda sunt:nec credendũ est tantos Monarchas circa hoc errare,eaq; iusta esse censet Sima.in Cha.inst.ti.47.nu.81. 16

Imo quamuis † quis morum sanctitate,insignique eruditione decoratus sit, si tamen generis labe infectus sit,admitti non debet. Quamuis in hoc casu contrariũ professus fuesit uir alioquin doctissimus & religiosissimus F. Antonius a 17

Cordoua minoris classis sodalis, in li. 1. qő. q. 54. conclus. 3. f. 438. Non quidem decet vt quotidie hoc quæsito colore iustissimæ sanctiones violentur, nec propter probos mores a. licuius iura sunt violanda, vt eleganter inquit Bal. vlt. not. per illum tex. in c. 1. vt lite pendente, q̃ sequitur & sing. esse testatur Barb. cons. 18. col. 10. li. 1. Las. in l. q iurisdict. col. vlt. ff. de iurisd. omn. iud. Dec. in c. postremo, in fi. de appella. Et vbi quærimus de simplici iustitia, non curamus merita personarum, vt egregie ab eodem Bal. proditum est, in c. sedes, paulò ante fin. de rescr. per l. cum pater. §. rogo, ff. de leg. 2. & conducit bonus tex in c. mulier, in verbo, sancta. 23. di. & plura pro vtraq; parte tradit And. Tiraq. in tract. de pœnis, causa 51. Sed illud tamen fateor, quod tanta potest esse morum integritas, aliaq; preclara opera, vt dispensatio a superiore indulgeri possit. Ita expresse not. Card. a Turrecre. in c. 1. 48. dist. quem sequitur Cordoua in loco iam allegato, q̃ multis potest comprobari, quæ congerit And. Tiraq. d. trac. cau. supradicta. nu. 150. & hoc rarissime, & cum magna causa faciendum est, & talis causa in dispensatione exprimenda est, ita scribit Ioan Otalora, in tract. de nobilitate, 2. pa. 3. par. c. 7. nu. 23. his verbis *Y ansi las vezes que a personas de ste linage se ha dado en comendes o priuilegios de hidalguias se han expressado las causas, y puesto en la scriptura la dispensacion de la falta.* Quo quidem casu isti qui talia priuilegia cõsequuntur, non possunt uere nobiles appellari, & nobilitas, quá consequuntur, datiua est nuncupanda, cum nõ habeat materiam præexistentem, ex qua oriatur, ut alias de actionibus inquit Bar. & Doct. in l. iurisgentium. ff. de pact. & in l. 1. ff. de cond. indeb. quia non potest ius istius sanguinis priuilegio dari, vt allegato loco tradit Otalora. Et hæc dispensatio circa generis maculam in specie facienda est. Nec sufficeret quem priuilegio nobilem fieri, ut ad Collegia admitti possit; ut in terminis proprijs scribit Pelaez in trac. de maiora. 1. par. q. 51. nu. 30.

18 Sed cum † ferè præsertim in iure nostro nihil sit quod cõtrouersia careat, opinonem contrariam, nempe non valere huiusmodi statuta, multis rationib defendere conatur Alphonsus à Montaluo (vir prout sua ferebant tẽpa doctus, & bene eruditus) in l. 2. in uerbo. *Tornadizo.* ti. 3. lib. 4. for. legũ vbi audacter nimis scribit, ea hæreticã prauitatẽ cõtinere, inuehi-

inuehiturq; contra Toletanum statutum, priuilegio Alphõ si Regis munitum, quo continetur, quod nullo modo Iudęi nec illi qui ab eis originem habuerint, publicis muneribus fungi possint, & contra ciuitatem Toleta. his verbis prorumpit. *O gloriosa Ciuitas Toletana, propter ciuium tuorũ malitiam, tua gloria redditur sine gloria, tua stabilitas vocatur instabilis tuaque constantia antiqua soliditas linguis hominum vocatur infirma.* Quem refert D. Perez in l. 8. tit. 1. li. 1. ord. in uerbo, *en offensa.* lapsus tamen fuit Mont Non equidem ciuitas illa Regia d. statuti vel priuilegij rõne antiquam gloriã & maiestatem perdidit, sed potius diutius cõseruauit incolumẽ (Dixi Toletanam vrbem Regiam ciuitatẽ) quia Gothi sic eã appellabant, quod ibi esset sedes regni perpetua, prout euidenter ex Conc. Tolet. D. Isidoro, Roderico, & Luca Tudensi compræhenditur. Adducit et pro hac opinione cõtraria aliquas rationes F. Ant. Cordoua, in loco iam allegato, primam tamẽ ipse amplectitur, & dicit eam procedere in his, qui in gradibus propinquis & notis originem habent a Iudæorum uel Sarracenorum gentibus, non vero in eis qui in remotissimis gradibus, & ignotis sunt constituti. Ego vero rationibus iam adductis ea statuta potissimum quæ superioris authritate confirmata sunt, ad unguem seruanda esse censeo.

Et post † hęc scripta, incidi in apologiã quandam cuiusdã Henrici Mauroy Franciscani, qua licentiose nimis inuehitur in Archiepm Toletanum, & eius asseclas, multisq; fucatis, fallacib. & importunis argumẽtis, temerè conaẽ euertere Sanctissimæ Toletanæ Ecclesiæ statutũ, magno consilio decretum quo cautum est, vt qui ex Iudęorũ, Sarracenorumq; progenie ex infectaq; familia procedunt, & originẽ habent, ad illius præbendas non recipiantur, sed illi duntaxat, qui ultra uirtutum & morum integritatẽ, sint genere cãdidi Sed iustissimum esse ex superioribus apparet, & ita nõ sine maxima illius Ecclesiæ (quæ Hispaniarum est prima) vtilitate seruatur. Longe itaque repellenda est Mauroy apologia, non tamen me præterit nonnullos (quos forte vehementer tangit iste dolor) perperam de huiusmodi statutis & decretis sentire. Fuit equidem statutum illud Toletanũ ab Illustrissimo & Reuerendissimo D. Ioan. Martinez de Siliceo Toletano Archiepiscopo conditum, quod iustissimũ 19

visum fuit Pontifici Maximo, gratissimumque Regi & Domino nostro, & ab vtroque libentissimè perpetua firmitate fuit confirmatum, & ad ipsius exemplum in sanctissima Genensi Ecclesia, alias Menesana simile statutum in lucem promulgatum fuit, opera & diligentia Illustrissimi, pariterque Reuerendissimi D. Petri Pachequi Cardinalis, ipsiusque Ecclesiæ meritiss. Presidis: & quod in cæteris Hispaniæ Ecclesiis Cathedralibus & collegialibus id heret vehementer in maximam Christianæ Reipublicæ vtilitatem desiderabat vir doctissimus, Ioan. Otalora, in tract. de nobilitate, 1. p. 3. p. c. 7. num. 20.

20 Circa quæ † statuta non est omittendum, quod dicta labes & generis macula, vt qui eam patiuntur, longè repellantur per indicia & famam probari potest, quia in antiquis fama pro plena probatione habetur, & testes de auditu, si aliter veritas probari non possit, fidem faciant, l si arbiter, ff. de proba. l. 1. § fi. l in summa, §. idem Labeo. ff. de aqua plu. arcen & in hoc proprio casu tenet Pet. Auend. in suo dictionario, in verbo, *Iudic*.

21 Nec † illorum testium depositiones, quæ fieri solent in inquisitionibus de qualitatib. generis & nobilitate pro militari dignitate, vel Collegiorum ingressu, vel pro adipiscendis beneficijs Ecclesiaſ publicandę sunt, ita scribit D. Redi. de Maiestate Principis, in verbo, sed etiam per legitimos, nu. 199. Olan. Anti. litera T nu. 20. & inueterata Hispaniæ consuetudo iampridem istam opinionem recepit, a qua recedendum non est.

22 Dubitari † etiam solet circa huius capitis propositum argumentum, an hæreticorũ filij Catholici ad sacros ordines possint promoueri, & licet nonnulli illis permissum esse crediderint: quia (vt aiunt) non reperitur in iure prohibitum. Sed contrariam sententiam sequuti sunt patres in 3. instructione Hispal. c. 11. quod sane verius est, quia hi minimè admittuntur ad Ecclesiastica beneficia, nec ad publica officia adipiscenda. tex in c. 2. §. hæretici. de hæreti. lib. 6. & Regia l. 3. & 4. tit. 3. li. 8. ordin nou. ordines autem sacri, ad maxima officia ministranda instituti sunt, tum quia filij hæreticorum infamia notatur, & alijs etiam inferioribus honoribus priuantur, tex. in d. § hæretici, c. cleros, 21. distin. c. fęlices, §. nulli, de pœnis, lib. 6.

Id

Id tamen benignissima interpretatione legum latoribus placuit, vt illi tantum hæreticorum filij ab honoribus & publicis muneribus repellantur, quorum parentes Ecclesiæ vnitati non fuerunt restituti, & vsque ad secundum gradum per generationem masculinam per lineam verò fœmininā vsque ad primum gradum, dicta infamiæ nota extendatur. Cuius discriminis ratio ea potissima esse potest, quia deterior est infectio viri, quam fœminæ, maiori enim bono maius malum opponitur.

Sicuti Aristotel. docet libro octauo Ethicorum. Præstantior equidem est mas, quam fœmina, & primæ causæ efficienti propinquior, vt ait Philo, lib. de victimis. Nam quidquid fœmineū est, censetur esse imperfectum, vt quod patiatur magis quam agat, vel potest esse non incongrua ratio: nam sicut nobilitas, dignitas, & familiæ honores descendunt in posteros a sexu virili: sic ex contrario maiorem iacturam ex paterno crimine soboles iustissimum est quod patiatur, ita rectè perpendit D. Iacob. Septim. in Catho. inst. tit. 29. num. 15.

Et licet † in hoc Archiepiscopatu Toletano, & frequentissimè in alijs Diœcesibus, qui ad sacros ordines promouentur, iustissimo quidē instituto summaria saltem informatione probare teneantur, quod nec generis notam, nec maculam patiuntur, non tamen repellendi sunt, nisi qui secundū Iuris Pontificij sanctiones iuxta ea quæ prædiximus a sacrorum ordinum perceptione arceantur. 23

Sicque † censeo quod sic intelligatur Sacrosanctum Tridentini Concilij decretum, sess. 23. c. 7. de refor. quo Episcopis iniungitur, vt antequam ad sacrorum ordinum ministerium accedant, summa diligentia inter alia inquirant, ea quæ ad genus ordinandorum spectant, non tamen Conciliū Catholicum nouum ordinis impedimentum induxit, sed duntaxat quæ antiquo iure statuta erant, seruari ad vnguē præcepit, quod non vulgariter notandum censeo, quia multi circa hoc hallucinantur. 24

Sed † vt iam huic capiti finem imponam, notandum est, illum etiam Neophitum dici, qui nuper religionem ingressus est, qui in anno probationis ad dignitates aspirare non valet, nec ét ad ordines minores, c. monasterijs 19. q. 3. Abbatiā igitur vel quamcūque prælaturam in religione obtinere 25

 non

non potest, nisi post professionem, tex. in ca. nullus, de elect. lib. 6. tradit vltra ordinarios interpretes Silu. in sua Sum. in verb. Abbas. Quod in monialibus nouitiis eodem iure & ratione procedere debet, tex. in c. indemnitatibus de elect. li. 6. Et ideo Abbatissa vel prælata professa eligi debet, non minor annis quadraginta, & quæ 8. annis post professionem laudabiliter vixerit. Conc. Trid. sess. 25. c. 7. de reforma. Bene tamen potest nouiter religionem ingressus in Episcopũ eligi, vt in d. c. nullus, & ratio est, quia ad Episcopatum fortè instructus iam erat, ad regularium prælaturas nõ sic, quia recens ad claustrum accesserat.

POST PERACTAM POENITENTIAM SOLENNEM.
Cap. XXIII.

1 *Qui solennem egerit pœnitentiam irregularis est, & ideo minimè ordinibus Ecclesiasticis donari potest.*

2 *Episcopus, illum qui solennem pœnitentiam fecerit, sciens ordinans, qua pœna puniatur.*

3 *Episcopus an in irregularitate proposita possit dispensare.*

a Solennis pœnitentia [a] ab antiquis patribus inducta est, vt grauia & scãdalosa in populis crimina euitarentur,
b q̃ quidem ætate nostra in vsu non est, [b] nõ delictorũ, defectu. Quia tamen futuris sæculis Ecclesia ad pristinum decorem restituta, & ipsa pœnitentia solennis restituenda erit, placuit effectum, qué operatur in nostra materia, in
1 præsenti describere, qui talis est: vt † qui solennem pœnitentiam egerunt, non admittantur ad clerum, vt disponit Siricius Papa, in c illud, 50. & statutum fuit in Conc. Tolet. primo, in Canone 2. de quo in c. placuit, ea. distinct. Si tamen necessitas aut vtilitas Ecclesiæ exegerit, tunc deputari possunt inter Ostiarios vel Lectores, ita quod Epistolam vel Euangelium non legant, vt in d. c. placuit, quod ideo sanci-
c tum est, propter quatuor rationes. [c] Primo, propter dignitatem sacrorum ordinũ. Secundo, propter timorem recidiui. Tertio ob scandalum vitandum, quod posset oriri ex memoria præcedentium peccatorum. Quarto, quia ille, qui sic solennem pœnitentiam egit, non haberet frontem alios corrigendi, cum peccatum eius fuerit publicum: quas scripsit Archid. in d. c. placuit. Si quis autem ordinatus fuerit Episco-

po

po ignorante, a clero deponendus est, quia ordinationis tépore non prodidit se fecisse pœnitentiam, vt in Conc. Carthag. 4. Cano. 68. de quo in c. ex pœnitentibus, eadem dist. † Episcopus autem, qui sciens ordinauerit, non manebit im 2
punitus, quia etiam ipse in Episcopatu suo ordinandi duntaxat potestate priuatur, vt ibi. Quod intellige, quando ordinauit scienter absque dispensatione, vel cum indiscretè dispensauit, secundum Arch. in d. c. placuit. † Poterit tamé 3
Episcopus dispensare cum prædictis ad minores, non auté ad sacros: vt notat Sylu. in Sum. in verbo, pœnitentia, vers 3, quæritur per tex. in d. c. placuit, qui text. de Episcopo nihil dicit. Videtur tamen probare opinionem Syluest dum dicit, ꝙ propter necessitatem, vel vtilitatem possunt inter lectores vel Ostiarios deputari. Ex quibus verbis posset etiam dici, ꝙ Episcopus pro libito voluntatis suæ non poterit dispẽsare extra dictos duos casus. Et ꝙ in tali casu posset dispensare, notat Arch. in d. c. placuit, referendo Lauren. & Rai. licet ipse hoc simpliciter dicat, non distinguendo inter maiores vel minores ordines. In materia insuper huius capituli, vt melius apparea t, quantum impediebat antiquis illis, & sanctis temporibus, quenquam promoueri ad clericatum, quod publicam receperit pœnitentiam, consideranda sunt verba notanda Conc. Tolet. 4. in Cano. 53. Quæ sunt tenoris sequentis. *Si qui in discrimine constituti pœnitentiam accipiunt, nulla manifesta scelera confitentes, sed tantum se peccatores esse prædicantes, huiusmodi si reuelauerint, possunt etiam per morum probitatem ad gradus Ecclesiasticos peruenire. Qui verò ita pœnitentiam accipiunt, ut aliquod mortale peccatum perpetrasse publicè fateantur, ad clerum uel honores Ecclesiasticos peruenire, nullatenus poterunt: quia se confessione propria notauerunt.*

ANNOTATIO.

Solennis penitentia. De qua solenni pœnitentia, vide latè A
Host. in Sum. tit. de pœn. & remiss. S. Tho. in 4. sen. distin. 14. q. 1. ar. 5. & ibi Palud. 6. quæst. Floren. in 3. p. tit. 14. c. 17. §. vlt. D. Episc. Couar. in clem. si furiosus, de homicid. in initio 1. p. num. 10. Albertum Trot. de vero & perfect. cler. lib. 2. capi. 14. & eleganter Simon Maiol. de irreg. lib. 3. cap. 2. Quæ quidem solennis penitentia, antiquitus in quadragesimæ principio certis statutis solennitatib. fieri solebat, text,

in c. in capite, 50. dist. Nec ab alio quam ab Episcopo imponi poterat, gl. not. ibi, & in c conquerente, vbi Abb col. 3 de offic. ord. Quę non pro quibuscunque criminibus, sed pro illis quæ grauissima forent, poterat iniungi. Clerici verò propter maximam eorum dignitatem, etiam ab Episcopo, hac solenni pœnitentia cum in vsu erat, puniri non poterant, vt manifestè patet in d. cap. in capite, & in c. confirmandum, & in c. illud, & in c. alia, 50. dist.

B *In vsu non est.* Adde quod huius solennis pœnitentiæ vestigia quædam apud Saxones reperiuntur: in vrbe namque Halberstadiensi in eo templo quod virgini matri sacrũ est, is homo ex plebe eligitur, qui hominum opinione nequissimus sit, hunc velato capite, pulla veste cinerum die sacris admouent, & sacris iam peractis, templo eijcitur: eiectus toto ieiuniorum tempore nudis calcibus pererrat, & diuinas ædes ingredi ei fas non est, sacerdotesque ei victum suggerunt, neminem alloquitur, non indulget somno, nisi post cõcubiam noctem: mox in Dominica cœna, iterum in templum inductus post olei consecrationem, a sacerdote quibusdam solennibus cæremonijs de more absoluitur, oblataque illi pecunia, quam piè templo offert, & hunc Adamum vocant, quem omni scelere mundatum existimant, ac per eum creditur expiata ciuitas. Ita testatur Ioa. Bohemus Aubanus, lib. 3 de moribus omnium gentium, c. 13, quem retulit insignis Nauarrus in c. si quis nu. 2 de pœn. dist 5. D. Couar. lib 2. varia. resol. ca. 10. nu 3. idem recenset Aeneas Siluius, postmodum Summus Ecclesiæ præsul Pius huius nominis II. in Europæ descriptione, c. 31. Raphael. Volaterranus Geographiæ lib. 7. An. Alciat. lib. 9. paretg. c. 22.

Solennis uel publica pœnitentia an moribus recepta sit.

Publica verò pęnitentia moribus apud nos recepta est, quæ ad Reipublicæ tranquillitatem mirum in modum necessaria est, cum Apostolus 1. ad Timot. c. 5. moneat, publicè A peccantes palam corripiendos esse, c. sed illud 45. dist. cap. si peccauerit, vers. ergo 2. q 1. Quæ quando imponenda sit, diffinitum est hodie sacro Conc. Trid. ses. 24 cap 8. de reform. his verbis: *Quando igitur ab aliquo publicè, & in multorum cõspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalo offensos, cõmotosque fuisse non sit dubitandum, huic condignam pro modo culpæ pænitentiam publice iniungi oportet, ut quos exemplo suo ad malos mores prouocauit, sua emendationis testimonio ad rectam*

ctam reuocet uitam. Episcopus tamen publice hoc pœnitentia genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis iudicauerit expedire. Hactenus Sacrum Concilium.

Rationes. Adde quod huius irregularitatis germana ratio est, quam Hormisda Papa in Epistola ad vniuersos Episcopos Hispaniæ exponit, & retulit Gratianus in ca. non negamus 61. di. & multas alias rationes congerit Alb. Troti d c. 14. & quatuor rationes constituit Regia Part. l. 19. ti. 6 p. 1.

Per saltum. *Cap. XXIV.*

1 *Clericus per saltum non potest ordinari.*

2 *Clericus per saltum ordinatus, ordinis executione caret.*

3 *Episcopus an possit cum clerico per saltum promotum dispensare.*

Clericis † prohibitum est per saltum ordines recipere,[a] vt in c. Solicitudo, 52. dist. & in c. vno. de cle. per salt. promot tenet tamen collatio ordinum pręposterе facta, licet fieri non debeat, vt notat Abb. in d. c. vno. ex tex. ibi. in 1 nota. & vide Host. in Sum. eiusd. tit. in §. 1. asserentem, quod qualiscunque ordo conferatur siue gradatim, siue per saltum, character confertur,[b] non tamẽ executio. Quod tamen omissum fuit est cautè supplendum vt probatur in d. iuribus. Pœna † autẽ, quam patitur recipiens per salt. est, quod interdicitur sibi executio ordinis, quem suscepit, donec omissum suppleatur, probat tex. in d. c. Solicitudo, & ibi notant Domi. & Præp. in 1. not. Imo plus dicit Do. ibi, in vltimo not. quod est ibi arg. quod recipiens ordinem per saltum, videtur esse inhabilis, vt non possit ad maiores ordines promoueri, etiam post suppletionem ordinis omissi, nisi secum dispensetur, etiam vt maiores possit suscipere. Et vide postea eundem Dom. ibi, in 1. q. vbi concludit post Arch. quod talis non est ipso iure suspensus ab ordine sic recepto, sed per sentẽtiam suspendendus,[c] quod ibi etiam sequitur Præpo. vide tamen eosdem Domi. & Præpo. ibi, qui post Hugo. & Arch. tenent, quod si quis se faceret ordinare scienter per saltum, vel ambitionem, vel superbiam debet omnino deponi, nec secum dispensaretur, vel saltem non de facili. Nec potest insuper per saltum promotus in ordine sic suscepto ministrare sine dispensatione, vt probat tex. in d. c. Vno. & ibi not. Abb. in vlt. nota.

Margin: 1 a 3 b 2 c

3 Quæ † dispensatio potest fieri per Episcopũ, quãdo scienter fuit promotus per saltũ, & non ministrauit, iniuncta sibi pœnitentia, & facta cauta suppletione eius, quod omissum est, ut not. Host. ubi sup. in § fin. & sequitur Dom. ubi supra, post Arch. Dom. tamen refert ibi eundem Host. in d. c. Vno. tenentem in hoc contrarium, imo quod scienter recipiens ordinem per saltum, quia dolosè offendit mentem tituli, de cleri non ord. minis. & de eo qui fur. ord. rece. dato quod in illo non administret, cum tali solus Papa dispensat. Et uide Præpo ibi, qui eadem uerba Host. refert, & addit quod non potest administrare in ordine sic suscepto, & est deponendus. Sed si ministrauerit, credens se promotum fore gradatim, licet uicini cõtrarium asserant, cum talis fuerit promotus in minori ætate dispensat Episcopus secundum Host. in d. Summa. Si tamen scienter promotus per saltum ministrauerit in ordine non gradatim recepto, non potest cum eo

d nisi per sedem Apostolicam dispensari, [d] vt per eundem Hostien ibi, quia incidit in pœnam tituli de cleri. non ord. minis. quod sequitur Dom. ubi supra. Et uide Syluest. in Sum. in verbo, irregularitas, in § vndecimo quæritur, ubi facit bonam distinctionem, sequendo Host. Bonauen. Raym. & supplemen. & tenent cõtra Summam Angelicam, & Rosellani.

ANNOTAIO.

a ORdines recipere. Vide egregiam l. 18. titu. 6. par. 1. & ibi Greg. Lopez. Et not. quod is etiam promotus per saltum censendus est, qui sine Baptismo sacris ordinibus initiatur: ita vt hoc casu nullus character imprimi potest, cùm Baptismus omnium Sacramentorum sit ianua, ex. in c. ueniens, de presb. non Baptis. cum alijs. At si quis non suscepto Sacramento Confirmationis, ad ordines promoueatur, nullam censuram incurrit, quia iure expressum non reperitur. Nec Sacrosanctum Trid. Conc. ses. 23. c. 4. de refor. pœnã aliquam imponit, quam quod ante confirmationem nullus ad primam tonsuram admittatur. Quin & Dom Soto in 4. sen. dist. 24. q. 1. ar. 4. ad finem, in ea est sententia, ut existimet, mortalem culpam non incurrere, qui suscepit ordines Sacros, vel in eisdem ministrauit, ante confirmationem, quem sequitur insignis Nauar. in Manua. confes. c. 12. nu. 9. Sed opinio hæc hodie defendi non potest, nam cum dictum concilium

Nullus ad ordines, non suscepto Sacramẽto cõfirmationis absq; mortali crimine potest p moueri.

lium præceptum contineat, & in materia graui Sacramentorum Ecclesiæ, eius transgressores ad peccatũ mortale obligat. ut latè colligitur ex D. Tho. 1. 2. q. 69. art. 4. & 2. 2. q. 60. art. 5. ad 1. Archiep. Flor. in 1. par. tit. 18. c. uni. §. 2. Syluc. in verb. lex. q 8. Baptista Trouamala i uerbo, lex q. 17. F. Alph. a Cast. in lib. 1. de potest. leg. pœna. c. 4. Ioan. a Meth. de ref. q. 56. ver. Quo præmisso. tex. in l. 16. tit. 1. par. 1. ibi, *Y mieter se bien en la carrera de la muerte.* Et ita ipse Nauar. sibi aduersatur palinodiamque recantat, in eod. Manua. c. 25. n. 69. in princ. tamen eum excusari censeo, qui legitima ignorantia ductus id fecerit. *Martin. Nauarr. recantat palinodiam.*

Inter promotos autem per saltum is annumerari potest, qui omisso subdiaconatu, uel diaconatu, sacerdos & Episcopus consecratur: suscipit tamen characterem ordinis, sed nõ eius executionem, quia ordines illos conferre non poterit, quos non accepit, ex D. Thom. sententia, in 4. sent dist. 25. & est glo. not. in ca. 1. de cleri per sal. promo. Fundamentum sane potissimum Episcopalis potestatis sacerdotium est. Syl uest. in Sum. in verbo, ordo 2. q 1. Ray. in ti. de form consec. vers. quid si clericus, quam sententiam cõmunem esse Theologorum, fatetur Pisa. in Sum. in uerbo, ordinatus. 5. in prin. & ibi supplementum, & Simon Maiolus, de irreg. lib. 4. c. 12. nu. 3. Nec nostrorum opinio recipienda est, qui absque sacerdotio Episcopalem consecrationem firmitatem habere censebant: nempe Host. & Abb. in d. c. 1.

Dicitur etiam is per saltum promotus, qui necessarios ordines ad dignitatem consequendam nondum obtinuit, puta, si ad Cathedralem Ecclesiam assumatur, nondum Sacro ordine insignitus. Nam sicut quando antiquitas subdiaconatus non annumerabatur inter Sacros ordines, scilicet ante Beatum Greg in c. nullum. 28. dist. vel ante Siricij tempora, ut in c quicunque, 77 dist. c. a multis. de æta. & qualit. nullus Subdiaconus poterat ad Episcopatum promoueri, absque Summi Præsidis indulgentia. ca nullus Episcopum, 60. dist. & ita, quando subdiaconatus inter Sacros haberi cępit, Episcopus creari non poterit nisi subdiaconus. ut in d. c. multis. Quod innouatum est in Sacro Cõc. Trid sess 22. c. 2. de refor. scilicet, ut subdiaconatus præcedere debeat in obtinẽdis Episcopatib. & quia illius decreti uerba, cum dicit: *Quicunq; posthac ad Ecclesias Cathedrales erit assumẽdus, etc.*

generalia

generalia sunt. Idem videtur dicendum esse, in Archiepiscopis, Patriarchis, & Primatibus.

Illud vero circa capitis huius propositum argumentum notandum censeo, quod si quis ostendit titulum quo constat in sacerdotio esse constitutum, præsumitur præcedentibus ordinibus fuisse insignitum, & non per saltum: sicut si titulum doctoratus ostendo, iam ex eo probo Bacchalauriũ, & designatum esse: nec credendum est, quod non ostensis his titulis fuerim laurea doctorali condecoratus. Ita optime tenet D. Dida. Perez, in l. 1. tit. 5. lib. 8. ord. f. 177. Et licet ipse non alleget, vide Inn. & Ant. in c. 1. de cleri. pereg. ubi scribunt, quod si quis fuerit Sacris ordinibus insignitus, a persona prouida, & honesta (ut illorum uerbis utar) non tenet ostendere literas aliorum ordinum. Abb. in c. nisi, in 1. not. de pre. ben. Pet. Rebuf in concor tit. de colla. §. Præfati. litera A. de quo legendus est ipse in pract. benef. de forma literarũ tonsuræ, nu. 28. quo loco scribit temporis antiquitatem plurimum in hoc operari. & Fel. consi. 2 num. 29. & 32. Quia posito subsequenti, supponitur antecedens. Ita scribit Bald. in l 2. C. de dot promis. per tex. illum, vbi ex solutione usurarum, debitum principale sortis probatur. Et ita tenendum censeo, licet opinionem contrariam tenuerit Corra in tracta. de sacer. 3. p c. 1. nu 6. quo loco censet, non esse satis sacerdotij seu presbyteratus literas producere, nisi testimoniales literæ cæterorum ordinum simul producantur: cuius nõ meminit D. Perez.

B *Character confertur*. Et ea sane causa si mere laicus, non susceptis alijs ordinibus, de facto ad sacerdotium promouetur, vere ordinis character ei confertur. gl not. in c. sollicitudo. 52. dist. & in c. 1. de cleri. per sal. promo. tradit D. Thom. & omnes Theologi, in 4 sent. dist. 24. Abb. & Doctores in d. c. 1. Syluest. in verbo, ordo. 5. q. 5.

C *Suspendendus*. Adde quod in contrarium plurimũ urget regia l. 28. ti. 6. p. 1. cum dicit: *Qua despues no deue usar de aquella orden que ansi recibio*. Et ibi eã ad hoc no. insignis Grego. in ver. *No deue*: quo loco censent Arch. Do. & Præp in authoris nostri opinionẽ procedere, quando per negligentiã, siue incuriam quis fuit per saltum ordinatus, tunc non sit ipso iure suspensus: si uero scienter fuit promotus, per ambitionem, uel superbiam: tunc quia dolose offendit mentem

tituli

tituli de clerico non ordinato ministrante, quia idē nr̄ non esse ordinatū, uel non debito modo, tunc ipso iure suspensus est, & celebrans efficitur irregularis, siue celebret in ordine suscepto, siue in ordine pretermisso, & ita ꝓcedat, qđ uoluit Syluest. in Sum. in uerbo, irregularitas. uer. 11 qrit.

D *Dispensari.* Adde Mar. Nauar. in Manuali confes. c. 25. nu. 71. Gregor. Lopez. in l. 63. in uerbo, *Otras en medio.* ti 5. par. 1. ubi dicit authorem nostrū nimis confuse hoc capite fuisse loquutum, At hodie omnis quæstio circa istam irregularitatem sublata est ex Concilio Trident. sess. 23. c. 14. de reforma. his uerbis; *Cum promotis per saltum, si non ministrauerint, Episcopus ex legitima causa possit dispensare.* Ex quibus manifeste constat, non licere Episcopo dispensare, quando per saltum promotus ministrauerit, nec ibi ulla distinctio constituitur, de administrante scienter, uel ignoranter. Et ita hodie iure defendi potest, quod indistincte promotus, per saltum, de facto celebrans; semper dispensatione Summi Pontificis egeat, quod est notandum.

FVRTIVE. *Cap. XXV.*

1 *Furtiuè ordinari quis dicatur.*

2 *Furtiuè ordinatus non potest in suscepto ordine ministrare, nec ad superiorem ascendere.*

Furtiue † dicitur qs ordinem recipere, qñ sine ordinatione & sñia superioris, & sine examinatione quis ingerit se cum multitudine ordinandorum, ignorāte ordinatore, & sic ordines recipit, ut per gl. in c. 1. in uerbo, furtiue, eiusdem tit. & per Host. in sum. § 1. & latius per Abb. in rubr. eiusdem. tit. Qui † autem tali modo receperit, si erat lata excommunicatio [b] contra illud facientas, non pōt in ordine sic suscepto ministrare, vel ad superiorem ascendere sine dispensatione Papæ. Si tamen excommunicatio lata non erat, Episcopus & Abb. poterunt dispensare, ut patet in cap. 1. cum duobus sequentibus eiusdem titu de quo per Ang. in Summa, in verbo, irregularitas. in §. 23 & per Sylue. in summa, in eod. uerbo, in §. tertio quæritur. Item nota, quod dicitur quis furtiue ordinem recipere, quando recipit quatuor minores ordines, & Subdiaconatum in una eadem die, [c] vel qñ recipit duos ordines sacros simul, [d] ut probatur

in c.2. & fin. de eo.qui ordi. furtiu. suscepit: & notat Host. in dicto §.1.

ANNOTATIO.

A *De examine, siue scrutinio faciendo i promouẽdis ad Ecclesiasticos ordines.*

Sine examinatione. Adde quod examen & scrutinium 16 in promouendis ad Sacros ordines desiderantur, vt virtus, morum honestas, & illorum scientia apparere possint, nec aliter sint admittendi: ita in Carthaginensi Cõcilio his verbis fuit statutum *Nullus ordinetur clericus, nisi probatus, vel examine Episcoporum, aut populari testimonio. Et si quis Presbyter, aut Diaconus, sine aliquo examine fuerint ordinati, a clero sunt repellendi.* Tex in c. si 24 dist. & in ca. si quando. ibi tradit latè Goffre. in Sum. tit. de temp. ordin. §. rest. vide re Pet. Rebuf. in pract. benefi. tit. de cler. ad Sacros ordines malè promo gl. 4. nu. n.

Nec solum hoc necessariũ est in clericis sæcularibus, sed etiam in regularibus quos ab Episcopo examinari & approbari iussit Conc. Trid. sed. 23. c. 12. de refor. Nec sufficeret suorum superiorum fides, aut attestatio meritorum, priuilegijs quibuscunq; quo ad hoc penitus exclusis. At si ad Episcopa. promouerentur, Prælatorum, suorum attestatio perinde valeret, ac si alicuius Academiæ publicum adduceretur testimonium, vt in Trid. Conc. sess. 22. c. 2. de refor.

Hoc aũt examen, seu scrutinium circa multa versatur, nã per mensem ante ordinationem nomina ordinãdorum scribenda & publicanda sunt, vt cõstare possit de natalibus, moribus, ætate, & genere: vt in Conc. Trid. sess 23 c. 5 de refor ma. Aliud vero scrutinum habetur feria 4. ante ipsam ordinationem, vel quando Episcopo videbitur, & in eo agitur de approbandis, vel reprobandis ijs, qui ad ministerium sacrum accedere voluerint, ad id vocatis peritis, & probis viris & in Ecclesiasticis sanctionibus exercitatis, qui summa diligentia ordinandorum genus, personas, ætatem, institutionem, mores, doctrinam, & fidẽ inuestigare, & examinare debent. Qui quidem examinatores ad vnguem seruare debẽt egregiam illã sanctionem, Conc. Nanneten. quod hr in d. c. qn. 24. dist. quæ his verbis decreta fuit. *Ipsi autem quib. cura*

B *committitur, cauere debent, ne aut fauoris gratia, aut cuiuscunque muneris cupiditate illecti, à vero deuient, vt indignum, & minus idoneum ad sacros gradus suscipiendos Episcopi manib. applicent,*

applicent. Quod si aliter fecerint, & ille qui indignè accesserit, ab altari remouebitur, & illi qui donum Sancti Spiritus vendere conati sunt, coram Deo am condemnati, Ecclesiastica dignitate carebunt. Quod quidem examen in clericis secularib. faciendum est ab Episcopo, qui dimissorias literas concedit si ordinandus sit præsens: si vero ab Episcopo, qui Sacros ordines confert: vt colligitur ex Conc. Trid. sess. 23. c. 3. & 7. de reform. & c. si Episcopus, de præb. lib. 6. Tertium autem scrutinium est, quod fit ipsa hora qua ordines conferuntur, qũ Episcopus Archidiaconum interrogat, an assistant promouendi, & vtrum sint idonei: De qua formula peculiare decretum habetur in Ponti. ibi, videndum erit a lectore.

Possent equidem quæ dicta sunt, aliquando ab ipso rigore, laxari, quando promouendus adeo spectatæ virtutis, & probatę est, vt notus ab omnibus habeatur, & propulari testimonio dignus habeatur, nam tunc examen mitti posse sine peccato, sentit Concil. Carthag. 3. c. 22. habetur in c. nullus ordinetur, & ibi glos. 24. dic. c. de Petro, 48. dist. c. valde. 94. dist. not. Sylu. in verb ordo. 2. q. 2. Pet. Rebuf. in d pra. tit. de clericis ad Sacros ordines male pro. glo. 4. nu. 1. Quia notoriè doctus examinari non debet, glo. in Clem. vna. de iure iuran. vbi Barb. not.

Et non solum in promouendis ad clericatum, examen & scrutinium modo & forma, vt iam scripsimus necessariũ est sed in illis qui Episcopali dignitate sunt condecorandi prius examinari debent, iure veteri, vt in Concilio Carthaginensi. 4. c. 1. & retulit Gratianus in c. qui Episcopus. 23. dist. & iure nouissimo diligenti examine inquiri debet, an ea nouerint, quæ ad munus suum spectent, & an eligendus sit in vniuersitate studiorum Magister, siue Doctor, aut Licentiatus in Sacra Theologia, vel iure Canonico: vel testimonio alicuius publicæ Academiæ idoneus iudicetur, vel si regularis ipse sit, publico prælati sui testimonio idoneus iudicet. Deinde discutiendum est, quibus natalibus, quibus honoribus, qua ætate quis sit. & an saltem per sex menses antequã eligatur, vt decretum est in Sacro Conc. Triden. sed. 22. c. 2 de reforma. & pro ratione & opportunitate Prouinciarum examina hæc fient, & de his publica conficiuntur Instrumẽta, seruatis omnibus alijs sancitis ab eo Conc. Trid. sess. 24. c. 1. de refor. quo loco in Cardinalibus eligendis idem fieri

statuit, quo ad vitam, ætatem, ac doctrinam: illorum inuestigandam, sicut in ipsis Episcopis promouendis.

B *Lata excommunicatio.* Adde quod iam de more consueuerunt Episcopi in ordinib. conferendis sub excommunicationis latæ sententiæ pœna prohibere, ne quis audeat se ingerere, qui non fuerit approbatus, & tunc is ordinatus, nõ poterit in suscepto ordine ministrare, nec ad superiores ascẽdere, sine Romani Pont. dispẽsatione. Et vide de hoc vltra ordinarios interpretes, Summam confess. tit. de ætate ordinã. q. 13. & seq Symo. Maiolum. de irregul. lib. 4 c. 8 & vide Regiam legem 18. tit. 6. par. 1. & ibi Grego. Lopez. Hodie vero si crimen hoc occultum sit, & non deductum ad forũ contentiosum, Episcopus põt indulgere dispensationẽ, authoritate Conc. Trident. sess. 24. c. 7. Si tamen Episcopus eo tempore quo confert ordines, his verbis vtatur. *Non intendimus ordinare non examinatos & approbatos*, tunc qui se ingessit, non erit ordinatus, ideo oporteret denuo ordinari, iniungendaq; prius illi erit pęnit. quia ualde delinquit se ingerendo ordinum susceptioni. ante approbationem ita tenet Pet Rebuff. in d. gl. 4. nu. 18.

C *Vna eadem die.* Adde quod opinio ista procedit ẽt hodie stante Sacrosancto Concilio Trid sess. 23. c. 11. de reforma. ubi decretum est, minores ordines non vna die, sed diuersis conferendos, nisi aliud Episcopo expedire uideatur, & quod susceptis minoribus annus interponendus sit, priusquam ad primum sacrum, qui subdiaconatus est, quis ascẽdat, nisi necessitas, aut Ecclesię utilitas, iudicio Episcopi aliud exposcat. Quod quidem arbitrium, ut ex mente Concilij dignoscitur, Episcopo cõcessum est, ad hoc ut hæc interstitia abbreuiari possint, non autem ut eadem die sacros ordines duos conferre possit, vel ultimum minorẽ cum primo ex sacris, quod adeo verum est, quod si Sabbatho vnum sacrum ordinem conferat alicui, & continuato ieiunio, alterum eidem conferat in Dñica suspensus esset Episcopus a collatione ordinum, & ordinatus ab executione, donec Apostolica sedes dispensationem indulgeat. tex in c literas, de temp. ordin. In locis autem, in quibus consuetudine obtentum est, vt minores ordines cum subdiaconatu conferantur id seruari debet, nam talem consuetudinẽ validam esse scribit Ant. in 3. par. tit. 14. c. 16. §. 16. quẽ sequitur insignis Na-

Declaratur Cõc. Trid. sess. 23. c. 11. de refor.

uar.

uar. in manuali confes. c. 15. nu. 71. dicens eam a d. Concilio minime derogari. Sed uerius contrariũ esse censeo, quod ex Tridentini Concil decreto omnis contraria consuetudo circa ordines conferendos derogetur; cum oẽs tam minores, q̃ maiores, seruatis certis temporũ interstitijs conferri precipiat. Consulit sane hoc mõ ipsorũ ordinũ maiestati, & Ecclesię utilitati, & eorũ qui ordinandi sunt cõmodo, vt in his cum ætate uitæ meritum, & doctrina maior accrescat. Vnde cõtraria cõsuetudo, si qua erat ante concilium tanq̃ bono publico contraria, firmitaté non obtinebit. Et opinioné illam sequitur Simon Maiol. de irregul. lib. 4. c. 11.

Opportunè tñ hoc loco quæri potest, an Episcopus qui facultatem habet dispensandi in istis temporum interstitijs, authoritate d. Conc Trid. si tacite eum promoueat, q̃ non expectauit tempora annua, quæ de uno ordine ad aliũ desiderantur, censeatur dispensare, & cum in facti contingentia essem interrogatus, consului quod si Episcopus ignorans fecerit, nullo modo dispensare censetur. At si sciens ordines contulit, credendum est dispensare voluisse, gl. notab. in c. qui aliquando, in uerbo, qui concubinas 52. dist. Abb. not. in c. ueniens, de filijs presb. Fel. in c. præterea, nu. 7. 8. & 9. de testib. cogend. Simon. Maiol. de irre. li. 3. c. 24. n. 14. Idẽque iudicandum est, si ipse nõ conferat ordinem, sed dimissorias literas concedat, quia hæc a pari procedunt. Syluest. in uerbo, irregularitas in fine, quod ad dictum Tridentini Concilij decretum summe notandum est.

Duos ordines sacros simul. Vide Concilium Trid ses. 23. c. 13. ubi decretum est, ne eodem die duo sacri ordines conferantur etiam regularibus, non obstantibus eorum priuilegijs, uel indultis. D

EXTRA TEMPORA ET ANTE AETATEM LEGITIMAM Et ab alieno Episcopo. Cap. XXVI.

1 *Ordinatus extra tempora, vel ante legitimam ætatem, vel ab alieno Episcopo, ordinis executione est suspendendus.*
2 *Hodie autem ex nouissima Pij V. constitutione ordinatus aliquo de prædictis tribus modis, ipso iure suspensus est: & celebrans irregularis efficitur.*
3 *Suspensus propter crimen, si de facto celebrat, irregularitatis nota afficitur.*

4 *Promotus ad sacros ordines ante 14. annum, si postquam peruenerit ad ætatem legitimam cogatur continere.*

1 ORdinatus † extra tempora [a] suspenditur, donec cũ
a eo dispensetur, vt in c. cũ quidam, de temp. ordi. It ẽ
b ordinatus ante legitimam ætatem [b] suspẽditur vsq; ad eius aduentum, vt in c. Vel non est compos, eo. ti. Non tñ est ipso iure suspensus, ut no. Ber. Rai. Gul. Arch. Ant Paul. de Eleazar, & Zab. in varijs locis relatis per Arch. Flor in 3.
c p. tit. 28 c. 1. in fi. Ordinato insuper sine licentia sui præsu
d lis [c] ab alieno Episc. interdicitur ordinis executio, [d] vt in c.
2 Quod translationem. eo. tit. Hodie † vero ordinatus aliquo de prædictis trib. modis, est suspensus ipso iure, & celebrãs
e efficitur irregularis, a solo Papa absoluendus, & beneficijs pót iure primari: ut hr in extrauag. Pij II. [e] quæ incip. Cum ad sacrorũ ordi. de qua ad istud propositũ meminit celebris memoriæ Doctor Hispanus Didacus de Villadiego in trac. de irregul. c. de suspensione, in 2. col. & refert etiam eam ad hoc Sylu. in sua Sum. in verbo, irregu. in §. decimò quæ. qui allegat regulas Inno. VIII. & Alex. VI. Rom. Pont. quã etiã extrauagantem seruari præcipit Leo. X. in suis regulis Cãc. in regula. 22. incip. Item de clericis extra tempora. Et Paul. Papa III. in suis regulis, in regula, quæ ẽt incipit Itẽ de clericis, quę est. 24. in ordine. Vt autem illius extrauagantis plena notitia habeatur, libuit illam inserere: maximè cum soleat ab aliquibus referri additis quibusdam verbis, quæ in ea non sunt: cuius tenor talis est: Pius, &c. Ad futuram rei memoriam. Cum ex sacrorum ordinum collatione character inuisibilis animæ imprimitur, sacra mysteria dispensantur, vt ipsarum cura tribuatur animarum in eorũ susceptione excessus, grauius tanto magis plectendi sunt, quanto ex illis maiora in mentib. fidelium scandala generantur. Cum itaq; sicut fide dignorum relatione non nisi molestè accipimus, nonnulli clerici extra tempora a iure statuta quidam ante ætatem legitimã: aliqui vero sine dimissorijs literis, cõtra sanctiones canonicas, se faciant ad Sacros ordines promoueri. Nos eorundẽ temeritatem tali castigatione reprimentes, vt alijs in posterũ committ. similia aditus præcludatur, authoritate Apost. pñti constitutione perpetuo valituræ statuimus, & ordinamus, quod oẽs & singuli, qui absq; dispẽ

satione

satione Canonica aut legitima licentia, siue extra tpa a iure statuta, siue ante ætatem legitimam, vel absq; dimissorijs literis, et citramontani a citramontanis, præterq̃ si in hoc vltimo casu per Camerã Apostol. iuxta ipsius stilum ordinati fuerint ad aliquem ex sacris ordinib. se fecerint promoueri, a suorum ordinum executione ipso iure suspensi sint: & si huiusmodi suspensione durante, in eisdem ordinibus ministrare præsumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant, propter quam vltra alias pœnas in tales generaliter a iure inflictas, beneficijs Ecclesiasticis, quæ obtinent, pñt iure priuari Volumus aũt q̃ præsens nostra constitutio in Romana curia existentes post quindecim dies: Absentes vero Italicos post duos, alios aũt et vltramontanos, post sex mẽses ab ipsius in audientia contradicti & cancellaria Apostolica publicatione ac affixione, ligare incipiat. Nulli ergo si qs, &c. Datum Romę apud Sanctum Petrũ, Anno incarnat. Dñicę 1461. 15. Cal. Decemb. Anno 4. Aduertendum præterea est, q̃ cum nouissime in Conc. Trident. (cui ego etsi indignus Episcopus Calagurritanus interfui) fuerit inhibitum capitulis Cathedralium Ecclesiarum, ne sede vacante licentiam recipiendi ordines concedant infra annum aliquibus, sub pœna inibi contrafacientib. imposita, vt habetur in septimã sessione illius concilij, in Can. 10 tenoris sequentis. Nõ liceat capitulis Ecclesiarum sede vacante infra annũ a die vocationis ordinandi licentiam, aut literas dimiss. seu reuerendas (vt aliqui vocant) tam ex iuris communis dispositione, quam et cuiusuis priuilegij, aut consuetudinis vigore, alicui qui beneficij Ecclesiastici recepti siue recipiendi occasione arctatus non fuerit concedere: si secus fiat, capitulũ contrauenïens Ecclesiastico subiaceat interdicto, & sic ordinati, si in minoribus ordinib. constituti fuerint, nullo priuilegio, clericali præsertim, in criminalib. gaudeant: in maiorib aũt ab executione ordinum ad beneplacitum futuri Prælati sint ipso iure suspensi. Si quis esset promotus ad aliquẽ Sacrũ ordinem contra dispositionẽ concilij, cũ ex hoc fuerit ipso iure suspensus, ab beneplacitũ futuri prælati, si postea celebraret ante obtentum illius beneplacitum esset irregularis, quamuis suspensionis pœna fuerit ad beneplacitum eligendi Episcopi, & ab illo posset relaxari.

Cum † enim suspensio hæc sit imposita pp delictũ (pro- 3

pter inobedientiam videlicet factam decreto concilij) tunc cõclusio est cõmunis, ꝙ celebrans, est irregularis secundum Pan. in c. si cele. de cle. excom. in col fi per tex in c. 1. de sen. excomm. in 6. & in c. cum æterni, de re iudic. eod. li licet qui dam contra tenuerint secundum eum. Facit quod notat Fel in c. Apostolicæ, de excep. col 3. & melius in col. 7. num. 17 vbi scripsit, ꝙ suspensus ab officio celebrans est irregularis, siue suspensus sit a Canone, siue ab homine: allegat glo. 2. & 3. & ibi Paul col. 4. & in c. is, cui, de sent. excomm. lib. 6. & decis. Rotæ 3. in antiquis eod. tit.

4 An † autẽ promotus ad sacros ante 14. annum cogatur,
f continere, [f] si postquam peruenit ad ætatem legitimã vult contrahere matrimonium, vide Host in Summa, de cler. per sal. promo in § 1. in fin. qui mouet quæstionem, refert opiniones contrarias, & in ea, quam vltimo loco scripsit, videtur tenere quod talis non cogitur continere. Contrarium tamen videtur tenere glo. c. Vno. de cle. per sal. promo. in verbo; discretionis, quæ mouet istam quæstionem, vbi tamen Abb. refert Archid post Hugo, in c. pueri 1. q. 1. tenentem, ꝙ si ordinatus ante pubertatem illa adueniente vult tenere Clericatum, & gaudere priuilegio clericali, tunc tenetur cõtinere, alias secus, quam opi. approbat, & dicit hoc fuisse de mente Innoc & Host & vide in hoc Præ. in c. Subdiaconus 77. dist. tenentem quod Docto. communiter in d. c. 1. notãt, quòd si factus maior contradicit, non acceptans ordinem, non tenetur continere, ex quo dicit ipse quòd resultat monstrum, videlicet quòd minor recipit characterem ordinis sacri, & tamen si contradicat maior factus non tenetur continere, licet Card. in clem. fin. de ætate, & qualitate in 1. q. tenet, ꝙ si talis erat doli capax, tenetur continere, per glos. in d. c. Pueri 1. q. 1. Et idem dicit, si quam primum peruenit ad doli capacitatem non reclamauit, quia tunc incipit obligari. Et vide in hoc proposito, ꝙ notat Nicolaus de Millis in suo repertorio, in verbo, Clericus promotus, vbi referendo Hostien & Innoc. in c. vel non est compos. de tempo. ord. Et Compostella, & Ioan. Andr. in ca. vnico. de cler. per sal promo. Et in d. c. vel non est compos. & Archi. in cap pueri. 1. q. 1. dicit, quòd promotus infra pubertatem inuitus, & coactus potest contrahere matrimonium, per glo. in d. c. vnico. & quod idem est, si non fuerit coactus, dum tamen infra pu-
ber-

bertatem contradicat, & perseuerat in contradictione vsq; ad pubertatem, vel si infra pubertatem non contradicit, & statim dum cœperit peruenire ad pubertatem contradicat: & quod illud statim intelligitur intra triduũ, & quòd alias non auditur, licet glo in d.c vnico, & in d.c. vel non est compos, aliter teneat secundum eundem.

ANNOTATIO.

Extra tempora. Adde quod prima tonura quolibet die conferri potest, cum iura certum diem ad eam conferendam non præfigant, & sic de consuetudine generali seruari testantur Hostien. Ioann. Andr & Cardin. in c. pen. de tempo. ordi. per ca. cum contingat, de ætate, & qualit. Et tam in diœcesi, quam extra potest Episcopus subditis suis tonsurã conferre. Barba in c. nouit. de offi. deleg. quem sequitur Petrus Rebuf in pract. benefi. tit de clericis ad sacros ordines male promo. glo. 1. nu. 4 idem in tract. nominationum q. 14. num. 19. & 65. Hodie tamen ex sacro Conc. Triden. sess. 6. c. 5. de reformatione, non licet Episcopo extra suam diœcesim cuiusuis priuilegij pretextu pontificalia exercere, sine ordinarij loci expressa licentia, & in personas eidem ordinario subiectas tantum, quod si aliter factum fuerit, Episc. ipse ab exercitio Pontificalium, & sic ordinati ab executione ordinum ipso iure suspensi sunt.

A *Ordines Ecclesiastici qb. dieb. sint cõferẽdi.*

Minores verò ordines, quando Episcopo, & vbi sibi videbitur, dari possunt: licet Dominicis, & alijs festiuis diebus conferri debeant c. de eo. de tempo. ordin. sacri verò ordines, nũquam nisi in publica ordinatione conferuntur, c. quãdo 75. dist. & in maiori Ecclesia. gl. not. in c. ordinationes, d. dist. Conc. Triden sess. 23. c. 8. de refor. vbi decretum est, sacros ordines in Cathedrali Ecclesia conferendos esse, præsentibusque ad id Ecclesiæ Canonicis: si autem in alio diœcesis loco celebrentur, semper in Ecclesia, & clero præsente fieri debet. Vnde non erit valida ea consuetudo, cuius ratione Episcopi hos ordines, ubi eis placebat, conferebant. Quam validam esse scripsit Floren. in 3. p. c. 14. §. 17.

Item sacri ordines, nempe subdiaconatus, & diaconatus, & presbyteratus, nõ nisi in Sabbathis, quatuor temporum, aut Sabbatho sancto, uel Sabbato ante Dominicam de Passione sunt ministrandi, tex. in c. 3. de tempo. ord. c. fi. 75. dist.

Hos

D. Ignatius Apostolorū coętaneꝰ

Hos equidem Sacros ordines & alios nominat D. Ignatius Epistola ad Antiochenses, ibi, *Saluto sanctum presbyterium uestrum, saluto sanctos Diaconos, saluto Subdiaconos, lectores, cantores, ostiarios, laborantes exorcistas, atque confessores.* Vt non dubium sit hos ordines Apostolorum tempore quo vixit Diuus Ignatius, fuisse.

Cōstituitur rō, propter quā statutis tēporib. & non in alijs sacri mini strentur

Ratio vero propter quam his temporibus statutis, potius quam aliis ordines sacri ministrētur, ea adducitur a Prep. in c. quoniam, §. ceterum 75 dist. nempè, quia sacerdotes & alij clerici cum in Sacrosancta Ecclesia locum obtinent, quē olim Leuitæ apud Israeliticum populum obtinuerūt: quos, vt legitur, libro Numer. Dominus pro primogenitis recepit eos, & in Aegypto, dum primogenita Aegyptiorum interficerentur custodiuit, cum quasi primitię sint, equidem quasi primitias Deo summe gratas offerimus, cum aliquos sacris ordinibus donamus; vnde consentaneum est, vt pro primitijs temporum scilicet quatuor temporibus, hominum primitias offeramus. Item hoc ita stabilitum fuit, vt ordinati sub quatuor Euangelijs, Deo & Ecclesiæ seruire firmissimis animis concipiant, Vere vt virtutib. floreant, in Aestate vt fructus afferant, in Autumno, vt fructus operum metant, in Hyeme, vt iā collectos fructus in horreo conseruent, vt eis cū Domino fruantur. Hanc rationē tradit Pet. Rebuf. in d. gl. 1. nu. 9 Nouiss. autem Cathech ad Parochos Pij huius nominis V. Pont: Maximi iussu editus in tit. de Sacra. ordinis ver. Sequitur nunc egregiam rationem his verbis scribit. *Ex quo factum esse intelligimus, ut statutis tantūmodo diebus, quibus etiam solennia ieiunia ex uetustissimo Catholicæ Ecclesiæ more inducuntur, ordinationes fiant: ut scilicet, fidelis populus, eiusmodi sacrarum rerum ministros pijs & sanctis precationib. a Deo impetrent, qui ad tanti ministerij potestatem, recte, & cum Ecclesia utilitate gerendam aptiores esse uideantur.*

Nec ea consuetudo firmitatē obtinebit, qua introductum fuerit, quod sacri ordines extra tempora ministrentur ca. 2. de tempore ord: Imo tam ordinans quam ordinatus grauissimè peccat sacrorum Canonū violator ab Spiritu sancto, cuius instinctu conditi sunt condemnatur, c. violatores 25. q. 1. Floren. in 3. p. tit. 14. c. 16. §. 16.

In Sabbatho sanè potius quam alijs diebus ordines conferri debent, quia dies illa Spiritui sancto consecrata est, eius

ius bona in ordinibus longa manu recipiuntur c. quod a patribus 75. dist. notat Rebuff. d. gl. 1. nu. 9.

Ista aũt Sabbathorũ tempora duob. casib. transferri possunt; in sequentes dies Dominicos. Primo si ab ordinatis & ordinandis ieiuniũ seruetur, vsq; ad sequentẽ diem Dominicũ: tunc equidem ipso Dominico die ministrare ordines possunt, tex. in d. c. quod a patrib. Sed quia tale ieiunium in discretum, & maximè periculosum esse censetur, vt bene not. Inn. Host. & omnes, in c. literas, de tempo ord. minimè decet, vt tanta dicti ieiunij productio fiat. Secũdo, si die Sabbathi tanta esset ordinandorũ multitudo, vt nõ possent omnes ordinib. insigniri: tunc equidẽ in diẽ Dominicam ordinum collatio differri põt. Ex Inn. sñia in d. c. literas, quem sequitur Sylu. in Sum. in verbo, ordo 2 q 6.

Episcoporum verò consecratio, solis Dominicis, & festiuis diebus, facienda est, a summo mane, a ieiunis saltem circa horam tertiam, ca. ordinationes, 1. 75. dist. not. Syluest. in Summa, in verbo, consecratio 1. q. 3. Quæ sane consecratio Episcoporum, aliud tempus a iure statutum habet, intra qđ fieri debet: nam quisquis Episcopus fuerit pronunciatus, intra trium mẽsium spacium consecrari debet, sub pœna amissionis perceptorum fructuũ, quod si per aliud trimestre distulerit, ipso iure ipsa Ecclesia Episcopali priuatur. Concil. Trid. ses. 23. c. 2. de refor. Quando verò trimestre currere incipiat, an a die electionis, vel à die confirmationis, tradunt Doctores in ca. quoniam quidam 75. distinct. Syluest. in d. quæst. 4. *Cõsecratio Episcoporũ, quib. diebus faciẽda sit*

Virginum etiam consecratio solis festis facienda est c. 1. de tempor. ord. vbi glo. & Doctores latè de hoc disserunt. Ecclesiarum autem consecratio quibuslibet etiam feriatis diebus fieri iure põt, quia sic suadet necessitas, & cultus diuini augendi causa cap. 2. cum glo. de consecr. Ecclesiæ, vel alta.

Et licet ad ordines conferendos præfixa & diffinita certa tempora sint, vt iam ostendimus: Summus tamen Romanæ Eccl. præsul quolibet tempore ordines etiam sacros conferre potest, c. 1. de temp. ord. Quia prohibitio hæc a iure positiuo originem habuit, a quo ipse solutus est, c. proposuit, de concess. præben. Imo scribit Ange. in l. 1. C. de sent. pass. posse Antistitim Romanũ solo verbo Episcopum vel prælatũ creare, licet hoc facere non sit solitus, sed formam debitam

ser-

seruat, vt alij ita seruent. Et hanc ipsam gratiam ordinandi extra tempora concedere potest Episcopis in ordinandorũ fauorem. Tradunt Doct. in d c. 1. Rebuff. in d. pract. d. glo 1. nu. 12. & hoc Romanæ Curiæ Stilus obseruat, prout testatur Simon Maio in tract de irreg. lib. 3. c. 14. num. 9. Is uero qui extra tempora absque Romani Pontificis indulgentia temere fuit ordinatus, characterem recipit, nõ uero ordinis executionem. c. cum quidam. de temp. ord. Imo sic promotus inter irregulares ascribitur a Spec. in tit. de dispen. §. iuxta. uers. Item ordinatus extra tempora, de quo latius infra agendum erit. Quinimo Episcopus qui ordines cõtulit, graui pœna plectendus est. c. cum quidam, c. 2. de temp. ord. & ordinandi potestate priuatur. c. Subdiaconus. 77. dist. Hodie vero ex sacro Conc. Trid sess. 23. c. 8. de reform. ab ordinum collatione per annum suspensus est.

Dispensatio autem cum eo, qui extra tempora ordinib. fuit initiatus ab Episcopo qui in nulla fuit culpa, obtineri potest, ut condignam pœnitentiam susceptos ordines possit exercere, c. cõsultationi, de temp ord. Sed ut ad altiores promoueatur, a solo Romano Antistite impetrari potest. not. Syluest. in Sum. in uerbo, irregularitas, q. 10. Tabi. in uerbo, irregularitas, 4. nu. 6. Summa confes. de ætate ord. q. 35.

B *Ante legitimam ætatem.* Adde quod *Natura* (vt libro de senectute, scribit Cicero) *Vnicuique suam tempestiuitatem dedit, infantium, puerorum, & adolescentium infirmitas est, ferocitas iuuenum, grauitas iam constantis ætatis, maturitas Senectutis. Senij autem labor & dolor: atque inter illas ætates quadã consiliorum expertes sunt, vt infantia, pueritia decrepita ætas. Quædam consilia habent, sed ea fragilia & infirma, ue adolescentes: quædam firma quidem, sed necdum usu & experientia corroborata, ut iuuentus quædam matura & solida, multaque rerum cognitione, usu et exercitatione cõfirmata, ut media ætas, & senectus.* Hac itaque ratione fit ut clericis pro ætatis qualitate ordines & beneficia conferantur. Et ideo sunt equidẽ singulis ordinibus præscriptæ ætates, quamuis pro uarietate temporum diuersis mensuris statutæ Tonsura etenim fere semper in septennio obseruata est. tex. cum glo. in c. nullus de temp. ord in 6. qui annus debet esse completus. cap. in singulis. 77. distinct. Regia l. 27. titu. 6. par. 1. Reliquorum vero ordinum uarij fuerunt termini, ut constat in dicto cap.

Cice. elegantissima verba de humana ætate.

Qua ætate singuli ordines sint conferendi.

in

In singulis,& in cap.placuit,eadem distinct.77. Postea autem in Concilio Viennensi, Sacris ordinibus certus status est terminus,nempe subdiaconatui annus decimus octauus, diaconatui uigesimus, sacerdotio uigesimus quintus, ut in clemen.generalem,de ætate,& qualitate. Episcopatui semper annus trigesimus necessarius fuit.cap.cum in cunctis. de electio. At Concilium Tridentinum.sessio 23.cap.12.summa consideratione huic rei prouidit: nam subdiaconatum permittit existenti in vigesimo secundo anno, diaconatum vigesimo tertio,presbyteratum uigesimo quinto. Reliquis vero minoribus ordinib. nullum tempus præfixit, quasi plus momenti habendum sit in literis, & moribus, quam in ætate:ad quod mire congruit sententia Diui Thomæ,in 4.sent. distinct.25. Hi autem anni omnes,in ordinibus recipiendis necessarij non exacti,sed cepti sufficiunt,ut in d clemen. generalem,ubi glo. & Docto. & notat noster Gregor. in dicta l.27.par.

Ordinatus ante legitimã ætatẽ ex superueniẽte, an impedimentum deleatur

Is vero, qui ante legitimam ætatem Sacris ordinib. fuit insignitus,non potest eosdem ordines exercere,donec legitima ætas accesserit:qua quidem accedente,cessat omne impedimentum, & ea ratione libere poterit in susceptis ministrare.cap non est compos,de tempor.ordin.not.Archid. & Præposi.in cap.placuit,77 distinct Henric.in cap.consultationi, de temp.ordin. & hanc opinionem communem esse fatetur insignis D.Couar.in clemen. si furiosus, de homi. 1. par.§.1.nume.4. Nec ante legitimam ætatem ordinatus est ipso iure suspensus,sed suspendendus, ut in dicto cap non est compos Quem ita interpretantur Archid. Præpo.Cardin.a Turrecrema.in dicto cap.placuit. Floren in 3.par.tit. 14 capit.16.§.15.Alber.Trot.de uero & perfect.cleri lib. 2. c.17. quam opinionem communem esse testantur Card. in d.c.uel non est compos,ad finem.Præp in d.c.placuit.Gonsal.a Villadiego de irreg c.de suspen.col.2. Mart. Nauar. in Manua. confess.c.25.nu 70. & eam sequitur Magist.4. sent. dist.24.q.5.Fuerunt tamen multi maxime authoritatis viri qui expressim tenuerunt, ante legitimã ætatem ad ordines pmotum ipso iure suspensum esse. At si cõem sniam amplectimur,oĩ prorsus difficultate caret in ordinib.minor. ministratẽ ante ætatem a iure diffinitam minime irregularitatẽ cõtrahere,cũ nec a iure,uel ab hoie suspensio iposita fuerit.

Quod

Quod si quis contrarium sequi maluerit, idē asseuerare necesse erit, cum suspensio hæc non ob crimen, sed ob defectū a iure fuerit statuta. Ita tenuerunt Card. in d. cle. generalē, 5. & 6. q. Domini in c. eos, de temp ord in 6. Card. in c. si celebrat. de cleri. excō. Villadiego in d. c de suspensione. col. 2. quam opinionem communē esse fatentur eam sequuti Floren in 3. par. tit. 28. c. 1. §. 1. col. 2. D. Couar. d. § 1. nume 4. & hoc de iure veteri: Quid autem de iure nouo in hoc decretum sit, infra dicemus.

Tradun tur multa lectu non indi gna de literis dimissorijs.

C · *Sine licentia sui Præsulis.* Adde ꝙ facultas hæc per literas (quas dimissorias appellamus) concedi solet, illarumq; usus etiam S. Aug. temporib. seruari consueuerat: vt ipse testatur in Epist. ad Clerum. Hyp. Epist. 137 ver. *Cum. n. ista mea causa.* Et aliquando literæ istæ sunt speciales, nempe vt possit quis a tali Episcopo ordinib. insigniri, & tunc si ab alio ordinetur ordinib. collatis minime iuuabitur, cùm nullam ad hoc facultatem habuerit, & vnius concessio, alterius censetur exclusio. l. cum prætor. ff. de iud. ca. nonne, de præsumpt. Solent etiam literæ generales concedi, ut possit quis ordinari a quocunque Antistite gratiam & communionem Sedis Apostolicæ habente c. pen. de præscr. not Pet. Rebuff. in pract. benefi. de literis dimissorijs. nu. 3. Quibus quidem literis oportet vt exprimatur, qui ordines illarum ratione sunt ministrandi, quia concedendo solùm recipi minores, uel ordines tantùm, maiores ordines minime comprehenduntur. c 1. de temp. ord. Oportet etiā quod dictæ literæ contineāt excusationis causam, ob quam ipse proprius Episcopus non potest ordines conferre. c. 1. de temp. ord. li. 6. & ibi. *Per eius Episcopi patentes literas causam rationabilem continentes, qua re ipsum nolit, aut nequeant ordinare.* Consuetudine tamen in multis Prouinciis receptum est, ut nulla causa assignetur, quam consuetudinem ualidam esse scribit Petrus Rebuff in loco iam alleg. nu. 18. Nec dimissoriæ literæ concedi debēt, ante legitimum examen, & approbationem, vt in Concilio Trid. sess. 23. c 3. Has autem dimissorias ab Episcopo originis, dummodo sit electus, & confirmatus, licet non consecratus concedi oportet, c. nullus, de temp. ord. lib. 6. vbi decretū est etiam concedi ab Episcopo domicilij, uel beneficij, & a Vica. Gene. Epis. ac Ca. sede vacante, inferiores nullo modo eas concedere possunt, vt ibi, nisi hoc fieret ex legitima con

Consu- suetu-

ſuetudine, vt gl. & Doct. ibi not. & Aufre. in Capel. Tholoſ. dec. 450. Hodie vero ſecundum Cõc. Trid. dec. ſeſſ. 23. c. 10. ſolus Epiſ. eas concedit. Et ideo nec Abb. nec alijs Prælatis exemptis prætextu priuilegiorum, aut immemorialis conſuetudinis, nec cap. ſede vacante id iam licebit, nec illis permittetur, qui in Epiſcopi iuriſdictione ſuccedunt. Qui vero ſanctiſſimam illam ſanctionem uiolauerint, ab officio, & beneficio per annum ipſo iure ſuſpenſi ſunt. Capitulum autẽ ipſo facto ſubiacet Eccleſ. interdicto, Conc. Trid ſeſſ. 7. ca. 10. de refor. Ordinati autem prætextu dictarum literarum (quas capitulum miſit) ſi in minorib. conſtituti fuerint, nullo clericali priuilegio præſertim in crimina. gaudent, maioribus etenim inſigniti, eorum executione ad beneplacitum futuri Prælati ſunt ipſo iure ſuſpenſi, vt ibi.

Poterit tamen Capitulum his dimiſſorias literas tribuere, quando Epiſcopalis ſedes vltra annum uacauerit, ita colligitur manifeſte ex dicto Sacroſancto Trid. Conc. d ca. 10. ſeſſ. 7. cum tantũm cap. vacante ſede prohibeat dimiſſorias literas indulgere infra annum, a die uacationis, lapſo uero anno ius antiquum non mutatur: & ideo in viridi obſeruantia manet, l. præcipimus, C. de appel. cum alijs. Alter & ſecundus caſus eſt, quando quis ratione obtenti, uel obtinendi beneficij, arctatus ſit ad Sacros ordines ſuſcipiendos, tũc capitulum vacante ſede, dimiſſorias literas poterit concedere. Conc. Trid. alleg. c. 10. ibi. *Alicui qui beneficij Eccleſiaſtici recepti, ſiue recipiendi occaſione arctatus non fuerit.* Tertius caſus erit, Sede Apoſtolica uacante, tunc ſacro Col. eas literas dare prohibitum non videtur, quia illius vacantis ſedis iuriſdictionẽ, non apparet in hoc, a Tridentino Concilio fuiſſe limitatam, & ideo ea uti permiſſum eſſe cẽſetur: ita tenet Simon Maiolus de irreg. li. 4. c. 5. nu. 5.

Non tamen poterit Epiſcopi ſuperior nempe Archiepiſcopus iure Metropolitano, ſubditis ſuffraganeorum ſuorũ, vt prima initientur tonſura, vel ad ordines promoueantur, dimiſſorias literas tribuere. ita tenet Peruſi. & cõmunis ſententia ſcribentium, in d. c. nullus. de temp. ord. in 6. At Summus Eccleſiæ Præſul Chriſtianis omnibus eas poteſt indulgere. cap. 1. de tempo. ordi. quia eſt generalis Epiſcopus totius mundi. cap. fraternitatem, 81. diſt. cap. cuncta per mundum. 6. quæſt. 3.

Poſtquam

Postquã uero dimissoriæ literæ ab Episcopo fuerint concessę, minime exspirant concedentis morte. Ita singulariter tenet Card. in clem. fin. q. 5 de elect. & suffragatur casus notab in extrauag inter cunctas, §. duos, de priuileg. & hanc opinionem sequi uidetur Petrus Rebuf. in pract. benefic. de for. dimiss. num. 40 & eam fatetur communem insignis Mar. Nauar in c placuit, num. 15. & num. 161. de pœnit. dist. 6. Pari ratione idem uidetur asseuerandum in dimissorijs literis a cap. concessis sede uacante, in casib sup expressis, & a Sacro Concilio permissis, & hoc docet expresse Io. Imo. in ca. 2. in fi. ne sede uacante. Nam concessa a Capitulo, effectum sortiuntur finita Capitul: potestate. cap. his quæ de maiori. & ob. cap uni eo tit lib. 6. Anchar. in cap. 1. in fi. ne sede uacan Feder. de sen. cõsi 16 Quibus plurimum conducit, quia licet mandatum de aliquid faciendo, morte mandantis exspiret, non tamen gratia. tex. in c. si cui. de præben. in 6 & in cap. si super gratia. de offic. deleg. eo. lib unde dixit glo. celeberrima, in cap. cum ex eo, de elect. lib. 6. in uerbo, septennium, quod dispensatio Parocho ab Episcopo concessa, de non residendo, ut literis uacare possit, nõ solum morte eius non finiri, sed & quod plus est, nec ab eo possit reuocari, quam dicit esse sing. Roman. singu 517. His etiam consonũ est, quod facultas cuipiam concessa de celebrando in domo sua, morte concedentis non extinguitur. Ita Rota in antiquis decis. 180. incip. Camerarius. Nec ab hoc alienum est, quod pulchre scribit Innoc. in cap. quod translationem. de offic. deleg. nempe indulgentias a Legato concessas, eius legatione finita durare: cuius opinionem communem esse testatur Nauar. in d. c. placuit, d. nume 164 quo loco ipse iure consonum esse censet facultatem eligendi confessarium minime concedentis morte finiri.

Tribus tamen casibus singularibus potest quis ab alieno Episcopo absque literis dimissorijs ordinibus insigniri. Primus est. Si Episcopus proprius fuerit suspẽsus, eo quod alienos ordinauerit, tunc alienos suos ordinare poterit. tex. no. in c 2. de temp ord. libro 6. Sed ordinati probare tenentur Episcopi suspensionem, per Metropolitani declarationem, alioquin non crederetur ordinario: ut optime scribit Petr. Rebuf ubi sup. nu. 19.

Secundus, quando Episcopus sibi nõ subdito ordines cõfert,

fert.cum spe ratihabitionis proprij Episcopi quæ postea sequuta est.tūc sane nullæ dimissoriæ literæ necessariæ sunt, & absque pœnæ metu id fieri potest.tex.not.in cap.Lugdunensis.9 q.2. Sic tenet Raymun.qui fuit opinionis huius antesignanus in Sum.tit.de for.confec versi.In summa,nota quod ordinati & sentit glo in c nullus alterius,in fin glo. mag.9 q 2.Sequitur Maiolus de irregul.lib.4.cap.2.num.7. & a sensu contrario probari opinio hæc videtur in Concil. Triden sess 14.cap.3 de reform. Contrarium tamen innuit glo.in c.eos.de temp.ord in 6.& opinionem illam sequitur Rebuf.ubi paulo ante allegaui.num.11. Paris consi 136.col. 1.volum.4.Sum.confess tit.de ætate ord.quæst.38 Quę opinio ea ratione fulcitur, quia proprius Episcopus eam ordinum collationem ratam habere non potest,cum suo nomine celebrata non sit,ut in reg.ratum.de regul iur.lib.6.cap. cum quis,de senten.excommu.lib.6.Et cum talis ordinatio Sacris canonum decretis irrita sit, ratā habere minime potest.l.quod ab initio,ff.de reg.iur. quæ sentētia mihi uerior videtur; contraria namque ansam præstaret Episcopis, ut hoc quæsito colore alienos ad ordines promouerent, inde innumerabilia damna orirentur. Fateor tamen quod plurimum refragatur tex in d.cap.Lugdunensis, de cuius intellectu nimis inter Doctores est cōtrouersum: & ea ratione patitur diuersos intellectus.Primo,quod illius tex.decisio iuribus recentiorib. sit antiquata, vt sentire videtur Archid. ibi,ad fin.vers Sed contra,qui allegat plura iura cōtrarium disponentia, quorum pleraque emanarunt, post illius sanctionem. Secundo, interpretari potest,ut tantum procedat in collatione primæ tonsuræ,seu minorum ordinum, nō uero in sacris maiorib.ordinib.quem intellectū scribit Quint. Man uir sane doctissimus in reg. Cancel reg.34.q.4.nu.12. Tertio,potest asseuerari,quod ideo admissa fuit ratificatio, quia ille ordinatus notus erat,prout ibi pōderat Arch.n.3. erat equidem,saltem secundum antiqua iura,maxima differentia inter ordinatum cognitum uel incognitum.Quarto, ex eo quidem procedere, tex.ille videtur,ꝙ ordinatio facta fuit idoneo & habili,& non in contemptum proprij Episcopi, sed quia crediderit ei placere, non uero liceat alias. ita sentit gl.ibi. & gl mag in c.nullus alterius,ead.causa & q.& in c.Eps in diœcesi.7.q.1.sequitur Mando.d.n.4.sed mihi pri

Eleganter interpretatur tex. in c. Lugdunensis.9. q.2.

mus intellectus magis arridet. Nec quinto displicet intelle ctus assignatus a Petro Rebuf.in pract.benefi.1.p.de formula dimissoriarum literarum,nu.14. qui asseuerat eo.tex.non probari ꝙ per ratihabitionem Episc. cõfirmetur ordinatio, sed Episcopus relaxat iniuriam sibi ab ordinato illatam ibi, miserationis intuitu in suo quoque honore recipias.

Tertius casus est,quando quis triennio commoratus fuerit cum aliquo Episcopo , tunc ab eo potest ordinibus insigniri,si statim cum ordinibus, illi beneficium Ecclesiasticũ conferat,ita diffinitum est in Conc.Trid. sess 23.ca.9.de reform quod tantum locum obtinet,vt ex eius verbis deduci tur in illis familiaribus , qui cum Episcopo commorantur, & præsentes suis obsequijs assistunt,alioqui,si absentes fue rint in regione remota, etiam si illorum sumptibus viuant, sine dimissorijs literis ordinari non possunt, nam Episcopus hoc casu minimè poterit illius mores noscere : qñquidem hoc triennium ad hoc pręfixum est. Et conducit etiam eiusdem Conc.Trid.decretum,ses.14.c.2. de reformat.ibi, *Etiam pratextu familiaritatis continuę comensalitatis sua*. Et cum potestas hæc limitata sit, non debet excedere limites, l.diligenter,ff. mand.tradunt latissimè Moderni,in cap.cum ordinem,& in cap.si quando,de rescrip.Qualitas necessario probanda erit not.Lap.alle.59.Bellam.dec.747. Nec verbis narratiuis Epis.hoc asseuerantis fides adhibenda est, vt mul tis adductis probat doctissimus Cardinalis Petrus Paul Paris.consi.137.nu.31.vol.4. Episcopi tamen titulares familia res suos nullo modo ordinibus insignire possunt, nec primã tonsuram conferre,absque sui proprij prælati expresso consensu, uel literis dimissoriis: contra facientes ab exercitio pontificalium per annum, taliter verò promoti ab executio ne ordinum sic susceptorum, donec suo prælato visum fuerit ipso iure suspensi sunt, vt in dicto Concilij decreto.

D *Ordinis executio*. Adde quod de iure antiquo ad sacros or dines sine literis dimissorijs promoti ab alieno Episcopo suspensi sunt ab ordinum executione, quo ad se tantum, non quo ad alios:& ideo si in susceptis ordinib. ministrauerint, nullam irregularitatis labem contrahebant,ita glos. Domi. & Doctores in c.eos,de tempor.ord.lib.6. Ioan. Andr.in ca. quod traslatus,eo.tit.in 6. Et in ea ratione in dispensatione obtinenda contractæ suspensionis, sat erat,quod exprimere

tur,

tur, quod non obstante tali suspensione, possent vti clericali charactere, & in susceptis ministrare, ita Angel. in Summ. in verbo, irregularis, §.32. Sed hodie aliter statutum est, vt infra latius describemus.

Et non solum minores, vel alij Sacri ordines ministrari non possunt ab Episcopo alieno, absq; dicta suspensionis pęna: sed si prima tantum conferatur tonsura, talis ordinatio nulla est: quia Episcopus sacrorum Canonum statuta violat, quia nititur huiusmodi initiatum, ab aliena plebe vsurpare, cap. primatus, 71. dist. & ibi not. Cardi. a Turrecrema. tex. not. in d.c. eos de tempor. ord. in 6. & ibi not. gl. in verbo, ordinare, & Doctores ibi communiter sequuntur, tex in c. fin. & ibi glo. fin. eo. tit. & libro. Et ea ratione, gaudere nō potest, qui tonsura sic initiatus est, priuilegio clericali: prout se ita vidisse iudicatum testatur Bart. Cass. in consue. Burgund. Rubr. *Des iustices* gl. *Sont creux* in fine. Quod sequitur Petrus Rebuf. in tract. nominati. q. 14. num. 42. & hoc verius censeo, licet contrarium tenuerit Guid. Pap. decis. 446. incip. laicus.

Ex quo manifestè sequitur, ꝙ sic promotus, non poterit Ecclesiastica obtinere beneficia, sicuti si tonsura non esset initiatus c. fin. de clerico excomm. ministran. paria namque sunt, nullam obtinere tonsuram, & habere inutilem, quoties vitiose cautum est, pro non cauto haberi debet, l. quoties, ff. qui satisd. cogan. Et ideo impetrans a Summo Romano Præside aliquod beneficium, si nō exprimit se ab alieno Episcopo fuisse promotum, illius impetratio subreptitia est iudicanda: quia si Pontifex compertum habuisset, tonsuram nullam esse, ei non contulisset: vel saltem non ita de leui, capitulo postulasti, in fine, de rescrip tradit Oldra. consi. 215. col. pen. Nam cum iste quo ad se suspensus sit: priuatus est omni actu spirituali, tendente ad sui commodum: vt scribit Anton. in d. ca. fin. & ob eam causam redditur inhabilis ad obtinenda beneficia. c. cum bonæ, de ætate & qualitate. Ita singulariter multis adductis rationibus & fundamentis cō suluit Ioann. Cepha cons. 682. per totum, vol. 5. quem vide.

Et ea ratione optimum erit consilium, vt is a Pontifice Summo literas impetret (*quas perinde ualere vocant*) vt impetrãtis ordinatio perinde valeat, ac si a pprio Episcopo collata fuisset, & sufficeret sola signatura, & tunc nihil ei op-

poni poterit, quod fieri poterit, antequam beneficium accepet: postea verò in præiudicium alterius non valeret. Ita scribit Petrus Rebuff. in tract. nominationum, q. 14. nu. 42.

E *Extrauagans Pij II.* De qua extrauaganti constitutione, vltra Doctores hoc capite ab authore allegatos, meminerunt Petrus Rebuff. qui ad literam etiam refert in practica benefic. in titulo, de clericis ad sacros ordines malè promo. glos. 4. Didac. Couarr. in clem si furiosus 1 parte relecti. §. numero 4. de homi. Dom. Soto in 4 dist. 25. q. q. 1. ar. 3. Gregor. Lopez in l. 28. tit. 6. p. 1 in verbo, *El beneficio.* Mart. Nauar. in c. accepta. oppositione 8 num. 34 de restit. spol. & in Manu. confess. c. 25. nu. 70. Quæ hodie confirmata est nouissima Pij V. Pontificis Maximi constitutione, vt habetur inter suas Apostolicas sanctiones (quas motus proprios appellamus) sanctione inquam 22 fol. 14. Circa quam constitutionem, aliqua sunt consideratione dignissima, & vsu frequentia a candidis lectoribus notanda.

Extrauagās cōstitutio Pij. II. P. Maxi. quę incipit: Cum ad Sacrorū ord. latissimè interpretatur.

Primo, quod eius dispositio minime eum comprehēdit, quo ad forum enim conscientiæ, qui bona fide, & probabili ductus ignorantia (puta ætatis) ordinibus fuit insignitus. Ita optime scribit Mar. Nauar. in d. ca accepta. opposi. 8. nu. 32. Quia illa Pontificia constitutio his verbis vtitur, *Præsumpserit, &c.* quæ dolum significat ex Card. sententia, in clem. 1. q. 38. de priuileg. Idem sequitur ipse Nau in Manu. confess. c. 27. num. 155.

Secundo, quod is qui temerariè suspensionem illam contraxit, postea verò peccato iam per pœnitentiam purgato, bona & candida fide existimans sibi licere celebrauit, irregularis non est. Ita Nau. in d c. accepta nu. 34. hoc ipsum intelligens quo ad forum interius & exterius, modo probabilis ignorantia interuenerit. Idem Nauar in d c. 27. quod ipse probat ex his quæ in simili uoluit glo. in c solent, de sent. excomm. in 6. in glos. pen. quæ probat frequenter bonam fidem ab irregularitate excusare, quam glo. Doctor. ibi communiter amplectuntur, & eam nonnullis rationib confirmat Nauar. in ca. cum contingat, remedio. 3. de rescrip. fol. 161. vers. Secunda decis. Pro quo etiam iterum sunt ponderanda verba dictæ constitutionis. *Præsumpserit, &c.* quæ vt dixi dolum significant: vt tenet glo. insignis, in extrauag. iniuncti, de elect. in verbo præsumat. Ita etiam dictam extrauagan-

gantem interpretatur D. Couar. in dict. §. 1. num. 4.

Tertio, erit egregia illa constitutio interpretanda, quando quis Sacris ordinibus fuerit insignitus, secus si ad minores tantum ordines fuerit promotus, tunc equidem pœnam illam suspensionis ipso iure minimè incurrit. Ita scribit Nauarr. in Manu. conf. c. 25. num. 70. & vltra eum idem scribit Petrus Rebuf. in bene. pract. ti. de clericis ad sacros ordines malè promot. gl. 3 nu. 1. Quod ex extrauag. manifestissimè deducitur, quę tantum loquitur de sacris ordinibus, & non de alijs, & vnum exprimendo, alterum negare videtur, cap. nonne, de præsum. l. cum prætor, ff. de iudi. & si voluisset intelligere de omnibus ordinibus dixisset, ca. ad audientiam, de deci. Maxime quia decretum illud odiosum & pœnale est, & ea ratione restringendum, reg odia, de regul iur. in 6. cum alijs. Nec refragatur tex. in cap. 1. de temp. ord. lib. 6. Siquidem in suo casu intelligitur, vt ibi Doct. not. & ita tenendum est, licet contrarium tenuerit Sylu. in Sum. in verbo irregularitas q 9.

Quarto, nec illud est prætermittendum, ꝙ suspensio illa quæ inducitur ex collatione sacrorum ordinum, si fieri contigerit ab alieno Episcop. vel extra tempora, ordinarij proprij arbitrio relicta est: ipse equidem eam tollere po est, cū expedire iudicauerit. Ita sancitum est in Concilio Trident. sess. 23. capitulo octauo, de reformatio. Ex quo etiam colliges, suspensionem hanc ipso iure impositam esse, cum verbo præsentis temporis infligitur gl. not. in l. si quis maior in verbo, infamia iuncto tex ibi, in verbo, notatur, C. de transactio. vbi Bar Bal. Salice. & Paulus de Castro, & alij recentiores notant, gl. in l. si quis in tantam in glo. magna, versiculo, quarto quæro, C. vnde vi, vbi Bar.. & Angel. colum fin. & in l. sicut, in uerbo, minimè, C de testamen. mili. & in l. 1. § affi cerentur, C. ne liceat poten Anton. in capitulo accedentib. colum. penul. C. de priuileg. Domi. in cap. 1. in fine, de iniur. libro sexto. Abbas in ca. cæterum, col 1. de resc. Deci. in authen. Cassa, colum. 1. C. de Sacrosanct. Ecclesij. quam fatetur communem, & receptā sententiam And. Tiraq. in rep. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nu. 21. C. de reuocan dona. cui suffragatur tex in c excommunicamus, de hæret. & tradit etiam Fel. in ca. Rodulphus, num. 18. & 30 de rescrip. & sentit glos. in regul. in pœnis, de regul. iur. libro sexto quam

esse communem testatur Nauar.in Man.c.27.num.249.

Quinto,non incongruè controuerti potest,an is iudicandus sit irregularis,qui contracta iam suspensione,de qua in dicta constitutione si in eodem ordinis ministerio, in quo eam contraxit simul cum Episcopo (prout est de more) celebret: & verius esse prima facie ex eo videtur,eum ab irregularitate esse immunem, tum quia actus ille non est diuersus,nec distinctus,ab ipsis sacris ordinibus, & ex vno eodéque actu non debet suspensionem & irregularitatem incurrere, tum quia ille non tam celebrat, quam concelebrat cũ Episcopo. nec Ecclesia ministerium hoc Sacrosanctum ordinati,missam consueuit iudicare:sed eam quam ipse solus debita solennitate celebrat.Tum conducit,nam si iste postquã fuerit presbyteratus ordine cõsecratus,inde recederet,absque eo quod tunc concelebraret,non vulgare scandalum generaretur, & maximam notam contraheret, & eum ad hoc sub irregularitatis pœna compellere, nimis durum,ne dicã inhumanum foret,& ideo censendum est legem cum tanta sui honoris iactura noluisse obligare. Tum hoc corroborat, quia extrauagans illa noua est decisio, & pœnalis, vt supra dictum est,merito igitur restringenda.Tum ne grauissimorum virorum testimonio, & authoritate credamus,ita Põtificiam illam sanctionem interpretatur Fra. Bartholomæus a Medina,in Summa, §. septimo, folio quadragesimo nono non tamen superioribus nostris rationibus innixus,sed vna vel altera ratione, frigide tacta.

Sed verius contrarium ex eo censeo, quia cum is simul cum Episcopo concelebret, atq; ideo actum exequatur certo conuenientem ordini, id est, Eucharistiæ consecrationi, non est ab irregularitatis labe immunis,sicuti notat S.Tho. in 4.dist.decimatertia q.1.ar.2.& in 3.p.q.82.ar.2.Palud.d. dist.13.q.4 ar.2.D.Couar. in c.alma mater.2.p.§.3.num.fi. de sen.excom lib.6. & opinionem istam in proposita quæst. tenuerunt viri grauissimi, cum de dispensatione hac inter nos sermo esset, nempe religiosissimus, pariterque doctissimus, Magister Deza,Sacræ Theologiæ professor insignis, & sanctissimæ Societatis Iesu decus & ornamentum: nec non Pater Gabriel Vazquez ipsius Societatis Sodalis, sanctimonia,& literis pclarus,& pro ætate nemini secũdus, qui nunc Romæ Sacratis. Theol.magno cum nomine publicè docet.

Magister Deza,et P. Gabriel Vazqz, Societatis Iesu,

Sexto,

Sexto, prædictæ constitutioni adaptari potest alia interpretatio, vtrum irregularitas quæ ibi iniungitur deleri possit a sacerdote, qui authoritate literarum Apostolicarum facultatem habet absoluendi, a qualicunque censura, & iuris esse certissimi existimo, ei prohibitum esse, quod ex eo ostēditur, quia irregularitas non est censura, neque eius dispensatio necessaria est ad peccatorū absolutionem, & facultas illa absoluendi a censuris & pœnis quæ imponi consueuit in Apostolicis Bullis, & Iubileis, solum quidem comprendere videtur illas censuras, & pęnas quæ peccatorum absolutionem impediunt, quia in illum finem datur, vt ex Bullarū manifestissimis verbis apparet. Nunquam sane potestas absoluendi a peccatis extendi debet, ad irregularitatis dispensationem. Ita scribunt D. Alex. per illum tex. in c. miror 50. dist. Mart. Nauar. in Manuali Confessor. c. 27. nu. 194. & latius n. 250. vbi fatetur ita in Romana Curia seruari: & hoc tenendum est, licet contrariam opinionem tenuerit Dom. Soto de iust. & iure, lib. 6. q. 1. art. 4. & in 4. Sent. dist. 22. q. 3. ar. 1. quem sequitur Ant. Cordoua, in suis quæstion q. 144.

Septimo, illud est animaduertendum, ꝙ stante hodie Sacrosancti Conc. Tridēt. sess. irregularitas contracta in casibus dictæ constitutionis, si occulta sit, ab Episcopo obtenta dispensatione modo ad forum exterius deducta non sit, deleri potest, ita sancitum est in sess. 24. c. 6. de reform.

Octauo, nec illud prætermittam, quod si in actionibus forensibus, & publicis Ecclesiasticis Tribunalibus obijciatur aduersus eum, qui sacris fuit ordinibus insignitus, crimen aliquod ex eis quæ dicta extrauaganti constitutione continentur, per temporis antiquitatem, vel per integritatem ordinantis, vel ordinati, omnia rectè facta esse præsumuntur, & onus probandi contrarium transit in opponentem: ita Innoc. & Host. in c innotuit. de eo qui furtim ordin. suscep. vbi Anton. col. 3. Petrus Fol. in pract. crim. Canon. 2. par. cap. 7. num. 10.

Cogatur continere. Vide Calderin. cons. vni. incip. quidam presbyt. tit. qui clerici, uel vouen. Dom. Soto in 4. Sent. dis. 25. quæst. 1. art. 2. Petrum Rebuff. in pract. benefi. tit. de clericis ad sacros ord. malè prom. glo. 2. nu. 10.

A SIMONIACO. *Cap. XXVII.*

1 Ordinatus a Simoniaco, non recipit ordinis executionem.

1 RECipiens † ordines ab eo, qui sit simoniacus, non re
2 cipit executionem, [a]cum ordines non habeat, nec etiam si ignoranter, nisi dispensetur cum eo, ita dicit gl. in c. perpetuas, lo 2. de simo. in gl. h in fine. Et not Hostien in summa, de tempo. ordi. §. a quo, versiculo, quid si Episcopum. Et tenent etiam Angelus & Syluester in suis sũmis, in verbo, irregularitas, in versiculo, septimò quæritur. Tu vero vide notabilem distinctionem, quam facit Præpo. cap statuimus, lo 1. in fi. 1. q. 1. vbi secundum eum, multum refert an quis ordinetur a simoniaco tolerato, quia tunc non est quod imputetur illi, licèt sciat eum simoniacum, debet Sacramenta ab eo recipere, nisi esset notorium, vel testibus hoc posset probari An a Simoniaco præciso, quia si ignoranter, ex pietate Eccles. habet rata. Si scienter & spõtanee, irrita est eius ordinatio, si coacte, reus erit vsurpatæ dignitatis; si intra mensem cum poterit, ad Ecclesiam non redierit. Et vide Hostien in d. §. a quo, tenentem, quod si credo, vel scio episcopum simoniacum, non in suo ordine, sed in collatione ordinis, seu beneficiorum, si possum obtinere quod ab alio ordiner, hoc debeo facere, alioquin quam diu toleratur ab ecclesia, & est occultus, securè recipio, si cõpellat me, non obstante conscientia repugnante.

ANNOTATIO.

A EXecutionem Nota tamen vtiliter, quod si Episcopus non sit publicus simoniacus, si aliquis inscio illo qui Sacris ordinibus est initiandus, vel sciente, & contradicente aliquid illi dedit, vel promisit, non solum is qui ordinatur, recipit ordinis characteré, sed eius executionem. Ita tenet Bella. quem refert & sequitur Card. Alex. in c. si quis, 1 q. 1. in c. statuimus, ibi, quidquid reclamat gl in d. c. si quis Imò nec soluendo postea illud quod se inscio promissum est, suspensionem aut excommunicationem incurrit. Ita Syluest. in summa, in verbo, Simonia, q 8. § 5. quem sequitur vir perpetua memoria dignus Martin. Nauar. in manu. conf. c. 25 num. 68.

Declaratur Con, Trid. ses. 21. ca 1. de refor.

Et vide hodie egregiam decisionem Sacrosan. Conc. Trident.

dent. sess.21.c.1 de reformati. vbi prohibitum est aliquid ꝑ collatione quorumcunque ordinum recipi, nec etiam pro prima tonsura, vel literis dimissorijs aut testimonialib. nec pro sigillo etiam si sponte detur, recipi potest ab episcopis, vel ab alijs ordinum collatoribus, vel eorum ministris: qui vero sanctionem illam uiolauerint, tam dantes, quã accipiẽtes, ultra diuinam vltionẽ pęnas a iure impositas incurrũt. Notarij vero in illis tantum locis, in quibus laudabilis consuetudo non uiget, nihil accipiendi: pro singulis tantum literis dimissorijs, aut testimonialibus, decimam tantũ unius aurei partem accipere possunt hac lege, ut nullum salariũ pro suo munere exercendo sit constitutum: tunc operam suam gratis præstare tenentur, ꝙ si aliter fecerint, supradictas iuris pœnas, ipso iure incurrunt.

Poterit tamen Notarius, siue Tabellio, post instrumenta confecta, & post ordinum collationem ab ordinato, nulla ꝓmissione præcedente sponte oblata recipere: quia talis oblatio ex ambientis petitione non processit. c. sicut episco. 1. q.2 & vbi causa non adest, uitium non imputatur, c. Neop. 61. di. nam ubi cessat causa prohibitionis, cessat prohibitio, l.1.C. si rector prou. tex. in c. non debet, de consan. & affini. Ita nouissimè tenet Balta. Alm. in tract. de uisitat. in verbis, concilij qualitercunque, nu.26.

Idẽ iure sancitũ est in medico, qui publicum stipendiũ constitutũ hẽt, ne quid ab ægrotis recipiat, potest tñ ab eis post sanitatem restitutam sponte oblata recipere: vt singulariter scribit Ripa, in tract de pest. p. ult. de remedijs ad curandam pestem. § medicorum, nu.114.

Iudex uero an post sententiam possit aliquid a litigatorib. recipere, uide Petr. de Anch. cons.271. nu.4. vbi in facti contingentia interrogatus, consuluit, non vitiari ex hoc eius iudicium, nec crimen repetundarum contraxisse, sequitur Gem. in c statutum, §. insuper, de rescr. lib.6. Felin. in c. tuas nos, in fin. vers. limita, de Simonia.

EXCOMMVNICATIO. *Cap. XXVIII.*

1 *Excommunicati vera conferunt Sacramenta.*

2 *Ordinatus ab excommunicato recipit characterem ordinis, non vero executionem.*

3 *Cum ordinato ignoranter ab excommunicato, dispensat Episcopus: si vero scienter, solus Papa.*

Excom-

1 EXcommunicati † vera conferunt Sacramenta,[a] dum-
a modo in forma Ecclesiæ gerant quod agunt, not. Hos. in summa, de tempor. ordinandor. §. a quo, versicu-
2 lo. Hæc igitur. & † ordinationes factæ ab eis, si in forma Ecclesiæ fiant, ratæ sunt quo ad characterem, irritæ vero, quo
b ad executionem,[b] secundum eum. Et vide eundem, in summa. de ordinatis, ab Episcopo qui renunc. §. si. ubi notat, quod si scienter quis recipit ordines ab Episcopo excõmunicato, indignus est dispensatione. Vide gl. in c. fi. de ord. ab
3 Episco. qui renun. Episco. Si † ignoranter, potest cũ eo per proprium Epis. dispensari quo ad executionem, quam in eũ non transtulit Episcopus excommunicatus. Et vide Ange. in Summa, in uerb. irregularitas, uersi. 30. incip. septimò q̃ritur, & Sylue in sua Sum. in eod. uerb. in §. septimo quærit, vbi tenent, ꝙ ordinatus ab excommunicato, incurrit irregularitatem, & quod si fuerit ordinatus ignoranter, dispensat Episcopus [c] tam in susceptis, quam in suscipien-
c dis Si vero scienter, solus Papa: & idem dicunt de ordinatis a schismaticis. Aduerte tamen, quod si proprius Episcopus fuit ordinator, tunc uidetur, quod etiam cum ignorante nõ posset ipse dispensare, quia dispensaret super defectu proprio, ideo etiam tunc uidetur esse recurrendum ad Papã, uel ad Metrop.

ANNOTATIO.

SAcramenta. Vide Frat. Dom. Soto, in 4. sent. dist. 25. q. 1.
A Simon. Maiol de irreg. lib. 4. c. 25.

Executionem. Adde tex. in c. præter hoc, §. uerum, 32. dis.
B & in c. 1. & 2. de schismat. & in c. cum illorum, de sent. excom. & in c. 1. & ult. de eo qui furtim ord. rece. & in ca. 1. & 2. de ord. ab Episco. qui renun. Episc. quam esse communẽ sententiam fatetur d. Couar. in c. alma mater, 1. par. relect. § 6. nu. 6. de sen. excom lib. 6.

Dispensat Episcopus. Vide Host. in sum. tit de ordin. ab Epi
C scop qui renun. Episco. in fine. Doctores, in c. 1. de schisma. præsertim Henri. & in d. c. cum illorum, ubi Doct. commu. tradiderunt, qui eos excipiunt, qui post ordinem ita susceptum, religionẽ profitentur: his sane, ẽt sciẽter ordinationi, & ordinum suceptioni operam dantibus, a proprijs Prælatis dispensatio põt indulgeri. Idemq; est, si post religionis in

gressum id contingat. Quamuis Inno. in d.c. de schisma. scribat, collationem ordinum factam ab excommunicato, vel excommunicato probabili ignorantia excommunicationis ita firmam esse, vt abiq; vlla dispensatione eius sit executio permissa, quæ opinio communi Doctorum suffragio probata est, vt dixi supra.

HAERETICO. *Cap. XXIX.*

1 *Ordinatus ab hæretico Episcopo, Ecclesia forma seruata, characterem ordinis recipit, non vero executionem.*

ORdinatus † ab Episco. hæretico, forma Eccl. seruata, licet recipiat ordinis characterem, [a] non tamen executionem, neq; Sacramenti gratiam recipit. Vnde tales non sunt ordinandi de nouo, sed habita dispensatione possunt in ordinib. ministrare, nisi quis ignoranter ordinatur. Si vero forma Ecclesiæ non seruatur, neq; ipsũ characterem recipit. Probanť ista ex tex. & gl. quæ ibi not. Pręp. in c. qui perfectionem, 1. q. 1. Et vide Host. in §. a quo, supra allegato, in c. prox. ex quo etiam idem poteris colligere. Et vide Inn. in c. 1. de schismat. & in c. fraternitatis, de hæret. num. 2. & 4. 1 a

ANNOTATIO.

CHaracterem Vide sing. Host. in sum. tit. de schismaticis, §. quid iuris, nu. 4. Dom. Soto. in 4. Sent. dist. 25. q. 1. art. 1. Maiolum de irregul. lib. 4. c. 22. per totum. A

ET A COLLATIONE ORDINVM SVSPENSVM. *Cap. XXX.*

1 *Ordinatus a suspenso non recipit executionem ordinis, licet uere Sacramentum conferatur, Ecclesia forma seruata.*

ORdinatus † a suspenso non recipit executionem ordinis, [a] licet vere ille det ordines, si seruat formam Ecclesiæ. ita voluit Host. in sum. de tempo. ord. in d. §. a quo in d. ver. hæc igitur. & Inn. in c. fraternitatis, nu. 4. de hæret. & Ang. in sua sum. in ver. irregularitas, in §. vigesimo, incip. Septimo quæritur, quod transcripsit Syluest. in sum. in eod. ver. in §. septimo quæritur. 1 a

AN-

ANNOTATIO.

A *Executionem ordinis*. Vide quæ in præcedentibus trib. capitibus dicta sunt. Et latissimè Dom Soc.in 4.sententiarum,dist. 25.q.1.ar.1. Maiolum de irre.lib 4.c.14.

ET QVI EPISCOPATVI RENVNCIAVERAT. *Cap. XXXI.*

1 *Ordinatus ab Episcopo,qui loco simul & dignitati renunciauit,non recipit ordinis executionem.*

2 *Cum quo tamen Episcopus poterit dispensare, nisi crassa & supina præcesserit ignorantia,quia hoc casu Papa solus dispensat.*

3 *Ignorantia probabilis qua sit,ut Episcopus in hac suspensione possit dispensare.*

1 SVscipiens † scienter Sacros ordines ab eo, qui loco simul & dignitati Episcopali renunciauit,executionem
a officij non habet, [a] vt in c 1.de ord.ab.Epis qui renun-
2 cia. Episcop. Quando † vero non scienter id fecerit,discretus Pontifex poterit dispensare, nisi crassa & supina fuerit ignorantia,vt ibi:quia tunc si talis ignorantia præcesserit,vel scientia,solus Papa dispensat,secundũ Abba. ibi. Si vero ignorantia est probabilis,inferior potest dispensare,
3 secundum eum. Est † aũt probabilis ignorantia in ordinato qñ Episcop. renunciauit in Curia & veniens dixit,quod nõ renunciauit dignitati,vel omnino tacuit renunciationẽ, vt not. Host. in sum de ord.ab Epis.qui renun.in § j.ver.Quid si a tali, per quem etiam vide,quid iudicabitur in dubio,qñ simpliciter renunciauit,dè quo ẽt per Abb.in d.c. 1. prope fin.qui referendo Philip & Host.concludit,quod tunc in dubio præsumitur renunciasse loco tantum, & non dignitati. Et vide Ang.& Syluest.in suis Summis,in verbo,irregularitas in vers.octauo quæritur.

ANNOTATIO.

A *Non habet*. Vide Host.in sum.tit.de schisma.§. quid iuris.nu.4.& Regiam l.22.tit.6.par.1.

INTERDICTIQVE TEMPORE AD ORDINES SVNT promoti. Cap. XXXII.

Quod noue editum est.

1 *Sacramentum ordinis interdicti tempore ministrari nõ põt.*

Episco-

1 *Episcopus conferens ordines tempore interdicti, præsertim maiores irregularis efficitur.*
3 *Quid si minores ordines conferat.*
4 *Diaconi & Subdiaconi assistentes ordinum celebrationi dicto tempore an irregularitatem contrahant.*
5 *Episcopus qui interdictum decreuit, si non seruat, sed eo ordines conferret, irregularis efficitur.*
6 *Qui ad sacerdotium promouetur tempore interdicti irregularitatis labe afficitur.*

SAcramentum † sanè ordinis nullo modo interdicti tpe ministrari permittitur: ꝙ tenuerunt.In.& Doct.in c.nó est. de sponsali. Anch.in c alma mater.col antep de sẽ. excõ.li.6.Cald de Ecc·int.f.12.col.3.& tenuerunt ex Theolo,Flo.in 3.p.tit.26.c.4.Palud.in 4 sen.dist.q.8 ar. 2. conc. 6.Syl.in verb.interd 5.q 7. quam opinionẽ coẽm esse fatetur D.Cou.in d.c.alma mater.2.p.relect.§.2.nu.4.eamque sequitur latiss. Mar.Nau.in manua.conf c.27.n.17.Quæ cõmunis sententia procedit ẽt si immineat necessitas ordinãdi Presbyt.Diaconos,aut Subdiaconos,aliosve Eccles.ministros; vt scribit Syluest.in loco præcitato contra Ab. in d. c. non est vobis.col.fi. 1

Ex qua iuris prohibitione procedit, † Episcopum interdicti tempore ordines conferẽtem, saltẽ maiores & sacros irregularem esse,tum quia celebrat missarum solẽnia, ut c. seq.post authorem disseruimus,tum quia actum exercet ordini Ecclesiastico competentem tempore prohibito, vt in eod.cap.trademus,cum ad Episcopalem ordinem ministerium Sacrorum ordinum pertineat,præsertim propter Episcopalem potestatem,necessarius est,in ipso Episcopo sacer ordo,vt verè Episcopus sit, & potestatem indelebilem acquirat.gl.no.in c.1.de cleri.per sal.prom.& in capitulo ex literis,de excessibus Præla.vbi Abbas. Quamuis opinio contraria verior multis videatur ex eo,quod Episcopalis potestas indelebilis sit,& ab alijs officiis distincta, tametsi eam exercere non possit, qui presbyter non sit. secundũ Ioan. Andræam,& Doctores,in d.c.1. Sequitur Iacobus de Concilio,lib.10.artic.7.& esse hanc communem opinionem fatetur Abbas in dicto cap primo.Coua.lib.1. variar. resolut. capitulo 10. numero 15. Quo ad irregularitatem tamen 2

incurren-

incurrendam, in specie proposita nulli dubium esse potest.

3 Imo † eandem irregularitatis labem Episcopus contraheret, si tantum tempore interdicti, minores ordines, aut primam tonsuram cóferret, vt egregiè probat D. Epis. Couar. in d.c alma mater.2.p.relec §.3.nu.4.

4 Et non † tantum Episcopus irregularitate afficitur ordines interdicti tempore conferens, sed etiá Diaconi uel Subdiaconi, qui vestibus sacris induti huic ordinum celebrationi coadiutores existunt, & ea munera ministrant, quæ in libro Pontificali continentur. Exercent equidem isti tempore prohibito, quæ certo ordini Ecclesiastico conueniunt, & ideo manifestissimum est, irregularitaté effugere nó posse.

5 Erit equidem † Episcopus irregularis, qui interdicti tempore ordines confert, etiam si ipse interdictum decreuerit, nam illud seruare debet, uel tollere, aut suspendere, vt in c. vlt. de priuileg. lib.6. not. expresè Calder. de Ecclesiast. interdict. memb.5.

Nec etiam ab irregularitate immunis erit Episcopus, qui Sacros aut alios Ecclesiasticos ordines contulerit in illis diebus festiuis, qui speciali iure ad diuina munera celebranda excipiuntur. in c. alma mater. §. in festiuitatib. de sent. excó. lib.6. ita scribit Palud. in 4. sent. d.18.q.8.art.2. in princ. conclus.6. quem multi sequuntur, quos refert insignis D. Episc. Couar. vbi paulo ante allegaui.

6 Qua sanè † irregularitatis labe is etiam afficitur, qui interdicti tempore ad Sacerdotij ordinem fuerit promotus, ea quidem ratione potissima, quia simul cum Episcopo cócelebrat: exequitur equidem is actum certo ordini Ecclesiastico competentem, nempe Sacratissimæ Eucharistiæ consecrationem, vt scribit S. Tho in 4. sent d.13.q.1.ar.2.q.2. idé in 3.par.q.82.art.2. Palud. in 4 sent. dist.13.q.4.art.2. Quibus placet permissum esse ordinatis cum Episcopo ordinante corpus Christi conficere, & ita apud quasdam Ecclesias vsu obtentum est. Nec hoc alicui mirum esse debet. nam in 3. de off. mis. p.3.c.9. scribit consueuisse Presbyteros Cardinales, Romanum Pontificé circunstare, & cum eo simul celebrare, & corpus Sacrosanctum Saluatoris nostri conficere, & postea Eucharistiam a Summo Præsule accipere, Apostolos Domini referentes, qui cum eo pariter discumbentes ab ipso Eucharistiam receperunt.

Sv-

SVSPENSIONIS, EXCOMMVNICATIONIS, ac interdicti censura nodati. Cap. XXXIII.

1 *Excommunicatus maiori excōmunicatione, uel interdictus, aut suspensus ab homine, celebrans, est degradandus.*

2 *Crimē omne irregularitatem inducens meretur depositionē.*

3 *Excommunicatus minori excommunicatione, uel a beneficijs suspensus, si celebrat, irregularis non est.*

4 *Irregularitas licet contrahatur in casibus ipso iure, pœna tamen depositionis, qua irregulares puniuntur, imponitur per sententiam.*

EXcommunicatus † maiori excommunicatione, [a] vel 1
interdictus, [b] aut suspensus [c] ab homine, diuina offi- a
cia celebrans, in ordine suo degradandus est. Hãc con b
clusionem ponit Host. in sua Sum. in tit. de cleri. excom. mi- c
nist. in col. 1. alleg. tex. in c. Latores. eod. titu. ex quo tex. ibi
Abb. in 2. not. colligit argumentum, ꝙ † omne crimen indu- 2
cens irregularitatem, est depositione dignum, de quo se re-
mittit ad not. in c. Dum non ab homine. & in c. At si clerici.
de iudi Suspensi † uero a Canone, puta minori excommuni 3
catione nodati, vel suspensi a beneficiis, & nō ab officiis ce-
lebrantes, non incurrunt irregularitatem, [d] etsi grauiter de- d
linquant. [e] Idem Host. ubi sup. col. 2. Et quia suspensio se ha e
bet multipliciter, uide bonam distinctionem Abb. in c. fi. de
cler. excommun. minist. Ex qua colliges, quando suspēsus ce-
lebrans sit irregularis, vel non. Et vide etiam Arch Florē. in
3. p. tit. 28. c. 1. §. 1. ubi hoc bene examinat. Et nota, † ꝙ licet 4
irregularitas contrahatur in casib ipso iure, tamē pęna de-
positionis, qua punitur irregularis, infligitur per sententiã,
vt not. Io. And. in c. 3 de cler. excom. minist. quem sequitur
Turrecrema. in c. Si quis Episcopus. 11. q. 3.

ANNOTATIO.

MAiori excommunicatione. Adde ueram huius rei ratio- A
nem esse, quia excommunicatus maiori excommunicatione ligatus, ordine Sacro præditus, quo ad se, & quo ad alios ipso iure suspensus est. Et ideo si de facto celebrauerit, ex vulgatissima iuris regula, irregularitatis uitio no. tex. in c. 1, de sen. & re iud. li. 6 c. 1. c. is cui, de sen. excom eo. lib c. illud, c. fraternitati, c. vlt. de cler. excom. minist.

Et

Et non solum, quando excommunicatus maiori excommunicatione affectus celebrat, irregularis est: verum etiam si celebrationi authoritatem præstat, quia Episcopus est, & audit missarum solennia. tex. optimus in c illud. de cler excom. minist. glo. in clem. 2. in verbo, celebrari. de priuileg. quam commendat Abb. in d. c. illud. Fran. in d. c. 1. de re iud lib. 6. Card. Imo. & Doct in d. clem. 2. Gonsa. a Villad de irregu. c. 2. col. 3. D. Couar. in c. alma mater. 1. par rel §. 6. n. 9. Quam opinionem communẽ esse fatetur egregius vir Mar. Nauar. in Manua. confes. c. 27. nu. 244. Dicitur equidem hoc casu authoritas præstari, quando Episcopus excommunicatus facit, & iubet coram se ipso Missam celebrari. idem notauit Host. & Doct. in c tanta. de excessib. Prælato. Socin. in cap. ad audientiam, nu. 25. de homic.

Quibus illud addendum est excommunicatum celebrantem irregularem esse, etiamsi nondum fuerit denunciatus, ea potissima ratione, quia constitutio Pontificia inci ad euitanda scandala, nullam utilitatem uel commodum affert ipsis excommunicatis, & ideo ipsius sanctione iuuari non possunt, vt scribit egregie D. Couar. in d. c. Alma mater, d. §. 6. nu. 9. & §. 2. num. 11.

Clericus uero, qui nulla affectus excommunicatione, coram excõmunicatis sciens celebrauerit, irregularis non est, quamuis grauiter delinquat tex. in d. c. is cui. de sent excõ. in 6. quod longa manu pertractauit D. Couar. d. §. 6.

Vno tamen casu singulari, clericus efficeretur irregularis, quando coram Episcopo nominatim excommunicato celebraret, & in benedictionibus illi annuat, ut de more heri solet, ex gl in c. ecce. 95. dist. Vnde talis Episcopus & Sacerdos irregularitatis nota afficiuntur, cũ eiusdem criminis partici pes sint. vide gl. not. in cle. in Archiepiscopatu, in verbo, celebrari de priuil. Abb. in c fin de exces. præl. Maiolum de irregul. lib. 3. cap. 21. num. 20.

Procedit etiam præcedens sententia in tãtum, quod etsi excommunicatio iniusta sit, si is in quem prolata fuerit, celebrauerit, irregularitatis labem contrahit. glo. not in capit. postulastis. in verbo, spoliandi. vbi Abb. & Doctor. de cleri. excommu. Abb in cap. 1. not. 1. de simo. S. Thom. & alij Theolog. in 4. senten distinc. 18. q. 2. artic. 1. ad quar quæst. Sylu. in Sum. in uerb. correctio. §. 9. si tamen iniuste excommuni-

catus

catus absque scandalo celebrauit, in animæ iudicio pęnam nullam incurrit. Ita tenet Caiet. in 2.2 q.70.art.4. Adria. in Quodlibet 6.art. 1.col. 1. & in 4. sent.4. q. de confess. Ioan. Drod. de lib. Christi.p.235. D. Couar.d.§.7. Dom. Soto in 4.d.22.q.1. art.1.

Est tamen circa hoc mirum in modum aduertendum, quod tunc is innodatus est excommunicatione, & celebrat, vel alium actum exercet, irregularitatem contrahit: quando talis actus alicui ordini Ecclesi. competit, quem qui exercet, habet, a cuius vsus exercitio, suspensus est. Sic tradiderunt Innoc. & Doctores in c. vlt. de exces prælat. glos. in verbo, præsumpserit in c.2. de cler. excom. minis. vbi Ioan. Andræ. Card. Anch. & Abb in c. illud, vbi glo. in verbo, officia. eo. ti. Henr. in c. vlt. eodem etiam tit. Nicol Plou. in tract. de inter dict. regu. 29. & in tract. de irregu. 45. & seq. Sylu. in verbo, interdictum 5. q.4. Ioan. in summa confess. 3 lib tit. 33. Calderi. de Ecclesi. interdict. memb. 6. Gonsa a Villadiego de irreg. c. 2. idem etiam scripsit Innoc. in c. 1. de sent. excom. lib. 6. quam opinionem communem esse fatetur D. Couar. in d. c. Alma mater 2. par. relect §.2. nu.5. suffragatur tex. in cap. is cui, ibi, in suo officio. & in ca. is qui, §. vlt. ibi, celebrat. de sent. excom. li. 6. ex qua quidem verissima, & communi regula, aliqua pro eius ornatu animaduerti possunt. *Corã ex cõmunicato celebrans nõ efficitur irregularis, nisi ĩ casu notabili.*

Primò non esse irregulares eos, qui maiori excommunicatione innodati, recitant aliquas horas etiam canonicas, & responsoria ad mortuorum sepulchra, aut Psalmos in choro cantant, eo modo quo laici facere consueuerunt. Ita post S. Tho. & Ant. tenet insignis Mart. Nauar. in manua. confes. c.27. num.244.

Secundo non sufficere ad irregularitatis labem incurrendam, quod actus Ecclesiastico ordini competens, ab excommunicato, qui eo ordine præditus est celebretur, sed necessarium esse, talem actũ solenniter fieri, & ea ratione qui ep. aut Euangelium dicit, sine apparatu solito, non est iudicandus irregularis. Ita bene asseuerat Martin. Nauarr. in loco nouissimè allegato.

Tertio, non esse laicum vel fęminam irregularem, si post excommunicationis sententiam, alicuius Ecclesiastici officij munus exercuerint, laicus equidẽ Ecclesiastici ordinis incapax est, & ideo verè irregula. hoc casui cõstitui nullo mo-

do poteſt. Ita not. inſignis Cou. in clem. ſi furioſus. 1. par. relect. §. 1. nu. 1. licet ipſe in ſuſpenſione loquatur, eadem tamen ratione in excommunicatione hoc aſſeuerandum.

Quarto, clericum excommunicatum, & ob eam cauſam a Sacramentorum collatione ſuſpenſum, irregularem non eſſe, ſi ea contulerit, ea ſolennitate, & forma qua laici conferre potuiſſent, nempe ſi aliquem baptizent, ſecundum ritum quo laici quandoque ſolent, Baptiſmi Sacramentũ conferre, ſecundum Innoc. in d. c. 1. de ſent. excommu. lib. 6. ſecus tamen erit, ſi ſolenniter eo modo, quo clerici ſolent, baptizent. Ita Henri. in cap. vlt Nicola. Ploui. de irreg. reg. 48.

Quinto, non eſſe irregularem eum qui maiori excommunicatione affectus, indicat, viſitat, caſtigat, præſentat, eligit, & confirmat: quemadmodum ex prænotata concluſione deducitur, hæc equidem ad diuina munera non ſpectant, & nullibi cauetur, quod ex his actionib irregularitatis labes incurratur, & non eſt ideo dicendum, c. legatur. 24. q 2. cap. is cui, de ſent. excom lib. 6. Nauar. d. c. 27. nu 271.

Sexto, ex præſcripta regula, & ex eius ratione deducitur clericum excommunicatum, ſuſpenſum, aut interdictum, irregularem non eſſe, etiam ſi Sacramenta percipiat. Nam ipſa Sacramentorum perceptio, non pertinet ſpeciali iure, ad aliquem ordinis Eccleſiaſtici actum, quandoquidem laicis competit. Hæc eſt omnium communis ſententia, ut teſtatur Couar. d. §. 1. num. 1. Fateor tamen clericum iſtum grauiſſime arbitraria pœna ab Eccleſiaſtico iudice puniendum eſſe.

Excuſabitur tamen clericus excommunicatus celebrans, ab irregularitatis pœna, quando legitima ignorantia excõmunicationis id fecerit. tex. no. in c. Apoſtolicæ, de cler. excom. miniſt Regia l. 21. tit. 9. par. 1. Collatio tamen Eccleſiaſtici beneficij excommunicato facta, etiam ignaro excõmunicationis, nulla eſt. gl. no. & ibi Abb. & Card. in cap. pen. de cler. excom. miniſt Doctores, in c. paſtoralis. § uerum. de appel. quam opinionem communem eſſe fatetur Mar. Nauar. in Manua. confeſ. c. 27. nu. 271. D. Couar. in d. c. alma mater, 2. par. relec. § 7. nu. 3. Nam licet ignorantia excuſet a pęnis a iure ſtatutis, aduerſus excommunicatos aliquid prohibitũ facientes, non tamen efficit, eos acquiſitionis capaces, contra iuris prohibitionem, de qua in c. poſtulaſtis, de cler. exc. miniſt.

minist.cum alijs. Nec sufficeret probari, ad beneficium obtinendũ, testimonio confessoris absolutionem ab excommunicatione fuisse impartitam. Ita singu. tenet Cald.cons. 2 in c.an si opponantur.titu.de test. Sequitur Pet. Rebuff.in concor.in for.mand. Apost.uerbo, absoluentes f. 551. Quod nota, quia vidi hoc controuersum in causa maximi ponderis. Ad fugiendas tamen cõtrouersias quæ circa hoc solent contingere in Romana curia, moribus receptum est, vt quoties fit alicuius beneficij collatio, aut dãtur literæ ad beneficia, detur etiam absolutio impetrãti, ab excommunicatione, ad illum tantum effectum, ut testantur Io. Staph. de literis gratiæ, & iusti. f. 82. Fel. in c Apostolicæ. col. 1. de excep. Hiero. Gig. de pensio q. 14. Pet. Rebuff. in concord. titu. de excom. non euitandis. Nauar. d.c. 27. nu. 271. *Absolutio ab excommunicatiõe, solo testimonio cõfessoris, minimè probatur.*

Est etiam ab irregularitate immunis, qui post excommunicationem, quæ nulla est celebrat, text. not. in c. non debet 11. q. 3. *Non debet* (inquit) *is pœnam sustinere Canonicam, in cuius damnationem, non est Canonica prolata sententia.* Excõmunicatio sane quæ nulla est, non debet timeri, ca. cui. 11. q. 3. Nec debet ea sentẽtia appellari, quæ nulla est, quia sententiæ effectus non parit. l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudi. & sicut caret iuris effectu, sic authoritate & nomine rei iudicatæ carere debet. clem. pastoralis. §. ut igitur, de re iud. ea ratione, iudex qui sententiam nullam protulit, litem suã nõ facit. gl. sing. in l. fi. in gl. 1. ff de var. & extraord. cogni. & hãc sententiam tenuerunt in specie proposita gl. Hugo. Dom. & vterque Card. in c. 1. 11. q. 3. Host. in Sum. tit. de sent. excõ. §. quis sit effectus. vers. hæc uera. & in titu. de cler excom §. qualiter excusetur. Abb. in c per tuas, de sent. excom. S. Tho. & Theolog. in 4 sen dist. 18. q. 2. art. 4. q. 4 D. Anto 3. par. ti. 24. c. 73. ad fin. Et hanc opinionem communem esse asseuerat Mart. Nauar. in d.c. cum contingat, remed. 3. D. Couarr. in d.c. alma mater, 1. par. §. 7. nu. 7. Et plures casus in quib. sententia excommunicationis nulla est ipso iure, congessit glo. in c. præsenti, de sent. excom. lib. 6 & in c. reprehensibilis, de app Nauar in Manu. confes. c. 27. nu 4 *Celebrãs post excõmunicatiõnẽ, quæ nulla est, nõ cõtrahit irregularitatem.*

Illud uero certissimum esse censeo, clericum contra quẽ lata fuit excommunicatio, quæ nulla est, cum maximo populi scandalo celebrantem, mortalem culpam ob scandalum contrahere, & ab ordinario arbitraria pœna puniendũ esse.

Ita tenet Palu. in d. dist. 18. q. 1. col. 3. vbi Gabi. q. 2. col. 11. quod sępenumero in controuersijs forensibus receptũ vidi.

Celebrãs post appellationem, irregularis iudicandus non est.

Nec etiam clericus irregularis est cẽlendus, qui post appellationem etiam illegitimam, ab excommunicationis sententia, contra se lata, existimas validam esse eius appellationem ante absolutionem celebrauerit, etiamsi postea pronuntiatum fuerit, eam appellationem firmitatem non habuisse, gl fin. in cap. solet, in verbo, in officijs. de sent. excõ. lib. 6. vbi Perusi & Probus, & communiter omnes sequũtur eam, & valde commendat insig. Nauar. in d. cap. cum contingat, dicto remed. 3. colum. 2. Couar. dicto § 7. & merito ab omnibus Doctoribus approbata, & recepta est Quamuis in animæ iudicio si quis nosceret, vel noscere deberet, eius appellationem minus iustam esse coram Deo, non esset immunis, teste Nauar. ibi.

Nota casum singularem ad liberandum pensionarium, ab excõmunicatione quando statuta die nõ soluit.

Erit similiter ab irregularitatis labe liber pensionarius, contra quem excõmunicatio lata est ipso iure, in casu, quo certo tempore, pensionem constitutam non solueret. Nam si lapso termino, ante solutionem celebret, irregularis non est, antequam ille cui debetur declaret, se velle illam esse in cursam: illo uero lapso mense vel anno, declarante, incursa censetur excommunicatio a termino elapso, quamuis si antequam declaret, pensionem recipiat, vel moriatur, uel concordia fiat, vel pensionarius extremum diem clauserit, non censetur incursa Ita tenet Cassiado decis. 2. num. 3. titu. de locato. vbi fatetur seruari in Romanæ Curiæ summo Prætorio Idem tenet ipse decis 3. eo. tit. nu. 4. & decis. 4. nu 1. & 9. ibi sequitur Mart. Nauar. in Manu. c. 23 nu. 103.

Clericus maiori excõicatione innodatus, in mortis articulo potest absolutionẽ indulgere.

Excusabitur etiam ab irregularitate clericus, qui excommunicatione maiori innodatus, constitutum in mortis articulo absoluerit, maxime hodie authoritate Concilij Trid. sess. 14. cap. 7. in hæc verba: *In articulo mortis, omnis sacerdos quoslibet pœnitentes à quibuslibet peccatis, & censuris, absoluere potest.* Probabiliter equidem credi potest, piam matrem Ecclesiam, non auferre illi, nec suspendere iurisdictionem a peccatis absoluendi, quo ad talis articuli tempus. Fateor tamen, quod ante concilium contraria opinio recepta erat: quam tenuerat glo. not. in c. præterea, § per manus, 32. dist. & ibi communiter Doctores sequuntur Abb. & Præpo. in c. non est, de sponsal. & communem esse testatur Nauarr. in

Manu.

Manu.cõfess.c.26.nu.27.& in c.1.nu.87.de pœn.dist.6.ipse vero in d.Manua c 27.nu 271.nostram amplectitur opinionem,dicens contrariam tenuisse d.c.26.immemor decisionis dicti Sacrosancti Concilij,quæ singularis est interpretatio,& summe notanda

Sed vtrum Parochus excommunicatus, occulte tamen, possit paræcis suis Sacramenta conferre. Vide Domin.Sot. in 4.sent.dist.22.art.4,col.4.tenentem ei licere,ea ratione innixus, quod creditor potest ab excommunicato debitum suum petere:& hic illi sine peccato soluere. c.intelligimus. de iud.c.si vero de sent. excom. *Casus notandus.*

Interdictus. Interdictum equidem Ecclesiasticum,non tantum in locum,sed in personam, quo ad certum actum, aut quo ad certam,& particularem actionem ordinis imponi posse, manifesti iuris est, vt si quis a celebratione missarum, Ecclesiæ ingressu, aut a Sacramenti pęnitentiæ collatione interdicatur tex.& ibi traditur in cap significauit, de corp. vici. not. late Cald.in tract.de ecclesiast.interd fol.5. col.2.Dec.in c.sanè nu 4 de off deleg Mart Nauar in Manua.confes.c.27.nu.164 Dom.Soto in 4.sent distin.32 q.3. art.1. Vnde dubium nõ est,quod is qui a Missarum celebratione interdicit,si de facto celebrauerit, irregularitatis nota afficitur: vt cum alijs hoc loco tenet author, idem est si Ecclesiæ ingressus alicui fuerit interdictus:nam si intra illam diuina solennia celebrauerit,irregularis est Nec potest in Ecclesia sepeliri, nisi pęnituerit,& cum signis contritionis,& pœnitentiæ decesserit,tex no.in c.is cui, de sent. excom.lib.6 vbi Io.And.Franc.& Doct not. Poterit tamen is absque irregularitatis metu extra Ecclesiam diuina officia celebrare,glo not in d.cap. is cui, & in cap. vlt de offic.ord. lib 6.Inno.Henri.Abb Felin nume.8.in cap.sacro.de senté. excommu.eamque sequitur(vir ætate inferior,literis tamé, & eruditione,antiquis adæquandus)Martin.Nauar.in Manua confes cap.27.nume.170. D Couar.in cap alma mater, 2.p.relec.§.1.nu 3.de sen.excom li.6.quæ communis & verissima,opinio probatur in c.præsenti.5 q 2 Est etiã ei permissum Ecclesiasticam iurisdictionem exercere, siquidẽ ab ea suspensus non est gl in ver.interdictum,in d.c sacro,quã Doctores ibi communi cõsensu sequuntur. Abb in c.ab excõicato, col.4.de rescr.Io. Miles in reper.in uer Suspensus B

etiam ei licitum Ecclesiam introire, & orare, quando diuina munera non celebrantur. glo. sing. quæ loquitur in excómunicato, in c. qui studet, 1 q. 1 Inno. in c. nuper, de sent. excom. non tamen potest sacra audire, ita Dom. in d. c. is cui, quam opinionem communem esse testatur, eam sequutus Nauar. vbi supra allegaui.

Notabis etiam circa hoc, quod generaliter per quodcunque interdictum prohibita sunt diuina solennia, Sacramenta, necnon Ecclesiastica sepultura (his exceptis) quæ iure pmittuntur. Ita colligitur ex c. fi. de excess. præla. c. non est, de sponsa c. quod in te, de pœnit. & remiss. c. responso. de senté. excom. c. quoniam, cap fin. de sent excom lib. 6.

Ex quo manifeste sequitur, uiolantem Ecclesiasticum interdictum irregularem esse, tex not in c. 1. de re iudi. lib. 6. c. 1. c. is cui, § vlt. de sen. excomm. eo. lib. Regia lex. 18. tit. 9. par. 1. & ibi noster Greg. in glo *Irregular* Non tamen irregularitas contrahitur, per quemcumque actum, nisi per actum alicui ordini competentem, quem is qui exercet habet Ita sing. tenet Inno. in c. vlt. de exces. præla. quam supra multis comprobauimus.

Celebrãs tempore cessatio-nis à diuinis, an sit irregularis.

Sed quæstionis est, vtrùm qui tempore cessationis a diuinis celebrauerit, irregularis iudicari debeat. in qua gl. not. & communiter a Doctorib. recepta in ca si Canonici. de offic. ord. in 6 in ea est opinione, ut existimet, eum irregularem non esse. Idem in cessatione generali respódendum est, etiá si ab eo decreta sit, qui interdicti sententiam iure poterat pronunciare Inno. nu. 3. ubi Abb. Ant. Præpo Fran. & communiter omnes, in c. dilectis, de appel. Idem Inno. nu. 4. in c. irrefragabili, de off. ord. Syluest. in Sum. in uerbo, interdictũ. 1. §. 1. Card & Imo in cleni 1. § cessationis, de sent. excom. ubi Bon. nu 9. Mar. Nauar. in manu confess. c. 27. num. 188. Contrariam tamen opinionem in cessatione generali ab eo imposita, qui poterat interdicere: tenet Io And. in c. si canonici, de off. ord. in 6. Idem ibi Inno in cap. non est uobis, de spons. ubi Præpo. col. 4 Fel. in c. irrefragabilis, §. cæterum. de offic. ord Ang in Summa, in uerbo, cessatio Floren. in 3. parte. tit. 26 cap 3. colum. 2. Primam tamen sententiam magis communem, & benigniorem esse profitetur D. Couar in d. c Alma mater. 2. par. relect §. 2 nu 2. Licet asseueret fortassis posteriorem esse veriorem, considerata, & perpensa mente

te

ræ Sacrorum Canonum, prohibentium Ecclesiasticæ censu ræ uiolationem. Ipse vero non auderem a prima opinione recedere, quæ ut communior, ita & uerior est, cui suffragatur tex. in d. ca. is cui de sent. excommu. lib. 6. quo sancitum est, non esse quendam irregularem censendum, nisi in casibus iure Pontificio diffinitis: nullus tamen locus Sacrorum Canonum expressius reperitur, quo irregularitas in hoc casu infligatur, igitur statuenda non erit. Nam licet in Clem. 1. de sent. excommu. cessatio generalis Ecclesiastico interdicto, quo ad eius obseruationem & uiolationem comparetur, illud in uniuersum non est, sed quo ad illam excommunicationem tantum.

Suspensus. Vide authorem nostrum infra. cap. 122. nu. 4. & quæ post eum scripsi. C

Irregularitatem. Vide tex. in c. si celebrat. de cleri. excom. minist. l. 5. tit. 9. par. 1. & l. pen eo. tit. Et ratio huius decisionis est, quia excommunicatus minori excommunicatione, non est ab aliquo actu ordinis Ecclesiastici suspensus, quia Sacramentorum perceptio, non pertinet ad aliquem actum ordinis: & hac ratione prohibitus Sacramenta percipere, minime ab aliquo actu ordinis suspensus est. Et ea potissima ratione irregularis non est iudicandus: tametsi Sacramenta percipiat: est equidem necessarium, vt quis efficiatur irregularis, quod sit suspensus ab aliquo actu ordinis, quem is qui illum exercet, habet. Quæ opinio communis est, ut supra ostendimus. D

Delinquant. Vide tex in d. ca. si celebrat ex quo cū utatur dictione, *Grauiter*, manifeste colligitur, clericum minori excommunicationis uinculo innodatum, ante obtentam absolutionem, diuina celebrantem solennia, mortalem culpam contrahere, quod ibi Doct. communi consensu notant, & pbat Regia lex 6. tit 9. par tit. F. Caiet. in Sum in uer. excommunicatio minor. Sylu in uer. excom. 4. in prin. no. 3. Cuius ratio manifesta est quia excommunicatus qui sic celebrat, contrauenit speciali præcepto, quo prohibetur Sacramentū percipere: si uero talis excōmunicatus Sacramenta nō percipiat, sed solum cōferat, veniali tantū peccato afficit, quod insinuare vr̄ tex. in 2. sui parte, in d. c. si celebrat, qui omissa dictione, *Grauiter* Simpliciter hunc peccare asserit, sentire videtur hoc ueniale peccatum esse, nō mortale, & ita illum E

Tex. celebris in c. si celebr. de cleri. excōmu. vel dep. minist. interpretatur.

tex. ad hoc perpendunt Anchar. ibi. & Caiet. in d. verſ. excõmunicatio minor. Sylu d. not. 3. D. Couar. in d. c. Alma mater, 1. p. §. 8. nu. 2. Do. Soto in 4. Sent. diſt. 22. q. 1. ar. 1. Quãuis Sylu. in dicta Summa, in verbo, Excommunicatio 4. in princ. aſſeueret mortale crimen hoc caſu committi. & d. Regia lex 6. & opinionem iſtam ſequi videtur Doctiſ. Couar in dicto num. 2. tamen egregius Mart. Nauar. in manua confeſ. c. 27. nu. 24 cęteris melius hanc controuerſiam reſoluit, exiſtimans, nullũ peccatũ committi, quod ea neruoſa ratione probat: nam cum Sacris Canonibus excommunicatus, minori excommunicationis vinculo ligatus, tantum ſeparatus ſit a ſacramentorum participatione paſſiua, manifeſtè ſequitur, poſſe abſq; alicuius criminis reatu ſacramenta miniſtrare, ſi dando non ſuſcipiat. Et ea ratione a peccatis poteſt abſoluere, quia id dare eſt, non verò accipere, & poterit infirmis ſacramentum conferre, abſq; Miſſæ celebratione, nec non ab excommunicatione abſoluere. Nec his refragatur tex. in dicta ſecunda parte, quia quatenus dicit, excommunicatum minori excommunicatione conferẽtem ſacramenta peccare, intelligi debet de illa collatione quæ fit vna cum participatione, nam alias tex. ille eſſet ſibi contrarius, cum expreſsè ibi diffinitum ſit, talem excommunicatum a ſola ſacramentorum participatione eſſe ſeparatum. Et iſte eſt germanus intellectus illius tex. qui ex mente Hoſt. & Anch. colligitur. Qua ratione clericum minoris excommunicationis vinculo ligatum, qui ſacramenta contulerit, ſi ea minime ſuſceperit, nullum crimen commiſiſſe iudicãdum eſt. Et ideo in publicis Eccleſiaſticis tribunalibus accuſari non poteſt, & ita non ſemel me obtinuiſſe in publicis cauſarum actionibus ſum memor.

Non ieivni. *Cap. XXXIIII.*

1 *Sacramenta altaris non debent, niſi a ieiunis hominibus celebrari.*

2 *Clericus non ieiunus celebrans, cui pœna ſit obnoxius.*

3 *Somnus non eſt de ſubſtantia digeſtionis.*

1 Sacramenta † altaris non niſi a ieiunis hominibus celebrari [a] a Carthaginenſi Concilio prohibitũ eſt, quod fuit tranſcriptum a Gratiano in c. Sacramenta, de cõſecrat. diſt. 1. Contrafacienti autem nulla ibi pęna ſtatuta
2 fuit. Qui † autem poſt cibum, & potum etiam minimum, diuina

uina celebrauerit,excommunicationi subiacebit:vt in Concilio Toletano 7.in Canone 2.quem retulit Gratia. in c.nihil 7.q.1.in § nullus post cibum Concilium tamen Bracharense secundum,in Cano. 10. seuerius animaduertit, disponens ꝙ presbyter in hoc delinquens, cōtinuo ab officio suo priuatus a proprio deponatur Episco po Item talis celebrās nisi præmissa dormitione,priuandus est beneficio suo,vt in c. Si constiterit,de accusat, secundum Hosti. in Summa, in tit.de conse. Eccles. vel alta.in §.Et qualiter ieiuno.Vide tamen Card.in cap ex parte,de celebrat.Mis.in 4.q.vbi dicit quod celebrans post cibum, vel potum,potest deponi. allegat. d.c.si constiterit. Et quia in illo tex nulla fit mentio de depositione,intelligenda sunt verba Card.iuxta id,quod notat Arch.in dicto c. si constiterit,in 3.nota.dum dicit:Tertio tene menti hunc tex.ꝙ si presbyter celebrat post cibum sumptum ante dormitionem,istud dicitur crimen graue,& dignum depositione a beneficio. Sed aduerte quod ego credo ꝙ per illum tex. non posset dari pœna priuationis beneficij clerico non ieiuno celebranti,quia secundum Abb.ibi, post Host.vera causa priuationis fuit, quia ebriosus celebrauit,quod præsumitur, quia per totam noctem stetit in potatione,& mane incontinenti celebrauit. Iudex ergo attenta personæ,& excessus qualitate, ac facti publicitate,pęna carceris,aut suspensionis in delinquenté circa hoc poterit animaduertere: [b] Quia hodie seruari Concilium illud Bracharense,esset nimius rigidum. Vnū tn̄ nota in isto proposito, b
† quod somnus non est de substantia digestionis,vt quis dicatur ieiunus, sed satis est quod sit perfecta digestio, vt notat Abbas in d.c.si constiterit, circa finem. Vide Cardinalé in d.ca. Ex parte,qui dicit sufficere digestionem secundum qualitatem cibi & quod dicunt Physici,quod digestio perficitur in septem horis: Credo tn̄,quod istæ septem horæ cōputandæ sunt ab hora duodecim mediæ noctis,alias autem qui cęnasset hora prima, vel secunda post duodecimam,nō posset celebrare,etiam in vndecima ante meridiem, quia licet cibus sit digestus,ille tamé non dicitur illo die ieiunus. Et vide glossam in d c. Nihil,in gl.finali,volentem,quod licet aliquis comederet ante mediam noctem,& sentiret adhuc eructationes, quia nondum est cibus digestus,& quandiu sentit cibum, abstinebit. 2

A n-

ANNOTATIO.

A CElebrari. Vide tex. in c. ex parte. de celebrat. Miss. ubi Doctor. Bertach. in tract. de episco. 2 parte, li. 4. q. 41. & latissime Card. à Turrecrem. in c. Sacramenta, de consec. dist. 1. Nicola Boer. decis. 4. per totum. Sed quid teneatur facere Sacerdos, qui post rem diuinam inceptam memoriæ illius subuenit, non esse ieiunum. Lege Do. Soto in 4. dist. 13. q. 2. art. 6. qui post S Tho. censet, quod si id post consecrationem contigerit, debet Sacramentum sumere, si uero ante inceptam Missam relinquere tenetur, nisi grande scandalum timeretur. Idem sequitur Ang. in Summa, in uerbo, Eucharistia. 2. §. 6. Syluest. in uerbo, Eucharistia. 2. §. 7.

Notabis tamen utiliter circa c. hoc, quod si post consecrationem Sacerdos morte, uel alia graui infirmitate præoccupetur. cum hoc casu Missæ celebritas per alium suppleri debeat, si non reperiatur clericus, nisi qui nō sit ieiunus, is iure poterit diuinam rem perficere, & Sacramentum sumere, absq; alicuius pęnæ metu: nam cum duo præcepta hoc constituto casu contraria sint, in eam partem est declinandum quæ magis referat, at præstantius præceptum est, quod Sacramentum perficiatur (quod diuinum est) aut diuino proximum c comperimus, c. relatum, de consec. dist. 2 quā prohibitio ne sumatur nisi a ieiuno, quæ humana est, c liquido, ea. dist. Ita tenet D. Soto in 4. Sent. dist. 12. q. 2. art. 8.

B *Animaduertere*. Adde quod licet author non meminerit, opinionem istam amplectitur Io. de Ana. in c. si constiterit, de accusati. Sequitur Petrus Foller. in pract. crim. Canoni. in ult. uerbis.

C *Ieiunus*. Vide Dom. Soto dicto art. 8. ubi authoris nostri opinionem amplectitur.

AC IN DIE SAEPIVS. *Cap. XXXV.*

1 Clericus in die non debet nisi vnam celebrare missam.

2 Quod si plures in die Missas celebrauerit, cum pœna iure expressa non sit, iudicis arbitrio est puniendus.

CLericis in die sæpius celebrantibus nulla pæna in sacris sanctionibus constituta est, sed nec illis hoc expresse prohibetur: imò potius in concilio celebrato per

per Archiepm Magunt. & aliquos Epos, anno Dñi, 1023. in loco Salegunstat. in Canone 5. decretum fuit, ut unusq; que presbyter in die non amplius quam tres Missas celebrare præsumat: unde usq; ad illum numerum licitum erat illo tempore in partib. illis. Quod concilium habes in fine libri Decretorum D. Burchardi Episcopi Vuormaciensis, qui illi interfuit Iura † nãq; Canonica sufficere Sacerdoti unã 1
Missam celebrare [a] solum affirmant, ut in c. Sufficit, de con a
secr. dist. 1. & in c consuluisti & in c te referente, de celebr. Missar non tamen plures dicentibus pęnam aliquam comminantur, licet tex. in d. c. sufficit, in fi uer. dicat, quod pro pecunijs, aut sæcularium adulationibus pluries celebrans una die, non existimat euadere damnationem, quod magis æternam, quam temporalẽ pęnam uĩ respicere. Sed † quia 2
tale facinus in conspectu populi graue solet iudicari, idque aliquando auaritiæ causa a pauperculis, & parum doctis Sacerdotibus perpetratur, non debent Ecclesiastici iudices illud leue reputare, sed attenta facti notorietate, populique scandalo, personæq; perpetrantis moribus & qualitatib cõsideratis, sic in hoc errantes corrigere, ut cæteri pęnæ metu, a similibus cohibeantur. Adeo n. amor uiuendi in ocio, clericorum bonam partem inuasit, ut hac tempestate, ut laborem fugere possint, Sacros ordines suscipiant euenit insuper, ut iam pauperculi Sacerdotes, eo solo tempore, quo sacrificio Missæ uacant, totius diei sumptus necessarios promereri, ac deberi sibi contendunt, atq; ob id una sola celebratione, pluribus, qui plures eleemosynas præstiterunt, satis fecisse arbitrantur: quod mihi semper iniquũ uisum est.[b] b
Nullo. n. iure, nullaq; ratione astrictus est, qui sacerdotẽ occupat per spatium unius Missæ, ad eum in ocio alendũ per totam illam diem, quin potius hoc aduersari uĩ antiquis illis sanctorum patrum decretis, quib. statuerunt clericos q̃tumuis uerbo Dei eruditos, artificio sibi uictum & uestitũ quærere, artificioloq; præter offensam suæ professionis debere sibi parare uestimentum Vt notanter inuenies in Cõcilio Carthaginensi 4. in capitulis, 51. 52. 53. & in c. Clericus uictum, cum c. seq. 91. dist.

ANNOTATIO.

CElebrare. Vide undecim casus, quib. eodem die clerico A
iterum celebrare licet, quos refert Syluest. in Summa,

in

in uerbo, Missa.1.§ 7.& septé scribit Marti. Nauar. in manu, confess.c.25.nu.87.& alios commemorat D Soto, in 4.Sent. d.13 q.2 art.2.& Regia l..50.ti.4 par.1. Qui quidem casus antiquitus cum Ecclesia Sacerdotū inopia laborabat, erant frequentissimi: hodie vero rarissime contingunt, præter dié natiuitatis, & cum clericus ob inopiam duarum Ecclesiarū curam hēt. Id vero notandum censeo, quod in dictis casibus quib. clericis iterum celebrare permittitur procedit, si ieiuni fuerint: vnde si in prima celebratione lotionem sumpserint, amplius celebrare non licet, c.ex parte, de celebr. Missar.d Regia l.50 no. Abb. & Docto. in c consuluisti, de celebra. Mis. tradunt Doctores, in d.ca.ex parte, quo loco dicit Host. magnos viros uidisse in hoc errare.

Visum est. Adde latissime Scotum. Quodlib. 20. Palud. in 4.Sen.d 45 q.2. Dom. Soto, lib.9. de iustitia & iure, q.2. art. 2, & in 4.dist.13.q.2 art.2 Quibus in locis egregie pro eius singulari eruditione rem hanc explicat, & authoris nostri opinionem sequitur Nauar. in manu.conf.c.25.num.92. ubi dicit, quod Ecclesiæ vsu recepta est.

Et sine aqva et igne, vel in pane fermentato Et calice ligneo. Cap. XXXVI.

1 *Clericus istorum criminum reus, ab officio & beneficio est deponendus.*

1 a Poena † sic celebrantis [a] est, quod deponatur ab officio & beneficio, vt in c.fi.de celebra. Missa. vbi Abb. dicit, quod Doctores non exprimunt, an debeant concurre omnia supradicta ad hoc, vt presbyter deponatur, & quod credit ipse procedendum secundum qualitatem loci, & contemptum presbyteri considerandum, an habuerit illud in consuetudine.

Annotatio.

A *Celebrantis.* Vide Regiam l 52.tit.4 parte 1.& l.56. ibi. & circa huius capitis argumentum de forma, & debito more ministrandi Eucharistiæ Sacramentum uide latissime Mag. Senten & Theologos, in 4.Senten dist.9. ubi Do. Soto, artic.1, cum multis sequentibus.

Et

ET SVPER ALTARI NON CONSECRATO. Cap. XXXVII.

1 *Clericus super altari non consecrato celebrans, arbitrio iudicis qualiter puniendus sit.*

2 *Sacerdos erigens aliud altare nisi quod ab Episcopo sanctificatum fuerit: degradandus est.*

PIe quidem ab Ecclesia constitutum est, quod Eucharistiæ Sacramentum non nisi super consecrato altari celebraretur, [a] non autem contrafacienti sacerdoti a
pœna descipta reperitur: vnde Card. in d. c. fi. de celebr. Missa. Card. in d. c fi de celebr. Missa. Meritò quæstionem mouet. Si † quis celebrat super altari non consecrato, qua pœna 1
sit puniendus? & dicit quod si malitia, vel nimia desipiẽtia, punitur pęna illius tex. quam in c. præcedenti descipsimus, & hoc propter identitatem rationis, & vlterius procedendo dicit, quod idem videtur in omnib. alijs excessibus commissis circa cultum Sacramentorũ. Postremo tamen dicit, quod quia pęnæ sunt restringendæ, locus erit pœnæ arbitrariæ, & hoc credit verius, nisi tanta esset identitas rationis, quod posset esse locus pœnæ illius tex. & in proposito huius capituli vide tex. in c. Nullus presbyter. lo. 2. de cõsecrat. dist. 1. qui dicit, quod † nullus presbyter in Ecclesia consecrata aliud altare erigat, nisi quod ab Episcopo loci 2
fuerit sanctificatum, vel permissum; & si clericus contrariũ fecerit, degradetur: quod ego intelligerem, quãdo clericus erigeret illud, tanquam consecratum, & vt in eo celebraret A
sine aliqua ara consecrata.

ANNOTATIO.

CElebraretur. Vide latè Dom. Soto, in quarto Sentent. dist. 13. q. 2. art. 3.

SINE ORARIO, SEV STOLA, ET ALIIS VESTIBVS sacris Cap. XXXVIII.

1 *Sacerdos ad Missarum solennia, non aliter accedere debet, quam orario vtroque humero circumseptus. quod si aliter fecerit, excommunicandus est.*

2 *Sacerdos sine casula, & alijs vestibus Sacris celebrans, arbitrio iudicis est puniendus.*

Sacer-

1 SAcerdos † cum ad solennia missarum accedit, non ali ter accedere debet, quam orario vtroque humero cir
a cumseptus,[a] sicut tempore ordinationis suæ dignosci tur consecratus, ita vt de vno eodemque orario ceruicem pariter, & vtrumque humerum premens, signum in suo appareat pectore crucis, ita deponit Concil. Bracharense tertium, in Can. 3. quod transcriptum est in cap. Ecclesiastica, 23. dist. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debi
b tæ subiacebit,[b] vt ibi, de quo tex. meminit Durand in rationali diuinorum officiorum, ca de stola, vbi dicit, quod fortè quis diceret illud decretum esse abrogatum per cõtrariam generalis Ecclesiæ consuetudinem: nam non vbique partes stolæ reducuntur ante pectus in modum crucis In his tamẽ regnis consuetudo seruat decretum illius Concilij. Et licet ille tex. solum de orario, siue de stola disponat. Si † clericus
2 sine casula, aut alijs vestibus sacris celebraret, nihilominus puniendum credo superioris arbitrio. Et aduerte quod dũ tex. in dicto cap. Ecclesiastica, dicit, quod clericus propter hoc excommunicationi subiaceat, exponit ibi Archidiacon. dupliciter. Primo, si admonitus non vult cessare. Secundo, excommunicationis, id est, suspensionis ad tempus pro arbitrio iudicis, cum ibi non determinetur tempus: & hanc secundam expositionem credo veriorem.

ANNOTATIO.

A *Circumseptus*. Nota circa huius capitis argumentum, quod ad diuini muneris maiestatem maximè expedit sacris vestibus in sacris ministerijs vti. Sunt equidem vestes sacrę sacris ministris designatæ diuersæ, siue plures aut pauciores, pro diuersitate graduum & ministeriorum, quarum vsus antiquissimus est in Dei Ecclesia, tam in ipsorum ministrorum vestibus, quam in altaris ornatu. Meminit equidem horum Clemens in suis epistolis: meminerunt etiam alij venerandæ antiquitatis patres. Quamquam non est dubitandum, paulatim aliqua esse addita aut mutata: & ita refertur Dalmaticarum vsum incæpisse a Syluestro, quarum frequenter Gregorius in epistolis meminit. Oraria verò quæ frequentissimè stolæ nuncupantur, in antiquioribus cõcilijs tanquam presbyterorum, & diaconorum propria ornamenta constituuntur: vtcunque sit, illud est asseuerandũ, hanc

hanc esse Apostolorum vel vniuersalium conciliorum antiquissimorum traditionem. Et vide multa lectu nō indigna, quæ de sacerdotalibus indumentis (huic loco accommodatissimis) vltra alios diligenter scripsit Dom. Soto in 4. Sent. distinct. 13. q. 2. art. 4. Et de singulorum ornamentorum significatione, ratione ac comparatione illorum ad veteris legis ornamenta, de quibus vltra alios disserit eleganter Rabanus libro primo de inst. cleric. cap. 14. & sequentibus. Et Hugo de sancto Victore, lib. 2. de mysterijs Christianæ fidei, 4. par. & li. de mysterijs Ecclesiæ ca. 6 Et vide Onufriū Pannin. virum sanè doctissimum, & variæ & indefessæ lectionis, in tract. interpreta. vocum obscur. Ecclesiast. Conc. Triden sess. 22. c 5. & Can. 7. ead. ses. *Si quis* (inquit) *dixerit ceremonias, uestes, & externa signa, quibus in Missarum celebratione Ecclesia Catholica vtitur irritabula impietatis esse magis quam officia pietatis, anathema sit.* *Onufri. Pannin.*

Ex quo merito exterminanda & releganda est impij Caroli Molinei opinio, in 2. p. extricati laberin. nu 53. ad finē, asseuerantis Pontificios ritus, nō ab Apostolis emanasse: sed postea partim ab Ethnicis, partim a Iudæis pcessisse, & miror sanè locum illū non fuisse castigatū in nouissimo lib. expurgato, edito hoc anno 1584. Conantur sanè impij homines has sanctissimas cæremonias increpare, & de medio tollere, vt ijs adiumētis destituti, peccatis nostris depressi, perpetuo somno sepulti, Dei nostri obliuiscamur, si hæc nobis adempta essent, fortè peiores essemus Sodomitis, & Gomorrhæis. *Contra impium Carolū Molineū & alios Hæreticos.*

Subiaceat. Ex qua sanè excommunicationis pœna manifeste sequitur, clericum sine sacris vestibus celebrantem, mortalem culpam contrahere, nam aliter excommunicationis pœna non imponeretur, ca. nemo, c nullus, 11. q. 3. tradiderunt Theologi, præsertim D. Thom. in 4. d. 18. qu. 2. ad 3. q. Felyn & Doct. in rubr de senten. excomm. quam esse communem sententiam testatur Dom. Soto, in 4 dist. 22. quæst. 1. ar. 2. D. Couar. in c. alma mater, 1. pa. relectio. §. 9. num. 1. de seut. excomm. lib. 6. cui suffragatur Concilium Trident. sess. 25. cap. 3. & hanc sententiam tenet in specie Anton. 3. par. tit. 13. c. 6. § 6. Nec a tali crimine excusaretur clericus, sine sacris vestibus celebrans, si aliter mortem vitare nequeat: secundum Caietan. 1. secundæ, quæst. 69. art. 4. Quæ B

opinio

opinio nimis dura videtur egregio Nauarro in Manuali cõfesso.c.25.num.84.

Ac in privatis locis sine Episcopi licentia celebrarunt. Cap. XXXIX.

1 *Missarum solennia non nisi in locis ab Episcopo consecratis, vel vbi ipse permiserit, celebranda sunt.*
2 *Clericus qui flagitium hoc commiserit, qua pęna puniatur.*
3 *Episcopis in domibus nullo modo celebrare licet.*

1 SIcut † non alij quam sacrati Deo Sacerdotes debent
2 Missas celebrare, nec sacrificia super altare offerre, * sic non in alijs, quam in Domino consecratis locis, id est, in tabernaculis, diuinis precibus a Pontificibus delibatis, Missas cãtare, aut sacrificia offerre licet, nisi summa coegerit necessitas Verba sunt singularia, tex in c sicut, de consecr. d.1. Et in Conc. Triburiensi, de quo in c.seq. disponitur, quod Missarum solennia non nisi in locis ab Episcopo consecratis, vel vbi ipse permiserit celebranda sunt. Idem etiã
2 disponitur in c.hic ergo, ea. dist. quæ iura † Sacerdotibus cõtrarium facientibus pœnam non statuunt, tex. autem in cap. nullus presbyter, el primo ead. dist idem prohibet illis, qui de cætero particeps voluerint esse Sacerdotij. Per quæ verba videtur comminata talibus pœna amittendi participationem Sacerdotij. Facit etiam Concilium Chartha. secundum in Can.9. vbi ita disponit: Quisquis presbyter inconsulto Episcopo, agenda in quolibet loco voluerit celebrare, ipse honori suo sibi contrarius existit. Sexta autem Synodus, de qua in cap. clericos, ea. dist. dicit: clericos, qui ministrãt in oratorijs, quæ intra domum sunt, cum consensu Episcopi loci hoc facere præcipimus: Si quis uerò hoc non obseruauerit, deponatur. Vnde fortè sumpta occasione acerrimam pœnam talibus imponendam scripsit lex nostri regni, videlicet ꝙ clerici, qui taliter celebrant, deponantur, & in perpetuum carcerem damnentur. Ita disponit lex 4 tit. 10. partita 1. De qua nempe grauitate pœnæ, summè mirandũ est, cum hoc iure Canonico non sit expressum, parque per hoc fiat delictum hoc pluribus aliis grauissimis, pro quibus pœna similis imponitur. At ne quisquam sibi suadeat hoc

non

non esse tam graue iudicandum, ex eo quod pium, & Christianum videatur, vbilibet velle videre corpus Redéptoris nostri, & quia plures propter hoc sæpius audiunt Missam, qui alias non audirent: nam contrarium apertè dicit tex. in d.c. sicut, per hæc verba: *Satis est enim Missam non cãtare, vel audire, quã in his locis vbi fieri non oportet, nisi pro summa necessitate cõtingat.* Quis.n dubitat antiquos illos sanctissimos Ecclesiæ patres plus dilexisse q̃ nos Redemptorem nostrũ, eiusque aspectu delectari magis, & flagrare desiderio, & tñ non nisi in Ecclesiis illum videre, seu si sacerdotes erant, in eis tantummodo de cœlo illum ad manus proprias admirãdis illis consecrationis verbis, aduocare audebant. Nos verò ad cubicula seu cœnacula nostra illũ quotidie trahimus, nulla necessitate vrgente, sed aut desidia quadam ad Ecclesiã eundi, aut superbo quodam fastu, quasi iam parum sit solis hoĩum obsequijs coram hoĩbus venerari, nisi ẽt inter nostram mundi põpam connumerare liceat, quod ad huc ipse filius Dei ad domus nostras nobis ministratur⁹ accedit: Ad domus inquam, ludis, blasphemijs, ebrietatibus, ac luxuriæ actib. obscęnis sępissimè violatas, cũ Ecclesias sãctas Dei sola vnius coniugalis actus pollutio sine peccato facta cõtaminet,[b] vt per Sylu. in Summa, in verbo, consecratio, lo secundo. §. Quinto quæritur, vers. tertius casus. Si honorabilior nobis aliquis ad nos accedere vult, summũ dedecus arbitramur, si non præueniamus eundem ad eius hospitium eũtes. Ad quem credimus Deum, quẽ confitemur Redemptorẽ, quẽ tremẽdum iudicẽ expectamus, angelicis cõstipatũ choris, ad sordida nostra receptacula nõ modo venire permittimus, sed si fas est dicere, cõpellimus Aduertant quæso vniuersi Christiani, & tempestatis huius calamitatem considerent, & aliqua Germanię oppida tã cęlesti hoc munere, corpore videlicet filij Dei, orbata cognoscant, cum in oibus retro actis sęculis nusquã id contigisse legamus, q̃uis Deus ipse summus plures hæreses in sui offensã prædicari, & recipi pmiserit, & qđ hoc miserrima nřa ætate successerit, ad irreuerentiã erga Dñicum corpus referamus Constat.n.nusquã Sacerdotes maiori habitos cõteptui, & Eucharistiæ donum maiori ingratitudine susceptum, & irreuerentia tractatum fuisse: timeantque qui talia contemnunt, tam graue Dei subire iudicium, tantique muneris priuationem sibi, & po-

posteris promereri. Satis enim securi viuebant, paucis elapsis annis, qui talem nunc patiuntur animarum morborum, & salutis æternæ dispendium. Vt autem magis pudeat Christianos hunc Redemptori sui irreuerentiam facere, legant obsecro Aemilium Probum in vita Alcibiadis scribentem, aspersum fuisse infamia, quod in domo sua facere mysteria dicebatur, quod nefas erat more Atheniensiũ. Et si inter Ethnicos, qui lapidibus, & dæmonibus immolabãt pecudes, nefas esse hoc domi agere perpenderint, quam sit indecens intelligant omnipotenti Deo Patri, & Creatori omnium vnigeniti filij sui Saluatoris nostri corpus, & sanguinẽ virginis visceribus compactum, cum ipsa diuinitate vnitũ, in impuris domibus offerre. Ad tantæ igitur irreuerentiæ damnum minuendum, oporteret Episcopos omnes deprecari summum Pontificem, vt altaris portatilis facultates nullatenus concederet, & cõcessas reuocaret: ac interim in suis diœcesibus prohiberẽt, ne quisquam sacerdos in priuata domo celebraret, nisi prius decentia loci per eos, aut suos vicarios examinata fuerit, dum tamen hoc in iudicum seu notariorum lucrum non cedat. Prohibere insuper, ne ornamen-
c ta Ecclesiarum alicui extra illas commodentur. [c] Deceret
1 insuper † ipsosque Præsules ad aliorum exemplum nunquã nisi in Ecclesiis celebrare, aut Missam audire: nam ipsis etiã Episcopis in domibus nullatenus licere celebrare, disponit tex. prædictus in c. sicut, quod ante disposuerat Concilium Laodicense, Can. 8. in hæc verba, videlicet: *Non oportet in domibus oblationes ab Episcopis siue presbyteris fieri*.

ANNOTATIO.

A *Consecratis locis.* Est equidẽ animæ nostræ natura rationalis insita, a cuius lumine ea quæ facienda, quæve sequenda sunt, doceamur: & vt singulari notione discamus ea, quæ ad diuini numinis cultum, & sacrificium pertinent: nã vt Regius Vates præclarè cecinit, Psal. 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine*. Omnibus namque innatum est esse Deum, vt scribit Cicero. 2. de natura Deorum. Nec vlla gens tam immansueta, tam fera vnquam fuit, quæ Deũ esse neget, licet qualem habere deceat ignoret, teste eodem Cicerone, libro 1. de legibus: iuris naturæ quippe est erga Deum religio, vt in l. veluti, ff. de iust. & iu. Et Dei cultus a
na-

natura inductus est, quamuis colendi modus a lege institutus sit, author est Aristo. 5. Ethic. Et ea ratione primum firmissimè credendum est, Deum esse, eumque omnipotentẽ, bonorum largitorem, malorum auersorem, & sacrificia ab hominibus, quamuis diuerso modo, tamen aliquo omni sæculo exhibita fuisse dubitandum non erit. Vide latè Vualdẽsem, to. 5. de sacramentalibus tit. 4. c. 26. & latius tit. 17. cap. 143. D. Soto in 4. senten d. 13. q. 2 ar. 3. Quibus in locis multa doctè ac piè circa locum istum aduersus Lutherum, & Vuicleff. & impiorum hæreticorum dogmata scribunt. Est etiam religio, & Catholica veritas credere destinandum esse locum, in quo Deum optimum Maximum sacrificijs, & orationibus propitium nobis faciamus. Semper quidẽ mortaliũ animis insitum fuit, Deum in certis locis colẽdũ esse, vt falsissimæ religiones id crediderint. Quamobrẽ ꝓ diuinarũ rerũ veneratione operæ precium semper fuit, vt essẽt qui eas curarẽt, qui templa construerent, & sacrificia ex regula facerent, vt scribit Arist. 6. Poli. c. fi. & 3. Poli. c. 10. Sed vt Ethnicos taceamus, sacra historia tradit ante legem scriptã, in lege naturæ iustos viros, altaria quibus Deo sacrificarent dedicasse: vt Geneseos 8. legitur de Noe, & 13. de Abrahã, & 28. de Iacob: qui cum a somno, quo visionẽ viderat, euigilans cognouisset verè Dominum esse in eo loco, lapidem in titulum erexit. Vnde Deuter. 12. sic sancitum est. *Caue ne offeras holocausta tua in omni loco, quem uideris, sed in eo quem elegerit Dominus in una tribuum tuarum offeres hostias*. Nec in peregrinatione deserti voluit Dominus populum sacrificia, nisi in tabernaculo facere: vt legitur Exodi ca. 26. & vltra innumera Iuris Pontificij decreta, quibus hæc veritas probatur, quorum aliqua author hic allegat, idem fuit diffinitum in sacro Concilio Tridentino, sessio 22. in decreto de obseruandis & euitãdis in celebratione Missæ. Vnde post dictum Concilium, nec Summus Pontifex facultatem concedit celebrandi extra locum sacrum, etiam Episcopis in vrbe morantibus, sed tantum Cardinalibus: vt testatur Mar. Nauar. in manua confes. c. 25. nu. 80. licet singulari beneficio sibi datam fuisse dicat. Casu verò quo detur facultas celebrandi sacrum in aliquo oratorio seu Ecclesia de nouo ædificata cõcedenda est cũ clausula, saluo iure, & sine præiudicio parochialis Ecclesiæ, vt a Sacra Cardinaliũ congregatio- *Decreti Card. ꝗ præsunt Concil. Trid. interpretatio.*

ne statutũ est:nec semel data sine causa reuocari debet. Ita peculiari decreto dictæ sacræ congregationis diffinitũ vidi.

B *Contaminet*. Adde glo.not.dictam opinionem tenentem, in c.vni.de consecrati. Ecclesiæ vel altar lib.6. quam sequitur Specul.lib.Rationa. diuin. offic.tit de dedica Ecclesiæ Ioan.a Selua,in tract.de benefic.1.p q 5.requisi.7. quam esse communem testatur D.Epis.Couar in 4.de cretal.2. par. c.7.§.2.nu.3.Ang.in Sum.in verbo,consecrat.2.q.7. Et grauissimus & maturi iudicij vir Gregor.Lop qui in glossandis elimandisque Partitarum legibus, singularis & incredibilis eruditionis amplissimum testimonium præstitit, quem certo scio proximè venturo sæculo apud nos Hispanos Barto. non inferiorem iudicatum iri.Is,inquam,in l.20.tit.10 p.1. *Fornicio*. Quamuis glo.in c.Ecclesiis de consecr.dis.1.teneat Ecclesiam minimè pollui ex coniugali concubitu Quam sequiturHenr.c.fi.de consecr. Ecclesiæ vel alta.Mar.Nauarr. in manu.confess.c.27 nu 252.Dom.Soto in 4. Senten. dist. 13.q.2.ar.3. Alphonsus a Castro Zamorensis subtilis,& acuti ingenij,& verbi Domini orator celeberrimus,lib.1.de potesta.legis.pœna c.7.Regia l.20.tit.10.p.1.Quæ opinio procedere potest, quando coniuges longo tempore in Ecclesia habitarent.Ita censet Syl. in Summa,in verbo,consecratio, 2.q.5.& in verbo,debitum,q.3.D.Coua.& Greg.in locis nouissimè allegatis.

Non tamen coniuges a mortali crimine excusarentur, si carnale commercium habuerint in loco sacro:siue consecra crato vel benedicto, siue eam habuerint, vt voluptate fruãtur,siuevt fornicationem euitent,siue multo,siue paruo tẽpore in Ecclesia steterint.Ita Palud.in 4.d.32.q.2.ar.3.Ant. in 3.p.ti.1.c.20.§.2.Turrecrem in § sed cum naturale,arg. 4.d.5.Mart,Nauar.in manuali confess c 16.num.33. Caiet. in Summa,in verbo,matrimonialis vsus peccata,§ 6. Licet contrarium tenuerit Ange.in Summa,in verbo,debitum,§. 32.& alij per eum relati.& Cast.d documen.2.

C *Commodentur*. Adde quod iam hodie in hoc amplissimo Toletano Archiepiscopatu,nouissimo Sinodali decreto prohibitum est,ne ornamenta,& alia Ecclesiarum bona,ad earum decorem, & ornatum necessaria,alicui commodentur: nisi tantum alteri Ecclesiæ annexæ. Clericus verò Oeconomus,vel Sacrista, illius constitutionis transgressores,pœ-

na

ra duorum aureorum sunt mulctandi: Ita sancitum fuit lib. 3. dictarum consti. sub tit. de rebus Ecclesiæ non alienan. ca. 4. Antiquius sanè seuerior pęna infligebatur. Nam in Concilio Toletano sub Flauio Egica Rege celebrato, anno eiusdem regni 7. Idib. Nouemb. Anno 732. c. 4. decretum fuit, eum qui vasa Sacra, aut ornamenta Ecclesiæ in usum proprium profanauerit, honoris proprij ordinem amittere, & Sacræ communionis perceptione perpetuo (nisi in mortis articulo) priuatum remanere: necnon dictorum bonorū restitutioni esse obnoxium.

MISSAMQVE PRO REQVIE DEFVNCTORVM PROMVLGAtam, pro viuis celebrarunt hominibus, vt illi mortis incurrerent periculum. Cap. XL.

1 *Sacerdos, qui hoc crimen commiserit a proprio ordine depositus, in perpetuum exilium mittitur.*

POena † huius criminis est, vt talia perpetrantes a proprio ordinis gradu deponantur, & exilij perpetui ergastulo relegentur, [a] vt cautum est in Concilio Toletano, quod refertur in cap Quicunque Sacerdotum, 26. q. 5. de quo tex. meminit Hostien. in ca fi. de sortileg. & ibi Io. de Anna. in fin. Meminit etiam Paul. Grilan. in tract. de sortilegijs, in 14. q̄. & in 17. & habetur ille tractatus & alij sui in 4. vol tractatuum huius nouæ impressionis, in qua fuerūt redacti plures tractatus ad volumina decem, & quia Gratianus refert breuiter verba illius Cōcilij Toletani: Si quis cupiat illud originaliter legere, inueniet in Synodo 17. Toletana celebrata, Anno 732. in capitulo sexto sub rubric. de his, qui missam defunctorum audēt pro viuis maleuolè celebrare. Quæ Synodus hucusque non est impressa. [b] 1 a b

ANNOTATIO.

REl*egentur*. Vide doctissimum, & nostra ætate celeberrimum Iureconsultum Iaco. Menoch. in lib. illo variæ, & indefessæ lectionis, de arbi. iudi. quæstio. lib. inquam 2. cētu. 4. casu, 388. nu. 15. A

Non est impressa. Adde quod decretum dicti Tolet. Cōc. nouissimè refert Frater Bartholomæus Carranca de Mi- B

randa, Archiepiſcopus Toletanus in epitome conciliorum Concil. Toleta. 17. c. 5. cuius verba hæc ſunt. *Qui fallaci voto miſſam pro requie defunctorum promulgatam, pro Viuis ſtudent celebrare hominibus, non ob aliud, niſi Vt is qui pro quo offertur ſacrificium ipſius Sacroſancti libaminis interuentu mortis, ac perditionis incurrat periculum, tam ipſe Sacerdos qui celebrauerit modo dicto, quam ille, qui ad talia peragenda incitauerit, exilij perpetui ergaſtulo relegetur, & (niſi in mortis articulo) Sacra communionis perceptio denegetur, & Sacerdos inſuper a proprij deponatur ordinis gradu*. Hactenus Conciliũ.

EVCHARISTIAM OB EBRIETATEM, AC VORACITATEM EUOMUERUNT. Cap. XL.

1 *Sacerdos, qui delictum hoc commiſerit, quadraginta diebus debet pœnitere.*
2 *Species ſacramentales quamdiu in ſuo Vero eſſe remanent, ſub eis conſiſtit inſeparabiliter Corpus Chriſti.*
3 *Si Sacramenti ſpecies, quæ diſcerni poſſunt euomita fuerint, quid faciendum eſt.*

1 CLerici vel Monachi, † ſeu Diaconi, presbyteri, quibus tale contigerit, 70. diebus debẽt pœnitere,[a] vt in cap ſi quis per ebrietatem, de conſe. diſt. 2. vbi vide Car. de Turrecrem. qui dicit, quod conſiderata cauſa vomitus, quæ ponitur in tex. ſcilicet, ebrietate, & voracitate, & circunſtantijs, non videtur ꝙ pœna taxata excedat, & ideo ſecurè iniungenda eſt. Cum autem tex. non aperiat qualitatem pœnitentiæ, quæ debet fieri in illis diebus, videtur relicta arbitrio iudicis. Ratio huius pœnæ eſt, quia ſecũdum
2 veriorem & ſecuriorem opinionẽ † quandiu ſpecies Sacramentales remanent in ſuo vero eſſe, ſub eis conſiſtit inſeparabiliter corpus Chriſti, & ſic ſi prædictæ ſpecies eijciuntur per vomitum, ipſum corpus ſimiliter eijcitur: quem ſequitur Card. vbi ſupra, quem etiam vide in §. ſi. dicentem quod tũc † ſi ſpecies euomitæ diſcerni poſſunt, & ſunt ſumptibiles, debẽt exſiccari & ſumi per ſe: ſi poteſt fieri, vel cũ vino, vel alio liquore. Si non ſunt ſumptibiles, tunc reponã tur in aliquo honeſto loco iuxta altare. Si ſpecies non pñt diſcerni, præſumuntur digeſtæ, niſi ſtatim ſint euomitæ. quo caſu reponuntur in aliquo honeſto loco: De quo etiam

videatis

videatis Syluest. in Summa, verbo, Eucharistia. lo. 2. §. nono quæritur. versi. quartum.

ANNOTATIO.

Poenitere. Nota quod Episcopus, cui hoc contigerit, nonaginta diebus pœnitere tenetur, si autem infirmitatis causa euenerit, septem diebus tantum: vt in c. si quo; vide Host. in Summ. in tit. de custodia Eucharis. §. quæ pœna. nu. 4 Steph. Auf. in addi. ad Cape. Tholosa. q. 218. A

AC OB NEGLIGENTIAM IPSORVM ALIQVID sanguinis stillauit in terram, & in altare. Cap. XLI.

1 *Pœna huius criminis quæ sit.*

Poena [a] huius † excessus ponitur in c. si per negligentiam, de cons. dist. 2. per hæc verba. a 1

Si per negligentiam aliquid de sanguine stillauerit in terram, lingua lambatur tabula, radatur, si non fuerit tabula, vt non cōsumetur, & cinis intra altare condatur, & Sacerdos octo. dieb. pæniteat: si super altare stillauerit calix, sorbeat minister stillam, & tribus diebus pæniteat: Si super linteum altaris, & ad aliud stilla peruenerit, quatuor diebus pæniteat, si vsque ad tertium 9. diebus, si vsq; ad quartū 20. dieb. pæniteat, & linteamina, quæ tetigerit stilla tribus vicibus minister abluat calice supposito, & aqua ablutionis sumatur, & iuxta altare recondatur. Quæ pęna cum sit Canonis antiqui, & q̄ magis videtur in pęnitentię foro, quam iudiciali prouidere, si casus occurrerit, & in iudicium deducatur, tunc iudex attenta facti qualitate, & astantis populi notitia vel scandalo, & Sacerdotis culpa vel negligentia, pœnam moderabitur vel augebit, prout æquius sibi visum fuerit.

ANNOTATIO.

Adde circa huius capitis materiam Capel. Tholosa. & ibi Steph. Aufr. in addi. dec. 218. incip. Item fuit quæsitum, qua pœna. A

ALIQVOTIES INSVPER CELEBRANDO, CORPVS, ET sanguinem Domini non percipiebant. Cap. XLII.

1 *Sacerdos, qui crimen hoc commiserit, qua pęna puniendus est.*

HOc enim licet temporib. nostris rarò accidat, quia semper qui celebrat saltem publice, sumit corpus, & sanguinē Domini, Concilio tamen Toletano 12. quod habetur de conse dist. 2. ca. relatum. cautum est, quod
1 † quicunque Sacerdos ad diuinum altare sacrificium oblaturus accesserit, & se a communione suspenderit, ab ipsa, qua se indecenter priuauit gratia communionis, anno uno repulsum se nouerit.

SVPER REBVS APTIS AD FACIENDVM sortilegia, & ad illum effectum unam vel plures Missas scienter celebrarunt, adhibitis nefarijs precibus, & uerbis superstitiosis. Cap. XLIII.

1 *Sacerdos, qui hoc immane scelus commiserit, est deponendus.*
2 *Pœna huius sceleris, quando iudicis arbitrio est infligenda.*

QVam graue sit rebus sacris vti ad committenda scelera, nemo non nouit: & si hoc in quocunque grauiter puniendum est, quanto magis id faciendū erit, si talia perpetrans, cultus ac ministerio sacra
1 rum rerum est ordinatus? Vnde † Sacerdos, qui in hoc deliquerit, deponi debet, ex sententia Pauli Grillan. in tract. de sortilegijs, quod est vol. 5. tract. diuers. Doct. in q. 14. qui ēt describit aliquas res, super quib. solent prædictæ Missæ celebrari ad dictum effectum, mouetur per tex. in cap. si quis Episcopus, 26 q. 5. qui hoc non probat, quia nihil de hoc licto dicit, nec imponit pœnam depositionis. Mouetur etiā argumento tex. in cap. quicunque, eadem cau. & quæst. qui leuius crimen graui pœna castigat. Et dicit tandem quod
2 † quidam dixerunt esse pœnā arbitrariam: quod dicit tolerari posse, quando factum non esset valde turpe, uel persona Sacerdotis simplex. Et uide Abb. in cap. quidam, ad finem. de celebratio. Miss. vbi dicit, quòd Sacerdos Missam celebrans, vt Deus perdat aliquem, licet conficiat, debet hoc comperto deponi: quia abutitur tanto Sacramento: Superstitiosum autem clericum deponendum dicit Syluest. post Host. in locis per eum relatis in sua Summa, in uerbo, Superstitio, §. vndecimo quæritur.

AN-

ANNOTATIO.

Adde Paul. Grillan. vltra locum, quem hic author allegat in tract de sortile. q. 16. & 17. Iacob. Menoch. de arbit. iud. q. lib. 2. cen. 4. casu 388. nu. 14.

In cvstodia evcharistiae desides. *Cap. XLIIII.*

1 Clericus istius criminis perpetrator qua sit pęna plectendus.
2 Sacramētum Eucharistia summa decentia custodiendū est.

HVius † desidiæ pęna ex dispositione Concilij Arelaten. de quo in c. Qui bene. de consecr. dist. 2. talis est, quod qui bene non custodierit sacrificium, & mus, vel aliquod aliud animal illud comederit, quadraginta dieb. pęniteat. Qui autē perdiderit illud in Ecclesia, aut pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit, triginta dieb. pœniteat. Nouissimè autem taliter delinquentes ab officio tribus mensibus suspenduntur, vt ca. 1. de cust. Eucharist. Grauiori pœna puniendi, si aliquod nefandum inde contigerit, quæ videtur relicta iudicis arbitrio, arg. tex. in c de caus. de off. deleg. Quali † autem decentia seruari debeat Eucharistia, bene ordinauit Honorius III. in c. sanè, de celebr Miss. sub talib. & notandis verbis: *Ne propter incuriam Sacerdotum diuina indignatio grauius exardescat, distinctè pracipiēdo, mādamus, quatenus à Sacerdotibus Eucharistia in loco singulari, mundo, & signato semper honorificè collocata, deuotè ac fideliter conseruetur.*

1 2

ANNOTATIO.

VIde circa huius capitis argumentum Capell. Tholos. decis. 228. vbi Aufr. in addi. & vide in hoc Archiepis. Tolet. c. 1. sub tit de custo. Eucharist. li. 3. Sinod. constituti.

Illud vero notabis, quod propter negligentiam in sacrificijs admissam, vindictam Dei Optimi Maximi proximam esse, exempla Nadabi, & Abiu, fidem faciunt, vt habetur Leuit. c. 10. cum alijs, 1. Reg. c. 2. 3. & 4. Atque Herodotus li. 2. piaculum fuisse apud Aegyptios tradit, immolasse hostiam non notam a Sacerdote, qui prius quam immolaret, explorabat diligentissimè an munda esset, deinde alligato Canaue cornibus applicataque terra sigillari annulo impressa, mundam esse notabat.

Hinc

Pœna Parochi, cuius negligentia, īfirmus non recepti Sacramētis decessit. Hinc procedit Parochum, cuius desidia vel negligētia infirmus absq; Sacramentali cōfessione, & Sacra communione moritur, a suo officio remouendum esse, cū reus sit aiæ illius, vt dicit gl. in c. officium, in verbo, sine confessione, de offic. Archipresbyt. pro qua mirè conducit. tex. in c. presbyter, 16. q. 6. Idem esset asseuerandum de alio quocunq; Sacerdote qui puerum in necessitate noluerit baptizare: nam si absq; Baptismi Sacramento decedat, Sacerdos huius criminis reus deponitur. c. quicunq; de consecr. dist. 4. Ego q dem semper vidi pro his criminibus suspensionis pœnam cum reclusione ad tempus imponi.

MISSAMQVE SACRAM INCAEPTAM RELIQVERVNT. Cap. X L V.

Quod noue editum est.

1 *Clericus qui Missæ sacrificium captum relinquit, qua pœna puniatur.*
2 *Clericus qui rem Sacram captā relinquit, grauissimè peccat.*
3 *Causæ aliquæ traduntur, quibus excusatur Clericus qui Missam sacram non perfecit.*
4 *Clericus qui rem Sacram propter impedimentum non perfecit, impedimento cessante potest finire.*

1 CLericus† qui absque rationabili & vrgentissima causa Sacram Missam incœptam relinquit, a Sacro corpore & sanguine Domini nostri suspensus est: iuxta Macharij Summi Pōtificis decretum, in c. nullus. de consecra. dist. 1. cuius tex. authoritate Arch. in c. nullus. 7. q. 1. scribit, eum minoris excōmunicationis sniam incurrere: Imo sunt qui putent, eum maioris excōicationis sniam incurrere: quib suffragari videtur Toletanū Conc. in d c. nihil. quo sancitū est, ꝙ huiusmodi desertor, excōicationis sniam incurrit. Sed verius est, in nullam excōicationē incidere, non maiorem, quia nullibi cautum reperitur, iuxta gl. sing. in c. fi. de iure pat. Nec verba Concilij Toletani aliquid vrgent, 2 ibi, *Sententiam excommunicationis obtinebit.* Quia sunt verba futuri temporis, quæ non inducunt pęnam ipso iure impositam; nisi alia verba id significantia iungantur. gl. no. in reg. in pęnis. de reg. iur. lib. 6. gl. Bar. & Bal. in l. iubemus nulli.

C. de

C.de Scrosan.eccl.gl.in l.1.C.ne liceat potentior.cũ prope infinitis allegatis ab Andr. Tiraq.in elegantissima illa relectione l.si vnquam.in verbo, *Reuertatur.*nu.39.C. de reuo. donat.Non minorem,quia illud Macharij responsum ꝙ ansam præbuit Archid ut hoc asseueraret,nullam de excõicatione mentionem facit, sed tantum de suspensione a corpore & sanguine Domini.Ita nouissimè tenet Marti. Nauar. in Miscellaneis de oratione,Miscella.42.

Peccat † sane grauissime clericus, qui inceptam Missam non perficit,tum quia iure prohibitum est, vt dixi, tum ét quia præstat ansam audientium distractioni, vt in suscepta deuotione frigescant,quod ipsum dicẽdum censeo , de omnibus alijs horis Canonicis,vt insinuat dictum Conc.Tolet. in d.c.nihil.quatenus loquitur,de omni officio,in quo Domino psallitur,vt ponderat egregius Nauar.in tract. de oratione.c.16.num 45. a

Si tñ † legitima interfuerit causa permissum est diuina munera incępta relinquere:vt tenet S.Tho.in 3.par. q.43. art.6.Paludan.in 4 dist.1 iiq. 1.concl 2. Iusta causa illa iudicanda est,quæ prouenit ex impotentia facti : quia clericus qui Missam incępit, repentino morbo afficitur , ita vt eam perficere non possit.Alia est iuris impotentia,quia forte ea incępta meminit comedisse,vel ꝙ erat suspensus, vel excõmunicatus,irregularis,vel in peccato mortali.Ita tenet. D. Th.in d.3.p.q.58.art.6 ad secundum. Quã doctrinã cõiter receptam esse asseuerat Marti Nauar.in d.ca.16.nu. 57.Ex quorum tamen snia liceret,cui hoc contigerit,condigna facta pœnitentia,Sacrã rem finire ét si ante consecrationem illius memoriæ hoc superueniat.Si alias scandalum oriret: quidquid reclamet Palud.in 4.sen.dis.11.q.2.col.2. Si tamẽ absq; vllo scandalo posset a Sacra re incępta desistere,id oĩno facere tenetur,in tribus casib.supra enumeratis, nempe comestionis irregularitatis,vel excommunicationis, sed in quarto si meminit se in mortali peccato esse constitutum, perficere põt,modo condigne pœniteat. Sed illud memoria dignissimum est,clericum Missam dictis tribus casibus finiendo non affici irregularitate.Ita tenet Ang.in Summa, in verbo,Eucharistia.1.§.2. & seq.Syluest in eod.verbo.q.7. col.fi.Quam opinionem amplectitur Nauar.in d.c.16.dicẽs eam iustiorẽ esse,licet ab ea recedat Palud.in 4.di. 11. q.1, 3

col.2.

col.2. Ego vero in animæ iudicio libenter Ang. Sylue. & Nauar. opinionem q̃ summa nititur æquitate sequor, sed in exteriori foro clericum istum a iuris Pontificij pœnis immunem non iudicarē. Tertia causa erit ingressus excõicati & denunciati, qui pertinaci impioq; animo ab Ecclesia exire nolit, si antequam Sacer Canon incipiatur id cõtingat Missa incępta relinqui potest, vt in Clem. grauis, iuncta glo. de sent. excom. Si verò Canone incępto eueniat, finienda est, ex dictæ glossæ sententia, quæ cõis est, teste Nauarro, in d. c. 16 qui singulariter eam declarat, ut procedat, quando peruentum est ad verba consecratoria, nã si Canone incępto antequam ad dicta uerba fuerit peruentum, medio illo tẽpore, excommunicatus denunciatus Ecclesiã fuerit ingressus, nolitq; recedere, Missa finienda non est. Quarta cã erit, si incępta Missa, interdictũ superueniat spãle, vel huiusmodi cessatio, vt neq; valuis apertis, vel clausis celebrari possit vel interdictum generale, & non permitterentur valuæ occludi, in his sane casibus Missa finienda non est, intelligendo tamen, vt supra scripsimus, an deuentum fuerit ad verba consecratoria vel ne.

4 Nec illud est omittendum, † quod sicut iusta subsistente causa diuina solennia finienda non sunt, fortiori rõne, tali interueniente legitima causa, qui Missam inchoauit, põt iterato eam inchoare, licitũ nẽpe est, imò laudabile nimis, verbum Domini eadem oratione repetere, vt sacris Euangelijs passim legimus Io. 6 ibi, *Amen amen dico vobis*. Et in Psalmis, *Fiat fiat*. vt habetur Psal. 40 & 105. & apud D. Pau. ad Rom. 8. & ad Gal. 4. Et iusta causa ea iudicabitur, si magnus Princeps magna comitatus familia Ecclesiam ingrediatur, eo tempore quo verisimile non sit, quod aliam Missam audire possit. Ita se pie fecisse fatetur Mart. Nauar. cũ iam ad Epistolã Missam celebrãdo peruenisset, regressumq; fuisse ad introitum (is in quam) in d c. 16. nu. 56. qui etiam legendus est in dictis Miscellaneis de oratione Miscellan. 43. nu. 219. quo loco scribit hoc licere, etiam d. Epistola, & aliquando Sacro Euangelio, censetq; esse istam hoc faciendĩ causam, si multi superuenerint operarij, solicitatores, & causarum actores, quib. rogantibus, vt Sacerdos Missam denuò inchoaret, posset morem gerere, ne operarũ suarum iacturam facerent, vel illorum deuotio alterius Missæ tardi-

*Marti. Nauar. spinio cõ *utatur*.*

te

te frigesceret. At cum hodie tanta sit Sacerdntum copia, rarissime hoc eueniet. Et vt libere dicã ꝙ sentio, casus iste vltimo loco adductus ab egregio Nauarro mihi nullo modo placet, imputandum quidem est his hominibus, qui suis sæcularibus negotijs inuoluti, congruo tempore ad sacram rem audiendam minime accesserint. Nec iustum nec decens est, diuina munera ita pertractari, vt istorum voluntate repetantur, inde sane scandalum generaretur, & qui a principio his audiendis interfuerunt, moleste ferent. Et iõ clericus qui in hoc deliquerit, pro modo culpæ arbitraria pœna ab ordinario erit plectendus.

HORIS PROHIBITIS CELEBRARE SVNT AVSI.
Cap. XLVI.

Quod noue editum est.

1 *Clericus ꝗ horis prohibitis celebrauit, qua pœna plectẽdus sit.*
2 *Clericus qui noctu celebrat, a peccato non excusatur.*
3 *Episcopus an possit dicto casu facultatem indulgere.*
4 *Clericus utrum possit post meridiem celebrare.*
5 *Priuilegia magnatibus concessa, ut post meridiem res sacra possit eis ministrari, an sit iuri communi consentanea.*

SAcri † Tridentini Concilij decreto stabilitum est, vt 1
Episcopi (ne impiæ superstitioni detur locus) edictis pœnisq; impositis caueant, ne Sacerdotes alijs quam debitis horis celebrent, ut habetur sessione 22. in decreto de obseruandis, & euitandis in celebratione Missæ. Erunt igitur puniendi si in hoc deliquerint, illis pœnis quæ Synodalibus constitutionibus, vel edictis fuerint decretæ, & si nullæ fuerint statutæ, arbitraria pœna pro modo culpę sũt plectendi, cum iure diffinita non sit. c. de causis, §. de illis. de offi. deleg. l. 1. ff. de iure deliber.

Vnde post dictum concilium antiquata est ea consuetudo, quæ in aliquibus locis vigebat, ut longe ante lucem Missa celebraretur, ea ratione, ut operarij, famuli, & domestici, eam audirent, vt operib. suis melius postea vacare possent. Similiter ea consuetudo censetur sublata, quæ recepta erat ut Missæ nuptiarum (præsertim nobilium) eo tẽpore dicerẽtur. Caueant igitur clerici, ne prætextu talis consuetudinis decretum illud transgrediantur, quia à pœnis debitis non excusarentur.

Peccat

2 Peccat † equidem clericus, qui noctu & ante diem celebrat, vt est commune omnium Doctorum placitum, teste Nauar. in Manua. confess. ca. 25. nu. 85. Episcopis autem hoc interdictum non est, ex glo sententia in c fi. in uerbo, *Indulgemus*. de priuil. lib. 6. tenet Palud. in 4 Sent. distin. 13. q. 2. conclusione 2. art. 2. & licet nullo iure fulciatur, cum eã consuetudo receperit, amplectenda est.

3 Poterit † vero clericus, absque alicuius pœnæ metu ante diem celebrare, si Episcopi vel sui superioris facultas interuenerit, quæ tribuenda est propter necessitatem communicãdi infirmum morti proximum, & defectum Eucharistiæ: vt tenet Archiepiscopus Floren. in 3. par. tit 13. c 6. §. 4 qué sequuntur Ang. Syluester, & recentiores, quos allegat Mar. Nauar. d. c. 25. qui censet propria authoritate id fieri posse, si superior sit absens. Is sane qui in culpa fuit, non seruandi sacratissimam Eucharistiam in Ecclesia infirmis ministrandam, grauissimè punietur.

4 Delinquit † etiam Clericus, quo ad huius capitis punitionem (prout nonnulli arbitrantur) qui post præteritam maximam partem horæ sextæ (quæ meridie finitur) celebrare audet, ut scribit Io. And. in c. 1. de celeb. Missar. cuius opinionem communem esse fatetur Nauar. in tracta. de oratione. cap. 21. nu. 31. & in d. ca. 25. a qua ipse iure optimo recedit, asseuerans non esse prohibitum (scandalo cessante) post meridiem, vsque ad nonam horam celebrare, quia nullo iure nec cõgrua ratione prohibitum est, imò permissum: si rectè perpendamus, quod sacrificium incruentum a Sacerdote in persona Christi oblatũ, idem est quod ea hora ab ipsomet Christo oblatum fuit cruentum, quod quædam Missa fuit, quod ipse sępissime fecisse, & consuluisse testatur.

5 Ex quib. colliges, ea † priuilegia, q̃ Magnatib concessa sũt, vt eis possit res sacra post meridiẽ vsq; ad nonam horã celebrari, iuri cõi esse consona, & id tm̃ operari, ut aliquorũ scãdalũ sedetur. Quib. non refragat̃ Tridentinũ Conciliũ, quatenus prohibet, ne Sacerdotes alijs quam debitis horis celebrẽt, quia intelligendũ est de horis ante lucẽ, uel post nonã.

COMMENDATVMQVE SIBI INFIRMVM BAptizare noluerunt. Cap. XLVII.

1 *Clericus qui crimẽ hoc perpetrauerit, depositionem meretur.*

Presby-

PResbyter qui in prouincia propria, vel alia, vel vbicũque inuentus fuerit, commendatum sibi infirmum baptizare noluerit pro intentione itineris, vel aliqua excusatione, si sine baptismo moritur, deponendus est, ex decreto Martini Papæ, in c. Quicunque, de consecr. dist. 4. 1

BENEFICIA PLVRA POSSIDENT. *Cap. XLVIII.*

1 *Plura habere beneficia, rationi naturali aduersum esse eleganter ostenditur.*
2 *Pluralitas etiam beneficiorum Canonicis sanctionib. obuiat.*
3 *Beneficiorum pluralitas multis magnisque sanctorum virorum testimonijs damnatur.*
4 *Habens multa beneficia etiam cum dispensatione sine causa tamen concessa, in anima iudicio securus non est, et ibi traditur, an Papa possit in pluralitate beneficiorũ dispensare.*
5 *Plura habens beneficia etiam simplicia, quorum alterum ad commodè viuendum sufficiens est, altero priuari potest.*
6 *Recipiens beneficium aliquod, curam habens animarum annexam, si prius tale beneficium habeat, eo ipso iure priuatus est, & si illud habere cõtendit, alio etiã priuandus est.*
7 *Si duo simul & semel alicui curata beneficia conferantur, tunc datur optio.*
8 *Beneficij secundi acceptatio facta ui iracundia, non facit primum uacare, si incontinenti acceptans pœnituerit.*
9 *Pœna uacationis primi beneficij, sibi non uendicat locum nisi adepta secundi beneficij pacifica possessione.*
10 *Pœna c. de multa, per extrauagantem constitutionem qua incipit execrabilis. Io. X X I I. aucta est.*

HAbere † plura beneficia [a] inter crimina referre volui: 1
quia licet in nostris temporibus, non modo non iudicetur criminosum, verumetiam is sapientior habeatur, maiorique dignus honore qui plura beneficia aggregare, & acquirere sciuerit, hoc perniciosissimum Christianæ reipublicæ, Ecclesiæq; vniuersalis statui, animarumque saluti fore censeo. Idque rationi naturali obuiare, ac sanctis Ecclesiæ constitutionib. pluriumque sanctorum Doctorum opinionibus cõtradicere. Quid enim rationi naturali aduersum magis, quam quod unus, & idem homo uaria Ecclesiæ stipendia in varijs, & distantib. sæpe locis, & quib. varia incumbũt

onera

onera in seipso suscipiat? Quæ est enim humana respublica, quę suos iudices, rectores, tabelliones, & alios officiarios stipendijs in absentia frui & uagari permittat? Quis in sua quantumuis ampla, & ditissima domo, vni ministro absenti salaria plurium ministrorum persoluit, ac ab eo quoscunq; suo nomine subrogatos admittit? Sola domus Dei Ecclesia sancta tali inordinatione suo priuatur ministerio, ac debitis fraudatur obsequijs. Vnde verissima sunt beati Bernardi verba in declamatione super Euangelio, Dixit Simon Petrus ad Iesum. in col 51. dum dicit, quod sola bona Domini ex omnibus hodie inueniuntur exposita. Quid debet Ecclesia Dei plurium nobiliū vanitati, vt patrimonio Iesu Christi dilectissimi sponsi sui, quod flagellis, alapis, sanguinis effusione quæsiuit, eorum alat accipitres, educet canes, sagines equos, nutriat leones, ac seditiosos homines, qui passim rempublicam turbent? Quid nempe debere potest plurib. alijs rusticorum filijs, ac suis parentibus indoctioribus, a quibus solum (imo vix) aratra & boues in successionem habere potuerent, qui illi citis medijs plura occupant beneficia, vt cum illis amplam sibi parent supellectilem, varios aptent cibos, ac pro plurib. illicitis sumptibus pecuniam habeant? Quid denique Ecclesiam eandem, quantumuis peritissimis ac literatissimis viris debere iudicabimus, vt beneficiorum congerie suæ ambitionis insatiabilem sitim extinguere debeat, præcipuè his qui doctrina sua nunquam Ecclesiæ catholicæ profuerunt, nec prodesse curant? Dic mihi quicunque es, quantacunq; polleas eruditione, an eo solo quod vigilias sustinueris, studio vacaueris, tibi astricta est Ecclesia Dei, vt te in statu grandi, ac pompa magna sustineat. Vidisti ne aliquando artificem aliquem eo solo quod artem didicerit optime a Repub. alimenta suscipere, an ex eo quod arte sua Reipub. vtilis est? Quid igitur tibi suades, eo quod studueris licere tibi plura Ecclesię beneficia retinere, cum nec vnius eorum onera subeas? Aduerte quęso, quod literatis viris non plura beneficia, sed maiora concedi sanxerunt Canonica iura: Si quando vero vt plura habeāt beneficia cum peritis dispensare conceditur, ob Ecclesiarum vtilitaté, nó eorum, id effici debet. Quid enim prodest studium tuū Ecclesiæ sanctæ, si id solùm operatur, vt plura occupes loca, in quib. plures posset eidem deseruire, qui sufficiēti peritia, & maiori

maiori charitate seu virtute iniuncta onera subirent? Quid prodest illi doctrina tua, si oues Christi tibi cōmissas, imperito mercenario nulli salario pascēdas committis? Quis ergo inficiabitur hoc aduersari naturali rationi, si eadem ratione non caret. Quod nempe apertissimè comprobant leges anti quæ gentiliū, qui solo naturali lumine regebantur, in quib. prohibitum erat expresse, vt apud eos non esset uir duplex, aut multiplex, sed ꝙ singuli singula facerent, vt Socraticis legibus cauebatur. Confirmant hoc ēt notanda verba Iustiniani, in l. Nemo C. de assesso. dum dicit: Neq; enim facilè credendum est duabus necessarijs reb. vnū sufficere: Quodque † id sanctis obuiet Canonicis institutis, apertè monstratur. 2 Primo quidem contrarium dispositum est in 7. Synodo: vt refert Gratianus in c. 1. 21. q. 1. vbi dicitur, *Clericus ab instanti tempore non conueniretur in duab Ecclesiis, negociationis .n. hoc est, & turpis lucri proprium commodum*. Statuit etiam hoc sancta vniuersalis Ecclesia, Spiritu sancto cōgregata in Concilio illo Calcedon celeberrimo, a sexcentis & triginta Episcopis celebrato, in ca. 10. illius Concilij, vbi definitum est, nō licere clericis in Ecclesijs duarum ciuitatum ordinari. Si quis verò iam translatus est ab alia in aliam Ecclesiā, nihil habeat commune cum priore. Illos verò qui ausi fuerint post ordinationē illius vniuersalis Synodi agere contra riū, statuit sancta Synodus cadere a proprio gradu. De qua decisione Concilij breuiter meminit Gratianus, non referē do dictæ pœnæ appositionem, in c. clericum, 21 q 1. Hoc præterea aduersatur dispositioni Concilij Placētini per Vrbanum Papam celebrati, de quo in ca. Sanctorum, 70. dist. vbi hæc pluralitas beneficiorum prohibita est, per hæc verba. *Oino autem in duabus Ecclesiis aliquem intitulari non liceat*. Hoc etiam improbat Tolet. Concil. de quo meminit Gratianus in ca. vnio 10. q. 3. in vers. Sed & hoc, per hæc uerba, videlicet, *Sed & hoc necessarium instituere diximus, ut plures Ecclesiæ uni nequaquā committantur presbytero, quia solus per totas Ecclesias nec officium ualet persoluere, nec rebus earum necessariam curam impendere*. Cuius concilij uerba originaliter legere desiderans, inueniet in Concilio Toletano 16. celebrato sub principe Flauio Egicano anno 6. sui regni a sexaginta & uno Episcopis, in capit. de reparatio. Eccles. præcipuè quia paucula etiam verba, & utilia in hoc proposito

transcribere neglexit Gratianus, quod tamen conciliũ hucusque non habetur impressum. Celebre etiam illud Lateranense Conciliũ cui Alexan. III. interfuit, de quo in c. Quia in tantum, de præb. Præbendarum multitudinem Canonib. inimicam, materiam dissolutionis & euagationis inducere, ac certum periculum animarum continere expressè attestatur. Prohibuit hoc etiam Alexand. II. qui disposuit, quod nullus presbyter habeat duas Ecclesias, vt in c. per laicos, 16. q. 7. Vnde dicit Abb. in c. conquerente, de cler. non resi. in 3. not. alleg. glo. in c. Dudum, el 2. de elect. in verbo, intitulatam, quod sine peccato mortali non potest quis habere plura beneficia, quando alterum per se sufficit. Et vide etiã Io. de Lignano, in tract. de pluralitate beneficiorum, maxime in col. 2. vbi concludit, quod de iure communi, vnus non potest habere duos titulos beneficiales Ecclesiasticos extra casus in iure expressos, & adducit optima fundamenta in proposito.
3 † Extant insuper sanctorum ac grauium virorũ commentaria, quibus hanc pluralitatem beneficiorum damnãt, eamque animabus periculosissimam esse demonstrant, optimis ac vrgentibus rationibus, quas hic transcribere nolo: patent enim volentib. legere eas, in tract. contra pluralitatem beneficiorum, quem edidit singularis vitæ, ac magnæ doctrinæ vir Dion. Cartusi. præ maxime in 7. arb. postquam ad totum 11. Posuit etiã aliqua notanda in proposito alter Cart. antiquor. Dionys. in lib. suo de vita Christi, in c. 68. de ambitione & quibusdam alijs defectibus clericorum. Firmat hoc etiam apertè D Bernar. in epist. 271. ad Comitem Theobaldum, vbi tradit, honores & dignitates Ecclesiasticas debere dari ijs qui eas dignè ac secundum Deum administrare velint, & possint.

Dionys. Cartusi.

4 † Neq; licere cuiquam habere plures in pluribus Ecclesijs, nisi dispensatione ob magnam vel Ecclesiæ necessitatem, vel personarum vtilitatem. Et vide in proposito Beatum Thomam, in Quodlib. 11. in art. 15. Io. Maioris in 4. distin. 24. in q. 6. & 7. vbi inter alia concludit quod tenens plura beneficia cum dispẽsatione, in qua non est rationabilis causa dispensandi, non est in statu salutis. Et vide Felin. in c. 1. nu. 30. de constit. vbi dicit, quod licet Papa habeat potestatem dispensandi in omnibus statutis Ecclesiæ, sola voluntate tamen illud intelligitur, nisi lex positiua habeat in se quandam rationem diuinam vel naturalem, vt est lex prohi-

prohibens pluralitatem beneficiorū, vide illic Abb. & alios. Scripsit etiam aliqua Gabriel. in expositione Canonis, in lectione 28. in duabus vlt. col. vbi etiam ostendit quomodo dispensatio Papæ in hoc non suffragetur,[b] nisi fiat ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ. Et vltra opiniones grauium & singularium Doctorum in ista materia, miracula quædā referuntur per supradictos Doctores Carthusien. per quæ periculum habentium plura beneficia dignoscitur. quæ quidem a Christiano viro contemnenda non sunt. Nec enim æterna salus propter delicatiorem victum, & ornatiorē vestitum, seu ampliorem familiam, in dubio ponenda est, essetque consentaneum vt sicut patimur ob solam opinionem eorum qui medicinam scripserunt, sanguinē minui, pluraq; alia nobis insipida & satis fastidiosa propinari, ne salus corporis periclitetur (cum sæpius eueniat ipsis medicis scriptoribus, aut alijs viris qui ipsorum opinionem in nobis experiuntur, errantibus, non solum non liberari a morbo, sed eadem phlebotomia, qua sanari credebant, mori, ac periclitari infirmos) sic sequendo opinionem sanctorum vel insigniū doctorum, ob salutem animæ pecunias minui, aliquaq; etsi corpori molesta, tolerare. Cùm ex hoc nullum nobis corpori nec animæ timeri possit periculum, sed animæ post obitum, & corpori post resurrectionem certior & securior salus æterna promittatur. Relicta igitur animæ pœna, supremo illi mortuorum ac uiuorum iudici, qui solus intelligit delicta cunctorum: prima pœnarum quæ se offert in huius sæculi contentioso foro, est, quod † habens plura beneficia, quāuis simplicia,[c] quorum alterum sufficit per se, ad vitam beneficiati, potest legitime altero priuari. Hoc probat tex. in c. conquerente. de cle. non resi. secundum Abb. ibi, in 3. not. quod dicit valde notabile, & nunquam obliuioni tradendū, & dicit esse casum solennē priuandi aliquem beneficio suo, licet velit in eo residere. Iustissima quidem est pœna ista, licet his temporibus infelicibus inusitata, nō quia vires amiserit, sed ex negligentia aut auaritia superiorum, quorum aliqni in Sacrorum Canonum executione torpescunt, reliq vero cum plures Ecclesias Ep̄ales simul aliqn̄, aut cùm una Ep̄ali plura alia beneficia retineant, suiq; officiales, aut habeant aut ambiant plures dignitates siue beneficia, auaritia cæci aliorum cupidinem (& si Ecclesijs, clero, ac diui-

Marginalia: b (beside line 5); 5, c (beside "quāuis simplicia" lines)

no cultui pernitiosam) refrenare non satagunt. Secunda est,
quæ in Cócilio generali statuta fuit, vt habetur in c. de mul
6 ta, de præb. cuius verba sunt: *Quicunque receperit al. quod be*
neficium curam habens animarum annexam, si prius tale bene
d *ficium habebat, eo sit ipso iure priuatus:*[d] *& si fortè illud retine-*
re contenderit, etiā alio spolietur, is quoque ad quem prioris spe-
ctat donatio, illud post receptionem alterius lib. è conferat, cuī
merito viderit conferendum. Et vlterius decernit tex. idem es-
se obseruandum in personalibus. Fuit etiam extensa pœna
ista per iura Sexti & clem. primò ad regulares dignitates, vt
in cap. cum singula, de præben lib 6. Secundo ad Prioratus,
vt in clem 1. de supplenda neglig. præla. Tertio ad Vicarias
perpetuas Ecclesiarum parochialium, vt in clemen vnic. de
7 offic. Vicar. Aduerte † tamen, quod si alicui conferantur
duo curata simul & semel, tunc datur ibi optio, secundum
Abb. ibi, colum. 3. versic. In ea glo. licet alij secundum eum
8 tenuerint quod non valet collatio. Quando † vero aliquis
calore iracundiæ reciperet secundum beneficium curatum,
e non vacaret primum,[e] si incontinenti pœnituit eum, secun
9 dum eundem. ibi. dicta col 3. versic. Extra casum. Pœna † ve-
ro ista vacationis primi beneficij, non vendicat sibi locum,
nisi post habitam possessionem pacificam secundi beneficij,
ita credit Abb. indistincte, vbi supra colum. 4. ver. in ea glo.
10 Sed † hæc quidem pœna, de qua in dicto cap. de multa, no-
uissime & singulari Zelo adaucta est per Ioan. XXII. in sua
f extrauaganti execrabilis:[f] quæ sub ti. de præb collocata est,
in §. qui vero. vbi cauetur, quod qui receperunt deinceps di
gnitatem, vel personatum, seu officium, aut aliud Beneficiū
animarum curam habens annexam, si antea habebat aliud
simile beneficium si illud primum quo noscitur esse priua-
tus ipso iure, postquam habuerit possessionem secundi, uel
per eum steterit quo minus habeat omni fraude & dolo ces
santibus. non dimiserit in manibus Ordinarij, absque mo-
ra, dispendio, verbo & facto, sine fraude, & sub publico testi
monio, ipso iure, & ex tunc est priuatus dicto secundo bene
ficio, quod recepit, & quod durius est, reputatur inhabilis
ad sacros ordines suscipiendos, & ad habendum quodcunq;
beneficium Ecclesiasticum, quas duas pœnas inhabilitatis
ad ordines sacros, & beneficium, incurrit etiam ipso facto: vt
voluit ibi glo. Zenze. in verbo ipso iure. in fi. verbis. Et vide
quattuor

quattuor requisita vt procedant pœnæ dictorum iurium, videlicet c. De multa. & extrauagantis execrabilis, per Staph. In tracta. de gratijs expectatiuis, in tit de qualitate & statu benefici. in §. quarto requiritur. vsque ad §. 4. & vlt. & habes nunc illum tractatum in tomo quarto sexdecim voluminum impressorum Venetijs.

ANNOTATIO.

A PLura beneficia. Adde quòd cum huius capitis argumentum latius pateat quam vt breuibus possim illud concludere, satis erit si legentes veluti manu duxerim ad ea loca, in quibus pingui Minerua tractatum reperient. Legant igitur Ioan de Lign. in tract. de pluralit. benefi. num. 1. Curt. in eodem tract. per totum Io. Nicol Simon. in ipsomet tractatu, num. 1. vsque ad num. 22. Lamb in tract. iuris patron. 1. par. 2. lib. 7. q. 1. art. 5. Paul. Paris in c. cum Ecclesiastica. nume 5. de excess. prælato August. in quæst suis. q. 8. num 1. Aluar. Pelagi de planctu Ecclesiæ, art 9. in fin. Domin Soto lib. 3. de iustit. & iure. q. 6. artic. 3. Petrum Rebuff. in pract. benefi. tit de dispensat. ad plura beneficia, pagin. 366. vbi decem rationes congessit, propter quas prohibita est beneficiorum pluralitas. Et vide egregiam l. 3. tit. 16. par. 1. vbi late Greg. in verbo, *Otro* & nouissime Concil. Trident. sess. 7. c. 4. & sess. 24. cap. 7.

B *Non suffragetur.* Vide latissime Domin. Soto, & Petrum Rebuff in locis nouissime allegatis, & Martin. Nauar. in Manua. confess. cap. 25. numero 129. & in tract. de oratione. capit. 22. nume 75.

C *Quamuis simplicia.* Adde glo singul in cap. dudum. in 2. de electio qu e scribit etiam simplicium beneficiorum pluralitatem esse prohibitam, quam Abb. & Scribentes ibi sequuntur, & communem esse fatetur Mart. Nauar. in Manu. confess. cap. 25. nume. 125 & probatur in cap conquerente, de cleri. non residen. tradit S Thom. Quodlibet. 8. artic. 19. & Quodlibet 9. articu. 19. quæ opinio canonizata est hodie in Concil. Trident. sessio vigesimaquarta, cap. 17. de reformatio. Et Cardinalium Sacræ congregationis fulcita testimonio his verbis asseuerantium. *Plura beneficia non possunt obtineri, licet sint simplicia sine dispensatione Papa.* Circa quod admonendi sunt impetrãtes, qui aduersus Sacrorũ *Decretũ Cardinalium.*

Canonum instituta plura beneficia etiā simplicia consequi affectant, non equidem securi sunt, etiam si in supplicationibus suis Pontifici Maximo oblatis, alia beneficia habere fateantur, & ipse petita beneficia conferat, minimè equidem cum ipsis dispensare censetur. Nam aliorum beneficiorum expressio, solùm operatur, quod gratia subreptitia non censeatur tex. insignis, in c non potest, de præb. in 6 quod multis rationibus probat Mart Nauar. in tract. de orat. c. 22. nume. 64. vbi num. 67. late disputat, quod beneficium dicatur sufficiens, ne aliud habenti illud conferatur.

D *Ipso iure priuatus.* Vide Concil. Trid. sess. 24. c. 7. cuius verba ponderans Mar. Nauar. in Manu. confess. c. 25. num. 129. *Quatenus dicit cogantur omnino, &c.* dicit neutram Ecclesiā ipso iure vacare. Sed fallitur in hoc vir egregius, cùm a iure antiquo sine nouo expresso recedere non liceat, l. præcipimus. C. de appel. & loquitur expressè contra aliud decretū eiusdem concilij, sess. 7. c. 4. *Quicunque* (inquit) *de cetero plura curata, aut alia incompatibilia beneficia Ecclesiastica, siue per uiam unionis ad uitam, siue commenda perpetua, aut alio quocunque nomine, & titulo, contra formam Sacrorum Canonum, & præsertim Innocentij III. qua incipit, Qui, multa recipere, aut simul retinere præsumpserit, beneficijs ipsis, iuxta ipsius constitutionis dispositionem, ipso iure, etiam præsentis Canonis uigore priuatus existat.* Nec verba d. c. Nauar. hic suffragantur, quia Concilium Sacrum ibi loquitur, ante lapsum sex mensium, de ea coactione, quæ intra tempus illud a iudice facienda est, quo elapso, locus est dictæ pœnæ, vt ibi etiam diffinitur.

Cōc. Tri. sess. 24. c. 17. de re for. cōtra Mar. Nauar. opinionē interpretatur.

E *Non vacaret primum.* Vide Card. in clem. 1. opposit. 1. de offic. Vicar. Felin. in c. sicut ex literis, nume. 4. de iureiurando. Deci. in l. quidquid calore, ff. de regulis iuris. Andr. Tiraquel. in tracta. de pœnis, caus. 1. num. 29.

F *Extrauagans execrabilis.* De qua constitutione meminit Petrus Rebuff in dicta pract. de forma signaturæ simp. prouisi. versi. aut per constitutionem. pagi. 144. vbi dicit, quod si dicta extrauagans constitutio ad vnguem seruaretur, non essent tot in beneficijs plurales.

QVORVM ALIQVA PATRES EORVM NVLLO mediante possederunt. Cap. L.

1 *Beneficia Ecclesiastica hæreditario iure non deferuntur.*
2 *Si Sacerdos instituatur in Ecclesia, in qua pater eius ministrauit, ab ea est amouendus.*
3 *Filius etiã legitimus non potest in beneficio patris succedere.*
4 *Differentia egregia, inter filium legitimum, & illegitimum circa istius cap. materiam constituitur.*

ADeo enim † sacrorum Canonum conditores succes- 1
sionem seu hæreditarium ius in Ecclesijs Dei abhorruerunt, vt Innocentius Papa II. Apostolica authoritate prohibuerit, ne quis Ecclesias, Præbendas, Præposituras, Capellanias, aut reliqua officia hæreditario iure valeat vendicare, aut expostulare præsumat, statuens quod si quis improbus aut ambitionis reus hoc attentare præsumpserit, debita pœna mulctaretur, & postulatis careret, ut habetur in c. Apostolica, 8. q. 1. Si vero † aliquis ista contem- 2
nens adhuc in Ecclesia, in qua pater eius ministrauit, instituatur, pęna eius est, ut ab ea amoueatur: [a] vt statuit Ale- a
xan. III. in c. ad præsentiam, cum duobus seq. & in cap. quoniam, & in c. ad extirpandas, de fil presby. nisi media intercesserit persona, vt in d. c. ad extirpandas, & in c. ex transmissa, eod. tit. Aduertendum præterea est, quod licet isti clerici, contra quos hæc denunciatio facta est, dicantur esse illegitimi, tamen quo ad nostrum propositum, etiam † si quis 3
sit legitimus, non potest succedere patri in beneficio, quod ipse possedit nulla persona mediante, vt per glo. Archid. Domi. & Præpo. in d. c. Apostolica. Et probat etiam tex. quem ibi dicit ad hoc casum expressum Ant. in 5. nct. in d. c. extirpandas, & not. Anton. post Host. in cap. ad hæc, eodem titu. & Deci. in cap. inter cæteras, colum. 2. num. 4. de rescrip. ubi in hac materia bene loquitur. Differunt † tamen in hoc pro- 4
posito quo ad alium articulum: quod illegitimus filius non potest præfici in Ecclesia, in qua præest pater de præsenti, vt habeat alium canonicatum vel præbẽdam, licet possit eo mortuo habere, dum non succedat in beneficio paterno: legitimus verò potest institui in Ecclesia in qua pater pręest, etiam eo viuo, in diuerso beneficio, [b] vt not. in d. glo. & per b

Dom. & præpo. ibi. Si autem isti immediatè succederent in beneficijs filiorum suorum, non priuarentur eis, cum non re
c periatur prohibitum, patrem filio succedere, [c] in hoc casu prout communiter in hoc resident Doct. in d.c. ex transmis sa, ut Præpo asserit in d.c Apostolica, licet contrarium tenuerint Host. & Archid.

ANNOTATIO.

A A *B ea amoueatur.* Adde Concil. Trid. sess. 25. c. 15. cuius singularia verba hæc sunt. *Vt paterna incontinẽtia memoria, a locis Deo consecratis, quos maximè puritas, sanctitasq; decet longissimè arceatur, non liceat filijs clericorum, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio, in Ecclesijs, vbi eorum parentes beneficium habent, aut habuerunt, quodcunq; etiã dissimile beneficium obtinere, neq; in dictis Ecclesijs, quoquo modo ministrare, nec pensiones super fructib. beneficiorum, q̃ parentes eorum obtinent, vel alias obtinuerunt habere. Quod si in præsenti pater & filius in eadem Ecclesia beneficia obtinere reperiantur cogatur filius suum beneficiũ resignare, aut cũ alio permutare intra Ecclesiam intra trium mensiũ spatium, alias ipso iure eo priuatus existat: & super ijs quæcunq; dispensatio subreptitia cẽseatur. Ad hæc reciprocè resignationes, si qua posthac a parentibus clericis, in fauorem filiorum, ut alter alterius beneficiũ cõsequatur, in fraudem huius decreti & canonicarum sanctionum facta omnino censeantur nec collationes secutæ vigore huiusmodi resignationum seu aliarum quarumcunq;, quæ in fraudem factæ fuerint, ipsis clericorum filijs suffragentur.* Hactenus sacrosancti Concilij decretum.

Declaratur Cõc. Trident. sess. 25. c. 15. de reform.

Circa quod & huius capitis pœnas, illud aduerti oportet, qđ non tm̃ filius clerici, sed nec nepos obtinere põt beneficium, in quo auus fuit præfectus, siue (ut cũ nostris loquar) ministrauit gl. no in c. ad extirpandas, de filijs presbyte. & in c presbyterorum, 86. dist. Abb. & Doct. in c. 2. de arbit. & in c. accedens. de accusa. Guil. Bened. in c Raynutius, in verbo, Et uxorẽ nu. 693. de test. Fieret equidem manifesta fraus Concilio, alijq; Canonicis decretis, nam qui non posset filio dare, minimo negotio nepoti cõcederet. Qđ ꝓcedit in nepote illegitimo nato ex spurio, vel spuria: qa is ẽt excluditur, ut in d. c. ad extirpandas, qnod ita interpretatur Petrus Rebuf. in prac. benefi. de dispensa. sup defect. natanum.

nu. 27. dicēs Tolosanum Senatū ita iudicasse. Si vero pater in Ecclesia de facto ministrauit, huic ꝓhibitioni loc⁹ nō est.

Est tñ singulariter notandum, Sacrosanctum Conc. non procedere, qñ pater decessit, ante eius publicationem, vt declaratū fuit a Cardinalibus, qui Tridentini Concilij interpretationi præsunt, his verbis, *Filij presbyteri. decreto Concilij Tridentini c. 15 sess. 25. non prohibentur retinere beneficium legitimè obtentum, in eadem Ecclesia, in qua fuit Beneficiatus eorum pater, qui ante publicationem eiusdem Concilij Tridentini e vita migrauit.*

Diuerso beneficio Adde quod opinio ista in practica serua tur, vt testatur Rebuf. in loco nouissimè allegato. n. 39 pag. 411. quo loco scribit, nunquam vidisse peti dispensationem ad obtinendum Canonicatum a filio legitimo, in ea Ecclesia, in qua pater aliud habet. Et ideò filij legitimi Canonici esse possunt, in ea Ecclesia, in qua pater Episcopus est, vel Canonicus. Quæ opinio verissima est hodie stante dicto decreto Triden. Conc quia illud tantum loquitur, de illis clericorum filijs, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio, circa legitimos vero, nihil ex iuris communis sanctionibus immutatum est. Et ideo ab eo iure recedendum non est, l. præcipimus, in fi. C. de appel. B

Filio succedere. Vide Petrum Rebuff. in d. tit. de dispens. super defec. natali. nu. 29. C

In plvribvs eorvm intrvsi. Cap. L.

1 *Intrusus in beneficio quis dicatur.*

2 *Clericus, qui scienter se in beneficio curato intrudit, qua pœna puniatur.*

Intrusus † in beneficio ille dicitur, qui obtinet illud sine authoritate eius, ad quem de iure spectat collatio, notat Abb. ex tex. ibi, in cap. Quia diuersitatē in 2. no. de conces. præben. Et allegat tex. ad idem, in c. ex frequentibus, de insti. & pouit Felin. in c nostra, in 2. corollario, de rescript. qui idem dicit in eo, qui intrat cum titulo habito a superiore excommunicato vel interdicto, vel publicè suspenso, allegat tex. in cap tantā. de excess. prælat. Et allegat Domin. in cap. propter, ult. col. 19. dist. ponentem sex modos,[a] quibus quis dicitur intrusus in bñficio. & vide eundē Felin. 1 a

Felin.ponentem septem,in c.Veniens nu.3.de accusa. Cleri
2 cus † autem, qui scienter iniustè intrudit se in beneficio ha
b bente curam animarum,ipso iure priuatus est beneficio [b] si
mili cum cura,quod habebat,vt in c.eum qui,de præb.in 6.

ANNOTATIO.

A Sex modos. Adde Feli. qui octo modos narrat,in c.veniēs, in 2.not.de accus.quos refert Ioan. a Selua,in tract.de bene fic.11.q.3. p. Gome.in regu. Cancel.de subrog.collitigan. gl.4.pag.330.

B *Priuatus est beneficio.* Adde quod si is illud impetrauit,nō facta mentione intrusionis,nō valebit impetratio, vt firmat Felin.in c.postulasti,in fine,de rescr. sequitur Ioan.a Selua, dicto tract.de benefi.d.q.11.& Malc.in tract.de elect.in fine. Et nota, quod in pœnam & huius criminis detestationem, intrusus non subrogatur in ius alterius habentis in beneficio ius legitimum c. cum iam dudum, & ibi Doct. de præb. Sed pœnam hanc effugiet qui possessionem beneficij dimit tit antequam petat se in alterius ius subrogari, vt benè scri bit Rebuf.in d.reg.de subrog.collitig.num.25.

VIVIS POSSESSORIBVS EORVM. Cap. LII.

1 *Impetrans beneficium viuentis, est ab Ecclesiastica commu nione pellendus.*
2 *Deponitur qui viuentis beneficium impetrat.*
3 *Impetrans viuentis beneficium est infamis.*
4 *Cum impetrante beneficium uiuentis, solus Papa dispensat.*
5 *Occupans beneficium uiuentis,si postea uacante beneficio im petrat illud a Papa, non facta mentione de inuasione præterita, non ualet collatio.*

1 QVi † *uiuorum Sacerdotum loco ponuntur, hoc ipso sunt*
a *Ecclesiastica communione pellendi,*[a] *quia se passi sunt*
successores uiuis Sacerdotibus adhiberi. Verba sunt
tex.in c.1.de conces.præben. Vbi uide glo.te-
2 nentem, † quod ultra hoc debent deponi,allegat tex.in c.in
primis 2. q.1.sequitur Abb.ibi,per eundem tex.qui tamen
loquitur in eo, qui in locum viuentis Episcopi procurauit
subrogari,vnde non videtur generaliter inducendus contra
quemlibet clericum,qui uiuentis obtinuit beneficium. Lon

gè

gè enim grauius delinquit, qui Episcopatum, quam qui beneficium viuentis ambit & vsurpat. Allegat præterea glo. in d.c.1. ad hoc, tex. in c non furem. & in ca. Eum qui 7. quæst. sed tex. in d. ca. Non furem, nihil probat de depositione. Et tex. in c. Eum, qui solum dicit, quod qui recipit Archidiaconatum viuentis, eiusdem Archidiaconatus honore deponitur, & si vlterius in loco eodem ministrare præsumit, priuatus est participatione sacræ communionis. Vnde probat qđ deponatur nisi a beneficio [b] quod recipit: non ergo intelligat Iudex dum glo. & Abb. simpliciter dicunt, quod est deponendus, ꝙ deponatur ab officio, quia hoc nullibi probatur iudicio meo. † Patitur præterea & aliam pęnam occupans viuentis beneficium, quod efficitur infamis. Ita Abb. vbi supra, per text. in c. audiuimus 3. q 3. Sed salua eius authoritate, ille etiam tex. loquitur in eo, qui inuasit Episcopatum viuentis, non verò in casu nostro. Et subdit præterea Abb. ibi, quod talis clericus non potest amplius illud beneficium obtinere, & quod credit quod † solus Papa potest cũ eo dispensare: Imo plus dicit notandum, quod † taliter occupans beneficium viuentis, scienter faciendo se institui, si postea uacante tali beneficio impetrat illud a Papa, non facta mentione de inuasione præterita, non valet collatio[c] tã quam subreptitia, ad quod eam facit quod dicit Fel. in c. in nostra 2. corollario, nu. 20. de rescr Et vide tu Hispane legẽ 13. tit. 16. p. 1 quæ disponit, quod recipiens beneficium viuẽtis perdit illud, & nunquã debet aliud habere, & iudex qui priuat eum beneficio, & restituit viuenti, potest pronunciare illum infamem. Et postea ponit duos casus, in quibus impune recipit quis beneficium viuentis.

b

3

4

5

c

ANNOTATIO.

A

COmmunione pellendi. Adde quod ratio huius prohibitionis ea est potissima, quia Ecclesiastica beneficia perpetua esse debent apud possessorem c. satis 56. dist. nec quis sine causa beneficiis priuari debet, cap. inuentum 16. q. 7. vnde illa possessore viuente impetranda non sunt, alioquin apud possessorem minimè essent perpetua. Et ea ratione collatio beneficij uiuentis ab Ordinario facta non tenet text. in c. post electionem de concessi. præben. ubi Abb. no. 3. nec acceptatio talis beneficij c. nec captandæ, de concess. præbẽ. lib.

bum maximè appositũ ab eo, quo locofatetur Dec ita fuisse iudicatum in consilio Delphinatus Franciæ,cum ipse ibi adesset. Et ita in facti contingentia interrogatus consuluit, cons.398.nu 2.Sequitur Ludo.Gome.in regu.Cancellariæ, de impetra.benefi.viuen.q.3.in prin.Greg. Lop.in l.13 tit. 16.in verbo,*Oro*.pa.1. & ita tenendum est,quidquid inuoluat Rebuff.ubi supra. num.51.

Erit etiam dictæ pęnæ obnoxius,qui non uiuentis,sed potius mortui beneficium impetrauit,quādo tantum tempus non effluxerit, intra quod potuerit verisimilis notitia mortis haberi,ut expressè deffinitum est in Reg.Cancel 28 condita primum a Ioan.XXIII. deinde a successoribus eius cõfirmata. Sed quid si eadem die qua quis moritur beneficiũ impetretur,an præsumatur,vt non sit locus pęnæ huius capitis,post mortem impetratum fuisse.Qui quidem casus Bonifacij VIII. Pontificis Maximi extrauaganti constitutione decisus est,quæ habetur in lib Bullarum Rotæ c.152. & ea est diffinitum, quod omnes impetrationes factæ uel in posterum faciendæ,etiam motu proprio,quarum data sit eiusdem diei obitus, nullius sunt momenti, & omnes effectus, qui ex eis sequuntur. Quod tamen Bonifacius limitat in beneficijs extra curiam vacantibus: secus vero in beneficijs, quæ in Romana curia, uel in locis ultra duas legales dietas a dicta curia non stantibus uacuauerint,in quibus tales impetrationes valere uoluit:quam constitutionem refert Gomezi vbi paulò ante allegaui.q 7.

Is uerò qui scienter uiuentis beneficium contulerit,a pęna minime est immunis, quia amplius illud conferre minimè poterit,cum delinquat,& delinquens priuatur collatione c.cum in cunctis c.super eo.de electio. & conducit text. in l.quidam,in fine cum lege seq. ff de dona. ubi donans bona proximi uiuentis, priuatur illis bonis,tãquam indignus. Sed cum pęna hæc in iure expressa minimè reperiatur,quę cum priuationis sit,nunquam imponenda est,gl & Doct in c.fin de iure patrona. opinio contraria uerior videtur, quā tenuerunt Innoc.& Panor.in ca bonæ in 2.in fine, de elect.

Impetrans uiuentis beneficiũ multis casib excusatur.

Excusabitur equidem multis casibus a dicta pęna,qui uiuentis beneficium impetrabit, nempe si beneficium uacat per non promotioné, ut in casu tex.in c licet canon de electi.lib.6.uel per hæresim,ut in cap.ad abolendam, de hæreti.c ex-

ti.c.excommunicamus §.credentes.ibidem. Aut per simoniæ labem, cum beneficium ipso iure vacet, vt in extrauag. cum detestabile, de simo. in communi. vel si beneficiū post professionem impetretur. cap. beneficium. de regula. lib. 6. vel in alijs. Non sanè in his videtur viuentis beneficium cōferri, cum is qui illud obtinebat, sit ipso iure priuatus, licet ex aliqua cā ius hēat illud retinendi: valet tñ illius collatio ca. licet Episcopus, de præb. lib. 6. cap. 1. de homi. ibi Abb. & alias excusationis causas congerit Rebuf. in d. gl. 7. & Fran. Mar. decis. 481. par. 1.

C *Collatio*, Adde Reg. Cancel. 20. idemq; peculiari Cancellariæ regula sancitum fuit à Pio V. Pontifice Maximo, in hæc verba *Item si quis supplicauerit, sibi de beneficio quocunq; tanquam per obitum alicuius licet tunc uiuentis uacante, prouideri, & postea per obitum eius uacet, prouisio & quauis alia dispositio dicto supplicanti, per obitum huiusmodi denuo facienda, nullius sit roboris, uel momenti.* Idem scribit Deci. in l. fi. nu. 17. C. de pact. & consi. 398. nu. 2. Insignis Gregor. Lopez in d. l. parti.

ET OCCASIONE LAICAE RECOGNITIONIS, NON requisita Episcopi audientia, beneficia Ecclesiastica sibi præsumpserunt vendicare. Cap. LIII.

1 *Clericus huius criminis reus ab officio & beneficio est remouendus.*

2 *Hodie autem ex Lateranensi Concilio, qua pœna in hoc crimine imponatur.*

1 Clerici † taliter habentes beneficia, si commoniti illa non resignauerint, ab officio & beneficio reddendi
2 sunt alieni,[a] vt sancitum est in c. Relatum, de iure patronatus. Olim præterea erat hoc per antiquos Canones inhibitum, ut patet ex tex in c per laicos, 16. q. 7. ubi Alex. II. disposuit, ꝙ per laicos nullo modo quilibet clericus vel pſbyter obtineat Ecclesiā. Gregorius præterea VII. & Paschalis Romani Pontifices, hoc ipsum etiam damnauerū, disponentes, ꝙ qui contrarium faceret, excommunicationi subiaceret, ꝑter id, ꝙ talis inuestitura irrita esset, vt Gregorius idem decreuit, & habetur in c. quoniam, & in c. si quis clericus, eadem causa, & quæst. Hodie † vero in Concil Latera-
2 nensi

nensi sub Leone X. celebrato, in sess. 10. in bulla, contra exẽptos edita, in §. Et quia sæpius dispositum est, ꝙ collationes beneficiorum factę a domicellis, principibus, & nobilib. sub colore iuris patronatus, quod habere confingunt in beneficijs Ecclesiasticis nullo priuilegio Apostolico suffulti, sine ordinariorum collationibus, & literis, & absq; aliquo saltẽ colorato titulo, nullæ & irritæ esse decernuntur: & quod illis vtentes reddantur inhabiles, ad alia beneficia Ecclesiastica obtinenda, donec cum eis super hoc per sedem Apostolicam fuerit dispensatum.

ANNOTATIO.

S*Vnt alieni.* Adde Abb. in c. præterea, in 2. de iure patron. quo loco scribit, quod si quis beneficium aliquod impetreauit, si in supplicatione non exprimit, se prius a laico habuisse, non tenet impetratio, quia si Summus Ecclesiæ præsul hoc cõpertũ haberet, non ita concessisset, cũ pp crimen ab eo commissum, condignis pęnis esset plectendus, quod circa caput hoc summè notandum est. A

IN NVLLO BENEFICIO RESIDENT. Cap. LIIII.

1 *Beneficia omnia personalem residentiam requirunt.*
2 *Consuetudo an valeat excusare aliquem a residentia.*
3 *Clericus in beneficio, non residens, qua pęna puniatur.*
4 *Beneficium Clerici vagabundi alteri conferri potest.*

BEneficia †omnia tam ratione naturali (quæ dictat homines illis obsequia præstare, à quibus ob id stipendia recipiunt) quam communis iuris dispositione residentiam requirunt, de his. n. quæ aĩarum curã exigunt, [a] planum est. De beneficijs vero simplicibus idẽ esse firmat Panormi. in c. quia nulli. de cleri. non residentibus, per text. in c. super inordinata. de præb. Consuetudo †autem, quæ ferè semper bona opera minuit, & socordiam ac inertiã in hominibus alit (cum a maiori parte eorum non semper iustior est, oriri, ac foueri soleat) iam inualuit, vt hæc simplicia beneficia residentiam non requirant, quam in his Doctores admittendam scribunt, [b] ab illaq; excusari beneficiatos tradunt, cum per alios Ecclesijs debita præstentur obsequia. Generaliter aũt vide quinq; casus, in quib. nulla cõsuetudo excusat 1 a 2 b

excusat non residenté, per Fel. in c. Cum oés. col. 17. & 18. de
3 consti. nu. 54. Pęna † aũt clerici non residentis in beneficio
c (ẽt modicæ æstimationis) est, quod illo priuetur, [c] ut in ca. Conquerente, de clericis non residentib. Et ibi Inn. & Abb. notant ex eo Quod procedit ẽt in casu quo abesset clericus ex iusta cã, quia posset priuari, si monitus pro necessitatib. vel vtilitatibus Ecclesiæ suæ venire recusaret. Notat Inn in in c. Ex tuæ. de cleri non resi. argu. tex. in c. Sicut autem. Et
4 in c. Absit. 11. q. 3. Qñ † vero beneficia non requirunt residentiam, si clerici vagantur, sufficit delictũ vagationis ad priuationem, not. Inn. in d. c. Ex tuæ. allegat tex. in ca. Non oportet cum seq. 7. q. 1. Pro quo facit gl. in c. non oportet, de cons. dist. vlt. quã dicit singularem, & alibi nõ repertã Cors. in sing. in verbo vagabundus, ad hoc ꝙ si bñficiatus est vagabũdus, & tãdiu absit, & dubitet̃ an viuat, an mortuus sit, poterit beneficiũ eius cõferri alteri, qđ corroborat plurib. notãdis cõclusionib. q̃ procedunt in vagabundis. Modum autem
d procedendi ad priuationem [d] in hoc casu breuitatis affectu hic tradere prætermisi, facilè. n. erit requirentib. inuenire.

ANNOTATIO.

A QVa animarum curam exigunt. Vide de hac personali residentia multa lectu non indigna per Caiet. 2. 2. q. 185. art. 5. Ioan. a Driod. de libe. Christi pag. 204. Bar. Carran. de Miranda Archiepiscopum toletanũ in controuer. de necessar. residen. Episco aliorumq; inferiorum pastorũ, quã apud Tridentinum Conc habuit; Dom. Soto in calce eius operis, cui titulum fecit de natura & gratia, & latissimè li. 10. de iust. & iure q. 3. art. 1: cum multis sequentib. qui magnis rationibus probat hanc personalem residentiam diuino iure institutam esse. Quod verissimum censeo, quia diuinis legibus Prælati nec non alij inferiores pastores tenẽtur pascere commissum sibi gregẽ: nam decimę ideo illis dantur, ut spiritualia ministrent, & sint in hac Domini vinea operarij digni mercede, ut probatur Matth. & Lucæ c. 10. ꝙ eis minime conueniet, si per uicarios eas operas exhibuerint. Quod hodie manifestissime probatum est in Sacrosancto Conc. Trident sess. 23. c. 1 de reforma. & sess. 6. c. 1. ita ut iam nullæ controuersiæ locus sit.

B *Admittendam scribunt.* Vide tex. cum glos. in cap. omnes. de

de constit gl. in c. dudum. in 2. in verbo, Retinere. de elect. & in c. gratia in verbo, De iure. de rescrip. lib. 6. & in c. conquerente. in verbo, Seruat. de cleri non resid. & in c. vlt. in verb. Fructus. de rescrip. lib. 6. tradit Abb. in ca. extirpandæ. §. quia uero, nu. 15 & nu. 31. de præb & consil. 96. nu. 2. volu. 2. Ioan. Imo. in cap. quia nonnulli num 6 de cleri. non resid. Rochus de Curt in c. vlt. num. 500. de consuet Felin. in ca. dilectus. in 2. col. 2. de rescrip. Alex. consil 1. num. 2 lib. 7. Nicola. Mil. in reper. in verbo, beneficium, q. 33. Petr. Paris cõsilio 32. lib. 4. Ioan. de Selua in tractat. de bene. 4 par. quæst. nume. 2. 1. qui amplissimè de materia ista disserunt, & eam examinant.

Illo priuetur. Vide egregiam leg. 16. & 17. tit. 6. par. 1. Hodie autem in Conc. Trident. nouissimæ pęnę contra non residentes statutæ sunt: nam sess. 6. c. 1. de reform sancitum est quod Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, siue qui, quocunq; titulo vel causa cathedralibus Ecclesijs fuerint præfecti, quacunq; præfulgeant præeminẽtia, legitimo impedimento, seu iustis & rationabilibus causis cessantib. si sex continuis mensib. extra suam diœcesim morando abfuerint, quartæ partis fructuum vnius anni, fabricę Ecclesię pauperibusq; loci per superiorem Ecclesiasticum applicandorum, pęnam ipso iure incurrunt. Si tamen per alios sex menses in absentia perseuerauerint, aliam quartam fructuũ similiter applicandorum amittunt. Quod si vlterius pertinaci animo in eadem absentia perseuerauerint, vt seuerioribus pęnis coerceantur, & puniantur Metropolitanus suffraganeos Episcopos absentes, Metropolitanum vero absentem Episcopus antiquior residens, sub pœna interdicti ingressus Ecclesiæ ipso iure incurrenda, infra tres menses per literas, seu nuntium Romano Præsuli sanctissimo nuntiare tenet. C *Concilio Trident. sess. 6. c. 1. de refor.*

Illi verò qui beneficia inferiora, siue de iure vel consuetudine residentiam requirentia obtinuerint, siue in titulũ, siue commendam, opportunis iuris remedijs, ab ordinarijs, vt resideant, sunt compellendi, neque eis priuilegium, vel indultum perpetuum de non residendo, suffragari dẽt. Ita Conc. Trid. sess. 6. c. 2 de refor. sub Paulo III. Pont. Max. *Concil. Trid sess. 23. ca. 1. de refor. enucleatur.*

Sed cum summe saluti Dominici gregis, pastoris residentia conueniat, dictum Sacrum Concilium, sub Sanctissimo PIO IIII. celebrato, sess. 23. c. 1. de reforma. seueriori con-

stitutione, grauiores pœnas aduersus non residentes infli-git. Nam Sacrorum Canonum & Conciliorum decretis inhærendo declarat, præfatos omnes Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos, etiamsi Cardinalatus dignitate sint condecorati, obligari ad personalem residẽtiam, in suis Ecclesijs, vel diœcesibus, vt iniuncto sibi munere fungi teneantur: neque posse abesse, nisi ex causis & modis ibi diffinitis Si vero tam Sacrosanctam, tam salutarem constitutionem violauerint (quam nec trãsuerso quod aiũt vngue trãsgredi licet) mortalem culpam contrahunt, & pro rata tpis, fructus suos non faciunt, nec tuta conscientia, etiam absque aliqua declaratione, eos sibi ipsis possunt detinere quod si indurato animo, eos retinuerit, superior Ecclesiasticus dẽt Ecclesiarum fabricis, aut pauperibus loci erogare, omni cõuentione vel expositione prohibita Quę quidem pęnæ omnes, aduersus curatos inferioresq; pastores, beneficia Ecclesiastica curam animarum obtinentia habentes, similiter dicto decreto statuuntur. Ita tamen, ut si quando ex iusta causa, ab ordinario cognita & probata, abesse contingeret, Vicarium idoneum, ab ipso ordinario approbatum, cum debita mercedis assignatione relinquant. Discedendi autem facultas, in scriptis gratisq concedenda sit, nec ultra bimestre tempus, nisi grauis, & vrgẽtissima causa contigerit. Qđ si absentes per edictum citati, minime comparuerint, liberum est & permissum ordinarijs (imò tenentur) seuerè per Ecclesiasticas censuras, & sequestrationem fructuũ, & illorum subtractionem, alijsq; iuris remediis, vsq; ad priuationem contra eos procedere. Ita vt minimè a dicta residentia & ab illius canonis executione, priuilegio, licentia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cuiuscunq; beneficij, pactione, statuto, ẽt iuramento, vel alia authoritate confirmato, consuetudine ẽt immemoriali excusantur. Quæ quidem conc lij decreta, duabus nouissimis constitutionibus Apostolicis seruari præceptum est: altera sub data Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicę. 1564. septimo kalen Decemb. Altera uero impressa est vna cum Tridentino Concilio quæ publice circumfertur.

Paroch⁹ ex cã iusta abesse potest a beneficio absq; ordinarij licentia.

Illud verò circa dictum decretum notandum censeo, nẽpe parochum impunè abesse posse, absq; aliqua licẽtia duos menses, ex causa quæ sibi iusta videatur, quia antiquo iure licebat,

licebat, a quo non est recedendum, sine nouo iure expresso l. præcipimus in fi. c. de appell. Tum quia Episcopo, qui fortiori vinculo residere tenetur, permittitur, & concilio cautum est: vt in curatis & inferioribus eædem omnino seruentur quæ in Episcopis. Ita tenet insignis Mar. Nauar. in Manuali confess. c. 25. nu. 221. & ita non semel consului, & obtinui, licet quidam imperitus iudex, ex capite quidem (pro ut illi de more erat) contrarium iudicauit. Is autem qui residere tenetur, viginti & quatuor casibus a residentia excusatur, quos plenissima manu congerit Io. a Selua, in tract. de benefi. 4. parte, q. 6 qui ferè omnes his cōpræhenduntur.

A residentia i beneficijs ecclesiasticis 25. casibus quis excusabitur.

Primus, si quis sacratissimam Theologiam publice profiteatur, vel ei operam det, ad quinquennium, tex. in ca. fi. de magist. Nec Episcopi licentia necessaria, qa ius eam concedit. Ita scribit Petr. Rebuf. in pract. benefi. titu. de dispensa. de non residen nu. 25. Mar. Nauar. in manu confes. c. 25. nu. 220. quibus suffragatur tex in c. relatum de cler. non resid. vbi alternatiuè loquitur, de licentia suorum prælatorum, vel studio literarum. Nec vltra dictum tempus, licentia potest concedi, nec aliquid operari, sic sancitū est ab Cardinalibus sacræ congregationis his verbis asseuerantes. *Licentia, Vt quis abesse possit, causa studij, a seruitio suæ Ecclesiæ, Vel sui canonicatus, non suffragatur, Vltra quinquennium impetrata a die quo capit studere.* Idemq; censendum est in prælectione, uel professione sacrorum canonum: ita sing. tenet Archid. in c. 2. de priuil. lib. 6 sequitur Abb in d ca fi. si verò alias scientias profiteatur, Episcopi facultas necessaria est in locis vbi consuetudo non est in contrarium, ut traditur a Doctoribus. in d c. tuæ.

Decretū Car. sacræ cōgregationis.

Secundus casus, qui legitimum absentiæ impedimentum præstat est, Episcopi obsequium, quo ad duos canonicos & ēt alios, si id intendant quod in suæ cathedralis Ecclesiæ vtilitatem conuertatur. c ad audientiā ubi Abb nu. 8. de cler. non resid. Excusabitur ēt qui est in seruitio legati, vel Archiepiscopi vt in d. c ad audientiam c. cum dilectus. c. de cętero vbi Doctores de cler nōn resi. Id tn̄ quod de Archiepiscopo dicitur, intelligendum est, quo ad clericos suæ diœcesis, non autem suffraganeorum. arg tex. in c. pasto alis. de offic. ordin. c vni. de foro compet lib. 6.

Tertius casus, in quo a fortiori quis a residentia excusat,

si contingeret aliquem a summo Pontifice euocari, tunc is optimo iure, per Vicarium poterit seruire, c. cum dilect. de cler. non resid. Quod quidem verũ est q̃n principaliter absens est ad seruiendum, non vero ad beneficia consequẽda: ita tenet Ang in sum: in verbo, clericus, septimo, § 2. minus tamen principalis intentio minimè nocet, ut fatetur singu: Nauar. vbi supra. Ex quo sequitur quod scriptor bullarum, aut procurator in Romanæ curiæ summo prætorio residẽs, minimè a residentia excusatur, cum ea absentia lucri sui cã contingat tex in l. scriniarios. vbi Alex. & Ias. C de testam. milit. Reipublicæ n. causa eos abesse solum intelligimus, qui non sui commodi causa; sed coacti absunt. l. Reipublicę. l. non vere ff. ex quibus. caus maior.

Quartus casus, quando absentia contingit generalis Cõcilij gratia, nam qui concilio interfuerint, omnes fructus suos faciunt, atque quotidianas distributiones quæ præsentibus dantur, quia presentes censentur, & pro residentibus iudicantur. Etiam si Ecclesiarum statuta sint in contrariũ. Ita decisum fuit in Concil. Constan. Sessione 19. Idemq; pari ratione defendi potest, si interfuerint Concilio prouinciali, vel Synodali Synodo; eademque equidem publica Ecclesiæ utilitas uersatur, necnon necessitas parendi Sacrorũ Canonum Decretis, maxime nouissimi Tridentini Concilij sess 24. c. 2. de reformatione, non equidẽ qui interesse tenentur proprium munus debet eis esse damnosum, l. si vide licet. ff ex quibus caus maior. l. si seruus communis. §. idemque euidentius. ff de tut. Quod nota pro prælatis, alijsq; interessentibus in Conc. Prouinciali, quod celebratur Toleti decreto Reuerendissimi Gasparis a Quiroga Cardinalis, & Toletani Archiepiscopi. Sunt equidem ad id congregati Episcopi omnes huius amplissimæ, prouinciæ hac die sanctissimæ Natiuitatis Beatissimæ Virginis Mariæ (quæ octaua est mẽsis Septemb.) ann Domini 1582. qua hæc scribimus, opus hoc ad secundam æditionem parantes.

Concil. Prouinciale Toleta. sub Reuerẽ. Gaspar. Quirog. Car. Archiepisc. Toletan.

Quintus casus est, ob necessitatem maximam personæ, vtpotè si valetudine afficiatur curatus, nam tunc per substitutum poterit deseruire, c. ad audientiam. de cleri. non residen. c. 1. & per totum de clerico. ægro c. vni illo tit. in 6. facit l. si cui §. si ff. ex quib. caus. maior. l. aut si valetudine. ff. de procurat.

Sextus

Sextus propter necessitatem Ecclesiæ, nam clericus, qui propter necessitatem Ecclesiæ absens est, poterit vicarium constituere, etiam si residere iurauit. c. ex parte, in 2. de cle ri. non residen.

Septimus si interuenit licentia legitima gl. no. in c. inter quatuor. de cler. non resid. & legitima causa ea dicitur, quæ datur ab eo, ad quem de iure competit, ex causa, boni viri arbitrio. Ita scribit Nauar ubi paulo ante allagaui Alij autem casus iure constituuntur, sed quos supra scripsi sunt po tissimi, & frequentius contingunt.

Octauus casus est, quando graues superueniunt inimicitiæ, ita ut sine vitæ discrimine parochus non pôt in suo beneficio residere, habita Episcopi licẽtia, abesse poterit, pro eo tpe quo inimicitiæ permanserint, sed idoneus Vicarius interim Ecclesiæ prouidendus erit, sic decretum est a Sacra congregatione Cardinalium his verbis. *Habens canonicatum & parochialem in quanõ potest sine discrimine vitæ propter inimicitias residere, non est cogendus, donec subest causa inimicitiarum in ea residere, sed ei est permittendum, ut in canonicatu resideat.* Et alio decreto sic dicitur. *Habens graues inimicitias in sua parochia, durantibus his potest de licentia Episcopi ab ea per annum abesse, & interim debet ordinarius constituere Vicarium mercede congruenti, ex eius fructibus ei assignata qui inseruiat dictæ parochiali Ecclesiæ.* *Decretũ Cardin. Sacræ Cõgrega.*

Ad priuationem. Not. sing. quod ad procedendum cõtra clericum rõne absentiæ a beneficio, non est necessaria solẽnis citatio, neq; solemnis priuatio, sed sufficit requisitio, & spoliatio de facto, tex. in c ex parte in primo, vbi not. Abb. de cler. non resid. sequitur Greg. in l. 16 tit 16. in verb. *Toller la eglesia* partit. 1. Et quæ forma deat seruari circa hanc priuationem, vide tex. & Doct. in d. c ex tunc, de cler. nõ resid. & l. 17. ti. 16. p. 1. & Conc. Trident. supra alleg.

CVM PAROCHIALES ECCLESIAS HABEANT INTRA annum non fuerunt promoti. Cap. LIIII.

1 *Habens Ecclesiam Parochialem intra annum promoueri tenetur, alias ipso iure eã priuatus erit.*

2 *Annus, de quo in præsenti agitur quando currere incipiat.*

3 *Clericus, qui legitima causa subsistente, non potuit intra annum promoueri, istius Capitis pœnam non patitur.*

N 3 Episco-

F. Dominici Soto opinio refutatur. præbé.in 6.vnde colliges hallucinatum fuisse R.P.Fratrem Dominicũ Soto li 10 de iust. & iu.q.5 ar.6.col.1.existimantem,decretum Bonifa. VIII. Pontif.Maximi,in c.commissa,de elect.lib.6.quo ad fructuum restitutioné,comprehendere Episcopos,quod equidem ante eius tempora nemo dixit,nec dicere potuit,cum legem illam pœnalem,repugnantib omnib.iurib extendat, contra c.pęnæ, de pęn.dist.1.l.si de interpretatione,l.præsens.ff de pęn. Maximè quod ipsemet sibi aduersatur,cum approbet gl.dicti canonis,quę cẽset non esse locum eius pęnæ in Ecclesia Collegiata.Nec sanè mirandum est,quod vir Theologus doctissimus, & in his quæ pertinent ad forum interius versatissimus, in illis autẽ quæ ad exterius, & ad iudiciarium ordinem cum mittat falcem in alienã messem, sæpissimè labitur.Hodie vero Sacri Concil.Trid.decreto sess.23.c.2.de ref.diffinitum est,quod Episcopi,necnõ illorum superiores,etiam sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, qui cathedralib.seu superiorib. Ecclesijs præfecti fuerint, si intra tres menses consecrationis munus non susceperint, ad fructuum perceptorum restitutionem tenentur, & si intra totidem menses postea id nõ fecerint,ipso iure suis Ecclesijs sunt priuati.

A Prædicta vero priuationis pœna, quæ hoc capite infligitur,minimè incurritur, donec annus elapsus sit,& ea ratione si clericus in vltima anni die extremum diem clauserit, beneficium vacabit per mortem. Ita tenuit eleganter Car. Pet Pau Paris.consi.119.nu 28.vol.4. poteritque eadem vltimi anni die beneficium permutare,vel resignare, cum ad huc ius in beneficio habeat,ut scribit Petr.Rebuff in pract. benefi.tit de non promot intra annum.nu.48.

B *Possessionem eius pacificam.* Vide Bella.decis.153.& decis. 83. quo loco scribit, probari debere non promotũ litem habuisse,vel habere,alìter vero securum non esse, quod etiam fatetur Dom consi.82.col.2.Et cum annus hic minimè computetur nisi a die pacificæ possessionis, & in regno Franciæ non dicitur quis eam habere ante annum, ob eam causam, in illo regno iustissimè mea sententia post annum pacificæ possessionis promotus integrum annum habebit. Cuius rei meminit Pet. Rebuff. vbi paulo ante allegaui,nu.45.

C *Pœnam* Sed vtrum sufficiat,quod impedimentum in fine anni superueniat.Vide Bella.decis.83.quo loco censet, tale impe-

impedimentum minime excusare quando intra tempus illud non poterat promoueri, sed contrarium verius credo cum Pet. Rebuff. vbi sup. num 48.

Quod protestarentur No quod licet protestatio utilissima sit, non tamen est necessaria, quia iustitia excusandi, non in verbis protestantis, sed in causa impedimenti cõsistit, quia verba non addunt nec minuunt rei veritatem l. sicut, C. ad leg. Corn. de fal. quam opinionem & iurib. & grauissimorũ authorũ testimonijs tanquam firmissimã regulam constitui superioribus annis, in annotationibus ad regulas, & fallentias istius Domini Episcopi reg. 615. incip. protestationem.

Non debet extendi Vide Rom. consi. 325. incip. quo ad primum. Hoc tamen minime procedit si in capellaniæ institutione contrarium ab institutore fuerit dispositum, quia iure potest instituere quod in tali capellania locum habeat dispositio tex. in d. c. licet canon. vt scribit Petrus Rebuff. in d. tit. de non promotis intra annum. nu. 17. & quod ita disponatur semper mihi visum fuit optimum consilium.

CVM ALIENIGENAE SINT, IN HIS CASTELLAE ET Legionis Regnis, vel in alijs, quibus legibus, moribus, vel consuetudine, prohibitum est, dignitates Ecclesiasticas, beneficia, præstimonia, vel pẽsiones, impetrare sunt ausi. Cap. L V. *Quod noue editum est.*

1 *In Hispaniarũ Regnis, Sixti Pontificis Maximi concessione, nullus exterus, beneficium Ecclesiasticũ impetrare potest.*
2 *In Francia Regno necnon in multis orbis Prouincijs, idem receptum est.*
3 *Gratia illa subreptitia est iudicanda, si beneficium ab alienigena fuerit impetratum, originis mentione minime facta.*
4 *Iuri communi consonum est, exterum, vel alienigenam, non posse Ecclesiasticum beneficium obtinere.*
5 *Seditiones illa grauissima (quas vulgo,* Communidades, *appellãt) quib. regna ista anno Domini 1564. sunt perturbata, inde processerunt, quia exteris beneficia conferebantur.*
6 *Glossa in reg. Cancel. Romana decimanona reprobatur.*
7 *Cõsuleretur multũ Christiana Republica, si beneficia, præsertim curã animarũ habentia, patrimonialia efficerentur.*
8 *Regula Cancellariæ Romana decimanona, iuri communi consentanea est.*

ſi contingeret aliquem a ...
optimo iure. ...

præbé. in 6. vnde colliges hallucinatum fuiſſe R. P. Fratrem Dominicū Soto li. 10 de iuſt. & iu. q. 5 ar. 6. col. 1. exiſtimantem, decretum Bonifa. VIII Pontif. Maximi, in c. commiſſa, de elect. lib 6. quo ad fructuum reſtitutioné, comprehendere Epiſcopos, quod equidem ante eius tempora nemo dixit, nec dicere potuit, cum legem illam pœnalem, repugnantib. omnib. iurib. extendat, contra c. pęnæ, de pęn. diſt. 1 de interpretatione, l. præſens. ff. de pęn. Maxime quod ſibimet ſibi aduerſatur, cum approbet gl. dicti canonis, quæ fatetur non eſſe locum eius pęnæ in Eccleſia Collegiata. Sed non mirandum eſt, quod vir Theologus doctiſſimus, in iis quæ pertinent ad forum interius verſatiſſimus, in iis quæ ad exterius, & ad iudiciarium ordinem cum ... cem in alienā meſſem, ſæpiſſimè labitur. Hodie v... Concil. Trid. decreto ſeſſ. 23. c. 2. de ref. diffinitum ... Epiſcopi, necnó illorum ſuperiores, etiam ſacro... manæ Eccleſiæ Cardinales, qui cathedralib. ſe... Eccleſijs præfecti fuerint, ſi intra tres menſes ... nis munus non ſuſceperint, ad fructuum perc... tutionem tenentur, & ſi intra totidem menſ... fecerint, ipſo iure ſuis Eccleſijs ſunt priuati ...

Prædicta vero priuationis pœna, quæ ho... tur, minimè incurritur, donec annus elap... ne ſi clericus in vltima anni die extremum ... beneficium vacabit per mortem. Ita ten... Pet. Pau. Pariſ. conſi. 119. nu. 28. vol. 4. P... timi anni die beneficium permutare, v... huc ius in beneficio habeat, ut ſcribit ... bene. tit. de non promot. intra annum ... Bo...

B *Poſſeſſionem eius p...*

83 quo loco ſcribit, p... buiſſe, ... fatetu... pu... no... in...

F. Dominici Soto opinio reſutatur.

Concil. Prouinciale Toleta. ſub Reueré. Gaſpar. Quirog. Car. Archiepiſc. Toleta.

t... d... Te... piſ... ſim. eſt ... opus ... Q... vtpote ... tutum ... den...

impedimentum minime excusare quando intra tempus illud non poterat promoueri, sed contrarium verius credo cum Pet. Rebuff. vbi sup. num. 48.

Quod protestarentur No quod licet protestatio utilissima sit, non tamen est necessaria, quia iustitia excusandi, non in verbis protestantis, sed in causa impedimenti cōsistit, quia verba non addunt nec minuunt rei veritatem l. sicut. C. ad eg. Corn. de fal. quam opinionem & iurib. & grauissimorū uthorū testimonijs tanquam firmissimā regulam constitui perioribus annis, in annotationibus ad regulas, & fallen- is istius Domini Episcopi reg. 615. incip. protestationem.

Non debet extendi Vide Rom. consi. 325. incip. quo ad pri m. Hoc tamen minime procedit si in capellaniæ institu- re contrarium ab institutore fuerit dispositum, quia iu- otest instituere quod in tali capellania locum habeat di tio tex. in d. c. licet canon. vt scribit Petrus Rebuff. in de non promotis intra annum. nu. 17. & quod ita dispo- semper mihi visum fuit optimum consilium.

ALIENIGENAE SINT, IN HIS CASTELLAE ET ionis Regnis, vel in alijs, quibus legibus, moribus, vel ietudine, prohibitum est, dignitates Ecclesiasticas, ficia, præstimonia, vel pēsiones, impetrare sunt ausi. Cap. L V. *Quod noue editum est.*

aniarū Regnis, Sixti Pontificis Maximi concessione, s exterus, beneficium Ecclesiasticū impetrare potest. cia Regno necnon in multis orbis Prouincijs, idem re- n est.

a subreptitia est iudicanda, si beneficium ab alieni erit impetratu[illegible] entione minime facta.

uni consonu[illegible] ienigenam, non

[illegible]sticun[illegible]

-ii co
opt
cler
ſens
ita t
tam
Nau
aut p
mini
conti
milit.
qui no
l.non
Qu
cilij gr
ſuos fa
tibus d
iudicar
Ita dec
pari rat
ciali, ve
cleſiæ u
Canonu
lij ſeſſ 2
nentur p
licet.ff ex
que euid
tereſſenti
Concil. decreto R
Prouin- Toletani
ciale To piſcopi om
leta. ſub ſimæ Natiu
Reueré. eſt méſis S
Gaſpar. opus hoc a
Qui Quintus
C è ſi valc
poteri
.1.& per
cui §.ſi
rat.

...entum minime excusare quando intra tempus il-
poterat promoueri, sed contrarium verius credo
Rebuff. vbi sup. num 48.

...otestarentur No quod licet protestatio utilissima
...nen est necessaria, quia iustitia excusandi, non in
...estantis, sed in causa impedimenti cõsistit, quia
...ddunt nec minuunt rei veritatem l. sicut. C. ad
...e fal. quam opinionem & iurib. & grauissimorũ
...timonijs tanquam firmissimã regulam constitui
... annis, in annotationibus ad regulas, & fallen-
...omini Episcopi reg. 615 incip. protestationem.
...extendi Vide Rom. consi 325. incip. quo ad pri
...amen minime procedit si in capellaniæ institu-
...rium ab institutore fuerit dispositum, quia iu-
...ituere quod in tali capellania locum habeat di
...n d.c. licet canon. vt scribit Petrus Rebuff. in
...romotis intra annum. nu. 17. & quod ita dispo-
... mihi visum fuit optimum consilium.

...GENAE SINT, IN HIS CASTELLAE ET
...egnis, vel in alijs, quibus legibus, moribus, vel
...e, prohibitum est, dignitates Ecclesiasticas,
...ætimonia, vel pẽsiones, impetrare sunt ausi.

L V. *Quod noue editum est.*

...Regnis, Sixti Pontificis Maximi concessione, ...us, beneficium Ecclesiasticũ impetrare potest. ...no necnon in multis orbis Prouincijs, idem re-

...ptitia est iudicanda, si beneficium ab alieni ...petratum, originis mentione minime facta. ...sonum est, exterum, vel alienigenam, non ...ticum beneficium obtinere.

...issima (quas vulgo, Communidades, *ap ...na ista anno Domini 1564. sunt perturba- ...runt ... exteris beneficia conferebantur. ...re ... decimanona reprobatur. ... ipublica, si beneficia, præ- ...trimonialia efficerentur. ...ona, iuri communi con*

In

si contingeret aliquem a summo Pontifice euocari, tunc is optimo iure, per Vicarium poterit seruire, c. cum dilect. de cler. non resid. Quod quidem verũ est qñ principaliter absens est ad seruiendum, non vero ad beneficia consequẽda: ita tenet Ang in sum. in verbo, clericus, septimo, § 2. minus tamen principalis intentio minimè nocet, ut fatetur singu. Nauar. vbi supra. Ex quo sequitur quod scriptor bullarum, aut procurator in Romanæ curiæ summo prætorio residẽs, minimè a residentia excusatur, cum ea absentia lucri sui cã contingat tex in l. seriniarios. vbi Alex. & Ias. C de testam. milit. Reipublicæ n. causa eos abesse solum intelligimus, qui non sui commodi causa; sed coacti absunt. l. Reipublicę. l. non vere ff. ex quibus. caus maior.

Quartus casus, quando absentia contingit generalis Cõcilij gratia, nam qui concilio interfuerint, omnes fructus suos faciunt, atque quotidianas distributiones quæ præsentibus dantur, quia presentes censentur, & pro residentibus iudicantur. Etiam si Ecclesiarum statuta sint in contrariũ. Ita decisum fuit in Concil. Constan. Sessione 19. Idemq; pari ratione defendi potest, si interfuerint Concilio prouinciali, vel Synodali Synodo; eademque equidem publica Ecclesiæ utilitas uersatur, necnon necessitas parendi Sacrorũ Canonum Decretis, maxime nouissimi Tridentini Concilij sess. 24. c. 2. de reformatione, non equidẽ qui interesse tenentur proprium munus debet eis esse damnosum, l. si videlicet. ff ex quibus caus maior. l. si seruus communis. §. idemque euidentius. ff de tut. Quod nota pro prælatis, alijsq; interessentibus in Conc. Prouinciali, qñod celebratur Toleti decreto Reuerendissimi Gasparis a Quiroga Cardinalis, & Toletani Archiepiscopi. Sunt equidem ad id congregati Episcopi omnes huius amplissimæ, prouinciæ hac die sanctissimæ Natiuitatis Beatissimæ Virginis Mariæ (quæ octaua est mẽsis Septemb.) ann. Domini 1582. qua hæc scribimus, opus hoc ad secundam æditionem parantes.

Concil. Prouinciale Toleta. sub Reuerẽ. Gaspar. Quirog. Car. Archiepisc. Toletan.

Quintus casus est, ob necessitatem maximam personæ, vtpotè si valetudine afficiatur curatus, nam tunc per substitutum poterit deseruire, c. ad audientiam. de cleri non residen. c. 1. & per totum de clerico ægro c vni illo tit. in 6. facit l. si [illegible] ff. ex quib. caus. maior. l. aut si valetudine. ff. de

Sextus

Sextus propter necessitatem Ecclesiæ, nam clericus, qui propter necessitatem Ecclesiæ absens est, poterit vicarium constituere, etiam si residere iurauit. c. ex parte, in 2. de cleri. non residen.

Septimus si interuenit licentia legitima gl. no. in c. inter quatuor. de cler. non resid. & legitima causa ea dicitur, quæ datur ab eo, ad quem de iure competit, ex causa, boni viri arbitrio. Ita scribit Nauar ubi paulo ante allagaui. Alij autem casus iure constituuntur, sed quos supra scripsi sunt potissimi, & frequentius contingunt.

Octauus casus est, quando graues superueniunt inimicitiæ, ita ut sine vitæ discrimine parochus non pôt in suo beneficio residere, habita Episcopi licētia, abesse poterit, pro eo tpe quo inimicitiæ permanserint, sed idoneus Vicarius interim Ecclesiæ prouidendus erit, sic decretum est a Sacra congregatione Cardinalium his verbis. *Habens canonicatum & parochialem in qua nō potest sine discrimine vita propter inimicitias residere, non est cogendus, donec subest causa inimicitiarum in ea residere, sed ei est permittendum, ut in canonicatu resideat.* Et alio decreto sic dicitur. *Habens graues inimicitias in sua parochia, durantibus his potest de licentia Episcopi ab ea per annum abesse, & interim debet ordinarius constituere Vicarium mercede congruenti, ex eius fructibus et assignata qui inseruiat dicta parochiali Ecclesia.*

Ad priuationem. Not. sing. quod ad procedendum cōtra clericum rōne absentiæ a beneficio, non est necessaria solēnis citatio, neq; solemnis priuatio, sed sufficit requisitio, & spoliatio de facto, tex. in c ex parte in primo. vbi not. Abb. de cler. non resid. sequitur Greg. in l. 16 tit 16. in verb. *Toller la eglesia* partit. 1. Et quæ forma dēat seruari circa hanc priuationem, vide tex. & Doct. in d. c ex tunc, de cler. nō resid. & l. 17. ti. 16. p. 1. & Conc. Trident. supra alleg.

CVM PAROCHIALES ECCLESIAS HABEANT INTRA annum non fuerunt promoti. Cap. LIIII.

1 *Habens Ecclesiam Parochialem intra annum prom[...]netur, alias ipso iure eā priuatus erit.*
2 *Annus, de quo in præsenti agitur quando currere inc[...]*
3 *Clericus, qui legitima causa subsistente, non potuit in[...]num promoueri, istius Capitis pœnam non patitur.*

si contingeret aliquem a summo Pontifice euocari, tunc is optimo iure, per Vicarium poterit seruire, c. cum dilect. de cler. non resid. Quod quidem verũ est qñ principaliter absens est ad seruiendum, non vero ad beneficia consequẽda: ita tenet Ang in sum. in verbo, clericus, septimo, § 2. minus tamen principalis intentio minimè nocet, ut fatetur singu. Nauar. vbi supra. Ex quo sequitur quod scriptor bullarum, aut procurator in Romanæ curiæ summo prætorio residẽs, minimè a residentia excusatur, cum ea absentia lucri sui cã contingat tex in l. scriniarios. vbi Alex. & Ias. C de testam. milit. Reipublicæ n. causa eos abesse solum intelligimus, qui non sui commodi causa, sed coacti absunt. l Reipublicę. l. non vere ff. ex quibus. caus maior.

Quartus casus, quando absentia contingit generalis Cõcilij gratia, nam qui concilio interfuerint, omnes fructus suos faciunt, atque quotidianas distributiones quæ præsentibus dantur, quia pręsentes censentur, & pro residentibus iudicantur. Etiam si Ecclesiarum statuta sint in contrariũ. Ita decisum fuit in Concil. Constan. Sessione 19. Idemq; pari ratione defendi potest, si interfuerint Concilio prouinciali, vel Synodali Synodo; eademque equidem publica Ecclesiæ utilitas uersatur, necnon necessitas parendi Sacrorũ Canonum Decretis, maxime nouissimi Tridentini Concilij sess. 24. c. 2. de reformatione, non equidẽ qui interesse tenentur proprium munus debet eis esse damnosum, l. si videlicet. ff. ex quibus caus maior. l. si seruus communis. §. idemque euidentius. ff de tut. Quod nota pro prælatis, alijsq; interessentibus in Conc. Prouinciali, quod celebratur Toleti decreto Reuerendissimi Gasparis a Quiroga Cardinalis, & Toletani Archiepiscopi. Sunt equidem ad id congregati Episcopi omnes huius amplissimæ, prouinciæ hac die sanctissimæ Natiuitatis Beatissimæ Virginis Mariæ (quæ octaua est mẽsis Septemb.) ann Domini 1582. qua hæc scribimus, opus hoc ad secundam æditionem parantes.

Concil. Prouinciale Toleta. sub Reuerẽ. Gaspar. Quirog. Car. Archiepisc. Toletan.

Quintus casus est, ob necessitatem maximam personæ, vtpotè si valetudine afficiatur curatus, nam tunc per substitutum poterit deseruire, c. ad audientiam. de cleri non residen. c. 1. & per totum de clerico. ægro c vni illo tit. in 6. facit l. si cui §. si ff. ex quib. caus. maior. l. aut si valetudine. ff. de procurat.

Sextus

Sextus propter necessitatem Ecclesiæ, nam clericus, qui propter necessitatem Ecclesiæ absens est, poterit vicarium constituere, etiam si residere iurauit. c. ex parte, in 2. de cleri. non residen.

Septimus si interuenit licentia legitima gl. no. in c. inter quatuor. de cler. non resid. & legitima causa ea dicitur, quæ datur ab eo, ad quem de iure competit, ex causa, boni viri arbitrio. Ita scribit Nauar ubi paulo ante allagaui Alij autem casus iure constituuntur, sed quos supra scripsi sunt potissimi, & frequentius contingunt.

Octauus casus est, quando graues superueniunt inimicitiæ, ita ut sine vitæ discrimine parochus non pôt in suo beneficio residere, habita Episcopi licẽtia, abesse poterit, pro eo tpe quo inimicitiæ permanserint, sed idoneus Vicarius interim Ecclesiæ prouidendus erit, sic decretum est a Sacra congregatione Cardinalium his verbis. *Habens canonicatum & parochialem in qua nõ potest sine discrimine vitæ propter inimicitias residere, non est cogendus, donec subest causa inimicitiarum in ea residere, sed ei est permittendum, ut in canonicatu resideat.* Et alio decreto sic dicitur. *Habens graues inimicitias in sua parochia, durantibus his potest de licentia Episcopi ab ea per annum abesse, & interim debet ordinarius constituere Vicarium mercede congruenti, ex eius fructibus ei assignata qui inseruiat dicta parochiali Ecclesia.* *Decretũ Cardin. Sacræ Cõgrega.*

Ad priuationem. Not. sing. quod ad procedendum cõtra clericum rõne absentiæ a beneficio, non est necessaria solẽnis citatio, neq; solemnis priuatio, sed sufficit requisitio, & spoliatio de facto, tex. in c ex parte in primo, vbi not. Abb. de cler. non resid. sequitur Greg. in l. 16 tit 16. in verb. *Toller la eglesia.* partit. 1. Et quæ forma dẽat seruari circa hanc priuationem, vide tex. & Doct. in d. c ex tunc, de cler. nõ resid. & l. 17. ti. 16. p. 1. & Conc. Trident. supra alleg.

CVM PAROCHIALES ECCLESIAS HABEANT INTRA annum non fuerunt promoti. Cap. LIIII.

1. *Habens Ecclesiam Parochialem intra annum promoueri tenetur, alias ipso iure eã priuatus erit.*
2. *Annus, de quo in præsenti agitur quando currere incipiat.*
3. *Clericus, qui legitima causa subsistente, non potuit intra annum promoueri, istius Capitis pœnam non patitur.*

4 *Episcopus monere potest promotum ut ordines intra annum suscipiat.*

5 *Capellaniam obtinens intra annum promoueri non tenetur.*

1 a TAles † sunt priuati ipso iure,[a] nulla præmissa monitione, ecclesia vel beneficio parochiali, vt in cap. licet canon. de elect. in 6. quod adeo procedit, quod non potest mora purgari anno elapso: quia pœna infligitur ipso iure, vt no. glo. antepen. ibi, quam dicit notabilem Ancharan. 1. col. & postea in col. fin. versi quarto quæro, & voluit ante eum Ioan. Mon. ibi. versi. Sed nunquid, & idem te-
2 net ibi Philip. col. 2. † Annus præterea, de quo in præsenti incipit ab eo tempore quo ipsius ecclesiæ regimen commis-
b sum extitit, & possessionem eius pacificam [b] habuit prouisus, vel per eum stetit quo minus habuisset, probat tex in c.
3 Commissam, eodem titulo. Si † autem iusto impedimento non potuit clericus intra annum promoueri, non patitur istam pœnam, [c] vt ibi, per tex. Et vide Ioan. Mona in dicto cap. licet canon, versi. Sed quòd, vbi notat esse legitima impedimenta ad excusandam pœnam priuationis, quòd Episcopus fuerit impeditus, uel non fuerit qui ordinaret eum, vel si Episcopus noluit eum ordinare. Crederem tamen, quod si episcopus proprius qui non potuit uel noluit ipsum ordinare, dabat ei facultatem vt ordinaretur ab alieno episcopo, quod esset in culpa si non promoueretur. Consulerem præterea clericis in casibus huiusmodi, quando impedimen-
d ta prouen unt ex persona episcopi, quod protestarentur [d] se esse paratos ad ordines suscipiendos, ut euitemus doctrinas, & opiniones doctorum in similibus traditas, de quibus per Felin. in cap. Ex transmissa. de præscrip. in colum. 1. & 3. Alexan. & Ias. in lege 2. §. quod diximus ff. Si quis cautio. Et vide etiam notabiliter per Ioan. Mona. ubi supra, qui distinguit quando quis incurrit irregularitatem, propter quam non potest promoueri, an debeat priuari, quia si hoc est sine culpa sua non priuatur, vtpotè si amittat oculum vel manum. Si autem culpa sua, debet beneficium amittere, allegat tex. in c. 1. de æta. & qual. Aduerte præterea, quod Anchar. in d. c licet canon. col. fi. vers. 5. quæro, not. post glo. ante-
4 pen. ibi, quod etiam stante dispositione d. tex. potest † episcopus monere promotum ut ordines suscipiat etiam intra annum:

num · quia illa constitutio venit ad corroborationem iuris antiqui, non ad diminutionem: vnde si volũtate sola renuit clericus ordinari, nihil prætendens, nisi quia non vult, debet compelli appellatione remota per subtractionem beneficij & officij, secundum glo ibi.

Nota tamen, quia † si quis habeat Capellaniam requirentem ordinem sacerdotalem, non est priuatus illa, si non fuit monitus vt promoueretur, ita firmarunt Dom. de Rota in decis antiquis. 520. incip. Nota quod tenens Capellaniam, ex ratione, quia dispositio illius capituli, Licet canon, tanquam pœnalis non debet extendi. [e] 5

e

ANNOTATIO.

A

Decreto Cardinalium, qui Concilii Tri. præsunt interpretationi.

PRiuati ipso iure. Erit sanè parochus a dicta pęna immunis in casu diffinito a Cardinalib sacræ congregationis, his verbis. *Pœna canonis præscripta eis qui intra annum sacerdotium non susceperunt, non habet locum in rectore, qui intra annum a die adepta possessionis, pacifica vel infra tempus comparuit, & se promoueri petijt offerens quantum in eo se paratum ad suscipiendum sacerdotium, sed ordinarius noluit, eum propter illiteraturam vel aliam causam promouere.* Et vide latissimè Petrum Rebuff in excellentissima illa beneficiorum pract. tit. de non promotis intra annum, pag. 443. ubi multis ampliationib & limitationib huius capitis materiam declarat. Et vltra illum, notandum esse censeo, quod is qui parochialem ecclesiam habet, si intra annum non fuit promotus ad presbyterium, cum ipso iure sit beneficio priuatus, tenetur in animæ iudicio vniuersos fructus restituere, quos elapso anno percepit, vt optimè censet Mar. Nauar. in Manua. confes. c. 25 nu. 117. idem in tract. de orat c. 22. nu. 46. Nec refragatur quod pęna temporalis ipso iure incursa in dicto foro non debeatur, quia id non procedit cum ex legislatoris mente contrarium constat, vel cum non imponitur propriè vt pęna, sed vt quædam conditio vel modus rei traditæ, quod hoc casu ex Pontificis mente verificatur, & ex hoc sequitur grauiter peccare, qui prædictum beneficium retinet, & illius fructus non restituit.

Deinde animaduerte, quod licet antiquis tẽporib. dicta priuationis pęna locum nõ obtinebat in Episcopatib & Abbatijs, quia in his non erat hoc statutum, quorum quidem expressa mentio erat necessaria. Ex glo. not. & sing. in c. 2. de

F. Dominici Soto opinio refutatur. præbé.in 6.ynde colliges hallucinatum fuisse R.P.Fratrem Dominicũ Soto li 10 de iust. & iu.q.4 ar.6.col.1.existimantem,decretum Bonifa. VIII. Pontif.Maximi,in c.commissa,de elect.lib.6.quo ad fructuum restitutioné,comprehendere Episcopos,quod equidem ante eius tempora nemo dixit,nec dicere potuit,cum legem illam pœnalem,repugnantib omnib.iurib extendat, contra c.pęnæ, de pęn.dist.1.l.si de interpretatione,l.præsens.ff de pęn. Maximè quod ipsemet sibi aduersatur,cum approbet gl.dicti canonis,quę censet non esse locum eius pęnæ in Ecclesia Collegiata. Nec sanè mirandum est,quod vir Theologus doctissimus, & in his quæ pertinent ad forum interius versatissimus, in illis autẽ quæ ad exterius, & ad iudiciarium ordinem cum mittat falcem in alienã messem, sæpissimè labitur. Hodie vero Sacri Concil.Trid.decreto sess.23.c.2.de ref.diffinitum est,quod Episcopi,necnõ illorum superiores,etiam sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, qui cathedralib.seu superiorib. Ecclesijs præfecti fuerint, si intra tres menses consecrationis munus non susceperint, ad fructuum perceptorum restitutionem tenentur, & si intra totidem menses postea id nõ fecerint,ipso iure suis Ecclesijs sunt priuati.

Prædicta vero priuationis pœna, quæ hoc capite infligitur,minimè incurritur, donec annus elapsus sit,& ea ratione si clericus in vltima anni die extremum diem clauserit, beneficium vacabit per mortem. Ita tenuit eleganter Can. Pet Pau. Paris.consi.119.nu 28.vol.4. poteritque eadem vltimi anni die beneficium permutare,vel resignare, cum adhuc ius in beneficio habeat,ut scribit Petr.Rebuff in pract. benefi. tit de non promot intra annum.nu.48.

B *Possessionem eius pacificam.* Vide Bella.decis.153. & decis. 83. quo loco scribit, probari debere non promotũ litem habuisse,vel habere,aliter vero securum non esse, quod etiam fatetur Dom consi.82.col.2.Et cum annus hic minimè computetur nisi a die pacificæ possessionis, & in regno Franciæ non dicitur quis eam habere ante annum, ob eam causam, in illo regno iustissimè mea sententia post annum pacificæ possessionis promotus integrum annum habebit. Cuius rei meminit Pet. Rebuff. vbi paulo ante allegaui,nu.45.

C *Pœnam* Sed vtrum sufficiat,quod impedimentum in fine anni superueniat. Vide Bella.decis.83. quo loco censet, talę impe-

impedimentum minime excusare quando intra tempus illud non poterat promoueri, sed contrarium verius credo cum Pet. Rebuff. vbi sup. num. 48.

Quod protestarentur No quod licet protestatio utilissima sit, non tamen est necessaria, quia iustitia excusandi, non in verbis protestantis, sed in causa impedimenti cōsistit, quia verba non addunt nec minuunt rei veritatem l. sicut, C. ad leg. Corn. de fal. quam opinionem & iurib. & grauissimorū authorū testimonijs tanquam firmissimā regulam constitui superioribus annis, in annotationibus ad regulas, & fallentias istius Domini Episcopi reg. 615. incip. protestationem.

Non debet extendi Vide Rom. consi. 325. incip. quo ad primum. Hoc tamen minime procedit si in capellaniæ institutione contrarium ab institutore fuerit dispositum, quia iure potest instituere quod in tali capellania locum habeat dispositio tex. in d. c. licet canon. vt scribit Petrus Rebuff. in d. tit. de non promotis intra annum. nu. 17. & quod ita disponatur semper mihi visum fuit optimum consilium.

CVM ALIENIGENAE SINT, IN HIS CASTELLAE ET Legionis Regnis, vel in alijs, quibus legibus, moribus, vel consuetudine, prohibitum est, dignitates Ecclesiasticas, beneficia, præstimonia, vel pēsiones, impetrare sunt ausi. Cap. LV. *Quod noue editum est.*

1 *In Hispaniarū Regnis, Sixti Pontificis Maximi concessione, nullus exterus, beneficium Ecclesiasticū impetrare potest.*
2 *In Francia Regno necnon in multis orbis Prouincijs, idem receptum est.*
3 *Gratia illa subreptitia est iudicanda, si beneficium ab alienigena fuerit impetratum, originis mentione minime facta.*
4 *Iuri communi consonum est, exterum, vel alienigenam, non posse Ecclesiasticum beneficium obtinere.*
5 *Seditiones illa grauissima (quas vulgo,* Communidades, *appellāt) quib. regna ista anno Domini 1564. sunt perturbata, inde processerunt, quia exteris beneficia conferebantur.*
6 *Glossa in reg. Cancel. Romana decimanona reprobatur.*
7 *Cōsuleretur multū Christiana Reipublica, si beneficia, præsertim curā animarū habentia, patrimonialia efficerentur.*
8 *Regula Cancellaria Romana decimanona, iuri communi consentanea est.*

In

9 *In beneficiorum impetratione, oriundus non oriundo praeferend us est.*

10 *Diaecesani & non alienigenae sunt in beneficijs a patronis praesentandi.*

11 *Iustissime in diaecesibus Burgensi, Palentina, & Calagurritana filijs patrimonialibus, tantum beneficia Ecclesiastica conferuntur.*

12 *Praestimonia neque pensiones, ab exteris in his regnis possunt obtineri.*

13 *Literae naturalitatis (quas appellant) Regijs constitutionibus sunt reuocatae.*

14 *Is cui literae naturalitatis conceduntur, licet possit regnorum priuilegijs uti, non tamē obtinere poterit beneficium Ecclesiasticum, nisi specialiter dictis literis contineatur.*

15 *Literis naturalitatis concessis, seruata forma regiarum constitutionum, exterus apud nos Ecclesiasticum beneficium potest obtinere.*

16 *Extero si beneficium conferatur, an illud possit permutare.*

17 *Literae quibus extero beneficium confertur, minime executioni tradendae sunt.*

18 *Poena amissionis naturalitatis, & bonorum temporalium, contra clericos & Ecclesiasticas personas, apud Hispanos legibus, & moribus recepta est.*

19 *Literae legatorum Apostolicae Sedis, ante illarum executionem, a summis Senatoribus Regis, & domini nostri examinantur.*

20 *Literae Apostolicae, in derogationem regij iuris patronatus, vel laicorum, exequendae non sunt: quousque Pontifex consulatur, seruata in hoc forma praescripta, in regijs constitutionibus.*

21 *Regiae leges 26. tit. 3. lib. 1. ord. noui. & lex 5. tit. 6. eo. lib. iustissimas esse ostenditur.*

22 *Non solum, Catholicissimi Hispaniarum Reges, dicto iure regijs legibus diffinito utuntur, sed alij Christiani orbis Principes: referunturq; verba singularia Io. Dried.*

23 *Regni exterus quis dicatur, & ibi de intellectu regiae constitutionis, 19. tit. 3. lib. 1. ord. noui.*

24 *Nati in Regno Arragoniae, vel Nauarrae, an dicantur exteri horum Regnorum.*

25 *Exterus an is iudicandus sit, qui nascitur ex matre alienigena,*

nigena, si pater sit naturalis.

26 *Late interpretatur quædam Henrici huius nominis tertij, Hispaniarum Regis constitutio.*

27 *Qui extra Regnum in transitu nascitur, à parentib. horum Regnorum naturalibus, an sit naturalis iudicandus.*

28 *Natus alibi in transitu, natus censetur in eo loco, vbi mater incolatum habet, & ideo non repellitur à collegijs, quorum statutis naturales tantum in illis cooptandi sunt.*

29 *Declaratur constitutio septima constitutionum Academiæ Complutensis.*

30 *Interpretatur Regia lex 25. tit. 7. lib. 1. ord. noui.*

31 *Animalia ciuium alicuius parochia, si propter bellum, vel tempestatem, vel aliam causam fugiant ad alienam parochiam, ibique pariant: decima soluenda sunt in illa parochia à qua recesserunt.*

32 *Absens, qui ex legitima causa recessit, cito reuersurus: quoad iuris effectus, non est absens iudicandus.*

33 *Per decennij habitationem, quis naturalis censetur.*

34 *Proxeneta, seu cambiorum interuentor, nō potest esse horum regnorum alienigena.*

35 *Quæ desiderantur, vt quis dicatur naturalis, quo ad obtinēda beneficia in his regnis, qui admissus est tanquam naturalis, ad beneficium in ijs regnis, & postea ad aliud regnū confugiat, ibique larem constituat, naturalitatis priuilegijs priuatur.*

36 *L. pen. ff. de senato. interpretatur.*

37 *Vt filius sit naturalis istorum regnorū, an requiratur, quod natiuitatis tempore, pater domicilium contraxerit, & per decennium vixerit.*

EST equidem Romanorum Pontificum decretis iustissimisq; Catholicorum Principum constitutionib. nec non immemoriali laudatissimæ consuetudini contrarium, alienigenas in his regnis Ecclesiastica beneficia impetrare, & cum sæpissimæ in controuersijs forensibus hoc contingat, huius practicæ argumento dignum iudicabimus ad istius rei cognitionem tantisper de hoc disserere.

Et vt rem hanc a principio petamus, præfari oportet, † Sixtus Summus Ecclesiæ Præsul potentissimis & Catholicissimis Hispaniarum Regib. iustissimis causis ductus motu 1

proprio

proprio peculiarē gratiā indulsit, vt nullus exterus in dictis regnis absq; ipsius consensu possit beneficium Ecclesiasticū obtinere, præsertim dignitates electiuas Pōtificales & Cathedrales, qua constitutione cassantur gratiæ, & expectatiuæ impetrationes in contrarium obtentæ, vt testatur gl. in reg. Cancel. 19. refert Guil. Bened. in repet. c. Rayn de testa. in verbo, Et vxorem noīe Adelasiam. nu. 482. de test. cuius cōstitutionis meminit Regia lex 16. tit. 3. lib. 1. ordin. noui. ibi, *Mandamos que acerca desto se guarde la Bula del Papa Sixto concedida a los naturales destos Reynos.* Et sunt circa hoc multę leges illo tit.

2 Idem † in Regno Franciæ, & Summorū Pōtificum diplomatis, & regijs legibus obtentum est, si credimus Cosmæ in pragm. sanct. 1. §. nam Ecclesiarum in verbo, Exterorum de quo stat Lud. XII constitutio. Rubr. *Des letres de naturalite.* Tradit Guillel Benedi. ubi supra allegaui. Pet. Rebuff in tract. de liter. natur. gl. 2. nu. 2. tom. 2 consl. Franc & in pract. benef de rescriptis mixtis, gl. 1. in tract. de pacifi. post num. 216. Nicol. Boeri decis. 31. nu. 18 Quod etiam stilo parlamēti cautum est, sub rub de præb. ord. 3. Et apud Venetos seruari affirmat Add. ad Abb in c. si proponente de rescrip. Et Bononiæ de hoc est peculiare statutū, ut refert Barbat. cōs. 23. nu. 1. vol 1. In Regno Arragoniæ, perpetuo foro hoc stabilitum est, nempe quod alienigenæ in dicto Regno beneficia minime possint obtinere, ut cautum est lib. 1. foro Arragon. tit. de prælaturis, & alijs beneficijs ab alienigenis non possidendis. Et in Regno Nauarræ idem est diffinitum per Regias pragmat. 2. & 3. lib. 1. ordinamen illius Regni. Et in Britānia hoc idem cautū est his verbis: Sacerdos Gallicus, Sacerdotiū in Britannia ne occupato, ut refert Petr. Greg. 2. par. Synta. iuris, lib. 27. c. 6 num. 42. Et in Hungaria, seu Pannonia seruatur, ut in c. bonæ §. fin. de postula. prælat. Et Veronensi statuto decretum est, si credimus Bald. consi. 46. vol. 1. & multis alijs Prouincijs seruari audio.

3 Quod † si exterus beneficium impetrauit, non facta originis mentione gratia subreptitia est iudicanda, tenet glos. celeberrima in c. si proponente de rescript. cuius meminit Corse. in sing in verbo, subreptio Felyn. in ca. sicut tuis col. 2. de simo. Rom in l si vero fallen. 14. ff. solut. matrim. Barb. cons. . . . col. 5. vol. 1. & cons. 57. eodem vol. Selua. de benef.

3. p. q.

3.p.q 26.D.Couar.in pract quæstione ca.35.num.5 Petrus Rebuff in d.tract.de pacifi possess.dicto num.216.dicens ita consuluisse in fauorem cuiusdam Scholastici.

Et † quod exterus in aliena patria beneficium Ecclesiasti- 4
cum minimè possit obtinere, iuri communi consentaneum est, ut colligitur ex tex in c bonæ.in 2.de postul prælato & in c.neminem 70.d & in c Afros 98.d.& in c.vlt de cler.pe regri.De iure Cæsarum l.in Ecclesiis,C.de Episcop & cle. l.uni.C.non licere habita.Metropoli.lib.11 lex 2. C.de an- no.ciuit.eo lib.tradunt latè Guil.& Rebuff.in locis nouissi- mè allegatis.Ludo Gome.in reg Cancel.de idiomate qō 1. Ioan Daim.in proem.Pragma Sancti.incipien.Franciscus, in uerbo, uendicabant fol.60.Selua.de benefi.2.p.quæst.vl. & in 3.p.q.26.Carol.de Grassal.lib 2. Regali. Franc.iure 8. Couar.dicto c.35.Vnde Sacri Canones iustissimè decreue- runt, vt electio facienda non fit, nisi de personis eiusdem Ec clesiæ, dummodo digni ibi inueniantur, etiamsi alibi foris digniores reperiantur cap.nullus, 61.distinct.cap. Metropo litano 73.distinct.Quin uerò glo.in cap cum inter Canoni- cos, de electione, asserit, non ualere postulationem ex alie- na Ecclesia, nisi duabus partibus consentientibus, & facien- da est a Pontifice Maximo; ut latè patet in toto titulo, de postula.prælat.

Quibus suffragatur Deuteron.ca 18 *Prophetam* (inquit) *de gente tua, & de fratrib tuis suscitauit Dominus Deus tuus, ipsum audies.* Tum fulcitur, quia in Ecclesiarum fundatione exteri, nec ipsorū maiores nihil præstiterint merito regni- colæ præferendi eis sunt, argum. in cap.cum in offic de te- stamen. Tum ne exteri beneficijs apud nos fruentes Regni secreta, in maximam perniciem eius reuelent Tum quia re gnicolæ qui tot, tantisque animi dotibus ingenuis discipli- nis splendescunt, maxima afficerētur iniuria, si exteri fortè oib. numeris inferiores ad hos Ecclesiasticos honores admit terētur, virtus equidem & honestæ disciplinæ sine premio quandoq; languescunt. Tum quia propter idiomatis diuer- sitatem nequeunt (quod tamen maximè interest) cōmissum sibi populum docere, ut in c. quoniam de offic.ordi. Et in- ter Dei Optimi Maximi maledictiones illa nō inferior est, hominem ex alia natione habere, qui nō intelligatur, ut ha betur in Deuteronomio capi. vigesimo octauo ibi, *Adducet*

Do-

Dominus super te gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus in similitudinem Aquilæ uolantis cum impetu, cuius linguam intelligere non possis. & Hiere c.5.idem scribitur. Nec voluit Deus seuerius punire superbiam ædificantium turrim Babelis, quam per linguę confusionem, vt quid vellent mutuo, non intelligerent, vt habetur Geneseos 11. Tũ quia hæc potissima erit causa, propter quam homines facilius in uitentur ad residendum, non enim paruo æstimandus est in genitus amor quem quis ad natiuum solum habet. Est enim cuilibet dulcissima patria, l.qui habebat, in princ. ff. de lega. 3. & hac ratione impius iudicandus est, qui nulla causa cogente patriam suam relinquit glo.l.unica.C.si curialis relicta ciuitate, rus habitare maluerit, lib. 10. & ibi nota Rebuf. & Pet. Rebuf in concorda. tit. de colla. §. volumus pag. 457. asseuerans hanc esse potissimam rationem, vt beneficiũ in propria patria magis optetur, quam in aliena, tũ quia is diligentissimè id munus suũ expediet, & præstabit cui melius patriæ mores, quam extero cognitæ sunt, iudicat equidem quis facile de his quæ nouit, vt habetur 1. Ethi. & plures alias rationes congessit Regia l. 14. ti. 3. lib. 1. ordinam. noui.

6 Quæ † inter alia dicit, maximos tumultus excitatos fuisse in Hispania, ob eam causam, quod beneficia Ecclesiastica exteris conferebantur, ibi, *Especialmente del anno de sesenta y quatro a esta parte que se comen caron los mouimientos y turbaciones ennuestros reynos* . Circa quod legendus est Doctor Illescas Hispanus Historiographus diligentissimus, & non vulgaris eruditionis in sua Historia Põtificali, *E nel capitolo de la guerra finaldel Rey de Francia, par racobrar el Ducado de Milan.* §. 10. fol. 225. & lib. 6. eiusdem Historiæ. cap. 27. §. 17. fol. 228. & fol 338. vbi testatur Paulum III Pontificem Maximum statuisse, vt beneficia, & pensiones alienigenis non conferantur.

7 Quæ † non temere adduximus, sed vt conuincamus maximum errorem, glo in d reg Cancel. asseuerantis in quadam causa Toletana in tertia instantia productam fuisse dictam Sixti Romani Præsidis cõstitutionem, quam dicit nõ nocere Episcopo Vintomiliensi actori cum morib. recepta non fuerit, nec (vt ille inquit) Toleti regnum, cum a Castelle & Legionis Regnis separatum sit, eo priuilegio vti põt, & alia refert temeraria, & post quã animi sui votum expressit,

sit, tacere oportere inquit, cum lis pendeat, insani profectò hoīs manifestissimum testimonium. Fuit equidem Apostolica illa concessio cum maxima regiminis spiritualis Ecclesiastici vtilitate, ita vt ex contrario vsu plures contingerēt calamitates & innumerabilia mala, quæ veluti p̄ oculis habēs summus Christi Vicarius, pro illius amplissima dignitate, quā vt summus catholicę Romanę Ecclesię pastor & rector obtinebat, sua integritate, & iustitiæ amore incensus necnō diuini cult⁹ zelo tātis & tot malis medelā adhibuit.

Ideoq; † censeo quod Christianæ Reipublicæ consultissimum foret quod summus Ecclesię Pontifex aut œcumenica Synodus, vniuersali lege sanciret, vt oīa sacerdotia præsertim curam animarum habentia, patrimonialia efficerentur, ita ut ad ea minimè admitterentur nisi ciues vel qui inde essent oriundi: quod in sacro Conc. Trid. summo omniū patrum consensu consultatum fuisse testatur testis integerrimus D. Soto de iusti. & iu. li. 3. ar. 2. fol. 237. vers. enascitur.

Ex † quib. iustificatur nimis Regula Cancel. Apostolicæ 19. qua cautum est, quod prouisio de parochiali Ecclesia facta alicui qui nesciat idioma loci vbi Ecclesia cōstituta est, nullius roboris & momenti iudicari debet: habet equidem Pontificia illa sanctio symbolum & affinitatem cum diuino & positiuo iure. Nam rector Ecclesiæ prædicandi officium in ea habere dignoscitur c. Eccl. 95. d. c. inter cætera de offi. ordin. & est glo. not. in cle. 2. de sepultur. & in c. cum ex cuncto. de hære. & in c. addicimus 16. q. 2. Debet sane confessiones audire, & cætera Sacramēta ministrare c. omnis vtriusque sexus, de pœn. & remiss. Item debet uisitare & vultum gregis sui agnoscere, vt legitur Prouer. 27. & Eccles. 32. de quo est egregia extrauagans constitutio Io. XXII constituta in tit. de præbend. incip. Sedes Apostolica. Sed ista oīa & alia quæ ad hoc munus spectant, præstare non potest rector alienigena, qui nō intelligit, nec loquitur idioma. Quia vt D. Paul. 1. ad Corinth. c. 14. inquit: *Data est nobis lingua ad interpretandum & distinguendum ea qua loquimur. Nam si nesciero uirtutem uocis ero ei cui loquor barbarus, & qui loquitur mihi barbarus.* 8

Hinc † etiam emanat alterius regulæ Cancel. nempe 15. egregia constitutio, qua decretum est, quod in beneficiorū collationibus oriundus, non oriundo præferatur: est certè 9

praedictis iuribus & rationibus consentanea.

10 Nec ab † hoc instituto alienum est quod elegantissime multis adductis in medium probat Caesar. Lamb in locuplettissimo illo de iuris patronatus tract. 1. p 2. lib. q 7. ar. 24 asserens, quod dioecesani, & non alienigenae sunt in beneficijs a patronis praesentandi.

11 Ex † dicto etiam fonte emanat iustissime Apostolicis cōcessionibus decretum esse, ut beneficia patrimonialia in diecesibus Palentina, Burgensi, ac Calagurritana, solum conferantur filijs patrimonialibus, secundum eorum mores, doctrinam, & eruditionem, de quibus constitutionibus meminit Regia l. 21. tit. 3. li. 1 ordi. noui: si verò Apostolicae literę in contrarium fuerint obtentae eis nullo modo vti licet, sed ad Regis nostri summum iustitiae Senatum mitti debent, vt quid circa hoc faciendum sit, maturiori consilio consulatur: quod si forma illa lege pręscripta fuerit prętermissa grauissimis poenis ibi decretis transgressores plectendi sunt, idemque seruari debet in omnibus alijs prouincijs, in quibus beneficia Ecclesiastica patrimonialibus filijs conferri consueuerunt, vt iustè diffiniuit lex 23. illo ti. & lib. Quod vtinam ubique obseruaretur, ut sanctius ac diligentius diuinum munus illustraretur.

Idem obseruandum est quotiescunque Apostolicae literae impetrantur in derogationem illius iuris, quod ex cōcessione Romanae Ecclesiae obtinent collegia, & capitula Cathedralium Ecclesiarum ad promouendos, in canonicos, in Theologia, vel iure Pōtificio: vt decreuit Carolus huius nominis V. Summae potentiae & foelicitatis Imperator, & Primus Hispan. Rex Madritij anno 1543. de quo uidenda est Regia lex. 25. dicto tit. 3. lib. 1. ord. noui.

Carolus Quintus

12 Et non † solum exteri apud nos prohibentur habere dignitates Ecclesiasticas, & beneficia, sed etiam praestimonia, vt in l. 14. tit. 3. dicto lib. 3. ordi. noui. etiam pensiones l. 25. ibi quod si regnicolae consensum pręstiterint pensionis constitutioni, aut semel cōstitutam redemerint vel aliquod emolumētum praestiterint, vt ab exteris beneficia consequātur, omnibus priuilegijs naturalitatis priuantur: nec nō fructibus beneficiorum in quibus dicta pensio fuit constituta: qui quidem fructus expensis belli cōtra Christianae religionis hostes initi applicantur, vt probat Regia l. 18. d. tit. & li.

Ha-

Habet equidem locum in tantum dicta prohibitio, vt exteri beneficia Ecclesiastica minimè obtineant: quod iustissimè † Regijs constitutionibus reuocatæ sunt literæ (quas na 13
turalitatis appellant) quibus obtentis alienigenæ beneficia iustè impetrabant. Imo deinceps concedendæ non sunt, nisi vrgente magna & legitima causa quæ publicam Regis nostri vel suorum regnorum vtilitatem concernant: quod si ob aliam causam impetrentur, minimè sunt obseruandæ: vt in l. 14 15. & 16. dicto tit. 3. lib. 1. ordina noui de quibus sanè literis meminit Bal consi. 223. vol 3. appellans eas ciuitatis literas: idem asseuerat And. Alcia. lib. 2. dispu ca. 22. Nicol. Boer. decis 13. num. 20.

Circa † quod illud consideratione dignissimum esse cen 14
seo, quod licet is qui naturalitatis literas impetrauit horũ regnorum priuilegijs & immunitatibus fruatur, quibus ipsi ciues originarij, ita scribit Bar. in l. si is qui pro emptore, ff. de vsu c. 3. prin q. & in l. si maritus, §. Iuliæ. ff. de adult. & est bonus tex. in l. Rom. consf. 62 de iure fis. tradit sed si accepto ff. col. 2 vers. quod autem cessat. Cuma consf. 178. col. 3 vers. Quinto probatur Deci. consi. 183. num. 10. Hyppo. de Mars. consi. 127 nu. 2 vol 2. Ray consi. 200. nu. 19. & 20. li. 2. Boer. decis 260. nu. 17. Iacob. Menoch. consi. 166. vol. 2. nu 15. Caceli. Cotta, in memori. incip Ciuium. Quia ex priuilegio potest quis consequi ius naturalitatis regni, vt habetur in d. l. ciues, C. de incolis, lib. 10. vbi glo. & Io. de Platea. & Lucas de Pena. & tales sunt veri ciues, vt in l. 1 ff. ad muni. no. Bal. in l. pen. § quæ in filio, ff de adop. & in l. in vrbe, ff. de sta. homi. Hin deducitur, quod licet exteri, qui apud nos negotiandi causa versantur, non possint habere eos annus reditus, quos vulgo, *Iuros*, appellamus: obtinere tñ possunt, si habuerint Principis rescriptũ, quod Hispani. *Cartas de naturaleza*, nũcapamus. Ex hoc quoq; emanat, quod cum Hispali non possint esse iudices forẽses, sed tantum illius ciuitatis originarij: Illud uerò iudicandi munus hr̃e poterit, qui principis concessione factus est originarius ciuis. Nec ab hoc alienũ est, quod si in literarum Collegiis eorũ statutis cautum sit, vt nullus exterus admittatur, vt cautum est in Collegio celeberrimo D. Iacob. Zebedęi Salmaticensis, qui dictum rescriptum hẽt excludi non dẽt, sic tenet Ferd. Mench. de test. li. 3. 1. p. §. 3. nu. 295. Ex simplici tamẽ concessione naturalitatis

tatis alienigena non poterit beneficium consequi, nisi expressè hoc sibi fuerit indultum: ita scribit Gregor. Lup. in l.2.in verbo, *Muger sea natural de otra.* tit.24.p.4. Nam cū in hoc casu peculiari grauissima,& publica causa desiderat, & dictæ literæ nullius sunt momenti nisi forma Regijs legibus præscripta fuerit obseruata, quæ si non interuenerit ob seruandæ literæ non sunt:non igitur debet generalis Principis concessio ad specialissimum casum extendi. Pro quo mirè facit,quod elegantissime de more scribit Bal. in d.l.in vrbe ff. de statu homi. scribens adoptiuum ciuem (nempe qui ex priuilegio receptus fuit) admittendum non esse ad honores,ad quos non consueuere admitti, nisi ciues naturales. Quamuis hæc Bal. opinio difficultate non careat ex his
15 quæ prædixi. Quib. † quidem literis naturalitatis seruata forma Regiarum legum alienigenæ impetrare, & obtinere possunt in ijs Regnis dignitates Ecclesiasticas,& alia beneficia,hac lege, vt intra octo mensium tps in dictis beneficijs resideant,alias literarum commodo ipso iure priuātur,nec eas dignitates aut beneficia obtinere possunt, vt disponit l.
16 20.tit.3.lib.1.ord. Dubitaui † tamen circa hoc non semel, qn̄ exterus cum Principis indulgentia dignitatem aliquam Ecclesiasticam,uel beneficium fuit cōsequutus, an possit illud cum alio permutare:& verissimum credo ei non licere, quod aliquib.rōnib. innixus probat Did.Perez,in l.3.in ver
17 bo,*Saluo el Rey.* tit.7.lib.1.ord. Quod † si exterus aduersus horum regnorum iura & leges beneficiū ēt a Romano Pontifice impetrauerit, Apostolicæ literæ minimè executioni tradendę sunt, sm̄ gratias a summis Pontificib. habitas, & non aliter. sed ad Summū Regis Senatum mitti debent, vt ab integerrimis & prudentissimis eius Senatorib.pro illorū prudentia examinentur: & quid faciendū sit ipsi decernāt. Hēt equidē Summus Senatus formam & modum præscriptū,quo vti debet in his negotijs examinandis,& expediendis. Quod si iudices Ecclesiastici eas literas Regio Senatu inconsulto.& legis forma prætermissa, executioni tradiderint,eo ipso omnibus priuilegijs naturalitatis horum regnorum priuantur, vt tanquam alienigenæ nullum beneficium possint obtinere, imo ab istis regnis expellendi sunt. Laici verò istius criminis rei, si tanquam tabelliones,uel notarij, aut procuratores auxilium,& opem prestiterint in impetra
tione,

tione,vel executione, vel alio quocunq; modo pęna capitis cum bonorum omnium amissione plectuntur; Alij verò cõ fiscationis pęnam bonorum suorum fisco applicandam incurrunt,vt in l.26.tit.3.li.1. Regij noui ordinamen. circa q̃ aliqua notatu digna a nobis erunt annotanda.

Primo equidem, † quod in his Hispaniarum Regnis vsi tatissima est comminatio dictæ pœnæ aduersus clericos & Ecclesiasticos iudices,quæ fit ad amissionem rerum tempo ralium, quas in his regnis obtinent: deinde quod tanquam extranei habeantur, de qua dicta Regia constitutio loquit: cuius meminit Guill. Benedict.in c. Raynutius de testam. in verbo. Et uxorem nomine Adelasiam, 2 decisionum 460. Caro.de Grassa.lib. 1.Regali. Franc.iure 7.col.pen. D.Did. Couar.in pract. q.c.35.nu. 3. 18

Secundo, † quod non solũ in casu in dicta lege Regia ex presso, sed in alijs multis Apostolicæ literæ ad summum Se natum deferuntur, sic apud Hispanos potestas seu facultas legatorum a summis senatoribus ante earum vsum pro negocii magnitudine examinantur, vt Pontifex summus consulatur,quib. facultatib. in his regnis vti conueniat,quæ au tem sint relegandæ cum etiam Nuntij ipsi exteri sint, opor tet vt intelligant quæ ab illis sint præcauenda, ne falsis aut importunis precibus decipiantur ut testatur Do.Couarr in pract.q.c.35.nu.4.quod in Gallia, & Flandria frequentissimum esse refert Caro.Moli. in reg. de infirmis resig.n.139. 19

Tertio, † idem ad vnguem obseruandum est sub eisdem pœnis & comminationib. quotiescunque Apostolicæ literę impetrãtur in derogationem Regij iuris patronatus vel cęterorum Laycorum horum Regnorum vt dicta Regia lex diffiniuit,& lex.5.tit.6.lib.1. noui regij ord.circa quas Regias constitutiones multa lectu non indigna pro eius singulari eruditione congerit D.Couar in pract.q.ca 36 Est sanè remedium hoc utilissimum, nė dicam necessarium,vt regia auctoritate summi senatores literas Apostolicas quibus iu ri patronatus Laycorum derogatur diligenter examinent earum executionem suspendentes quousque Pontifex summus consulatur, certiorque fiat quam graue scandalum ex his derogationibus oriatur,quantaq; mala inde sequantur: quorum illum potissimum uidetur quod Layci a pietatis o peribus,nempe donatione, constructione,& dotatione Ec- 20

clesiarum cum maximo Reipublicæ Christianæ damno abstinebunt. Sunt equidem apud nos q̃ plurima sacerdotia siue beneficia ad ius patronatus spectantia, quorum vestigia apud antiquos idolis seruientes, fuerunt dicta gentilitia, id est generis seu familiæ certæ: q̃ reditus annuos sacrificulis suis præbebant. De quibus meminit, Cicero de Aruspicum responsis. Sic Michias vir in monte Ephrain, idolum sibi fecit, & ei extruxit ediculam constituitq; ibi Sacerdotem, cũ certis reditib. percipiendis, ut habet lib. Iudicũ Isr. c. 17. & 18.

Apud ethnicos vestigia fuerunt sacerdotiũ ad ius patronatus expectantis.

Quarto mittendæ sunt ad regium summum Senatum Apostolicæ literæ alijs casib. dictis Regiis legibus expressis, quos supra nu. 18. & 19. tradidimus.

21 Quinto, nec a nobis erit omittendum, † iustissimas esse sæpe iam allegatas regias constitutiones, non n. eis aliquid continetur quod summi Præsulis maiestatem lædat, uel purissimas eius aures offendat, hoc alienũ est a Catholicis Regibus nostris, qui Pontificum decreta, Sacrosanctasq; eorũ sanctiones pro ipsorum pietate, & in Deũ religione colunt, & venerantur, sed ideo literarum executio suspenditur, ut Pontifex summus certior factus intelligat, quot quantisq; calamitatibus & ęrumnis ista Hispaniarum regna afficiantur, qñ falsis precib. & suggestionibus gratiæ Apostolicæ impetrantur, quas Sanctissimus Antistes minime concederet, si ea dãna & incõmoda quæ maxime aduersantur spirituali Ecclesiastico, & temporali regimini, præ oculis haberet. Iuri igitur consona est suspensio executionis dictarum literarum, vt in c. si qñ, de rescr. vbi Alex. III. *Patienter* (inquit) *sustinebimus si non feceris, quod praua nobis suggestione fuerat insinuatũ.* Et conducit tex. in l si vindicare, C. de pęnis, & in c. cum apud Thessalonicam, 11. q. 3. c. sunt quidam 25. q. 1. & in c. 1. 40. d. & in c. manet 24. q. 1. & in c. si quis non recto 24. q. 3. gl. in auth de mand. princ. §. deinde competens, in uerbo, nuncians & in auth. vt determinatus sit numerus clericorum, §. vlt. in uerbo, Contradicere, colla 1 tradit latissime Felyn. in c. nihil, de rescrip. & faciunt quæ scribit Tho. 22. q. 69 ar. 4. vers. Secundo respondeo. & Caie 2. 2. q. 39. ar vers. in responsione ad secundum, idem Caiet. in tract. de auth. Papæ, & Concilij, c. 27. vers. ad secundam rõnem, Turrecre. li 2. de Ecclesia, c. 106. Card. Iacob. in tract. de Concilijs lib. 8. ar. 3. vers. quintum remedium.

Sexto,

Sexto, vt quæ præcedenti versiculo dicta sunt magis elucescant, scire oportet, quod † non solum Hispaniæ Reges 22
dicto iure vtuntur, sed alij Christiani orbis Principes, vt testatur Ioan. Driedon vir piissimus pariterq; doctissimus, in *Io. Drie.*
lib. 1. de libertate Christiana, pag 183. ipseq; elegantissimis verbis hoc corroborat, quæ in lectorum gratiam hic referre constitui. *Hic sciendum est quod aliud est potestatem sacularem absolutè mandare aut constituere, ne quisquam pareat Vllis literis Apostolicis iustitiam, aut gratiam concernentibus, aut ne executioni mandet easdem. Aliud uerò potestatem sacularē mandare, aut constituere, ut sine suo beneplacito, & examine nemo pareat hmōi literis, neq; executioni mandet easdē. Nam primum cum sit directè contra potestatem, seu libertatem ecclesiasticam, est eam prorsus tollere & extinguere, neq; potest fieri absque contemptu ecclesiastica potestatis: Neq; potest ex ipsius Pontificis priuilegio conuenire Regi, aut saculari potestati. Secundū autem uidetur posse fieri absque contemptu potestatis ecclesiastica, & absque iniuria, aut odio, aut grauamine, seu praiudicio ecclesiastica libertatis, & sancta sedis Apostolica, uel literarum eiusdem. Potest. n. contingere, quod Princeps quispiam, aut ex priuilegio seu commissione Papa, hoc faciat: sicuti Carolus Imperator habuit ex priuilegio synodi, ne sine suo consensu inuestiretur, uel consecraretur Episcopus, aut ex causa rationabili secundum congruentiam loci & temporis, ad sic statuendum atque mandandum moueantur propter abusus tollendos ne prasiciantur extranei, aut inidonei, qui uel per nimiam importunitatem, falsasque suggestiones literas Apostolicas impetrarunt, Vel impetratis abuti uolunt: ad oppressiones pauperum qui aliaqui sub pratextu literarum Apostolicarum longis litibus grauibusque sumptibus uexari possent, non quod potestas saecularis Velit sibi, aut iudicium ecclesiasticarum rerum usurpare, aut uiros idoneos authoritate Apostolica institutos impedire, aut su- 23
per illorum idoneitate iudicium sumere, sed quod uelit ad edificationem reipublica, statum ecclesiasticum promouere. Vnde quotidie cernimus Pralatos, & alios disputare de mandatis de rescriptis, ac literis Papa, qua tangunt ecclesiastica negotia, collationes, beneficiorum, prabendarum, & dignitatum. De omnibus literis, & mandatis Papa prasumēdum quidem est, quod eis oporteat, obedire, modo cōstet, aut constare debeat tales reuera esse literas a sede Apostolica emanatas, subsistentib. et ratio-*

nibus, & causis, quib. ipse Papa verisimiliter motus inductus est ad præcipiendum. Et ideo non debet ista præsumptio tam violenta esse, vt non liceat huiusmodi mandata etiam verissimè emanata a Sede Apostolica examinare, et inuestigare solicitè, an eis oporteat obedire, tametsi hoc maxime pertineat ad iudices ecclesiasticos, quibus huiusmodi literæ mandatorum Apostolicorum diriguntur.. Hæc Driedonius.

23 Superest tamē pro huius materiæ exacta cognitione † inquirere quis exterus, quisve regnorum naturalis, dicatur, q̄ apud suos Gallos declarat Pet. Rebuff. in tract. de lib. natur. ad fi. nu. 26. 2. Thom constit. Franc. apud nos vero est Regia constitutio 19. tit. 3. li. 1. ord. noui, quæ hoc egregiè his verbis diffiniuit. *Ordenamos y mandamos, que a quel se diga natural, que fuere nascido en estos Reynos, y hijo de padres, que ambos a dos, o alomenos el padre nascido y natural en estos Reynos: O aya cōtraydo domicilio en ellos, y demas desto aya uiuido por tiempo de diez annos, con que si los padres siendo ambos, o alomenos el padre nascido y natural en estos Reynos, estando fuera de ellos en seruicio nuestro, o por nuestro mandado, o de passo, y sin contraher domicilio fuera de estos Reynos, ouieren algun hijo fuera de ellos, este tal sea auido por natural de estos Reynos. Y esto se entienda en los hijos legitimos y naturales, o en los naturales solamente: però en los espurios disponemos y mandamos, que las qualidades qua conforme a lo susodicho dispuesto, se requierē en los padres ayan de cōcurrir y cōcurrā en las madres.*

Singulariter interpretatur regia constitutio. 19. tit. 3. lib. 1. noui ord.

Circa, quam Regiam sanctionem aliqua a nobis erunt

24 annotanda, in actionibus forensibus frequentissima.

Primo, † quatenus ea lex dicit. *a quel se diga natural, que fuere nascido en estos Reynos*. Loquitur equidem de his Regnis Castellæ, & Legionis. Ex quo sequitur, quod nati in regno Arragoniæ, & Nauarræ, exteri sunt, neq; apud nos possunt beneficia ecclesiastica obtinere, ita in proprijs terminis scribit Doctor Didacus Perez in l. 18. tit. 3. li. 1. ordi. veteris, in glo. incip. *Que ningun estrangero*, asseuerans sic ætate nostra fuisse iudicatum. Nam cum quidam Martinus Vincentius Sacræ Theologiæ, & artium magister, postquā fuit electus Canonicus Camorensis, postea vero eo fuit priuatus quia Tarraconensis erat. Et potissima ratio est, quia licet dicta regna fuerint adiuncta regiæ coronæ, non tamen hoc in modum submissionis factum est. Sed pristino in robore

Nati in Regnis Arragoniæ, uel Nauarræan exteri horū regnorū, quo ad beneficia obtinēda iudicētur.

bore remanserunt: qua ratione, regna ipsa suis proprijs legibus, & moribus regenda sunt, argu. l. si quando, C. de appel. tradit Bar. & nouissimi in l. si conuenerit. §. si nuda. ff. de pig. act. idem Bar. in tract. de alluui. sub rub. de insula. col. 3. Doctores in c. translato, de consti. Ias. in § in personam, col. 3. Institu. de act. tradit Matth. de Afflic. in consti. Neapol. li. 3. Rub. 23. nu. 3. Aymon Craue. de antiquit. tép. 4. par. nu. 27. Io. Franc de Ripa, in l. 1. ff. de legib. nu. 16. & lib. 1. respon. de legi. & consi. 21. Io. Go. in l. omnes populi, col. 3. ff. de iusti. & iur Brun. in tract. de augmen. fol. 8. Barthol Cassa. in cósuet. Burg. tit. de success. *Des bastars*, rub 8. num. 41. Burg. de Paz in l 1 Tauri. nu. 451. Quo loco testatur, quod iam peculiari cócessione indultum est, originarijs Regni Nauarræ, vt quo ad beneficia rep utentur naturales horum regnorum, vt Regia sanctione decretum fuit, 28. mensis Aprilis, anno 1553. condita in loco vulgariter nuncupato, *El pardo*, De qua etiá meminit Io. Olan. in antonomi. iuris communis, & Regij in præfa nu. 20. Sic aliquando fuisse pronunciatum refert Burgos, in præcitato loco. Et ea ratione vidimus iam in his regnis plures originarios Regni Nauarræ viros doctissimos quibus regnum illud floret, beneficijs ecclesiasticis, & dignitatibus frui.

Secundo, ex dicta Regia cóstitutione iam diffinitum est, quod olim apud Hispanos fuit nimis cótrouersum, † vtrum sufficeret, vt quis horum regnorum naturalis censeretur natus esse ex matre alienigena, si pater fuerit naturalis, probat equidé ea lex hoc sufficere, ibi. *O alo menos el padre sea assi mismo nascido en estos Reynos*. Quod iuri communi consonum est, cum filius paternam originem, non uero maternam sequatur. l. assumpti. §. filius. ff. ad mun. l. filios C. de munici. & orig. lib. 10. tradit Feli in c. Rodulphus, de rescr. nu. 4. & latissimè Boer decis. 13. & in consuet. Bitur. §. vlt. titu. de testa. col. si Barth. Cassa. in consuet. Burg. tit de confisc §. 1. nu. 37. Guil. Bene. in repet. c. Rayn. de testa. in verbo. & uxorem nomine Adelasiam, nu. 1042. cum seq. 25

26 *Latè interpretatur Regia Hispanorú lex códitaab Hérico Rege, huius nominis tertio anno 1396.*

In † contrarium tamé erat Regia lex Henrici Regis huius nominis tertij, condita anno 1396. his verbis inter alia. *Ordeno, y est ablezco duradero por siempre, que persona, o personas del mundo, aunque sean Cardenales, ni ayan Arcobispados, ni otras dignidades, ni calongias, ni prestamos, ni otros beneficios*

neficios algunos, en todos mis Reynos y sennorios, en lugar, o parte alguna dellos. saluo a quel, o a quellos que fueren uerdaderos naturales de padre y madre, y nacidos en ellos.

Fuerunt tamen multi nõ pœnitendæ authoritatis viri, q asseuerarunt illam Henrici Regis sanctionem non habuisse legis generalis authoritatē, quia nec publicata, nec recepta fuit, quod quidem in causa fuit, vt cum casus iste quondam accidisset in Regio Senatu, nempe q quidam ex patre naturali genitus, & ex matre alienigena beneficiũ ecclesiasticũ possedisset, controuersum fuit, an hoc ei liceret, tandē Cæsare consulto, is possessor vsq; ad mortem beneficium retinuit Et cum postea similis casus contigisset eodem Cæsare Maximo consulto, bis in eo dissenserunt Regij Senatores, & causa vt anceps & ambigua alijs iudicib. terminanda remissa fuit, ita auditu percepisse a quodam aduocato testat. Doct. Burg. in l. 3. Tauri, 1. p. nu. 377. ad fi. Sed iã hodie placatæ sunt hæ controuersiæ ex d. legis 19. decis. ideoque, Doct. Burg. opinio, qui contrarium asseuerabat, ex dicta lege Henrici amplectenda non est.

Tertio, Regia illa constitutione decisa est grãdis illa qõ, in qua fluctuauit insignis Greg. Lop in l. 2. in verb. *Maguer.* tit. 24. p 4. nec ausus est eã decidere, sed posteris decidẽdã
27 relinquit, † videlicet, an is qui ex parentib. naturalib. horum regnorum natus fuit extra regnum in transitu, uidelicet qñ parentes non habebant animũ constituendi ibi domicilium, dicat naturalis, diffinit lex illa, cum naturalẽ esse idem iure cõi pbari vr̃, in l. filios. C. de munic ex origi li. 10. Cuius verba sunt. *Filios apud originem patris, non materna ciuitate, & si ibi nati sunt, si modo non domicilijs retineantur ad honores seu munera posse compelli, explorati iuris est.* Et ibi ad hoc not. Io. de Plat. ad idem ẽt conducit tex. in l. ciues, in fi. C de incol ibi, *Vnde cum pfectus est, peregrinari uidetur.* Ex quo. n. quis habet animum se transferendi in alium locum, fingitur non esse in eo loco vbi habitat de præsenti, l. quæsitum in fi. ff. de leg. 3. facit lex, hæres absens ff de iud. c. Romana, de foro comp. lib. 6. l. si quis post hac. C de ędifi. priu. & opinionem istam amplectitur Bar. in d l. filios. Abb in c. Rodulphus, de rescr. vbi Fel & Barb. nu. 97. & cõs 52. vol. 2. Bal. Ang Alb. & Paul de Cast in lect. Bonon. post Cin. Pet. & Nicol. de Neap. in l. huiusmodi. §. legatum ff. de leg. 1. vbi

Ang.

Ang. scribit hoc se audiuisse a quodam magno doctore Alber. per illum tex. in l. Titius. ff. de act. emp. Deci. in d. l. hæres absens. §. proinde. col. 2. Iaco. de S. Georgio in §. si quis tutelam, nu. 35. eiusdem legis Ias cons. 117. vol. 3. quam esse veriorem sententiam, & secundum eam vidisse in regio cõsilio ꝓnunciatũ testat̃ Greg. in d. l. 2. Mat. de Affli dec. 384. nu. 3. eandem cõmunẽ appellat. Nicol Boer. decis. 13. nu. 52.

In contrariam tamen sententiam itum est, a plerisq; qui arbitrantur, quod quocunque quis nascatur, effici ciuẽ originarium loci, in quo nascitur, licet nascatur in transitu, ita tenet Pau. de Cast. secum palã in eadem lege dissidens. nempe in lectura Patauina, d. §. legatum, quem ibi sequitur Io. de Imo Raph. & Alex. qui dicit hoc sibi in puncto iuris placere Ang. illius tex. authoritate innixus. §. si quis igitur. in auth. quib mod. natu. effic sui. Hier. Cag. in rub. de orig. iur. col vlt Lud Bologni. de priuileg Scholar. in verbo, nec suos ciues. Qui leuissimis fundamentis mouetur, sed tenẽda est communis sententia quę in terminis iuris scripti verissima est, & ideo seruanda, etiam si non haberemus Regiam legẽ ei consonam, quam vltra supra allegatos dicit communem, Ripa in tract. de pest. tit. de priuil. contract. nu 182.

Quæ cõis opinio procedit, etiamsi pater vltra decẽnium extra regnum extiterit, adhuc si filium ibi procreet & legitimum, vel naturalem, modo animũ redeundi ad hæc regna habuerit, talis filius naturalis huius regni iudicandus est, quod ca neruosa, & efficaci ratione comprobatur: quia quando quis recessit ab aliquo loco animo redeundi non dicitur ciuis illius loci ad quem ire destinauit, etiamsi vltra decennium absens fuerit, vt supra dictum est: & suffragatur tex. in l. ex facto, in 2. vers. *Rerum autem* cum sequenti ff. de hæred. insti. etiamsi per mille annos ibidem steterit, vt inquit Bar. in d. l. 2. C de incol. li. 10. q̃ opinionem, post hæc scripta legi tenere D. Azeuedo in l. 9. ti. 3. li 1. ord. noui. Qui animus redeundi, protestatione tempore absentiæ facta, & alijs cõiecturis probari potest, scilicet, quia in hoc regno domum, vel immobilia bona semp habuit, & in exteris regnis nulla immobilia emit, & alijs ꝓbabilib. coniecturis ꝓ iudicis arbitrio.

Ex quo † eleganter scribit Paul. de Cast. in d §. legatum. 28
nu. 3 quod si statuto caueat̃, put Bononiæ. quod nullus doctor possit esse de collegio iurisconsultorum vel medicorũ,

nisi

nisi sit originarius ciuis, quod si mater casualiter abest, & ibi parit, certè, fingitur filius natus in ciuitate in qua mater incolatum habet, & asseuerat Paul. se hoc vidisse in facti contingentia in filijs quorundam doctorum suæ ciuitatis natis alibi, vbi parentes conducti erant ad legendum qui filij paternam originem retinuerunt.

29 Hinc etiam obiter † declarari potest, constitutio 7. nostræ Complutensis Academiæ, lib. suarum constõnum, qua sancitum est, vt nullus ex domiciliarijs seu incolis hui⁹ populi Complutensis possit eligi in collegialem, vel capellanũ insignis & maximi collegij toto terrarũ orbe celebratissimi Diui Illefonsi, certe si mulier aliqua ciuis Cõplutensis alibi in transitu pareret, filius sic natus minimè in d. collegio eligi potest, quod scio aliquando fuisse disputatum.

30 Ex quo sequitur † egregia interpretatio ad l. 25. tit. 7. lib. 1. noui ordi. qua stabilitum est, non licere horum regnorũ naturalibus, extra regna ista in alienis Academijs Regia lege prohibitis, literis incumbere, sub pœnis ibi diffinitis. Non equidem eius sanctio nec pœnarum constõ, locum obtinebit, quando aliquis naturalis istorum regnorum extra Academiam, ad aliquem gradum in alia Academia, promouetur, in transitu tñ, tum quia hoc casu constituto, cessat ratio illius constitutionis, quæ continetur in procemio, tum quia exprese loquitur aduersus eos, qui in dictis Academijs resident studiorum gratia, ibi *Que en las tales Vniuersidades, estudiando, y residiendo en ellas.*

Nec ab hoc est alienum quod tradiderunt Bald. Alber. &

31 Paul. in d. § legatum, quod † si propter bellum vel ob aliam causam animalia ciuium alicuius parochiæ fugiant ad aliã, & ibi pariant, quòd decima soluenda est parochiæ a qua recesserunt, sequitur Boeri. dicta decis. 15. numero 54. qui est videndus. Stat tamen apud nos circa hoc egregia constitutio, in l. 9. tit. 20. par. 1. qua cautum est, non deberi decimas animalium Ecclesiæ in cuius parochia in transitu parturiũt nisi per integrum mensem ibi permansissent.

Quibus finitimũ est, quod scribit Rom. cons. 263. & seq.

32 † quod absens ille iudicandus non est, qui ex legitima causa recessit cito reuersurus, quod multis iuribus & rationib. corroborat, quibus innixus ipse consuluit, quod ille qui iurauit continuè stetisse in ciuitate Lucana, non est periurij

reus

reus licet probetur ꝙ aliquo tpe absens fuerit pestis causa.

Quartò, ex ẽt dicta lege colligendum est, quod † quàuis 33
is, qui in aliquo populo decem annis habitauerit habendus sit pro naturali, & priuilegio naturalium gaudere debet, ad quod est optima lex. p. 2. titu. 24. p. 4 ibi. *La dezena pormorança de diez annos, que fagan en la tierra, maguer, seu natural de otra.* Et probatur in d l 2. C. de incol. & est videnda lex 32. tit 1. par. 3.

Et ideo licet † Regijs constitutionibus sit decretum, ne- 34
minem nisi ex his regnis naturalem proxenetam seu cambiorum interuentorem creari posse, tamen alienigenæ, qui per decennium in hisce regnis sunt commorati, ad prędicta officia possunt admitti, ut a summis consiliarijs iudicatum fuisse testatur Doc. Bur. de Pax. in l. Tau. 3. concl. nu. 373.

Sed quo † ad obtinenda beneficia, & spāli iure stabilitũ 35
est, quod pater illius qui vult in his regnis beneficium obtinere, contrahat in eis domicilium, & per decennium habitet, ita illa lex diffinit ibi. *O aya contraydo domicilio en ellos y demas de esto, aya viuido pro tiempo de diez annos.* Itaque minimè sufficeret habitatio decennalis, nisi alias domicilium contraxerit, quod contingere potest, quando quis, se suamque familiam alendo, negociando, animo perpetuo permanendi larem sibi constituit. l. Labeo, iuncta gl. 1. ff. ad Municip. facit lex postliminij. § fina. ibi, *Siue Animus* ff. de capt. & postli. reu. & est tex in d. l. ciues. iuncta gl. in verbo. *Larem.* C. de in cot. vel quando transtulit maiorem partem fortunarum suarum. ut in d. l. ciues, & in l. 2 C vbi senato. vel clar. tradunt hos casus, & alios Iacobi. Rebuff. in d. l. ciues. Bertran. cons. 75. col 2. vol. 2. Mar. Soc. iun cons 7. nu. 6. vol 2. Itẽ necessarium est, quod dicta habitatio non fiat animo redeũdi ad patriam, nam quando quis ad tempus determinatum est in aliquo loco, de eo discessurus, nõ dicitur incola etiam vltra decennium l. ex facto, ff. de hæred. inst. not. Bar. & Ang. in d. l. 2. C. de incol. Ang. in l. hæres absens, §. 1. ff. de iudic. Greg. in d l. par.

Quinto † quod is qui secundum decisionem dictæ legis, 36
sit iudicandus naturalis istorum regnorũ, vt admitti possit ad beneficia ecclesiastica, si tñ regna ista relinqueret, & se in aliam prouinciam transferat non subditẽ Regi & dño nostro, vbi domicilium constituit iuribus naturalitatis priuatur,

tur,

tur, vt voluit glo. secundum vnam expositionem, in l in adoptionem. C. de adopt. tenet Bald. in auth. sed omnino. C ne vxor pro marito. Et hac ratione si naturalis regni huius se confert in regnum Franciæ animo perpetuo ibi permanendi, non poterit apud nos beneficium, vel ecclesiasticam dignitatem possidere, ita tenet insignis Grego. in l. 5 titu. 24. par. 4. dicens hoc esse notandum.

36 Nec † refragatur huic sententiæ tex. in l. penul. ff. de sena. quo dispositum est, quod licet senatores in vrbe domiciliũ habere videantur, tamen & ibi, vnde oriundi sunt domicilium habere intelliguntur, quia domicilium quod venit ex accidenti, minime mutat causam originis, quod etiam probatur in l. fi. de munic. & orig. lib. 10 Vbi translatio domicilij de loco originis in alium locum, vbi quis vult facere incolatum non facit locum originis perdere, imo in vtroque loco subit munera. cuius legis authoritate Bart. assumpto. §. 1. ff. ad municip reprobat glo ibi asserentẽ quod in loco originis, post translationem domicilij non subeat, quis munera vel honores Nec refragatur l. filios. C. de municip. orig. li. 10 ex qua dicta gl. fundamentum suscepit, quia loquitur respectu originis, nõ vero loquitur de loco originis filij eius, qui mutauit domicilium originis, non vero loquitur de loco originalis ipsius patris qui mutauit domicilium. Et dictę legi. pe. ff. de sena. potest responderi, vt procedat quando locus domicilij, & locus originis sunt sub eodem Rege vel Regno, secus si locus domicilij, in alio regno cõstituatur, quia is videtur renunciare priuilegijs, & fauoribus concessis naturalibus regni transferendo domicilium extra regnum, ita Greg. in l. 5. tit. 24 par. 4.

37 Sexto, † perpendi etiam circa dictam constitutionem potest, vtrum tempore natiuitatis filij desideretur, quod pater in his Regnis domicilium contraxerit, & per decennium vixerit, vel sufficiat, quod medio tempore filius nascatur, & postea quod deficit ad vnguem adimpleatur, itaque quod tempore beneficij conferendi nihil desideretur, ex his quæ Regia lex desiderat, & nisi me mea non fallit opinio, censeo id sufficere, cũ satis sit illius dispositionẽ hoc modo seruari, quod eius menti consonum est, sic etiam eam declarat D. Azeuedo, vbi paulo ante allegaui. num. 9.

Offi-

OFFICIVM INSVPER DIVINVM, VT TENENTVR non recitarunt. Cap. LVI.

4 *Clericus officium diuinum non recitans qua hodie pœna puniatur.*

EX † dispositione Lateranensis Concil.tpe Leonis X. 1
celebrati,in sess.9.[a] in c.de reformat.Curiæ,& aliorũ a
delictum hoc tali pęna punitur:videlicet quilibet habens beneficium cum cura, vel sine cura,si post sex menses ab obtento beneficio diuinum officium non dixerit, legitimo impedimento cessante,beneficiorũ suorum fructus suos nõ faciat, pro rata omissionis recitationis officij & temporis,sed eos tanquam iniustè perceptos in fabricas huiusmodi beneficiorum,vel pauperũ eleemosynas erogare teneat. Si vero vltra dictum tempus in simili negligentia contumaciter permanserit,legitima monitione præcedente, beneficio ipso priuetur,cum pp officium detur beneficium Intelligatur autem officium omittere, quo ad hoc vt beneficio priuari possit, qui per quindecim dies illud bis saltem non dixerit, Deo tamen vltra præmissa de dicta omissione redditurus rationẽ.Quæ pœna in habẽtib.plura beneficia reiterabilis toties sit,quoties contra facere conuincatur: Hæc sunt verba concilij.An autem ante eius declarationem clericus non recitans officium diuinum teneretur ad restitutionem fructuum, [b] vide Doct.in cap.1.de celebr.miss.Dom.& b
Phil.in c.fi.de rescr.lib.6.Sylu.in verbo clericus. lo 4.in 23. q.Phil.in c.postulasti,col.9 nu.33 de rescript.

ANNOTATIO.

SEssione nona Adde quod huius celeberrimi concilij meminit Mart.Nauar.in c.quando,de consecr. dist.1.no.7. A
nu.31.& nouissimè in tract.de orat.c.21.nu.58.& in Manu. confess.c.25.nu.121.Do.Soto,lib 10.de iust.& iur.q.5.art 6. & doctissimus Greg in l.34.tit.6.in verbo,*La yglesia.* par.1. Et dictã cõstitutionem credendum est spiritu diuino fuisse promulgatam, vt asseuerat doctissimus Iacob. Menoch. de arbi iud. q li.2. cen.5. casu 429.nume.11.quem post huius practicæ secundam editionem legi. Quamuis Caro. Mol.in consil. Paris. titu.1. § 30 nume 49 secundum nouissimam editionẽ asseueret,non constare,nec apparere ita in cõcilio

Latera-

de Clauasio in sum.in ver.horę cano·§.5 qui omnes cõi cõ sensu affirmant, clericum horarias preces omittentem ad fructuum restõnem teneri. Licet opinionem contrariã pro bare conentur Abb. & Card in c.1. de celebr. mis. Præpo. in sum 44.dist. Fel. in c. postulasti. nu. 7. de rescr. quam opinio nem communem esse fatetur D. Episcopus Couar. lib. 3. varia. resolu. c.13. nu. 10. sed hodie iam dictis nouissimis Ponti ficis constitutionibus standum est.

Hæc sanè quæ de horis Canonicis scripsimus, locum obtinent ét in clericis, qui sunt in Gymnasijs studiorũ gratia. Nã & illi horas canonicas dicere tenentur: ita scribunt mul ti, quos diligenter refert Hor. Luti. Calli de priuilegijs Scola. pri. 100. vbi alios qui ab hac opinione recedunt commemorat & opinionem supradictam sequitur Menoch. vbi su pra, nu. 12. 27. Sunt vero nonnulli casus, in quib. clericus a recitatione horarum canonicarum excusatur, quos post alios refert insignis Nauar in locis nouissime allegatis.

NEGOCIATORES AC ALIENAE REI CONDVCTORES. Cap. LVII.

1 *Clericus, qui aliquod istorum criminum commiserit, qua pœna in eum animaduertatur.*

2 *Quæsita per clericum ex illicita negociatione, in vsus pauperum sunt eroganda.*

NEgociari †lucri causa prohibitum est clericis.[a] vt in c. secundum, ne cleri. vel mona. Vnde in Concilio Carthag. 6 c. 17. sancitum est, quod clericus aliquid excogitans turpis lucri gratia, abijciatur a clero, ac a cõione alienus sit Eisdem præterea prohibitum fuit inter alia Concil. Calcedon in Can. 3. conducere possessiones.[b] Qui vero hoc fuisset trangressus, ut correctioni ecclesiasticę sub iaceret decreuit. Postea ét in Concil. Carthag. 3. in Can. 15. clericis fuit prohibitum, ut non essent conductores, nec tur pi ullo lucro, uel inhonesto negocio uictũ quærant: Nulla ét alia inflicta pœna Tandem in Conc. Arelatensi 2 in c 14. di spositum est. quòd si clericus conductor alienæ rei voluerit esse, aut turpis lucri gratia aliquod genus negociationis exerceat, depositus a clero a cõione alienus habeatur. Facit ét in proposito materiæ huius c. Concil. Tarrac. Can. 2. Cu-

ius

ius verba sunt. *Canonum statutis firmatum est, vt quicunque in clero esse voluerit, emendi uilius, uel uendendi carius studio non utatur Certè si uoluerit exercere cohibeatur a clero*, Cuius Concilij dispositio a Gratiano refertur, in c. cano. 14. q. vbi etiam vide bonum tex. Iulij Papę, in c. quicunq;, in hoc
2 proposito. Aduertendum est præterea, quod † quæsita per clericum ex illicita negociatione, danda sunt pauperibus, vt notat Matthæus, quem ibi refert Card in clem. 1. in fi. de vi. & honest. cleric Et notat Zenze. & Rayn. ibi, quos refert Imo. ibi, in 2 col. Si tamen totum non reddiderit, non est in statu damnationis, ut not Card. ubi supra, referendo fratrẽ Aluarum, & Zenze. & tenet etiam Imo. ibi, referendo solũ Zenze. Et vide Archid. Floren in sua summa, in 3. par. tom. 13. c 2. § fi. vbi scripsit, quod in foro pœnitentiali debet clericis iniungi, vel saltem consuli, quod ea, quæ taliter lucrati sunt studeant pauperibus erogare, qui solum allegat ad hoc tex in c. Qui habetis, 14. q 5. Ex quo videtur uelle, quod
c nun tenentur clerici ad restitutionem [c] taliter acquisitorũ.

ANNOTATIO.

A PRohibitum est clericis, Adde Regiam l. 56. tit. 6. par. 1 vbi Greg. Lop. & a clerico negociatore, tanquam a peste ca uendum esse admonet tex. in c. negociatorem, 88. distin. cuius prohibitionis tres potissimæ rationes considerari possunt. Prima, quia finis eius lucrum est temporale, quod clerici contemnere debent, & habentes alimenta, & quib. tegãtur contenti esse debent, ait Pau. 1. ad Thim. c. 6. Secunda, quia rarissime hæ profanæ, & sæculares negociationes absque peccati labe exercentur, unde periculosæ sunt valde. Ait enim Sapiens Eccl 27. Duæ species difficiles, & periculosæ mihi apparuerunt. Difficile exuitur negocians a negligentia, & non iustificabitur caupo a peccatis labiorum. Quapropter nostræ religionis scriptores, mercatores improbat, aspernantur, vituperant, veluti a virtute, & a bonis moribus alienos, Dauid equidem Psal 70 aut ex aliorum computatione, 71. *Quoniam* (inquit) *non cognoui negociationem introibo in potentias Domini.* Ita enim locum illum D. August. interpretatur, ut patet in eius commentarijs in eum locum, vbi multa congerit circa mẽdacia, periuria, & innumera alia crimina huiusmodi negociatorum. Et D. Chrysost. in 2. par.

Negociatio clericis interdicta eiusq; rationes cõstituuntur.

par. Homeliarum in Matthæum enarrans illud ipsius Matthæi c. 21. *Eijciebat uendentes, & ementes de templo.* Significauit (inquit) quia homo mercator vix, aut nunquã poteſt placere Deo, & multa contra mercatores congeſſit Lucas de Pen. in l. nec ipſi Circa medium. C. de incolis, libro 10. & in Rub. C. de eroga. mil lib 12. And. Tiraq. in tract. de nobilit. c. 33. Tertia ratio eſt, quia huiuſmodi negotia homines retrahunt ab ſpiritualib quibus incumbere peculiare eſt clericorum, iuxta diuini Pauli ſententiam. *Nemo militans Deo implicat ſe negocijs ſæcularib.* Ad Cor. 2. in prin.

Et ex pena ſuſpenſionis, & excommunicationis penis, quæ clericis prohibitas negociationes exercentibus imponuntur, facilè intelliges, eos mortalem culpam contrahere. cap. nemo. cap. nullus. 11. quæſt. 3. quod verum eſt, ſi in ſacris fuerint conſtituti, ſi autem in minorib. & beneficia eccleſiaſtica non obtinuerint, nõ prohibentur eas negociationes exercere, quas poſſunt ſæculares, quia in his iura benignius ſunt interpretanda, ita not Abb in cap. ſecundum inſtituta, & in cap. ſed nec. ne clerici vel monachi, not. Alber. Trotius. libro 2 de vero & perfecto clerico. cap. 52. num. 6. Ioan. a Medina in codi. de rebus reſti. q 31. verſicu. nota tamen, fol. 91. col. 3.

Clerici an poſſint, per alios negociationes exercere.

Sed vtrum illas negociationes, quas clerici per ſeipſos facere non poſſunt, poſſint per alios exercere: Quod ſane eis permiſſum videtur, ex tex. in clem. 1. de vita & honeſt. cleri. Vbi clericis interdictum eſt officium tabernarij, aut macellarij perſonaliter exercere, nec enim abſque cauſa dicitur perſonaliter, niſi vt intelligamus id clericis per alios facere non prohiberi. Deinde vrget tex. in clem. 1. § porro de ſtatu mona. Vbi ſtatutum eſt, quod monachi, quib. per ſeipſos venari prohibitum eſt, poſſunt tamen opera aliorum facere. Vnde dixit not. Alb. in l. humilem. C. de inceſt. nup. clericũ per alium tabernam exercentem, nõ amittere priuilegium clericale. Et ita quidẽ vt audio multa ſunt monaſteria, quæ ea quæ ſuperſunt ex prouentib. ſuorum redituum, mercatoribus tradũt, vt iuſtam aliquam negociationem exerceant. Quod ſanè mihi nunquam placuit, cum maximam temporalium bonorum cupiditatem præſeferat.

Clericis neceſſitatis cã minime prohibita eſt iſta negociatio.

Neceſſitatis tamen cauſa, minime clericis prohibitũ eſt, victũ & neceſſaria quærere ex aliquo honeſto munere, c. vlt.

de vita & honest.cleric. hac lege,vt illis diuinis muneribus, quib. incumbere debent impedimento non sit, vt habetur 91.dist.per totum, maximè in c.clericus uictum,& c nunq̃, de consecra. distinct. 5. Qua ratione possunt locare animalia,ut oues,& boues,& similia,ad certum fructum,dummodo per contractum alias permissum. Illis etiam permittitur rem emere, ut melioratam cariori precio vendant, vel aliquam rudem materiam, & ex ea aliquid fabricare, ut inde commodum & utilitatem reportent: ut tenet glo.not. in summa 14.q.3. in fine, non equidem lucrũ acquiritur ex negociatione,sed ex artificio,& eam sequitur Alberic. Trotius d.c.52.num.5.

Clericus negotiator qualis censēdus sit.

Et vt huius capitis pœnis locus sit, notandum est,eũ clericum negociatorem non dici,per vnius rei emptionem vel venditionem,nam negociator is dicitur, qui plures negotiationes exercet l.1.§.licet & ibi glo.in verbo,omne ff.de tribu.& in proœm.Insti.§.cumque hoc Deo l semper, §.Diuus Adrian.cum lege seq.ff.de iure immu.Bar.in proœmi.ff.nu. 10.idem & Bal.l.legatis seruis ff de legat.3. idem Bart.in l. maritum,§.qui quæstum.ff de adult.Felyn in proœm. Gregor.col.vlt.versic.Quarto limita.Par.de Puteo,in tract. Sindi.in par.officiales fol.87.Auiles in c.prætoi. c.2. in uerbo, *De mercadura*,Petrus Rebuff. in tract.de mercat.minu art. 1.gl.1.nu.10.to.2.constit.Franc.Grego.Lop.in l.1. tit.7. p.5. in verbo, *Mercaderes*. Dicitur etiam is mercator, uel negociator,qui rem emit, & non mutata forma illam uendit, ut aliquid inde lucretur,tex.in c eijciens,& in c.quid est aliud 88.dist.not.Arch.in c.quanquam de censib.lib.6.Rom.in l. si publicanus,§.1.ff.de publi.Bertran.consi.214.col.2. vol.nouæ edit. Et negociator uel mercator appellatur, qui negociationem quæstuariam exercet,de quo est optima lex 1.titu.7.p.5.&tenet Sanctus Thom.2.2.q.77.art 4.

Clericus negotiator iudicādus nō est q ex proprijs fūdis uel beneficij ructus vendit.

Ex quibus sequitur,non dici clericum negotiatorem:qui vendit vinum,granum,aut oleũ,ex proprijs fundis.Ita sing. tenet Abb.consi.6.dubio 2.vol.1.Dec in ca.Ecclesia Sanctæ Mariæ,de constit.col.pen. Aymon Craue consil. 163 col.1. num.3.Andr.Tiraquel.de nobilitate,c.28.num.10 doctissimus,& magni nominis aduocatus Doctor Petrus Auend de exequen.mand.Reg.c.19.num.34. Roland. Valle consi.71. num.10.vol.4. Imo non obstante prohibitione de non vendendo

dendo vinum (vt nostri dicunt) ad grossum, vel minutum, possunt clerici pro sua voluntate quæ dicta sunt vendere, absque gabellę solutione, ita tenet Bertach in trac. de gabel. in 7. par. prin. quæst. 7. col. 4. dicens ita fuisse iudicatum, per insignem doctorem Hiero. Zanetinum Bononiensem Nec dicetur clericus negociator, vel mercator, licet id ꝙ superest, de eo quod vilius ad sua vel suorum substentationem emit, iusto pretio tunc currenti, carius, vendat, quam emit, ita egregiè tenet insignis Mart. Nauar. in manu. confesso. c. 25. num. 110. unde nec puniri potest, nec ex ea venditione gabellam soluere tenetur, ꝙ in practica est notatu dignum, licet id malè audiant gabellarij rigidissimi exactores, a quibus interrogatus sępissimè ita respondi.

Clericus si in negotiatione delinquit a iudice Eclesiastico, puniri debet contra Cass. & alios.

Si tamen clericus in hoc delinquit, (puta) quia falsa mēsura triticum, vinum, vel oleum vendiderit, condignis pœnis ab Ecclesiastico iudice puniri debet, non vero a iudice laico, nec pœnis Regiarum constitutionum, quamuis contrarium in facti contingentia interrogatus consuluit perperam Bartholomeus Cassaneus in consuetud. Burgun. Rub. 1. §. quinto, in glos. *Sil nam graca*, num. 90. quem sequitur vir doctus & diligens Licent. Mexia in pragmat. taxæ pan. concl. 5. num. 29. Sed opinio hęc omni iure & ratione destituta est, nullibi sanè locus aliquis Sacrorum Canonum reperitur, quo cautum sit, clericos in hoc dilinquentes priuilegiū fori amittere, vnde receptissimis iuris regulis est stādū.

Pœna a sæculari lege contra arma prohibita gestātes lata clericos minimè comprehendit.

Pro quo etiam mirè facit Ioann. de Platea opinio in §. item lege Iulia. col. 4. inst. de publi. iud. quo loco existimat, pœnam lege sæculari statutam contra vtentes armis vetitis, minimè exerceri posse contra clericum, coram sæculari iudice, etiam si ea pecuniaria sit: quem sequitur magnus vir apud Hispanos Ioan. Lop. in repeti. c. per vestras, de dona. inter vir. & vxor. 2. not. §. 1. nu. 15. D. Couar. in pract. quæst. c. 32. num. 7.

Confutatur opin. quadam doctissimi. D. Io. R.

Quamuis ab hac opinione nouissimè recedat D Doctor. Ioan. Redin quondam meritissimus Regius consiliarius nunc præsul integerrimus, in libro quem de maiestate Principis inscripsit, in verbo, *Non armis solum decoratam* 2. par. nume. 166. qui in ea est sententia, vt existimet, vtramque pœnam nempe & pecuniariā & armorum priuationē, coram sæculari iudice contra clericum peti posse, & ante

eum tenuerunt Ioa. Fab. in l. addictos, ex tex. ibi, in verbo, *Vltra procedat*. C. de Episc. audi. Aufrer. in rep clem. 1. de of fic. ord. fol. 31 nu. 21. verf. 13. fallit, in ver. portu armorum, in reg. 1. fallen. de poteltate sæcul. super ecclesiast perso. Bene. in rep. ca. Raynun. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam. fol. 87. nu 436 Mouetur equidem doctissimus Redin ea ratione, nam si sæculari iudici licet clericum prohibitis armis spoliare, pari etiã ratione, & pecunia multare licebit, quia nihil inter vtramq; penam interest. Certè si solum rem ip sam attendamus, non uidetur a ueritate opinio hæc aliena. Cum pecuniæ verbum generale sit, omnia comprehendẽs: sed si modum exequendi attentè consideremus, in quo hu ius rei vis consistit, magnam differentiam inueniemus. Nã aliud est, armatum clericum actu ipso armis spoliare, aliud iuris ordine seruato pecuniam exigere, non quod inter arma & pecuniam aliquid intersit, quia & pecuniam cum extra prouinciã exportaret, lege prohibente, posset sæcularis iudex, vel eius executor, propria authoritate clericum spo liare, sicut, & armis, si ipso facto exportantem inuenisset, non tñ liceret iuris ordine seruato, in armis, nec in pecunia eũ condemnare, & huius rei discrimen clarissimè constar, quia alterum facti est, quod nudum factum respicit, alterũ vero iurisdictionis est, qđ est maius: vnde iure pmissum est creditori, fugientẽ debitorem apprehendere, vt in l. ait prætor, §. si debitorem, ff. quæ in fraudẽ credi. tradit latissimè Suar. in l. 2. tit. *De los emplazamientos*. Verf. fin. lib 2. for. ll. q̃ esse communem fatetur Ripa in c 2. nu. 88. de iudi. & multis iuris locis facti executio permittitur, ut per Ias. in prin. Insti. de act. nu. 6. & ibi Gomezi. Non tamen creditori cita re eum liceret, absq; iudicis præcepto, quia hoc iuris executionem, illud autem factum continet, vt probatur in l. nemi nem, quæ in crimin loquitur, & in ciuilibus, vt in l. ad perẽptorium, cum lege seq ff. de iud. Partq; ratione, maritus ad ulterum in flagranti crimine inuẽtum impunè occidere po test. l. 1. l. marito quoq; ff. de adult. Regia l. 13. tit 17. p 7. nõ verò posset in adulterum ius dicere, iurisdictionem exercẽ do, & in terminis hanc opinionem contra præfatos authores, tenet doctissimus D Fran. Sarmiento, selectar. interpre ta, lib. 7. c. 8. nu. 2. quæ apud nos seruatur.

Apud Apud Gallos tamen sæculares iudices puniunt clericos, arma

arma vetita deferentes, siue quod Regij iudices vsurpãrũt, vt inquit Petr. Rebuf. in l. armorum, vers. Primo armorum, ff de verbo signific. siue Romanorum Pontificũ priuilegio, vt testantur Bened. Fab. Cassad & Aufrer. in locis nouissime alleg. & Caro. de Grassi. lib. 2. Regal. Fran. iur. 17. Quo priuilegio uti possunt, donec per vniuersale concilium fuerit reuocatum, secundum Guliel. Bened. ibi. Quod reuocatũ iam videtur, vt patet in casu 15. Bull. cenę, vbi Cancellarij, Vicecãcellarij, uel executores omnes excommunicantur, si in causis criminalib. contra clericos processerint, etiam prætextu quorumcunque priuilegiorum, a sede Apostolica cõcessorũ quibuscunq; Regibus, quæ ibi reuocantur. Egregius tamen Marti Nauar. in manuali confessor. c. 27 nu. 70. asseuerat, difficile Gallos a dicto priuilegio abstensuros, siue quod intendant eã priuilegia esse remuneratoria, siue immemorialia super leuibus criminibus concessa; argum. eorũ quæ not. ab Innoc Abb. & Fely. in ca. nouit. de iud. Sed hoc Summi Præsulis arbitrio relinquendum censeo, prout prudenter censet Nauar. in dicto nume. 70.

Galli Regij iudices clericos arma prohib ta deferentes puniunt

Itaque verissima opinio censenda est clericum propter armorum vsum a suo ecclesiastico judice esse puniendum, non tamen pœnas sæcularibus legibus impositas aduersus eum exequi tenetur, sed poterit iuris canonicis pęnis, & pecuniaria mulcta eius arbitrio punire, ita censet D. Couar. in pract. qq. c. 33. num. 7. cuius opinio mihi summè placet. Licet opinionem contrariam scilicet iudicem ecclesiasticum teneri eandem pęnam pecuniariam imponere, quæ sæculari lege statuta est, teneat Iul. Clar. in pract. crimi. §. fin. qõ. 36. uers. vlterius, sed eius opinio tenenda non est, licet aliquando eam seruatam fuisse in Mediolanensi dominio asseueret Bar. Cassa. in consue. Burg. fol. 52. nu. 79 dicens, quod dum esse vicarius iustitiæ Mediolani, captum fuisse quendam clericum de nocte cum armis, qui fuit punitus pęna pecuniaria, & euasit corporalem.

Ex quibus nonnulla ad hanc criminalem practicam summè necessaria colligam (nec extra chorum saltabo.) Primo sequitur, quod sæpissimè uidi controuersum, & huic capiti est accommodatissimum Vtrum clericus, qui negociationis cã triticũ, hordeum, vel granũ aliud emit, deindeq; reuẽdit, contra Regiam sanctionẽ latã Madritij, ann. 1530. quæ

Clerici seruare tenentur Regiã legẽ, 19. ti. 5. li 5 recop.

hodie l.19 tit.11.li.5.noui Regij ord.possit puniri pœnis ibi statutis, quam legis iustæ trāsgressor. Qua in re illud prius consideratione dignum est, clericos teneri ad obseruantiā dictæ Regiæ constitutionis, ex Bart. sententia, in l.cunctos populos, nu.29.C.de summ.Trin.& fide cath. quo loco scribit, statuta generalia laicorum, in quib. clericorum aut ecclesiarum nulla fit mentio, sed tamen tendunt aduersus ea quæ illis competunt, non tanquam præuilegiatis, sed vt cuilibet de populo illos ligare, dummodo honesta sint. Idem Bar.in l.de quibus, col.fin.ff.de legibus. Lapp.alleg.81.col.1. Barb.in rub.de reb. Ecclesi.non alien. Quæ quidem statuta ob promiscuam, & totius reipublicæ utilitatem iure defendi possunt, ut tradit D.Episc.Couar.in regula possessor 2.p. §.4.nu.8.de regul.iur.lib.6.Hiero.Grat.cons.162.tex.optimus in c.1.de iureiur. lib.6.

Deinde huic opinioni suffragatur, quia lex ciuilis sancita a non recognoscente superiorem, si non tractat de materia spirituali, nec sacris Canonib. aduersatur, seruari debet in foro Ecclesiastico contra clericos, glo. in c.cum ad uerū. in verbo temporalium 96.dist.glos. in c. cęterum, de donationi.& in c.1.vbi Abb.& docto.de noui oper. nunc.tradunt docto.in l.priuilegia. C.de Sacros. Eccles.

Rursus non vulgariter conducit, quia cum dicta pragmatica circa temporalia bona disponat, quæ quidē sūt de Principis sęcularis territorio secundum illius Regias constitutiones, sunt circa hoc iudicanda, Bald.in c.cum venissent, col.2.de eo qui mitt.in posses.Barba.in rubr.de reb. ecclesiæ non alienand.nu.112.Bart.Cassa in consuet. Burg. Rub. *Des iustices*,§.4 glo. *Le droist per indire*, in fine Petr. Bellug. in specul.princ.rub. de admonitisa.§.nunc videndum: in fine, tradit Pet.Rebuf.in 1.to.const.Fran. in proę. gl.1.nu.17.

Præterea rem hanc comprobat, nam cum Regia illa constitutio præiudicium clericis non inferat; ab illis seruari debet, vt multis comprobat Feli in ca. Ecclesia sanctæ Mariæ nu.88.& 90. de constit. maximè quia ob utilitatem publicā condita fuit, quæ publica utilitas bono Ecclesiarum æquiparatur l.fi.C.de Sacros.Eccles.not. Cald. cons.21.de constit.

Ad idem facit ratio minimè uilipendenda, si enim clericis liceret triticum, uel aliud frumenti genus reuēdere, inde maximum absurdum sequeretur, nempe, quod ea negociatio,

ciatio, quæ laicis est interdicta, clericis licita foret, a qua eos Sacra Canonica decreta longè repellunt.

Vlterius idem fulcit, nam ad prohibendam hanc reuenditionem, non minorem vim habere debet publica authoritas & institutio, quam communis, & recepta populi consuetudo, sed clerici astricti sunt ad obseruandas laudabiles populi consuetudines, ut omnium recepta est sententia in dicto c. Ecclesia Sanctæ Mariæ, & in auth. Cassa.& irrita. C.de Sacrosan.Eccles.tradit latè Bartho. Cassan.in consue. Burg.rub.9.§.10.in princ.nume.53. quam esse communem sententiam fatetur Bar.in rubr. de rebus Eccl.non alienan. col.25. ergo similiter iustam Principis legem obseruare tenentur.

Non tamen intelligas clericos, seu alias ecclesiasticas personas, decisionem dictę pragmaticæ teneri obseruare, ratione ciuilis legis, & quatenus lata est per sæcularem potestatem, sed ex vi naturalis rationis, super qua fundatur argum. c. pastoralis, de fide instrumen.& tradit Matth. de Afflict. in prælud.Neapol. q.7. nu.2. Ex quibus circa dictam pragmaticam tria sunt colligenda, vt proposita diluatur quæst.

Primo, clericos qui illam transgressi fuerint mortalem culpam contrahere ita not.Ferdin. Mench. lib. 1.de succes. creati.§.10.nu.648.quem sequitur Mexia, nu.41.vbi supra.

Secundo, clericos qui eā violando delinquerint, per suos ecclesiasticos iudices competentes esse puniendos. Nam licet illa prohibitio reuenditionis frumenti, a Principe sæculari facta sit, non inde sequitur clericos illius transgressores, per sæcularem potestatem puniendos esse, ita censet Mencha. vbi supra.

Tertio, minimè teneri iudicem ecclesiasticum, eadem pęna dictæ Regiæ constitutionis clericos multare, nam cum illa ex vi tantum naturalis rationis, vt dixi astricti sint, quæ quidem naturalis ratio non magis unam, quam alteram pœnam transgressorib. infligit. Pœna vero quæ ibi imponitur, procedit ex ciuili potestate & iurisdictione, a qua clerici immunes sunt. Et ideo arbitraria pœna puniri debent, cum iure Pontificio statuta non sit. Non tñ diffiteor, pro modo culpæ ecclesiasticum iudicem posse aliquo modo pœnam ibi statutam imitari. Et ita sæpissimè vidi iudicatum a iudicib. integerrimis, maximè a D.Did. de la Clazada Episcopo Salonensi, *D. Did. Calcad. Episcop. Salonē.*

lonenſi,huius Complutenſis Curiæ Vicario gñali, viro omnibus numeris abſolutiſſimo,& nunqunm ſatis pro meritis laudato,qui ſua incredibili prudentia,& animi candore,dictam Curiam antiquo nitori reſtituit,& ita tenendū eſt;qd quid in contrarium voluerit Licenc Mexia.d.concl.5.n 41.

Clerici obſeruare tenentur Regiam l.j. ti.24. li. 5. noui ord.

Secundò,deducitur quo ad principale a nobis propoſitū argumentum,teneri clericos obſeruare Regiam legē 1. tit. 24.lib.5 ord.noui q̃ iuſtiſſimum precium ſtatuit,quo triticum,vel aliud genus frumenti vendi poſſit,ita F. Do. Soto in lib.1 de iuſt & iu.q 6.Marti. Nauar.in manu.confeſ.c.23. nume.84.Præcipit tamen illa lex quod ſi clerici illam fuerint tranſgreſſi, pœna ſtatuta ibi multentur. Nec ad nos pertinet diſputare,an Regia illa conſtitutio fieri ita potuit prudentib.iudicandum relinquo,eſt ſane inſtar Sacrilegij, de Principis poteſtate diſputare.l.Sacrilegij.C.de diuer.reſcri.ita animaduertit doctiſſimus,& diligentiſſimus Io. Mati.in d.l.1.glo.1.nu.4.Illud autem certiſſimum eſt,quod eo caſu quo dicta pęna eſſet imponenda id fieri debet a iudice Eccleſiaſtico.

Statuta prohibentia,ne extra locū uel territoriū vinum deferatur, an clericos comprehendat.

Ciuitas vulgariter dicta Gualdaiara patria auctoris.

Tertiò,his finitimum eſt,an ea ſtatuta qualia multa sūt in quam plurimis Hiſpaniæ oppidis prohibentia,ne in vrbem,extra territorium,vel fortè loca confinia vinum aſportetur,Eccleſias vel eccleſiaſticas perſonas comprehendat. Eſt ſanè in hoc Cōplutenſi populo de hoc peculiare ſtatutum,ſupremi Regij Senatus authoritate comprobatū, quo quidem non vulgares pęnæ tranſgreſſorib imponuntur,ſecundum quod eius rigorem molliens,ſępiſſimè iudicaui:cū anno Dñi 1564.eſſem dicti populi moderator.Et in ciuitate *Guadalaiara*(quæ mea patria eſt)antiquiſſimum,& inuiolabile de hoc ſtatutum eſt. Qua propoſita quæſtione Tho. Gramma.(nō vulgaris authoritatis vir)præſentē diſputationem diligenter examinat,deci 100.incip.in cauſa vniuerſitatis,& multis hinc inde adductis contendit, iuſtiſſimè in Regio Neapolitano prætorio diffinitum fuiſſe,orta controuerſia inter Salerni ciuitatem,& Abbatem S.Benedicti,ſtatutum illius ciuitatis,quo prohibitum eſt, in eam vrbē adduci vinum,extra ipſius fines,& territorium,minimè cōprehendere vina,quæ ex eccleſiarū vineis colliguntur.Quē refert,& ſequit D.Pręſul. Couar.in reg poſſeſ 2.par § 4.nu.8. idemq; Gram d.deciſ.nu. 15 cenſet eſſe obſeruandum in vi

no

no percepto ex clericorum vineis allegās Ripam, quē vide.

Ex eodem fonte profluit, quod scribit Tho. Gram. decis. Neapol. 100 asseuerans illud statutum quod disponit triticum molendum deferendum esse ad molēdinum Principis sæcularis personas ecclesiasticas minimè comprehendere, Boer. decis. 115. Ripa. lib. 3. responsorum c. 15. D. Couar. d. §. 4. quam opinionem communem esse fatetur Franc. Bursa. cons. 93 nu. 26. vol. 1.

Sed ut libere dicam quod sentio, opinio hæc mihi nullo modo placet, & merito consuetudo in his Hispaniarum regnis frequentissima, nunquam eam recepit Nā cum dictū statutum propter bonum publicum constitutum sit, licet re vera habeat se quo ad commodum, & incommodum, fauorabile dicitur, & a clericis seruari debet. Vt in simili casu cō suluit Feder. de Sen cons. 35. incip. statuto ciuitatis. Cardi. consil. 144. incip. super thema. tradit Fel. in c Ecclesia Sanctæ Mariæ, nu 81. de constit. Aymon. Crauet de antiq. tempō. 4. par. versic. Circa præmissa. num. 4. Ioan Crot in l. filius familias. §. D. & ibi Ferdin num. 442 ff. de legat. 1. Foller. in constitu. Regni, de magni. offic. versic. statuimus, vt magnæ, num. 67. Pedemontana decisio 17. in fine, Bursa dicto consilio 93. qui multa congerit. Clericus equidem in hoc tanquā ciuis, & populi pars iudicatur, nam prælati, & clerici de temporali districtu dicuntur, cap fi. de offic. delega lib 6. & ea ratione priuilegijs libertatibusque patriæ gaudent, ex Ioan. Andr. sententia, ibi in nouellis, & ciuium appellatione compræhenduntur, vt scribit Bald in l. 1. § huius studij. ff. de iusti. & iure, quem sequitur Marcus decis. Delphin. prima par. dec. 456 num. 9 Et cum tanquam ciues priuilegijs gaudeant, commodumque inde reportent, ut damnum pariter sentiant æquum est l. secundum naturam. ff de reg iur. reg. qui sentit: de reg. iu. lib. 6 Maximè quia, vt plurimum statuta hæc, immemoriali cōsuetudine sunt approbata, in qua consuetudine promiscuus consensus, clericorum, & laicorū saltem tacitus interuenit, quod maximi momenti est, ut aduertit D. Couar d §. 4. num. 8 ea namq; statuta siue consuetudines, quæ mixtæ sunt laycorum, & clericorum, astricti sunt clerici ad illorum obseruantiam Vt communis est omnium sententia, teste Barbat in rubr. de reb. Eccles. nō alienan. tradit Barthol. Cassan. in consuet. Burg. rubr. 9. §. 10. nume.

me.53. & opinionem istam, quod statuta ista, vel consuetudines ecclesias clericosq; comprehendant, tenet Ferdinan. Mench. libr. 1. controuer. vsu frequen. c. 4. nu. 18. Mexia. d. conclus. 5. num. 17.

Neapolitani Senat⁹ maxima est authoritas.

Nec refragatur illa Neapolitana decisio, (cuius celeberrimi Senatus authoritas apud doctos est maxima) nam ut ibi ex Gramma. constat, nu. 26. non fuit articulatum, nec probatum statutum illud, propter publicam utilitatem emanasse. Deinde quod præcedente titulo priuilegiorum Principis sancitum esse allegabatur, quæ quidem priuilegia nũquam exhibita fuerunt, quibus, & alijs, quæ ibi interuenerunt, potuit in illo casu aliquo modo sententia illa iustificari.

Statuto sæculari sanciri potest, q vermes locustæ, aut alia animalia nociua a prædijs clerí corũ eijciantur.

Quarto, nec ab hoc alienum est, quod eadem publica inspecta vtilitate, cuius ratione respublica liberam statuendi facultatem habet l. 1. l. ambitiosa. ff. de decretis ab ordine faciend. tradunt Bar. & omnes, in l. omnes populi. ff. de iustit. & iure, si vermes, vel locustæ, aut alia animalia nociua in clericorum prædijs nascantur, per statutum municipale compelli possunt, vt suis expensis capiant, aut occidant, ne alijs nociua sint, arg eorum quæ de infectione, Doct. no. in l. nullus. C. de summa Trin. & fide catho. & in l. ædiles, §. Pedius, ff. de ędil. edi. & multa congerit Ripa in tract. de peste, vlt. par. in remed. ad curan. pest. fol 30. in magnis, quem vide.

Clerici compelli possunt viam publicã pro prijs expẽsis mũdare.

Quinto, hinc emanat, clericos ceterasque ecclesiasticas personas cogi posse, pro bono publico viam ante domum reparare, eamque suis expensis mundare, non tamen per ea quæ iam dicta sunt, per potestatem sæcularẽ ad id cogi, nec puniri possunt. Licet in hoc vltimo contrarium teneat Bartho. Cœpo. in tracta. de seru. rusti. prædi. quem sequitur Licen. Mexia d. conclus. 5. nu. 70. quæ opinio nullo iure fulcitur, satis enim est clericos his decretis, & ciuitatis constitutionibus pro eius ornatu, & mũditia latis ligari, vt per suos ecclesiasticos iudices ad id compelli possint.

Sexto, his consentaneum est, quòd statuta, siue consuetudines, circa montium, nemorum, prædiorum custodiam, clericos, religiososque ligare, propter communem vtilitatem. Quod tradunt Doct. in cap. quod clericis, de foro compe. & plures sequentes allegat Barth. Cassa in cõsue. Burg. rub 13. § 5. fol. 321. quam communem esse sententiam fatetur Petrus Auend. de exequen. mand. 1. par. c. 13 nu 7.

Septimo,

Septimo, his etiam finitimum est, statuta punientia damna illata ab animalibus, in agris alienis, clericorum animalia comprehendere, & quia hoc latissimè patet, vide Ioan. And. Abb. Felin. & Doct. in d. cap. ecclesia S Mariæ Gregor. Lop. in l. 24. tit. 15. par. 7. qui post alios scribit, clericos per suos iudices esse condẽnandos ad soluenda huiusmodi damna, quia mala pastorũ electio in culpa fuit. Sequitur D. Castillo, in l. 70. Tauri, num. 18. Franc. Aules, in ca. prætorum, c. 17. glo. 1. nume. 12. fol. 159. Quod verum est, & procedit, quando damnum illatum ab animalibus petendum est ab ipso clerico, quia cum lis, & controuersia interuenire debeat, ea agitanda est in ecclesiastico tribunali. Secus vero si pœna exigenda esset, de plano, absque aliqua iudiciali controuersia, secundum loci consuetudinem, quæ frequentissima est, quod illato damno, & facta denunciatione a custodibus scribi solet in libro ad hoc destinato, & statim exigitur. Vel si forte aliquid soluendum esset a clerico, pro suorũ animalium pastura, quod distributum est per homines ad hoc electos, tũc equidem iudex sæcularis præcipere potest, vt prædicta ex bonis clerici, aut de fructibus ipsorum soluantur, etiam si oportuerit pignora capiendo, quod pro cautela tutissima tradit Bal. in auth. sed periculum. C. fine censu, vel reliqui. quem refert ad hoc Auenda. de mandatis Regum, 2. par. cap. 14. nu. 13. & vide Greg. in l. 51. tit. 6. in verbo. *Por razon.* par. 1. Vbi scribit, quod nulla hoc casu excommunicatio incurritur, quia authoritate iuris fit, & opinionem istam nouissimè amplectitur Do. Azeuedo in l. 12. tit. 3. lib. 1. ordin. noui. nume. 2. dicens se in facti contingentia ita vidisse declaratum a Regijs Senatoribus Granatensis prætorij. Et secundum hanc dist. supradicta a nobis sunt interpretanda.

Statuta laicorũ punĩetia dãna illata ab animalibus, an comprehendant clericorum animalia.

Securius tamen est, quod pastores conueniantur, qui ad solutionem damni propter malam administrationem tenentur, vt egregie scribunt Ioan. And. Card. & Anchar. in c. grauem, de senten. excommun. Petrus Auenda. in cap. prætorum, 1. par. cap. 4. num. 30. versic. Item in proposito, & ita pluries fieri consului.

Publici mõtium, vel prædiorũ custodes dãna illata denũciãtes cõtra clericos fidem faciunt.

Ex quo subinfertur, idq; notatu dignum est, quod scribit Gaudi. in tract. malefi. tit. quo modo de crimine per viam denuncia. cognosca. quod custodes, a ciuitatib. populisque

consti-

constituti ad custodiam montium, prædiorum, bonorumq; publicorum, non solum fidem faciunt contra laicos, sed contra clericos. Sequitur Petrus Auendanus in loco nouissimè allegato.

Quod plurimum notari debet, ad intellectum, & ampliationem Regiæ pragmaticæ Madri. late 19. die mensis Nouembris anno 1566. super conseruatione herbarum huius regni, vt etiam in Ecclesijs, clericis & religiosis procedat.

Imo eadem perpensa ratione tenentur clerici pro rata eam collectam soluere, quæ imponitur pro custodiendis vineis, pratis, vel agris, vt scribit idem Petrus Auenda. in dicto cap. 14 prætor. nume. 31. in 1. par. & Mexia in pragmat. tassæ panis conclus. 5. num 43. Et quod plus est, iudex secularis potest præcipere, vt collecta ista, ex fructibus bonorũ clericorum soluatur, Bal. in l. de his. C. de episc. & cler. & in dicta auth. sed periculum Greg. in l. 51 tit. 16. par. decis. Pedemontana. 68. nũ. 16. & 30. Erit tamen saluberrimum consilium, vt iudex ecclesiasticus, prius circa hoc consulatur, quod si negligens fuerit, sæcularis iudex propria authoritate faciat, circa quod vide nouissimè D. Azeuedo, in l. 11. tit. 3. lib. 1. ord. noui. nu. 21.

Clericus si in prohibita negociatione delinquit, a iudice ecclesiastico plectẽdus.

Notabis etiam vtiliter circa caput hoc, quod clericus qui negociationem vel prohibitum aliquod commercium, vel munus exercuerit, si circa hoc deliquerit, iudicari, & puniri debet ab eo iudice, cui ratione muneris subijcitur. Vt tenet bog. Bal. in addi. ad Specul. tit. de reo ver. Quid si Scolaris Greg. in l. 49. in verbo, *Las franquezas*. tit. 6. par. 1 Ioã. Gall. in suis quæst. per. arresta. q. 168. & in tract. arrestorum. cap. 159. Steph. Aufr. in rep. Clem. 1. de offic. ord. in magna addit. 1. regu. fallen 17. qui vltimi testantur in Gallia sæcularem Curiam consueuisse punire clericos ciuiliter, si in officio deliquerint, & ita seruari vidisse in clerico negociatore vel artifice, qui si in officio delinquit, q punitur per Collegium vel primates illius, per tex. in l. fin. ff. de iuris omni. iudi. c. sacerdotibus, ne cleri. vel monach. cuius tex. authoritate fatetur laicum iudicem, clericum ita delinquentẽ punire posse. Idem sequitur Bartho. Cassa. in consuetud. Burg. rubr. ... § sugl. *Sel nengrinos* nume. 69. vbi dicit, per arrestũ Parisiensis Parlamenti iudicatum fuisse asseuerat, quod clericus delinquens in officio Chirurgia, coram sæculari iudi-

ce possit conueniri, idem voluit Pet. Rebuff. in tract. de mercat. min. vend. glo. 13 in tomo 2. constitu. Franc. qui scribit ita Senatum consuluisse contra quędam Ioannem Dauuergne clericum lanionem, qui animalia emeran, & ad illorum precium conueniebatur, anno 1131. die 5. Aprilis. Quod verum existimo, vt iustè heri possit, quando trina praecessit monitio, non vero alias, iuxta tex. in ti. de vita & honest. cleri. l 49. par. 1.

Praeterea nec illud omittendũ duxi, quod adeo iura clericum negociatorem abhorrent, vt statuerint eum qui immiscuerit se saecularibus negotijs, aut commercijs, gabellarum solutioni esse astrictum, a qua caeteri clerici sunt immunes c. quanquam. de censib. lib. 6. clem. praesenti, eo. titu. Regia lex 3. in quat. gabella. quae hodie est l 6. & 7. titu. 18. lib. 9. ord. noui. tradunt late Felin. num. 104. Deci. num 57. in c. Ecclesia S. Mariae. de consti. Bertach. in tract. de gabell. 71. par. num. 10. Pet. de Antibol in trac. de munerib. 6 q. nu 21. Card. in clem. 1. de uita & honest. cler nu. 16.

Clericus negociatione exercens gabellã soluere tenetur.

Sic equidem intelligenda est, Regia Par l. 5. titu. 7. par 5. quae diffiniuit octauam partem mercium quae ad regnum istud deferuntur a clericis Regi soluendã esse, procedit sane constitutio illa quando dictae merces negociationis causa afferuntur, non vero alias, vt egregie animaduertit ibi Greg. Lopez in verbo, *Clerigo*. Et hoc casu iuramento clerici standum est, an portet, vel ne, eas merces negociationis causa, nisi aliud probaretur, glo. no. in clem. praesenti, de censib. in verbo, non negociandi. Illud tamen obiter notandum censeo, quod iam hodie non octaua, sed decima pars aestimationis rei soluenda est, l. 18 tit. 9. lib. 6 ord. In aliquibus tamen locis tributa ista minora sunt, vt Hispali, & in alijs prouincijs, in quib. tributum hoc vocatur. *Almoxarifadgo.* De quo meminit l 25. titu. 9 par. 2. & l. 13. titu. 18. par. 3. lex 7. titu. 14. par. 7. l 13. titu 10. libro sexto, ordin. Et in solutione horum tributorum consuetudo seruanda est, l. si publicanus. § fin. vbi glo. ff. de publ. & vecti. Bald. in l. tertia, C. de priuileg. fisci.

Eleganter interpretatur Regia l. 5. titu. 7. par. 5.

Sed an hoc casu necessaria sit, illa trina monitio, quam tex. in d. cap fin de vita & honest. cleric. & dicta lex Partitae exigunt, vt clericus qui negociationem exercet gabellã soluere teneatur, equidem videtur necessarium esse ex Abb. senten.

Trina monitio, an necessaria sit, ut clerici negociatores gabellã soluant.

senten. in d c. fi. nota. vlt. Vbi clarius Anto. qui expresse asseuerat clericum non teneri gabellam ex commercijs soluere, nisi ter monitus non desistat, sed cum magna sit restrictio hęc ad dictã Regiã l. 7. cum dicit. *Lo contenido en la ley antes de sta: mandamos que no aya lugar en lo que los clerigos e yglesias vendieren, por via de mercaderia, trato, y negociaciõ. Ca de lo tal mandamos que paguen alcauala, como si fueßen legos.* Si equidem trina monitio necessaria foret, minimè d. lex debitum effectum sequeretur, qua rõne clericum negociatorem, absq; aliqua monitione gabellam soluere teneri affirmat Greg. Lop. in ver. *Las franquezas.* Sed opinio hæc nullo modo placet, nã cum priuilegium hoc diuinis, saltem canonicis constitutionibus clericis concessum sit, ad Romanum Pont. eorum spectat interptatio, vt in c. nouit. de iudi. vbi latè interpretes. Non equidem exemptio hæc adimi, nec limitari potest, nisi quatenus expressum sit eodem Canonico iure, cui in hoc standum est. Nec aliquid ratio Gregorij vrget, nam hæc non est iudicanda restrictio ad dictam regiam constitutionem, sed vera interpretatio, ex dictis iuribus deprompta Nec minus dici potest, quod ex hoc illusoria, & absque effectu reddatur dicta Regia lex, cum minimo negotio monitio trina fieri a Prælatis potest, & crescente contumacia clerici nolentes ab inceptis negocijs desistere, statim possint ad gabellæ solutionem condemnari, & post hæc scripta legi opinionẽ istã tenere Io. Yannez Parla. in lib. rerum quotidia. cap. 3. fol. 89. & licet opinio ista in puncto iuris vera videatur, contraria tamen fortè in practica seruabitur, propter maximam Gregorij authoritatem.

Gabella a clericis petenda est, corã iudice ecclesiastico.

Erit tamen hęc gabella petenda a publicanis contra clericos, corã iudice ecclesiastico, teste Card. in d. clem. præsenti, 6. q. per illum tex. ibi, in principio, Locorum Dięcesani, iuncto fine ibi, postquam de his constiterit. Sequitur idem Bal. in l. de his. C. de Episc. & cleri. Abb. c. qualiter. in fi. de Pet. Iac in tit. de duello, col. 5. ver. quidam tamẽ dixerunt. Vbi late disputat Mari. Soc in c. sane. col. 6. declara. 9. de foro compet. Grego. in d. l par. Bertachi. in tract. gabella. 7. pa. q. 7. col. 5. versi. nec præter eo. Iuli. Ferret. eod. trac. nu. 433. & eruditissimus Rolan. a Valle consl. 71. nu. 25. vol. 4.

Quamuis opinionem contrariam tenuerit Guil. Cun. in d. l. de his, & in auth. iubemus. eo. tit. quæ opinio Franciæ consue-

consuetudine seruari testatur, And. Tiraquel. in lib. 1. de retract. c. 32. gl. 1. nu. 81. Aufr. qui nuncupatim loquitur de vectigalib. scribit in Parisiensi Senatu ita fuisse iudicatum in clem. 1. de offic. ordin. 4. fallen. 2. reg. Guille Bened. in repetit. c. Raynutius. in verbo, Et vxorem nomine Adelasiam num. 322. de testa. & opinionem istam sequi videtur Greg. in l. 5. tit. 7. parti. 5. in verbo, Clerigo. Sed a prima opinione, quæ uerior est, non est recedendum, nec in Hispania, ullo tepore contraria recepta fuit. Quamuis eam nouissimè sequatur, ita dictam regiam l. intelligens Mexia in dicta con clusione quinta, nu. 23.

Publicani indebitas gabellas a clericis extorquētes quib. pœnis afficiātur.

Si tamen publicani, extra casum supra constitutum, gabellam indebitam a clericis alijsq; ecclesiasticis personis exegerint, sunt excommunicati, & ad restitutionē tenentur, & ad competentem satisfactionem, propter transgressionem, ut in dicta clem. præsenti. in fi. tradit Cardin. consi. 12. & hoc propter iniuriam illatam Deo & homini, vt in cap. si res, 14. q. 6, Quæ satisfactio arbitraria est, secundum eundē Card. in dicta clem. præsenti. not. 12. Qua ratione multum cauere debent publicani, ne gabellas indebitas, a clericis exigant, ne incidant in capitalē excommunicationis pœnam & ciuitates in interdicti sententiam, vt docet Card. d. consi. 12. in fine, quem sequitur Rol. a Valle cons. supra alleg. 71. in fine dicens, se existimare gabellarios dictis pœnis, vt in plurimum innodatos esse. Sed nonnulli ex ipsis, parum de his censuris curant, quia ad malum sunt audacissimi, vt de ipsis loquens inquit Vlpianus, in l. quantę. ff. de publica. & vecti. cuius hæc sunt verba. *Quanta audacia quantaq; temeritatis sint publicanorum factiones nemo est qui nesciat*. Sunt Deo & hominibus odiosi, vt scribit Lucas de Pen. in tract. de priuileg. fisci, q. vlt. Et opponuntur charitati, quæ non quærit, quæ sua sunt: vidi tamen multos, qui sua & aliena quærunt, olim equidem dum puras manus habebant, in honore erant constituti. vt Cicero testatur in oratione pro Cn. Plancio. tradit Rebuf. in l. eum qui, de verb. sign.

Cōtra publicanos.

Conducere possessiones. Vide tex. in Auth. de sanctissimis Episcopis. §. illud, & Regiam l. 45. tit. 6. par. 1. Quod tamen fallit, quando propria prædia ad clericorum sustētationem non sufficerent, quia tunc aliena iure optimo possunt conducere, tex. iuncta glo. in cap. dilecti. de decimis, Abb. numero B

mero tertio, multum not. fructuum.

C *Ad restitutionem.* Vide Greg. Lop. in l. 46. tit. 6. par. 1. in verbo, *Con voluntad.* Didac. Perez in l. 5. tit. 1. in verbo. *Mandamiento.* lib. 1. ord.

PROXENETAE ILLICITORVM CONTRACTVVM. Cap. LVIII.

1 *Clericus proxeneta illicitorum Contractuum, qua sit pœna puniendus.*

2 *Mediator criminis dicitur, eiusdem criminis perpetrator.*

1 CLericus † proxeneta illicitorum contractuum a proprio gradu debet deponi: hæc est snia Rom. in singu. 722. incipit Proxeneta, allegat tex. in c. Si quis episcopus. 1. q 1. Sed ex illo tex. iudicio meo non potest elici tam generalis propositio, quia solum disponit in mediatore ordinum pretio susceptorum, quo casu præcipit tex. ille, quod clericus mediator a proprio gradu decidat, & sic deponat, secundum Doct. ibi. Vnde ego non auderem pœnam inflictam clerico mediatori in crimine simoniæ per illud Concilium Calcedonense extendere ad proxenetã, seu mediatorem illicitorum contractuum, nulla facta distinctione: sed crederem pœnam illius tex. in suo casu practicandam, & clericum alterius contractus illiciti mediatorem pœna arbitraria [a] puniendum, attenta cõtractus initi prauitate, & participatione lucri per clericum facta, & exemplo, vel scandalo inde suborto. Posset tamen corroborari opinio Rom. de qua supra, per tex in c 1. de testib. in 6. vbi probatur, quod et
2 † mediator criminis dicitur ipsum delictum committere. ex quo ibi hoc notant Anch. & Philip. & inferunt ad statuta imponentia pœnam committẽtib. delictum, quod vr̃ includere ẽt mediatores, facit gl. notabilis, in l. Si scienter. ff. de parti. quæ probat, quod proxeneta in cõtractib. vsurarijs potest dici vsurarius, dum dicit, quod proxenetæ in talibus
b contractibus teneñtur reddere vsuras, [b] ac si ipsi accepissent, quam allegat Philip. in d c. 1.

ANNOTATIO.

A POena arbitraria. Addde quod idem etiam tenet additionator Rom. sing. 730.

Redde-

[1] *Reddere vsuras.* Adde Rom. sing. 276. qui opinionem istā sequutus dictam glo sing. esse fatetur, & vide aliam glo. in l. in ordine §. vlt. in verbo, minister. ff. ad municip. Bar. in l. 1. § incidit ff. ad Turp. Lap alleg. 93 nu. 4. Alex. in l. si quis ini quum. §. si procurator col 2. ff. quod quisque iur. Ang. Aret. in tract. malefi in verbo, Sempronium mandatorem. Salic. in l non ideo minus. col. ante pe. C. de accusat. Hippol. in l. si sciente. ff. ad l. Pomp. de parri. & sing. 181. Io Arn. probl. 2. B

MINISTRI LAICORVM, AC IN REBVS EORVM procuratores existentes. Cap. LIX.

1 *Clericis, qui aliquod istorum criminum perpetrauerint, ab ecclesia subueniendum non est.*

2 *Clerici possunt esse generales procuratores laicorum, secus in vna causa tantum.*

3 *Quomodo olim prohibitum fuerit clericis sæcularibus officijs vacare, ex Carthaginensi Concilio ostenditur.*

CLericis, † qui talia agunt, & occasione huiuscemodi administrationis, propter pecuniariam causam deprehenduntur in fraude, nō subuenitur ab Ecclesia, vt disponit tex in c. Sacerdotib. ne cleri. vel mona quod intellige de clericis constitutis in sacris, vel beneficiatis, secūdum Abb. ibi, per ea, quæ ipse notat in c. 1. eo. tit. vbi in fin. verbis concludit, quod clericis in minoribus non beneficiatis non prohibentur negotia sæcularia alias licita. Et nota secundum eundem Abb. post Innoc quod ille tex. in ca. Sacerdotibus, dum † prohibet clericos esse procuratores rerū laicorum, intelligitur in procuratore generali: nam procurare vel administrare vnum negotium laicorum, non est clericis prohibitum,[a] quod dicit menti tenendum & idem tenet Abb. post Innoc. & Io. And. in c. Sed nec. in col 1. eo. tit. idem tenet Inno in cap. 1. de obli. ad ratio. quem sequuntur plures Doct. relati p Phil. in c. cum I. & A. col. 6 nu. 17. de re iud. qđ tñ limi a, nisi illud vnicum negotiū ita multum esset arduum & diffusum, qđ haberet distrahere clericū, sicut multa negotia, secundum Phil. in c. 2 de iudi. col. 2. num. 4. Item limita vt infra, in ca 55. Item aduerte in quantum dr in d. c. Sacerdotib. ꝙ talibus clericis non subuenitur ab ecclesia, intelligunt Doct. communiter secundum Abb. ibi, ꝙ

1

2

a

non per hoc datur authoritas Iudici laico capiendi eos. Sed dicit ꝙ clerici non debent eis subuenire, dando illis pecuniam ad satisfaciendum de fraude, vel dando fauorem eis vel auxilium, quo minus debeant respondere in loco, in quo gesserunt administrationem. † Quomodo auté fuerit olim
3 b clericis prohibitum similibus vacare,[b] vide in Concil. Carthaginensi 1. Can. o. Cuius verba sunt: *Nicasius Episcopus Calustitanus dixit, Credo placere suggestionem meam sanctitati vestræ: & displicere vobis, vt qui seruiunt Deo & annexi sũt clero, non accedant ad actiones, seu administrationẽ vel procurationem domorum. Gratianus Episcopus dixit. Et apostolorũ statuta sunt, quæ dicunt: Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus, proinde aut clerici sint sine actionibus domorum, aut actores sine officio clericorum. Vniuersi dixerunt: Hoc obseruemus.* Cuius canonis verba referuntur in c credo. 21. q. 3. licet eius suprascriptio corrupta sit.

ANNOTATIO.

A PRohibitum. Adde Archid. in c peruenit. 86. distin. Feder cons. 270. Abb. & Doct. in c. cum. I. & A de re iudi. & in c. nostra, de procur. Imo. in c. accedens de præb. Fel. in cap. cum esset. de Simon. Dec. in c. constitutus. de appellat. & in cap. decernimus. col. 7. in prin. vbi Ripa. colum. 14. de iudi. Ang. Aretin. in §. præterea. colum. 3. Inst. de except. Capell. Tholos. quæst. 131. pro qua quidem opinio. allego tex. optimum in c. per venerabilem. qui filij sint legiti. Et an finita illa causa possit clericus aliam assumere, tradunt Deci. in d. c. cum I. & A. & sic habes notabilem casum, in quo clericus impune potest procuratoris munus exercere. Secundus casus est in causa Ecclesiæ. Tertius in causa sui Prelati. Quartus in causa Principis vel Regis: quos congessit Regia lex 5. tit. 5. par. 1. Quintus in foro Ecclesiastico, ut probari videtur in c. 1. de postu. & tradit late Card. in c. fina in prin. in 2. quæstio. de postu. not. Greg in d. l. 5. in ver. *Otro si el Clerigo.* Qd Romana Curia obseruat, vt fatetur Cępol. consi. 21. num 7. in ciuilibus Sextus pro miserabilibus personis. c. 1 & cap. fi. de postula. Septimus pro coniunctis, ut in d. c fi. vbi Doctores. Octauo pro omnibus personis numeratis in l. 1. §. vlti. cum quinque leg. seq ff. de postu. ita tenet Inno in c. 1. in fi. de postu. Card. in d. c. fi. q 5. Nonus quando vellet esse pro-
curator

curator necessitatis vel charitatis causa tradit Cepol.d.consil.21.nu.4. vbi declarat quomodo hoc intelligendum sit. Decimus pro amico,quia hoc casu monachis permissum est pro amicis monasterij procuratores esse,ita Inno in d.c. cũ I & A.Roma sing.274.incip monachus non potest , quam opinionem communem esse fatetur eam sequutus Martin, Nauar.in c.non dicatis.num.99.11.q.1.

Similibus vacare Vide hodie nouissimam decisionẽ, quæ habetur in Conci.Prouin.Tolet.celebrato an 1565 c.18 cuius verba hic referam,cum c. nostro mirè conueniant. *Qui in sortem domini uocati sunt, & diuinarum rerum ministerio, ac spirituali addicti militiæ: meminerunt iuxta D. Paulum se Deo cuius signis militare decreuerunt placere non posse, si quid propter sui ducis militiam agant, & sæcularibus negotijs vacauerint,quæ a diuinis ac spiritualib. distrahere frequentissime solent,prohibet igitur Sancta synodus clericos in sacris, & eos qui beneficium ecclesiasticum obtinent laicorum esse œconomos ac sæcularium rerum dispensatores,necnon in foro ciuili procuratores:exceptis his negotijs,quibus iuxta canonicas sanctiones,pietatis causa vacare iustè possint:alioqui ab ordinario pœna suspẽsionis ab officio & beneficio ad sex menses puniantur.*

TABELLIONATVS OFFICIVM EXERCENTES. Cap. LX.

1 *Clericis in sacris constitutis Tabellionatus officium per beneficiorum suorum subtractionem, est interdicendum.*
2 *Clerici etiam in minoribus constituti, habentes ecclesiastica beneficia non possunt vti tabellionatus officio.*
3 *Clerici,licet non possint nouas rogationes tanquam tabelliones recipere,ueteres tamen poterunt complere.*
4 *Clerici per superuenientiam tabellionatus clericatum vel beneficium non amittunt.*
5 *Clericus tabellio si per Episcopum pœna falsi fuerit condemnatus, & postea per eundem restituatur, & conficiat instrumenta,an valeant.*

CLerici † in sacris ordinibus constituti,tabellionatus officium exercere non debent, [a] & si aliter fecerint prælati debent hoc illis interdicere per beneficiorũ subtractionem.Ita disponit tex.in c.Sicut.ne cler.vel mona. assignat Abb.ibi duas rationes, s. ꝙ officiũ est vile,[b] & sctare. 1 a b

in causis vero spiritualib. & Ecclesiastici, clericos indigen-
c tes ad id officium admittendos esse arbitratur [c] Abb. ibi,
2 col. 3. Et † aduerte quod hoc etiam habet locum in clericis mi
d norib. beneficiatis, [d] secundum Ant. ibi, cui assentitur Abb.
d. col. 2. post Host Clerici vero in sacris, non beneficiati pos-
sent vti isto officio, vt voluit Host. ibi, quem sequitur Abb.
de quo vide late per Ias. vbi hoc limitat nouem modis, in l.
3 1. §. huius studij. ff. de iust. & iure, nu 8. Vnum † est præterea
aduertendum in hac materia, quod licet clerici non possint
recipere nouas rogationes tanquam tabelliones, veteres ta-
e men poterunt complere: probatur [e] ex glo. in capit. Vt offi-
cium. in uerbo, præmissa de hæret in 6. quæ hoc determina
uit in monacho, quam ibi dicit singularem & menti tenen-
dam Philip. qui dicit, quod ratio huius est, quia complere
veteres ragationes non est originale officium, sed executio
rogationis iam factæ, & trahitur retro, ac si à principio fuis-
sent extensæ: dicit tamen vlterius vnum, quod est notandũ,
quod non debent hoc facere sine licentia superioris, secun-
4 dum Ioan. de Lignano, & Dom. Item † nota, quod clericatum
vel beneficium non perdunt clerici per superuenientiam
tabellionatus ita concludit Abb. ibi, colum 2. licet Vincen.
voluerit quod clericus in minoribus, suscipiendo tabellio-
natum cedit clericatui, & beneficio: quod ibi intelligit Io.
And. & placet Abb. quando tale officium reciperetur a prin
cipe, & deputaret eum ad publica & criminalia officia Quod
ego adhuc subintelligerem, quando talis cępisset vti officio
5 in criminalibus, ante vero non. Quæri † præterea potest
non abre in materia huius capituli. Si clericus tabellio
fuit condemnatus de falso per Episcopum suum, & postea
per eundem restitutus in integrum, & conficiat instrumen-
ta tanquam publicus notarius, an valeant? quam quæstionē
mouet Bal in 1. volum. cons. 350 proponitur, quod quidam,
f & concludit quod non: [f] quia episcopus non potest restitue
g re infamem, cum hoc sit reseruatum Principi, [g] vt per Inn.
& alios, in c. Cum tibi, de re iud.

ANNOTATIO.

A NOn debent. Vide Regiam l 15. tit. 18. lib. 2. ordin. & l. 40.
c. 26. in pragm antiquis huius regni, ibi. *Y que no sean
clericos.* & in l 12. tit. 3. lib. 1. ordin Aegid. de Bellame. consi.

42. Bart. in l. vniuersos, C. de Decuri. libr. 10. & in l. seruus, vbi Doctores ff. de testam. Dec. cons. 20. colum. 1. Petrum Rebuff in tract. de literis obliga. art. 2. gl. 1. num. 42. Ludo. Gome. in cap. si annum, §. si vero. nu. 15. de iud. lib. 6. Barth. Cass. in consue. Burgun. rubr. 1. §. 6. in gl. *Mesiers & Sergés*. num 42. & latissime Franc Mar. decis. 194. in 2. par. per totam. D. Ioan. Bernar. in regu. & fallen. reg. 657.

Officium est vile. Vide late Andr. Tiraquel. in tract. de nobilitate, c 30. B

Arbitratur. Adde quod ante Abb. idem tradiderunt Hostien & Ant. ibi tenet etiam Florenti. in 3. par. tit. 13. c. 2. §. §. pen. tex. optimum in cap. 2. de postulan. & hanc dicit communem & receptam sententiam Domin. Præsul Couarru. in pract. quæstionib. c. 19. num. 8. quam intelligit, vt locum habeat in clericis nondum sacris ordinibus insignitis, nam vt ipse arbitratur, clericus in sacris constitutus, nullo modo poterit extra Romanam Curiam, in Ecclesiasticis publicis tribunalibus Tabellionis officium exercere, etiam si beneficium Ecclesiasticum non habeat. Vt colligitur ex Cardi. in c. sicut. ne clerici vel monachi. Alber. Troti. de vero & perfecto cleric. lib. 2. c. 54. num. 9. quod latius Dominus Præsul. d. loco explicat. C

Beneficiatis. Vide Florentin. in 3. par. tit. 13. c. 2. §. 2. authorem nostrum. d. regul 657. Didac. Perez in l. 12. titu. 3. lib. 1. ordina. quam opinionem communem esse testatur D. Couar. d. c. 19. D

Poterunt complere. Vide Abba. & Felin. in c. fraternitatis, de hæretic. Bald. in l. 2. colum. vltim. C de sent. & inter. omnium iud. Flor in l, repetita. ff. de fide instr. Ias. in l. 1. §. huius studij num. 8. ff. de iustitia & iure. Deci. in c. 2. numero 8. de iudic. Gregor. Lopez. in l. 45. in verbo, *Tirandole el beneficio*. tit. 6. partit. 1. E

Quod non. Adde quod idem tenet Bermon. Cho. in tract. de publi. concubi. pag. 230. num 5. F

Reseruatum Principi. Vide Dom. consi. 77. col. fin. D. Couar. lib. 3. var. resol. c. 3. nu. 3. G

AC LEGES ET PHYSICAM AVDIENTES. Cap. LXI.

1 *Archidiaconi Pleban., præpositi, Cantores, & alij clerici, personatus habentes, necnō Presbiteri, audiētes, seu studētes ad*

discendo leges, siue medicinam, post duos menses computando, a die quo audire cœperunt, quatuor pœnis illaqueantur.

1 Archidiaconi, † plebani, præpositi, cantores, & alij clerici personatus habentes, necnon presbyteri audientes seu studẽtes, addiscendo leges vel physicã, post duos menses a tempore quo audire incœperint computandos, quatuor pœnis sequentib. subiacent: videlicet ꝙ sũt ipso facto excommunicati,[a] ac in nulla causa si patrociniũ præstare voluerint audiantur. Et reuersi in choro, mensa, & Cap. & cęteris, vltimi fratrum habeantur, & totius promotionis ad ordines vel beneficia spem amittant, nisi ex misericordia Apostolicæ sedis. Ita colligitur ex tex. & quæ ibi notant Doct. maximè Abb. in c. Non magnopere. & in ca. fi. ne cler. vel mona. Similibus etiam pœnis puniuntur obtinẽtes parochiales ecclesias, quæ sunt plebaniæ, habentes sub se Capellas, in quibus instituuntur clerici perpetui, nequeũtes ab ipsis absq; causa rationabili amoueri, si leges, vel physicam audiunt, vt habetur in c. 1. eodem tit. lib. 6.

ANNOTATIO.

A Excommunicato. Vide latè Doct. in c. super spec. ne cler. vel monach. Alber. Troti. de vero, & perfe. cler. li. 2. c. 35. quo loco differit, quibus studijs clericis cęterisq; religiosis vacare liceat. Episcopus equidem benè potest huius criminis reos, ante lapsum duorum mẽsium excommunicare, vt scribit Rebuf. in tract. nom. q. 5. nu. 32.

Solus tamen Romanus Pontifex clericis, religiosisve dispensationem poterit indulgere, ut iura Cæsarum audiant, vt scribit Archid. in c. non dicatis, 12. q. 1. Perusin in c. 2. ne cleri. uel monac quæ opinio communis est, & stilus Romanæ Curiæ eam recepit, teste Petro Rebuff. in d. tract. no. d. quæst. 6. nu. 33.

Prædicta tamen pęna, quæ hoc capite infligitur, solum illaqueantur Archidiaconi, plebani, & alij qui hic numerantur, non vero cæteri, vt scribunt Doct. in d. c. super Specu & Trotius in d. c. 35.

Nec ea Archidiaconi, Presbyteri, nec cęteri afficiuntur, si priuatim iuri Cęsareo operam dant, vt melius Canonica decreta intelligant, vt scribit Abb. in d. c. super Spec. & Alb.

Trot.

Trot.d.lib.2.c.36.vbi dicit hoc mirum in modum esse notãdum,ad defendendum prælatos & religiosos, qui studium libris legalibus refertum habent. Sunt equidẽ Canones magna ex parte iuri ciuili coniuncti,c.2.de priuil. lib. 6. vnde dicebat Barba in c.cõquestus,col.3.de foro comp.quod ius Pontificium sine legibus non potest intelligi,cum sit medulla legum. Et dicit Bald. in c.cum causam col.2.de probatio. ꝙ nisi quis sciat Canones cum legibus,non potest practicã iudiciorum cognoscere. Vnde facetè Rom sing.654.inquit. *Legista senza capitoli ual poco, ma Canonista senza legi ual niente.* Quod quidem optime Ciceronis authoritate comprobatur,3.de Oratore,dum conqueritur, ea ætate neminem ediscere ius Pontificium,cum iuri ciuili coniunctum sit. Ciceronis verba hæc sũt,ibi. *Aut iuris scientiam (nec eius quidem uniuersi: nam Pontificium quod est coniunctum nemo discit)aut eloquentiam quam in clamore, & in uerborum cursu positam putarit.* Hactenus Cicero.

Ius canonicũ iuri ciuili cõiunctum est.

Illud vero circa huius capitis materiam notandum censeo,quod is qui ante clericatum iuri ciuili operam dedit, post clericatum ad doctoratus gradum in eodem iure promoueri potest,& quod magis est, monachis hoc permissum est. Ita no.scribit Cald. conf.2. de magist.quem refert & sequitur Marti. Nauar.in c.non dicatis,12.q.1.n.33. Vnde merito reprehendendus est Petrus Rebuff. in excellentissima illa bñfi.pract.tit.de dispensa.cum irregular.nu. 27. quo loco scribit titulum doctoratus in Theologia, aut iure canonico,non deberi,nec tribui,de stilo Curiæ religiosis,quia contrarium verius est,nempe quia Magister Sacri Palatij, semper est Dominicanus, Doctoratu, vel magisterio insignitus. Vnde a tota Curia Magister appellatur, vt testatur Marti. Nauar.d.loco.

Qui ante clericatũ ciuili iuri operã dedit, eo insignitus ad gradum doctoratus põt promoueri.

VILLARVM PROCVRATORES SVSCIPIENTES.

Cap. LXII.

1 *Clerici licet non possint esse generales procuratores laicorum sub depositionis pœna, secus autem in una causa tantum.*

SAcrosancta † illa Calcedonensis Synodus,in Cano. 3. Clericos misceri sæcularibus procurationib.prohibuit, nisi fortè qui legibus ad minorum tutelas, siue curationes inexcusabiles attrahuntur, aut quibus ipsius ciuitatis

Episcopus ecclesiasticarum rerum commiserit gubernacula, vel orphanorum, aut viduarum, quæ indefessa sunt, aut earum personarum, quæ maxime ecclesiastico indigent adminiculo. Trãsgressori autem nullam aliam pœnam irrogat, nisi quod correptioni ecclesiasticæ subiaceat. Conciliũ præterea Carthaginense tertium, eos esse procuratores, simpliciter prohibuit. Canon. 15. Postea vero Alexan III. in Concilio Lateranensi inhibuit clericis procurationes villarum exercere, pœna contra facienti imposita, ꝙ ab ecclesiastico ministerio fiat alienus. Vnde colligitur, quod clericus generalis procurator deponendus est, vt in c. Sed nec ne cler. vel mona. Et licet ille tex simpliciter prohibeat clericis procurationes, Innoc. tamen, quem ibi sequitur Abb. intelligit de procuratione generali, quasi sentiat, qđ possit clericus vnũ negotium procurare, etiam laici: quod latius sequitur idem Abb. in c. 2. eo. tit. dummodo clericus non suscipiat illud negotium ex cupiditate: quia tunc nec vnum negotium licet clerico procurare, secundum eum. Et sic intelligit sententiã Collectarij in locis per eum relatis, quæ aduersabatur doctrinæ Iuno. Intellige etiam, dummodo illud vnum negotium non ita multum sit arduum ac diffusum, quod haberet distrahere clericum sicut multa negotia, vt tenet Philip. in c. 2. de iudi. col. 2. nu. 4. & dixi supra, in c. 3. quantum vero ad pœnam depositionis, de qua hic, vide quod dicam in c. seq.

ANNOTATIO.

A Procurare. Vide authorem, & quæ ipse ibi scripsi supra cap. incip. ministri laicorum.

AC PRINCIPVM ET SAECVLARIVM VIRORVM IVSTITIARII. Cap. LXIII.

1 *Clerici, qui hac sæcularia officia administratione, fuerint, qua sint pœna puniendi.*

2 *Clericus licet possit esse vicerex, vel vicecomes principis sæcularis, potest tamen in eius summo prætorio Senatoris munere fungi.*

3 *Clerici sine metu irregularitatis possunt in condenda lege interuenire, per quam pœna mortis imponitur: quando non imminet casus propter quem efficitur lex, & si postea casus occurrat, ab irregularitatis labe immunes erunt.*

Papa

24 *Papa potest pœnam mortis imponere statuendo, non tamen exequendo.*

HVius † excessus est eadem pœna, [a] de qua in casu 1
præcedenti, & per eundem tex. Aduerte tamen, ꝙ a
Abb. in c. Sed nec. vers. Sed quæritur dicit quod sibi videtur valde graue, quod clericus deponatur propter exercitium istorum officiorum, scilicet procuratoris, de quo in c. præcedenti, & Iustitiarij de quo hic, maxime hodie: cum non ita acerbe debeant puniri delicta, vt in ca. fraternitatis, 34. dist. Vnde plus sibi placet, quod tales clerici debeant excommunicari, & non deponi, nisi essent incorrigibiles: quia tex. solùm dicit, quod delinquēs in hoc ab ecclesiastico fiat ministerio alienus, & per excommunicationem satis fit alienus, licet Io. And. intelligat de pęna depositionis. Pro cuius opinione videtur facere decretum concilij Toletani 4. cuius verba sunt. Sępe Principes contra quoslibet maiestati obnoxios sacerdotibus negotia sua committunt. Et quia sacerdotes a Christo ad ministerium salutis electi sunt, ibi, consentiant regibus fieri Iudices, vbi iureiurãdo supplicij indulgentia promittitur, non vbi discriminis sententia præparatur. Si quis ergo sacerdotum contra hoc commune consultum discussor in alienis periculis extiterit, sit reus effusi sanguinis apud Christum, & apud ecclesiā perdat propriū gradum, est Can. 30. d Concilij & habetur. 23. q 8. ca. sæpe principes. An autem clericis in isto casu sit prohibitū quodlibet officium iustitiæ exercendæ. Abb in d. c. Sed nec credit quod sic, quia verba tex. sunt generalissima, quia nemo militans Deo, &c. † Vnde dicit per illum tex quod clericus 2
non posset esse Vicerex, vel Vicecomes, vel locum tenens alicuius Principis sæcularis, nec habere sub sua cura aliquā ciuitatem seu locum temporalem, pro quo allegat tex. magis specificum, in c. clericis, §. 1. eo. tit. Videtur tamen sibi ꝙ clerici possunt esse consiliarij principis [b] quod dicit etiam b
sentire Io And. in d c. clericis. quod notat etiam Bal. ex tex. ibi, in auth. Habita. in princip C. ne filius pro patre. Et vide Abb. in d. c clericis. ubi notat, quod prælatus potest esse consiliarius principis sæcularis, licet nō debeat esse officialis iustitiæ exercendæ. Debent tamen cauere secundum eum, ne consulant in criminali causa etiam reum absoluendo, quando

do ex hoc immineret actori pœna mortis, vel mutilationis membri in pœnam talionis. Possunt † præterea clerici sine metu irregularitatis interuenire in lege condenda, per quā pęna mortis imponitur quando non imminet casus propter quem efficitur lex, sed fit generaliter, licet postea casus occurrat, ut quis interficiatur, quia tunc clericus consulens nō animaduertit in certam personā, sed prouidet, ut homines se abstineant a delicto: vt notat Dominicus, in capitulo finali, tertia distinct. Vbi dicit hanc esse conclusionem Archid. in c. offic. 23 q. 5. licet re uera Archid. ibi nihil scripserit de clerico, sed solum asserit, quod princeps, qui legem condidit, cuius authoritate homines sunt traditi morti, non est factus irregularis: & non infertur princeps ad cuius officiū spectat tales leges condere, non efficitur irregularis, ergo, nec clericus qui consuluit ei, vt illas condat: poterat tamen melius allegare Bal. vbi supra expressè tenentem, ꝙ clerici possunt dare consilium in legibus condendis: & licet ex hoc sequatur per accidens mors alicuius, non sunt irregulares, quem refert Ioannes de Anan. in c. Ad audientiam, in tertia col versic. Tertiò † queritur de homicid. Pro quo etiam
4 facit quod no. Bal in c. 2. in fine, de maio. & obedien. post Innoc. ꝙ Papa potest imponere pęnam mortis statuendo, sed non exequendo: quia si proprijs manibus occideret aliquē, fieret statim irregularis.

ANNOTATIO.

A E*adem pęna*. Clericus igitur, qui delictū de quo in hoc capite commiserit, incidit in excommunicationis pœnam, de qua in cap. clericis, ne clerici, uel monach. Quam equidem pęnam minime incurrit clericus minorum ordinum, iuxta Abb. sententiam, in d. c. clericis. Licet reclamet Siluest. in summa, in uerbo. Excommunicatio, 9. casu 7. Nec eam incurrit Prælatus, qui huiusmodi munus annexum habet suæ dignitati, aut patrimonio. Hæc est communis sententia, ut fatetur Matt. Nauarr. in manuali confesso. cap. 27. numero 117.

B *Consiliarij Principis*. Vide Abb. in c. non est. nu. 4. de uoto. ubi Doctor. & in c. Arch. de raptori. Dec. in c. 2. de iudic. nu, 7 glos. in pragma. Sancti. Galli. tit. de coll ecclesię Galliæ. §. præmissis versi. concilio, Nicol. Boer. decisione 17. in princ. Gre-

Clerici consiliarij Prin-

Gregor. Lopez. in l. 46. tit. 6. in verbo, *El Rey* pat. 1. Alberic. Trotius, lib. 2. de vero & perfect. cler c. 54. nu. 2.

Si tamen clericus in officio deliquerit, an possit ab ipso Principe puniri? videtur quod nullo modo possit, etiam si in minoribus ordinibus tantum constitutus sit Et hanc esse communem sententiam fatetur Aufrer. in clem. 1. de ordi. num. 25 quem refert D. Episcopus Couarruuia, in pract. q. ca. 33. num. 6. Iulius Clar. lib. 5. rescep. sen. § fin. q. 26. versic. Quæro pone. vbi dicit minimè id consuetudine seruari, quia quotidie Principes sæculares tales clericos!, in sacris costitutos officiis priuant, necnon pecuniarijs pœnis mulctant, licet male de iure secundũ illum sustineri possit. Nec in Gallia communis opinio seruatur, vt fatetur Aufrer. vbi supra, idem profitetur Guilie. Bened. in c. Raynutius in verbo, & uxorem 2. decis. num. 155 de testamen. fol 95. & uide Bartho. Cassa. in consuetud Burgun. rubr. 1. § 5. in glos. *Sil na grace.* num 71. vbi testatur, se uidisse quendam clericum Regis consiliarium, punitum fuisse a iudice sæculari, priuatione officij, necnon pecuniaria pœna, quia in officio deliquerat.

cipis sæcularis esse possunt.

Clerici consiliarij Principis in officio delinquentes a quo debeant puniri.

Possunt etiam clerici absque alicuius pęnæ metu, causas ex compromissaria a partibus tributa potestate iudicare, l. non distinguemus, §. Sacerdotali, ff. de arbit. l qui ex consẽsu cum lege sequen. C. de Episco. audi. l. 48. tit. 6 p. 1. Est equidem pium, & sacerdotale munus ancipites cõtrouersias componere, ut inquit Ioan. And. in addit. ad Spec. tit. de arbit. §. potest, in fine quem refert Gregor. Lop. in dicta l. 48. in verbo, *Por su aluedrio.*

CORAM SAECVLARIBVS MAGISTRATIBVS CLERICOS inuitos conuenire ausi sunt. Cap. LXIIII.

1 *Clerici, a sæculari iurisdictione exempti sunt.*
2 *Clerici post sententiam, in eius executione opponere exceptionem fori declinatoriam, minime prohibentur.*
3 *Consensus clerici, nullum in hoc impedimentum præstat.*
4 *Clericus qui coram sæculari magistratu, laicum se esse fingit, ab Episcopo potest uindicari.*
5 *Reprobatur quoddam Arrestum Regni Franciæ.*
6 *Clericus qui exceptionem fori declinatoriam opponere distulit, in expensis mulctari debet.*

Pena

7 Pœna pecuniaria quantumcunque leuissima, a iudice sæculari contra clericum absentem lata, soluenda non est, contra Franc. Auiles.

8 Prælatus qui negligens est, in rei uindicando clericum, a sæculari potestate, grauissime punitur.

9 Clericus in prima tonsura initiatus, immunitate fori Ecclesiastici frui potest.

10 Clericus qui pensionem Ecclesiasticam obtinet, utrum dicatur habere beneficium.

11 Quid iudicandum sit, si præstimonium obtinuerit.

12 Quid uero iudicandum est de capellania.

13 Clerici coniugati, utrum fruantur foro ecclesiastico.

14 Controuersia quæ circa clericatum emergerit, per ecclesiasticum iudicem, & non sæcularem dirimenda est.

15 Iudex Ecclesiasticus, absque præuia causæ cognitione circa clericatum, sæcularem inhibere non debet.

16 Clericatus scriptura probari debet.

17 Prima tonsura, unius testimonio non probatur, contra Pet. Rebuff. & Matth de Afflic.

18 Clericatus, an probetur ex sola possessione habitus, & tonsura.

19 Lite pendente, circa clericatum reus in publicis Ecclesiasticis carceribus detinendus.

20 Interpretatur Regia lex 7. tit. 4. lib. 1. ordin. noui contra insignem Couar. & doctum D. Pax.

21 Iudex Ecclesiasticus, inhibere potest sæculari, lite pendente, ne contra clericum procedat.

22 Clericus qui alium inuitum coram sæculari iudice conuenit, quibus pœnis plectendus.

23 Pœna amissionis causæ, quæ ad dicti criminis punitionem statuta est, non infligitur ipso iure.

24 Prædictæ pœnæ non est locus, quando clericus volũtarius ad iudicium sæculare accessit.

25 Nec quando ante litis contestationem clericus a lite recessit.

26 Nec quando clericus citatus, non comparuit.

27 Laicus qui coram sæculari iudice clericum conuenit, causam perdit, & iudex ab officio est deponendus.

CA-

CAPVT HOC NOVE EDITVM EST.

ARgumentum † equidem huius criminalis practicę, vehementer exposcit, vt de clericorum exemptio ne quo ad forum sæculare, tantisper differamus: ideo nõ grauabor, huius capitis sumpta occasione, breuem & dilucidam de illa disputationem subire. Et vt rem aggrediamur, præfari oportet hanc exemptionem, & immunitatem clericorum, multis in locis probari: sed potissimè, in ca. at si clerici, & in c. clerici, & in c. qualiter de iud. c 2. si diligenti, de foro compet. c. continua. cum multis illius causæ, q. 1 r. q. 1. l. vlt. tit. 2 lib. 16. C. Theodosiani, & plerisque illius tituli constitutionibus ante Iustinianum latis, l. 57. titu. 6. part. 1. l. 6. tit. 3. lib. 1. ordina. antiqui l. 5. titu. 3. lib. 1. ordin. noui de qua re longè lateque tractauerunt Iuris Pontificij interpretes in dictis locis, & præter eos Aufreri. in relectio ne Clem. 1. de officio ordin. Guil Bened in c. Raynutius, de testamentis in verbo, *Et vxorem*, in 2. nu. 322. Nicola Boer. decis. 96. Rupella. lib. 1. forensium instit. c. 34. Barthol. Cassan in consuet. Burgun. Rubr. 1. §. 5. Char. de Grassal. lib. 2. Reg. Fran. c. 17. D. Couar. ibi pract q c 31. 1

Et cum † exemptio hæc in fauorem totius ordinis sacerdotalis concessa sit, poterit iure optimo clericus conuentus a sæculari iudice, & ab eo condemnatus, post illius sententiam exceptionem fori declinatoriam proponere, non quidem ei licet sæculari iurisdictioni consentire, saltem in criminalibus causis, quibus agitur de coërctione, & punitione personali, c. si diligenti c. significasti, de foro compet. ca. at si clerici in prin. de iudi. & in hac specie not. Cassa in d. Rub. 1. §. 5 vers. *Archidiacono*, nu. 45. Ioan. Rupell. d. lib. 4. forensium inst c. 6 Nicol Boer. in consuetu Bitur. tit. de iurisdict. §. 21. in fi. D. Couar. pract. quæst. c. 33 nu. 2. & ita iudicatum fuisse fatetur Deci. cons 241. Et potissima ratio est, quia exceptio declinatoria fori, quæ reddit iudicium nullum ab initio, quod iudicium, nec prorogari potest, nec prorogatum esse cẽsetur, quandocunque etiam post sententiam, ad eius executionem impediendam opponi potest, & opposita eius executionem impedit Ita tradiderunt Anton. Abb. Imo. & Fel n. 28. in c. except. de except & est tex. egregius secundũ vnam interpretationem, in c. ad petitionem, de accusat. 2

Idem-

3 Idemque † pari ratione iudicandum est, si sententia a iudice sæculari contra clericum lata fuerit, cui ipse cõsensum præstitit, a dicto fori priuilegio minime excluditur: vt in facti contingentia interrogatus consuluit doctissimus Socin. conf. 12. colum. 7. lib. 1. quem sequitur Petrus Auend. de exequen. mand. lib. 1. c. 22. nu. 2.

4 Imo quod † summe notandum est, si clericus ab inceptis desistere noluerit, sed temere, & impie coram sæculari iudice voluerit litigare, coram quo vt ab ipso puniri possit, se laicum esse sponte fuerit cõfessus, veritate comperta, iudex ecclesiasticus ad quem causæ cognitio spectat, potest illum a sæculari magistratu vindicare, ne detur locus, vt his dolis, & fallacijs, ecclesiastica iurisdictio, & in clericos potestas defraudetur. Sic visum fuit Bald. in l. si qua per calumniam. colum. 2. C. de episc. & cler. Dom. & Franç. in cap. si iudex laicus, de sent. excom. lib. 6. quæ opinio verissima est, & probatur perpensa ratione tex. in d. c. si diligenti.

5 Vnde iuri † consentaneum minimè fuit Arrestum illud, cuius meminit Petrus Rebuff. super regias leges Galliæ 1. par. in tract. de sent. exequen. art. 3 glo. 2. vbi fatetur, a Senatu diffinitum fuisse, quod clericus a sæculari iudice condemnatus ad honorabilem emendam (sic ille loquitur) non poterit sententiæ executioni, opponere exceptionem primæ tonsuræ, quod merito reprobat insignis Couarr. d. c. 24.

6 Id tamen † ab omnibus receptum est, illum clericum qui vsque ad sententiam, vel executionem omisit, vti exceptione fori declinatoria, iustissimè in expensis esse mulctandũ. Vt tenuerunt Deci. Boer. & Rupel. in locis nouissime alleg. Fel. col. 1. post alios, in d. c. exceptionem, Aufr. in d. clem. 1. de off. ord reg 2. nu. 33. Bella. decis. 226. Quæ expensarum condemnatio, per sæcularem iudicem facienda est, vt censet Boer. d. § 21. & opinio hæc apud Gallos moribus & consuetudine recepta est, si credimus Rupellæ. legum & cõsuetudinum Gallicarum scientissimo, d. c. 6. qui cõtrarium de iure verius esse agnoscit: necnon Deci. d. consil. 241. D. Couar. d. ca. 33. Atque ideo iudex tantum ecclesiasticus, hanc expensarum condemnationem facere debet, non sæcularis, qui sicut quo ad principalem causæ cognitionem, nullã iurisdictionem obtinet, sic neque quo ad multam, nec quo ad expensas vt constat ex Bal. traditione in l. 2. C. de epis. and. *Rupella Gallus.*

& in

& in l. si ex aliena. col. 1. ff. de iud. Abb. in c. si diligenti. de foro compet. colum. penult.

Pœna vero pecuniaria quantuncunque leuissima sit, qua 7
clericus a sæculari iudice suæ iurisdictioni acquiescens, vel absens, fuerit condemnatus, ab ecclesiastico exequenda nõ est, tanquam nulla, ob notorium iurisdictionis defectum, qđ ita in cóperto est, vt nulla indigeat probatione: Circa quod tamen grauissima censura dignus est Franc. Auiles (vir alioqui doctus) in c. prætorũ, c. 15. in verbo, *Homezillos*. nu 33. asseuerans quod cum iudicandi munere fungeretur, quendam clericum in absentia condemnauit pœnis Regijs constitutionib. diffinitis, (quas vulgo *Del desprez, y homezillo*, Hispani appellamus) de quibus loquitur Regia lex 3. ti. 10. lib. 4. noui ordi. quas pœnas a clerico exegisse fatetur, prece pto iudicis ecclesiastici, postquam coram ipso post longam absentiam comparuit, sed non iuste mea sententia, cum dicta pecuniaria multa, pœna sit contumaciæ, quæ ab expensis longè distat, & ideo expensarum nomine minime comprehenditur. quod dicta lex clarè insinuat cum dicit. *Y pague el desprez, y homezillo y costas*. In expensis equidem quibus ob clerici absentiam aduersa pars læsa fuit, iustũ est clericum condemnari, non vero illis pœnis, quæ merum lucrũ fisci, vel iudicis sæcularis sapiũt. Et ideo iniquissime, & contra Sacras Iuris Pontificij constitutiones iudicatum fuisse censeo ab illo iudice ecclesiastico, de quo ibi meminit Auiles. Quod si vero casus hic aliquando contigerit, iudices ecclesiastici ab huiusmodi èrrore caueant.

Confutatur opi. d. Fran. Auil.

Tenentur † equidem episcopi, & cæteri Ordinarij, hoc 8
veluti Sacro sanctum clericorum priuilegium intactum, & incolume seruare, Deo Opt. Max. alias strictissimam rationem daturi, & ideo statim sine mora, postquam compertũ habuerint, clericum subditum a sæculari iudice carceribus detineri, illum pœnis adhibitis, censurisque prolatis repetere tenentur, quod si pro debito munere nõ fecerint, tanquã negligentes ab administratione deponi, & forte criminaliter puniri (si qualitas causæ exegerit) debent, vt multis rationibus innixus consuluit Cassan. cons. 38. quem sequitur Iul Clar. in pract. crim §. fi q 36. vers. debet autem.

Nec † tantum hoc fruuntur priuilegio presbyteri, & cle- 9
rici alij in sacris, & maioribus ordinib. constituti, sed clerici

prima

prima tonsura initiati c.cum non ab homine. ca.clerici. de iud.c.2.de foro compet.glo.celebris in uerbo,clericus,in c. vni.de cleri.coniug.li.6 sed hæc fori exemptio limitata est nouissima Triden Conc.Sanctione,sess 23.c.6. de reform. qua decretum,& diffinitum fuit, clericos hos non coniugatos,nec in ciuilibus,nec criminalib.causis, immunitate fori gaudere,nisi ecclesiasticum beneficium obtinuerint,aut clericales vestes cum tonsura deferentes,alicui ecclesiæ episcopi iussu inseruiant,vel in schola literaria ipsius episcopi præcepto,ad maiores ordines anhelantes versentur quam constitutionem seruari apud Hispanos præcepit Regia lex 1.titu.4 lib.1 noui ordin.& iustissimè quidem,fuit equidē maturissimo consilio,& summa prudentia edita : indecentissimū quippe erat in Dei ecclesia meros cerdones, pelliones, coriarios fullones,aut ignauos nebulones, nudæ tō suræ prętextu,immunitatibus frui,quæ in clericorum fauorem,diuino muneri ministrantium,concessæ fuerant.

10 Est tamen † opportune, circa superiora inuestigandum, vtrum clericus prima tonsura, & minoribus ordinib. iniatus,qui pensionem ecclesiasticam obtinet,fori immunitate gaudeat,& rem dubiam,& ancipitem facit,quia pensio non dicitur beneficium ca.quamuis in primo de præ in 6.& ibi Doctores tradiderunt, & in cap.ad audientiam, in 2 de rescrip.differunt latissimè Gome. in tract. de expecta.nu.92. & regul.de infirm.resigna.q.16. & in regula de annali. poss. q.21.Io Selua de beneficijs 1 par.q.1.nu.7 & q.3. num.11. Ant.Capi.decis Neapol 220 quæ opinio communis est, & probari videtur in Sacro Conc.Trid.sess.21.c 2 de reform. in illis verbis. *Patrimonium vel pensionem obtinentes,ordinari possunt,sine his non possunt.* Et sic apertissimum ibi est testimonium,quod ad ordinum promotionem,qui pensionē habet,non dicitur ecclesiasticum beneficium obtinere. Procedit tamen superior communis sententia,quando stricto modo,naturam, & proprietatem beneficij ecclesiastici metimur,secus autem si amplo, & fauorabili nomine beneficiū capiatur,qu a tunc eius appellatione beneficium comprehenditur,vt optime animaduertit Gomez.in Reg.Cancel. Reg de trienna.poss quæst.50.litera. C. Nec superior recepta opinio firmitatem obtinet, quando pensio in titulū confertur,vt frequentissime iam concedi solet,teste Petro Rebuff.

.in tract de pacifi. poss. 18. ampl. & in tract. nom. q. 9. nume. 39. Cap. Tholos. q. 472. Maxime hodie stante motu proprio Sanctissimi Pij V. Pontificis Maximi quem supra retuli c. inci. officium, &c. vbi pensionario iniungitur onus singulis diebus recitandi officium beatæ Mariæ, & sic pẽsio onus spirituale annexum habet, quod non parui momenti est, ut beneficium possit optimo iure appellari. Qua ratione iuris esse certissimi censeo, clericum prima tonsura, vel minorib. ordinibus initiatum, pensionem in titulum concessam obtinentem, frui debere priuilegio fori ecclesiastici. Et cum casus iste in hac Complutensi Academia contigisset, anno Domini 1584. ita consului, & sic postea in supremo cõsilio Regis, & Domini nostri fuit iudicatum.

Idemque † pari ratione, de præstimonio existimo iudicandum, nam licet non dicatur beneficium, nec eius comprehendatur appellatione, vt scribit Ioan. Andr. in cap. vni. de rerum permuta lib 6. Domi. consi. 89. & ideo laico conferri potest, vt scribit Petrus Rebuff. in tract. de pacifi. possessore. nume. 150. & 151. si vero in titulum ecclesiasticum confertur, beneficium iudicandum est. Vt tradit Rebuff in eod. tract. 7. ampliat. nume. 105. Capel. Tholosa. 472. Ioann. Staphil. in tract de literis gratiæ, & iustit. titu. de qualita. & sta benefi nume. 2. Calder. consilio 6. tit. de præben. Iacob. Menoch. de arbitr. iudi. quæst. libro 2. centuria 3. casu 201. nume. 58. sed hæc distinctio, saltem in Hispania necessaria nõ erat, cum semper in ea præstimonia in titulum dentur, & spirituale onus annexum obtineant, teste doctissimo Quint. Mand. regula Cancell 34. quæstio. 12. & ideo qui præstimonium habet, beneficium ecclesiasticum obtinere censetur. 11

Quid vero † de clerico primæ tonsuræ, vel minorum ordinum, si capellaniam obtinet sit iudicandum, an is dicatur beneficium ecclesiasticum habere, vt fori ecclesiastici immunitate frui possit. Et asseuerandum censeo. quod si capellania sit collatiua, & in perpetuum titulum confertur, ecclesiasticum beneficium debet iudicari glo celebris quę communi Doctorum suffragio recepta est, in clem. fin. in glo. 1. de decim. & in extrauagan. Execrabilis, in uerbo, quæ alias, de præben. inter communes, sequitur Deci. consil. 210. nume. 4. Gomez. regul. de infirmo. resign. q. 22. Guid. Papæ, de 12

cisio.187.& alij sequuntur, quos retuli supra cap.18. num.9. Quod verum est, quando capellania per summum Pontificem, vel Episcopum confertur, secus autem si per Episcopi inferiorem gl.in d.extrauag. execrabi.tradit Ioan. de Imo. in c.in nostra, col.3. vers. quomodo de rescrip.

13 Sunt † similiter, fori priuilegio muniti clerici coniugati, primæ tonsuræ hac lege, vt cum vnica, & virgine matrimonium contraxerint, & clericales vestes, & tonsuram detulerint, tex. egregius in c.vni. de clericis coniuga. lib.6. quem latè interpretantur D.Couar. in pract. q.c.31. Petrus Auend. de manda. Regum. 1.p.c. 22. de quo meminit Sacrosanctum Trid. Conc. sess.23.c.6 de reform. quod vltra ea quæ in dicto c.vni. continentur, requirit, quod dicti clerici coniugati ab Episcopo alicuius Ecclesiæ ministerio deputati sint, & quod actualiter seruiant. Forma autem quæ in his controuersijs seruari debeat, præscripta est in d.l.1 ord noui.

14 Non tamen † circa superiora, silentio prætermittendum est, quod quotiescunque controuertitur, vtrum reus per iudicem sæcularem captus, clericus sit primæ tonsuræ, & minorum ordinum, & illas qualitates obtineat, quæ iuris communis sanctionibus, & Concilij Tridentini decreto, desiderantur: controuersia hæc per iudicem ecclesiasticum, & nō sæcularem dirimenda est. De quo est elegans constitutio in c.si iudex laicus de senten. excommun. lib 6. cuius authoritate opinionem istam communem esse profitetur Ripa, in c.decernimus num. 4. de iud. D. Couar. in pract. quæst. c. 33. num. 1. asseuerans in Hispania sic seruari. Eandem communem esse profitetur Iulius Clarus in pract. crimin. §. fi. quæst. 33. versicu. regulariter autem, quamuis testetur in dominio Mediolanensi aliter seruari, & apud Gallos, huius controuersiæ cognitio ad iudicem sæcularem pertinet, cum apud eos minimè recepta sit Bonifacij VIII. decisio in dicto ca. si iudex laicus: prout refert Guido Papæ, quæst 138. Ioan. Gall q.38. sed Galliæ forensis vsus iuri contrarius est, vt ægregiè probat D. Couar. d.c.33. num 1. Nec in Lusitanorum regno Pontificia illa constitutio seruatur, vt in illius regni

15 legibus continetur, libro enim secundo tit. 3. Antè † tamen quā ecclesiasticus iudex, aduersus iudicem laicum clericū in carceribus detinentem inhibitorijs literis vtatur, præuia causæ cognitione ei liquere debet, clericum illum esse, &

eas omnes qualitates obtinere, quæ a iure desiderantur, & apud Hispanos forma certa statuta est in l.7.tit. 4.lib.1.ord. noui, & in fine illius tituli.

In qua† forma obseruanda,attendere debet iudex,quod 16
clericatus regulariter per scripturam probari debet. Quod colligi videtur ex lege si qua per calumniam, C de Episco. & cler.vbi Iacob. Butriga.ca.legum 2.quæst.1. tradit egregiè Petrus Rebuff in pract.benefi.tit de forma literar. tonsuræ,num.22. Feli. in cap.post cessionem,num.3.de proba. Thom.Grammat decis.81.Literæ enim Episcopi ostendendæ sunt,quibus se ordines contulisse testetur,ita quod minimè sufficeret,quod Summus ecclesiæ Præsul in literis collationis beneficij,nominet ipsum assertum clericum simpliciter, cum hac nominatione,clericatus non probatur. Tenet Ancha.in d.ca.si iudex laicus,& ibi Philip. Franc.§. non sic Ioan.Andr.in Mercur in reg.non licet,de reg.iur.lib.6.Bal. in dicta l.si qua per calumniam. Alexand.in l.si prius, num. 38.ff.de noui.oper.nunc. quam opinionem communem esse testatur Tho.Gram d.decis.81.num.4.

Nec per indicia, aut coniecturas, clericatus probari potest,vt in c.inter quatuor,& ibi glo.in verbo,argumenta,de cleri.peregrina.Nicolaus Boer. decis.117. num.25.

Sunt tamen, qui censeat, clericatum partis confessione posse probari. Rota decis.453.in antiquis Franc in ca.1.col. 4.de eo qui mit.in posses lib.6.& ibi Aymon,col. 2. idem in cons.93.num.4. Sed opinio hæc defendi potest in beneficialib.causis, quando possessorio agitur, cum leuiores probationes sufficiant, secus si petitorio ageretur, quo quis peteret, quod sibi beneficiũ adiudicaretur, ita Rota decis.408. incisuit dubitatum in nouis Bella. decis. 183. Capell.Tholos.q. 423.Crauet.in locis iam alleg Felin in cap.olim.num.10 de rescrip.si vero ea scriptura clericatus deperdita sit,testibus potest probari,c.2. & 3.de cler.peregr.l. si solennibus, C de fide instrum.l testium,C.de testib. glo not.in d.c. si iudex, in verbo,fecerit Alex.cons. 107 num.7.vol.7. Matth.de Afflict.in constit.Neap.lib.1.rubr.3. num 12. Guido Papæ, q. 474.& communiter receptam esse fatetur Do. Couarru in pract.quæst.c.33.nu.3.

Notandum † tamen est,quod Bal.in c.licet vniuersis, de 17
testibus in ea opinione est,vt censeat, primã tonsuram pro

bari posse vnius testis testimonio, quando de alterius præiudicio non tractatur, quem Fel. ibi sequitur, & Gerar sing. 49. Ias. in l admonendi nu. 198. ff. de iureiur. Hyppo. in l. 1. §. idem Cornelio in fine, ff. de quæst. Barth. Cassa. in consuet. Burgun. Rub. 1. §. 6. vers. Ponderanda, num. 11. Ex quo fit, vt ea opinio non possit adaptari ad casum, quo tractatur de declinanda sæculari iurisdictione, cũ res sit grauissimi preiudicij. Ideoque clericus secundum iuris communis sanctiones, plenè clericatum probare debeo aliter a causa cadet, vt prudenter D. Couar. superiori c. scribit, licet malè contrarium tenuerit Petr. Rebuff. in dicto tit. de forma literarum tonsuræ, num. 14. & Mat. de Afflict. in constitu. Neap. tit. 3. nume. 12. existimantes Bal. doctrinam hoc casu posse procedere, sed longè aberrarunt.

18 Probaretur † tamen clericatus sufficienter ex sola possessione habitus, & clericalis tonsuræ, sic nouissimè tenet Ioseph Mascardus vir sanè doctissimus, in libro variæ, & indefessæ lectionis, nouissimè edito de probat. volum. 1. conclu. 302. num. 14. dicens ita multoties in praxi ab eo obseruatũ. Ex huiusmodi quidem actibus clericatus probatur donec contrarium probetur, scribit Petrus de Anchar. & Franciscus colum. tertia in capit. si iudex laicus de sentent. excommu. libro 6. Innocent. in capit. super his nume. 10. de accusat. & in cap. innotuit de eo, qui furtiuè ordine. suscep. Ioan And. & Bald. in cap. dudum 1. num. 5. de elect. Thom. Grammat. decisione 81. Boeri. decis. 171. nu. 13. Sed opinionem istam dubiam esse cẽseo, ne dicam falsam. Nam cũ graue ex hoc præiudicium Regiæ, & sæculari iurisdictioni generetur, minimè quasi possessio clericatus ad illam elidendam sufficeret, sed verus titulus est probandus. Qui enim se clericum esse dicit, ad iurisdictionem sæcularem declinandam, licet habitum & tonsuram gerat, titulum docere debet, vt decisum est in d. c. si iudex laicus, vbi glo in verbo clericali, de sent. excomm. lib. 6 tradit Ang. quem sequitur ibi Alexan. in l. si prius, ff. de noui oper nunti. num. 38. Alcia in tract. de præsum. præs. 4. regul. 2. glos. in cap. presbyteri. 68 distinct. Nicol Boer. decision 171. num. 12. And. Alc. de præscrip. §. 1. glos. 4. vers. 17. huc pertinet. & ita interpretandum esse cẽseo decretum Sacri Concilij Tridentin. sessio. 23. cap. 6. de reformat. licet Mascardus in præcitato loco secundum superio-

Ioseph. Mascar.

riorem doctrinam fuit interpretatus dicens in praxi obseruari. Quidquid verò sit de iure communi, apud Hispanos nostra opinio controuersia caret, quia secundum formam Regiæ constitutionis in his rebus seruandæ exemplum ipsius tituli scribendum est, in ipsis literis inhibitorijs sæculari iudici ab Ecclesiastico mittendis, nec aliter eis est obtemperandum, vt statutum est in fine tit. 4. lib. 1. ordin. ibi. *En las cartas, o censuras que dieren los iuezes ecclesiasticos, para inhibir los seglares, de las causas de los de primera corona y ordenes han de yr authenticadamente los titulos, licentias, y informacion.*

Interim † tamen, q causa circa clericatum pendet, reus detinendus est a iud. ecclesiastico, in publicis carceribus, non vero in Ecclesia aut monasterio, nec sub fideiussoribus est relaxandus, vt tenet D. Episco. Ioan. Bernar. infra cap. incip. incarcerari: quod Regia lege decretum stat lege inquã 7. tit. 4 lib. 1. ord. de qua meminit Couar. in pract. quæst. ca. 33. nume. 4. doctus & diligens D. Paz in pract. 2. to. prælud. 2. num. 14. 19

Circa quam † Regiam constitutionem obseruandum est, quod eius decisio tunc locum obtinet, quando lis tantũ uersatur circa clericatum, non uerò, postquam lata sententia, constat incarceratum clericum esse, quia tunc iudex Ecclesiasticus, si qualitas causæ & illius innocentia locum dederit, poterit a carceribus remittere: quod manifestè præcitata lex probat, cum dicit, *Y mandamos alos dichos iuezes ecclesiasticos, que en el en tretanto que lo suso dicho acerca del clericato se determina, los tengan presos, como dicho es en la carcel.* Et Paulo inferius *Que los prendan, y tengan presos en la carcel seglar, hasta que la dicha causa, de el clericato se determine*, Nihil clarius mea sententia dici potuit. Quod ea non vulgari ratione fulcitur, quia cum relaxandi potestas, ad certum & præfinitum tempus sit limitata, illo lapso transgredi non debet, l. pater filium, §. fundum quem Bart. not. in summario, ff. de legat. 3. gl. & Bar. in l. peto. §. fratre. ff. de lega. 2. l. in hoc iudicio, §. si conueniat, ff. comm. diui. l. Imperator. ff de postul. tradit post alios eleganter Petrus Pau. Paris. consil. 14. nu. 13. & cons. 31. nu. 36. vol. 2. Deinde Regia lege sanciri hoc potuit a Principe sęculari ante clericat⁹ probationẽ, qa hac qualitate exclusa, cõtra illum iurisdict. obtinet, & in dubio 20

circa hoc pro Principe præsumitur, cum quilibet laicus præsumatur, nisi se clericum esse probet Io. And. in reg. scient. col. pen. de reg iur. in mercuriali. Sequitur Lucas de Penna in l. quicunque in 62. præsump C. de apoch. pub. lib. 10. Bal. in c. fin num. 4. de præsumpt. Aufreri. in clem. 1. de officio ordin. num. 5. ad quod confert tex. in c. legum. 2. q. 1. Quia clericum esse a natura non inest. Natura enim nó creat artem sed ad eam disponit, vt colligitur ex responso iurisconsulti in l. Stich ff de leg. 3. & ex cap. ex studijs, de præsum. & hoc expresse diffinitum est, in instructione quæ continetur in fine tit. 4. lib. 1. ordin. noui, ibi *Y no se guardando la dicha orden, su Magestad, pues esta fundanda su intention, y de la su Iurisdiction Real, no constando legitimamente de lo suso dicho*: &c. At si ille clericum se esse probet, cum immunis sit a sæculari iurisdictione, sæcularibus legibus comprimi minimè potest, c. quæ in Ecclesiarum, de constit. Cassa & irrita. C. de Sacrosanct. Eccles. Fulciturque opinio hæc, quia sicut clerici iam qualificati, clericatus probatione, ab iudicibus ecclesiasticis puniri debent, vt iuris communis sanctionibus est consentaneum & præfata lex probat ibi. *Y si hallaren, que deuen gozar del dicho priuilegio clerical, conforme a lo suso dicho, les den pena condigna.* Pari ratione incarceratio, aut relaxatio, suo arbitrio est discernenda. Maximè quia hoc ad augẽdam, vel minuendam pœnam non vulgaris considerationis esse solet, & ita non semel in controuersijs forensibus receptum vidi, & verissimam hanc opinionem censeo, quamuis contrariam sequatur D. Conarruu. & Doctor Paz. vbi supra allegaui.

21 Si verò † clericus sæcularibus carceribus est mancipatus, prædicta iuris, & legum Regiarum forma seruata, ab ecclesiastico iudice, ad sæcularem magistratum inhibẽdum procedẽdum est. Interim verò, quod causa clericatus diffinitur, sæcularis iudex censuris, & iuris Pontificij remedijs, compelli potest: ne vlterius in causa procedat, quousque in Ecclesiastico tribunali fuerit diffinita, ita apud Hispanos moribus receptum est, & expresè colligitur ex text in d. ca. si iudex laicus, ibi. *Contra eum tamen interim, quiuis processus iudicis penitus conquiescat.* Et sic non solum non potest causam iudicare, sed nec in ea procedere, vt notat glo. vlti. ibi, quam doctores communiter sequuntur.

Qui-

Quibus † sanè perpensis, iustissimè quidem sacrorum cõciliorum, & canonum constitutionibus, diffinitum est, clericum qui alium coram sæculari iudice pertraxerit, seueris pœnis plectendum esse, vt Mileui. & Cart concilijs decretũ fuit c. placuit, c. inolita 11. q. 1. pœna quidem est, quod causam perdat, & a communione sit alienus: de qua etiam meminit Innoc. III. Summus Ecclesiæ Præsul in c. si diligenti, de foro competen. illa autem pœna quæ communionis priuationem concernit, intelligi potest, vel a sacris, quæ ad certum tempus infligitur, vt in c. catholicus, 2 q. 6. uel a communione officij, & beneficij, vt ab ipsis deponatur. Vel a cõmunione hominum per excommunicationem, quo vsque clerico in iudicium vocato, & Ecclesiæ cui iniuria illata est, plena sit facta satisfactio c. 2. de foro comp. quæ iura ita interpretatur Car. a Turrecr. in d. c. inolita. nu. 1. & hanc posteriorem interpretationem tenet gl. d. c. si diligenti. quem ibi Hostien. Ioan And. & Abb. sunt sequuti. 22

Quòd verò † attinet, ad causæ amissionem, procedit, q̃uis iustissimam causam habeat, quæ non attenditur, sed solum crimen, ad cuius punitionem prædicta pœna imponitur. Et non ipso iure, sed per sententiam, vt censet glo. in d. c. si diligenti, iuribus, & rationibus ab ipsa allegatis, quam ibi sequitur Abb antiq col 2 ver. perdat. & eam esse communem testatur Collecta ibi num. 8. & Benedictus de Capra. colu. 7. cuius doctissima commentaria super Decreta manuscripta habemus, eandem receptam profitetur Mar. Soci. nu. 26. & ferè Doctores omnes ibi & in l. in criminali. C. de iurisd. omni. iudi. 23

Non tamen † locus erit prædictæ pœnæ, quando clericus non inuitus ad iudicum sæculare accessit, quod colligitur ex uerbo illo, 24

Pertrahant: quo vtitur Mileui. concili. & ex verbis. *Voluntarij*, quibus vtitur Cartha. Conc. vt perpendit glo. d c. si diligenti communiter a Doctoribus sequuta, quamuis alias a suo iudice ordinario puniendus sit c. non liceat 3, q 6. quem ad hoc allegat Card. a Turrecrem. d c. inolita. nu. 1.

Similiter clericus a dicta pęna est immunis, quãdo ante litis contestationem ab incępta causa recessit, post cõtestationem verò factam, recedere ab ipsa non licet, in præiudicium partis cui iam ius quæsitum est. Quæ opinio mihi ve-

rior & communior videtur, sed quia in ea iuris vtriusq; doctores fluctuant post glos. in d. c. si diligenti. & in d. l. in criminali. videnda sunt, quæ peculiari commentario breuiter edendo scripsimus super tex. in d c. si diligenti. quem hoc anno 1587 in nostra primaria iuris Pontificij Cathedra sumus in hac florentissima Academia Cōplutensi innumeris auditorib. iterpretati, multaq; ibi ad c. istud spectātia tradidimus.

25 Nec prefata † pœna imponenda est, quando clericus citatus ad iudicium seculare non comparuit arg. legis quam uis. ff. d in ius vocand & in l. 1. ff. ne quis eum. tenet gl. & doctores, in d. l. criminali.

Et utrum clerici rei, qui conueniuntur coram sæcularibus magistratibus prædictis pœnis sint coercendi, egregiè disputat & resoluit post alios Maria. Soci. in d. c. si diligenti. nu. 35 cum sequent.

26 Habet † equidem locum prædicta pęna amissionis causę quando laicus conuenit clericum coram iudice sæculari, ut in auth. statuimus, C. de episcop. & cler. Iudex vero ipse proprio officio priuandus est, vt ibi diffinitur, & ab ecclesię cōmunione arcetur. cap. 2. & ibi glo. de foro competen. quod si causa fuerit criminalis, incidit in excommunicationem Cęnæ, vt in 18. casu Bullæ.

Contra ecclesias a quibus beneficia obtinent aduocati, vel procuratores extiterunt. Cap. L X V.

1 *Clericus, qui crimen hoc commiserit proprio beneficio est priuandus.*

2 *Clericus, qui non potest contra ecclesiam, in qua beneficium habet aduocare, an prohibeatur contra eam consulere.*

1 Poena huius criminis est, quod tanquam ingratus potest eiusdem ecclesiæ beneficio spoliari, ut in ca. si. de postu. in fi. Nota hoc etiam gl. in c. nulli, 3. q. 1. Tradit etiam Luc. de Pen. in l. milites, in fi de re mili. Quod adeò procedit, ꝙ si quis est beneficiatus in duabus ecclesijs, non potest præstare patrocinium vni contra aliā, not gl in ca. Si qui sunt presbyteri. 1 q 7. quod limitat eadem gl nisi habeat administrationem in altera earum. Si uero necessitas officij

quo

quo fungitur, cogat illũ ad aduocandũ contra ecclesiã. vt qa tutor est, vel prælatus, excusatur secundum Innoc. ibi. Vel si hoc agat pro strictè coniunctis, vel miserabilib personis, secũdum Abb. ibi, post Host. An aũt clericus in isto casu qui prohibetur aduocare contra ecclesiã, † si in camera consulit contra eam, incurrat pęnã,[a] de qua supra. Videtur dicẽdum ꝙ non, si sequimur doctr Bart in l. 1. §. postulare. ff. de postu. vbi tenet ꝙ Doct. promittentes non aduocare, pñt in camera consulere: quod ibi sequitur Alex in addit. & quod no idem Bar. in l Paulus §. 1. ff. de leg. videlicet, ꝙ Doct. qui non pñt esse aduocati, non dicũtur aduocare si mittunt vnã cedulam iudici, vel si ei loquuntur quod refert: & sequitur Præpo. in c. Solicitudinem. de appel. col 10. qui etiã allegat Ang. in d. §. postulare, tenentęm, ꝙ prohibitus postulare, nõ prohibetur allegare in camera, vel in scriptis, not ẽt Ias. in l. 1. in prin. in 3 col. ff. de verb oblig. referẽdo Bar. vbi supra. Et Dec. in l fęminæ. nu. 11. ff. de re iu. Sed prædictis doctrinis non refragrãtibus (saluo meliori iudicio) cõtrarium crederem [b] in casu nostro, imò quod clericus consulendo in camera, vel faciendo in scriptis allegationes iuris contra ecclesiam, incurrat pœnã: quia tex. in d. c. ea impetens, fundat in ingratitudine, quę resultat ex eo ꝙ clericus sit aduocatus vel procurator contra ecclesiã. in qua habet bñficium: quæ quidem ingratitudo ita consistit in consulendo in camera, vt scribendo in iure contra eam, sicut si esset aduocatus: qa pari modo possunt nocere ecclesiæ consilia clerici in camera, uel allegationes iuris ab eo scriptæ, sicut si contra illam aduocatus existeret: quæ paritas rationis non sic procedit in doctrinis doctorum supra relatis.

2 a

b

ANNOTATIO.

NOta quod non solum in casu huius capitis prohibitũ est clericis aduocari munus exercere, sed regulariter aduocationis officium illis interdictum est, c. 1. de postulã. c. 1. vbi Abb. not. 5. ne clerici vel mona. l. 48. tit. 6. par. 1. hoc tamen limita nonnullis modis. A

Primò, vt minimè procedat pro viduis & orphanis, text. in d. c. 1. & in c. fi de postul.

Secundò, pro Ecclesia, tex. in d. cap. 1. Imo quod plus est hoc religiosis licet. Pro alijs tamen minimè liceret regulari postulare pro stipendio, etiam cum sui Abbatis, vel pręlati

facultate,

facultate, ita Io. And. in c. arg. de reg. iur. lib. 6. quo loco scribit, nō posse monachum etiam doctum postulare, qui ante ingressum fuit aduocatus egregius, etiam cum licentia Abbatis, etiam ad soluēdū debita monasterij magno ære alieno grauati, nec secundum illum refragatur, tex. in c. monachi. in 2. 16. q. 1. qui disponit posse monachū pro sui monasterij vtilitate (præstita a suo Abbate facultate) postulare, quia Io. And. in præcitato loco interpretatur illud esse verum de vtilitate immediata, vt si postularet pro monasterio, in litibus quas aduersus aliquos habet, non vero de vtilitate, quæ mediate prouenit monasterio, quale est honorarium aduocati. Quæ quidem interpretatio recipienda non est. Tum quia iuribus supra adductis manifeste repugnat, tū quia si monasterij vtilitas est in causa, vt monachis postulare liceat, frequenter maior vtilitas contingere potest ex patrocinio alicuius viri in iure consumatissimi, quam ex patrocinio alicuius causæ modicæ ipsius monasterij. Sic Lap. Abb. relatus a Card. & Abb. in d. c. 2 monachos suos ex suæ aduocationis lucro aluit. Deinde Io. And. opinioni aduersatur communis & recepta omnium sententia, in c. cum I. & A de iudi. vbi inter nostros receptum est, monachos cum abbatis sui licentia posse pro patrono, vel amico monasteri aduocati, vel procuratoris munus exercere, quo casu vtilitas non tangit immediate monasterium. Vnde verius videtur, permissum esse monacho, in causis ciuilibus pro alio, coram sæculari postulare, dummodo Prælati sui facultas interueniat, quæ tunc concedēda est, cum magna monasterij necessitas, vel grandis eius commoditas vel miseria alicuius, vel gratitudo ei debita, vel alia iustissima causa, arbitrio Prælati iudicanda interueniat, non uero cum auaritia, vel ambitio id suaserit, vt tenet nouissime insignis Mar. Nau. in d. c. non dicatis. nu 99.

Tertio, licet clericis postulare, quando non lucri cupiditate, sed ex charitate, & zelo defendendæ iustitiæ id fecerint, vt probatur a contrario sensu in c. peruenit. 86. distin. not. Abb in d. cap. 3. ne clerici vel monach. & hoc casu fieri debet, absque stipendio, vt est Hostien. sententia ibi, quam Abb amplectitur.

Quarto prohibitum est clericis postulare, quando generaliter, & absque delectu facerent, vnam vero vel alterā causam

sam

sam defendere, minimè prohibentur, ita Inn. in cap. vni de oblig. ad ratio. sequitur Abb. in d. c. 2. ne cleri. vel monach. Alc. resp. 91. nume 4 Alb. Trot. libro 2. de vero & perfect cle ri. cap 54. nume. 3.

Quinto, limita in foro canonico saltem in causis Ecclesiasticis, vt in c. 2. de post. & in c. in nostra de procur.

Sexto limita, nam licet non possint postulare, possunt tamen domi allegationes iuris conficere, & consilium petentibus dare, quia hoc opus meritorium est: quod maxime clericis cõuenit: vt in c. 1. 39 dist. tradit Ripa in c. decernimus. de iudi. ver 3. & faciunt quæ author hoc c. nu. 2. scribit.

Septimo, quod quamuis clericus dictum munus exercere non debeat, si tamen faciat, actus tenet: licet a parte exceptionis ope possit repelli. tex. in d. c. 2. de postu. & in c. dilecti. de arbi. & no. Abb. in d c. 2. & probatur in c non magno pere. eo. tit. ver. *Et in nulla causa.* Vbi iure speciali in religiosis dispositum est, quod iudex ex officio eos non audiat, sed quod expellere teneatur.

Octauo, limita in clerico qui non habet beneficium, nec sacrum ordinem, quia is perinde est ac laicus, & postulare potest in causis ciuilib. glo. in summa. 15 quæst 2 & in ca. 1. de post. tradit Mar Nauar. in Manu. confess. c. 25. nume. 100. idemque censendum existimo, in causis criminalibus, quia si recte perpendatur, eadem versatur ratio: Nec obstat irregularitatis periculum, quia sicut non tenetur ad ordinem sacrum vel beneficium suscipiendum, ita videtur nec teneri ad se abstinendũ ab illo periculo. Alioqui sane dicere oporteret, nullos iudices, aduocatos, procuratores, criminales causas tractantes, qui prima sunt initiati tonsura (qui sunt innumeri) absolui posse, in sacramentalibus confessionibus, nisi ab huiusmodi munerib abstinuerint, ita egregie tenet idem Nauar. in d c. non dicatis nu. 99. vbi dolet hoc non addidisse in suo Manuali, censet tamen eos grauiter peccare, si dicta munera exercuerint deferendo publice tonsuram clericalem.

Nono limita in Romana Curia, in qua consuetudine receptum est, vt non solum suo nomine quisque clericus litiget, sed alieno, quinimo pcuratoris, & aduocati munus clerici exercent, ad omnes lites quantumlibet prophanas ptio ad id conducti. ita testatur Sim. Maio. de irreg. li. 5. c. 19. n 4.

Illud

Illud vero notatu dignum est, quod si clericus in officio aduocationis coram sæculari iudice deliquerit, nec incarcerari nec ab eo puniri potest, quia cum id directè ex consensu eius fieri non possit, nec indirectè delinquendo. l. cū quid vna via. de reg iur. in 6. ita tenet in terminis D. Perez in l. 1. tit. 6. lib 8. ord. fol. 189. de var. & extraord. cogni. Abb. in ru. de posthum. num. 2. & hanc opinionem magis communem esse fatetur And. Alc. consi 91. nu. 4.

B *Contrarium crederem.* Adde quod iste dominus Præsul, solus non fuit in hac opinione, quia ante eum idem tenuerunt Ang in l. 1. § postulare ff. de postul. Io. de Ana. in rubr. de magist. & Fel. in rub. de fide instru. quos vide.

INSTITVTI HAEREDES, ROGATI DE RESTITVENDO hæreditatem incapaci tacitam fidem dederunt. Cap. LXVI.

1 *Clericus, qui fidem tacitam præstitit de restituendo hæreditatem incapaci, omni hæreditatis commodo est priuandus. Hæreditasque fisco applicatur.*

2 *Clericus hæres quo modo dicatur accommodare testatori tacitam fidem de restituendo hæreditatem incapaci, & quibus casibus videatur inductum tacitum fideicommissum.*

3 *An aliquis teneatur positioni respondere, an rogatus fuerit de restituendo incapaci.*

4 *Hæres scriptus in anima iudicio, an teneatur tacita fide de restituendis bonis incapaci, illa bona eidem restituere, vel ad fiscum deferre.*

5 *Hæres, qui hanc fidem dedit testatori iuramento præstito de non reuelando, an teneatur vocatus a iudice, ei rem ipsam exprimere.*

1 CLericus, †qui in hoc deliquerit, perdit hæreditatē, q̄ aufertur ab eo tanquam ab indigno, & applicatur

2 ecclesiæ,[a] not Bal in l. si quis presbyter. C. de episc. & cle. quod confirmari potest ex his quæ no. Fel. post Abb. in c. ecclesia S. Mariæ. de consti. col. 23. ver. Sequuntur etiā, vbi dicit ꝙ in casib. in quib. quis priuatur vt indignus hære ditate, priuabitur & clericus: & ꝙ si clericus hæres nō adimplet voluntatē defuncti, priuabitur hæreditate, iuxta auth.

Hoc

Hoc amplius C. de fideicō. & quod si non petit tutorē pupillo. priuabitur successione, per l. sciant C. de leg hær Quę et refert Barb. in cons. 28. inci. Scripsit bellissime in 1. vol. in col. pen. referendo Anch. in c. 1. de const. in 6. char. vers. Primo principaliter quæritur, facit etiam quod tradit Io. Bap. in rep. l. cunctos populos, C. de sum. Trin & fide cath. in col. antep. nu. 175. dum ex conclusionib per eum præmissis dicit inferri, q clerici priuant vt indigni, iuxta tit. ff. & C de his, qui vt indig. Auferuntur præterea a tali clerico qui tacitam fidem dedit, fructus, quos percepit ante litem motam, ut in l. Eum qui tacitum. ff. de his quib. vt indig. Dicitur † autem tacitam fidem accommodasse, siue chirographum eo nomine dederit, siue nuda pmiserit pollicitatione. vt in l in fraudem. in prin. ff. de his quib vt indi. Idem et est si fiat instrm coram notario, & testib. in quorum fide ponitur, vt hoc habeant in secreto. ita Barth. ibi. & in l. non intelligitur. §. tacita. ff. de iure fis. Et vide gl. in d. § tacita, in verbo probationibus, quæ vult, quod per confessionem rogati probatur tacitum fideicommissum: quam ibi sequitur Bar. ex qua notat vnum, quod est in hac materia singulare, q † tenetur quis respondere positioni, an fuerit rogatus de restituendo incapaci: quod scripsit etiam Bar. altius in l si col. 3. ff. de his qb. vt indig. Et in ista materia taciti fideicōmissi: vltra ea, quę tradūt Doct. in locis communib vide bonum consiliū Barb. 46. incip. Præclare scribitur, in 1 uol. Posset † etiam dici in hoc proposito, q cum Bar. in d. 3. col. d. l. fi. tradiderit, q taliter rogatus debet secundum conscietiam fisco dare [b] talem hæreditatem, & non potest dare incapaci, nec sibi retinere: quem refert, & sequitur Rosella in verbo filius in 4 col. ver. quæro quod debet, & Segura in repet. §. cum filiæ. l. cohære di. ff. de vulg. & pup. 45. col. vers. Tertium est notandum. Sic & eodem modo clericus tenetur restituere ecclesiæ bona il la: quod est non parui momenti. Et † an iuramentum præstitum a rogato, & testib. de nunquam id reuelando, valeat, vide cons. elegans Car 38. qui concludit, quod non, [c] & eum refert, & sequitur Fel. in c. intimauit. num. 5. de testi.

2 a

3

4

b

5

ANNOTATIO.

A Eclesiæ. Vide Pau. de Cast. in l. si quis presbyter. C de episc. & cleri. Ioan. Lup. in repe. rub. de dona. inter vir. & vxo.

& vxo.§.39.num.9.Dida.de Segur in l.3.§.fin.num.545. ff. de liber. & posthum.Anto Gomes.in l.9.Tauri.num. 29.D. Ant.de Padilla,in rub.C.de fideicom nu.18 Barthol Cass. in consue.Burg.rubr.8.§.5.nu.8. D.Couar.4.Decret 2.par. c.8.§.5.nu 10.Didac.Perez,in l.21.vers. quæritur vlterius, tit.13. lib 1 ordi.Bermon Co.de publ.concubin.in verbo, qui etiam filios ex tali concubinatu nu.25.pag.321. Grego. Lup.in l.37.tit.7.par,7.in gl.pen. quem vide, Ioan. Royas, in Epitom.successio:c.20.nu.161.quæ opinio communis est & verissima. Licet contrarium, quod huiusmodi bona ad fiscum Principis sæcularis pertineant, tenuerit Velluga in Speculo Princip.Rubr.14.§.nunc videamus.nu.24.a quo cauendum est.

B *Fisco dare.* Adde quod hanc opinionem sequutus est magnus apud Hispanos Greg. Lopez.in l.13 tit 7 par.6. Dom. Soto lib.4.de iusti.& iure quæst.2.art. 1. ad quartum argu. col.2.& nouissime Royas vbi supra:cui opinioni manifestissima ratio suffragatur, nam nemini licet absque veri domini voluntate alienum retinere l. nunquam nuda.l seruus ff. de acquir.rerum domi.l.si quis vi §.differentia.ff de acqui. posses.Sed in casu supra constituto non solum non interuenit domini cõsensus, ex quo causatur dominium, sed potius expressa interfuit voluntas, quod rogatus bona minimè retineat sed potius spurio restituat, & ea ratione cum omni dominio sit destitutus, inde sequitur, vt in animæ iudicio restitutioni sit obnoxius.

Contrariam tamen opinionem tenet insignis Couarr. in 4.decretali.2.par.c.8.§.5 num 9.quo loco affirmat, quod hæres scriptus qui testatori promiserit hæreditatem spurio filio restituere, minimè tenetur in conscientiæ foro ad restitutionem, prius quam a iudice fuerit condemnatus: eũ sequitur diligentissimus D.Perez in l.22. circa finem tit.3. lib.1.ordina.& nouissime idem in l.2.tit.15.lib.8.ordin. fol. 307.versi.ex prædictis Io.Mat.in l 6.gl.8.tit.8.lib 5. ordinamenti noui vbi dicit, opinionem istam & veriorem & humaniorem receptioremq; esse. Qui ea ratione mouentur, quia is qui testanti promiserat incapaci hæreditatem restituere, verus est hæres, & in pœnam leges hæreditatem fisco deferunt, pœna autem ante sententiam in animæ iudicio nõ debetur.iuxta glos.sententiam in c.fraternitatis.12.q.2.quam

Docto-

Doctores commendant in c. 1. de const. maximè Abb. & Fel. idem in c. cum causam. & in c. audiuimus de simoni. vbi Felin. & in c. cum causam, de test. & in c. Rainal. colum. 6. de testamen. & in c. dilect. col. 3 de arbit. & in c. si egressus de iniur. Anton. de Butr. in c. 1. col. 2. de dolo & contu Petrus de Anchar. in reg. possess. colum 13. de regul. iur lib. 6. Bald in l. qui duabus. §. dominus, ff. de condi & demonstr. & in l. iubemus, §. sanè, C. de Sacro. Ecclesi. & in l. id quod pauperib. 4. C. de Episcop. & cleri. Ioan. Imo. in l. stipulatio ista, § alteri. ff. de verb. obliga Corn. cons. 119. lib. 2. Fortun. de vltimo fine illa. 18. Sact. Thom. & Caieta. 2. 2 quæst. 62 arti. 3. Gab. in 4. senten. distin 15. q. 4. Ioan Driedo. lib. 1 de lib Christ. c. 2. artic. 3. Iacob. Septim. in illis eruditissimis Catho Institut. c. 9. num. 31. & gl. illam dicit sing. Corset. in sing in verbo pęna. Anto. Gomez. insignis præceptor noster. lib. 3. variarum resolu. c. 2. num 5. Dida Segura in l. filius dum in ciuitate. num. 15. ff. de verbo. obliga. Marti Nauar. in c sacerdos. nu. 148. de pęnit distin. 6 quam esse communem omnium doctorum suffragio receptam sentētiam fatetur Couar. in epito lib 4 decretali. 2. part. c. 6 § 8 num. 10 Ioan à Medina in codi. de rebus restitu rubr. de rerum diui quæst. 2. fol. 4. fol. 4. colum. 4. Didac. Perez in l. 2. ti. 9. lib 2. orb.

Et licet in prima huius operis editione, prædictam domini Episcopi Couarru. opinionem contra authorem nostrũ secutus fuerim, nunc tamen maturiori consilio contrariam cum nostro D. Præsule Io Bernar amplect. r, innixus rationi quã supra adduxi; & alijs quas cõsulto prætermitto, nec de hoc mirandum est Nam vt præclarè Tullius in Philippicis scribit, posteriores cogitationes solent esse sapiētiores. Nec refragatur dicta glos quam communis sententia iam pridem recepit, quia procedit in legib. illis pęnalibus, quæ iudicis executionem requirunt, non vero, quando nullum iudicis actum exigunt, sed quempiam inhabilem, & incapacem reddunt, quo sanè casu cum talis inhabilis, & incapax sit, absque aliqua iudicis sententia, abstinere debet ab illo actu, vt in casu nostro contingit Vel aliter, & secundo responderi potest, quod prædictæ leges non solum pœnales sunt, sed impeditiuæ translationis dominij, vt si simoniacus, vel vsurarius, aliquid cum simonia. uel vsura susciperet. cap. cum tu. ca. consuluit. cap. quia frustra. de vsur. qui quidem

dem simoniaci,& vsurarij in foro animæ,absque iudicis declaratione,res per Simoniacam, vel vsurariam prauitatem acquisitas restituere tenetur.

Et non solum talis rogatus,casu supra constituto tenetur hæreditaria bona restituere,sed etiam fructus perceptos,& percipiendos.l.eum qui tacitam.ff.de his quibus vt indig. ibi.*Fructus quos ante litem motam perceperit restituere*.l. prædonis,ff de petit.hæred ibi.*Prædonis loco habetur, qui fidem suam interposuit,ut restitueret hæreditatem incapaci*.Prædo vero tenetur restituere fructus perceptos, & percipiendos, l. sed & si lege,§ quod autem ait,ff.de pet hæred.l.si de possessione,C.vnde vi,cap.grauis,de resti spoliat l.39.titu.28. par.3.Ex ea ratione,ille qui prædonis loco habetur, sicuti ad rei restitutionem tenetur, eodem modo ad fructus qui sunt pars rei.l.4.ff de vsufruct.

Illud vero circa hoc summè notandum censeo, quod si absque aliqua lege,nulla conditione interposita, bona sua testator alicui amico reliquisset,eo animo ductus, vt filio spurio restitueret,alias nihil ei relicturus, is iure potest ea bona retinere, ita tenet egregius Domi.Soto vbi paulò ante allegaui.Sequitur D.Perez in l.2.tit.15.lib.8.ordina. fol. 306.Roias in dicto cap.20.num.154.Et ratio est,quia volũtas illa in animo retenta,nec verbis,nec alio modo expressa,nihil operatur.l.si repeten.C.de condi.ob cau.l.si mater C.de dona.ante nupt.l.dedit tibi,§ si quis quasi.ff. de condi caus.data non secu.Tum etiam quia in tali institutione, solum interuenit quædam præsumptio, quod ob id bona amico relicta fuerint,vt spurio filio restitueret, quæ præsumptio in animæ iudicio non obligat.cap.tua.de sponsa.Inno. in cap.quia plerique.in prin.de immu.Eccles.Bald.in l.cum quis.num.14.C.de iur.& facti igno.& in l.ea quæ,nu.2.C.de cond indeb.Abb in cap.is qui fidem.de sponsa.Dec.in cap. 1.num.18.in prima lect.& in 2.num.10 de consti. & in const.& in cap nouit.num.10.de iud & In rubr.ff de hæred.instit. num. 25. Forus equidem conscientiæ est forus boni & æqui coniuncti,tribunal veritatis & non fictionis, vt scribit Bald.in l.vni.num.6 C.de confess.& in c.mulieri. de iureiuran.vbi scribit, quod conscientia est, quædam consonanta animæ ad Deum,ex concordia spiritus & voluntatis. Et plures alias conscientiæ diffinitiones tradit Ias.in rubric. ff. de acquir.

tequir. possess. nume. 20. & in §. sed istæ quidem num. 101. inst. de actionibus.

Horum quidem bonorum restitutio tam in animæ iudicio, quam in foro conscientiæ ita facienda est, nam si bona publicè contra legis prohibitionem, testator alicui relinquit, vt incapaci restituat, hoc casu venientibus ab intesta to restitutio facienda est. Si vero clam & occultè, fisco resti tui bona debent, l non intelligitur, §. si quis palam, ff. de iure fisci, l. in tacitis, l. Lucius, §. testamento, ff. de lega. 1. l. si quis in fraudem, ff de his quibus ut indig. l. etiam. C. ad leg. Falc. tradit Bar. in l. fina. num. 4. C. de his quibus vt indig. & in l. 1. C. de natu. lib. glo Bar. & Docto in l. si pater, C. de hæred. instit. tradit Decius consi 311. num 5. Cardin. Paleot. in tract. de nothis c. 43 Franc. Mar. decis. 256.

Quod non. Adde quod hanc Car. opinionem refert & sequitur Marti Nauar. in c. inter verba 11. quæst 3. parte fin. car. 65. Quæ procedit quando quis a iudice interrogatur, vel testimonium eius exigitur, præcedente infamia contra ipsum tacitæ fidei, alioqui si crimen occultum sit, & de pœna tantum soluenda tractaretur, non verò de damni illati restitutione, non cogitur quis dicere testimonium, nulla præcedente infamia, quod si responderit, casu quo minimè testimonium dicere teneatur, oportet respondere, vt verum dixisse constet: sic opinionem istam interpretatur insignis Couar. lib. 4. Decretali. 2. par. cap. 8. §. 5. nume. 10. sequitur Ioan Mati. vbi supra, qui vtilissimas quæstiones circa huius ca. argumentum diligenter scrib. B

CALVMNIATORES. Cap. LXVII.

1 *Calumniator dicitur qui falsa crimina obijcit.*
2 *Succumbens in causa, punitur eadem pœna, qua puniendus erat accusatus.*
3 *Clericus calumniator qua pœna puniendus sit.*
4 *Causa iusta excusantes aliquem a calumnia, qua sint.*
5 *Corporalis pœna, non solum infligitur de iure Canonico, propter ueram calumniam, sed etiam propter præsumptam.*

1 PRæmisso prius † quod ille dicitur calumniator, qui
a falsa crimina [a] proponit, ut in c si quem, §. notandum,
2.q.3 & per Ant. in rub. eiusdem tit. Et quod regulari
2 ter † si succumbit in causa, punitur eadem pœna, [b] qua ve-
b niebat puniendus accusatus, vt in c. 2. eadem causa & qó. &
3 in c. 2. 5. quæ. 6. Et per Ant. & Abb. in d. rubr. Clericus † ca-
lumniosus accusator priuatur officio, & verberatus publicè
in exilium mittitur. vt in c. 1. de calum. facit etiam tex. in c.
quia iuxta. 5. q. 6. Aduerte tamen quod hæc non est ordina-
ria pœna clerici calumniatoris, sed illa eadem qua punien
dus erat accusatus, & ideo in d c 1. fuit imposita illa verbe-
rum & exilij, quia non erat proportionabilis accusatori pœ
na qua erat puniendus accusatus, secundum Anto & Abb.
ibi. ideo caueat iudex ne erret, credens hanc esse ordinariā
pœnam calumniatoris. Sed sequendo doctrinam Ant. ibi, in
4. not. quatenus pęna accusati congruit accusatori, eatenus
est imponenda, & quatenus ei non proportionatur, alia cor
poralis loco eius subrogatur. Clericus tamen denunciator
criminis, & in probatione deficiens, ab officio & beneficio
suspenditur, donec innocentiam suam purget, ut in c. si eo.
tit. Et hoc ex ratione, quia denunciator dr̄ impropriè calū-
niator, qui alias similitudine supplicij puniretur secundum
gl. & Ant. ibi, per quos etiam vide qualiter tunc innocen-
tia denunciatoris purgari debeat. Et procedit dicta pœna
suspensionis, etiam si denuncians intenderet pœnitentiam
tantum, & non pœnam imponendam esse, ut per Abb ibi,
in fi. Dicitur præterea & alio tertio modo clericus calum-
niator, quando in personam electi uel postulati aliqua obij
cit, & deficit in probatione, ut probat tex. in c. 1. de elect. in
6. ex quo notat ibi gl in verbo calumniæ, quod in excipien-
do, accusando, & denunciando, dicitur quis calumniari: pœ
nā uero eius, qui calumniatur, hoc modo descripsit tex. ibi,
videlicet quod a beneficiis ecclesiasticis triennio se nouerit
esse suspensum, ad quæ si intra illud tempus propria temeri
tate se ingesserit, eis ipso iure perpetuo sit priuatus, nisi ma
nifestissimis constiterit documentis, quod ipsum a calum-
niæ vitio causa probabilis & sufficiens excusaret: Aduerten
dum autem est, quod cum ille tex. imponat pœnam calum
niatori obijcienti in personam electi, non videretur exten-
denda ad quęcunq; clericū calumniam cōmittentē in exci-
piendo

piẽdo cotra aliũ in alia materia, sed tũc arbitrariè puniendum existimo, eo præcipue, quia crimina in modum exceptionis probata non sic nocent criminoso, iuxta no. in ca. 1. de exceptio. Qua autem pœna punierint antiqui Canones falsa crimina obijcientes, vide concil. Arelatẽse secundũ in Cano. 24. vbi disponitur eos, qui falsa fratribus obiecisse cõ uicti fuerint, placuit vsq; ad exitum nõ cõicare, sicut magna Synodus ante constituit, nisi indigna satisfactione pænitue rint. Quæ sunt vero † causæ iustæ [c] excusantes aliquem a ca 4
lumnia, uide gl. in d. c. 1. de elect. in 6. in verbo sufficiens, q̃ c
ponit duo exẽpla. Et vide Bar. in l. cũ quidam. §. quod dr. ff. de acq. hær. vbi per illum tex. dicit, ꝙ quando esset publica fama, excusatur. [d] qui fuit credulus, & accusauit, vel denun d
ciauit aliquem de maleficio, de quo erat publica fama, & non potest puniri pœna quæ imponitur proponenti falsas accusationes, & dicit sæpius fuisse de facto obtentum. Idem voluit Bald. in l. fin. C. si seruus, aut liber. lib. 10 quos refert Ias. in prædictis, & alijs locis, in l. 1. in prin. ff. de eo per quẽ factum erit. An autem præsentatio vnius testis releuet a pę na calumniæ, [e] vide Ana. in c. 2. de calũnia, in 4. col ex quo e
colliges quod releuat, nisi alias esset consuetus calumniari, & in alio casu, quando reus nihil probat, pro quo allegat Ant. ibi, & Bald in l. fi. C. de probat. Et not. quod eadem sen tentia est condemnandus calumniator, qua reus absoluen dus, [f] vt notat idem Ant. in d. c. in 3. not. & Abb. in 2. nota. f
qui etiam addit, ꝙ si calumniator non est puniendus tempore suo, & reus fuit absolutus, potest postea puniri ex nobili officio iudicis: quod not. ex tex. ibi, regulariter autẽ prę sumitur calumniari, qui nullas probationes producit, nisi in casibus no. per Ant. in d c. 1. quos transcripsit Panormit. ibi. Vnum præterea, quod est notabile aduertat Iudex in hac materia, quod † non solum propter veram calumniam com 5
missam in causa criminali potest imponi pęna corporalis de iure canonico, sed etiam propter præsumptam calumniam in causa ciuili. Probat hoc singulariter tex iuncta gl. fi. in ca. fi. de dolo & contumacia, qui non est alibi, secundum Inn. vt refert Ioan. de Ana. in c. 1. de calumnia, in colum 3. Crederem tamen quod quamuis hoc verum sit, mitiori tamen pœna licet corporali puniendus est calumniator in ciuili, quam in criminali causa.

ANNOTATIO.

A F*alsa crimina proponit.* Adde l.1.§.1.ff. ad Senatusconf. Turpi.sic M. Cicero contra Salustium inquit. *Sed est quadam calumnia quam vnusquisq; nostrum testante animo suo fert de eo qui falsum crimen bonis obiectat.* Laurentius Valla.6.lib.elegan.c.50.*Calumniari* (inquit.)*nihil aliud esse quam cauillari.* Cuius opinionē falsam esse censet And. Alc.lib 4.de verb.sign. Sed hæc tractent Grammatici:apud nos vero illud scire oportet,qđ accusator eo ipso quo propositā accusationem non probauit, præsumitur calumniari. gl.in c.2.in verbo,calumniandi,de calumnia, quam esse cōmunem sniam fatentur scribentes ibi,maximè Abb. num.5. Mari 7.Anan,nu.19.Felin.nu.6 Aret.in c. super his, nu.27. in fine,de accus.apost.ad Angel.in tract malefi. in verbo. Et ad querelam nu.7.Villal in sua collect.com opin litera, C. nu.2.Bossi.in tit.de accusationi.nu.19 Iul Clar.lib.5.recep. sent §.fi quæst.62.vers.dixi supra & eruditissimus Iacobus Menoch de arbitr iud.quæst.lib.2.centu.4.casu,321.nu 4. multaque congerit Mascard.de proba vol.1. conclu. 21. Et calumniator dicitur qui semel tantum calumniosè accusauit ex Ripæ sententia.c 1.nu 96.de iudi.

Nec ab hac præsumpta calumnia quis excusabitur, etiā si tempore propositæ accusationis iurauit de calumnia. Ita communiter tenetur,vt fatetur Abb.in c calumniam. num. 4.de calumniat.eandemque opinionem communem esse fatetur Alex.in l.properandum §. sin autem vtraque. nu. 21. C.de iudic.Card.Alex.in c.in primis.§.de Episco col 3 2. q 1.& communis practica eam obseruat,vt fatetur Sali.in l. qui crimen nu.14.C.qui accusa non poss.

B *Eadem pęna.* Adde quod cum talionis pœna antiquata sit hodie,calumniator extra ordinem iudicis arbitrio punitur. Bald.in l. Athletas.§,calumniator nu.6. de his qui not. infam. Abb.in c.1.in fine,vbi Fel.nu 1.de calumnia. Hypp. in l.quæstionis modum.nu.52.ff.de quæstio Boss in tracta. delicto.tit.de accusationi.nu.17.& tit.de calumniato.nu.8. D.Præsul Couar.libr.2.vari.resol.c 9.nu 1.And.Alcia. libr. 9 parerg.iur.cap.8.sic hodie concilio Prouinciali Tolet.celebrato anno Domini.1565.act.2.c 12. diffinitum est, quod si fiscalis apud iudicem ecclesiasticum temere aliquem accusasse

cusasse constiterit, non solum expensarum solutione, sed alia pœna iudicis arbitrio propter accusationis temerariæ calumniam puniendus est. Et de varijs calumniantium pęnis lege Iac. Menoch. d. lib. de arb. iud. quæstio. q. 2 centu. 4. casu 322. & Regiam l. 5. tit. 1. par. 7. & ibi Gregor. in verbo. *Tal malicia*. & l. 27. & l. fi. tit. 17. par. 3. & ibi eundē Gregor. *Not. de varijs calũni. pęnis.*

Illud autem non est prætermittendum, quod scribit Do. Soto, lib. 5 de iusti. & iure. quæst. 5 art. 4. hanc talionis pœnam contra calumniatores diuino iu[illegible]probari, Exo. 21. & Deut 20 quod eleganter ipse de more explicat Arist. vero lib 6. Polit. c. 5. asseuerat, in benè instituta rep grauiter calumniatores puniendos esse, quoniam non populares in iudiciũ vocare cõsueuerũt, sed nobiles. Vnde Demosthenes in oratione cõtra Astrolog calũniatores crudeles appellat, ipsos quoque veluti Viperinam habentes naturam puniendos esse, & vsq; ad radices esse penitus extirpandũ ex republica hoc genus hominum calumniatorum veluti hostium naturæ, prudenter admonet Erat equidem olim lex Memmia contra calumniatores inuenta, vt ait Cicero, pro sexto Roscio, ne liceret in iudicio legibus, aut Maiestate populari abuti ad quęstum, & libidinem, & ita accusare, uel id obijcere, quod planum facere, non modo possis, verũ nē coneris: sunt equidem calumniatores seuerissimis pęnis plectendi Et ideo non immerito Agesilaus seuerius calumniantes quam fures prosequebatur, quod annotauit doctissimus Nicol Anto. Graua in anno ad practi. Octauiani Vestr. lib. 6 c. vlt. num 22, Apud Romanos vero aliquando calumniatores ab vrbe eijciebantur, vt author est Cornelius Tacitus lib. 5. annali. Et lex antiqua Vuisigothorum aduersus calũniatores talionis pœnam statuit, vt qui accusauit innocentem, pœnam suscipiat quam pateretur accusatus si de crimine fuisset conuictus, vt in l 5 tit. de iudic. furti, lib. 7 C Vuisigothorum. Ex lege vero Charundæ in calumnia depræhensi mirtho coronati per vrbem circũferebantur. erat sanè apud eos ignominiosa pœna mirtho coronari, vt refert Diodorus Siculus, lib. 12. Biblio. Cum Iulius Cæsar puniret seditionem iuxta Placentiã ab exercitu suo cõmissam, & cũ inter seditiosos quidã qui nihil peccasset ductus ad eũ fuisset Cęsar ductorē, ꝙ illum accusasset eius loco interfici mãdauit, ut refert Appi. Alex lib. 2. de bello ciui. Et in huius tãti

criminis detestationem, non vulgariter conducit quod legitur Esther c.8. Aman calumniatorem laqueo fuisse suspensum, ob eam causam, quia Mardocheum innocentem suspē di calumniosè totis viribus intenderat.

C *Causa iusta*. Vide decem causas propter quas accusator excusatur a calumnia, quas diligentissimè de more scribit Iacob. Menoch. de arbitra. iudi. quæst lib. 2. centur. 4. Circa quod prætermittendum non est, quod licet calūniator ob dictas causas excuse[illegible], vt non teneatur similitudine supplicij, vel alia pœna quæ in locum illius sit subrogata, non tñ excusatur, quin iniuriarum actione possit cōueniri, ita multis probat Soci. sen. consi. 118. col. vlt. lib. 1. Menoch. qui alios allegat d. nu. 33. sicut nec excusatur, ab expensarum condēnatione, vt scribit Abb. cons. 78 in fi. lib. 2. Boss. in tract. caus. crimi tit. de accusa. nu. 28. qui hoc declarat, nisi magna, & plus quam iusta esset causa.

D *Excusatur*. Adde Guido. Papæ, decis. 446. nu, 1. Matth. de Afflict. in 1. par. constit. rubr. 23. n. 11. quam opinionem communem esse fatentur eam sequuti Abb. d. cons. 78. nu. 1. pract. Conrad. fol. 231. num. 17. Iulius Clarus lib. 5. recepta senten. §. fi. q. 62. vers. sed pone.

E *A pœna calumnia*. Adde Spec. tit. de calum. in fi. Fel. in c. 2. not. 3. de calum. Iacob. Menoch. vbi paulo ante allegaui, quem vide.

F *Qua reus absoluendus*. Nota tamen vtiliter, nè in practica erres. quod licet calumniator possit eadem sententia condemnari, qua reus absolui, in ordine tñ procedendi, sñia absolutoria præcedere debet, & postea successiuè nō diuertendo ad alia, accusator de calumnia condemnandus est, ita cōmuniter receptum est, vt fatetur Salic in l. 1. n. 3. C de calū. Et receptissima practica est, quod iudex prius quam accusatori terminū statuat, vt se defendat, alleget, & probet causas, pp quas non debeat de calumnia condemnari, qñ vero nihil allegauerit, & probauerit, eadem sententia debet condemnari ita Bar. in l Athletas. §. calumniator. nu. 6. ff. de his qui not. infam. si vero iudex nō statuto dicto termino, accusatorem condemnauerit, in sindicatu tenetur, & condignis pœnis est plectendus, vt scribit Ang. in tract. malefic. in verbo Et ad querelam nu 7. quem refert & sequitur Iul. Clar. multis nominibus clarissimus, d. q. 62. versi. sed quæro.

M A-

MALEDICI. Cap. LXVIII.

1 *Clericus maledicus veniam postulare cogitur.*
2 *Clericus, qui in Romanum Pontificem linguam laxauerit, iudicis arbitrio est puniendus.*
3 *Pœna tex. in c. felicis, de pœnis, lib. 6. an locum habeat contra illũ, qui contumeliosa verba contra Cardinalẽ protulerit.*
4 *Religiosi, qui sermonibus suis prælatis ecclesiarum detrahũt, qua pœna sint puniendi.*
5 *Clericus murmurans qua pœna sit puniendus.*
6 *Contra Clericum, qui aliquem diffamauit, iniuriarum actio ne agitur: qui si condemnatus fuit, infamis efficitur.*
7 *Clericus iniurius, an palinodiam recantare teneatur.*

CLericus † maledicus maxime in sacerdotibus cogatur ad postulandum veniam, & si noluerit, degradetur, nec vnquam absq; satisfactione ad offm̃ reuocet. Ita placuit patrib. Carthag. Concilij. 4. vt habetur in c clericus maledicus, 46. dis. Si autem † clericus verba aliqua in depressione officij, & beneficij Romani Pont. protulerit, tunc tex, in c. 1. de maledi. præcipit illum a temeritate tali compescendum per iudicem nulla pœna declarata, ex quo vr̃ illam reliquisse arbitrio suo: cum enim verba, quæ maledici dicere possent in detrimentum Romani Pontificis, & sedis Apostolicæ essent varia, & non æqualis grauitatis, & culpæ, meritò non potuit certa pœna declarari. Iudex ergo consideratis qualitatibus personæ, verborum, & loci, & alijs quę in arbitrarijs consideranda veniunt, clericum in hoc delinquentem punire debet: dum tamen aduertat, quod si verba clerici cõtra Rom. sedem prolata habent in se speciẽ hęresis, puta si dixerit Papã non posse condere Canones, tunc punire debet illum tanq̃ hæreticum, ut no. Ioã. de Ana. ibi, in col. 2. in princ. allegando glo. not. in cap. generali. in versic. inhibemus, de elect. lib. 6. quæ licet hoc in terminis non dicat, tamen optimè facit in argumentum. Pro quo faciunt notata per Felin in c. 1. de consti. colum. 3. Et quamuis idẽ Ioan. de Ana, vbi supra. in 3. col. audeat affirmare quod † pœna tex. in c. felicis, de pœnis, lib. 6. habeat locum contra illũ qui contra Cardinalem uerba iniuriosa protulit, [a] motus principaliter, quia dictus tex. punit percutientem Cardina-

1 2 3 a

lem : & verbum percussio comprehendit verbalem percussionem, secundum Bar. in loco per eum allegato. Et motus etiam ex eo, q dispositio d tex. est inducta principaliter fauore Ecclesiæ Romanæ, & pro ipsius quiete, & ideo potest extendi, licet sit facta in odium delinquentium. Hoc tamen non videtur mihi, salua eius authoritate, posse iure sustineri: nam licet verum sit, q verbum percutere comprehendat verbalem iniuriam : quis audebit ex hoc inferre, q pœna grauis imposita percutienti comprehendat verbis iniuriā inferentem ?

Quanto minus credendum est Romanum Pontificem, qui tot & tam graues pœnas inflixerit insequentibus hostiliter, vel percutientibus Cardinalem, voluisse eas omnes pati illum qui solum verbis quantumuis contumeliosis Cardinalem offenderit, cum uerbalis iniuria quantumuis grauis Cardinalibus illata, mitioribus pœnis & satis condignis possit sufficienter emendari. Religiosi † autem qui in sermoni
4 bus suis prælatis ecclesiarum detrahunt, per duos menses subiacere debent illis pœnis, quæ secundum eorum regulā uel statuta pro grauibus criminibus seu culpis, eis consueuerunt imponi: super quibus absque manifesta necessitate cū eis non valet dispensari, vt statutum est in Concilio Viennensi, de quo in clem. 1. in §. Quibus de priuileg. Clericus vero, † qui murmurat, alienus sit a fratrum vnitate, & opus
5 eius abijciatur: itaque iuxta mensuram operis in hoc peccans, sacerdotis iudicio pœniteat, ita cautum est in 8. Synodo, Gratiano referente, in c. Alienus 90. d. Si tamen † cleri-
6 cus aliquem iniuriosis verbis diffamauit, poterit ille contra ipsum clericum agere actione iniuriarum, & si fuerit condēnatus, efficitur infamis: [b] vt probat text. & ibi notat Abb. in
b c Cum tit, de re iudic. qui dicit illum text. procedere etiam in clerico, secundum unum intellectum: quod procedit siue agatur contra eum criminaliter, siue ciuiliter: quia vtroque modo damnatus actione iniuriarum incurrit infamiā, vt concludit Abb. ibi, in 1. col. post glo. ibi. licet glos. contrarium senserit in c. At si clerici, de iud. Et siue verum dixerit, siue falsum, quādo id facit animo iniuriandi & sine cau
c sa, nihilominus tenetur actione iniuriarū, [c] concludit Abb. in d ca. Cum tit in fin. col. post plures per eum relatas opiniones, & ponit etiam addi. Bar. quæ plures doctores refert,

in

in l. 3. in princ. ff. de lib. & posthum. in add. incip. Pro statuto Crederem præterea in his regnis Castellæ & Legionis posse clericum condemnari ad petitionem iniuriati, ad hoc vt in præsentia iudicis & bonorum hominum dicat se mentitum [d] fuisse, quum ita cautum sit, & seruari soleat in laicis, per l. 2. tit. 3. lib. 4. fol. 50. quæ lex etsi posset dici clericos non comprehendere, tamen ex æquitate quadam videtur ꝙ Iudex ecclesiasticus possit imitari illam, cuius arbitrio pœna in hoc casu relicta est, præcipuè attenta doctrina Doctoris de Pala. Ruui in Repe. rub. de donat. in tit. uir & vxor, in colum. 5. vbi post Didacum de Viladiego Doctorem etiam Hispanum in loco per eum relato tradidit, ꝙ deficiente iure canonico, recurrendum est ad iura & consuetudines regni, non autem ad iura Imperatorum, vel Iurisconsultorum. Et licet Præpos. in ca. Consuetudo. 1. dist. in 3. col. & Petrus de Rauenna in alphabeto aureo, in allegationibus in materia consuetudinum, in prin. in 5. col. ad fin. teneant contrariũ, & sic ꝙ in Hispania iudex ecclesiasticus potius debeat iudicare secũdum leges Imperiales, quam secundum leges Regni: tamen hanc meam conclusionem corroborat opinio Præpos. ibi, dum tenet, quòd deficientibus iure canonico, & ciuili, recurrendum est ad ius municipale, vel ad particularem loci consuetudinem, ut accidit in casu nostro, in quo leges ciuiles deficiunt, nihil prouidentes in hoc casu, prout est specialiter prouisum per legem regni. pro qua etiam opinione mea, facit doctrina Abb. in c. Ecclesia sanctæ Mariæ. de consti. col. 5. videlicet, quòd vbi lex esset fundata super ratione naturali, potest Iudex ecclesiasticus illam seruare, non ratione legis, sed ratione naturali. Sed quis dubitat quod iustum sit, & rationi naturali congruum, ꝙ clericus, qui falsum crimen alicui imposuit, ex quo læsa est fama illius, dicat se mentitum esse, vt per hoc fama illi restituatur, maxime cum ad hoc teneatur tanquam Christianus, & ad id a confessore etiam non petente iniuriato, cogendus sit. Quod tñ procedere posset, quando conuitium esset falsum, quia tunc verum esset cõuiciantem mentitum fuisse: & tali casu illa est prior satisfactio, quæ præstari potest iniuriato, neque ex eo refutanda est: quia uidetur illam satisfactionẽ facientem infamẽ effici, quum iã ex ipsa cõdemnatione, et si non dãnetur ad verborũ retractationẽ, infamis remaneat,

neque

neque enim Iudex vt pius sit iniurianti, crudelis debet esse iniuriato, qui tali modo honori suo satisfieri petit: cũ alias si in sola pecuniarum pœna, vel alia condemnaretur, semper crederent aut saltem suspicarentur illi, qui verba iniuriosa audierunt, illum dixisse verum, nisi eum se retractantem, & palinodiam decantantem audierint.

ANNOTATIO.

A Protulerit. Adde Felin. qui hanc Ananiæ opinionem approbat, in c non dubium, de senten. excomm. eam tamẽ reprehendit authorem nostrum sequutus, Insignis D.D. dæcus Couar lib. 1. variar resolu. c. 11. num. 5. vbi scribit, quod cum anno Domini, 1543 Salmanticę interpretaretur text. in ca. nuper. de senten excomm. Ananiæ opinionem publicè impugnauit prout ibi falsam esse demonstrat, & Petrus Placa. lib. 1. Epit delictor. c. 2. nu 28. Et contra Ananiæ opinionem adstipulatur quod scribit Aymon consi. 6. col 2. minimè esse crimen læsæ maiestatis in Principem verba iniuriosa dicere: diuersa quidem hæc sunt, cum a Iustiniano Imperatore diuersis titulis explicentur, C. ad leg Iuli maiest. & C. si quis Imper. maledixe. quo quidem argumento doctores sæpe vti solent. Oldrad cons. 210. col. 1 Abb. cons. 57. col. 3. lib. 1. Hyeron. Gig. in tract. de crimi. læsæ maiest. pag. 28. tit 8 lib 8. ordin. in verbo, *Tales cosas*.

Efficitur infamis. Adde quod hanc opinionem communẽ esse fatentur eam sequuti Felin in c. cum te. nu. 9. de re iud. Corset. in tract. de minimis 2. p. ver. 26. Pract. Conradi. fol. 408. nu. 21 Iul. Clar. lib 5. rescep. senten. § iniuriam, versic. Item condemnatus nouissimè Ioann. Martinez de Olano, (vir admodum diligens) in concordi. antinomi. iuris com. & Regij in litera L. nu. 9. qui omnes fatentur inter doctores receptum esse, iniuriarum actione de iure communi cõdemnatum, infamiæ nota affici, etiam si iniuria sit leuis; qua in re lapsi sunt Villalo. Hispanus in lib. commun. opin. in parte iniuriarum actione, & Petrus Auenda. in dictiona. ll. regni in verbo, *Atroces*, & dictæ communi sententiæ suffragatur Regia l. 5. tit. 6 p. 7. l 1. tit. 9 ead. par.

B *Tenetur actione iniuriarum*. Adde quod opinionem istam communem fatetur Curti. iunior, in l. fi. nu. 30. ff. quod quisque iur. Tu vero dic, quod si delictum quod detegitur Reipublicæ

publicæ

publicæ expedit quod detegatur, tunc nulli pęnæ locus est, si verò non expediat reipublicæ, tunc qui crimen reuelat, vel defectum obijcit, pro modo culpæ est puniendus, ita Bar. in l. eum qui nocêtem in prin. ff de iniuri. quam opinionem communem esse fatetur Alex. in l. 3. in prin. num. 6. ff. de lib. & post h. Villalo. in collect. comm. opin. litera A. num. 29. Placa in Epito. delicto. c. 1. nu 3. Iuli. Cla. lib. 5. receept. Sent. § iniuriam versi. Item quæro. Regia tamen l. 1. tit. 9. p. 7. nullo modo admittere videtur supradictam distinctioné, nam expresse diffiniuit, quod si quis veram iniuriam alteri intulerit, licet non intersit Reipublicę notam fieri, & licet nocendi & iniuriandi animo obiecerit, actione iniuriarum non tenetur. Sic equidem ex lege illa colligitur cum dicit. *Pero si a quel que deshonorasse a otro por tales palabras o por otras semejantes de a quellas se otorgasse, y quisiesse demostrar qui es uardada quel mal que le dixo del no cae en pęna ninguna si lo probasse*. Idemque melius ex illius legis ratione deducitur cum dicit, *est oes por dos razones, la primera es, porque dixo verdad, la segunda es, porque los fazedores del mal se recelend lo fazer por el afrenta y por el escarnio que rescribiran del.* Sic legem illam interpretatur noster Gregor. integritate vitæ, & bonis omnibus commendandus ibi, in glo. incip. *Que es uerdad*, verum D. Præsul Couar. lib. 1. varia. reso. c. 11. num. 6. existimat ab iniuriarum actione illum liberum nó esse, qui in iudicio, vel extra iudicium, propriæ uindictę causa, conuitium aliquod alicui dixerit, non vt ei, vel reipublicæ consulat, licet verum crimen obijciat, & Reipublicæ manifestum fieri intersit Idem sequitur Pet. Placa, vbi paulo ante allegaui, nu. 7. Dida. Perez, qui expressè reprehendit Grego. in rubr. tit. 9. lib. 8. ord. vers. aut delictum, & hęc opinio in controuersijs forensibus recepta est, & merito, vt ansa obijciendi crimina iniquo animo, omnino tollatur. Licet Regia d. lex plurimum refragetur.

Interpretatur Regia lex 1. ti. 9. p. 7.

Illud equidem expeditissimum est iure Pontificio supradictam communem distinctionem non esse admittendam, cum eo iure minimè excusetur qui iniuriosa verba in aliũ protulerit, licet vera sint, cum prius charitatiua monitio p̃cedere debeat. Ita doctores communi consensu receptum fatentur, Alex. de Nęuo conf. 82. nu. 5. in fi. Iul. Clar. in li. 5. recept. sent. §. iniuriam vers. Item quæro in fi. quæ doctrina

cele-

celebris est, & in tribunalibus Ecclesiasticis non vulgariter notanda:vide etiam aliqua lectu non indigna,quæ circa dictam Bart distinctionem scripsi in meis annotationibus ad istum dominum Episcopum in reg & fallen.regu.784 incip veritas conuitij.

D *Se mentitum.* Adde quod opinionem contrariam tenuit Boer.conf.4.nu.4.Did Perez,in lib. 1 ord.idem in l.3.vers. de maledico.tit.8.lib.8 ord.Petrus Placa,in Epit delict.li.1. c.1.nu.14 D.Ant.de Padilla,in l.quamuis.nu.9.C.de iur.& fact.ignor.qui omnes authorem nostrum reprehendunt, & merito mea sententia,quia clericus ob tale crimen habet a iure Canonico pœnam statutam, vt veniam ab aduersario petere cogatur,vt in c.clericus maledicus, 46.dist.igitur illa pœna clerici a suis prælatis puniri debet: non equidem oportet, vt ex alienis tribunalib.extraordinarias, & crudeles nimis pœnas reportent.Quam etiam sententiam nō mediocriter adiuuabat, quia sicut nobilis non tenetur palinodiam recantare,pari ratione,nec sacris ordinib. insignitus, quia priuilegium militis sæcularis ad militem cęlestis militiæ extenditur.iuxta glo sententiam,in l.miles.ff.de re iud. & quāuis Oldr.& Alb.illius opinioni contradicant,nec seruari eam Pau.de Cast affirmet:eam tamē sequitur ibi Bart. nu.3 & cōem esse testantur eam sequuti Alex. nu.3 Ripa. nu 5 idem quoque voluit gl.in c.studeat.50. dist. & harum glossarum opinionem præter ordinarios interpretes, cōem esse testantur Io Lup.in rep rub.de dona.inter vir.& vxor. §.37.nu.16.Guil.Mainer in l. in omnib. causis id obseruař. nu.13.ff de reg.iur.Gom.in prin Inst. de act.nu.65 Bello. in rub Insti.de test.nu 4 Couar lib.2.var.resol.c 1 nu 9.atque iuxta eorum opinionem iudicauit olim Capel Tholos. decis.245. esset sanè satis iniquum, ꝙ miles sæcularis militiæ, hoc priuilegio frueretur, non vero miles cęlestis militiæ, cum non solum huius dignitas illius dignitatem superet,verum Regalem quoq; peruincat cap.duo sunt quippe. 96.dist.& quanta differentia est inter Solem & Lunam,tanta est aut certe maior,inter Imperiū & Sacerdotium.c. soli tæ.de maiori.& obe. idq; latissime probaui in mea adolescētia in illius tex.relectione, quam de huius Cōplutensis Academiæ more publice feci, pro obtinendo gradu licentiæ in sacro iure Canonico anno Domini 1559.& ætatis nostrę vigesimo.

Clericus an teneatur palinodiā recantare.

gesimoprimo quo sacratissimorum decretorum cathedram obtinui die vero vndecima mensis Februarij. Quamuis nõ desunt multi viri nostræ classis, & non infimi nominis, qui constanter asserant, ꝙ nobilis quem vulgo *Hijo dalgo*, appellamus, teneatur etiam iure Regio recantare palinodiã. inter quos non infimum locum obtinet egregius Aduocatus Petrus Nun de Auend de mand Reg. Hisp 1 par. c. 20. nu. 6. & Otalora tract. de nob. 5 p c vlt. Tametsi in his Regnis lõge aliter receptum sit, cum nobilis minime teneatur obiectum conuiciũ retractare, sed soluendo quingentos solidos liberatur. vt testatur Otalora vbi sup quæ praxis ea ratione fulcitur, quia pęna l. 2. tit. 3 lib 4 for. & l 2. ti 9. li. 8 ord. & l. 70. in curijs Segouiæ celebratis anno 1532. ꝙ qui intulit iniuriam teneatur palinodiã recantare, ignominiosa pęna est: qua quidem nobiles puniendi non sunt, secundũ Fulg cõsi. 167. quem refert, & sequitur Couar. li. 2. var. resol c 9. nu. 1. & lege de hoc latissime And. Tiraq. in tract de nob c. 20 & in tract. de pęn. cau. 31. Hodie vero cessat omnis disputatio, cum Regia constitutione hoc sit diffinitum, nempè l. 2. tit. 10. li. 8. ord. nnui. ibi *Y si fuere hijo dalgo, no sea condenado a que se desdiga por ello, y pague quinientos sueldos, y por ellos dos mil marauedis, la mitat para nuestra camara, y la otra mitad para el querelloso, y de mas de suo el iuez le ponga la mas pena que le pareciere segund la qualidad de las personas, y de las palabras.*

Nobilis non recãtat palinodiam.

Ex quib. manifestè constat, authorem nostrum fuisse hallucinatũ, cum tenuerit clericũ pęna d. l. Flor. & ord puniendum esse: sequor equidem illorum authorũ sententiã, quos in huius annotationis principio allegaui, quam semper in controuersijs forensibus receptam vidi, eamque primus omnium Salmanticæ publice olim legendo sequutus fuit insignis, & magni nominis præceptor meus Doctor Gutterius Diaz de Sandoual, & Norgerol, Sacrorum Canonum professor primarius. cuius anima iam ad superos euolauit.

D. Sãdoual laudatur.

VENATORES. Cap. LXIX.

1 *Presbyter vel diaconus, qui venationem sępius exercuerint, qua pœna puniuntur.*

2 *Subdiaconus aũt, hoc delictũ ꝑpetrans, qua pœna dignus sit.*

3 *Quid aũt si alij clerici in minorib. cõstituti i hoc deliquerint.*

Monitio

4 *Monitio an requiratur ad incurrendam pœnam, in hoc crimine iure Pontificio statutam.*

5 *Clericis adeo venatio prohibita est, quod huic prohibitioni per contrariam consuetudinem non potest praescribi.*

6 *Clericis, sanitatis, vel recreationis causa, venationibus vti non prohibetur.*

1 PResbyter † in voluptate venandi sæpius detentus suspenditur duobus mensibus. Diaconus vero ab omni
a officio suspenditur:[a] vt in in cap. 1. de cleri. vena. quę pœna habuit originem a Concilio Aurelianen. de quo in c. Episcopum, 34. dist. Qui tamen tex. est in Concilio Agathē. Canone 55. qui incipit: Episcopis, & non inuenitur in Concilio Aurelianensi. Aduerte quod dicta suspensio presbyteri debet esse ab omni officio, sicut, & suspensio Diaconi, secundùm Abb. in d. c. 1. in fi. post Ioan. And. licet tex. hoc ita clare non dicat. Et nota magnam differentiam inter pœnā presbyteri, & diaconi, de qua hic: nam cum presbytero (cū sit præfinitum tempus suspensionis) non dispēsabitur, cum diacono autem intra duos dies, vel tres, vel quando placuerit, poterit episcopus dispensare, secundum Hēric. in d. c 1. circa fin. & Ioan. de Ana. in 4 col. ad fi. post Host. in summa,
2 eodem tit. §. fi. † Subdiaconus præterea hoc delictum perpetrans, eadem pęna, qua & Diaconus, puniendus est, secundum glo. in d. cap. 1. quod etiam tenent Host. & Henric. vbi
3 supra. † Quid autem si alij clerici in minoribus constituti in hoc deliquerint? Ioan. And post Host. in d. ca. 1. dicit, quod
b puniuntur arbitrariè, [b] ex quo pœna non est statuta, per tex. in cap. de causis, de offic. deleg. quod sequitur Henric. ibi, & voluit Host. in summa eiusdem titu. in §. fin. quorum opinionem videtur magis sequi Ana. in d. c. 1. in fin. verbis, dum dicit considerandum quod venatio est prohibita clericis in minoribus, per cap. 2. eodem tit. Anton. tamen in d. cap. 1. credit quod hoc non sit clericis in minoribus prohibitum, per quod videtur tenere, quod propter hoc nō sunt puniendi. vnde Abb. ibi, pro concordia dicit, quod aut omi ferunt tonsuram, & tenentur, alias secus. Et allegat Clem. 2. de vit. & hon. cler. in verbo, Et si tonsuram. Sed ego credo, quod opinio Host. Io. And. & Henr. sit verior, & quod concordia Abb. quam sub dictis breuibus verbis tradit, nō procedat:

cedat; nam videtur velle, quod si dicti clerici in minoribus tonsuram omiserunt, & in hoc venationis delicto deliquerunt, quod tunc puniendi sunt: alias, hoc est, si non dimissa tonsura sunt, quod tunc non tenentur aliqua pœna. In hoc secundo membro videtur assentiri opinioni Anton. Sed salua eius authoritate, hæc concordia non videtur bona: quia si actus venationis clericis in minoribus est licitus, omissio tonsuræ non debet eum facere illicitum: & tunc magis puniendus est talis clericus propter omissam tonsuram quam propter venandi delictum: & tex. in clemen 2, per eum adductus non suffragatur eius opinioni, quin potius videtur contra illam vrgere: quia ibi clerici in minoribus puniuntur si simul cum tonsura deferant vestes virgatas vel partitas, quasi magis delinquat clericus, qui tonsuram deferens, rem facit indecentem clericali ordini, quam si illam facit tonsura neglecta. Vnde si in casu nostro de tonsura esset habenda ratio, magis puniendus esset, argumento dictæ clemen. clericus tonsuram deferens, & venationi vacans, quam si illa deposita hoc ageret: cuius forte ratio posset esse, quia clericus tonsuram deferens, & prohibitis vestibus vtens, vel venationi intendens magis offendit clericalem ordinē, quā si vt laicus incedēs hoc admittat. Quippe cum clericus, qui cunctis apparet clericus, magis populum scandalizat, si rem illicitam faciat, quam alias: quia tunc qui illum non cognoscunt, eum laicum & non clericum reputant, & sic non iudicant illum facere rem prohibitam nec inhonestam. Præterea † in hoc proposito notant vnum quod esset magni effectus, si verum dicunt Host. in d §. fin. & Henric. & Ana. in d. c. 1. quod in omnibus supra dictis monitio trina debet p̄cedere vindictam, per tex. in c. Indigne 12. quæst. 2. qui tamen tex. iudicio meo hoc nō probat, quia nihil de trina monitione dicit: & licet in casu, quo loquitur, disponat quod debet esset tanta prouisio, quod vindictam admonitio præcedat, non sequitur quod debet monitio præcedere in casu nostro & trina. Præterea, eorum opinioni in hoc aduersatur aurea illa doctrina Innoc in cap. Extirpandæ, ante fi. de præbend. quam celebrant Doctor plures a me relati in regula mea 298. incip. Monitio, in qua tradidi, quod quando lex loquitur affirmatiue, non requiritur monitio ad incurrendam pœnam. Cum ergo tex. in d. c. 1. loquatur affirmatiue, & statuat 2

tuat presbyterum vel diaconum sæpius detentum in voluptate venandi, suspendendum: ergo non requiritur monitio (salua dictorum patrum authoritate) maximè, quia si hoc scirent clerici (attendentes nisi monitione præmissa non esse puniendos) non desisterent a venationibus, illam expectãtes. Fateor tamen ꝙ in illo proposito multum operaretur monitio, nam si clericus monitus cessare noluerit a venatione, poterit deponi, non propter venationem, sed propter inobedientiam, vt expresse firmat Arch. per tex. ibi. in c. Quorundã 34 d. quẽ refert & sequitur Ana. in d. c 1. Et notat ét Præp. sequendo Arch. in d. c. Quorundam. Præterea in hoc
5 aduertendum est, ꝙ adeo † clericis est prohibita uenatio ꝙ huic prohibitioni non põt præscribi per contrariã cõsuetudinẽ, vt per Host. quem alij sequuntur, in c. 2. de cle vena. vt refert & sequitur Ana. ibi in 2. col. & vide Abb. in d. ca 1. & præpo. in d. ca. Episcopum, qui ponderant illa verba: *Sæpius detentus:* & dicunt quòd si rarissimè causa sanitatis, recreationis, vel recuperandi appetitum, venationibus vteretur clericus, non esset prohibitum, & nec quando causa necessitatis hoc fecisset, puta pro carnibus vel pellibus habendis, quas de facili habere non posset, vel quando fructus sui consisterent in venationibus, prout dicitur esse in Gallia. Aliqua etiam ex prædictis tenet Ana. in d. c. 1. col. 3 de cleric. vena Et vide Archid. in summa 34. dist. & melius in c. Qui
6 venatoribus 86. dist. vbi † recreationis & necessitatis causa licitam dicit clericis venationem, quod etiam tenet Sylu.
in sua summa, in verbo Venatio. De causa verò necessitatis potest poni optimum exemplum, quod ponunt Hostien. & Ana. in d c. 1. videlicet, si apri, vrsi, vel aliæ feræ veniunt vastare segetes vel vineas clericorum Et uide Card. in clem. Ne in agro. §. porrò 2. de stat. monac vbi referendo Innoc. in c. dudum el 2. de elect. Idem dicit de causa recreationis,
c [c] qui plus asserit quod ponere laqueos, & retia sine strepitu, & clamore, & canibus licet clericis: allegat tex. in capit. Nunquam, de consecrat dist. 5. & idem tenet Ana. in Rubr. cleric. vena. in 1. colum. referendo Paul. in d. §. porrò, quòd etiam notat Præp. in c. 1. 34. dist. & Platea in l. Venatoribus. C. de excusa. mune. lib. 10. Nota tamen quòd venationem
d in dubio debemus interpretari, recreationis causa, [d] vt per Alexand. in consil. 72. volum. . . . . si. colum, quod etiam notat

tat

tat Anan.in d.c.1.secunda columna, ad fin.Et Lucas de Pē-
na in dicta l. Venatoribus.

ANNOTATIO.

Suspenditur. Vide Regiam l.47.tit.6.p.1.quæ eandem pœ- A
nam imponit. Nec clerici a prædicta pœna prætextu consuetudinis excusarentur, esset enim nutritiua peccati, arg tex.in c.Esau.86. distinct. & est Ecclesiæ præiudicialis, cap.fin.cum ibi not. de consu. tenet Host in c.2.de cler.venato. sequitur Alber.Tros.de vero & perfecto cleri. lib.2.c.56.num. 4.Dida.Perez in l.1.tit.22.lib.2.ordin. versi. habemus iam & circa huius capitis materiam uide latissime Iacob Menochi.de arbi.iudi.quæstio.lib 2.centu.5.casu.413. & vide Concil. Triden Ses.24 c.12.de reforma. Vbi seuerè clericis præcipitur, ut ab illicitis venationibus & aucupijs se abstineant, atque ea morum integritate polleant, vt ecclesiæ senatus merito dici possint.

Sed an Episcopis prohibita sit venatio, qua in re Host. in summ. tit. cler. venator, indistinctè censet eis prohibitam esse, ex tex.in ca.1.de cleri. vena.& c.1.34.d. idemque sequitur Ioan de Ana in d.c.1.in quo glos. & doctores potissimū fundamentum fecerunt. Archi.verò in d c.qui venatoribus 86.distinctio. in ea est sententia, ut censeat recreationis causa Episcopis venationem esse permissam. Regia tamen Parti.lex.57.tit.5.par.tit.1.tūc eis interdicit venationem, cum proprijs manib. venatur, secus verò si alij ipsis præsentibus venentur, vt amęnitati, vel eorum saluti consulatur, & sic secundum hanc distinctionem dicta canonica decreta sunt interpretanda, in casu verò tex.in d.c.1.54. distin. Episcopus non huius venationis causa, sed quia alijs erat irretitus criminibus, merito fuit condemnatus, ita eum interpretatur Albertus Trotius d.lib 2 c.55 num.5.

Piscatio verò clericis permissa est. Tum quia cessant rationes omnes propter quas eis uenatio prohibita est. Tum etiam quia piscatio exempla habet Apostolorum, quos piscatores Deus Opt.Maxim. ad se uocauit, & retia tendere iussit.Lucæ c.10.& c.vlt.ita tenet Menoch. ubi paulo ante allegaui.num.fin. *Clerici obseruare tenentur Re. le*

Sed quid si clerici venati fuerint vel piscationē exercuerint illis temporib. quib. Regijs constitutionibus venatio

ges, circa venationem, uel piscationem loquẽtes

vel piscatio est interdicta, uel si usu fuerint commodioris venationis vel piscationis causa, retibus, alijsque instrumentis vetitis, an possint a suis ecclesiasticis iudicibus puniri. Nec enim de hoc dubito, quin iustissimè fieri possit, & fieri debeat: cum dictæ sæculares leges publicam utilitatem respiciant, quia uenationem & piscationem illis temporibus interdicant, quando animalia, aues, & pisces pariunt, aut oua ponunt, aut nutriunt, vt fetus edantur, & educentur, ideo a clericis ad unguem seruari debent, ut multis rationibus probaui supra c 55. Deinde quia absurdum esset maximum, quod ea uenatio & piscatio quæ laicis (prohibita est) esset clericis permissa. Tum quia dictarum legum decisio prorsus esset inanis, quid enim prodesset aues & animalia intacta seruari iubere, si a clericis minimo negotio uenarẽtur? Tum quia animalia & uolucres cœli, non solum mortalium necessitatibus deseruiunt, sed sunt ornamento & decori reipublicæ, vnde dictorum animalium vel auium venatio, iustissimè a sæculari Principe potest interdici, ut egregiè probat (uir multis nominibus uenerandus) Dom. Soto lib. 4. de iust. & iure, q. 6. ar. 4. pag. 353. Card. a Turrecrem. in c. qui venatoribus 89. dist. Caiet. in tract. 17. q c. 12. Ioan. a Medina de rest. q6. 12. & tradunt ex nostris Thom. Gram. decis. 67. num. 9. Andr. Tiraq. de nobili. c. 37. num. 140. Mar. Nauar. in manu. confess. ca 17. nu. 120. Præterea urget, quia cum dictæ Regiæ sanctiones, conditæ sint a Principe non recognoscente superiorem in temporalibus, cum non tractent de materia spirituali, nec sacris Canonibus aduersentur, in foro ecclesiastico contra clericos obseruari debent, gl. in c cum ad uerum in uerbo temporalium 96. dist. & in c. cæterum de donat. & in c. 1. vbi Abb. & Doctores, de noui oper. nunc. latè Doctores in l. priuilegia C. de sacros. Eccl.

Non tamen poterit clericus multari, pœnis dictis legib. sæcularibus aduersus laicos statutis, sed pro modo culpæ iuris Canonis, pœnis, & pecuniaria multa, pro arbitrio sui ecclesiastici iudicis imponenda, puniri debet. Nam cum pœnæ illæ, sacris canonicis constitutionibus approbatæ nõ sint iudex ecclesiasticus eas infligere non tenetur, ita in simili lege probat Greg. Lup. in l. 57. in verbo, *Por tres annos*. tit. 5. p. 1. & suffragantur quæ scripsi supra, cap. incip. negotiatores annot. prima.

Illud

Illud autem nouè, sed verè affirmare audeo, quod licet clericus dictarum legum pœnis non possit multari, si tamen exercuerit prohibitam venationem, vel piscationem, & repertus fuerit a iudice sæculari uel a ministris laicæ iurisdictionis, priuari potest auibus, canibus, alijsque instrumentis prohibitis, sunt equidem hæc omnia reipublicæ nociua: & ideo per sæcularem potestatem auferri possunt. Sicuti de armis vetitis quæ a clericis portantur scribit D. Couarr. in pract. quæstioni. cap. 33. nu. fin. dixi supra d. c. 55. *Clerici operādā tes prohibita piscationi, vel uenationi a iudice sæculari, et eius ministris auibus, canibus, & alijs prohibitis instrumentis priuari possunt.*

Non tamen circa huius capitis materiam est prætermittendum, quod si clericus aliquid ex illicita venatione, uel piscatione acquisiuerit, in animæ iudicio non tenetur ad restitutionem ita Couar. in regul. peccatum in 2. parte relection. §. 8. nu. 3. de regul. iur. lib. 6. Mar. Nauar. in manu. confess. c. 17. num. 124. qui allegans alios testatur, id procedere ante iudicis condemnationem, non verò post.

Puniuntur arbitrarie. Adde quod opinio hæc approbari videtur l. 47. tit. 6. p. 1. cùm dicit. *Venadores nin caçadores, no deuen ser los clerigos de qual quier orden quier que sean.* Vnde cum illis prohibita sit uenatio, nec a iure pœna statuta sit, iudicis arbitrio puniri debent: sed hoc intelligēdum est in clericis in minoribus constitutis ordinibus, qui beneficia ecclesiastica obtinuerint, non uerò alias: ita ex dicta lege Parti. colligitur cum dicit. *Ca de gisada cosa es, de spender en esto, lo que son tenudos de dar a los probres.* Et sic loquitur de clerico beneficiato: ita ad conciliandas doctorum cōtrouersias eam no. Greg ibi, in verbo, *Venadores.* B

Recreationis. Adde quod monachis nec recreationis causa venatio licet, etiam si proprios reditus in uenatione habeant, vt est communis opinio, teste D. Didaco Perez. in l. 1. titu. 22. lib. 2. ord. qui in materia venationis plura lectu non indigna congerit. C

Recreationis causa. Adde ueram rationem esse, quia in dubio delictum non præsumitur, l. merito, ff. pro socio, cū alijs. D

IOCVLATORES, GOLIARDI, SEV BVFFONES.

Cap. LXX.

1 *Horum nominum germana significatio ostenditur.*
2 *Clerici histriones qua pęna sunt puniendi.*
3 *Ioan. Monachi opinio quadam exploditur.*

1 IOculatores † dicuntur latores ioci in publicum, facientes spectaculum proprij corporis, vt per Ioan. Monac. in c.1. de vit. & honest. cleri. in 6 per tex. in c. cum decorem eodem tit. & per l.2. ff. de his qui not. infam. & gl in d. cap. 1. Hoc vero vocabulum Goliardos, vulgare est Gallorum: & Buffones, vulgare est Tuscorum, secundum Ioan. Mona. & glos. ibi, hoc tamen alibi appellat canon histriones, 4 quęstio 1. c. 1 de consecra. distinct. 2. c. Pro d lectione, secundum Ioan. And. & Dom. ibi, tamen in illis capitulis non fit mentio de aliqua ex tribus dictionibus prædictis, sed solum de histrione. Ex quo videntur dicti Doctores intelligere, quod idem significat hæc dictio histrio, quod tres dictiones prædi
2 ctæ. Et † clerici, qui tales se faciunt, si per annum illam artem ignominiosam exercuerint, ipso iure carent omni priuilegio clericali. Si autem breuiori tempore, tunc si tertiò moniti non resipuerint, carent etiam omni priuilegio clericali. Ita disponit tex. in d.c. 1. & facit in proposito decretũ Concilij Carthagin. in 4. a Gratiano transcriptum, in cap. Clericum. 46. dist. vbi disponitur, Clericũ scurrilem, & verbis turpibus ioculatorem, ab officio esse retrahendum. An-
a nus autem, de quo supra, continuus debet esse, [a] vt pœnam prædictam quis incurrat, ut not. Ioan. Mona. ibi, & Archid. Andr. & Domini. vnde si in diuersis mensibus diuersorum annorum, qui simul iuncti vnum facerent integrum annum quis vteretur prædicta arte, non haberet locum ista pena,
3 secundum Anchar. & Domini, ibi. Aduerte præterea † q̃ licet Ioan. Mo. in d.c. 1. teneat quod clerici in sacris non amittant priuilegium in isto casu, contrarium tamen tenent Archid. Ioan. Anch. Domin. & Philip. ibi, possunt tamen recuperare ipsum priuilegium per dispensationem episcopi, qñ in hoc delinquens esset penitens, & uere contritus, secundũ Ioan. And. & Anch. ibi, & Dom. Et vide Barth. de Cassaneo in consuetudinibus Burgundiæ. fol. 50. in § Septimò fallit, vbi limitando regulam, quòd clerici non possunt de crimine coram sæculari Iudice conueniri, dicit quod hoc fallit in clerico Goliardo, Buffone vel ioculatore, qui tertiò monitus non destitit, quia talis est ipso iure priuatus omni priuilegio clericali. Ex quo videtur velle, q̃ propter hoc crimen clericus efficitur de foro iudicis sęcularis. Pro quo ẽt vide Stepha. Aufre. in Clem. 1. de offi. ordin. Et licet, vt supra di-

ctum

ctum est, Doctores teneant contra Ioan. Mon. & sic, quod hæc pœna procedat in clericis etiam in sacris, dicit Bart. Cass. vbi supra, quod tutius est tenere opinionem Ioan. Monac. contra Arch. & sequaces propter actualem degradationem, quæ in hoc casu secundum eum videtur necessaria: cuius opinionem videtur sequi Phili. Probus in addi. ad Ioan. Mona. Ego tamen credo quod opinio Archi. & aliorum contra Ioan. Mon. sit vera. Nec obstat illud de degradatione, quod Barthol. de Cassaneo ubi supra dicit, quia non sequitur, est necessaria degradatio in casu isto, ergo bene dicit Ioan. Mona. dum asserit quod pœna ista non procedit in clericis in sacris: quia Doctores contrarium tenentes non negant degradationem esse necessariam, licet de ea non faciant mentionem: & si necessaria est in casu nostro, etiam facienda esset in clerico in minoribus, quia ille etiam capax est degradationis vt videbitis infra super verbo degradari: neq; constat ex verbis Ioan. Monac. quod ideo dicat quod clerici in minoribus amittunt priuilegium, iuxta formam tex. in d. c. quia in eis non est necessaria degradatio.

ANNOTATIO.

A Debet esse. Adde quod in dubio tempus a lege præfixũ continuum esse debet gl. sing. in rub. de diuer. & temp. præscri. quam reputat sing. & vnicam Ioan. de Imo. in clem. 1. col. 4. de in integ. rest. it idem tenet gl. in c. 2. in verbo, per annum. de tempor. ordin. lib. 6. vbi. Doctores tradiderunt Ang. in l. si idem cum eodem, vbi Dec. nu. 5. ff. de iurisd. om. iud. Ang. in l. vlt. §. quoties. ff. de publi. & vectig. & in l. quoties in stipulationibus. ff. de verb. obl. quæ opinio ab omnibus approbata est.

CARNIFICVM SEV MACELLARIORVM AVT TABERNARIORUM officium publice, & personaliter exercentes. Cap. LXXI.

1 *Clerici aliquod istorum officiorum publicè exercẽtes, si tertio nominatim moniti non destiterint aut resipuerint, si coniugati sunt, perdunt omne priuilegium clericale; si uero nõ coniugati, & omnino vt laici incedant, quamdiu præmissis institerint, eo ipso perdunt priuilegium clericale.*

2 *Clerici an debeant moneri nominatim, uel in genere, ut desistant a ulib. exercitijs, & an sufficiat monitio perẽptoria.*

3 *Episcopi in his monitionibus terminum liberè possunt statuere quem voluerint.*

4 *Clericus si infra terminum monitionis, dimiserit turpem uitam, & demum reassumpsit, & ultimatè infra eundem terminum dimisit, an tunc locus sit pœna.*

5 *Clerici si alijs sordidissimis officijs, in huius capitis fronte non expressis utantur, an pœna Clem. 1. de uita & honest. cleri puniantur.*

1 Clerici † nominatim, & tertio moniti, vt ab huiusmodi officijs desistant, si non fecerint, aut officia illa resumpserint, coniugati omnino, nō coniugati vero in rebus, & si omnino incedunt, vt laici in personis, priuilegiū clericale quandiu pręmissis institerint, eo ipso amittant. ita dispositum est per Concilium Viennen. vt in clem. 1. de vit. & hon. cler. Et aduerte, quod pęnam hanc incurrunt etiam clerici prædicta officia exercentes pro utilitate dominorū quibus seruiunt: quia in hoc non habetur respectus ad eum cuius interest, sed solum ad eū qui talia officia exercet per
a se, & publice [a] secundum Bonifacium ibi, prope finem, post
5 Pau. & Guil. Quem etiam ibi vide prius tenētem post Pau. quod clerici puniuntur prædicta pęna, quamuis non exerceant continue dicta officia, sed per dilucida interualla, dū tamen eo tempore quo non exercent desistant propter aliā
2 causam, & non causa honestatis ordinis clericalis. Vt † autē pœnam hanc incurrant clerici debēt nominari proprio no-
b mine, & expresso in monitione illis facienda, per gl. ibi, [b] in verbo nominatim: quæ quidem monitio debet fieri publice in ecclesijs per presbyterum, vel pręconem in scriptis, vel sine scriptis, vel in locis alijs publicis, secundum Guil. de Monte Lau ibi, quod tamen videtur intelligere Bonifacius ibi, prope fi. quando non possunt clerici apprehendi: nam si possent, monitio debet fieri in personis monitorum, quem etiam vide dicentem, quod forsan sufficeret, si fieret monitio in loco habitationis, & vide Card. ibi, in 7. q. concludentem, quod quando monitio fieret, per circūlocutiones omnino specificas: tunc æque fit certificatio, sicut per nomen proprium: & in casu nostro talis monitio sufficeret, dū clare constet de quib. fiat mentio, & idem tenet Zenze. & Petrus de Anch. & Bonifac. & Imo. ibi, quos sequitur etiam Io. de Vanchel.

Vanchel. in suo breuiatio, super d clem. licet Pau. & Io. de Ligno teneant contrarium, secundum eum. Debet etiam esse monitio trina, adeo ꝙ non sufficeret vnum peremptoriũ pro omnib. vt no. etiã gl. ibi, in verbo. Tertio. Et tenet Guil. & Bonifacius ibi. Card, autem in 8. q concludit, vnam monitionem cum tribus interuallis æquiparari in isto casu trib. monitionib. & sic intelligit opinionem Zenze. ne contradicat Stephano: & sic videtur, ꝙ possit intelligi opinio Anch. & Io. de Imo. ibi, qui videntur simpliciter tenere opi. glo. & Io. de Lign. & Zenze. In † arbitrio præterea est episcopi in 3
his monitionib. statuere terminum quem voluerit, sed postquam statuerit, non licebit immutare prius quã lapsus fuerit, sed cum durat, prorogare poterit ex causa. ita Card. ibi post Lau. in 9. q. in fi Et † aduerte quod inquantum supra di 4
ctum est, ꝙ reassumens officium prohibitum ex prædictis, postquam dimisit, incurrit pœnam, limitandum est, nisi reassumens dimittat illud durante termino monitionum, vt declarat gl. ibi, in verbo reassumpserint, quam sequitur Cardi. ibi post Laud & Pau. in 10. q. Et idem sequitur Imo. ibi, super eadem glo. Quod tamen optime sublimitat, & declarat Bonifa ibi, in col. 4 vers. Sed istud Vbi dicit, quod prædictã limitationem putat veram, quando primo dimissio fuit facta simpliciter: nam tunc, quia constat de causa dimissionis, & sumus in materia pęnali, intelligendum est, prout placet ipsi monito: secus autem vbi cõstat de dimissione propter monitionem præcedentem: tunc enim monitio fuit sortita suum effectũ, & sic amplius non potest dici, quod durat terminus monitionis, & ideo reassumptio per eum facta nocebit ei: tanquã facta expirata iam monitione, licet postea ductus pęnitentia quia reassumpsit, dimittat intra terminum sibi datũ in monitione. Item nota, quod † si clericus vtatur 5
alijs vilibus officijs, vtputa aptare pelles, si sint lenones, vel balneorum publici custodes, non incurrunt prædictam pęnam,[c] licet videatur in talib. esse identitas rationis, & in ali c
quibus eorum maior ratio, vt colligitur ex glo. 4. in d. clem. & ex his quæ no. ibi, Card. quamuis contrarium teneat Zenze. ibi, quem videtur sequi Bonif ibi, in col. 2. vel Conclude, qui etiam addit, quod si clericus exerceret officium mũdandi cloacas, forsan haberet locum pęna d. clem. quod ego non opinor verum, sequendo dictam opinionem Card post

glo. quia si lenones non comprehenduntur sub ea, quia non sunt expressi, multo minus mundantes Cloacas. Crederem tamen, quod etsi tales non comprehenduntur, quia ille tex. videtur specialiter prohibere illa officia ibi expressa, ex eo forte, quod in illa ætate frequentius peccabatur in illis, secundum Card. ibi, Si clericus vteretur aliquo ex prædictis officijs, vel similib. uilib. uel inhonestis, si monitus non desisteret, puniendus esset superioris sui arbitrio, attẽta officij, & personæ qualitate, & temporis diuturnitate, & alijs quæ infra in arbitrarijs consideranda tradimus.

ANNOTATIO.

A Per se, & publice. Adde glo. not. hoc tenentem in verbo publice: & personaliter. in clem. 1. de vita & honest. cler. quam ibi sequitur Petr. de Anchar. not. 3. Card. Flor. not. 5. Io. de Imo. col. 3. Vnde dixit egregie Archid in c. nulli. 44. dist. quod clericus qui non per se, sed per alium tabernam exerceret, non dicitur tabernarius idem sequitur Dom. in cap. 1. colum. 2. versic. nota illam glo. de vita & honest. cler. in 6. & ad hoc allegat tex. in c. significante de appel. ubi Canonici quidam ius habebant vendendi carnes, & scribit Domin. se aliquando defendisse clericum, qui in domibus Ecclesiæ tabernam tenuerat, vendendo vinum, quod ex suis vineis collegerat, non tamen propria persona administrauerat, sed per alium, & sequitur ibi Philip. Franc. col. 2. & vide Abb consi. 6. inci. casus super quo. lib. 1. qui loquitur, de clerico vendente vinum, & cæteros fructus ex suis prædijs. sũt etiam videnda quæ scripsi supra c. incip. negociatores. annota. 1. Quibus suffragatur tex. in c. vlt. ne cler. vel mona in 6. vbi clerici criminalem iurisdictionẽ possunt exercere per alios, licet per seipsos facere non sit eis permissum, text. in clemen. ne in agro. §. porro. in fine in verbo. *Personalem.* de stat. monach.

Et conducit tex. a sensu contrario, in l. in honorib. §. 1. ff. de vacat mu. vbi scriptum est, non alios fisci vectigaliũ redemptores, a muneribus excusari, quam eos qui præsentes negotium exercent: quasi scilicet illi exercere non censeantur, nisi ipsi præsentes exerceant. Et similis est propemodũ tex. in l. vlt. ff. de excusat. tuto. Vbi qui in collegio pistorum sunt, a tutela excusantur, si modo per semetipsos munus illud

lud exerceant, ex quo no. Bal. quod doctor non debet habere salarium, nisi per se legat, non vero per substitutum, quæ etiam ad hoc not. Rom. in rep. l. si vero. §. de viro. fall. 24. ff. sol. matr. & in sing. 64.

Sed his refragari videtur tex. in l. 2. §. 1. ff. de admini. rerum ad usum ciuit. perti. vbi quod quis suo nomine exercere prohibetur, id nec per subiectam personam facere debet, Ideo si Decurio subiectis aliorum nominib. prædia publica colat quæ decurionibus conducere non licet, secundũ legem vsurpata reuocantur, & ibi not. glo. quod illud quod non possum per me, nec per alium possum, vbi gloss. multos tex. concordantes allegat. Sed quamuis hoc verum sit, mini me procedit, quando lex vel statutum considerat actum ipsius personæ exercentis, vt in vilissimis, & sordidis officijs, hoc capite expressis, in quibus vilitas in eorum vsu perpenditur, ita sing. tenet And Alcia. in tract. præsu. regul. 1. præs. 48. nu. 10. Sed etsi verum est clericum, qui dicta sordida munera interposita persona exercet, puniendũ fore, non equidem pœna ordinaria, d. clem. 1. de vita & hone. cler. cum non tamen a culpa vacet, etiamsi per alium exercet, vt tenet gl. præcitata, quam doctores ibi sequuntur, ideo arbitraria pœna puniri debet, pro modo culpæ.

Poterit etiam Iudex Ecclesiasticus contra laicos merces vendentes procedere, si in his aliquid turpe, vel illicitum commiserint, veluti si merces mixtas cum alia specie ignorante emptore vendiderint, quod notatu dignũ est, ita scribit Abb. in cap. primo, de empt. & vendit. quem sequitur Anton. Burgen. ibi. Roman. singul. 526. & ante hos opinionem istam tenet Abb antiquus in dicto cap. 1. de emp. & vendit. quem originaliter legimus, scribit etenim ibi magistrum suum illius tex. authoritate consuluisse, iudicem Ecclesiasticum debitis pęnis punire posse laicos aromatarios immiscentes fabarum farinam in cera venali, quem ibi Andr. Siculus sequutus fuit & Aufre. in rep. clemen. 1. de offic. ordina. post regul. 4. de potestate Ecclesiæ super laicos, & rebus eorum, versi. Tertio. Nec ista puniendi facultas tolli potest a iudicibus Ecclesiasticis, per sæcularem potestatẽ ex transcursu cuiuscunque temporis, quia contraria consuetudo esset nutritiua peccati & in republicæ perniciem: ita Hostié. Ioann. Andr. Abb. Cardin. Barb. in dicto cap. primo, quam opinio-

Iudex ecclesiasticus cõtra laicos merces deprauatas vendentes procedit de iure, non vero in Hispania.

opinionem communem esse profitetur Nic. Boer. decis. 69. nu. 21. & insignis D. Couar. lib. 3. var. resol. c. 14. nu. 5. scribit tamen Boer d decis. quod in regno Franciæ contrarium seruatur ex generali consuetudine, qua potestas hæc tantũ tributa est sæcularib. magistratib. abrogata ab Episcoporũ clericorumq; iudicum iurisdictione, quod etiam apud Hispanos antiquissima consuetudine receptum est, teste D. Couar. in d cap. 14 quam consuetudinem validam esse scribit glo. in d cap. 1.

B *Glo. ibi.* Adde Abb. qui hanc sententiam sequutus dictam glo. sing. esse fatetur in c. ex tuæ. num. 4. de cler. non residen. & vide Abb & doct. in c vlt. de vit & hon. cler. Alex. in l. contumacia. ff. de re iudi. Dec in c. consuluit. nu 11. de off. deleg. Barth Cassa. in consuet. Burg Rub. 4. §. 23. in glo *Sera souffisamment.* nu. 18. Verum tamen est, quod si Episcopus publice denunciet in Sinodo, seu Sinodalem constitutionem faciat, qua præcipiat, ne clerici dicta sordida munera exerceant, tale præceptũ, vim habet trinæ monitionis. Ita Host. in summa, ne cler. vel monac. § quæ sunt permissa. in fi. ver. ego intelligo quem sequitur Greg. Lup. in l. 49. tit. 6. in verbo, *Amonestar tres vezes*, par. 1.

C *Prædictam pœnam.* Adde Bartho. Cass idem tenentem in consuet. Burg. rub. 1. in gl. *S'il n'agrace.* nu. 62.

ALEATORES. Cap. LXXII.

1 *Ludere ad taxillos, clericis prohibitum est.*

2 *Clericus publicus aleator qua pœna puniendus sit, seriose traditur.*

3 *Sæculares iudices, licet non possint ex huius regni legib inquirere contra lusores post duos menses, neque contra eos qui duos tantum argenteos luserint: iudices tamen ecclesiastici non debent, et in his casib. clericos impunitos relinquere.*

4 *Clericus compelli potest parte petente ad restitutionem eorum, quæ lucratus est in ludo: licet terminus de iure regio præfixus, fuerit lapsus.*

5 *Clerici lusores non solũ puniendi sunt, sed et ludi participes.*

ALea quidẽ (si Calepino credimus) ludus tabulæ est, & omnis ludus in varietate fortunæ consistens. Vnde aleator dr̃ qui sæpè alea ludit: † ludere aũt ad a-
1 leas

leas & taxillos clericis prohibitum est,[a] vt in c. cler. de vita a
& hon. cle. quod ideo prohibitum vr, propter plura crimina
quæ in talib. ludis perpetrari solent,[b] quorũ. 16 refert Host. b
in sua sum. in tit. de exces. præl. in §. Clericus, & vide Floré.
in 2. par. titu. 1. c. 23. §. 6. col 1. & duab. seq. vbi dicit, ꝙ quot
suntpũcta in taxillis, tot sunt scelera in ludo & ponit 21. pec
cata quæ in illo interueniunt, quæ omnia ad literam trãscri
psit Pet. de Rauen. in suo Alphe. aureo, in verbo ludus. Pę-
na † autem clerici publici aleatoris est, vt repellatur ab ob 2
tinendo beneficio,[c] etiamsi nunquam fuerit monitus vt de- c
sistat a ludo: probatur in c. inter dilectos, de exces. præl. iun-
cta gl. in d. c. cler in verbo ad aleas, vnde dicit Abb. in d ca.
Inter dilectos, quod collatio facta tali, est nulla, si de hoc cõ
stabat, tanquam facta vili & indigno:[d] & si non constabat, d
quia erat occultus, debet irritari, quæ vltima verba Abb. di
splicent. Nã si hæc est pęna aleatoris publici, quomodo oc-
cultus aleator illa punietur? beneficio autem obtẽto nõ pri-
uatur propter ludum, secundum eum, sed mitiori pęna ple
cti debet: ex quo videtur quod est pęna arbitraria. Si auté
monitus non se correxerit, tunc potest beneficio priuari, se
cũdum eum, qui allegat tex. in c. 1. 36 dist. quæ alias est 35.
qui tex. hoc expresè non dicit, sed quod clericus deseruiés
aleæ, aut desinat, aut damnetur: & non aperit quæ sit pęna.
Vnde magis mirandum est, quod Domini. & Præp ibi sum-
mando tex. eundem, videntur tenere, quod per illum textũ
imponitur pęna depositionis, quod etiã videtur tenere Sil-
uest. in sum. in verbo ludus, in vers. Quarto quæritur, dũ di-
cit quod patet esse peccatum mortale ludere in clericis, ex
pęna quæ est excommunicatio, vel depositio, vt dist. 35. Eps
qui est idem tex. de quo supra, qui omnes Doctores solũ ad
hoc moueri possunt propter illud verbum, *Damnetur.* Et ꝓ-
dictam tamẽ opinionem Abb. sequitur simpliciter Io. Bapt.
Caccialup. in tracta. de ludo. in 12. q. licet non referat Abb.
sed allegat solum Doct. in d. c. inter dilectos & idem fere ad
literã facit Paris de Puteo in tract. de ludo, in col. 11. nu. 44.
licet de Dominico & Præpo. nullus eorum meminerit. Ego
vero in pęna huius delicti non facilè opinor quod posset de
scribi certa doctrina, quippe peccatũ variari debeat ex cir-
cunstantijs occurrentibus, quæ ad aggrauãdam vel minuen-
dam eam, animum iudicis inclinabunt: ideoque arbitrari
eum

eũ oportebit q̃ta sit cõsuetudo ludentis,& q̃ quãtitatis pre-
2 tij,& qualitas p̃sonarũ,qualisue exẽpli pernicies,& an i hoc
delinquẽtes occasione ludi d uina deseruerint officia,quib.
interesse tenebantur,aut si sacra desierint ministrare Et pro
ut hæc omnia accidisse compererit, sic delinquentes in hoc
punire debebit. Vnum prætcrea semper aduertat Iudex, q
cum in his præcipuè Regnis longè grauius puniant leges lu
dentes ad taxillos, [e] quos idioma Hispanum *Dados* appel-
e lat:& hoc genus ludi in oculis omniũ detestabilius sit, sic de
bet ipse arctiori pęna clericos qui in hoc deliquerint coerce-
re. Si verò clericus proprio ludo id adiũxerit,quòd alijs lu-
dere volentibus mensam paratam habet,in qua alios ad lu-
dendum prouocat ac recipit, tunc quidem grauiori pœna
quàm in prædictis casibus plectendus est. Admonitos præte
rea velim in hoc articulo omnes Iudices horum pręcipuè
Regnorum,†quòd licet ex eorum legibus sancitũ sit, quòd
3 post duos menses non possint iudices inquirere contra luso
res, [f] nec contra eos qui duos tantum argenteos luserint,
f procedere:[g] ipsi tamen contra clericos, & post dictũ termi-
g num, & infra prædictã quantitatem poterunt, & debebunt
procedere, ex ratione:quia cùm lõgè inhonestius, & magis
prohibitum sit clericis quam laicis vacare ludis, non vide-
tur decens esse dictarum legum sanctiones ad clericorum
ludentium patrocinium admittere. Atque†ex ea crederem
4 ratione posse firmari, quòd licet eędem leges patriæ breuẽ
terminum præfixerint ad repetitionem amissorum in ludo,
etiam eo lapso damnari poterit clericus ad restitutionem
eorum quæ lucratus est,eo qui amiserit repetente. Et quòd
in hoc attendendum sit tempus à iure communi præfinitũ
ad repetitionem prædictorum,de quo in d. auth. Alearum
vsus Et per Abb.in d.c. Clerici,de vit.& honest.cler. Non†so
lum autèm Iudices ecclesiastici in puniendis clericis lusori
5 bus debent esse peruigiles, sed & inspicientes, & partici-
pes[h] tantùm etiam punire debent pœna,quæ ipsis condigna
videbitur, Imperatoriarum legum zelum imitantes, quæ
h clericos ad tabulas ludentes, vel participes ludentium, aut
inspectores,tribus annis à ministerio prohiberi iubent,& in
monasterio redigi,vt in auth. interdicimus C.de episcop.&
cleric.& in §.interdicimus.in auth.de sanct.episc.col.9.

An-

ANNOTATIO.

Prohibitum est. Adde Concilium Trident Sess. 22. cap. 1. de reformat. & Sess. 24. cap. 12. & Regiam. l. 57. titul. 15. par. 1. cum dicit. *Otro si no deuen jugar dados, nin tablas, nin pelota, nin tejuelo, nin otros juegos semejantes destos: porque rayan de salir del assossegamiento, nin pararse auerlos, nin à tenerse con los que juegam.* Et ea ratione verè iudicio meo scribit Domi. Soto de iust. & iure lib. 4. q. 5. ar. 2. quòd sacerdotibus vix citra mortale peccatum vti licèt ludis vetitis, ac præsertim religiosis, & Præsulibus, quia ludus illis non qua ratione sæcularibus, sed quia contra eorum est honestatem prohibitus est: quòd autem author noster hic num. 2. sequitur. Possunt sanè clerici vel monachi sine vlla culpa etiam veniali, chartis lusorijs ludere ob honestam causam (puta) ad exercitandum vel recreandum socium ea re indigétem, dummodò non frangant legem vllam ad mortale peccatum obligantem, ità Nauarr. in manual c. 19. nu. 3. A *Clerici, & religiosi à quibus ludis repellãtur*

Sed an clerico ad Schacos ludere liceat, vide Ioan. And. in c. clerici. de vita & honest. cleric qui tenet quod sic, idem tenet gl. in §. interdicimus in auth. de sanctiss Episc. coll. 9. & in auth interdicimus. C. de Episcop. & clericis ubi Odofr. & Alber. idem sequuntur. Arch. & Præposi in cap Episcopus, 35. distinct. Innoc. in ca. lator. de homi. quam opinioné communem esse fatetur Abb. num 4. in di. cap. clerici. Bertachi. in tract. de Epis. 1. caus. 6. par. q. 7. Aug. ad Ange. in tracta. malefici. in parte, *Metidore de malidats.* nu. 3. Iuli. Clar. libr. 5. recep. senten § ludus. versi quæro nunquid. Greg. in dict. l. par. in glo. incip. *Tejuelo.* Quæ communis & recepta sententia limitari debet, nisi clericus luderet ad Schacos auaritiæ causa, ità Arch in dict. cap. Episcop. & Imo. in dict. cap. clerici. colu. 9. & alij ex præallegatis.

Perpetrari solent. Quibusdam vulgaris carminibus, quę carmina refert Hosti. in summa tit. de excessib. præla. §. clericus. Plato quidem rectè videtur annotasse aleam, & reliquas pernitiosas artes à Demone quem nominat Theuth. inuentas esse, ità Plato in Phædro. & aliquas rationes luculentas prohibitionis aleæ scribit Ioann. Sales Betiensis lib. 1. Polycratici. cap. 5. B

Et qui plura alia de taxillorum & alearũ pernicie, & detesta-

testatione videre desiderat, legat Paridem de Puteo Ioan. Baptist. Caccialup. Steph. Const. in suis tract. de ludo editis. Troilum Malueri. in suo vtili tract de Sordi. Iodoc. in prac. crimi. ca. 126. Thom. Gramma. decis. 11. num. 7. & nouissime Fra. Fran. Alcocer in tract. de ludo & egregiam additionem ad Doctor. Didac. Perez. in l. 37. tit. 19 lib. 8 ord cuius autorem ideo non nomino, quia mihi incertus est, quis is fuerit cum in toto illo opere non appareat.

Clericus qui ludo indulget qua pœna plectēdus sit.

C *Ab obtinendo beneficio.* Vide nouissimè Iacob. Menoc. lib. 2. de arbitria. iudi. quæstion. centur. 4. casu 399. num. 3. Iure vero ciuili ea pœna statuta erat, q̃ si clericus post monitionem Prælati aleæ indulgeret, per triennium proprio munere suspendendus erat. tex. in dict. auth. interdicimus. & in d. l. 57. Quæ quidem pœna cum iure canonico approbata non reperiatur, ecclesiastici iudices eam clericis infligere non debent, sed eas pœnas quæ sacris Canonibus sunt approbatæ, vel aliam arbitrariam pro modo culpæ, & consuetudine ludentis, ita declarat Greg in d. l. parti in gl. incip. *Por tres annos* Qui nostri autoris hoc capite meminit.

Iudex ecclesiasticus, an laicos lusores, possit debitis pœnis punire.

Hoc de clericis, sed cum crimen hoc sit mixti fori, vt adnotarunt Ang. Aret. in tract. malefi. in verbo, *Mentitore de falsi dadi*, nu. 12. Pari. de Puteo in tract. de ludo. num. 43. Petrus Auenda. neminem tamen allegans de exequen. manda. Reg. 2. par. c 9. nu. fi. Ideoq; laicus lusor punitur in primis, pœna priuationis communionis, vt sancitum fuit in sacrosancta Elibertina synodo. c. 79. & refert Spec. in tract. de modo generalis concilij sub rub. 62. Deinde pœna arbitrio Episco. iniungitur, ita Amodeus de Castello in tract. Sindicatus, nu. 93. Iac. Menoc. vbi paulo ante allegaui, sed in forensibus actionibus, apud Hispanos hoc receptum non est, nec vidi vnquam iudices ecclesiasticos huius criminis ratione, contra laicos procedere.

Sinodalis Toletana, constitutio interpretatur.

In hoc tamen amplissimo Archiepiscopatu Toleta. nouissimè pœnæ contra clericos huius criminis reos sunt statutæ, in li. 3. cōsti. de vita & hone. cler. c. 7. & in hęc verba. *Estatuymos, mandamos, a todos los clericos constituydos in sacris, o beneficiados de qualquiera dignidad, o preeminencia que sean, en este arcobispado, no iuegē en publico, ni en secreto, a iuegos prohibidos de derecho, especialmēte a las tablas, dados o naypes, dineros ni ioioyas, ni preleas, ni presten dineros a otro para iugar.*

iugar. Ni aßistan para a tenerse a algunos que iuegan, ni cõsientan que otros iuegan en sus casas. Y si lo contrario hizieren restituygan lo que ansibanaron, e incurra cada vno en pena de dos ducados la primera vez, para la fabrica de la yglesia donde fueren parrochianos, denunciador, y pobres, por yguales partes. Y por la segunda vez la pena doblada. Y por la tercera demas, y aliende de las dichas penas, que de la pugnacio a el aluedrio de los iuezes, que de ello conocieren segun la calidad del excesso, y los clerigos que consintieren que se iuegue en sus casas sean obligados a pagar todo el interesse que se perdiere, y se lo puedan pedir, y los iuezes condenar en ello. Y si dentro de nueue dias, no Ouiere qui en lo pida, que èl nuestro fiscal, o alguazil lo pueda pedir. Y sea la mitad para el, y la otra mitad para los pobres, que el iuez porbien tuuiere de lo aplicar. Hactenus Synodalis Toletana constitutio, circa quam illud notandũ existimo, quod ad hoc, vt clericus cõdemnari possit, grauioribus pœnis quæ ibi imponuntur, Si secundò uel tertio luserint, oportet ꝙ primò sit condemnatus, ut possit pęna secũdi criminis multari, & secundò ut tertia pęna imponi possit: ita ex dicta constitutione colligitur & sic similes Regias constitutiones interpretatur doctissimus Auenda. de mandat. Reg. 2. par. c. 9. nu 9.

Possunt tñ in hoc Archiepatu clerici impune ludere ita vt ludus sex argenteos nõ excedat, & sit cũ alicuins prandij, & hoc raro & nõ publice, ne inde scãdalũ generetur laicis, ut in c. 8. dictarum constitutionum lib. 3. tit. de vita & honestat. cleric.

Vili & indigno. Adde quod ego quidẽ opinor non oĩno verũ esse, quod collatio beneficij facta infami, sit nulla: nã eam validã fore antè sñiam tenuerunt Fed cons. 50. Card. & Felin. in c. querelam de iureiur. tex. vbi Inno. in cap. interdictos, de excessi. præla. & præmittit Cald cons. 20. tit. de præbend. Fel. in c. 2. col. 3. de rescrip. Nisi ea collatio facta sit infami notorio, infamia quidem iuris, tunc enim collatio est nulla ipso iure, quemadmodum explicat Abb. in c. inter dilectos. nu. 6. & in c. super eo, de electione Felin. in d. c. 2. nu. 4. Selua. in tract. de benefi 3. par. q. 3. col. 5. Hæc de infamia facti tradit Calder. d. cons. 20. & Mart. Nauar. in ca. si quando, col. 52. de rescrip. D

Ad taxillos. Qua hodie pœna ludentes ad taxillos in hoc regno E

regno puniantur: vide l. 2. titu. 10. lib. 8. ordi. & pragmaticã regni códitam a Ioanna Regina, Caroli Cæsaris matre Burgis anno. 1528. quæ nouissimè collocata est libr. 8. ordina. noui tit. 7. l. 7. & vide nouissimas alias pœnas contra lusores constitutas, in l. 15. tit. 26. lib. 8. noui ordi.

F *Contra lusores.* Vide. l. 116 in Madritijs conuentionibus celebratis ann. 1528. quæ hodie est l. 20. tit. 7. lib. 8. ordina noui. Et not quod licet iure Regio limitatum sit tempus scilicet octo dierum, ad repetendum amissum in ludo, & ad procedendum per inquisitionem sint duo menses statuti, in clericis, (ut autor noster hoc cap scribit) dicta Regia constitutio seruanda non, est eodé modo nec in scholaribus quibus lapso illo termino amissorum in ludo fit restitutio, & hoc casu incorrecta est l. vltim. C. de religio. & sumptibus funer. ita in celeberrima illa, totoq. orbe celebratissima Salmaticensi Academia seruari testatur Add. ad Didac. Perez, in l. 37. tit. 19. lib. 8 ordi. Et iustissimum est, quod nostra Cóplutensis Academia idem obseruet.

G *Procedere.* Vide l. 63. in Madritijs conuentionibus celebratis ann 1534. quæ est hodie l. 11. 7. lib. 8. ordin. noui.

H *Particepes.* Adde Cin & Bald. in auth. interdicimus. C de Episcop. & cleric. qui eleganter scribunt, ꝙ si statuto pœna ludenti imponatur, eadem ludi particeps multandus est, quam opinionem sequutus fuit Ang & ibi Aug. Arim. vbi supra, nu. 7. quod pro multis legibus huius Regni est notãdũ. Vnde scribit Fulg. in d. auth. interdicimus, ꝙ si quis iurauit se non velle ludere, & det alteri pecuniam, vt suo nomine ludat, a periurio minimè excusatur: cuius opinioni assentitur Aug Arimi. in d. loco, n. 11. ꝙ multũ notandum est.

Bona ecclesiae dilapidantes. Cap. LXXIII.

1 *Dilapidator bonorum ecclesiæ a dignitate est remouendus.*
2 *Clericus patronus, qui res ecclesiæ alienat, vel in illis damnum infert qua pœna sit coercendus.*
3 *In hoc delicto dilapidationis bonorum ecclesiæ, tria specialia reperiuntur.*
4 *Elegans traditur forma procedendi in hoc dilapidationis crimine.*
5 *Exploditur quædam Anto. opinio, & postea in quodam casu recipitur.*

Potestas

6 *Potestas alienandi, licet pendente lite, a iure interdicta sit: super suspicione tamen dilapidationis factum iudicis requiritur.*

SI quis † dilapidator est bonorum ecclesiæ, hæc est manifesta & rationabilis causa quare potest a dignitate remoueri, probat tex. in c. 2. de stat mona circa fi. & vide tex. in c. si quis presbyter, 50. dist quem sic summat Præpo. Presbyter vel diaconus vendens sacra vasa ecclesiæ, deponendus est: poterit tamen episcopus cum eo dispensare: qui tex. etiam probat ꝙ clericus in hoc committit sacrilegium. Patronus † vero clericus, qui res ecclesiæ alienat, uel illis damnum infert, si requisitus non restituit, suspẽditur ab officio & beneficio, donec emendet, & si adhuc noluerit emendare debet deponi, ita etiam disponit tex in l. 3. tit. 15. 1. Et nota quod in isto casu dilapidationis tria specialiter reperiuntur secundum Ant. post Host. in cap. licet Heli. de simon. pen. Primum, ꝙ absens & contumax condemnatur, etiam lite non contest. Secundum, ꝙ propter solam suspicionem suspenditur ab administratione is, contra quem fit inquisitio. Tertium, ꝙ quilibet auditur accusans: & etiam tria specialia refert & sequitur Ana ibi, in col. 6. Prius tamen admittendi sunt quorum interest. 16. q. 7. c. filijs. & 2. q. 7. Quapropter. Forma † vero procedendi contra dilapidantem est quod formentur duo processus, primus de suspitione dilapidationis, in qua summariè procedi debet: quia timetur ne is, contra quem est inquirendum de veritate, officiales corrumpat, & inquisitionem veritatis impediat, in qua procedi potest summatim & sine scriptura, ad effectum, ut probata suspitione, detur sibi coadiutor, & interdicat vtriq; omne genus alienandi, & tunc probata suspitione, licet leui, & per coniecturas, debet suspendi ab administratione, quæ suspensio operatur effectum, ꝙ solum perdet potestatem administrandi in temporalibus, non uero in spiritualibus Secundus processus de veritate dilapidationis, in quo proceditur plenariè, & inuenta veritate deponitur ab administratione in perpetuũ, taliter ꝙ quo ad actum, & quo ad ius, remoueatur ab administratione spiritualium & tpalium, licet non degradetur ab ordine: & sic eijcietur dilapidator ab ecclesia, & alius præficietur, & eiectus remanebit ĩ ordine, sed

nō habet ordinis executionem, cum sit effectus infamis per sententiam. Quæ omnia colliguntur ex Arch in c. Vobis. & in c. Vulterranæ. 12 quæstione 2. & ex Ant. in c. Venerabili. de offic. deleg & in c licet Heli de simo. & ex Io. de Ana. ibi colum. 5. & ex Abb in d c. venerabili complectendo substantiam dictorum suorum: Abb. tamen vbi supra, in hoc secundo processu quando de veritate agitur quo ad pœnam imponendam conuicto de dilapidatione, distinguit, quod aut fuit actum crimiualiter, & debet deponi: allegat tex. in cap. Apostolicos, & c. Monemus 12. quæst, 2 cuius opinionem sequitur in hoc Præpos. in dicto cap Vobis, prope fi. Aut fuit actū ciuiliter, & debet solum remoueri a beneficio, & alius est ad illud promouendus, allegat tex in d c Licet Heli quā distinctionem habuit ab Anto ibi, licet eum non referat, qui etiam plus dicit, quod debet deponi etiam ab ordine: & vide eundem ibi. & in d.c. Licet Heli. tenentem, quod si prælatus non potest conuinci de dilapidatione, & est infamatus debet se purgare. Et aduerte quod Abb in d ca. venerabili. dicit, quod hic processus de quo supra, habet locum, quando procedit per viam inquisitionis, seu denunciationis. sed si accusatur quis de dilapidatione, non est necesse vt prius inquiratur an sit suspectus sed potest procedi super veritate. Cum autem totus hic noster libellus in denunciatione fiscalis, & non in accusatione fundetur: per hoc constat quod debebit in nostro proposito formari duplex processus. Dicerem præterea quod licet verum sit quod Abb. dicit, quod accusationem non est necesse præcedere inquisitionem de suspitione, si tamen accusator peteret pendente accusatione accusatum suspendi ab administratione, tunc necesse esset saltem summariè de tali suspicione cognosci, & illa probata posse procedi ad suspensionem, vt supra. quia sola pendentia accusationis de dilapidatione; non sufficeret ad suspendendum reum ab administratione, vt notat Ant in d. c. Licet Heli: col penult. & Præpos in d. c. Vobis 12. quæst 2. Sed in materia huius nostri. cap vide. Abb in d. capit. Licet Heli penultim. colum. vbi dicit quod in veritate super modo procedendi contra dilapidatores iura loquuntur vario modo: quia principaliter habemus tex. de ista materia ibi, in dicto cap. licet Heli, in dicto c. venerabili. & in c. vobis. & in c. Vulterranæ. 12. q. 2. cum alijs: & videtur quod non possint

ſint rectè reduci ad concordiam, niſi vnum ſuppleatur per aliud Vnde putat ipſe propter hanc iurium varietatem eſ- ſe committendum iudicis arbitrio, quam viam debeat acci pere. & ideo conſiderata qualitate denunciantium & denú- ciati, & fama ſi qua habetur, quandoque iudex a principio interdicit a poteſtate alienandi, prout factum fuit in d. ca. ſi.de accuſation. quandoque interdictione non facta proce- dit ſuper ſuſpitione, ut ibi: & probata ſuſpitione poterit ſe- cundum eius qualitatem, & quantitatem in partem vel in totum ſuſpendere, vt ibi: vel dare ſibi coadiutorem vt in d. cap. Venerabili, & quod ſic poſſunt reduci ad concordiam iura & opiniones plures quæ verſantur in hoc. Cuius opi- nionem videtur quodammodo ſequi Fel. in d c. venerab dú in noſtro propoſito, & in materia dilapidationis videtur ſe remittere ad doctores, ibi, maximè ad Imo. ibi, & ad Abb. in d. c. Licet Heli Et nota ꝙ dicit Anto in d. c. Licet Heli. in penult. colum quod dicitur probari ſuſpitio dilapidatio nis, ſi eccleſia habeat magnos reditus: & † nihilominus prę latus eſt magnis debitis obligatus, & quod non poterit ſe excuſare obtentu nobilitatis, quia quantumcunque ſit no- bilis, debet ſe reſtringere, & temperare, ſecundum eccleſię facultatem. † Quod non videtur ſimpliciter tenendum: qa 5 ſi prælatus dilapidat reditus annuos eccleſiæ ad ſuam tan- tum menſam pertinentes, non dicetur túc dilapidare bona eccleſiæ: ſed reditus ſuos. Propter quod non videtur eſſe procedendum contra eum tanquam contra dilapidantem bona eccleſię, niſi intelligat Anto. quando debita, quibus e- rat obligatus prælatus, eſſent contracta ratione eccleſiæ: nam cum ad illa etiam teneatur ſucceſſor iuxta tex. in c 1. de ſolu dicitur tunc dilapidare bona dignitatis, quum per ſuperfluitatem ſuorum ſumptuum obligat ſucceſſorem ſuū inea Inſuper Barba. in dicto cap. Venerabili, in 6. & 7. colū. ſimpliciter refert plures & varias opiniones in iſta materia, & poſt earum relationem dicit quod magna moleſtia eſt ſi bi inferendis toto opinionibus, & quod veritas non habetur ex illis, & quod eſſet neceſſaria Papalis deciſio, ut tot iura varia & diuerſa reducerentur ad concordiam, & poſtea in col. ſeq. refert opinionem Legiſtarum in propoſito, & dicit quod etiam ex dictis eorum non apparet veritas, ſicut neq; ex dictis Canoniſtarum, & ꝙ ſoluat Apollo. Et tandem ip-

se pro veritate dilucidanda in isto passu suscipit duos casus examinandos. Primum an pendente lite super suspitione di lapidationis sit interdicta ipso iure potestas alienādi, an sit interdicenda a iudice. Secundum an sit interdicenda administratio. an debeat dari coadiutor, quos duos casus prosequitur per duas col sequentes, & tandem ex eis elicit tres
6 conclusiones. Quarũ prima est, quod † licet a iure sit potestas alienandi interdicta, pendente lite super suspitione di lapidationis, tñ requsritur factum iudicis, quam dicit esse contra Host. & sequaces de quo articulo vide Aret. in d.c. si. de accusa. reliquas duas referre nõ curo. quia primã earum dicit esse contra glo. Decreti, & Decretalium, & contra oẽs Doct. vsq; ad suos dies. Secũdam dicit esse contra scribentes, propter quod satis vñr paruipendendæ a Doct. qui magis veritatem, quam superfluam subtilitatem quærunt & alii referre student. In tanta igitur Doct. varietate, nimirum si nos quid verum sit non facile possimus eligere. Vnde dĩ posse teneri forma duplicis processus, de qua supra cum tẽperamento opin. Abb. in d.c. Licet Heli, in qua multum credit in hac materia committendum arbitrio iudicis.

ANNOTATIO.

AD de ꝙ huius capitis argumentum vehementer exposcit, vt hoc loco scribantur potissimæ pęnæ, quib. bonorum Ecclesiæ monasteriorum, & aliorum piorum locorũ alienatores vsurpatoresq; puniantur. Hoc sanè canonicę nostræ practicæ accommodatissimum est, nec alibi opportunius tractari potest.

Prima igitur pœna est ꝙ qui bona Ecclesiæ alienat deponi debet. c. diaconi. 12. q. 2. c. si quis de reb. eccles. nõ alenã. Regia. l 11. tit. 14. partit. 1. Si tamen clericus ad rem alienatam conuenitur, statim restituit, vel damnum Ecclesiæ resarcit, a dicta pœna est immunis, ita scribit Host. in sum. tit. de alien. rerũ Ecclesiæ. §. & quæ sit pęna, idem tenuit gl. in c. 1. 17. q. 4. idemque sequuti fuerunt venerandæ antiquitatis viri nempe Tancre. Vincen. & Gofre. in c. sicut. de elect. Contrariam tamen sententiam tenet glo in d.c. quod sicut in versi. si illius tex. autoritate innixa, quæ videtur probare, ꝙ sit necessarium, quod gratiose ad pænam euitandam cũ aliena-

alienatore dispensetur. gl. in ca. Apostolicos. 12. q. 2. & hanc probat Host. Ioan. And. Abb. in d. c. sicut. & in ca. si quis. de rebus ecclesi. non alien. & negari non potest opinionem istam communem esse. & fortè veriorem: licet prima maximè innitaturi æquitati, eamq; approbat dicta egregia Parti. lex. & ibi not. Gregor. in versi. *Estas penas.*

Secunda pœna est excommunicatio. tex. in d. cap. si quis presbyterorum. & in c. omnes ecclesiæ. 17. quæst. 4. Reg. lex supradicta.

Tertia pœna est sacrilegij. tex. in d, c. omnes ecclesiæ. quẽ ad hoc perpendit Petrus Rebuff. in comp. aliena. bon. Ecclesiæ. nu. 108.

Quarta pœna est periurij, eo quod beneficiati omnes se ipsos iuramenti vinculo astringunt, non alienaturos bona ecclesiarum promittuntque ea non diminuere. text. in cap. prohibemus. de censib tex. in d. c. si quis presbyterorum.

Quinta pœna est quod qui uendit, uel indebite alienat bona Ecclesiarum simoniæ crimine illaqueatur ita Archid. in c. Saluator. in fi. 1. quæst. 3. qui hoc tenet per tex. illum in versi. quisquis. & in c. si forte 17. qua stio. 4. quæ pæna tunc locum obtineret, quando res sacra venderetur: ita intelligit Rebuff. in d. compendio. nu. 113.

Sexta pęna est, quod talis alienatio est nulla. text. in c. sine exceptione 12. quæst. 2. hoc ipso iure idque verba illius cap. insinuant. cum dicit. *Irrita enim episcoporum uenditio.* De quo est tex. iuncta glos. in auth. ex causa. C. de liber. præterit. cum alijs quæ breuitati consulens omitto. Et hæc venditionis annullatio pęna est glo in cap. cognoscentes. de cõstitu. ubi Doct. Ex quo sequitur quod emptor rei ecclesiæ, vel alius, qui ex contractu nullo rem possidet, eam cum fructibus restituere tenetur tex. in d. c. si quis presbyterorũ. & in c grauis. de rest. spol.

Septima pęna est, quod res alienata ecclesiæ restituitur, nullo dato pretio. tex. in cap primo de Schisma. vbi Ancha. Emptor vero recursum habet contra venditorem ad pretiũ, nõ vero poterit vti retentione rei ecclesiæ: vt not in dicto cap fi. Rebuff. in dict. comp. num. 115. sed vtrum emptor malæ fidei possit repetere pretium ab alienante glos. in authen qui res. C. de sacrosan. Eccles. tenet ꝙ sic: quam ibi sequitur Cin. & Bald. gl. in c. hoc ius. 10. q. 2. Ant de Butr. in c.

ad audientiam, de reb. ecclesiæ non ali. Host. in d. §. & quæ sit pęna. Quamuis contrariam opinionē, imo quod nec pretium repeti possit a prælato male alienante. tenet glo. in l. iubemus. C de sacros. eccl. & in l. quemadmodum. C. de agr. & censi lib. & in auth de non alien. & emph. §. si quis igitur coll. 2. & in d. c. ad audientiam. But in d. auth. qui res, Abb. in d. c. si quis presbyterorum. in fi. Imo. in d. c. ad audientiā. col. 3. & 4. vbi hanc opinionem communem esse fatetur, & dicit ꝙ saltem in foro ecclesiastico difficile foret in practica contra eam obtinere. Prima tamen opinio approbata est d. Regia l Parti in verbo, *Mas contra*. Et eam intelligit ibi, Gregorius respectu pretij quod emptor dedit non vero alterius interesse.

Interpretatur extra. constitutio. Pauli secundi q̄ prima ē ti. de rebus eccl. non ali. inter cōmunes.

Octaua pęna est, quæ cum alijs colligitur ex Extrauag. constit. Pauli secundi Pontificis Maximi quæ est prima tit. de reb. eccles. non alien inter extraua. cōm. vbi contra eos qui alienant, vel locant, vltra triēnium bona immobilia vel mobilia pretiosa ecclesiarum, extra casus a iure permissos, excommunicationis pœna innodantur, etsi Episcopi vel Abbates fuerint, Ecclesiæ ingressus illis interdicitur, quod si lapsis sex mensibus, indurato animo perseuerauerint, a regimine suarum ecclesiarum, & administratione monasteriorum, quibus præsunt in spiritualibus, & temporalibus eo ipso sunt priuati. Inferiores vero prælati, seu Priores, uel quicunque alij habentes beneficia curata, vel simplicia, seu dignitates, & administrationes, vel officia ecclesiastica regularia, vel sæcularia, sunt priuati eo ipso, quod alienant, suis beneficijs, quorum res vel bona alienarūt, vel dignitatibus, illaque vacare censentur, absque aliqua declaratione, quæ quidem beneficia possunt conferri libere per Ordinarios, ad quos de iure collatio spectat.

Circa quam constitutionem illud notandum censeo, controuersum esse inter doctores an ea sit vsu recepta. Siquidē Bertach. in tract. de episc. in 36. q. 2. vol. tract. diuersor. doct. vbique seruari affirmat. & Ant. de Prato. in tract de iurisd. episc. c 5 eod. 2. vol. eam vsu receptam esse fatetur D. Pet. Auend in lib. 1. de exequen. mand. Regal c 4. nu. 5. vbi dicit quod quotidie emanant literæ Apostolicæ ad eius obseruationem, & inuehitur in eos qui eam vel non esse receptā, vel contra eam validam esse consuetudinem scripserunt di-

cens

cens inaduertenter fuisse locutos. Caiet autem in summa, in verb. excommunicatio, casu 75. in aliquibus locis quoad nihil, in aliquibus quoad aliquid receptam esse attestatur, & D. Præsul. Couar. lib 2. var resol. c. 16. num. 6 scribit apud Hispanos sępe in forensibus controuersijs vidisse eam adduci, & quandoque admissam fuisse, & quandoque neglectam, proinde iudicis examinationi rem hanc dimittit, & de eius vsu dubitat etiam Summa Armil in verbo locatio, eam tamen in supremo celeberrimoq; Lusitano Senatu receptam fuisse testatur celeberrimus, & doctissimus illius cõsiliarius Anton. a Gama decis. Lusitani. 156. nu. 2. egregius vero Martin. Nauar. in Manu confess. c. 27. nu. 150. hanc controuersiã ita diffinit, nempe, vt existimet nullibi receptam esse quo ad pęnas illas extrinsecas, priuationis beneficiorũ, & alias. Secus vero quo ad pœnam intrinsecam nullitatis alienationis, & locationis factæ in plures quam in tres annos: itaque testatur Salmanticæ sententiam tulisse, qua irritam & nullam quandam bonorum Ecclesiæ locationem vltra triennium iudicauit, non tamen clericum celebrantem qui eam fecit, ex illius decreti censuris irregularem esse existimauit, quod verissimum & mirum in modum notandum esse censeo, & ita equidem supradictæ opiniones conciliantur.

Anto a Ga. Lus. laudatur.

Aduersus vero illos qui bona ecclesiarum vel piorum locorum occupauerint, tam clericos quàm laicos, nouissime pęnæ statutæ sunt in Sacro Concil Trident. sess 22. cap. 11. de reformat. Et duodecim pęnas statutas contra perperam alienantes bona Ecclesiarum scripsit Guil. Rodoan. in trac. de reb. eccl. non alien. q. 21. f. 447.

PVBLICIS SPECTACVLIS. Cap. LXXIIII.

1 *Clerici publicis spectaculis interesse non debent.*

2 *Clerici huius criminis perpetratores de iure Cæsarum tribus annis ab altaris ministerio suspensi, in monasterium rediguntur: de iure uero Pontificio, condigna pœna, iudicis arbitrio sunt puniendi.*

3 *Clerici interesse non debent ludis, ostentationibus, executionibus damnatorum ad mortem, tauricidijs, seu alijs uoluptuosis humanis delectationibus.*

SI enim hominib. cunctis obesse plurimum moresq; corrumpere spectacula Lactantius ostendit, ob idque fugienda consuluit, in lib.6. Diuinarum Instit.c.20. in fi. maxime sub his verbis Vitanda ergo spectacula omnia, non solum ne quid vitiorum pectorib. insideat, quæ sedata & pacifica esse debent, sed ne cuius nos voluptatis consuetudo deliniat, & a Deo atque a bonis operibus auertat: Quis inquam ambigere potest, quam indecens sit ecclesiarum obse
1 quijs mancipatos viros illis delectari? Vnde † merito ministris altaris, ac quibuslibet clericis prohibitum fuit in Concilio Laodicen. in Canone 54 de quo in c. Nō oportet, lo 2. de consec. dist in 5. spectaculis aliquib. quæ in nuptijs, aut in scenis exhibentur interesse, & sancitum fuit eos debere fugere, & abire de conuiuio antequam themelici ingrediātur vt ibi. Quodque non debeant spectaculis interesse scripsit Isidorus, vt in c. His igitur 23. dist. & quod etiam turpia spectacula illis inhibeantur, habetur in c. presbyteri 34. distin. quod est Concilium Agathens. in Can 39. & insuper in antiqua illa & fęlici Ecclesiæ ætate, non solum Pontifices maximi & cæteri Prælati eorum coadiutores, sed etiam Imperatores ipsi quantumuis vniuersi fere orbis regimine præpediti, clericorum honestati ac suorum morum reformationi vacabant, non ignari quidem quantum officiat a sacerdotibus & clericis in reliquum vulgus exempli mali virus efflatum, adeoque huiusce honestatis erant soliciti, vt plura clericis omnib. interdicerent, quæ infœlici hac tempestate no-
2 stra, leuissima fore videntur. Cuius † rei exemplum est, q̄ Iustinianus Imperator non solū Episcopis, sed etiam presbyteris, Diaconibus, subdiaconibus, & lectoribus, ac omnibus alijs cuiuslibet venerandi collegij ad quodlibet spectaculorum spectandi gratia venire prohibuit. In hoc vero delinquentes, vt tribus annis a Venerabili ministerio prohiberentur, & in monasterium redigerētur statuit, vt in anth. de sanct. episc. §. interdicimus. colla. 9 quæ quidem pœna, etsi vti ab Imperatore clericis inflicta, videatur non imponenda: monere tamen debet prælatos omnes, vt similia clericis prohibeant, ac contemptores, pœna digna castigent. Et vide Card. in clemen. Ne agros. §. Porro. colum. 2. de statu monach. referentem Lau. qui per tex. ibi, & in d §. Interdicimus, & per tex. in c. Sententiam sanguinis. ne clerici. vel mo

nachi,

nachi, dicit † quod cler. non debent interesse ludis, ostentationibus, duellis, executionibus damnatorum ad mortem, clandestinis matrimonijs, & alijs voluptuosis, seu alijs inhumanis actibus laicorum, ex quibus probabilis videtur asserentium opinio, scilicet non licere clericis, maxime sacerdotibus tauricidijs interesse.[a] Quippe cum inficiari nemo valeat quod ille actus inhumanus sit, & antiquã redolens barbariem, & in quo plures ex inde hominum sequantur interitus, tantoque soleant iucundiora reputari similia spectacula, quanto sæuior in homines fuerit taurorum ferocitas iaculis lacessita. Vt autem ad hoc abstinerent clerici in sacris saltem constituti, honestum & æquum ducerem, vt hoc Synodali decreto per omnes diœceses prohiberetur, pœna cõdigna contrafacientibus imposita. 3 a

ANNOTATIO.

Tauricidijs interesse. Adde egregiam l. 58. ti. u. 5. par. 1. & miror nõ esse allegatam a nostro authore, inquit enim lex illa. *Cuerdamente deuen los Perlados traer sus fazsendas, como hõmes de quien los otros toman exemplo, assi como de suso es dicho, è por ende no deuen yer los juegos, assi como a lancar, o bohordar, ò lidiar los toros, o otras bestias brauas, nin yr a ver los que lidian. Otro si non deuen jugar dados nin tablas, nin pelota, nin rejuelos, nin otros juegos semejantes de estos.* Idem decretum est in Conc. Bracharensi 4 act. 5. cap. 8. in vltima parte, & in Concilio Cæsar Augustano anno 1566. cap. 1. & in Synodo Valent. actione. 1. & Concil. Prouincia. Toletan. anno 1565. act. 3. cap 26. in dicta tamen partita lege in verbo, *Lidiar los otros,* Gregorius. Examinat an taurorum agitatio permissa sit: quam licitam esse iudicauit Ioan. a Medina in codice de rebus restituend. quæstio. 21 versicul. corollarie sequitur, quo loco scribit eos qui rem publicam moderantur a peccato immunes esse, si adhibita diligentia necessaria ne mors aut damnum sequatur, tauros agitari permiserint. Illi vero qui in plateis tauros agitant, si id temere non fecerint, sed locum propinquum, vel receptaculum habuerint, ad quod possint confugere, vt incolumes reddantur, pari ratione excusantur, alioqui peccarent temerè, & improuide tauros agitantes, suis viribus, & industriæ confidentes. Quod vero attinet ad illos, qui dictis ludis A

Tauros agitare an absq; peccato liceat.

dis assistunt, dum modo non de peccato, aut negligentia si qua in rectoribus fuit, nec de currentium temeritate, nec de damno alicui ex taurorum agitatione eueniente lætentur a peccato excusantur. doctissimus tamen Grego. in dict. glos. dictæ legis Partitæ taurorum ludum maximè noxium arbitratur in quo nulla diligentia (vt ille inquit) sufficiens est ad præcauendas mortes, percussiones, damna, quæ frequentissime ibi contingunt. Et ea ratione Martin. Nauar. in manu. confessor. Latino cap. 15. num. 18. quibusdam rationibus adductis ibi testatur olim tenuisse hanc taurorum agitationem, absque mortali peccato fieri non posse, postea tamen mutato consilio affirmare hoc non audet, dummodo fiat cum moderamine, & adhibita cautela, sed quia id raro continget iustissimam fore legem qua taurorum agitatio prohiberetur, quam sanctissimus Pius V. Pontifex Maximus sanciuit, quæ vulgo circumfertur.

Sed dictæ constitutionis pœnæ & censuræ in his Hispaniarum regnis, quo ad laicos, necnon milites quarumcunq; militiarum, reuocatæ sunt iam a sanctissimo domino nostro Gregorio XIII. Pontifice Maximo, qui nunc feliciter catholicæ ecclesiæ præest. Cuius decretũ in studiorum gratiam, quia vulgo non patet, hoc loco scribere decreui.

Ad futuram rei memoriam.

Exponi nobis nuper fecit charissimus in Christo filius noster Philippus Hispaniarum Rex catholicus quod fælicis recordationis Pius Papa prædecessor noster, periculis fidelium occurrere uolens per suam constitutionem, omnibus Principibus Christianis, cæterisque personis in ea expressis, sub excommunicationis, & anathematis, & alijs censuris, & pœnis, prohibuerit, ne in eorum locis, spectacula, vbi taurorum aliarumque ferarum bestiarum agitationes exercentur, fieri permitterent: aut illis quomodolibet interesse, prout in eadem constitutione latius continetur. Nihilominus idem Philippus Rex regnorum suorum Hispanorum vtilitate motus, quæ ex agitationibus huiusmodi taurorũ peruenire solita erat, nobis humiliter supplicari fecit, ut in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos ipsius Philippi Regis, nobis in hac parte humiliter porrectis supplicationibus inclinati, excommunicationis, anathematis, & interdicti, aliarumque ecclesiasticarum sententiarum, & cen-

censurarum, in ipsius Pij prædecessoris cõstitutione contentas pœnas in eiusdẽ Hispaniarum Regnis, quo ad laycos ac fratres milites tantum quaruncunque militiarum etiam præceptorias, & bene-ficia ipsarum militiarum pro tempore obtinentes, dummodo dicti fratres milites sacris ordinibus initiati non fuerint: & agitationes taurorum festis diebus non fiant, authoritate Apostolica tenore præsentium tollimus & amouemus præmissis alijsq; in contrarium facientibus non obstantibus, quibuscunque. (Prouiso tamẽ per eos ad quos spectabit) quod ex inde alicuius mors quo ad fieri poterit, sequi non possit. Dat. Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris die. 25. Augusti. 1575. Pontificatus nostri anno quarto.

Et ideo taurorum agitationes, quæ metu censurarũ aliarumve pœnarum extrauag. Pij V. relegatæ erant in Hispania, iam sunt frequentissimæ. Clerici vero eis assistere non possunt, cum ecclesiastico ordini indecorum sit, eius ministros hisce spectaculis interesse: licet multi salutis æternæ prorsus immemores, & grauiter mortaliter peccantes, temere non obseruent. In dicto Cõcilio verò Prouinciali Tolet celebrato anno 1566 actio 3. c. 26 clerici qui in hoc deliquerint pro vt ibi diffinitur, ordinarij arbitrio puniri dẽnt.

Clerici taurorũ agitatio nib. iter essentes grauiter peccant.

CLANDESTINIS NVPTIIS INTERESSENTES.

Cap. LXXV.

1 *Clericus, qui interfuit cõiugio clãdestino, qualiter puniatur.*
2 *Suspensus ab officio an sit suspensus a beneficio.*
3 *Episcopus vel parochialis sacerdos, an huius c. suspensionem possit propria absolutione tollere.*
4 *Hodie in pluribus locis consuetudo viget, vt prælati dispẽsent, quod sine bannis contrahere possint, qui nubere volunt.*

Parochialis† sacerdos contemnes [a] prohibere tales nuptias, aut quilibet alius etiam regularis, qui præsumit illis interesse, suspenditur ab officio per triennium, [b] & punitur grauius, si culpæ qualitas postulauerit, vt in c. fin. de clandest. despon. Et licet ibi solum † dicat q in hoc delinquens suspenditur ab officio, intelligendum est, q talis suspensio inducit etiam suspensionem a beneficio, cum hoc sit regulare, ut not. glo. in Clem. cupientes de pœn in gl. magna, versic. Et not. & in c. Latores, de cler. excom. minist. & Doct. c. Pastoralis de appell. vbi etiam gl. fin. & ita te

1 a b 2

nec

net Card in dict. c. fin. quem refert & sequitur Præpo ibi, in fin. col. Tempus autem triennij poterit minui vel augeri ex causa, vt not. Host. ibi, quem sequitur idem Præpos. in d. fi. col. qui pro eius opinione ponderat tex. ibi dum dicit, grauius puniendus, &c † Imo plus dicit Hostien. secundum eũ
3 ꝙ ab hac suspensione poterit absolui ab ordinario, vel suo parochiano, ex quo non reseruatur sedi Apost. arg tex in c. Nuper de sent. excom. nisi per constitutionem legati in prouincia de consensu synodali fuerit absolutio reseruata, nam tunc etiam Episcopus non posset absoluere. Ego tamen dubito in quantum Doct. dicunt ꝙ absolui poterit a suo parochiano, argu. d. c. Nuper. ꝙ hoc sit uerum in isto casu: quia ille tex. loquitur in excommunicatione, in qua vertitur periculum animæ ꝙ quis sit, vel moriatur excõmunicatus ꝙ nõ est in suspẽsione. Item loquitur qñ difficile est ex aliqua iusta causa, ꝙ ad ipsum excommunicatorem absoluendus accedat. Item ludibrio esset pœna ista suspensionis per triennium, si statim post illam incursam posset sacerdos absolui a suo parochiano. Præterea pœna ista imponitur presbytero parochiali, qũo ergo poterit iste habere alium presbyterum parochialem suum qui illum tanquam parochialis & proprius sacerdos absoluat? Imo quod nec ab Episco. possit absolui sacerdos qui hanc pœnam incurrit, magis in specie probat gl. in c. Cupientes in § Cęterum, in verbo, suspensos de elect. lib. 6. dum dicit, quod tex. in d. c. Nuper. non habet locum in suspensione: & licet sequamur opi. gl. in clem. 1. de hæret. in § verum. in verbo, excommunicationis, quæ uidetur extendere d. c. Nuper. ad suspensionem, qñ non fuit ad tempus determinatum, & dicit non habere locum quando tempus est determinatum, adhuc non potest procedere op. Host. & Card in casu nostro. Quum hic suspensio sit limitata ad triennium: nec etiam procedere potest eorum opi. si omissis gl prædictis sequamur opinio. Pauli in clemen. 1. de reb Eccle non alie. quam videtur sequi Domi. super d. glo. in verbo suspensos, dum vult quod aut lex ponit suspensionẽ propter pęnam aut propter contumaciam: primo casu, inferior non potest absoluere, nisi esset causa vrgens: secundo, inferior absoluit, & sic procedit d. c. Nuper Nam etiam secundum istam distinctionem non potest procedere dicta opinio Host. & Card. quia aperte constat, quod in casu nostro

ſtro ſuſpenſio non in contumaciam, ſed in pęnam impoſita eſt: & ſic per ſupra dicta videtur, ꝙ non ſit vera [c] opinio dictorum Doctorum quo ad caſum noſtrum, quam nuſquam ab alio impugnatam legi. Cum † autem hodie in pluribus locis conſuetudo inualuerit, vt prælati diſpenſent [d] ꝙ ſine bannis pręcedētibus contrahere poſſint qui nubere volūt, vt facile eſt uidere in aliquibus dięceſibus, & ut de conſuetudine eadem atteſtatur Petrus de Palude in 4. ſententiarum, d. 18. q. 2. ar. 3. concl 3. eodem modo videtur ꝙ ex tali diſpenſatione celebrandis nuptijs poſſint intereſſe. c 4 d

ANNOTATIO.

A TAles nuptias. Adde ꝙ ad hoc vt huius capitis pęna imponatur, matrimonium clandiſtinum dupliciter conſiderari poteſt (alijs omiſſis.) Primo quoties matrimonium abſque teſtibus contrahitur. Secundo quoties teſtibus preſentibus, prætermiſſis tamen denunciationibus Eccleſiæ. gloſ. not. in c. cum inhibitio. de clandeſti. diſponſatione tradit Deci. in l. quo tutela, § clam. ff. de reg. iur. Dom. Soto in 4. ſenten. d. 28. q. 1. ar. 1. Spec. coniugator. 1. p. ar. 10. in prin. Regia l. 1. tit. 3. p. 4. Mar. Nauar. in manuali. confeſſo. ca. 22. nu. 7. Didac. Perez in l. 1. tit. 1. lib. 5. ord. verſ. plura tamen ſe offerunt.

B *Clericus qui matrimonio clandeſtino interfuit q̄ pęna plectendus ſit.*

Suſpenditur ab officio per triennium. Adde Regiam l. 4. tit. 3. p. 4. D. Couar. in 4. Decretali. 2 p c. 6. nu. 13. quo loco ſcribit ſuſpenſionem iſtam ad beneficium etiam extendi poſſe. Floren. in 3. p. ti. 1 c. 16. Hæc tamen ſuſpenſio ipſo iure non imponitur, ſed iudicis ſententia deſideratur, quod manifeſtè colligitur ex. d. c. cum inhibitio. § fin. ibi. *Suſpendatur.* Et ſic per ſententiam, cum illud uerbum, *Suſpendatur.* actum iudicis in futurum exigat, & ea ratione eſt canon ferendæ non latæ ſententiæ, glo. in l. in crimin. in verbo, habeatur. C. de iuriſd. omni. iud. tradit Felyn. in c. Rodulphus, nu. 24. de reſcrip. Roma. ſing. 2 Hiero. Gig in tract. de penſioni. q. 78. Silueſt in ſumma. in verbo, excommunicat. 1. q 9. Matheſ. ſing. 112. & nouiſſimè D. Perez in l. 1. tit. 1. lib. 5. ordin. fol. 32. uerſi circa præmiſſa.

Hodię uerò ex ſacroſancti Concilij Tridentini deciſione Seſſione 24 ca. 1. de reforma. Parochus, uel alius ſacerdos, qui cum minori teſtium numero, quam ibi ſtatuto: & teſtes

qui

qui sine parocho, vel alio sacerdote, de ordinarij seu parochi licētia, in his clandestinis matrimonijs interfuerint, nec non contrahentes ipsi grauiter pro arbitrio ordinarij puniātur. Circa quod decretum quatenus huius capitis argumento conuenit, nonnulla censeo consideratione dignissima.

SacrūCōcil. Trid. Sess. 24. c. 1. de reform circa illa quæ formam, & solennitatem matrimonij concernunt, interpretatur.

Primò ante omnia scire oportet, quòd in dicto decreto quædam solennitates statutæ sunt, quæ pro maiori matrimonij solennitate desiderantur, quædam verò statuuntur, quia sunt de necessitate Sacramenti, de solennitate enim sunt banna, edicta, publicationes in ecclesijs, vt maiori solēnitate tantum Sacramentum celebretur, de substantia matrimonij est, quòd coram parocho, & duobus vel tribus testibus fiat: quod si hoc omittatur, nullū est matrimoniū. Quod ex d. Concilio manifestè colligitur, quia clausula decreti irritantis non refertur ad eam denunciationū solennitatem, sed ad aliā, nēpe vt matrimonii cōtractus substantiali forma ibi statuta contrahatur, & ità inquit. *Qui aliter quam præsente parocho, vel alio sacerdote, de ipsius parochi, seu Ordinarij licentia, & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta synodus ad sic contrahendum, omnino inhabiles reddit, & huiusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit, & annullat.* Si enim catholicum concilium voluisset matrimonium nullū reddi, ex defectu denunciationum hoc expressisset: prout expressit deficientibus parocho, & testibus, prout in simili disposuit tex. in cap. inter corporalia. post medium de transla. Episc. vel electi ibi. *Vnde si circà translationem idem fieri voluisset, quod de concessione dixerat, & de translatione poterat expressisse.* Quòd etiam ex eo fulcitur, nam si hæ denunciationes desiderarentur pro forma matrimonij, minimè sanè Catholicum concilium facultatem concederet ordinarijs, vt ex causis possent eas omittere, arg. eorum quæ tradit Bar in l. si in lege. ff locat. Paul. de Castr. in l. qui Romæ, §. Flauius ff. de verbo. obliga. vbi latissimè Alexand. numer. 8. Fel in c. cum dilecta. nu. 6. de rescr. Deinde hanc rem cōprobat, quia iure antiquo matrimonium contractū absque monitionibus firmitatem obtinebat, c. cum inhibitio. de cland. desp. Sacrū vero cōciliū minimè corrigit sed innouat dictū ius antiquū Cōcilij Lateranēsis, cū dicit. *Sacri Lateranensis concilij sub Inno. III. celebrati, vestigijs inhærendo, præcipit.* Et

sic

sic in nullo corrigit, ideo mutandũ nõ est, l. præcipimus. C. de appel. & casus ille omissus remanet in dispositione iuris communis, l. cõmodissime. ff. de lib. & posthu quia si voluisset annullare expressisset. l. itẽ apud Labeonẽ. § ait Prætor. ff. de iniur. c. ad audientiã, de renun. Istũ dicit germanũ intellectum dicti Cõcilij Ioan. a Rojas in sua Epithom. de successio c. 2. nu. 22 & 23 & 24. dicens itã pluries à se fuisse iudicatum. Sequitur Ioan. Guterrius vir doctus & diligens, in tract. de iura. confirm. 1. p. c. 51. nu. 25 Ioan Matiẽzo in Rubr. tit. 1 lib. 1. noui ord. in gl. 1. nu 34. & 35 Et ità decretum est à Cardinalibus qui sacri Concilij Tridentini interpretationi præsunt, quorum decretum infra referam, & ita tenendum est, licèt contrariã opinionem, nempè matrimonium vitiari denunciationum defectu tenuerit Iacob. Menochi. consi. 69. nu. 50. vol. 1. à quo in hoc cauendum erit.

Peccaret tamen grauiter parochus, qui matrimoniũ prætermissis denuntiacionibus celebraret, atque contrahentes ipsi: necnõ testes, qui scienter in his matrimoniis interfuerint, & in exteriori iudicio condignis pœnis ab Ordinario sunt puniendi. Si verò Parochus non inito consilio nec data opera, sed ex ignorantia credens banna præcessisse, ea omisit: iuxta qualitatem ignorantiæ leuiori pœna puniẽdus est. Ipsi verò contrahentes, si modo bonã fidẽ habuerint, puniendi non sunt, nulla sanè eis culpa imputari potest, qui parocho asseueranti facta fuisse iam banna fidem præstiterunt (prout tenebantur) nec suspicari debebãt in huius muneris ministerio fuisse desidem, ità scribit optimè meo iudicio Doctor Ioann. Segura in direct. iudic. Ecclesi 2. par. cap. 15. numer. 40.

Secundò illud etiam perpendi debet, quòd licet parochi præsentia, vel alterius sacerdotis interuenientis, sua vel Ordinarij licentia sit de substantia matrimonialis vinculi, non tamen censeo pro eius forma desiderari: quòd ipse sacerdos verbis dicti concilii, vel aliis de more regionis vtatur. ita multis rationibus, & argumentis adductis, probat Illephonsus à Vera Cruce in appendi ad Specul matrimon. dubio 4. Non tamen excusaretur clericus à mortali crimine, & à pœna à suo ordinario imponenda, si dictis verbis in matrimoniis contrahendis non vtatur, vt ipse ibi latè scribit.

Tertiò (licet hoc à multis in cõtrouersiã adduci poterat) verissi-

Matrimonium coram te stib. & parocho etiam reluctāte, cōtractū ualidū est.

verissimum, & iuri consonum censeo, ꝙ licet parochus inuitus, renuens, vel dolosè ad matrimonium celebrandum a contrahentib. uel aliis suo nomine fuerit adductus, dummodo cōtrahentium uerba audiat, & probe intelligat, tale matrimonium firmitatē obtinere. Id sane in dicto decreto præcise pro matrimoniali uinculo exposcitur quod præsens sit, vt tanquam testis qualificatus, cum alijs qui ibi interfuerint testimonium proferre possit, & ideo quomodocunque id fieri possit, minime uitiatur matrimonium, de quo est. text. insignis, in l. coram Titio. ff de verb. sign. vbi Florentinus iure consultus inquit. *Coram Titio aliquid facere iussus, non videtur præsente eo fecisse, nisi is intelligat. Itaque si furiosus, aut infans sit, aut dormiat, non videtur coram eo fecisse. Scire autē non etiam uelle is debet: nam etiam inuito eo recte fit quod iussum est.* Vnde si statutum prohibeat, aliquid fieri sine præsentia alicuius, satis est illum esse præsentem, quamuis nec consentiat, nec consulat id fieri: vt eleganter voluit Bald. in c. ex parte Episcopi, col. 1. de rescr. Aret. in l. si quis mihi bona. §. si coram. 1. not. ff. de acquir. hæred. per id quod uoluit Bar. in l. Modestinus, col. 1. ff. de dona. quod cum insinuatione sola præsentia iudicis sufficiat per l. omnium C. de test. satis est quod donatio coram iudice fiat, absque eo quod ipse aliquid faciat, aut decretum interponat, sequitur Bal. in l. istud, col. 2. 1. q. C. de sacro. Eccles. ubi ad hoc allegat text. quem dicit meliorem de iure, in l. vlt. C. de præd. cur li. 10. Alex. in d. l. omnium. colum. 1. And. Tiraq. post leges connubiales glo. 7. nume. 32. Rursus hoc fulcitur, quod præcipuus finis & scopus Concilij Tridentini fuit, prohibere matrimonia clandestina, & mederi malo: quod ex eisdem ortum habebat eorum uidelicet, qui priore vxore cum qua clam contraxerant relicta, cum alia palā contrahebant Et sic in perpetuo adulterio uiuebant, vt ex procemio dicti decreti constat, ex quo finalis ratio deduci solet, vt in l. fin. ff. de hære. insti. cui malo satis medetur, ex parochi præsentia absq; aliquo ipsius ministerio, vel consensu. Præterea hoc ex dicto sacro sancto Concilio corroboratur, quod parochi præsentiam & testium, ad firmitatem matrimonij æquiparat, copula equidem illa, & casus similes coniungit. l. Seiæ §. Caio. ff. de fun. instr. sed præsentia testium sufficit quocunq; modo contingat, & ꝙ sit casualis, & moralis, ita Bald, per illum

tex.

tex.in l.testium nu.6. C.de testib.tradit Felyn. post alios in proem.Decretali n.29. ergo & parochi præsentia dicto modo sufficit. Ita ab hinc plurib. annis statim post Conc Trid. cum de hac quæstione interrogatus fuissem (dictis rationibus innixus) respondi. Et cum casus similis Salmanticæ cótigisset, cósulti de eo fuerunt Cardinales, qui Pontificia authoritate Concilij Tridentini interpretationi præsunt, qui D Hiero. Manriquez Salam Episcopo ita responsum præstiterunt.

REVERENDISSIMO DOMINO VTI FRATRI DOMINO Episcopo Salamantino.

Reverendißime domine, libellus hic amplitudinis tuæ nomine porrectus, in quo nonnulla continentur quæsita ad contractum matrimonij spectantia, propositus fuit in sacra congregatione Cardinalium, interpretationi Tridentini Concilij præfectorum, quorum hæc fuit sententia.

Non pertinere ad substantiam matrimonij, ut parochus aliqua uerba proferat, ideoque ualere matrimonium, quamuis uerba exprimentia consensum prolata sint a contrahentibus tantũ, dummodo parochus adhibitus a contrahentibus, sit præsens, & intelligat, id quod agitur: licet dißentiat, & cõtradicat, parochũ verò intelligi adhibitum etiam si ex alia causa uocatus sit: dummodo ad illum actum adhibeatur. De parocho autem qui omißis tribus denuntiationibus, sine ordinarij licentia, aliquos desponsauerit, an matrimonium teneat, congregatio censuit matrimoniũ quidem valere. Sed parochũ ab ordinario puniri posse Hac sunt quæ sacræ congregationi uisa sunt, amplitudini tuæ rescribenda, cui bonam ualetudinem, & omnia fausta a Deo precamur. Romæ die sexta Ianuarij 1582. amplitudinis tuæ uti frater Philippus Boncomp. Cardinalis sancti Sixti.

Et ita in causa illa de qua fuerat controuersia dictus Dominus Episcopus iudicauit, consilio doctissimi doctoris Bustos Salmaticensis Academiæ sacrorum decretorum professoris insignis Fateor tamen contrahentes ipsos & testes qui inito consilio interfuerunt, cæterosque huius criminis reos grauiter ab ordinario esse plectendos. Tum ne tantum scelus impunitum remaneat. Tum ne detur ansa passim violandi illam Trid. Conc. sanctionem. *D. Bustos laudatur.*

Post hæc verò scripta, peruenerunt ad manus meas, aliæ

consultationes factæ dictis Cardinalibus, & datę fuerunt D. Card. Carraf. in quadam matrimoniali causa, quæ contigit inter quendam Aluarum, & Catharinam, in ciuitate Gienens. ann. 1582. quarum aliquæ sunt instituto nostro accómodatissimæ, & ideo in studiorum gratiam, hoc loco referendas duxi.

Primum igitur dubium propositum fuit, vtrum prohibitione facta ab Ordinario, ne parochus aliquos desponset, ita tollatur iurisdictio parochi, vt ad contrahendum matrimonium, contra talem prohibitionem non sit legitimus parochus, cum possit Ordinarius in totum vel in partem auferre a parocho, ex causa iurisdictionem, sicut fit quando reseruantur aliqui casus: & in proposita quæstione maiorem vim habet, quia prædictus sacerdos, non erat principalis parochus, nec rector proprietarius, sed annuus vicarius, qui ad nutum Ordinarij poterat remoueri.

RESPONSIO.

Congregatio concilij respondit, valere matrimonium contractum coram parocho, cui interdictum est ab Episcopo ne interueniat.

Ex quo secundum dubium controuertitur, vtrum cum in proposito casu interuenit parochus, non inuitus, sed volens, contra prohibitionem Ordinarij, matrimonium validum sit, vel potius nullum, quia non interuenit sacerdos habens iurisdictionem, cum sit sublata ab Ordinario.

RESPONSIO.

Congregatio concilij respondit esse validum.

Tertium dubium est, quod si inuitus & compulsus per vim adsit sacerdos, cum contrahitur matrimonium, præcedente vel non præcedente dicta prohibitione, vel tali interdictione, vtrum tale matrimonium subsistat?

RESPONSIO.

Congregatio concilij censuit subsistere.

Quartum dubium, si sacerdos adfuit, nihil tamen eorũ, quæ agebantur vidit, neq; audiuit, vtrum tale matrimoniũ validum sit, hic contractum, vel potius tanquam sine sacerdote nullius sit ponderis seu momenti?

RESPONSIO.

Congregatio concilij censuit non ualere, si sacerdos non intellexit, nisi tamen affectatum esset non intelligere.

Quin-

Quintum dubium, si adsit sacerdos, dum contrahitur matrimonium casu, non cogitans, se ad id uocatum, sed aliud agens, audiuit duos inter se contrahentes matrimonium, vtrum sit ualidum tale matrimonium, in quo fuit præsens non tamen certioratus, neque ad id expresse uocatus: neque interponens suam authoritatem dicto vel facto, vel potius sit nullum, quasi assistentia authoritatoria, per concilium requiratur, non nuda uel casualis præsentia.

RESPONSIO.

Congregatio concilij censuit ualere, etiam si parochus aliam ob causam adhibitus sit ad illum actum.

Quæ decisiones singulares sunt & ideo non vulgariter notandæ.

Quarto, est etiam memoratu dignum quod stãte hodie dicto decreto concilij, si quis temere audeat contrahere, absque parocho, & testibus, non solum tale matrimonium vt clandestinum nullum est, sed nec poterit postea parochus, huic posteà contrahenti authoritatem præstare: saltem absque ordinarij sui facultate, quod si fecerit, incidit in pœnam tex. in d. c. fin. de cland. despon. ita in terminis scribit Simõ Maiolus in tract. de irregulari. lib. 3. c. 25. versi. circa crimina, fol. 306. sed misere labitur in hoc vir doctus, nam si prout ipse fatetur verum est, quod inhabilitas dicto Concilio statuta est ad sic contrahendum, quando forma prætermittitur, vt bene etiam scribit D. Perez, in l. 1. tit. 1. li. 5. ord. vers. vlterius dubitatur. Nullum potest impedimentum considerari, cuius ratione qui sic contraxerunt, seruata forma Ecclesiæ non possint postea contrahere, & ideo frustra desideratur Ordinarij facultas. Quod iam diffinitum est Cardinalium qui præsunt interpretationi Conc. Trident. Decreto, his verbis. *Qui matrimonium sine parocho clandestine contraxerunt atque consumauerunt, possunt si nullum aliud impedimentum adest sine dispensatione de nouo in facie Ecclesiæ matrimonium contrahere.*

Matrimonium nullum propter solemnitatis defectũ an possit ualide contrahi.

Contra Simõ Maiolum.

Decretũ Car. sacra congregationis.

Illud tamen non diffiteor, quod si ex Synodali constitutione contrahentes ob matrimonium clandestinum excommunicationis sententiam incurrissent, vel tale matrimonium publicum esset, male faceret parochus, saltem ratione scandali, qui non primo declarato nullo matrimonio clandestino

Contravenientes sacro Tr. Conc. decreto mortalē culpā cōtrahunt.

ab ordinario, eos secundo matrimonio coniungeret, eritq; propter hoc arbitraria pœna plectendus: non vero erit locus pœnæ tex in d.c fin. prout perperam Maiolus scribit.

Quinto est etiam firmissimè circa hoc institutum asseuerandum, eos omnes qui contraueniunt dicto decreto, mortalem culpam contrahere, cum Ecclesiæ iustissimo præcepto in re grauissima contraueniunt, ꝙ manifestissimum est, ita vt nulla probatione indigeat, & probat Alfon. a Vera Cruce in appendi. ad Spec. coniugal dubio 11. Et in exteriori iudicio grauiter Ordinarij arbitrio plectendi sunt, vt in dicto Concilio decretum est.

Sententia excōicationis iustissimè imponitur cōtra cōtrahētes clandestinū matrimoniū.

Circa quod tamen iudices Ecclesiastici animaduertere debent, ꝙ si non tantum matrimonium clandestinum contractum fuerit sed contrahentes carnali copula consummauerint, grauiori supplicio immane hoc crimen ab ipsis puniri oportet: ita fertur decretum esse a Cardin. quibus a Summo Romanæ Ecclesiæ Conc. Trid interpretandi cura amplissima potestate demandata est.

Sexto ratione huiusmodi mortalis criminis, sequitur iustissimè per synodales constitutiones statuti posse, excommunicationis sententiam, necnon alias pœnas contra clericos, & laicos transgressores dicti decreti, id enim fit, vt melius, superioris lex seruetur, ut in c. animarum. de constit. in 6. glo in Clem. ne Romani in verbo, tolli. de elect. vnde iustificatur apud nos Synodalis Toletana constitutio, qua excommunicationis pœna ipso iure, & aliæ pœnæ imponuntur, in hæc verba *Y mandamos que no guardando se la dicha forma, que el cura, o clerigo que celebrare esto Sacramento, sea descomulgado por el mismo hecho, cuya absolucion en nos reseruamos, y demas, y aliende de las otras penas constituydas en derecho, le suspendemos por medio anno: y siendo beneficiado le priuamos de la mitad de los fructos de su beneficio, applicandos para la fabrica de la yglesia donde fuere beneficiado, y no siendo beneficiado, de mas de la dicha suspension, y excommunion arriba dicha, cayga en pena de tres mill marauedis applicados a la dicha fabrica. En la qual dicha excommunion caygan è incurran las partes contrahientes, y los testigos ipso facto, como cae, è incurre el cura, o clerigo que hiziere el dicho matrimonio segun dicho es.*

Toleta. Synodalis constitutio.

Et cum suspensionis pœna, dicta constitutione per verba

ba præsentis temporis infligatur ipso iure imposita cēsetur glo. in l. si quis maior infamia. iūcto tex. in verbo *Notatur*. C. de transactioni. vbi Bar. Bal. & Paul. & alijs recentiores notant, & in l si quis in tantā. in gl. magna in vers *Quarto quaro* C vnde vi. quam opinionem communem esse testantur plures quos refert And Tiraq in repeti. l. si vnquam, in versic. *Reuertatur* nu 2 C. de reuoca. dona. Similis excommunicationis pęna ipso iure imposita est constitutione Synodali Salmantina c. 42. quam refert Doctor. Dida. Perez in l. 1. tit. 1. lib 5. ord. vers. *Item solet pœna*. Quæ amplius habet, nempe eos qui ea excommunicantur euitandos esse, absq; aliqua denunciatione, quod sanè manifestè repugnare videtur Martini V. cōstitutioni quæ incipit. *Ad euitanda scandala* Quæ statuit, neminem teneri excōmunicatum euitare, ēt a iure donec nominatim denuntietur, & ea rōne cum lata sit, contra ius superioris non poterit firmitatem obtinere, vt in ca. cum inferior, de maiori & obedi. & hac rōne de eius valore dubitat Couarr. in 4. decretal. 2. p. c. 6. nu. 9 Sed potest iure defendi, quando matrimonium clandestinum, propter ꝙ incurritur excommunicatio est notorium, tali modo, ꝙ nullo pacto celari potest, ita eam defendere conatur Didac. Perez, dicto ver. item solet fol. 30. *Salmātina consti tutio synodalis interpretatur.*

Non tamen prætermittendum est, ꝙ circa prædictas Synodales constitutiones scribit D. Soto in 4. senten. d 28 q. 1. ar. 2 vbi contra eas inuehitur dicens, ꝙ melius esset ꝙ iuris communis pęnæ tantum imponerentur. Nam si Summi Pōtifices, sacraque concilia. dictas censuras necessarias iudicarent, eas infligerent: suspicatur (vt ille inquit) ꝙ propter subsidium potius fabricarum, quam animarum imponuntur. Illi autem qui dictas censuras ignorant, eas minimè incurrūt etiam si aliqua sua culpa vincibiliter (vt aiunt) ignorent. Quia licet a iuris communis censuris nulla ignorantia excuset, tamen ab aliorum inferiorum prælatorum excusat, dummodo, crassa & supina non fuerit, ut in c. ut animarum, de constit. lib. 6. Crassa & uero & supina ignorantia illa dicitur, quæ ex malitia uel nimia negligentia procedit. *Prohibitio matrimonij clādestini sponsalia de futuro minime cōprehēdit*

Septimo ex uerbis dicti sancti Concilij colligitur, quòd ordinarius ex illius præcepto tenetur transgressores debitis pœnis punire, in illis uerbis, *Arbitrio ordinarij pracipit*. Et ea ratione peccat ordinarius, uel eius vica-

rius,qui neglexerit huius criminis reos punire,ita tenet F. à Vera Cruce in apendice dubio 11.

Text. in c. cũ inhibitio §. fi. & clã. desp. declaratur

Octauo non est obliuioni tradendum, ꝙ per impositioné pœnæ illius decreti,non censetur exclusa pœna tex. in d.c. cum inhibitio.§.fin imo vltra illam parochus, vel alius sacerdos qui in hoc deliquerit, pęna arbitraria plectẽdus est, prout in dicto decreto concilij cõtinetur. Tum quia iuri antiquo in hoc derogatum non est,a quo sine noua & expressa decisione recedere non licet l.præcipimus.C.de appella. cum similib.Tum quia in d.§.fi c.cũ inhibitio,vltra suspensionem triennalem,grauior pęna iubetur imponi,si delicti qualitas postulauerit, & sic vltra suspensionem locus est pęnæ arbitrariæ,& ideo sacrum Concilium antiquo iuri videtur conforme. Tum quia clandestinum matrimonium, magis odiosum,& prohibitum hodie est, quam olim, cum antea iuris prohibitione non obstante,ratum erat: nunc vero inualidũ est. Qua ratione,qui dicto decreto contraueniũt, magis delinquunt quam olim,iuri antiquo contraueniẽdo, & sic melius hodie quam antiquitus verificari possunt verba d.§.ibi, *Grauius puniendis si culpa qualitas postulauerit*.

Nono illud est etiam obseruandum, quod concilij prohibitio,nec non statuta ibi pęna,solum in contrahentibus,vel interuenientibus in matrimonijs clandestinis verificari debet,non autem si sponsalia de futuro contraherentur. Hoc namque casu, nec contrahentes, parochus, vel alius sacerdos,testesve aliqua pœna sunt puniendi:tum quia cõcilium tantum loquitur in matrimoniali contractu,nec verbum in eo continetur,quod ad sponsalia de futuro referri possit, vt patet ex eius verbis,ibi. In posterum. *In posterum ante quam matrimonium contrahatur* Et ibi, *Ad celebrationem matrimonij procedatur*. Et ibi, *Matrimonium contrahere attentabunt*. Sequitur statim & facit. *Insuper parochum, vel alium sacerdotem, qui cum minori testium numero, & testes qui sine parocho, vel sacerdote huiusmodi contractui interfuerint.* &c. sic manifeste de matrimonio tantum agit. Tum quia ratio Concilij quæ ex eius decisione percipitur, solum in matrimonio militat, non vero in sponsalibus de futuro, quod manifeste patet. Nam ob eam causam clandestina matrimonia annullantur, vt peccata perpetua de medio tollãtur, quæ sæpe numero ex dictis matrimonijs cõmittebantur, ꝙ minime contingit,

tingit in sponsalibus de futuro: nam si illis contractis, sponsus cum alia de præsenti contrahat, licet peccet violando fidem, non tamen in perpetuo peccato manet, & ideo Concilij decretum, nullo modo in sponsalibus de futuro procedit. Tum quia Concilij sacri decisio, noua est & correctoria, & vltra casum ibi expressum, extendi non permittitur. l. præcipimus, C. de appel. Tum quia qui sic cantrahunt, non faciunt contra Ecclesiæ præceptum, quia nec antiquo nec nouo iure prohibitum est, sic contrahere. Imò iure veteri (quod intactum in hoc remanet) licebat, & hac ratione post sacrũ Trid Cõc. spõsalia de futuro valida sunt, & firma, & natura li iure adimplẽda. Tum ẽt fulcitur, quia sponsalia de futuro contrahens, non incidit in pœnam excõicationis, vel aliam quæ imposita est a lege propter canonicum impedimẽtum glo memorabilis in clem. vni. in verbo, contrahere. in versi. *non puto*, de consang. & affinit. quam dicit esse singu. Abb. in c. 1. colum. pen de post præl. Collect. in c. non debet. num. 5. de consang. & affinit. Dec. in c. ad hæc in beato. nu. 45. de postulat. prælator. Nic. Mil. in rep. in verbo lex. Fel. in rubri. de sponsali. & in c. tertio loco. num. 2. de præsumpt. Ias. in l. cum quidam num. 13. ff. de liber. & posth. in l. quo minus nume. 18. ff. de flumi. & in l. si stipuler. nume. 5. ff de verb. oblig. Curt. iun. num. 58. Oroscius num. 24. in libro 2. ff. de iurisd. omn. iud. Boer. decis. 172. nu. 173. num. 30. Aug. in sum. in verbo pœna. And. Tiraq in l. 10. cõnu. gl. secunda nu. 18. Nauar. in c. si quando, excep 6 pag 20 de rescript. & eam esse communem testatur Ripa in tract. de peste rub. de remedio ad conseruandum vber. num 65. Præposi. in c. 1. nu. 8. de sponsali. Nauar. in Man. confess. c. 22. nu. 33.

Ex quibus facile repellitur Ioann. Andr. Abb. & aliorum opinio in d. c cum inhibitio. qui scripserunt, illius tex. prohibitionem locum in sponsalib. de futuro obtinere. quos sequutus fuit noster Greg. in l. 1. in verbo, *Que los desposen*. titu. 3. par. 4. quam opinionem multis rationib. defendit Castillo in l. 49. Tauri vers. matrimonium.

Nec superioribus refragatur. l. oratio. ff. de sponsalibus, quæ vulgo circunfertur ad probandum, quod prohibito matrimonio, sponsalia prohibita censentur, quia illa non procedit, quando datur diuersa ratio, quæ supra iam tradita est ita legem illam interpretantur Bald. & Salic. in l. prima, C. *Lex oratio. ff. de spon. interpretatur.*

 si rect.

si rect. prouin. Dec. in cap. iurauit, nume. 4. de probat. & in cap nam & concupiscentiam 2. lectu. num. 4. de constit. Iacob. Philip. Porti lib. 5. reg. conclus. 35. lim. 1. Io. Oros. in d. l 2. nu. 24. vbi Curt. iun. nu. 58. testatur istum intellectum, & limitationem esse communem, quã probat tex. in l. si quis officium. ff. de ritu nupt.

Auctor Academia Cõplutẽsis sacrorũ Decretorũ cathedrã per duodecim annos fuit moderatus.

Et memoria quidem teneo quod anno Domini 1564 eo tempore quo non sine summa totius Christiani orbis vtilitate, dictum decretum sacri Concilij in lucem prodijt, cum Sacrorum Decretorum huius Complutensis celeberrimæ Academiæ, publicus essem professor (eamq; functionẽ per duodecim annos non sine laude gessi, posteaque ad primaria dona perueni) cuius publici muneris ratione, materiam sacramenti matrimonij legens, primus omniũ in dicta Academia, Concilium catholicum sum interpretatus, hanc opinionem publicè docui, cęteris sacrorum canonum professoribus (qui tunc erant doctissimi) refragantibus. Primus etiã causarum forensium patronus, in publicis actionibus ad forum spectantib defendi, & obtinui in causa quæ in hac amplissima ecclesiastica Complutensi curia statim agitata fuit coram Licentiato Martino Lopez de Salas Vicario generali integerrimo, gaudeoque opinionem nostram in scholis, & ecclesiasticis tribunalibus ita receptam esse, vt nullus dubitandi locus relictus sit Et eam multis annis lapsis tenentem legi Alphons a Vera Cruce in appen ad specul coniugi. quæst. 9 per totam pag. 40. & iterum pag. 113. & 117. Fr. Anto. Cordoua in tract. *De casos de conscjencia* quæst. 52. & nouissime eam tenet Io. Gutierrez. in tracta de iuramento confirma. cap 51. primæ par nu. 6. Sicque catholicum Concilium interpretandum est, licet contrarium, quod in sponsalibus de futuro obtinere debeat locum somniauit (prout illi de more fuit) quidam Albornoz in libro eius præcipiti ingenio digno nuncupato, *Arte de contrattos* libro 4. titu. 1.

Contra scholasticũ nuncupatũ Albornoz.

Et a sacra congregatione Cardinalium ita sancitum est his verbis. *Decretum Concilij sess. 24 capit. 1. de reformatione annullat tantum modo, contractus matrimonij per verba de præsenti, clandestine facta, sponsalia autem per verba de futuro relinquit in terminis iuris communis. Præterquam quod per copulam prædicta sponsalia, non transibunt in matrimonium.*

Interpretatur Synodalis constitutio Toletan.

Ex quo sequitur interpretatio ad huius Toletani Archiepisco-

episcopatus synodalem constitutionem, quæ quarta est, titu. 4 lib. 4. dictarum consti quæ pœnam clericis interuenientibus sponsalibus de futuro prohibitis imponit, quæ in hūc modum loquitur. *Otrosi considerando de quantos inconuenientes son causa los clerigos, que se atreuen a interuenir en los desposorios, o matrimonios prohibidos: mandamos que ningun clerigo interuenga en ellos, aunque sean de futuro, y que por el mismo caso si los hiziere o interuiniere en ellos, o los solenizare, pierda los fructos de vn anno del beneficio, o beneficios que en esta diocesi tuuiere, y si no fuere beneficiadu, cayga en pena de dos mil marauedis, la mitad para la yglesia donde fuere beneficiado, o siruiere, o parochia donde se hiziere, y la otra mitad para el acusador y pobres, y demas desto mandamos, que los uicarios generales, los castiguen en las otras penas de prision, o suspension segun la calidad del caso lo requiere.*

Est sane constitutio illa synodalis interpretanda, vt procedat quando sponsalia de futuro sunt prohibita, propter canonicum aliquod impedimentum, consanguinitatis, vel affinitatis, vel propter aliud, cuius ratione sacra canonica iura prohibitionem induxerunt: non vero quando talia sponsalia contrahuntur, inter eos quibus matrimonium interdictum non est.

Decimo, ex dicti Cōcilij decreto animaduerti debet, clericum siue sæcularem, siue regularem, qui non sibi subditos matrimonio coniunxerit, vel post contractum benedixerit, sine licentia proprij parochi illorum qui sunt coniungendi, vel benedicendi, ipso iure suspensum esse, quousque ab ordinario absoluatur: quæ suspensionis pœna non solum incurritur, si sacerdos non sibi subditos coniunxerit, aut benedixerit, sed si alterum eorū fecerit, ita clare colligitur ex verbis disiunctiuis illius decreti, ibi, *Coniungere*, aut benedicere, *ausus fuerit.*

Clericus matrimonio copulans, uel benedicens, non subditos, ipso iure suspensus est.

Vndecimo, prætermittendum non est, an parochus a pœna sit immunis, qui subditos suos in alieno loco extra parochiam existentes, matrimonio coram testib coniungit, absque proprij sacerdotis consensu. Et præfari oportet utrum matrimonium eo modo contractum legitimum iudicādum sit, & licet neminem inuenerim, de hoc argumento disputantem, quousque tamen sacrosancta Romana Ecclesia contrarium iudicauerit, censeo tale matrimonium non ex

Parochus an subditos extra parochiā possit matrimonio copulare.

eo vitiari, quod extra parochiam contractum sit: tum quia forma Ecclesiæ, quæ in matrimonijs contrahendis desideratur, interuenit cum coram parocho, & testibus contractũ sit, ergo matrimonium iudicandum est, tum quia sacrum Tridentinum Concilium, nec pro matrimonij substãtia, nec pro eius solennitate requirit, quod intra propriæ parochiæ limites celebretur, & cum eius decisio noua, & correctoria sit, potius restringenda, quam ampliãda est, vt sæpe dictum est. Tum quia ratio potissima quæ ansam dedit dicto decreto, ea fuit, vt longe clandestinitas repelleretur, & matrimonium legitime probaretur, quæ ratio certificatur etiam si extra parochiam, & in alia concilij forma seruata contrahatur. Tum quia matrimonij vinculum mutuo cõsensu in quo contractus continetur perficitur, nihilque obtinet, quod ad iurisdictionem concernat, vt inde esset asseuerandum, extra parochiam contrahi non posse l. fina. ff. de iurisdiction. omnium iudicum: contractus vero nisi speciali iure interdictum sit vbique potest celebrari. Tum quia si in matrimonij celebratione aliquis actus consisteret iurisdictionis (quod prorsus negamus) esset voluntariæ, & non contentiosę quę extra territorium potest exerceri. l. emancipati. ff. de adop. glo in l. fin. ff. de iurisdictione omnium iudicum. quam Ias. & doctores ibi sequuntur maxime nume. sexto. Tum quia huic opinioni egregie suffragatur celebris Hostien. doctrina. in summa. titulo de pœniten. & remissio. § cui confitendum, versic. Nunquid extra territorium. asseuerantis quod sacerdos parochialis, extra suæ parochiæ territorium existens, potest vbique parochianum suum confiteri, & absoluere sequitur Ias. dicto numero 6. Et vt propositam difficultatem absoluam, asseuerandum censeo, non esse parochum a pœna immunem, qui extra oppidum in aliena parochia, absque licentia proprij illius parochi, sibi subditos matrimonio copulau t, & cum certa pęna statuta non sit, iudicis arbitrio imponetur lege prima, §. primo. ff. de iure deliberan. capit. de causis § illis. de offic. delegat. Quæ quidem pęna maior vel minor erit, pensa malitia causæ quæ causam præstitit dicti matrimonij celebrationi. Non sane parochus, criminis suspitione caret, qui nulla subsistente causa extra oppidum in aliena parochia propria authoritate matrimonium celebrat, & ita tenendum cẽseo licet fere octo

annis

annis elapsis post hæc scripta contrarium tenentem legerim. Doctorem Ioan. Seguram in directo. iudi. Ecclesiast. 2. par. capitulo decimo quinto, numero 49. Nec refert, quod in cupidis in quibus diuersæ parochiæ constitutæ sunt, contrarium apud nos moribus receptum est. Quia id contingit, cum parochi saltem tacite alterius vicibus sibiipsis hoc facere permittunt, quod si contradicerent nullo modo liceret.

Duodecimo quo ad hoc, quod vt sacerdos, impune sibi non subditos, possit coniungere, vel benedicere, requiritur quod proprij sacerdotis expressam facultatem habeat nec tacita sufficeret, id equidem significat illud verbum, *Licentia*. positum in Concilio: ita scribit Lap. alleg. 86. & ibi nouissime apostillantes. And. Tiraquel. latissime in leg. connubial. glo. 7. numero 8. & ita in terminis declararunt sapientissimi Cardin interpretes sacrosancti Concilij Tridentini anno 1573 die 12. Nouembris dum Venetijs quæstio circa hoc esset, inter quosdam Grimanum, & Paulam de Aluerno, quæ se desponsatam asseuerabat, a quodam Ioanne Baptista Grimano Veneto, vt testatur Iacob. Menoch. de arbi. iud. quæst. lib. 2. cent. 5. casu 453. nu. 14. idem in consil. 188. num. 7. volum. 2.

Decimotertio, non est obliuioni tradédum, quod ad hoc vt matrimonium coram alieno sacerdote celebratum, firmitatem obtineat: & ipse a pęna sit immunis, licentia proprij sacerdotis præcedere debet, nec sufficit, quod postea sequatur. Vbi enim in aliquo actu licentia desideratur, ea præcedere debet authen. licentia. C. de episcop. & cleric. l. si quis mihi bona. § iussum. ff. de acquiren. hæred. l. ultima. §. necessitate. C de bon. lib. cap. omnis vtriusque sexus. de pęniten. & remissio. & facit. l. 13 titu 6. par. 6. vbi Gregor. in verbo, *Con otargamiento*. & l. 3. tit. 7. libro 5. noui Regij ord. vbi sancitum est, primogenitum non confirmari ex Regia licentia quæ post eius institutionem sequitur, nisi hoc in ea expresse cautum fuerit, tradit Innocen. in cap dudum. de rebus ecclesiæ non alienand. Barto. in l. si autem plures, ff. de aqua plu. arcen. Mar. Anton. Bauer. in §. si alienus seruus. Institu. de hæredib. institu. Barthol. Socin. consil. 222. nu. 3. lib. 2. Corn. consi. 89. nu. 10. lib 3. Cassa. in const. Burg. rub. 4. §. 7. nu. 38. Anton. Gomez. in l. 42. Tauri. Et licentia multiplici-

Dicta licentia a parocho præstanda matrimonium debet præcedere.

ter accipitur, vt per Bald. consilio 290.num. 6. lib.3.

Quis dicatur proprius parochus. Decimoquartò, non est ab hoc instituto alienum indagare, quis proprius parochus censendus sit, vt matrimonio interesse possit. Et absque controuersia asseuerandũ est, quod is est Episcopus, qui in sua diœcesi est ordinarius. Similiter & eius vicarius generalis, qui ordinarius est ut infra dicemus. Erit etiam vltra hos vtriusque coniugis proprius sacerdos quando diuersarum parochiarum cõtrahentes fuerint. Nam cum vnus sine altero hoc matrimonij vinculo coniũgi non possit, vterq. contrahens efficitur vtriusque Parochi subditus arg. tex. in l si communem. ff. commu præd. & in c. per tuas. de arb. & ita in praxi receptum est, ut testatur Doctor Segura Daualos, in direct. iudi. Ecclesi 2 par. c 15. nu. 47 Si vero inter duos alienigenas, matrimonium contrahi debet, qui alias noti sunt nec vagi reputantur, proprius parochus in matrimonij celebratione is censendus erit, in cuius parochia qui contrahere debet habitat, tempore quo matrimonium contrahi debet, vt iam pridem responsum est ab Illustriss Cardinalibus qui Concilij Tridentini congregationi præsunt.

Decimo quintò, silentio prætermittendum non est, ne iudices Ecclesiastici in proferendis sententijs contra sacrum Concilium contractis errent (ut aliquando vidi) quod matrimonia quæ clandestina sunt non debent ab eis irritari cũ ab eodem Conc. irrita sint, sed tantum declarare debent, irrita & nulla a principio fuisse. sic cẽsuit sacra Cardinalium congregatio in hunc modum. *Matrimonium contractum coram sacerdote qui non habet licentiam ab ordinario neq; a proprio contrahentium parocho non debet per ordinarium irritari, sed tantum declarari irritum esse, quia cum Concilium Tridentinum illud irritum fecerit, non est alias irritandum, sed opus est sola declaratione, quod irritum sit.*

Not. contra maltiosè impediẽtes matrimonium. Decimo sexto, non est prætermittendum, circa huius capitis propositum argumentum, clericum qui matrimonium quod seruata Concilij Tridentini forma contrahi intenditur, malitiosè impedierit pœna tex. in d.c. cum inhibitio. §. fi. puniendum esse, ita gl. notat ibi, in verbo, malitiosè. Si vero laicus in hoc deliquerit, ab ecclesiastico iudice arbitraria pena est puniendus, ex glo. sententia, ibi, Regia l. 4. titu. 3. partit 4. Insuper damnum parti illatum resarcire tenetur:

tur:ita Vincen.Ioan.And.in d.§.fi.Grego.Lopez in d.l 4 in verbo *Deuen auer pena*. Didacus Perez in l. 1. titu. 1. libro quinto.ordina.fol. 33.quod not.quia sæpissimè contingit in practica.

Quod non sit vera. Adde quod hanc nostri authoris opinionem contra alios sequitur D Præsul Couarru. in 2.par. Decreta.c.6.num.14.& nouissimè D.Didac Perez vbi paulo ante allegaui. C

Dispensent. Adde quod iam hodie nouissimo Concilio Tridenti.Sessio.24 cap.1 de reformat.matr.multoties iam allegato,licet ordinarijs si legitima causa interfuerit,in his monitionibus dispensare.Nec ante concilium licebat hoc fieri,nisi tantum in locis in quibus consuetudo inualuerat, vt scribit Marti.Nauar in manu.confesso.c.22 n.70. Erit equidem iusta dispensandi causa si nobilis cum ignobile, diues cum paupere,senex cum adolescentula,contrahere velit:& ea ratione consanguineos timeat,ita Palud in 4 sent. distin.28.quæst.2.col 4.Anto.in 3.par.tit.1.cap.16.§ 5.Martin.Nauarrus,in d.num 70.Erit legitima causa ob vicinitatem temporis quo prohibitæ sunt nuptiæ,ut cautum est decreto Car.Sacræ Congregationis.

Vicarij generales Episcoporū, an possint dispēsare, vt monitionib.nō factis, matrimoniū celebretur.

Sed dubium egregium circa prædicta uersatur, utrum uicarij generales Episcoporum Concilij Trident authoritate,dispensare possint,vt non factis monitionibus matrimonium celebretur,qua proposita quæstione Iacob. Menoch. consl.69.nu.55. vol. 1.censet hoc eis non licere, immò prorsus prohibitum esse.Nam(vt ille inquit) cum hoc munus a sacrosancto concilio,Episcopi arbitrio relictum sit,non poterit uices suas alteri demandare, ex his quæ ipse late scripsit lib.1 de arbi.iud.q 54 nu.1.& 2.Deinde quia ex eo personæ industria electa censetur,cum grauia & ardua sunt quæ mandantur Dec.in l. 1.nu.28. vbi nouissimi. ff. de offic eius Ias.in l.more.nu. 65.ff.de iur om iud. & in l.a iudice,nu.13. C de iud. Aymon consi.303.nu.2. At causa coniungendi & dissoluendi matrimonium, maximi ponderis est, vt tradit Dec.consi 311.colum.1.Paris.consl.15.num.13.lib. 2. Socin. iunior.consil.86.num 6.lib.2.Hieron Gratus consi. 2.num. 31. lib. 2.Sed meo iudicio lapsus est Menochius qui fuit huius opinionis antesignanus,cuius opinionē eo non allegato, nouissimè amplectitur Doctor Suarez de Paz in sua practi.

Opinio quidam Ia. Meno.repellitur.

quam

quam non sine maxima diligentia elucubrauit. 2. tomo 3. num.11. Qui ea innititur ratione, quod in generali commissione ab Episcopo suo vicario facta, minimè comprehendit dispensandi facultas, vt in cap quod translationem, de offic.leg.glo.in cap.quæ de causa, secunda quæstione, quarta. Et contrariam sententiam veriorem esse semper iudicaui. Tum quia potestas relaxandi has monitiones, non maioris momenti est, quam matrimoniales controuersias, beneficiales causas, criminales querelas, & cæteras alias grauissimas concertationes, ad ecclesiastica tribunalia spectantes iudicare, & dirimere: cur igitur vicarijs generalibus hanc potestatem negabimus? Tum quia si Iacobi Menochij vera esset opinio, ex eius ratione, idem asseuerandum foret, in dicti Concilij decisione de qua in superioribus actum est, quæ pęnam parocho, contrahentibus, & testibus, qui clandestino matrimonio interfuerunt imponit, quos arbitrio ordinarij puniendos esse præcipit, & innumeris alijs iuris locis, q. bus certa pęna non statuitur, sed ordinarij prudentia & arbitrio committitur quod nullus vel mediocriter doctus affirmare audet. Tum quia Episcopus iudiciales omnes controuersias, quarum iurisdictio ordinario iure sibi competit, sicut iudicare per se ipsum potest, ita per vicarium ab eo cōstitutum c.cum Episcopus, de offic.ordi.lib.6.cui etiam pōt delegatas causas præsentes terminandas committere, ut latè per Rebuff.in pract.benefi.in forma vicariatus nu. 159. Tum quia sanctum concilium quatenus iudicio ordinarij dictam facultatem committit, non tm̄ Episcopo, sed ei qui vices illius gerit committere censetur, quia is ordinarius dicitur, gl.in c.2.in verbo, officialem. de offic.vicar. in 6. & in c.perlectis.in verbo, iurgia.25 distin.& in c.Romana.in verbo, generaliter. de appella.in 6.tradit Fel.in rub.de offi. de lega.num.4.D.Episc.Couar.lib.3.var.resol c 20.num.4. Et eadem est Episcopi & eius vicarij potestas, & idem est amborum tribunal c.2.de consuet.lib 6.cap.Romana. in prin. de appella.eo lib.& inter Episcopum, & eius vicarium non est dare medium, vt scribit Abb.cons.21. lib. 1. in fine. dicitque ibi, vicarium Episcopi ipsius radijs illustrari, & hac ratione vnum ex potissimis Iacob. Menochij fundamentis longè repellitur. Tum quia non semper verum est quod idē Menoch.asseuerat, empè personæ industriam ex eo electam

ctam censeri, quod ardua aliqua causa committitur, nã matrimoniales controuersiæ magni ponderis & momenti sunt ideoque illarum cognitio Episcopis competit ca. ex literis. de in integ. restit c. accedentibus. de excessibus prælat nihilominus tamen generales vicarij potestate vicaria eas iudicant. Tum quia a tempore publicationis concilij praxis forensis totius (vt censeo) Christiani orbis præsertim Hispaniæ, ita concilium interpretata est, non igitur ab ea recedi licet, quia mutanda non sunt, quę certam interpretationem habuerunt. l. minimè. l. si de interpretatione, ff. de legi. & vera legis interpretatio a practica sumitur Bal. in c. 1. in princ. de feudo sine culpa non amitten. Et post hæc scripta legi Alphons. a vera cruce hanc opinionem tenentem nullis corroboratam fundamentis in append. ad Specul. coniugiorum. fol. 4.

Nec ratio benè eruditi Doctoris Paz me in contrarium mouet, nam hæc dispensandi facultas, non ab Episcopis suis vicarijs generalibus speciali potestate, ac veluti per manus censetur concessa, sed eo ipso quod vicarij creantur ab ipso sacrosancto Conc. concessa censetur. Audio tamen quod nouissimè, in concilio Prouinciali Toletano anno Domini. 1583. celebrato ab Patribus & Præsulibus qui ibi interfuerunt, quadam decisione nondum in publicum emissa, decretum fuisse, potestatem remittendi has denunciationes, Episcopis competere, non vero vicarijs generalibus. Quod eis licuisse prædictam constitutionem sic diffinire nullus in disputationem adducere poterit.

NVPTIAS SECVNDAS, VEL TEMPORIBVS PROHIBITIS benedicentes. Cap. LXXVI.

1 *Vir siue mulier si alias coniugalem benedictionem receperit, benedictio reiterari non debet.*

2 *Sacerdos huius criminis reus qualiter puniatur.*

VIr † & mulier ad bigamiam transiens, non dēt a presbytero benedici:[a] quia cum alia vice benedicti sint, eorum benedictio iterari non debet: verba sunt tex. in c. Vir autem, de secundis nuptijs, & sic siue vir, siue mulier alias receperit benedictionē, non debet benedictio iterari, [b] quia communis est vtriq; neque vnus sine altero eá recipere 1 a b

recipere

recipere potest, vt not. Host. in summa eiusdem tit. in §. An licitum sit, versi. In aliquibus. qui etiam notat quod si duo transeunt ad bigamiam, qui nunquam fuerunt benedicti po
b terunt benedici. Sacerdos autem contrarium faciens ab officio & beneficio suspensus cum testimonio literarum pro-
c prij Episcopi destinandus est ad sedem Apostolicam, [c] vt in c. 1. eo. tit. Ex quo videtur secundum Host. ubi supra. quod alius dispensare non potest. Quam pœnam cum tam gra-
d uem leui delicto dicit quod forte clericus, [d] quod etiam, ante eum suspicatur Ioan. And. qui tamen dicit hoc non patere in decretali antiqua: vt refert Abb. ibi, qui credit hodie imponendam esse pœnam arbitrariam attentis circunstantijs, ac consuetudine loci. Et licet quidam dixerint quod talis sacerdos est suspensus ipso facto, tamen Host. tenet contrarium, quem videtur sequi Anto. ibi, dum refert eius opinionem vltimo loco. Et sequitur eum etiam expresse Ab. licet de Anto. non faciat mentionem. Vnde in hoc delicto
e cum pœna non sit imposita ipso iure secundū communem[e] opinionem: & delictum non sit tam graue, arbitrio iudicis
f erit puniendus clericus in hoc delinquens.[f]

ANNOTATIO.

A *Benedici.* Vide rationem huius prohibitionis per egregium Martin Nauar. in manu. cap. 22. nu 83.

Iterari. Vide sing. Siluest in summa. in verbo, nuptiæ. quo
B loco scribit text. in cap. 1. de secund. nuptijs locum habere etiam priore matrimonio soluto, & quod si alter coniugum iam semel benedictus fuerit, vel saltem mulier ipsa, non debet benedictio iterari. Quod si fœmina nondum fuisset benedicta, potest tunc benedictio solenniter fieri, & hæc fuit Sancti Thom. sententia in 4. Senten. dist. 42. qō. 3. ad finem, quæ in praxi seruatur vt fatetur Henri in ca vir autem. de secund. nup, vbi gl. idem not. & frequentior vsus eam recepit ut testatur D. Couar. in 4. Decret. 2 par. cap. 8. §. 11. nu. 2. quam nouissime sequitur Grego in l. 2. titu. 11. par. 4. in verbo, *No deuen ser uedados.* F. Alphon. a Vera Cruce, in Specu. coniuge. 1. par. art. 13. & ita tenendum censeo, licet firmare non audeat Iacob. Menoch de arbi. iud. quæst 10. lib. 2. centu. 5. casu. 217. nu. 10.

C *Ad sedem Apostolicam.* Hodie vero stat quædam Ioan. vigesimi

vigesimi secundi extrauagans constitutio, qua missio sacerdotis secundas nuptias benedicentis ad Romanam curiam omnino tollitur, de qua meminit Dom. Præsul Couarr. vbi paulo ante allegaui.

Viuente prima coniuge. Adde quod hanc opinionem sequuta est Regia l. 2 tit. 4. par. 4. cum dicit. *Mas los que diessen benediciones, a los que casassen dos bregadas, o mas, siendo el matrimonio de partido, por embargo de derecho, o por muert, segun sobredicho es, no caeran en pena.* Ex qua Grego. ibi colligit, quod iura secundas nuptias benedici prohibentia, procedunt, primo matrimonio non dissoluto, non tantum respectu pœnæ de qua in d. c. 1. de secundis nupt. sed respectu ipsius dationis cuius contrarium videtur disponi in d. cap. vir autem ex ratione ibi constituta, cum dicit, *Alia vice benedicti sunt*, a cuius tex. decisio. & a receptis Theologorum, & Canonistarum opinionibus de quibus supra, minime auderem recedere, cum in hac spirituali materia illis merito sit standum. D *Regia lex 4. ti. 4. pa. 4. interpretatur.*

Secundum communem. Adde quod istam opinionem cõmunem esse testantur eam sequuti Mar. Nauar. in Man. con fess. c. 25. nu 147. pag. 595. Iul Clar. li. 5. recep. sen. §. fi. q. 75. ver. sacerdos. Couar. d. §. 11. nu. 2. E

In hoc delinquens. Adde quod eadem opinionem communem esse testatur Iacob. Menoch. d. casu 417. nu. 8. Et eadẽ arbitraria pœna puniendum esse censeo clericum, qui temporibus a iure prohibitis, nuptiales benedictiones indulserit, de quibus in cap. Capellanus. de ferijs, & in c. non oportet. 33. q. 4. l. 18. tit. 2. par. 4 & nouissime in Concilio Trid. sess. 24 c. 10. de refor. vbi ab Aduentu Domini, vsque ad diẽ Epiphaniæ, & a feria quarta cinerum, vsque ad octauam paschatis inclusiue, sancta Synodus antiquas solennium nuptiarum prohibitiones seruari ab omnibus præcipit, alijs autem temporibus nuptias solenniter celebrari permittit. Cum enim ibi statuta non sit pęna, iudicis arbitrio relinquitur, tex in capitu. de causis, de offic deleg. 1. § primo, ff. de iurę deliberand. In hoc vero Toletano Archiepiscopatu duorum millium dipondiorum pęna statuta est: quæ Ecclesiæ, denuntiatori, pauperibusque æquis portionibus est applicanda, vt habetur libro 3. dictarum constitu. titu. de sponsa. lib. cap. 5. F *Clericus temporibus prohibitis benedictiones nuptiales ĩdulgẽs, qua pœna puniatur.*

Pari etiam ratione coniuges, qui dictis prohibitis temporibus fuerunt benedicti, a iudice ecclesiastico arbitraria pœna puniendos censeo. Qui vero dictam nuptiarum solenniũ prohibitionem statutis temporibus, superstitionem esse tirannicam, ab Ethnicorum superstitione profectam, aut be-
3 nedictiones, & alias ceremonias quibus Ecclesia in illis vtitur, damnauerit, anathema est, vt in Concilio Trident. Sess. 24. canone. 11.

VIRGATA ET PARTITA VESTE PVBLICE VTENTES. Cap. LXXVII.

1 *Virgata vel partita vestis qua dicatur.*
2 *Sacerdos, qui virgata uel partita ueste utitur, qua pœna puniatur.*
3 *Clericus si utitur aliqua ex uestibus sibi prohibitis, secretè tamen, a pœna est immunis.*
4 *Clericus, qui paupertatis causa, aliqua ex dictis uestibus utitur, a pœna liberatur.*
5 *Qua uestes clericis sint interdicta, ex Constantiensi & Matisconensi Concilijs ostenditur.*

ANte quam huius excessus pœnam describamus, sciẽdum est, quod virgata vestis dicitur illa, quę est variata per diuersos colores, vel cum pannus de se est planus, aliquid supra ponitur per modũ virgę vel literaturæ. Partita vero est quæ fit ex diuersis coloribus, vel quæ est scissa, vel diuisa per ferrum, ut per supradicta verba declarat Io Vanchel. in breuiario Clementin arum, Clemẽ. 2.
2 de vit. & hone. cleric. Clericus † vero tali vtens veste, beneficiatus, per sex menses a perceptione fructuum est eo ipso suspensus: si non beneficiatus, sed in sacris citra sacerdotiũ per idem tempus redditur eo ipso inhabilis ad beneficium ecclesiasticum. Habens vero dignitatem, personatum, seu aliud beneficium, cui cura animarum imminet, ac alij in sacerdotio constituti, tali utentes veste publice, aut infulã, seu pileum lineum publicè portantes in capite, sunt eo ipso beneficiati a perceptione fructuum per annum suspensi Sacerdotes vero per idem tempus inhabiles ad beneficium, vt in clem. 2. supra allegata, de vi. & hon. cler. vbi etiam vide alias
3 vestes clericis prohibitas, & pęnas deferentiũ illas. Nota † tamen

men quod si clericus vtitur aliqua ex vestibus sibi prohibitis [a] secreto, & subtus alias vestes, ita quod in publicum nō appareat, non incurrit hanc pęnam: idem est si utitur talib. vestibus domesticè, puta in studio, vel loco simili, vel si non continuè portat, sed ad momentum propter factū socij sui, qui Doctoratur, vel fit rector aut miles, aut ducit vxorem. ita notat Anchar. ibi, secundo nota. referendo ad hoc Zēz. & tenet hoc etiam Imo. ibi 2. colum. versicu. Quæro quid. Qui præterea notat post Zenze. quod † clericus propter pau pertatem deferēs vestes prohibitas, non incurrit pœnam il lius tex. Et vide etiam Ioan. de Ana in rub. de aposta. vbi aliqua ex prædictis refert, & sequit̄: & decisio Capellæ Tholosanæ in q. 52. Item fuit dubitatum, si clericus, cum sua ad ditione Stephani Aufrerij. Et vide † Concilium Constantiense in sessione 14. in tit. de vi. & honest. cleric. ubi penitus decernit abolendum quod clerici & personæ ecclesiasticæ deferant manicas ad cubitum pendentes, & vestes longas cum magna & sumptuosa superfluitate, maxime fissas retro, & in lateribus cum fodraturis vltra oram excedentibus in fissuris, & quod cum talibus intersint ecclesijs cum super pellicijs, ac alijs vestib. ad cultum & officium ecclesiasticū ordinatis, maxime intra ecclesias, in quibus beneficiati existunt: & quod contrarium facientes, ut transgressores Canonum puniantur: & specialiter statuit, ut quicunque beneficiatus aut officium in ecclesia gerens in habitu huiusmodi diuinis officijs præsumpserit interesse, pro qualibet vice a participatione prouentuum ecclesiasticorum per mensem nouerit se suspensum, ac tales fructus fabricæ illius ecclesiæ applicentur. Vt autem apertius intelligatur quā dispar fuerit antiquorum patrum zelus in procuranda clericorum ēt in vestibus honestate, non prætermittendum duxi, quod in concilio Matisconensi primo, c. 5. sancitum fuit per hæc verba. Vt nullus clericus sagum aut vestimenta, aut calceamenta sæcularia, nisi quod religionem deceat, induere præsumat: ꝙ si post hanc diffinitionem clericus aut cum indecenti veste, aut cum armis inuentus fuerit, a seniori ita coerceatur triginta dierum inclusione detentus aqua tantum & modico pane diebus singulis sustentetur. Pudeat ergo hodiernos iudices ecclesiasticos delicta grauia sub prætextu cuiusdam perniciosæ pietatis leui coërtione punire, cum

Margin: a (line 2), 4 (line 9), 5 (line 15)

Y 2 patres

patres antiquos tam leue facinus tam duro, & longo ieiunio legerint correxisse.

ANNOTATIO.

A *Vestes honestæ, & uerè clericales qua sint.*

SIbi prohibitis. Adde quod licet in hoc capite, quædam vestes clericis sint interdictæ non tamen est satis cautum, nec omnino diffinitum, quæ vestes sint honestæ & verè clericales, idcirco gloss. in cap. penult. versic. Auratis. de vita & honest. cleric respondit, eas censeri clericis vestes honestas, quæ communi vsu fuerint admissæ in ea prouincia, & ea ratione non dicetur clericus vestibus indecoris indutus, qui iuxta regionis consuetudinem, vsum, & morem, vestitus incedat, ita tenet insignis Couar. in pract. quæstion. ca. 31. numero 8. cuius consilio istam & multas alias annotationes quæ in prima huius operis editione in margine collocaueram, in corpore operis cum alijs additionibus, ne diuersi authoris viderentur, collocandas constitui. Obiit verò dictus Dominus Præsul cum maxima bonarum literarum iactura anno 1577. die vero 27. mensis Septembris, cuius opera eius memoriam in æternum prædicabunt, nec temporis iniuria peribit, vtinam etiam ipse perpetua beatitudine fruatur. Et vt ad rem redeam, dictam opinionem tenuit Alex. consi. 149. nu 12. lib. 6. & consi. 8. col. vlt. lib 1 not. gl. in c. si quis virorum. 30 dist. & in sum. 24. q. 1. & in Clem. 1. in verbo, Sæcularis. de elect not. Card. in clemen. 2. de vita & honest. cler. Abb. in c. 1. de aposta. Cassa. in consuetud. Burg. rubr. 1. §. 5. *Sil nagracè*. num. 8 Boch. de Curt. in c. vlt. de cõsuetu. fol paruo. 18. col. 2. & 50. quam opinionem communem esse fatetur. D. Couarru. vbi supra & vide tex. egregiũ in c. Ioan. de cler. & coniuga. & vide etiam plura lectu non indigna quæ de prohibitione clericorum vestium scribit Menoch. de arbi. iud. quæstio. lib. 2. centu. 4. casu. 392. & Cõcil. Triden sess. 14. c. 6. ubi beneficiarius etiam exemptus ab Episcopo monitus, habitum clericalem non gestans, ab ordinibus & beneficijs suspenditur, quòd si id non sufficeret, sed contumaciter permanserit in scelere, his priuabitur. Et sess. 22. c. 1. Statuit seruari quæ de clericorum vita honestate, cultu, luxu, comessationibus, choreis, lusibus, necnon sæcularibus negocijs fugiendis sacris Canonibus sancita sunt.

Insignis D. Did. Couarr. mors.

Ac

AC COMAM NVTRIENTES SIVE RELAXANTES.
Cap. LXXVIII.

1 *Clerici nutrientes, siue relaxantes comā, qualiter puniantur.*

CLericos nutrire comam Anicetus Papa prohibuit,[a] 2
vt in c. Prohibete. 23 dist. Et præcepit caput radere desuper in modum spheræ: & idem etiam prohibuit Concilium Carthaginense. iu c Clericus. de vi. & honesta. cler. Item † etiam Concilium Agathense statuit vt clerici, 1
qui comam nutriunt, ab Archidiacono detondeantur inuiti, vt in c. Clerici, ea dist. Postremo vero Grego. 9 statuit, q; si quis ex clericis comam relaxauerit, anathema sit, vt in c. Si quis, ead. dist. vbi gl. dicit exponendum sit, id est, fiat.[b] b
Et est etiam tex in c. Si quis, de vi. & honest. cler. vbi gloss. idem dicit. & vide Abb ibi, qui notat ex tex. quod clericus non deferens tonsuram, peccat mortaliter, quia est dignus anathemate.[c] c

ANNOTATIO.

P*Rohibuit*. Adde quod illius decreti meminit Platina A
in vita Aniceti summi Præsulis Comam equidem nutrire, apud antiquos inter mollia & delicata numerabatur, quæ viris præsertim sacerdotibus minime conuenit. Ita apud Romanos seruis comam nutrire non licebat vt testatur Gellius lib. 3. nocti. Atti. Celius lib. 7. lectio. antiqui. cap. vlt. Alex. ab Alex. lib. 5. dierum geni. c. 15. Aristoph. in Auib. & Sidonius Apollinar. lib. 2. epist. 1.

Et hoc fuit in causa aliquibus monachis, capita radendi symbolum, quod contemnerent lautitiā & ornatum, quorum gratia, ante nutriebantur capilli. ita arbitratur D. Augusti. lib. de operi. monach Idcirco pro præstanti remedio legitur, in postremis libris Historiæ Francorum Gregorij Turonensis eis fuisse, qui metu Principum sibi mortem instare putabant, capillos tondere, & in monasteria vel ad clerum transire, tuncq; Principes quiescebant a concepta ira. Sic Iulianus apostata metu Cæsaris, cui infestus erat comā tondidit, vt testatur Cyrillus Alex in prol li. contra Iul. epi sto ad Theodosium. Capillum equidem tondere, signū erat mæroris & tristitiæ, de quo est manifestū Iere. testimoniū c. 7 *Tonde* (inquit) *capillum tuum & proijce, sume in directum planctum*. Dixit & Micheas. *De caluara & de tondere super*

filios deliciarum tuarum, dilata caluitium tuum sicut aquila, quoniam captiui ducti sunt ex te. Scribunt præterea Plutarchus in vita Alexandri & Arrianus de gestis Alexan. idem quoque Aelian. li. 7. de varie histori. c. 8. Alex Mag. mortuo Ephestione amico, propugnacula urbiũ diripuisse, equos & mulos tonderi iussisse, in signum mæstitiæ & luctus. Scribit etiam Suetonius in Calig. c. 5. mortuo Germanico patre Cæsaris regulos quosdam barbam tondisse & vxorum capita rasisse. Et ea causa rei criminum apud Romanos submittebant capillum: auctor est Plinius Iunior lib. 7. epistolarum epist. scire suo, &c.

Clericorum tonsura antiquissima est i Dei ecclesia, cõtra impios hæreticos.

Quod vero ad clericorum tonsuram attinet, circa quam versatur huius capitis argumentum. illud censeo consideratione dignum, ꝙ licet Vuitcleff. vt constat ex Vualden. tomo 5. de sacramen. sub tit. 9. c. 80. quem impij Luthetani sequuti sunt, irridebat clericorum tonsuram, & hac ratione ac si ignominiosum esset clericos rasos & tõsos appellabat. Tenendum tamen est nimis sacerdotali dignitati conuenire, ꝙ sacri ministri tonsura condecorentur, tum ob eius antiquitatem, nam in veteri testamento eius similitudine sacerdotes tondebantur, ut refert Cassiodorus super illud Ps. 39. *Multiplicati sunt super capillos capitis mei*, &c. *non frustra* (inquit) *in comparatione delictorum Capilli adducti sunt: nam in testamento ueteri sacerdotes ipsa similitudine radebantur ut tali emundatione purgati, carnis uitia deposuisse uiderentur.* Tum quia clerici tonsura signantur, in memoriam Spineæ Coronæ, quam Iudæi Christi redemptoris nostri capiti imposuerunt. Et hac de causa Petrus Apostolus fertur, ꝙ eadẽ fuit insignitus, vt memoriæ prodidit Beda lib. 5. de gestis Anglorum. Nec a Catholicis viris dubitari potest, quod ab Apostolorum temporibus, vsq; ad nos clerici corona initiantur. Vnde Dionysius lib. 5. de ecclesi. Hierar. ca. 6. par. 2. ait. *Episcopus dum quemlibet sacris, initiat, consignans eũ crucis: signo tondet.* De hac etiam corona meminit D. Hieron. in quadam breui epistola ad Augusti. Hugo lib. 2. de sacramẽ. 3. par. c. 5. Tum quia corona Regiam maiestatem designat, quæ Ecclesiæ ministris competit, vt Diuus Hieron. ait, & habetur in cap. duo sunt 12. quæstio. 1. Tum ratione figuræ quæ cum circularis sit, imaginem perfectionis significat, q̃ diuini ministri profitentur, & ideo secundum ordinis dignitatem,

tatem, maior vel minor corona tonditur: sic maiori corona Episcopi, necnon monachi tondentur, quia eorum munus ad maiorem perfectionem spectat, vt egregie inquit Albe. Troti. lib 1. de vero & perfe. clerico c. 59 nu. 3. vbi nu. 4. inuehitur contra clericos, qui coronam prout tenentur non gestant his verbis. *Licet male obseruetur hodiernis temporibus maxime hoc vltimum, quia sacerdotes, & communiter nunc omnes fere prælatos Ecclesiæ Dei portare crines longos, vsq; ad cooperimentum aurium totaliter & ferè etiam oculorum. Ideo non mirum si propter huiusmodi deferre aures & oculos sic occupatos, & obtusos deficiunt in significatu illo sanctissimo, de quo supra Cum tanquam obturati aures, & oculos, audienda non audiant, & videnda non videant. Merito ergo videntur mereri hi tales coronam illam amittere in alio sæculo, quam abiecerunt a se in isto.*

Episcopi & monachi quare maiori tonsura quam clerici tondantur.

Tum quia hic mos omnibus ferè temporibus, in omni religione obtinuit, ut capillos suscinderent qui Deo se dicarent ex voto siuè in perpetuum, siuè ad tempus se sanctificarent, ut fecit Priscilla Aquila Actuum c. 18. Et olim Nazareni postquam sanctificati erant, & uotum impleuerant, peracto sacrificio radebant ante ostium tabernaculi fœderis cęsariem consecrationis suæ, inijciebanturque capilli in ignem, qui erat suppositus sacrificio pacificorum, ut habetur. Num. c. 21. Refert etiam Herodotus in Euterpe, lib. 2 Sacerdotes vnoquoque die, totum corpus eradere, ne quid eis inter suorum Deorum cultum aut pediculorum, aut alterius sordis crearetur. Plinius quoq; lib 17 historiæ naturalis c. 44. tradit Vestalibus Capillum ademptum, & ad Loton quondam arborem in Lucinæ arca delatum. Nec his refragatur q̄ Deus Optimus Max. Leui. c. 19. prohibuerit sacerdotibus, ne raderent caput vel barbā, id sanè peculiari ratione factum fuit, ne viderentur imitari paganorū, & idololatrarū sacerdotum ritum, qui vt ait Baruch. 6. ca. Sedebant habente tunicas scissas, capita & barbā rasam. Voluit autem quantum fieri posset Deus populum suum (qui durę erat ceruicis & pronus ad idololatriam a ceremonijs similibus, q̄ idolorū possent referre cultum auocare. Deinde respondeti non incongrue potest, q̄ quamuis Leuit. uideatur depilatio prohibita, non tamen vetita tōsio, uel rasio, remanentibus radicibus pilorum. Non ibi rasio capitis superior

intactis illis angulis inferioris partis prohibita erat: vel ex integro prohibita rasio. Nostri quidem sacerdotes non inferiores partes nec omnino caput radunt, vnde non est eis vetita. Detulit quidem barbam & capillos Dominus noster Iesus Christus, quia nihil in eo radendum vel amputandum fuit, nobis autem qui vocati ex gentilitate sumus, cum penitus infecti fuissemus, omnia superflua amputanda fuerunt Deo seruituri, vt scribit Franc. Venetus lib. problem. Sacræ scripturæ, tomo 6. sect. 9. proble. 397.

Antiquissim⁹ mos semper fuit, & qui Deo se consecrarent capillos succiderent.

Et nō solum clericis comam nutrire prohibitum est, sed nec barbam iure communi inspecto vt in cap. clericus de vita & honest cler. secundum vero ius Concil. Cartaginensis vnde profectum fuit, d. c. clericis barbas radere prohibitum est. Nam vt scribit And. ab Exea, in rub de const. num. 62. in Codice conciliorum sic legi. *Clericus neque comam nutriat, neque barbam radat, & recte: Nā lege antiqua sic præcepit Dominus populo suo.* Leuit c. 19. ibi, *Nec radetis barbam.* Idem etiam pręcepit c. 21. ad sacerdotes Aron verba faciens. Romæ vero, & in multis orbis partib consuetudine receptum est, vt barba clericis sit permissa, modo labium superius radatur, vt testatur Mart. Nauar. in Manu. cōfess. c. 25 nu. 110. apud nos vero ius commune obseruatur.

B *Id est fiat.* Adde Hippol. qui hanc interpretationem approbat in rub. ff. de fal nu. 32. Dom Soto in 4 sent. dist. 24. q. 1 art 2. vbi optime scribit, ꝙ dicta pœna tantum illaqueātur clerici, qui priuilegio clericali gaudent, ideo clerici initiati prima tonsura, vel in minorib. constituti ordinib. nisi beneficium ecclesiasticum habuerint, non tenentur coronā apertam habere: imò secundum illum male facerent, si illā aperuerint, cum in contemptum ordinis cederet. Nam his permissum est arma portare, & omnia alia quæ merè laicis licent, ita tenet Abb. in c. 1. & 2. de postul. & in c. 1. & in cap. clerici 2. de vita & honest cler. quam opinionem & vsu receptam, & in theorica communiter approbatā testatur Nauar d. num. 110.

Sed hæc huius capitis pęna, quæ contra clericos istius criminis reos imponit, rarissimè infligitur: quia fere in omnibus Episcopatibus constitutæ sunt pecuniariæ vel aliæ pęnæ pro modo culpæ prout in hoc Toletano Archiepiscopatu constituta est pęna duorum aureorum, quæ quidem pœna

na ecclesiæ, denuntiatori, pauperibusq; æquis portionibus applicatur, vt habetur in c.1.tit.3.lib.3.dictarum consti.

Anathemate. Et sic obiter nota, q̃ excommunicatio non nisi pro graui culpa, quæ mortalis sit infligéda est, c.nemo, c.nullus.11.q.3.docuerint Theologi præsertim S.Tho in 4. sent.dist.18.q.2.ad 3.q.Fel post alios in rub.de sent.excom. Couar.in c.Alma mater.1.par.relect §.9.nu.1.de sent.excõ lib.6.Io. Lup.in c.per vestras de donat.inter virum,& vxor. §.18.nume.13. C

EBRII. Cap. LXXIX.

1 *Ebrietas inter grauia delicta numeratur.*

2 *Clerici, qui immoderate potionibus incumbunt, qualiter puniantur.*

3 *Tabernarum ingressus clericis est interdictus, nisi itineris vel peregrinationis causa compulsis, & huius prohibitionis trasgressores iudicis arbitrio sunt puniendi.*

QVi enim ebrietatis crimen paruum esse existimat, audiat Apostolum Paulum dicentem: Neque fornicarij, neq; idolis seruientes, neq; molles, neq; masculorum concubitores, neq; auari, neq; adulteri, neq; ebriosi regnum Dei possidebunt. Cumque † inter 1
tam grauia delicta ebrietas annumeretur, quãta sit eius grauitas aperte perpendat, videatque beatum Augustinum in sermone de ebrietate, qui inter sua opuscula impressus habetur. Et Isidor.in tract.de summo bono, in lib.2.in cap.43. de ebrietate. Et præcipue legat obsecro elegantissimam, & mirabilem homiliam Basilij, in primo tomo, in homil. 14. de ebrietate, & luxu. † Vnde quia ebrietas omnium vitiorũ 2
fomes ac nutrix est: [a] ideo placuit Agathensis Concilij ve- a
nerandis patribus, vt clericus, de quo fuisse ebrium constiterit, aut triginta dierum spacio a communione submoueatur, aut corporali supplicio subdatur, vt habetur in c.fi.25. dist.q̃ pęnę sic fuerunt disiunctiuè discriptæ, vt discretus iudex quẽ huic vitio deditũ aĩaduerteret, & q̃ a cõione priuetur, paruipendere, corporali potius supplicio castiget. Et vide Host.in sum.tit.de temp.ord in §.Et cui versi. Pœna autẽ, vbi dicit, q̃ episcopus presbyter vel diaconus deseruiens ebrie-

ebrietati,si nõ desinat,deponitur. Subdiaconus vel inferior siue clericus,siue laicus communione priuatur,alleg tex.in c.Si episcopus.35.dist. Si vero semel ebrius fuerit, tunc dicit puniendum pęna tex.in d c.fi. Posterius autem Inno.3. in Concilio generali ac celeberrimo Lateranẽ.disposuit clericum a crapula & ebrietate non abstinentem, & qui a superiore commonitus non satisfecerit,ab officio,& beneficio suspendendum,[b] vt habetur in c.A crapula de vit. & hon.cleric.Vnde vt clerici ab hoc vitio cauerent, eorumque honestati consuleretur,antiqua illa concilia † tabernarum etiam ingressum illis inhibuerunt, nisi peregrinationis, vel itineris necessitate compulsis;[c] vt in Concilio Laodicensi.& in sexta Synodo,& in Concilio Carthaginens.3. & in Concil. generali sub Inno.3 celebrato, de quib. in c.non oportet,& in c.nulli cleri.& in c.clerici 44.dist & in c clerici.de vita & honest.cler Pęna autem contrarium facienti,in illis Canonib.statuta non est, vnde hoc superiorib. videtur relictum, vt consideratis frequentatione actuum, & personę qualitate,& videntium scandalo,ab ipsis puniri debet. Ex quo videtur parũ aduertenter scripsisse Bertach in tract.de episc. in 2.par in materia degradationis,in Sylt.scias.in 2.to.tracta.Diuers.Doct.fol 237.nu.20.quod deponi debet Episcopus,vel clericus,qui retinet,vel frequentat tabernas,motus per tex.in c nulli,supra alleg.qui tamen tex.pęnam depositionis non imponit clerico frequentanti tabernam : sed habenti eam,& inibi alijs ministranti. Quin potius,& tunc nõ simpliciter clericum deponendum dicit,sed disiunctiue disponit quod aut cesset,aut deponatur. Nec etiam illud probat tex.in c.pen.de vit & hon.cler. quem etiam allegat Bertach.ubi supra pro sua conclusione.

ANNOTATIO.

A NVtrix est. Quod sane cognouit Hom.Iliados.6. dũ eleganter scribit,potum maxime noxium esse,& corpori, & animæ Multum enim & immoderate bibere, multorum malorum causa est,vt habetur Eccl.31. Salomon equidem paucis verbis hanc bibendi assiduitatem sic detestatur. *Cui ua cuius patri ua cui rixa cui souea cui sine causa uulnera cui suffosio oculorum nonne his qui commorantur in uino, & student calicibus epotandis.* Quod refert noster Accur.in l.adulterum,

terum, in verbo, intemperantiæ, C. de adul. & habetur Prouerb. 20. Et dubio procul ex Ouidio constat dum ait.

Vina parant animos ueneri.
In uinum confertur plerumque culpa
Quod si loqui possit, se defenderet.

Et acies rationis hebetatur, ex immoderato potu. Greg. 1 moral. & S. Tho. 2. 2. q 148. art. 6. & multa tam de vtilitate, quam de incommodis uini longa manu scribit Andr. Tiraq. de nobil. c. 31 nu 165.

Vnde consuetus inebriari, minimè potest sacris ordinib. insigniri c. Episcopus, aut presbyter, 35. distin. iuncto tex. in summa, ibi tradit Pet Rebuff. in benefi. pract. 2. par. titu. de cler. ad sacros ordines male promo. gl. 4. nu. 8.

Abstemius nō pōt Sacris ordinibus insigniri.

Illud tamen memoria repetere libet ad presbyteratum promouendum minimè esse, qui abstemius sit uinumq; nō bibat, si quidem ex quo horret, posset sacramentum euomere, tenet gl. memorabilis in c ipsi Apostoli. in glo. mag. iuxta medium, 2. q. 7. sequitur Abb. in c. ex parte. nu. 1. de celebr missa. Io. Saison. in consuet. Turron. c. *de droit* 1. art. fol. 239. Mar. Nauar in Manu. confess. c. 27. nu. 204. Simon Maio. in tract. de irregu. lib. 2. cap. 25. nu. 2. & hanc opinionem communem esse fatetur Franc Beccius consi 61. num. 1. bene tamen ad minores ordines potest promoueri ex sententia Nauar. in d. loco.

B

Ebrietas quomodo probetur.

Suspendendum. Vide Regiam l. 36. tit. 5. par. 1. Alber. Troti. lib. 2. de vero, & perfecto cler. cap. 59. Apud Moscouitas sacerdotes ebrij publice verberabantur, ut testatur Sigismūdus Baro. in commen. rerum Moscoui. Est tamen circa hoc notatu dignum, quod ebrietas probatione difficilis est, ex Innoc. sententia, in c cūm causam, de testib. Bald. in c. a crimine, nu. 1. de vita & honest. cler. Dec. consil. 112. nu. 1. Vnde satis est indiciis, & præsumptionibus probari, eo q nullo corporis sensu potest apprehendi, sed oculis mentis (idest) ratione Inno. in d. c. cum causam, num. 3. Ex quo fit ad huius capitis argumentum, si testis clericum ebrium fuisse testetur, nihil sane probat, nisi probabiles rationes sui testimonij ostendat. Spec. tit. de teste. §. 7. nu. 28. Bar. in tract. de teste. § 5. cuius sententiæ auctor est Inno. in d. c. cum causam. sequitur Capic. decis. 159. nu. 36. Nec testi crederetur nisi rationem redderet etiam nō interrogato, ita Ant. Abb. & Fel.

in

in d.c.cum causam.Ripa.in l.si vnquam nu.8. C.de reuo.do nat.solet tamen ebrietas ex aspectu probari. Lucas de Penna, in l.1 num.7. C.de erog.mili.anno. & tradit Mascardus, de proba vol.2.concl 574 & probatur in ca. Ecclesiæ Princeps, 35. dist. & alios modos probandi ebrietatem adduxit Lucas de Penna, in dicta l.1.quos Mascardus retulit.

Necessitate compulsis. Vide ꝙ antiquitus circa hoc decretũ erat in canonibus Apostolo cano.53.his verbis. *Si quis clericus in caupona cibum capere deprehensus fuerit a communione excluditur, excepto tamen eo, qui necessario in itinere in commune diuertit hospitium.* Fuit equidem etiam apud Ethnicos tabernarũ ingressus nimis ignominiosus,vt cõstat ex Isocr. in areopag. oratio his verbis. *In caupona uel bibere, uel edere ex antiquis nullus audebat, vel domesticus familiaris, nam dabant operam, ut graues esse uiderentur non autem scurra.*

Fornicarii. Cap. LXXIX.

1 *Clerici pro simplici fornicatione non debent deponi, sed alias debent puniri arbitrio iudicis.*

CVm iuxta Diui Hieronymi sententiam a Gratiano descriptam 35.dist. in summa.Venter æstuans spumat in libidinem. Merito ergo post ebrietatis delictum,carnis vitia collocauimus: at cum fornicatio simplex minus sit punibilis inter illa, ideo de eius pœna primitus differere libuit Et in hoc omissis opinionibus, dicendũ est,
1 ꝙ † pro fornicatione clericis,& in sacris constitutis non im
a ponitur pœna depositionis:[a] allegantur ad hoc duæ glossæ singulares in c.Maximianus,81.dist.& in c.lator,2 q.7. quibus dat sociam Corsetus in suis singularibus, in verbo fornicatio in c. presbyter 32 di. pro quibus dicit esse casum in d c. presbyter. sed pœna arbitrio iudicis relinquitur, & istã conclusionem elicit Decius ex dictis per Abb. in c.at si clerici,in col 19.versi De secundo,de iud.quam dicit esse communem secundum Modernos ibi,qui allegant glo.in d c.lator 2.q.7.& ibi Io.de Fantu.& Imo.in c. Vt clericorum, de vita & hone cleric. Et hanc opinionem tanquam communẽ sequitur Ana.c.Significasti,col.2.de adulte. Et hanc opinionem dicit communem Felin in d.c.At si clerici,in princ.in pen.col.in fi. Et Ioan. de Selua, in tractatu de beneficio,in

3.p.in

3.p. in q.3. qui plura refert in proposito. Et Corse. in dicto verbo fornicatio, vbi aliqua fundamentè adducit pro ea, & dicit ꝙ opinio tenentium contrarium forte posset procedere in Episcopis, & prælatis, qui cum dicuntur contrahere matrimonium cum ecclesia, nō committunt simplicem fornicationem, sed adulterium, & ꝙ isto modo possent reduci ad concordiam opiniones contrariæ: sed tandem dicit ꝙ in facti contingentia indistinctè sequetur communem in iudicando, & consulendo. licet Aretin. in c. Cum non ab homine de iud. 10. colu. teneat opinionem Butr. quam dicit esse communem, scilicet ꝙ deponatur clericus in sacris, ad cuius fundamenta respondet Decius, vbi supra. Et quamuis Felin. vbi supra, in prima limitatione post Abb. in c. si in 3. col. de purga. Cano. dixerit in episcopo esse crimen graue, & sic dignam depositione fornicatio, in fine tamen concludit, ꝙ dubitat de hoc propter duas glo. quas ibi allegat.

ANNOTATIO.

Poena *depositionis*. Vide Abb Antiq in c. at si clerici col. 1. de iud. & not. Cesar. Lamb. de iure patro. 1. p. 2. lib. art. 20. q. 9. princ. nu. 14. Paul. Grillan. in tract. de pœnis omnifa. coitus q. 9. nu. 3. quam opinionem communem esse testatur eam sequuti Ber. Chouer. in tract. de publ. concub. pag. 251. nu. 20. Nauarr. in c. consideret 121. de pœn dist. 5. Petr. Duenas in regul. & fallen reg. 101. vbi eam limitat 7. & nouissimè Doc. Didac. Perez in l 23. tit. 91. lib. 8. ordin. vers. Vtrū autem Fran. Viui in lib. 3. com. opi. in verbo, *Clericus per simplicem*. Et eam ueriorem & magis cōmunem esse & in practica, ab ea non esse recedendum fatetur Iul. Clar lib 5. recep. senten. §. fornicatio. ver. sed quæro, idem profitetur Ferdin. Mencha lib. 3. de testam. §. 21. nu 48. sequitur Gregor. Lop. in l. 38. tit 6. par. . . in uerbo, *Toller el beneficio*.

Clericus autem, qui mulierem matrimonij ineundi cum aliquo causa, rapuerit, vel auxilium, consilium vel fauorem præstiterit, de proprio gradu deijciendus est, vt statutum est in Conc. Trid. sess. 23 c. 6. de refor Si verò non ob matrimonium ineundum sed alia causa ductus rapuerit, pœna illa non illaqueatur, sed alia pœna pro modo culpæ plectendus est. Prout nec laici incidunt excommunicationem ipso iure ibi impositam nisi raptus matrimonij causa fuerit

Nouiter declaratur Cōc. Trid. sess. 24. c. 6. de refor.

rit perpetratus: sic sanè ex illius capitis principio colliges, quod de matrimonio contrahendo inter raptorem, & raptam loquitur: posteaque pęnas subijcit contra transgressores imponendas, suffraganturque manifeste uerba illa. *Et nihilominus raptor ac omnes*, &c. Loquitur sanè de eo raptore, de quo in principio verba fecerat. Et caput illud in Decreto de reformatione matrimonij continetur, iuxta ꝙ & eius propositum argumentum est interpretandum.

CONCVBINARII. Cap. LXXX.

1 *Clericus concubinarius quis proprie dicatur.*

2 *A Clerico publico & manifesto concubinario missarum solennia audienda non sunt, quia etiam sine monitione est suspensus ab officio, & beneficio, & celebrans efficitur irregularis.*

3 *Clericus concubinarius qualiter puniatur.*

4 *Prælatus, qui cognoscit quòd clericus concubinarius efficeretur deterior si præcisè compelleretur dimittere cõcubinam, poterit ad tempus, sine peccato tolerare.*

1 Clericus † concubinarius, is propriè dici potest, qui solutam mulierem, & corruptam nulloque sibi spiritualis, uel carnalis cognationis vinculo coniunctam domi retinet, cum qua consueuit carnaliter commisceri. Si verò illa nupta, virgo coniuncta esset, tunc grauioris delicti nomen sortiretur accessus ad illam habitus, ac seruiori pęna purgandus, ut infra latius explanabimus. Consuetudinẽ verò commiscendi, ideo ad faciendum clericum concubinarium requirimus, quia alias vnicus tm̃ concubitus fornicarium eum solum faceret, nec damnandus esset pęnis concubinariorum. Nec præterea in hoc distinguerem, sola nè retineatur domi concubina per clericum, an sub uelamento, ꝙ pedissequa matris, sororis, amitæ, vel alterius cuius cohabitatio clericis non inhibetur, dum tamen constare possit, ꝙ eam hẽt in concubinam. Concubinarium insuper censerem clericum, qui ẽt in aliena domo notam fęminã hẽt, cui solet carnaliter cõmisceri si de consuetudine constat, & diffamatus est in sua, uel ipsius fœminæ vicinia: licet ad effectũ cõcubinatus de iure ciuili aliqui requirant ꝙ concubina sit retenta in domo, vt per Cal. in auth. licet, C. de na. libe per gl. Car. post Dyn. in l. Concubin. ff. de concub. & Præp. in rub. de spon.

de sponſ.col.3.nu.5 Populus enim,ſiue domi, ſiue extra habeat clericus concubinā,vocat eū, & reputat concubinariū. Qn autē dicatur clericus publicus concubinarius, vide Decretū Conc.Baſil.in ſeſ.20.in prin. vbi hoc declarat per hęc verba,videlicet, publici concubinarij intelligendi ſunt non ſolum hi quorum concubinatus per ſnīam, aut confeſſionē in iure factā,ſeu per rei euidentiā quæ nulla poſſit tergiuerſatione celari notorius eſt. Sed qui mulierem de incontinētia ſuſpectam,& infamatam tenet, & per ſuum ſuperiorem admonitus ipſam cum effectu non dimittit. Aduerte tñ ꝙ † qn̄ clericus tenet publicè concubinam ſicut vxorem, & publicè nutrit filios,ita ꝙ ēt ipſe non audet diffiteri:tunc oīno eſt abſtinendum ab eo,ita ꝙ non eſt licitum audiri,diuina[a] ab eo,ēt ſine aliqua monitione ſuperioris: quia talis eſt ſuſpenſus ab officio,& beneficio,[b] ita ꝙ ſi celebrat incurrit irregularitatem.Iſta colligūtur ex doctrina Abb.in c Veſtra, in 3.col.in 2.3.& 4.q.de cohabitatione cle & muli. Si verò fornicatio non hēt operis euidentiam,ſed pōt probabiliter tergiuerſari:quia concubina habitat cū matre clerici, & dicit eſſe pediſſequā matris, vel quid ſimile: tunc non procedunt prædicta:ſed debet ſpectari monitio, & eius contemptus ſecundum eum. Cuius opinionem refert, & ſequitur Sylue.in ſua ſumma,in verbo,clericus,el 2.in § 8 debet,in 2.q.Et in verbo,concubinarius,in §. 4. & hanc ſententiā in ſubſtantia ſaltem uidetur tenere Flor.in 3.p in 3.ca. tit.27. vbi ēt addit notabile verbum,ꝙ non ſolum ſacerdos, ſed ēt in quocunque ordine conſtitutus, ēt in minori, eſt ſuſpēſus ab omnib.actib.ordinum ex notoria fornicatione,& tamdiu eſt ſuſpenſus,quamdiu perſeuerat in uitio:& ſi interim exequitur officia ſua,ēt ſemel,efficitur irregularis,[c] & indiget diſpenſatione Papæ,ad quod allegat Inno. Hoſt. Archid.& quod ēt ſequitur Sylu. in dicto verbo concubinarius: quam quidem ſnīam multum timere deberent uniuerſi clerici in quocunq; ordine conſtituti,& ne illam ignorent, eſſet omnibꝫ illis prædicanda. Quot.n.prò dolor ſacerdotes, diaconi, ſubdiaconi publicè concubinas retinent ea no orietate facti,de qua Abb. in ſua opinione facit mentionem,& eodē concubinatu durante non ſemel, ſed pluries miſſam celebrant,Euangelium,uel Epiſtolam ſolenniter decantant, & ꝙ irregulares ex hoc fiant,nō aduertunt, nō in minimū ani

marum

marum suarum dispendium, & prælatorum suorum periculum, qui eos patiuntur in publico concubinatu diutius immorari, ac sordescere. Præterea circa† pęnam huius delicti
3 vide Abb. in c. At si clerici col. 12. de iudic. qui dicit, quod cũ iura in hoc vario modo disponant, quandoq; apponẽdo pęnam acerbam, quandoque mitem, & quandoque mitius procedendo, mediam viam amplectendo, vt patet ex iurib. per eum allegatis, relinquitur arbitrio superioris: vt consideratis circumstantijs, & scandalo inde surgente, & consuetudine patriæ, apponat pęnam, quandoq; depositionis, qñque suspensionis, & quandoq; priuationis a beneficijs, quãdoque prius moneat, quandoque sine monitione priuet. ex
d quo constat de delicto. Sibi n videtur data optio, [d] ex quo uarias pœnas, & modos procedendi a iure reperimus traditos: iuxta not. per glos. in ca. fraternitatis 34 d. & in c. a crapula. de vi. & hone. cler. 11. q. 2. in summa, & quod no. Host. in c 2. de cler. non residen in simili q. Ita tamen ꝙ semper
e in isto delicto Iudex declinet ad mitiorem partem: [e] quia pauci, vt dicit Gregorius, sine vitio incontinentiæ reperiũtur 50. d c. Quia sanctitas tua. in fi. Et quia ętas nostri temporis, &c. & melius est a Deo redargui de misericordia, quã de seueritate 26. q vii allegata. Et vide prædictum decretũ Conc. Basil. in dicta sess. 20. vbi contra publicos concubinarios statutum fuit, ꝙ quicunque clericus cuiuscunq; status, conditionis dignitatis, etiamsi põtificalis, vel alterius praeminentiæ existat, qui publicus fuerit concubinarius, a perceptione fructuum omnium beneficiorum suorum triũ mẽsium spacio sit ipso facto suspensus: quos suus superior conuertat in fabricã, vel in aliam euidentem ecclesiarũ vtilitatem, ex quibus fructus percipiuntur. Necnon ꝙ huiusmodi publicum concubinariũ teneatur mox suus superior monere quam primum nouerit illum esse talem, vt intra breuissimum terminum concubinam dimittat, quam si non dimiserit, vel dimissam, aut aliã publicẽ resumpserit, ipsum omnibus suis beneficijs omnino priuet Et nihilominus statuit dictum Concilium, ꝙ tales publici concubinarij vsquequo cum eis per suos superiores fuerit dispensatum post ipsarũ concubinarũ dimissionem, manifestamq; vitæ emendationem, sint inhabiles ad susceptionem quorumcunque bonorum, dignitatum, beneficiorum, vel officiorum. Si autẽ post

di-

dispensationem, vomitu recidiuo ad huiusmodi concubinatum publicum redierint, ꝙ sine spe alicuius dispensationis ad prædicta prorsus inhabiles existant. Et ne quis contenat illud decretũ Concilij, ex eo, ꝙ Conc. Basil. non fuit in omnibus ab ecclesia receptum, aduertat ꝙ ordinata in eodem Conc. ante scissuram in eo factam recipiuntur, & allegantur a doctoribus: vt par est videre per Floren. in 3. p. tit. 25. c. 2. §. fi. Et per Fel in c. Rodul. de rescr. in col 28. ver. Sed re vera, & prædicta. Ses. 20. d. Concilij fuit facta ante eius scissuram: vt potes colligere ex dictis doctoribus, dum allegãt cõstitutionem illam, quæ incipit: Insuper ad euitandũ scandalũ, quæ fuit facta in d 20. ses. post dictum decretũ contra cõcubinarios promulgatum Et istud decretum Conc. Basil. de concubinarijs inuenies insertũ in concordatis inter Leonẽ X & Regem Franciæ, nouissimè commentum per Pet. Rebuf in interpretationib. per eum factis ad dicta cõcordata: per quem vide in principio sui commenti ad illud Decretũ triginta pœnas, quas patiuntur concubinarij, annumeratis inter eas his quæ colliguntur ex Concilio, quarum plures potius damna sunt, & incommoda concubinatus, quam pęnæ quæ possint irrogari per Iudicem. Vnde quæ huiuscemodi sunt, pari modo comprehendunt laicos concubinarios, sicut & clericos. Vide tamen Præpo. in c. nullus 32. d. qui refert Innoc. in c. Si autem. de cohabit. cleri. & mulie. tenentẽ ꝙ quamcunque uiam eligat Iudex, siue suspẽsionis, siue priuationis, debet præmitti monitio: nec Iudex sine illa ad alterum pręmissorum procedere debet, cum clericus non sit notorius concubinerius; per quem uide post Inn. vbi supra, vsque ad quantum tempus debeat clericus monitus expectari, & an possit purgari mora. Vt autem prælati excusentur a monitionibus faciendis clericis suæ diœcesis, in hac materia prudenter faciunt, quando in suis constitutionib. Synodalibus monent omnes [f] generaliter, ne concubinarij sint, contrafacientibus pęnas debitas irrogando. Abb præterea in c. Vt clericorum de vita & honest. clericorum ponderando verba illius tex. arbitratur, † ꝙ si clericus concubinarius efficeretur deterior, si compelleretur præcise ad dimittendam concubinam, ꝙ tũc prælatus tolerando ad tempus peccatum non incurrit [g] quod dicit notãdum Steph. Aufr. in repet. Clemen. 1. de offi. ord. in col. 15. Aduertant autem

f

4

g

prælati omnes, & eorum vices gerentes, ne huius doctrinæ colore in concubinariorum correctione torpescant: sed cũ talis toleratio facienda fuerit, certissimæ adsint coniecturę deteriorationis. Nam alias facile illis persuadebunt libidinosi grauiora, imo nefanda admissuros, si cogãtur cõtinere.

ANNOTATIO.

A AVdire diuina. Vide tex. in c. nullus, & in c. præter 32. d. vbi Doctores, & in c. vestra. de cohabi cler. & muli. Regia l. 43. tit. 6. p. 1. gl. in c. de homine, de celebr. missa. Thol. in 4. Senten dist. 13. & quomodo hoc sit intelligendum docet eleganter Cosmas in prag. na. tit de excomm. non vitan. verbo, *Sacerdotis*. Ioan Maior, in 4. senten. dist in 9. dubio vlt. Floren. in 2. p. tit 9 c 10. § vlt. Adria in 4 senten. in tract. de Euchar. q. pen & in tracta de confesso q. 9. Sylue. in summa, in verbo, missa 2. q 3 Martin. Nauar. in c. 1. §. laboret 2. col de pen. in 6. & in manu confess. c 25. nu. 87. D Conar. in c. alma mater 1. p relect. §. 2. nu 10. de senten. excommu. lib. 9. Greg. in d l. 43. tit. 6 par. 1. in verbo. *Algun hijo de ella.* Imo fortius censeo, ꝙ quicũque committit sacerdoti, quem scit in mortali crimine esse constitutum, aliquem actum ecclesiasticum faciendum, si exequatur talem actum, is qui committit mortalem culpam contrahit, ut ait D Hier. in epistola B. Eusebij ad Damasum episcopum Portuensem, sic dicens. *Qui iura scit & vitam presbyteri agnoscit, & eum pro se celebrare facit sit eiusdem peccati conscius, necnon, & pœna particeps.* Idem sentit Abb. in d. cap. vestra, & Theol. d. dist. 9. & Card. a Turrecrem. in d. c. nullus S. Thom. in quodlib. 11. ar. 8. quam esse communem sententiam, & Theologorum & Canonistarum fatetur insignis Mart. Nauar. in d. c. 25 num. 79. quæ amplectenda, est quidquid censeat Gabr. in 4. dist. 19. q. 1. dubio 4. Maior. d. dist. 9. Adrianus summus Ecclesiæ Præsul de sacramento Eucharistiæ col. 3. a quo quidem peccato excusatur, qui probabiliter dictam legem ignorat, quia
B probabilis iuris positiui ignorantia excusat c 2. de constit. ita Nauar. vbi paulo ante allegaui.

Clericus concubinarius quibus penis puniatur.

Ab officio & beneficio. Adde Hostien. in sum. tit. de cohab. cler. & mulier. §. qualiter imponatur Gui Papæ, q 558. & latissimè Bermon. Chouer. de publi. concu. fol. 161. quo loco opinionem istam communem esse fatetur, & vide Regiam

l. 44. tit.

l.44.tit.6.p 1.circa quam communem sententiam lege nouissimè Iac Menoch.de arbit.iud. quæstionib.lib.2.cent 5. casu 418.qui nu.6.;dicit ꝙ contra clericos concubinarios seueri iudices esse debent,quandoquidem non vnum, sed plura scelera hi committunt. Nam adulterij crimen perpetrãt, cum sacrorum ordinum assumptione suscipere dicuntur Ecclesiam in sponsam , cui implicitè saltem promittunt continentiam seruare. Secundo committunt sacrilegium,cũ Deo dicati & sacrati sint : & per carnalem copulam a Deo separantur. Tertio committunt crimen stupri. Quarto incestũ. Quinto (vt ille inquit) post Berm.committunt crimen contra naturam,& vide D.Fran.Sarm.lib.select. c.5. Hodie verò qua pęna cleric. concubinarij puniendi sint vide Conc. Trid.sess.25.c.14.de refor. vbi clerici prohibentur,concubinas aliasq; mulierculas,de quib. sinistra suspitio haberi possit,in domo vel extra detinere:alioquin iuris pœnis sunt puniendi . Quòd si moniti ab inceptis non destiterint, tertia parte fructuum obuentionũ, ac prouentuum beneficiorũ, quorumcunq; pẽsionum ipso iure sunt priuati, quæ fructuũ pars fabricæ Ecclesię,vel pio loco,pro arbitrio Episcopi est adiudicanda Quòd si in eodem delicto,cum eadem fęmina pertinaciter permanserint, vel cum alia simile scelus perpetrati fuerint,non solum fructus omnes, ac prouentus suorũ beneficiorum, necnon pensionis eo ipso amittunt , vt dictis locis applicentur:sed suorum beneficiorum administratione,pro ordinarij arbitrio, tanquam Apostolicæ sedis delegati suspendi debent. Si uerò in profundum malorum pelagus inciderint , vt his pœnis a fœdissimo concubinatu non arceãtur,tunc beneficijs portionibus,ac officijs,& pensionibus quibuscunque ecclesiasticis,perpetuo priuandi sunt Inhabilesq; iudicañ ne ad dignitates,beneficia,ac officia deinceps possint aspirare, donec superiorib. ex vitæ ante actæ emendatione,visum fuerit dispensare. Si verò postquam semel concubinas dimiserint,posteaq; eas,aut alias,sibi adiũgere ausi fuerint , præter supradictas pęnas excommunicationis uinculo innodati sunt. At si clerici huius criminis rei beneficia ecclesiastica non obtinuerint, nec pẽsiones: iuxta delicti & contumaciæ perseuerantiam,& qualitatem, pęna carceris,suspensione ab ordine,ac inhabilitatis pęna ad obtinenda beneficia,aliisve modis, & pęnis iuxta canonica de

Clerici concubinarij multa crimina committunt.

Clerici concubinarij quibus pœnis puniantur.

creta plectendi sunt. Quòd si Episcopi in huiusmodi scelus incidere ausi fuerint, & a Prouinciali synodo admoniti, in tali fœditate sordescerẽt, ipso facto suspensi sunt, & si in crimine perseuerauerint ad sanctissimum Pontificem ab eadẽ synodo sunt deferendi, a quo pro culpæ qualitate plectendi sunt, & si opus fuerit, priuationem patientur.

Clerico concubinario alimenta suorum beneficiorũ, relinquenda nõ sunt nisi egenus fuerit.

Nec huic clerico cõcubinario qui ob crimen fructib suorum beneficiorum priuatur fructus aliqui relinquendi sunt ex quib. alimenta suscipiat, quia male meriti egestate laborare debent l bona fides, ff deposi Quod verũ esse cẽseo, ni si clericus egenus esset, & summa laboraret paupertate, vt non haberet aliundè bona ex quib posset alimenta percipere, tunc iustitiæ, & æquitati congruit, vt ei ex dictis fructib. subueniatur, quia clerico suspenso a beneficio alimenta ex eo ministranda sunt ad vitæ subsidium, c. præter. vbi Præp. col. 2. 32. d. tradit Rebuf. in trac. de sent. prou. in præfati nu. 118. to. 2. const. Franc. Tũ quia clerico ẽt deposito prouidetur c. studeat. 50. dist. Tum ne cogatur mendicare in ignominiã & opprobrium ordinis sacerdotalis c diaconi 93 d. tunc quia semper habẽda est rõ ne egeat arg l. inter eos, ff de re iud tum quia istam opinionem amplectitur gl. in c pastoralis, § verum, in verbo subtrahuntur de appel. Berm. in tract. de publ. conc. in verbo a perceptione fructu. n. 11. quæ declaratio notanda est, ad sacrosancti Conc. decretum, & vide Fel. in c. ex parte, nu. 1. de accus. & in c Apostolicæ nu. 1. de excep. D Episc. Iacob Sept. in instit. Catho c 9. n. 114. & nouissimè doctissimum Anto. Cord. de Lara. in l. si quis a liberis, § si vel parens nu. 26. ff. de lib. agnoscend.

Clerico concubinario, beneficij fructus pro alimẽtis relinquendi non sunt, nisi egenꝰ sit.

Clerici minime possunt illegitimos filios domi retinere.

Quòd si clerici ex concubina filios habuerint, ad maiorẽ gradum & dignitatẽ transire non possunt, sed in statu, gradu, & dignitate, in qua sunt permanere perpetuo debẽt. Ita diffinitum fuit a sanctissimo Domino nostro Pio V. Pontifice Maximo peculiari motu proprio prout refert Rojas in epitome successionum c. 27. nu. 19

Nec possunt clerici illegitimos filios intra proprios lares habere, vt incontinẽtiæ labes ac memoria omnino aboleri valeat: ita decretum fuit in Conc. Tol prouinciali celebrato anno 1565. act. 3 c. 19.

Concubina clerici a iudice ecclesiastico punit.

Concubina clerici etiam coniugata, si modo publica fuerit, pro modo culpæ ab Ecclesiasticis iudicibus est punienda

da vt statutum est in Concil. Trident Sess. 24. cap. 8.

Sunt quidem multi ex nostris, qui tenuerunt mulierem, quæ cum clerico in sacris constituto, carnale cõmercium habuerit incestum committere. ita tenuit glo. 2. in l in verbo, filij, C de Episcop. & cleric vbi Bald. nu. 2 scribit, ꝙ cum hoc in facto contigisset: ita fuit, iudicatum, & opinio ista cõmuniter recepta est si credimus Grilland. de diuersis crim. lib. 3. q. vlt. Pract. Conrad. 341 nume. 13. Sed verior contraria quibusdam & non pœnitendæ authoritatis visa est, ꝙ nec incestus, nec sacrilegium committatur, quam dicit esse communem Caccialu. in auth si qua illustris num. 31. C. ad Orfici Bossi in pract. tit. de coitu damnato nu. 15. Mencha. lib. 3 de testam. § 22. Iul. Clar. in pract. crim. § fornicatio, versic Presbyter Ex quo sequitur impropriè fuisse locutam glos. in cap. per venerabilem in verbo, adulterinus, qui filij sint legi, qui coitum hunc adulterinum esse censebat, licet communiter receptam esse scribat Abb. ibi num. 32. & Petrus Placa. lib 1. delictorum c. 41. nu. 31. mea tamen sententia. licet talis carnalis copula incestus non sit, est tamen sacrilegium & adulterium spirituale, Abb. in ca. vt clericorũ, nu. 6. de vita hone. cler. sequitur Reuerend. & doctiss. Dom. Franc. Sarmiento lib. 1. select interp. c 5. nu. 9.

Et non solum talis concubina clerici, a iudice ecclesiastico puniri debet pœnis a iure statutis, uerum si crimẽ sit publicum, poterit a sæculari iudice puniri: secus si sit occultũ ita tenet Petrus de Anchar. consi. 196 num. 5. Feli in ca. Ecclesiæ sanctæ Mariæ num 102. de constit Boeri. latissimè decis. 72. Zazius lib. 2. respons c. 17 Lup. in rep c. per uestras, §. 21. nume. 13 de donat inter vir. & vxor. Montal. in 2. lect. fori in parte concubinæ Steph Auf de potest. sæculari super Eccl. pers. reg. 3. num. 34. Berm Cho. de publ. concub. in parte penitus arcere, fol 303. col. 2. nu. 3. cum seq qui dicit communem opinionem esse Anto Gome. in l. 80 Tau num. 21. & ita in facti contingentia interrogatus consuluit Euer. cons. 202. eandem dicit communem Iul. Cla in pract. crim. § 5. q. 37. versic. Quæro etiam, vbi dicit, ꝙ quidquid sit de iure, iudices tam ecclesiastici quam sæculares parum curãt de concubinatus punitione, ꝙ (vt ille inquit) fortè faciunt ne in alijs puniant: in quo ipsi met delinquunt: eandem opinionem sequitur Auend. de exequendis mandat. 2. pa. c. 26.

nume.7. Dida.Perez in l 21. tit.3.lib.1.ord.Et est apud nos expressa lex hoc diffiniens pœnam contra tales concubinas imponens lex inquam 3.titulo 19.lib.ord,noui, circa quam legendus est Auenda.d c.26. qui pro eius insigni eruditione multa congerit.& Ioan. Marti.in l.6.gl.2. titu.8.libro 5. ordin.

Laicus concubinar⁹ quibus pœnis ab Ecclesiastico iudice plectendus sit.

Laicus vero concubinarius,quib.pœnis hodie a iudicib. Ecclesiasticis sit plectendus,vide in Conc.Trid.ses. 24.c.8. vbi sancitum est,cõcubinarios tam solutos quam vxoratos. cuiuscunque dignitatis,vel conditionis sint,si ter moniti ab ordinario,concubinas non dimiserint,excommunicatione esse illaqueandos,nec ab ea absoluendos esse,donec præceptis paruerint. Si uero indurato animo in peccato permanserint,contra eos diris pœnis procedi debet.

Est tamen circa superiora summè notandum,quod quando Episcopi vel Ecclesiastici iudices procedunt ad punitionem concubinatus,uel circa visitationem,aut morum correptionem,non debet eorum sententia retardari prætextu appellationis,uel inhibitionis,seu querelæ ad sanctá Apostolicam sedem delatæ.Vt decretum est d Conc.Tridé.sess. 25.c. 10.de refor.& ses.25.c.10.Quæ decreta sing.sunt iter pretanda. ut procedant,quando iudex superior,non iustificata appellatione,nec uisis actis processus, inferiorem inhibere contendit.Sed si postquam appellatio iustificata fuerit ex processu,iam ad tribunal appellationis delatæ inhibitio concessa fuerit, erit obtemperandum,nec poterit inferior iudex ad suæ sententiæ executionem procedere Aliter quidem superiorum iudicum authoritas & potestas nõ vulgarem iacturã pate etur,daretur q; causa inferiorib. iudicibus,ut pro libitu iudicarent, & multis cautis appellationis

C auxilium nihil proficeret,& alia multa incommoda sequerentur quæ prorsus aliena sunt a mente Sacrosancti Conc.

Nouissime interpretatur Cõc. Triden.sess. 25 c 10. de refor. & ses.24 c.10.

Irregularis. Adde quod huius sententiæ authores sunt Cosinas in Pragm.sancti. tit de concubina in uerbo,inhabilis.Henri.in cap.si celebrat.de cleri excomm.col.pen.Palu. in 4 sent distinc.27.quæst. 4.col.2. & scientiarum omnium Oceanus Tostatus,in tracta.contra cler:concubi.conclus 3. Aluar.Pelag.de Plan Ecclesiæ,fol 27.colum 4 Anton.in c. 1.num. 32.de iudi.Anani.col.1.& Felin.col.2.in cap.cum dilectus.de accusa.Guid.Pap.q.558.Ioann.in sum.confessor. lib.

lib.3.tit.29 q.5.Didacus Perez in l.23.tit 3.lib.1.ordin.colum 170 & hanc opinionem communem esse testatur Mar. Azpilc.in c.si quando excep.11.col 53. de rescr. D.Couar. in clem.si furiosus.1 par.relect.§.1.nu.5.de homi.& nouissime eam sequitur Ioan.Mat.in l.6.glo.2.nu 23. tit.8. lib.5. ord noui. Contrariam tamen sententiam de iure veriorem esse censeo,quam teneo sequutus Innoc.Io.And.in c.si celebrat,de cler.excom min.Card in c.vestra, & in c.quæsitum de cohabi.cler.& muli. Archi.in cap.præter,§ ad hæc vero 32.dist.Spec in tit.de dispēsa.§.iuxta propositionis.'nu 20. Imo.in cap 1.col 5.de iudi.Nico.Ploui de irreg.reg 4. Nauar.in d.exc.11.D.Couar.d §.1.qui vrgentissima argumentatione veram esse ostendit, quamuis consulat,quod absolutio,siue dispēsatio hoc casu a Romano Pontifice impetret.

Data optio. Vide tex.optimum in l.1. C. de his qui latrones ibi. *Supplicio corporali: aut dispensatio facultatum pro qualitate persona,& iudicis existimatione plectetur.* Tenet gl.in c. sicut,de Iudæis.tradunt Host.Io.And & doct.in c.1.de offi. Vicar.Petrus de Anchar. & Io.de Imo ibi Bal.in l.cunctos populos.1.lect.colum.9 vers 7.oppono.C.de summa Trinit. & in l.data 7 col.C.qui accusa Ang in l.nunquam.ff.de pri. delict.Salic.in l.quæcunque C.de seruis fugi quam opinionem communem esse fatentur Ana.in d.cap.sicut,num.17. Iul Clar in pract.crim §.fi.q 85. versi solet etiam & tradit latissime Felin in c.inter cæteras.col.2.de rescr.ubi opinionem hanc decem modis limitat. Et ratio est,quia pęna est semper commensuranda delicto , vt in cap. non afferamus. 24.quæst.1. & hanc commensurationem nunquam reus faceret,quia semper minorem eligeret, & ideo frustra lex alternatiue loqueretur. D

Mitiorem partem. Adde glo.memorabilem in cap.de causis in verbo,certa.de off.deleg.& in cap.hoc ipsum,in glo.1. 33.quæst.2 & in reg in pęnis.de reg iuris lib.6. & in cap.sicut.de homi vbi Anan.& doctores not. facit. l. si præses. ff. de pęnis. E

Monent omnes. Adde quod ita communiter in Synodis obseruatur,secundum Ioan And.in cap propofuit.de cleri. excommu.Bermō.Chro.in tract de publ concubi.pag.185. nume.6. Et hæc monitio in Synodo habet vim trinæ monitionis,glo.in cap.si episcopus,in verbo præceptione 18.dist. F

quam sequitur Abb. in c. ex literis. de consti. Felin. in c. Romana, de appel. Rip. in c. 1. de iud. Nota tamen quod prædicta intelligo procedere, contra eos clericos qui ex lege diœcesana tenentur in synodo comparere, alias quacunque uia iudex procedat, monitio præmitti debet, nec sine ea iudex ecclesiasticus procedere potest, ad imponendas dictas pœnas, nisi talis clericus esset manifestus notorius concubinarius & incorrigibilis de quo I. Bermon. d nu. 6.

B *Non incurrit.* Vide tex. in cap. requisiuit. de sponsal. Ioan. Lup. in cap. per vestras. de donatio inter vir. & vxor. §. 18. numero 16.

Matrimonium de facto contrahentes. Cap. LXXXI.

1 *Sacer ordo matrimonium impedit omnino, & irritum facit.*
2 *Clericus, qui de facto matrimonium contraxit, qualiter puniatur.*
3 *Clericus huius criminis reus, ipso iure excommunicatus est.*
4 *Clericus, qui sub figura matrimonij uirginem uiolauit, pœna stupri puniendus est.*
5 *Clericus beneficiatus in minoribus constitutus, eo ipso matrimonio contracto, amittit beneficia ecclesiastica.*
6 *Quando autem cum minore duodecim annorum, per uerba de præsenti contraxit, an beneficia ecclesiastica amittat.*

1 CAlixtus Papa † interdixit contractum matrimonij presbyteris, diaconibus, & subdiaconibus, & ab illis contracta, debere disiungi, & ad pœnitentiam redigi, iuxta sacrorum Canonum diffinitionē a præcepit, vt ha-
a
2 betur in c. presbyteris. 27 dist. hinc † est quod clericus in sacris, vxorem ducens, debet compelli ad illam abiurandam, & perdit executionem omnium ordinum, not. Abb. ex text. ibi in c. secundo, qui cleri vel vo qui nihil aliud allegat, & omisit tex. expressum ponentem pœnam delinquentibus in hoc in cap. decernimus. 28. dist. cuius verba sunt. Decernimus vt hi, qui in ordine subdiaconatus, & supra, uxores duxerint, officio atq; ecclesiastico beneficio careant, & faciūt verba tex in c. de his etiam eadem distinc. vbi tractando de subdiaconibus, & diaconibus dicit. Cauendū est tamen his, ne

ne quando suæ sponsionis immemores ad terrenas nuptias vltro concurrant, quod si fecerint, vt sacrilegi rei ab ecclesia habeantur extranei. De presbyteris vero videndus est tex. in c. presbyter, eadem dist. cuius verba sunt: Presbyter si vxorem duxerit, ab ordine deponi debere [b] oportet. Item b
efficitur irregularis, vt neque in susceptis ordinibus ministrare possit, nec ad maiores suscipiendos admittitur, ut notat idem Abb. in cap. 1 in 2. not. eodem titul. ex quo uenit, quod tanquam irregularis priuabitur beneficijs. An autem sit priuandus per sententiam [c] vel ipso facto priuetur, sunt c
opin. quas refert Steph. in decisione 239. Capel. Tholos. in addit. Aduerte tamen, quod ipsemet Panormit. in cap. At si cleri. de iud. col. 2. videtur esse in opinione, quod clericus, qui solutam nõ virginem, de facto duxit in vxorem, ac cum ea fuerit fornicatus, debet deponi, pro quo allegat iura in c. fraternitatis. 34. dist. & in cap. Si quis amodo. 81. dist. & in d. capit. 2. qui cler. vel vo. quæ iura (salua tanti patris reuerentia) hoc non probant: imo tex in d. cap. Si quis amodo, qui plus videbatur vrgere, dicit a proprio gradu decidat, vsque dum ad satis factionem veniat: vnde per talia verba videtur imposita magis pœna suspensionis temporalis, quàm depositionis. Sed pro opinione sua posset Abb. allegare tex. in c. Presbyter. 28. dist quem decerpsit Gratianus ex cap. 1. Concilij Neocæsariensis, cuius verba sunt, *Presbyter si vxorem duxit, ab ordine illum deponi debere oportet.* vbi Archi. exponit, ab ordine, id est, ab officio, & beneficio, quod etiam ibi tenent Dom. & Præpo licet eum non referant: quamuis gl. exponat ab ordine, idest, ab officio, & non beneficio. Clericus † præterea taliter contrahens est excommunicatus ipso iure, vt in clem. vna, de consang & affinit. cuius absolutio episcopo est reseruata, vt per gl. ibi, in verbo, obtinere. Redditur præterea suspectus de hæresi, [d] vt procedatur per Inquisitores contra eum, ut notat Ioan. Lupus in repet. rubri. & capitu. per vestras. de donation. inter virum, & vxorem. fol. 67. colum. 3 versicu. Ex quo meo iudicio. ubi hoc infert ex his quæ notant Butri & Bald. in l. 3. C. de summa Trinita. & fide cathol. loquendo de monacho matrimonium contrahente. Debent præterea in hoc aduertere iudices, quod præter pœnas supradictas debet † in sacris cõstitutus pati pœnas stupri, si virginem violauit sub figura matrimonij. Neque

(Margin: 3 beside "Clericus †"; d beside "suspectus de hæresi"; 4 beside "debet †".)

que ex hoc quod verba de præsenti seu benedictiones præcesserint, ab illa excusandus est, quin potius grauius puniendus, eo quod virginem sub sacramenti colore deceperit, & corruperit, quæ uelut uxor consensit in copulam, unde propter talem dolum vltra ordinariā pœnam depositionis, in arctiorem carcerem vel monasteriū detrudi debet, quā pro alio simplici stupro. Mulier insuper ab ipso sic seducta, tantæ posset esse nobilitatis, & honoris, tantumve populi scandalum, vt merito clericus in hoc delinquens publicis verberibus, vel alia publica correctione puniendus esset. quando suæ personæ qualitas hoc non impediret, argumēto eorum quæ not. Præpo in c. 2. de sponsa duo. referendo Ant quod Iudex attenta qualitate personarum poterit arbitrando punire pena mortis illum, qui viuente prima vxore contrahit cum secunda: puta si ignobilis vxorem habens, contrahit cū nobili, & illud tollam. De qua tamen doctrina Ant vid. August. in addi. ad Ang de male. in parte: *Che mi hai adulterato* fol. 152. num. 65. Clericus † vero beneficiatus in minoribus ordinibus constitutus, si contrahit matrimonium, eo ipso vacant beneficia, [e] vt tenet Collec in c. 1 de cle coniu. & decisio. Capellæ Tholosanæ supra allegata. & Sylue. verbo, clericus 10 2. § 4. Et hoc etiamsi non sequitur copula, not. Doct. in d. cap 1. Nec recuperat beneficia, sponsa ingrediēte monasterium, ut per eos ibi, & no. etiam Ioan. de Imol in clemen gratiæ, de rescrip in col super glo . . . resignaueris. Præpo. in c. placuit, 32 dist. prope finem. Quod insuper procedit etiamsi matrimonium contractum sit nullum. [f] ut notat Ioan. And. in cap. Ioannes, de cle. coniug Rom. cons. 483. dubitatur primo, colum. 3. Hippol. consi. 70. uolum. 1. col 3. incipiente. Scientiarum omnium Steph in addit. ad dictam decisionem Tholosanam, qui solum allegat Bart. Brixien. & Ang. de Clauasio Confirmatur ista sententia doctrina mea magistrali. 18 . incipienti, pena etiam faciendo, ubi de ista conclusione fit mentio: quam uide. quia aliqua referuntur in contrarium remissiue. Et uide Decium in consilio 166. volum. 1 Ego Philippus Decius, vbi refert Bartho. Brixien. in quæst. 10 Et Card. Imo & Abb. in dicto cap. 1. & Roma. in dicto consil. tenentes, quod clericus in minoribus constitutus si contrahit matrimonium cum consanguinea, nūquam admittitur ad beneficium, quia illi facto suo renūciauit. Et

quia

quia ipse in principio illius cõsilij tenet, quod talis clericus non sit ipso iure priuatus beneficiis, respondet ad dictã doctrinam Brixiensis, & aliorum, ꝙ non habeat locum, quãdo clericus in minoribus cõtraxit scienter in gradu prohibito, qui tali casu ex quo sciebat matrimonium non valere, non videtur habere animum abdicandi beneficium a se, quod dicit tenuisse Imo. in clemen. gratiæ, de rescr. Et sic ꝙ dicta conclusio doctorum restringatur, quando ignoranter cõtraxit tale matrimonium, & dicit ibi, ꝙ in dubio præsumitur scientia in coniuncto, ꝙ sciat coniunctionem quam habet cum alio. Et licet Decius ibi postea in fi. det aliam, & ultimam responsionem ad dictam conclusionem Doctorum, videlicet, ꝙ non sit vera, in hoc saltem, quod talis non perdat ipso iure beneficium, ex ratione de qua per eum. Mihi tamen plus placet distinctio præcedens, & sic quod quando probaretur, quod ignorans consanguinitatem contraxit, tũc ipso iure perdat beneficium, quia uisus est facto suo illi renunciare. Si vero contraxit scienter, tunc quod priuetur eo per sententiã: quia licet videatur confidere in nullitate matrimonij, ut non perdat beneficium ipso iure: sufficit quod facit actum incompatibilem cum beneficio, ut est matrimonium contrahere Imo. tamen in d. clem. gratiæ. videtur tenere contrarium, videlicet quod quando impedimentum consanguinitatis erat notum vtrique uel saltem clerico, ꝙ non perdit beneficium, nisi processisset ad copulam, quia tunc propter affectum cum opere subsecuto saltem esset priuandus. arg c. nuper. de bigamis. Effectus enim huius distinctionis maximus est, nam in primo membro non poterit sic contrahens renunciare beneficio in fauorẽ alterius. Secundo vero sic, antequam deponatur ex doctrina illa magistrali Innoc. in c. Cum nostris. de concess. præben. quam ego latius ornaui in meis doctrinis nu. 120. incip. Homicida. Vide præterea in hoc articulo notabilem dictionem Præposi. in d c. Placuit, videlicet quod si matrimonium non tenet propter consanguinitatem, vel aliud simile impedimentum, ꝙ nunc clericus perdit beneficia Si vero non tenet ex defectu consensus, tunc non. considera tamen quod hoc posset intelligi quando defectus consensus fuit in ipso clerico. Si tamẽ fuit in muliere, puta qu a per vim fuit compulsa contrahere, ipso clerico pure, & libere cõsentiente: vel qa mulier nõ

erat

erat sanæ mentis, non video quare non perdat beneficia sicut quando contrahit cum consanguinea, quod aperte colligitur ex distinct. quam fecit Imo. in dicta clem gratiæ, quē non refert Præpo. Quando † autem contraheret cum minore duodecim annorum, licet per verba de præsenti, cum illa resoluantur in sponsalia de futuro: uidetur dicendum quod non perdit clericus propter illa sua beneficia,[g] nisi quando adueniente legitima ætate in muliere matrimonium sic cōtractum testificaretur, modis de quibus per tex. glos. & Doctor in capit. Vnico. de sponsa. impu. lib. 6. Sed contrarium fuit decisum per dominos de Rota in antiquis decisio. 103. incipien Nota, quod vbi clericus. Et vide Ioannem Staphileum in tractatu de gratijs expectat. fol 74. versic qua propter vt saluetur. Vbi dicit quod illa decisio Rotæ procedit in terminis in quibus loquitur, videlicet quod tunc demum clericus perdit beneficium, quando minor, cum qua contrahit, peruenerit ad pubertatem, vel quod intelligatur de impubere proxima pubertati: quem etiam vide in sequēti folio, versicu. posse tamen vbi dicit, quod clericus contrahens de facto cum minore non proxima pubertati, siue cum furiosa, aut consanguinea perdit beneficium mero iure, neque illud potest retinere absque dispensatione, saltem episcopi.

6 (margin, beside "non refert Præpo. Quando † autem")

g (margin, beside "non perdit clericus")

ANNOTATIO.

A Diffinitionem. Vide tex. in cap. si quis & in c. erubescant 32. distin. Nec vnquam sanè in Dei Ecclesia licuit, sacris ordinibus initiatis matrimonium contrahere: imo ab initio nascentis Ecclesiæ hoc illis prohibitum fuit, quod cōstat ex canonibus Apostolorum capitu 15. cuius verba hæc sunt ex Holoandri translatione. *Ex his qui cælibes ad clerum peruenerunt, iubemus lectores tantum & cantores, si velint nuptias contrahant.* Hactenus Cano Græcis equidem solis licuit uti coniugio contracto, ante sacrum susceptum ordinē non autem post sacrum ordinem contrahere, c. cum olim, de cler. coniug c. Siracusanæ. 18. dist. tradit Io. Maior. in 4. sent. dist in 24. q 2. & distin. 27. quæst. 1. Ioann. Ecchius contra Lutherum c. 19 Alphon. de Cast. lib. 2 de hæresi. in uerbo. Sacerdotium D Couarr. lib. 4. decretali. 2. par. ca. 6. § 3. Alphon. Viru aduersus Lutheri dogmata Philippica 19. de celibatu cler pag. 244. Faber, in malleo contra Lutherū, tractā.

Clericis a principio nascētis Ecclesia matrimoniū contrahere fuit prohibitum

cta.4.Thom.Vvalden.lib.de sacram.c.128 & c.129 de Sacramento ordinis agens,& li de Sacramentalib.c.66.& 67. Petrus Soto de inst sacerd.de matrimonio,lect 6. & elegantissime Michael à Medina Franciscanus vir doctissimus,peculiari libro de hoc argumento in lucem misso nêpe de cęlibatu Albert.Pighius controuer.15.Barthol.Lathomus aduersus Bucerum contro.de cęlib sacerdo.Mart Ajala de ditu Ecclesiæ tradi.tit.de cęlib.Robertus Arbori in tracta de sacerdotum cęlibatu qui hanc catholicam ueritatem multis magnisq; rationib aduersus impuri Lutheri dogmata ꝓbant.Nec hoc mirum est,cum apud Barbaros legib.& moribus idem sit receptum In regione quidem Palmaria in nouo orbe detecta,sacerdotes uiuunt cęlibes & incorrupti, ut testatur Petrus Martyr libr.de noui orbis insulis nuper repertis.Et apud Essæos qui contemplationi,& cultui assiduo Dei dediti erant,vxoribus carebant,ut testatur Eusebius li. 8.de præpar.Euang.c 4.Nec nubebant Vestales apud Ethnicos nisi cum religioni erant inutiles,sicut Prudentius cômemorat li.2. côtra Symmachum.Nec his mores uel corruptelæ aliquarum nationum , ut Moscouitarum & Græcorũ refragantur:quia longe aberrarunt vt docet eleganter Sigismundus Baro.lib. cômetariorum de rebus Moscouitarum. Et vide nouissimam sacrosancti Tridentini Concil decisionem sess.24.can 9 in hęc verba.*Si quis dixerit clericos in sacris ordinibus cõstitutos,uel regulares castitatem solenniter professos,posse matrimonium contrahere, contractumque ualidum esse,non obstante lege ecclesiastica,uel uoto,& oppositum nil aliud esse,quam, dãnare matrimoniũ,posseq; oẽs contrahere matrimonium,qui non sentiunt se castitatis,etiam si eam uouerint habere donum, anathema sit. Cum Deus id recte petentib. non deneget,nec patiatur,nos supra id,quod possumus tentari.* Verũ qui in minoribus sunt ordinibus constituti, non prohibentur ibi ante subdiaconatum,matrimonium côtrahere: imò hoc illis permissum est c 1.& ibi not.de cler.coniug l.16.tit. secundò,part.4.vbi Gregorius tradit Siluest. in Summa , in verbo,matrimonium.8.impedi quæst.12.Martin. Nauar.in manũ.c.22.nu.52.

De monachis uero illud prætermittendum non est,quod in concilio Turon secundo sub Pelagio Primo Pont. Maxi. cano. 16.eo tempore celebrato : quo licebat clericis iuxta

vsum

vsum Orientalis Ecclesiæ vxores habere: ita decretum est. *Si qui in monasterio conuersi sunt nullatenus exinde habeant licentiam euagandi: neque (quod absit) vllus eorum coniugem ducere, aut extranearum mulierum familiaritatem habere nā si vxorem duxerit excommunicetur, & de vxore male sociata consortio etiam iudicis auxilio separetur: & infælix monachus tali coniunctione fœdatus, ab Ecclesia segregetur, donec reuertatur ad septa monasterij, & indictam ab Abbate, quandiu praeceptum ei fuerit, agat pœnitentiam.* Hactenus concilij sanctio.

Religiosi sanctissimæ societatis Iesu post tria uota matrimoniū contrahere probibentur.

Religiosi etiam sanctissimæ societatis Iesu qui biennio peracto tria vota, tametsi simplicia secundum, constitutiones dictæ religionis emiserint, quādiu in ea fuerint inhabiles sunt ad matrimonium contrahendum: q̄ si de facto contraxerint, nullum & irritum est, ut decretum est a Sanctissimo Domino nostro Greg XIII Pontifice Maximo peculiari motu proprio hoc anno 1584. quod nouum est matrimonij impedimentum dirimens. Sunt sanè huiusmodi vota emittentes verè & propriè religiosi: quod si quis deinceps cōtrarium ausus fuerit firmare, vel aliquid contra pium institutum dictæ sacræ religionis asseuerauerit (ut quidam proximis diebus temerario ausu facere non erubuit) pœnā excommunicationis latæ sententiæ nec non inhabilitatis ad quæuis officia, & beneficia sæcularia, & quorumuis ordinū regularia, eo ipso absq; alia declaratione incurrunt, quarū censurarū absolutio Apostolicæ sedi est reseruata, vt latius in dicto motu proprio continetur. Est equidem Christianæ reipublicæ vtilissimum imo summæ necessarium præfatam Societatem a Summis Pontificibus maximis fauorib. & amplissimis priuilegijs ampliari, cum propugnaculum sit fidei lumen Ecclesiæ, religionis amplificatrix, peccatorum medela, piorumque virorum tutissimum Asylum.

B *Deponi debere.* Adde quod durius decretum stat in 8. concilio Toletano. c 7. in hunc modum *Quicunque etiam inuiti, ad Ecclesiasticarum officia dignitatum assumuntur, deserere quam semel recuperant gratiā donumq; nequaquā audeant. Si vero ad coniugium moresque sæculi redire attentauerint, omni Ecclesiastica dignitate priuentur, & Apostata habeantur, & in monasterio donec vixerint sub pœnitentia retrudantur.* Solēt tamen ad tempus in monasterio collocari, ut illic ieiunijs & orationibus vacent, & prædictas iuris pœnas patiantur, & vide

vide Regiam l.41.tit.6.par.1.& ibi Greg Lup.& Extraua. antiquę concertationis.de voto.& vltra supradictas canonicas pœnas pecunia quoq; mul antur c.1.de cler.coniug ca. decernimus,c.presbyter.c presbyterum 28 distin.

Sed qua pœna punietur laicus,qui vxore dimissa,sine iusto illius consensu,sacris fuit ordinibus insignitus:iure quidem nulla alia pœna reperitur diffinita,præter eam quę dicta extrauaganti constitutione quæ Ioan.est 22.continetur quę quidem ea est:vt nec matrimonio soluto,in suscepto ordine ministrare,nec ad superiores ordines promoueri possit,nec aliquod ecclesiasticum beneficium obtinere valeat. Sed quia in illa constitutione non tam de tanti criminis debita punitione,quam de effectu sacrorum ordinū agitur.ne tam graue scelus inultum remaneat, in Hispania iustissime receptum est,vt huiusmodi crimen perpetrantes, easdem patiantur pœnas,quas qui post sacri ordinis sumptionē vxorem ducūt, de quibus in hoc capite differitur.Nec enim refert,an matrimonium antecedat vel sequatur cum vtroque casu & matrimonij sacramento, & cęlibatui ordinis sacramenti,æqualis iniuria fiat Et cum casus is contigisset in sacro Inquisitionis senatu,reus suspensus fuit ab officijs & beneficijs ecclesiasticis,& præter publicam pœnitentiam,qualis blasphemis iniungi solet:multa pecuniaria imposita in monasterium ad certum tempus similiter fuit detrusus, ita testatur D.Iacob.septima.in Cath.insti.c.40.nu.14. *Laicus q dimissa uxore sacris ordinibus fuit insignit⁹ qua pœna plectēd⁹ sit.*

Nec illud hoc loco accomodatissimum prætermitti debet,laicum etiam secundum matrimonium, viua coniuge, ab hæreticæ prauitatis Inquisitoribus posse puniri: is equidem qui sic contrahic,perperam videtur sentire, de sacramento matrimonij & de eius vinculo, ita tenet Domi & Fran in c.accusatus.§.sanè nu.6.de hæret in 6 F.l. in ca ad abolendum,in princ.de hæret.Alphon a Castro de iusta hęret.punit.lib.1.c.1.Summa Rossela in verbo, Hæreticus,n.6.Ludo Car.de hæret.§ circa secundum,n.60 in fi Reper. Inquisitorum in uerbo hæreticus in uersi. ex quibus supra traditis Conrad Brunus de hæret.lib.1.c.2.Alber de agnoscend.assertioni.q.23.per totam Iacob.sept.in enchi.ti.12, Ioan.Lup.in repet.c.per vestras de donat.inter vir.& uxo. §.2.num.25.Rojas.in tract.de hęret.1.par.nume.540.D. Couarru in 4.Decreta.2.par.c 7 §.3.num.6.& est communis *Contrahens secundum matrimonium uiua coniuge ab Inquisitor.h.hæreticę prauitatis punitur.*

nis & verissima opinio quæ contradictorem nõ habet,& pro cedit nulla constituta differentia, an matrimonium publicè,vel secrete,fuerit contractum,& opin.contraria egregie fuit confutata a Iacob.septim in Catholi.instit.c.40 nu.3.

Receptum tamen est inter doctores,crimen hoc grauissimum mixti esse fori,& ea ratione inter Inquisitores Episcopum & Iudicem sæcularem locum esse præuentioni, ita Abb.per tex.ibi,in c.1 de offic.ord & in c cum haberet. nu. 3.de eo qui duxit in matri.Albert.de agnoscend. assertioni, q.23.nu 76.Couarr.in d §.3 nu.6.

Et pœna quæ a iudicibus ecclesiasticis ordinarijs pro crimine isto imponitur,est publica ignominia,tex in capit. de benedicto,32.quæstio.1.vbi gloss.in uerbo,& caluos.text.in cap.episcopi 26.quæstio.1 c.nuper de bigam. Abb. in d cap. cum haberet.num.3 Frequentissimè tamen horum regnorum praxis recipit huius criminis reos,antè portas Ecclesię in scala ignominiose collocari.

Nec desunt ex nostris,qui existiment pro crimine isto impositam esse excommunicationem,quæ eo ipso incurritur, vt tenet Paul Grill in tract.de pœnis omnifa coitus,q. 14. cuius opinio fasa est,vt manifeste apparet ex gl.in clemen. vni.de consanguin.& affinit.quam Card.Imo.& alij ibi sequuntur.

Ab Inquisitoribus autem,hoc crimen perpetrantes,fustibus cędi solent cum relegatione ad tempus,ut testatur Iacob.Septiman.in Cathol.institutionibus.c.4.num 1.in fine in eunuchis tamen tit.12.num.6.asseuerat, quod plebei flagellis cęsi,ad triremes condemnantur. Si uero nobiles fuerint,aliæ iustę pœnæ imponuntur,& quod ad triremes facienda sit condemnatio,decretum fuit a supremis sacræ Inquisitionis Senatoribus,vt refert Rojas vbi supra,nu.546.

Punitur deinde qui uiuente prima coniuge aliam duxerit,pœna infamiæ,c.nuper.de bigam.l.eum qui duas . cum gl.C de adulter.pœnaque stupri puniuntur.Pœna vero stupri est in personis honestis,amissio dimidiæ partis bonorũ, in villibus verberatio,cum quinquennij relegatione tex. in §.2.Instit.de publi.iudi Regia.l.2.titu.19 par.7 tradit Alexand.consi.165.vol.7.vbi Mod.Paris.in addi.Ex quo sequitur lapsum fuisse Romanum sing.531.asseuerantem, mortis pęnã contrahentib.secun.nup.imponi.In his vero regnis in hoc

hoc crimine variæ pęnæ priſtinis temporibus impoſitæ fue runt, ut videre licet in l.fi.tit.deimoſeptimo, par.7.& in l.2. titu 7, lib.4.fori, & in l.ſeptima, titul.15.lib.8.& in l.6 tit 7. & in l 8 titu fi.eodem lib. Nouiſſimè vero qui crimen hoc commiſerit, ultra id quod ignominioſe per uias publicas trahendus eſt, mitti debet ad Regias triremes per decem aunorum tempus, ut probat l.octaua, titu.ſecundò, libro octauo ordina.noui, quæ indiſtinctè practicatur, nulla perſonarum çonſtituta differentia, ut ſcribit D.Didac. Perez, in l.2.in gl.1.lib 5.ordi.veteris. Quod tamen verum non cenſeo, ſed quod cum nobilibus illius legis rigor moderetur, & ita praxis quæ vera eſt legum interpres recepit.

Per ſententiam. Vide gloſſ. Anton.Ioan. de Imol. Abb. in capitulo primo, de cler coniugat. Deci. conſil. 166. D Couarru.in quarta Decretali. 2.par.capit.ſexto §. tertio num. quarto Eſt equidem circa hoc communis Doctorum ſententia, aſſeuerantium clericum in minoribus ordinibus conſtitutum per matrimonialem contractum, non eſſe ipſo iure beneficio priuatum, ſed priuandum eſſe.ſecus vero ſi is clericus in maioribus ordinibus fuiſſet conſtitutus, quia ipſo iure priuatus eſt: & opinionem iſtam dicit tutiorem & in practica ſeruandam Bened.de Capra, in c.1.de cler. con. vide quæ infra dicam in ver.benefi. C

De hæreſi. Vide Bermon.Cho.in tract.de publ concubin. pag.248.nu.4 Iac.Septim.d.c.40.nu.12.qui cenſet hoc procedere, quocunque modo ſiue publice, ſiue ſecrete, matrimo nium fuerit contractum. D

Beneficia. Vide tex. optimum in c.1.de cler.coniu Et iſtā opin.magis communem eſſe teſtatur Ioſeph. Maſcar.in tractа.de probat.vol.1 concluſ.182.nu.6. Circa quam illud eſt conſideratione digniſſ.ꝙ licet clericus in minorib ordinib. conſtitutus matrimoniū contrahens ſit ipſo iure beneficijs priuatus, is qui ob eam cauſam ea beneficia a Romano Pontifice impetrat præciſè tenetur probare matrimonium, nec ſponſaliorum probatio ſufficeret, cū dubia probatio contra ipsū ſit interpretanda, ut in c.in præſentia.de proba.de quo eſt celebratiſſimū cōſi.Anch.20.quē ſequit̄ Maſcar.d.cōcl. 182.Procedit ſanè dicta magis cōmunis opi.etiam ſi matrimoniū carnali copula minime fuerit conſummatū, vt tenet gl.Ioan.And. Abb Imo.Collecta. in c.j.de cleri.coniug. vbi E

Benedict. de Capra, communem esse fatetur. Et locum obtinet qnamuis vxor ante copulam religionem ingrediatur, ex Abb. sententia in dict. cap. 1. Aufreri ad Capell. Tholos. quæstione 239.

Clericus in minoribus, p contractum matrimonij omnibus Ecclesi. bñficijs priuatur.

Amittit etiam clericus in minoribus constitutus per coniugalem contractum, regressus, accessus, atque alia quælibet iura, ad beneficia ecclesiastica ipsi contrahenti competentia gl in cap. 1. de cler. coniug. lib. 6. versi clericalis quam sequuti sunt Paul & Alexand. in l. si a primo. ff. de lib. & post. Martin. Nauar. in c. si quando, except. 5. de rescrip, & opinionem istam communem esse fatetur D. Couar. d §. 3. nu. 5. vbi idem de ecclesiasticis pensionibus affirmat de quo vide Hiero. Gigan in tracta. de pensioni. q. 54. Et ea ratione vsus Romanæ curiæ iam pridem obtinuit, ut per matrimonij cõtractum, pensiones vacent, etiam si simpliciter, nullo spirituali onere adiecto constitutæ fuerint, vt scribit Nauar. in tracta. de oratione c. 21. nu. 53. Præter quam, si a Romano Pontifice alicui laico, pro re gesta in Ecclesiæ vtilitatem cõstitutæ fuerint. Vel aliunde ex eius mente colligitur uelle pensiones, ob matrimonium non extingui, vt refert Ioan. Bapt ista in tract a. de pensi. q. 30.

Sit nullum Vide Petrum de Anch consi. 34. nu. 10. Ioan. Andr. Anch & Doct. in c. 1 de cler. coniug. lib. 6. Aymonem Crauet. in tract. de antiq tempo. 4 par. §. videamus fo. 131. nu. 14. Sebast. Van. in tract. de nullit. tit. quoties & intra qđ tempus. nu. 60. And. Tiraq. in tract. de vtroque retractus l. 1. § 26. gl. 2. nu. 9. Ioan Staphi in tract. de liter. gratiæ & iustitiæ. fol. 75. quam opinionem communem esse testantur Ferdi. Loazes de matrimonio Regis Angliæ dubio 11. nu. 13. D. Couar. d. §. 3. num. 4. Grego. Lup in l. 41. tit. 6. parti. 1. in verbo, *El beneficio*. Ferdinan. Mencha. de testa. § 22. num. 64. Iul. Clar. lib. 5. recep. senten § fi. q 37. versic. clericus beneficiatus, & nouissime Did. Perez in l. 1 titu. 1. lib. 5. ordin. versi. Item quia, fol. 5. Quæ consuetudine recepta est, vt fatetur Petrus Rebuf. in tract. de pacifi. possessor. num. 187 In quo cauendum est ab Imo. qui contrarium tenuit in Clem. gratiæ, de rescrip. Loazes in rep. l. filiusfamilias. nu 285. ff. de leg. 1. Quam quidem communem & receptam sententiã admittit Deci. cons. 166. quando ignoranter matrimonium contractum est, secus si scienter, quia hoc casu (vt ille inqt) non

non priuatur qui sic contraxit ipso iure. Sed Decium merito reprehendit insignis Gre. ubi paulo ante allegaui. esset equidem omni iuri & rationi contrarium, vt magis peccans melioris esset conditionis, quam qui leuius delinquit.

Sua beneficia. Adde quod opinionem istam tenuerunt. G
Io. And. Card. Anch. Imo. in ca. Ioan. de cler. coniug. Henr. in c. diuersis. eo. tit. quorum opinionem communem esse testatur Couarru. vbi supra num. 4. quam ipse sequitur contra Rotam & Staphy. ab authore nostro allegatos, quorum opinio procedere potest, quando clericus minoris ordinis beneficia ecclesiastica obtinens, cum impubere contraxit per verba de præsenti, ignorans forte eam impuberem esse, qa tunc beneficio priuatur, non aliter quam si cum pubere contraxisset, cum qua foret canonicum impedimentum, consanguinitatis vel affinitatis. Si autem sciebat ea esse impuberem, tunc procedit communis opino: qua distinctione, contrarias opiniones componit Ferdi. Mench. de testa. d. §. 22. num. 47.

MONIALIBVS. Cap. LXXXIII.

1 *Clericus monialem carnaliter cognoscens, in vno instāti tria delicta committit: sacrilegium, adulterium, & incestum.*

2 *Clericus monialem cognoscens, qua pœna debeat puniri.*

CLericus † tale facinus perpetrās sponsam Christi corrumpit, & committit tria peccata:[a] sacrilegium, adulterium, & incestum, quo ad accusationē, quia de omnibus his potest accusari, ut per per gl. not in c. Virginibus 27. quæstio. 1. quam sequitur Abb in c. at si clerici. de iudi. colum 12. & in cap. penult. 3 nota. de purga. Cano. & in ca. monasteria. in fin. & in c. vt clericorum nu. 6 de vita & honesta. cler. † cuius pœna est, vt deponat,[b] ex dispositione tex. in c. si quis episcopus. 27. quæstio. 1. ab officio & beneficio, ut per glo. 1. dum allegato c. si quis sacerdos. Et vide Anan. cons. 1. colum 2. versic. Secundo quod fama. vbi per dictum c. si quis episcopus, tenet, quod istud delictum, est de maioribus merentibus perpetuam depositionem, dato quod talis fornicatio cum moniali non sit notoriè scandalosa, vel diu continuata: & dicit hoc ita declarare pulchre Ant in d. c at si clerici. Et uide Hippol. in repeti. l. vnicæ. C. de rapt. virgi-

Right margin: 1 a (beside lines 1–2 of the chapter), 2 b (beside "sta. cler." and "in c. si quis episcopus" lines)

num,nume.41.vbi tenet,quod clericus in hoc delinquens, debet priuari officio suo, & detrudi in monasterium, per tex.in c.si qua monacharum, 27.q.1. & per d c.si quis, per quem tex vide quod dicit Abb.in c.clericus, nu 2. de vita & honestat. clerico. Et uide Paul. Grillandum in tracta de pœnis omnifariam coitus,in 1.quæstio.circa fin versicu Secundò verò casu,vbi per eadem iura dicit,quod clericus cuiuscunq; gradus vel dignitatis, deponitur propter hoc delictum ab omni ordine sacro,& priuatur omnib beneficiis, & detruditur in arctum monasterium ad agendam perpetuam pœnitentiam:quem vide prius per duas colum.precedentes,declarantem,quomodo in hoc crimine quatuor crimina committantur:& an possit reus de vnoquoque pariter accusari & puniri:& quæ vtilitas resultet, quod quis possit accusari & puniri de pluribus delictis differentibus specie, & descendentibus ex eodem facto·Cardin tamen de Turre cremata in d.c si quis episcopus, dicit, ꝙ tunc propter hoc deponatur clericus,quando in notitiam populi deuenerit, alias secus,per id quod notatur in c nón debet,30 qó.1. Et dicit hoc velle glos.ibi positam in eo.cap Si quis episcopus, quæ tamen si benè consideret.non probat: quia nihil aliud dicit,nisi allegare c.si quis 30.quæst. 1. & ideo contrarium credo verum,cum dictum.c. si quis episcopus, simpliciter imponat pęnam depositionis, & delictum in se tam grauè sit,in quo tria,vt prædiximus,committuntur delicta.Et hoc videtur velle Ioan.de Anan.vbi supra,referendo Ant. Nec obstat quod dicitur in d c.non debet,quia cum ille tex.imponat pœnam delicto longe diuerso,& quod est grauius in consideratione populi,quam in seipso,videlicet ꝙ clericus commisceatur mulieribus,quæ ei peccata confessæ sunt,nó mirum,si considerat, an populus id intellexerit. Notum est enim quod ex confessione non contrahitur cognatio spiritualis,& sic non potest dici incestus : & si confitens fęmina non est nupta,nec virgo,non est adulterium,nec stuprum, est igitur sola fornicatio qualificata,tanto grauior, quanto maius sacndalum affert in populo:Abhorret namq; populus simile facinus,& meritò,qa si non sic punirentur in hoc delinquentes,difficillime præstarent homines licentiam filiabus, seu consanguineis accedendi ad Sacramentum pœnitentiæ. Vel potest aliter intelligi tex.ille,in c. seq. tractabimus,

bimus, vbi examinatur materia illius. Vnde concludendo in hoc delicto sacerdotem conuictum de accessu ad monialẽ, nullo discrimine habito deponendum censeo, & deponerẽ si casus se offerret, & in monasterium seu carcerem ad tẽpus aliquod, iuxta personæ qualitatẽ, & delicti continuatio nem, & populi notitiam commensurandum detruderem.

ANNOTATIO.

TRia peccata. Vidę Abb. in c. fi. nu. 6. de immu. Eccles. & in ca. pen. not. 3. de purga canon. Ioan. de Selua, in tract de benefi. 3. par. q 3. num. 6. Montal. in l 4. titu. 10. lib. 4. fori. Gregor in l. 1. tit. 19. par. 7. in verbo, Religiosas. quam opinionem sequuti sunt omnes, vt per Dec. consi. 338. nu. 1. & consi 611. num. 2 eandem fatetur esse communem sententiam doctissimus Iacob Menoch de arbi. iud. qõ ni. lib. 2. centu. 4 casu 389 num. 23. decisio Pedem. 103. eãque sequitur Didac. Perez, in l 5. titu. 15. lib. 8. ordin. Paul. Gril. in tract. de pœnis omnifa. coitus. q 1. num. 10. qui dicit quatuor scelera committi, sacrilegium, incestum, adulteriũ & stuprum, & vide Regiam legem 7. titu 20 libro 8. ordin. noui, asseuerantem cum moniali incestum ex carnali coitu committi.

A Habens carnalẽ copulã cum moniali, multis criminibus illa queatur.

Sed an clericus possit de vno quoque istorum criminum accusari, paritérq; puniri, & pęna ex vno sequuta, alterum non impediat, ac si ex diuersis factis, cum diuersis personis facta fuisset, vide gl not. in c. uirginibus 27. qõ 1. quæ in ea est sententia, vt censeat, quod supradicta dicuntur plura crimina nomine tantum, non autem effectualiter in substantia, & ea ratione licet respectu accusationis sint diuersa, quo ad actum punitionis vnum est, quia in veritate non fuit nisi vnicum factum, licet propter tanti sceleris qualitates, grauior pœna iniungenda sit, quam pro quolibet dictorũ quatuor delictorum, de quo uide Bar. in l. Senatus, ff. de accus. & in l. qui de crimine, C. de acc. Paul. Gril. d. q. nu. 12.

Deponatur. Vide Regiam l. 6. tit. 18. par. 1. Bermond. Cho. in tit. de publi conc. rub de sacrilegio, pag. 67. D. Couar. in clem. si furiosus, in initio, 2. par. nu 8. de homi. Petr. Dueñ. reg & fal. reg. 101. Didac. Perez. in d. l. 5. Iac. Men. de arbit. iud. q. l 2. cent. 4 casu 360. nu. 57.

B Laicus huius capitis delictũ cõmittens, quib. pænis, ab ecclesiastico iudice sit plectendus.

Laicus verò in foro Canonico pp crimen hoc excommu

nicatur c.si quis Episcopus, c.si qua,27 q 1.d. Regia l.6.ibi, *E si fuero lego deuen lo descomulgar.* Et in animæ iudicio ad simplicem sacerdotem, huius criminis absolutio non spectat, sed ad Episcopum, iuxta glo. sententiam, in c.si Episcopus de pœn & remiss.lib.6. In foro vero sæculari, laicus qui crimen hoc perpetrauerit, pęna vltimi supplicij plectendus est, bonaque sua monasterio sunt adiudicanda. Monialis vero ipsa huius criminis rea, a suo monasterio extrahenda est, & in alio recludi debet vt diligentius seruetur, ne forte deinceps in tale scelus incidat, tex.in §. pen in auth.de sanctissimis Episc collo.9, c.si quis rapuerit. 27.q. 1. vide tamen Regiam l.2.titu.19 par.7. quę simplicem coitum cum moniali, non pęna mortis, sed pęna simplicis stupri puniendum esse sanciuit: necnon de iure Regio qui sic delinquit pœna medietatis bonorum Regio fisco applicandorom mulctatur, l. 7.tit.20.lib.8.ord.noui.

Mediolani vero legibus, & Papiæ statutis, qui grauissimũ crimen hoc perpetrauerint pęna mortis puniuntur, vt refert Iacob. Menoch de arbi.iud.quæstio.libro 2.centu.4.casu 384.nume. . .

Idem etiam communiter statutum est priuatis constitutionibus, & statutis Italiæ vt refert Hippol. in l vni. nu.4. & seq.C.de rap.virg.Iul.Clar.in pract crim.§.fornicatio, vers. cum moniali. Antiquitus vero Vestales quæ Dijs virginitatem vouerant, istius criminis reæ, virgis cædebatur, fere vsque ad necem, deinde viuas defodi, lege sancitum fuit. Vt memoriæ prodidit Pomponius Letus de sacerdotio Roma. vbi de Vestalib.agit. Plutarchus Proble.96. Et multa de supplicijs harum Vestalium lectu non indigna scribit Liui.li. 2. 4.8.decad. 1.& Decada.4. Dion Halicarn.lib. 8.& 9. Plin.iunior.lib.4.epistol. Et de hac pœna meminit Iuuenalis Satira 4 dum ait.

Vestales libidini vacantes q bus pęnis plectebantur.

Nemo malus fœlix minimè corruptor & idem
Incestus, cum quo nuper vittata iacebat,
Sanguine adhuc viuo terram subitura sacerdos,

Imo tanta in his religio obseruabatur, quod Minutia Vestalis virgo propter mundiorem iusto cultum, libidinis fuit suspecta, viuaque defossa, vt refert Liuius libro octauo, primæ Deca.

Contrarium credo verum. Adde quod hanc authoris opinionem

nionem contra Card. a Turrecre. in d. c. si quis Episcopus, sequitur Greg. in d. l. 6 in verbo, *Deponer.*

SPIRITVALIBVS FILIABVS SE COMMISCENTES.
Cap. LXXXIIII.

1 *Clericus propter crimen incestus qua pœna puniendus sit.*
2 *Pœna depositionis an puniendus sit clericus, qui carnaliter cognouerit illam, quam tenuit in Sacramento Confirmationis.*
3 *Proprius sacerdos, qui filiam sua parochia, nullo vinculo spirituali coniunctam, carnaliter cognouerit, non est deponendus, quamuis seuere sit puniendus:*
4 *Clericus, qui cognouit suam cōmatrem, depositionē meretur.*

SAcerdotes † qui cum filiab. spiritualib. fornicātur, graue adulterium committūt: & quia malum exemplum 1
dant hominib. ab omni officio deponuntur,* & peregri 2
nando per 20. annos pęnitere debent, & tandem ad monasterium vadunt, vbi per totum tēpus vitæ Deo seruient. ita disponit tex in c. si quis sacerdos, 30 q. 1. & licet ille tex. videatur loqui de filia spirituali simpliciter, idem est si fornicatur cum ea, quæ propter sacramentum pęnitentiæ fuit filia spiritualis effecta, vt probatur in c. Oēs, qui est tex. præcedens d. ca si quis. qui dicit oēs, quos in pęnitentia accipimus, ita filij nostri sunt, vt in baptismate suscepti, & subdit, ꝙ qui hoc scelus perpetrauerit, non solum dignitatis honorem amittat. verum ēt vsq; ad exitum uitæ suæ iugi pęnitētiæ se subdat: quod gl. ibi finalis intelligit de pęnitentia interiori. Sed postea tex. in c. fi. ead. cau. & q. dicit, ꝙ presbyter, qui cum mulierib. quæ ei fuerint sua peccata confessæ se commiscuerit, sic pęniteat, qūo de filia spirituali: & declarat, ꝙ pęniteat duodecim annos, & ꝙ deponatur, in quo vr̄ declarare tex in d. c. Oēs, dum determinat tempus pęnitentiæ, & ꝙ amissio dignitatis, de qua ibi, sit depositio. Addit tn̄ verba quædam quæ nimium restringunt pęnā huius delicti, videlicet si in cōscientiam populi deuenerit, ꝙ ego intelligo i. si hoc testib. probatum fuerit: satis. n. in notitiā populi venit delictum, ꝙ testib. comprobatur, quasi velit text. mitiori pęna puniendum sacerdotem, quādo hoc delictum

in occulto reuelatur superiori. Vnde ego conuictum clericum de hoc delicto, indistinctè deponerem, imo & tempestate hac, carceri alicui per aliquos, & non paucos annos manciparem. Oportet namque in his diebus, quibus (peccatis nostris id promerentibus) admirabile hoc sacramentũ pœnitentiæ, spiritualium omnium infirmitatum singularis & vnica medicina ab hæreticis impugnari, ac euerti curat, sacerdotes in hoc delinquentes acriter puniri: ne ex eorum delictis ansa præstetur hæreticis, neve frigescente charitate ac timore Dei occasio detur maritis ac patribus vxores, ac filias ab hoc Sacramento retrahendi, & vt rarius ad illud accedant, procurandi. Quo zelo religionis, & honestatis ac census bonæ memoriæ præsul ille dignissimus Ioãnes Matthæus episcopus Veronensis, scelus hoc tanquam grauissimum graui animaduersione puniendum statuit: cuius ciuitatem, & diœcesim dum ego transirem, Concilij Tridentini gratia in Italiã accersitus, multa mihi admiranda eius opera, & omni imitatione digna, & quæ pastorum illorum sanctorum quos antiquitus habuit ecclesia, dum fęlix erat, sanctitatem redolebant, relata sunt. Ille inquam bonus episcopus in titu 9. c. 3. suarum constitu. ita disposuit: Si quis cum ea, cuius confessionem audiuit, quicquam inhonestè, turpiterve egerit, aut eius pudicitiam attentauerit, aut ei lasciua, & inhonesta perpetranda suaserit, si non est deuentũ ad actum, temporanea pęna acriter puniatur. Si uero ad actũ turpitudinis deuentum est, beneficijs officijsque eo ipso suspensum, priuatum, perpetuisque addictum vinculis uolumus, & declaramus. Et eadẽ depositionis pœna puniẽdum crederem clericum cognoscentem illam quam tenuit in Sacramento Confirmationis, cùm eodem modo sit effecta eius spiritualis filia: & ideo cognatio contracta ex tali Sacramento impedit matrimonium, & dirimit contractum, vt in c. 1. § fin. de cogna. spirit. in 6. quia tex. in d. c. si quis. indistinctè loquitur de filia spirituali. Fateor tamen, quod cum hoc delictum non sit ita graue in oculis hominum, nec in eo adsit inconueniens quod in casu præcedẽti descripsimus, in alijs pęnis vltra depositionem iniungendis, mitior poterit esse Iudex. Et quod sacerdos cognoscens filiam spiritualem deponatur, not. Abb in c fi. de purg. can. & tenet etiam Io. de Ana per supradicta iura. in c. cum dilectus, de accus. col. 2 & in

in c significauit, de adu col pe. Fel. in c. at si clerici, in prin. col. fi. de iud & ibi etiam hoc sequitur Dec. col. 21. vers. Secundo limitatur. Et sequitur hoc etiam Io. de Sel. in tract. de benef. in 3. par. in q 3 in fi. Et aduerte quod filia dicitur, quæ sit de parochia eius, ut ponit idem Dec. ibi, allegando Abb. vbi supra. Et sequitur etiã Io. de Selua, ubi supra. Crederem tamen, ꝙ licet vera sit hæc conclusio Doctorum isto rũ, quod † si sacerdos cognosceret filiam parochiæ suæ, nullo alio sibi vinculo spirituali coniunctam, quod non propter 3
hoc esset deponendus, sicut in alijs præcedentibus casibus, cum esset magna extensio iurium pęnalium, & est non minima disparitas delictorum, quamuis tale facinus committens non leuiter puniendus est: de cuius quidem delicti grauitate nos omnes præsules idem bonus vir nihil admonuit, dum in supradicto tit. 9. c. 2. in committentem illud ita seuere sub hisce verbis insurgit. Sacerdotem illum, qui se cum parochiana sua cõmiscuerit, in 25. ducatos condemnamus, eum perpetuo ab exercitio curæ suspendentes, postquam per annum in carceribus corpus suum, ieiuniis & abstinentijs maceraturus permanserit, & a ciuitate, & diœcesi per decennium sit exul. An † autem eadem pęna puniatur qui co 4
gnouit commatrem suam: videtur quod sic, per supradicta, & quia magis est abstinendum a cognatione spirituali, quã carnali, quia a venerabiliori parte procedit, [b] vt no. Abb. in b
d. c. fi. col. pen. de purg. can. Vnde dicit ipse, quod nunquam legitur ecclesiam Romanam dispensasse in cognatione spirituali. Cum enim pęna incestus sit depositio, ut infra habes in parte incestus, à fortiori erit in hoc casu, & simili, vbi quis cognoscit cognatam spiritualem, & præcipue quia delicta huiuscemodi etiam in opinione populi grauia iudicantur: & hoc de commatre videtur tenere Fel. in d. c. At si clerici, col. fina. de iud. facit etiam in huis opinionis fauorem l. 13. tit. 2. par. 4. quæ enumerat inter exempla incestus, quã do quis coit cum commatre sua.

ANNOTATIO.

Deponatur. Vide Abb. in c. vlt. de purg. can. Ana. in cap. cum dilectus de accus. Fel. in c. at si clerici, nu. 15. ubi Dec. num. 36. de iud. Berm. Cho. de pub. concub. rub. de incestu. nume. 3.

Hodie

Clerici qui i sacris confessionibus mulieres ad libidinẽ prouocauerint ab Inquisitoribus puniri possunt.

Hodie vero in tanti criminis detestationem, egregia nouissima constitutione decretum est, quod contra clericos q in sacris confessionib. mulieres ad carnale cõmercium prouocauerint, hæreticæ prauitatis Inquisitores seuere procedant, & iustissimè sanè: cũ male de Sanctissimo Sacramento pœnitentiæ sentire videantur, eo abutentes: nam cũ medela spiritualis sit, venenum tamen nefandum ad perpetuã mortem eo præparare contendunt, & ita scio obseruari, in sacrosanctæ Inquisitionis incorruptissimis tribunalibus.

Procedit. Adde quod ut respicit quod uoluit glo. celeberrima in c. Pittacũ, in verbo, multo magis 30. q. 3. quæ asseuerat argumento illius patrem spiritualem magis diligẽdum quam carnalem, quam dicit esse sing. Barb. in l 2. col. 7. ff. de

B verb oblig & in rep. l. cum acutissimi. col. 117. C de fideicõ. licet huic sit affinis, & alia glo. in ca. qui dormierit. 27. q. 2. tradens affinitatem spiritualem maiorem esse, quam carnalem. Præterea etiam dicit alibi glo. in c. aut factam, in verbo, parentem, de pœnit dist. 1. non minus puniendum esse, qui interimit parentem spiritualem, quam qui carnalem, q̃ sequitur Alex in addit ad Barto. in l. Diuus, ubi Hippol de Marsi. in fi. ff. de parricid. & hanc opinionem Abb quam hic adducit author in specie sequutus fuit Dec. cõsi. 462. col. 1. & in c. at si clerici, nu. 38. de iud.

STVPRI. Cap. LXXXV.

1 *Traditur germana stupri diffinitio.*
2 *Clericus virginem stuprans, est deponendus.*
3 *Vi corrumpens virginem grauiori pœna est puniẽdus quam si spontanee eam cognouisset.*
4 *Clericus, qui corrupit & deflorauit virginem sponte, & sic ea volente, & consentiente, an teneatur aliqua pœna?*
5 *Deflorans virginem uoluntariam, nõ tenetur ei in anima iudicio satisfacere.*
6 *Voluntas corruptę virginis patri non praiudicat.*
7 *Clericus an a dotis praestatione liberetur si probauerit quod mulier ab eo corrupta inuenit virum eiusdem conditionis, & qualitatis ac si esset virgo.*
8 *Iudex qualiter debeat arbitrari dotis aestimationem corruptæ uirgini praestandam.*

Remissio

9 *Remissio puellæ an clericum a dotis solutione liberet.*
10 *Clericus, qui mulierem grauidam sine uirginitatis tamen corruptione effecerit, an ordinaria huius criminis pœna sit puniendus.*

STuprum † proprie est virginum illicita defloratio, sic enim diffinit tex. in c. Lex illa, 36. q. 1. licet alias stuprũ aliquando comprehendat alia crimina, vt dicit glo. ibi, in verbo, proprie, & glo. in c. Nemo, 32. quæst. 4. in verb stuprum, & clericus † virginem stuprãs deponitur, notat Abb. in cap. at si clerici, colum. 12. de iudic. alleg. tex. in ca. si quis clericus, 81. distin. & in cap. Lator, 2. quæst. 7. Illi tamen tex. non disponunt in stupro commisso cum virgine, vt ex eis patet: & quod istud delictum sit depositione dignum, placuit eidem Abb. in cap. 2. de adulter. qui etiam credit clericum posse cogi ad dotandam virginem ab eo corruptam: & refert etiam idem Abb. ibi. Ioan And. referentem magistrum suum, qui dicebat, quod in hoc casu, cum clericus non possit ducere eam in uxorem, deberet corporaliter fustigari. Et quod pœna stupri in clerico sit depositio, [a] est communis opinio * secundum Paul. Grillan. in tract de pœnis omnifariam coitus, in c. Septimo videndum, qui etiam sequitur doctrinam Abb. in cap. ut clericorum, de uita & honest. cleric. vbi tenet, quod iudex ecclesiasticus potest imponere pęnam pecuniariam clerico pro arbitrio suo, vltra alias pęnas spirituales, quando illę non sufficerent, quia illas non timeret, quas si non solueret, luet in corpore: quia non sufficit dotare mulierem stupratam, nam vltra dotem, tenetur soluere pecuniariam vel corporalem pęnam, secundum eũ, post Abb. in c. 2. nume. 3. de adult. 1 2 a *

Vnum autem in hoc crimine ego opinor obseruandum, quod cum † iura Cæsarea grauiori pęnæ subijciant vi corrumpentem virginem, quam spontanee, ac illum sine temporis præfinitione puniant, vt in §. item lex Iulia, de adult. iuncto §. Item lex Iulia, de vi, versicu sin autem per vim, Institu. de publi. iud. & in l. mariti, §. fin. ff. de adulter. quod eodem modo Iudex ecclesiasticus seuerius punire debebit vi perpetrantem tale facinus, vt sic vltra depositionem, in arctum monasterium vel carcerem detrudat delinquẽtem. Et pro pleniori declaratione huius capit. operęprecium est 3

de

4 de aliquibus quæstionibus dubitare. Et primo, quid † si clericus de stupro virginis accusatus, exciperet, & probaret aperte, ipsam sponte consensisse, puta si testes iurant eam attraxisse illum ad concubitum, veniendo sæpius ad lectum eius, eo repellente illam, vel aliud, simile. In qua quæstione videtur dicendum, quòd non obstante puellæ consensu, propter stuprum puniri debeat clericus, & ad præstationē
b dotis condemnari, [b] per id quod notat Ioan. de Ana. in dicto cap. 1. de adulter. in 1. notabili, vbi post Doctores dicit, quòd licet virgo non sit seducta, sed illa sponte acquieuit, ad hoc habet locum dispositio illius tex. quia virgo præsumitur seducta, & decepta, per text. notabilem, in dict. l. circa fi. C. de rap. virginum, qui disponit, quòd pœna eius habeat locum siue volentibus, siue nolentibus virginibus illud facinus perpetietur. Ex ratione, quia hoc ipsum velle mulierū ab insidijs nequissimis hominis, qui meditatur rapinam inducitur. Sed salua eius & Doctorum authoritate, non videtur sua conclusio procedere, saltem ex suis fundamentis: Primo, quia ratio eorum non concludit. Virgo præsumitur seducta & decepta, ergo etiamsi ipsa sponte se obtulit, procedet pœna illius tex. quia illa ratio procedit, quando sumus in dubio: sed quando constat de voluntate sine seductione, aliter videretur dicendum. Secundo non obstat tex. in d. l. 1. quia non sequitur: pœna contra raptores, de qua ibi procedit etiam volentibus virginibus, ergo eodem modo procedet pęna de qua in d. cap. 1. qui tex. loquitur per verbum seduxerit, quod debet aliquid operari. Facit etiam qđ not. tex. in c. 2. eo. tit. de adult. in quo imponitur pęna committenti stuprum, dicit: virginem stupro decepit. Vnde videtur in hoc (saluo meliori iudicio) dicendum, quod a pęna stupri criminali imponenda clerico, non excusetur, etiā probata voluntate seu consensu puellæ: non enim voluntas consocij criminis debet excusare a pęna delicti, quando culpa illius non consistit in sola violentia actus, sed in reprobatione ipsius, quantumuis uoluntarij, quamuis operari debeat vt non tanquam violentus stuprator puniatur. Quantū autem ad præstationem dotis, videtur dicendum quod clericus probata vera voluntate puellæ, sine seductione, nō de-
c beat condemnari, [c] potuit enim puella in hoc sibi præiudicare, vt voluntariè & non seducta, hoc patiendo perderet

ius

ius petendæ dotis,quod voluit Aftens in Summa,lib. 2. tit. 46.in c.incipienti,Sequitur videre de tertio,allegando Rodonensem,dum dicit,quod si deflorer quis voluntariam,nō tenetur. Ad cuius etiam confirmationem bene facit sententia Gulielmi,quem refert Flor.in 2.par.tit.5.ca.6. §. 1. † ꝙ 5
si quis deflorat virginem voluntariam,non tenetur ei satisfacere in foro conscientiæ,quod etiam notat Syluest. in verbo,luxuria, in versic. Quinto quæritur,& Tabien. in verbo restitutio in §.22.incip.quid de eo. Et allegat vterque Bonauenturam hoc tenentem. Vnde videtur,quod sicut talis clericus in foro conscientiæ est liber a præstatione dotis, ex sententia dictorum Doctorum; sic & eodem modo videtur absoluendus in foro contentioso ꝑ Iudicē Ecclesiasticū quem decet semper sequi veritatem. Sed quamuis ista conclusio possit sustineri,multum debent iudices aduertere antequam illam ad praxim adducant,in isto casu propter difficultatem sufficientis probationis quæ in hoc requirenda est, vt verè constet virginem non seductam, sed voluntariè fuisse defloratam,& facilè possent decipi per stupranté clericum in probatione voluntatis.Vnum tñ in hoc videtur esse sine dubio: ꝙ licet † voluntas puellæ liberaret clericum, 6
hoc esset solum verum,quantum ad ius,quod ipsa alias haberet,non tñ liberaret ab hoc ꝙ si pr̃ virginis accusaret clericū de stupro, debeatur illi æstimatio damni sibi prouenientis:quia maiori eget pecunia ad dotandum eam, & ēt iniuriæ quæ sibi illata est:quod firmat Flor.vbi supra,sic limitādo prędictam conclusionem, hoc tñ & pater ꝑderet, si etiā ipse de lenocinio vel consensu conuinceretur.Ex quib.etiā inferri potest, ꝙ si de precio stupri cōuentum esset cum virgine vel parentibus,ꝙ tunc sola precij præstatione liberaretur ab onere dotandi accusatus,ab eo, cum quo conuentionem facit:dum tamen conuentio solius filiæ parentibus nō noceat,nec è conuerso. Secundo † quæro, quid si clericus 7
in sui defensionem exciperet,ac probaret,quòd post corruptionem mulier inuenit virum eiusdem conditionis & qualitatis,ac si esset virgo:& in hoc credo, ꝙ licet possit dāmnari clericus propter stuprum (nisi conditio mariti processum & pęnam publicam impediret)nihilominus absoluendus esset a prętatione dotis, [d] cum illa in hoc esset passa dānū. Si d
tñ propter stuprum nupsit viro deterioris conditionis, tunc
crede-

crederem arbitrio iudicis esse satisfaciendum ei, cum constet eam pati damnum ex inæqualitate mariti, puta si propter hoc virum pauperiorem sortita est, a quo debiliora alimenta recipit, imo si non pauperiorem, sed ignobiliorem virum sortiretur, adhuc crederem esse satisfaciendum sibi, quia verè passa est dãnum in honore, qui maiori precio haberi solet quam diuitiæ. Tertio quæro, qualiter iudex arbi-
e trabitur dotis æstimationem, [e] in hac materia præstandã: Et in hoc distinguo, ꝙ si pater puellæ pauper est, clericus damnabitur ad integram dotem puellæ, in quo consideranda est consuetudo loci, videlicet quantum solet in dotem dari puellæ similis conditionis, & defloratæ: considerabũtur etiam facultates clerici condemnandi, vt probatur in d.ca. 1. iuncta glos. fin. Si verò pater illius diues est, non videtur conueniens, ꝙ ex stupro clerici ipse lucretur totam dotem filiæ suæ, & sic quod integram habeat a clerico: sed ꝙ clericus soluat arbitrio Iudicis illud plus quod pater est consumpturus in maritando filiam, eo ꝙ est deflorata, quia in hoc videtur pati damnum, & quod videbitur iudici soluendum ratione iniuriæ sibi illatæ si hoc petierit. Et ex prædictis videtur posse inferri, ꝙ si puella esset parentibus orbata, & diues, vel si ipsis superstitibus, & pauperibus existentibus, ipsa aliundè haberet sufficientem dotem, ꝙ tunc clericus non
f teneretur ad totam dotem, [f] sed ad illud quod plus est secum in dotem datura propter deflorationem. Quarto quæ-
g ro, an † liberari possit clericus a præstatione dotis, si iudici ostendat, vel probet liberationem, vel remissionem eius factam ab ipsa puella. In quo videtur dicendum ꝙ sic: quia cũ hoc sit in eius fauorem statutum, potest illi renunciare, & sic clericũ liberare; si sui iuris est, quia patre inuito ad quẽ pertinet filiam dotare, hoc clerico nõ suffragabitur. Debẽt tamen iudices in hoc esse cauti, ut videant, ne liberatio illa facta clerico sit a puella metu aut dolo extorta, vt posset facilè contingere Item etiam ne sit facta ab ea, vt liberius posset luxuriari, non nubendo: quia tunc decens videretur, ut etiam ipsa nolente clericus damnaretur ad dotem, & illa ꝑ iudicem persuaderetur ad matrimonium, contrahendum, & saltem Iudex faceret, quod posset. Præterea & quinto libet, etsi rarissimam, possibilem tamen, & aliquoties contingentem mouere quæstionem: videlicet † quid si mulier, vel
mu-

mulieris pater conqueratur de clerico, ꝙ ipsam sine violatione pudoris pręgnatem effecerit, & petat clericum de stupro puniri, & ad præstationem dotis compelli, cum necesse sit adueniente partu virginitatem amittere: an clericus possit de stupro damnari, & condemnari, ad dotem? Pro cuius quæstionis decisione, si sequamur iura in quibus cauetur ꝙ delinquens, & faciens rem illicitam punitur non solum de actu illicito, sed & de eo quòd præter eius intentionem fuit sequutum, vt in l. 1 §. ex incendio, ff de incen. rui. naufra. & in l. Si quis aliquid §. abortionis, ff. de pœnis, & in l quoniã multa, C. ad l. Iu. de vi pub. in l. 3. §. adiect. ff. ad l. Cor desicar & in c fi. de homi in 6. Videtur dicendũ, ꝙ iste non solũ damnabitur pœna stupri, sed & condemnabitur ad præstationem dotis, præcipuè quia debuerat cogitare cum ad virginem accessit, hoc posse cõtingere, & difficulter posset probare quòd eius intentio non fuit quod virgo corrumperetur, nec quòd eius extraordinaria pollutione virgo pręgnãs efficeretur, imo potius contra ipsum præsumendum est, ꝙ non propter eius temperantiam, sed propter virginis resistẽtiam stupri actum non consummauit. Fateor tamen, quòd pœna imponenda in hoc casu propter stuprum, cum a principio non fuerit cõsummatum, mitior esse debebit, etiamsi mulier violenter oppressa vel seducta probaretur. Quòd autem virgo concipere possit salua virginitate, suscepto tamẽ viri semine, absq; miraculo, scribit Beatus Thomas in Quolibeto 6. ar. 18.

ANNOTATIO.

A *Cleric⁹ propter stupri crimen deponitur.*

Sit depositio. Adde quòd hanc opinionem communem esse fatetur Berm. Cho. in tract. de publ. concub. Rub. de stupro. nu 18. fol. 104. Pract. Conrad. fol. 389. Iul. Clar. lib. 5. recept. sent. §. stuprum, versi. sed quæro. Iac. Menoch de arbi. iud quæst. lib. 2 cent 3. casu 288. nu. 5. Et vltra depositionẽ puniri potest pecuniaria pœna arbitrio sui iudicis. Abb. in c vt clericorum, de vita & honest. clericor. sequitur Paul. Gril. in tract. de pœnis omni coitus q 7. nu. 3 Paul. Lancellotus in Insti. Cano. tit. de adulter. §. eadem Nec ab hac pœna clericus excusabitur, si virgo se obtulerit ei spontè, non enim voluntas socij criminis iustam excusationem præstat, quando culpa illius non consistit in sola voluntate, sed

in

in sola voluntate, sed in actus reprobatione, ita Bermon. in d. nu. 18. & tenet noster author infra nu 4.

Cleric. q immaturam uirginẽ stuprauerit ordinaria pœna criminis non punitur.

Hæc vero pœna solum infligenda est clerico, qui virginẽ maturam stuprauerit, quia hæc verè virginitatem perdit, & delictum stupri perfectè committitur: in virgine vero nondum viri potente, diuersum est iudicandum: quia ex quo corrumpi non potuit, nec virginitatem amittere dicitur, ideoque arbitraria pęna puniendus est, ita singulariter scribit Iacob Menochi. de arbitr. iud quæst. libr. 2. centu. 3. casu 294. nu 6. quo loco scribit casum istum contigisse ann. 1556. Papiæ, mense Maij, contra quendam presbyterum, qui fuit accusatus coram Episcopo Papiensi, quòd puellam octo annorum nixus erat carnaliter cognoscere, cuius causæ doctissimus Menochi. patronus fuit.

Cler. carnaliter uiduã cognoscẽs, pœna depositionis plectendus non est.

Et nota, quòd hæc pęna depositionis, solum imponitur pro stupro, contra virginem commisso, non vero si clericus viduam, etiam honestè viuentem carnaliter cognouerit, nã licet stuprum committat, vt in l. stuprum, ff de adult §. itẽ lex Iulia Insti. de publ. iudi. l. 2 ti. 19. par. 2. cum tamen pęna hæc consuetudine sit apud nos abolita, vt fatetur Anto. Gom. in l. 80 Tauri, nu. 14. dicens non vidisse pro huiusmodi stupro aliquam pęnam imponi, idem scribit Iul Clar. in pract. crim. § stuprum versi. cæterum. Et ideo clericum qui crimen hoc commiserit, arbitraria pęna puniendum censeo: Sicut pro crimine fornicationis dictum est in peculiari loco: quæ quidem arbitraria pęna augeri potest pro qualitate uiduæ, & ex alijs circumstantijs, prout prudentiæ & religioni Ecclesiastici Iudicis visum fuerit.

Cler. propter stupri crimẽ resarcire dãnũ tenetur, & ad id p. non petente, cõdemnadus est.

B *Dotis condemnari.* Adde Scotum in 4 sent. dist 30. quæst. 1. S. Thom. in q. 4. d. 28. Floren. in 2. p. ti. 5 c. 6. §. 1. Mar. Nau. in manu. confesso. c. 16. nu. 16. & 18 & pijssimum, & sapientissimum F. Ant Cord. lib. 1. quæstionarij, q. 13. D. Coua. in reg. peccatum, de regul. iur. lib. 6. 2. p. §. 3. Spec. coniugi. 3. p. ar. 19. concl. 6. Iul. Clar. in d §. stuprum Paul. Gril. de pęnis omnif. coitus, quæst. 7. Anto. Gom in l. 80. Tauri Bermom. Chou. in d. rub. de stupro Fra D. Sot de iust. & iure, lib. 4. q. 7. & nouissimè D. Perez, in princ. tit. 15. l. 8. ord. apud quos materiam hanc latissime declaratam reperies.

Illud tamen circa hoc notatu dignum censeo, quòd si de crimine stupri Iudici ex processu liqueat, poterit clericus

ad

ad damni restitutionem condemnari, licet petitum non fuerit ex Aretini sententia, in c. qualiter, & quando, §. ad corrigendos, in prin. col. 2. de accusationi. Iacob. de sancto Georgi. in l. Imperium 1 lectu col. 2. ff. de iurisd. omni iudic. Fel. in c cum oporteat, col fi. de acc. Probus ad Monach. in reg. accessorium num. 3 de reg iur. li. 6.

Nec ab huiusmodi dotis præstatione, clericus in exteriori foro excusabitur, si allegat corruptam mulierem inuenisse, etiam si mulier virginitatem non probet, satis quidem ei est quòd ipse contrarium non probet, iure quidem, virginem illam esse, & deceptam præsumitur. Ita Anto. & Abb. in cad. 1. & 2. de adulter. S. Anton in 2. p. tit. 5. c 6. §. 1. & est communis opinio, vt fatetur Abb. in d. c. 1. num. 5. Bermon. in dict. loco, num. 9. Clarus in pract. crim § stuprum, versic. depone. Nauar. in dict. c. 16 Didac. Perez in loco nouissimè allegato, versic. virginem fuisse. Ferdinand. Loazes de matrimon. Regis Angliæ, dubio 15. num. 6. fol. 76 Barthol. Cassa. in consuetudine Burg. Rub. 1. fol. 16. nu. 42. & est vera & communis opinio, a qua non licet recedere. *Puella virgo præsumitur quousque contrarium probetur.*

Imo vnum censeo perpetua memoria dignum, quòd si quis blandis precibus, & vehemētibus persuasionibus, puellam iam corruptam, quæ communi æstimatione virgo reputabatur, seduxit, & eam carnaliter cognouit, ex quo ipsa nō vulgarem infamiam contraxit, quamuis in animæ iudicio ad nihil ratione virginitatis teneatur, non tamen excusatur, quin teneatur, satisfacere boni viri arbitrio, ob damnū infamiæ sua culpa contractum, ita Nauar. in manu. c. 16 nu. 19. & opinionem istam communem esse fatetur Anto Cordua. d. q. 13. vers quintum. Idemque censeo in iudicio exteriori obseruandum, cum eadem versetur ratio, quæ in interiori: cum in vtroque illatum damnum, iustitia postulante, sit resarciendum, & ita non semel in forensibus actionibus coram Iudicibus ecclesiasticis obtinui. Quæ opinio vera est, & procedit, quando culpa viri mulier hanc infamiæ labem contraxerit, quia ipsa quidem occultè consensit, vir vero rem manifestam fecit, iuri consentaneum est, vt qui damnum intulit resarciat, si verò mulier ipsa id patefecit, uel alias culpa sua infamia orta est, ab omni satisfactione, vir immunis redditur.

Non debeat condemnari. Adde Mart. Nau. in d. manu. c. 16. C

Cleric⁹ uel laicus uolūtariā uirginē carnaliter cognoscēs dotare non tenetur.

nu.16 Bermo.in dict.loco,nu.18. Anto. Gome. in l.80 Taur. nu.10.vbi dicit,q ita ipse practicaret,licet Barth.a Medina in sua Summa lib.1.c.14.fol.160. ab hac sententia recedat, scribens non tantum hoc casu damnum restituendum esse, sed stupratorem teneri corruptam in vxorem ducere, etiā si libere imo ipsa rogante stuprum fuisset commissum, quòd nullis fundamentis,vel frigidis (prout illi de more est) probat:sed verior est superior opinio, quæ multis fulcitur rationibus,tum quia scienti & consentienti non fit fraus, neque iniuria,regula scienti,de reg.iur.in 6.tum quia lex quæ obligat ad dotis præstationem,loquitur de decipiente, c.1.de adulter.Exodi 22.vbi vero non datur deceptio, nulla est p̄cepti obligatio: tum etiam quia quantum ad iustitiam attinet,quoad actus naturales præcipuè occultos,puella censetur domina suorum membrorum, dum nullum aliud damnum redundat exterius,vt scribit D.Soto in 4.sent.d.18 q.2 ar.4.licet Caiet.contrarium innuat.Et opi.hæc procedit, et si puella sit sub cura parentum,ita tenet insignis D.Soto, li.4.de iust.& iu.q 7.ar 1.Specul.coniug.3.p.ar 19.Quorum quidem sententia tunc locum obtinet, quando ita occultè stuprata est,vt nullam iacturam infamiamq; in nuptijs passa est.Nam si damnum aliquod in prædictis pateretur, stuprator non liberaretur,a cōdigna satisfactione boni uiri arbitrio ei præstanda. Nam puellæ expressa remissio, quando sub tali cura cōstituta est, minime liberat stupratorem a dotis præstatione secundum S.Tho.2.2.q 154.ar.6.vbi Caiet. Cord.d.q.13. author noster hic nu 6. Et huius doctrinæ potissima ratio est, quia tunc iniuria non tantum fit puellæ, sed ipsius parentibus, & illis qui illius curam habent,& ita tenendum censeo,licet nouissime ab hac recedat sententia Petrus a Nauarra Tol.vir alioqui pius & doctus,lib.2. de resti.c.3.num.438.

At si a parentum potestate,uel a tutorum vel curatorum administratione, puella quæ spōte stuprum passa est libera sit,etiamsi in fama,reb.& nuptiis,iacturam passa sit:stuprator resarcire non tenetur,quia licet in sui corporis, & mēbrorū abusu,contra legē prohibentem, ius nō habeat,vt eis abuti sine peccato possit, habet tn̄ potestatē in eis,& in tēporalibus,in quib.damnificata est,ius politicum & actionē, & ideo cum consensum præstet,omne ius remittere censet.

Hæc

Hæc autem nostri authoris,& aliorum sententia,quæ frequentiss. consensu & Theologorum & Canonistarum recepta est, tunc procedit: quando puella leuiter fuit rogata, secus si importunis precibus fuit adducta,quia ad effectum pstationis dotis dr coacta.ar.l.1.C.de rap.virg. & gl.in d.reg. scienti,vim equidem persuasoria verba habere dicuntur, l. 1.§.persuadere,ff.de seruo corrup. Vnde Solon magis puniuit eum qui verbis mulierem compulisset, quam qui vi, teste Plutarcho,in Solone. Ita in terminis nostris quo ad dotis præstationem tenet Abul. super Exod ca.22 q.12.& ibi Nico de Lyra,Abb.in d.c.1.de adulter.Sylu.in Sum in verbo,luxuria,q.5.Caiet.22.q.154 art.6. Nauar.in manu conf. c.16.num.16, quam esse communem opinionem fatetur Anton.Cord. d.q.13. ver. septimum dictum,& est optima l.1. tit 19. p. 7. cum dicit. *Casegun disen los sabios antiguos como en manera de fuerza, es sosacar,è falagar las mugeres sobredichas,con prometimientos vanos ,faziendoles fazer maldad de sus cuerpos, è aquellos quetraen esta manera, mas yerran, que si lo fiziessen por fuerza.*

Puella importunis precib. rogata cense tur seducta.

Est tamen opinio hæc singulariter interpretanda, vt tūc tantum procedat,quando huiusmodi importunę & assiduę preces ab eo fuissent factæ, cui puella sine maximo eius incōmodo contradicere non potest , ut si eius esset dominus, Princeps, aut alius,a quo non vulgaria beneficia se recepturam sperat,non uero si a quocunque rogaretur . Nam vere nulla mulier quamuis corrupta, nisi rogata Veneri consentit,non tamen ex eo dicemus violentiam ei illatam esse, vt optime scribit Petrus a Nauar.d.c.3.nu.445.

D *A præstatione dotis.* Vide Ant.Gome in d.l.80. Tauri,nu. 11. Mart.Nauar.in manu.confesso.c.16.num.19. pagin.170. vbi allegat F Franciscum a Victoria Theologum magni nominis,quem vide & opinionem istam amplectitur F Anto. Cordoua,in quæstio.13.lib.1.q. quæ quidem opinio verissima est,& ea fulcitur ratione, quia cum nullum damnum efficaciter illatum sit , nihil sane est quod restitui possit. At verò si postea veritate comperta maritus in eam sæuiat , pro prudentis viri arbitrio restitutio facienda est vt tenet Cordoua dict. quæst.

E *Aestimationem.* Vide S.Thom.& Caiet.2.2.q.154.ar.6.In qua dotis æstimatione corruptæ puellæ a Iudice facienda, illud

Aestimatio do

tis mulieri propter stuprũ prastanda quo modo fieri debeat.

illud est consideratione dignum, quòd licet tex. in dicto c. 1. de adult respondit, ꝗ virginem corrumpens, si eam in vxorem non duxerit, in iudiciali foro teneatur ei dotem constituere sicut dotes solent constitui virginib. Tamen Io And. Abb. & alij ibi, illius text. decisionem supplent, ꝗ corruptor item dare teneatur, illud, quod pluris indiget puella, cum corrupta sit, ad inueniendum virum sibi æqualem. Quæ quidem interpretatio minimè placet Io de Anan. ibi, cum ex ea tex. ille non vulgarem violentiam patiatur, qui prout iacet, sine vlla additione, intelligendus est quando corruptor vult matrimonium cum corrupta contrahere, ipsa verò vel eius pater nolit, hoc equidem casu sufficit ei dotem constituere quæ sufficiens foret si virgo fuisset: Insignis tamen D. Cou in 4. decretali 2. p. c. 6. §. nu. 15. verissimam iudicat Ananiæ sniam, quando corruptor vir est eiusdẽ qualitatis, vt matrimonio cũ puella copuletur, & iniuste ab ea vel ipsius parentib. recusatur: alioquin Ioan. And. & Abb. sequitur, quorum snĩa verissima est, & seruanda, quia tex in d. c. interpretatur, vt procedat qñ corrupta cum dote cõsueta dari virginib. consequitur maritum sibi æqualem, secus vero alias.

Hæc quidem dotis æstimatio facienda est secundum dignitatem, & facultates ipsius stupratoris, necnon perpensa qualitate, & indigentia ipsius puellæ corruptæ. Nec attendi debet, an parua vel ampla dos ab ipsius parentibus constitui poterat, ita habetur Exodi c. 22. & in d. c. 1. Vbi sancitum est ꝗ si quis virginem nondum despõsatam seduxerit, dormieritque cum ea, tenetur ipsam dotare, & habere in vxorem: si verò pater virginis dare noluerit, reddet ipse stuprator pecuniam, iuxta modum dotis quam virgines accipere consueuerunt, qui modus æstimabitur secundum facultatem illius nẽpè stupratoris, & dignitatẽ puellę, ita interpretatur gl. in d. c. 1. in verbo, iuxta modum. Esset equidem maximum absurdum, si ea dos esset constituenda, secũdum facultates parentis, vel ipsius puellæ: nam si nullas haberent, nulla dos esset constituenda, cum non entis nullæ sint qualitates, l. eius qui, § pen. ff. si cert. pet gl in c. bonæ memoriæ, in primo, in verbo, per rerum naturam. de elect. nec esset super quo bonus vir posset arbitrari, cum super non ente non versetur arbitrium. Bal. in l. milites, C de testam. quem refert, & sequitur Card. Zabarella consi. 139. col. 3 quo casu ta

lis

lis stuprator impunis abiret, quod esset omni iuri diuino, naturali, & ciuili repugnans. Item & è contrario, resultaret absurdum, quia si pater puellæ esset diues, ipse verò stuprator fuisset pauper, nullo modo posset condignam dotem corruptæ puellę constituere: & opinionem istam tenet Flor. in Sũma 2. p. tit. 5. c. de stupro, §. 1. Abb. in d. c. 1. not. 4. & ita fuisse iudicatum in Senatu Pedem. testatur doctissimus Osaschus decis. 107. nu. 11.

Ad totam dotem. Adde quod opinionem cõtrariam, quòd virginis stuprator nedum teneatur ad illam æstimationem existentem supra dotem a patre constituendam, si virgo non fuisset corrupta, sed quod integram dotem teneatur de proprijs bonis ei constituere, tenet Ias. in §. omnes, num. 24. & 25. Instit. de actioni. sequitur Osaschus d decis. num. 10. sed authoris nostri doctrinam veriorem esse censeo: nam non equidem resarciendum est damnum in vtroque foro nisi quatenus læsio attulit. F

INCESTVS. Cap. LXXXVI.

1 *Incestus diffinitio.*
2 *Clericus propter crimen incestus est perpetuo deponendus.*
3 *Clericus, qui cum aliqua muliere fornicatus fuerit, & postea cum eius consanguinea intra quartum gradum, an pœna incestus puniri debeat.*

INcestus † est consanguineorum vel affinium abusus,[a] vt diffinit tex. in c. lex illa 36. q. 1. † Pœna huius criminis est quòd clericus deponatur: [b] not. glo. in c. Non debet 30. q. 1. qui tex. loquitur in eo qui cognoscit filiam spiritualem, quæ sibi confessa fuit, non autem in cognoscente consanguineam. Et tenet hoc etiam Abb. in cap. At si clerici. in col. 12. de Iud. allegando nota. in c. lator. 2. q. 7. vbi glo. 1. iuncta textui, hoc probat etiam in Episcopo. Si † autem clericus primo fornicatus sit cum aliqua muliere, & postea cum eius consanguinea intra quartum gradum, an puniri debeat pœna incestus, videtur, quòd non, ex eo quòd notat in proposito Ancharan. in consilio 391. Videtur prima facie, versicu. Item aduerte. vbi concludit, quòd pęna, quæ a iure ciuili imponitur, pro incestu, non habet locum

c pro inceſtu poſtea introducto a iure Canonico, [c] de quo a iure ciuili cogitatum non fuit:quia in pœnis prohibetur extenſio.ex quo dicebat in terminis Hipp.in ſingu.254.incip. Ex illicito coitu:quod licet affinitas contrahatur ex illicito coitu,illud eſt verum, quo ad impediẽdum matrimonium, ſecus autem quoad hoc vt quis puniatur de inceſtu. Et refert Auguſt.in addit.ad Ang.de maleſi.illam ſententiã Anchar.valde commendare, quam etiam vltra eos ſimpliciter ſequitur Dec.conſi.268.Diuino implorato præſidio, col.fi.
d vol.2.Contrarium tamen crederem [d] in caſu noſtro imo q̃ eſſet deponendus clericus propter hoc genus inceſtus, maxime ſi qualitas illius ſumme grauaret delictũ in oculis hominum:puta ſi cum matre & filia fornicaretur,aut cũ duab. ſororib.aut conſobrinis, quia tunc nõ ſolum deponendus videtur, ſed detruſioni ſiue carceri mancipandus ad tempus iuxta qualitatem,& ſcandalum delicti. Nec obſtat doctrina Anchar.in d conſi.& ſeq.quia contrariam opinionem dicit eſſe communem idem Dec.in conſi.158. in 1.vol.incip. Diuino implorato, verſ.& pro tenui,vbi latius,& notabilius examinat dictam doctrinam, & reſpondet ad fundamenta, quæ illi fauent: & ſequitur opinionem Abb.Sign & Moder norum contrarium tenentium:& ſic quod pęna iuris ciuilis habebit locum, vbi nuptiæ ſunt inceſtæ de iure Canonico. Et hæc ſententia mea circa punitionem clerici ſecurius ſequenda eſt in his regnis Caſtellæ,& Legionis, vbi expreſsè per legem eorum diſpoſitum eſt,quod ſi quis fornicatur cũ muliere conſanguinea alterius intra quartum gradum,cum qua prius idem fecerat,committit inceſtum. Si ergo laicus reputatur propter hoc inceſtuoſus,& pũnitur vt talis,pęnis ciuilibus,quare non punietur clericus ob id delictum pęnis Canonicis? quia licet lex regia ſiue municipalis, non liget clericum,operabitur tamen ſemper(meo iudicio)vt Iudex eccleſiaſticus puniat qualitatem delicti,ſecundum quod illa in laicis qualificauerit,præcipue in noſtro caſu,vbi lex ciuilis punit actum a iure Canonico in tantum reprobatum, quod decreuit per illum impediri,& dirimi matrimonium.

ANNOTATIO.

A Abuſus. Vide tex. in l.ſi adulterium cũ inceſtu, in prin. ff.de adult.S.Thom.2.2.q.154.art 9. Abb. in c.1. & in c. ve-

c.veniens,de eo qui cogno.consang.vxor.suæ, glo.in rub. C. de adulter. Regiam l.1.tit.18. iuncta l 2.tit. 19. par. 7. Paul. Gril. de pœnis omnif.coitus.q 3. Bermon. Cho. de pub.con cubi.c.de incestu,in princ.l.15.tit.15.lib 8.ord. veter. & ibi Doctor Dida.Perez.quæ quidem,l.hodie cõstituta est li. 8. ordi.noui.tit. 20.l.7.

Deponatur. Vide Paul.Gril.de pœnis omnif.coitus.q 33. Bermo.Choue.in tract.de publ concu.q. 3 nu. 3,Didac.Couar.in 4. Decret.2.par c.6.§ 8.nu. 3.quam esse communem opinionem fatetur Iul.Clar.in pract.crim.§.incestus. versi. sed quæro. B *Clericus crimẽ incestus pperrans qua pœna puniatur.*

Si vero quis antequam ad sacerdotium fuit promotus, cum aliqua matrimonium contraxit,& carnalis copula minime interuenit,& muliere mortua, sacris fuit ordinib.insignitus,& postea cum sponsæ consanguinea carnale cõmercium habuit,incestum non committit,& ideo non pœna depositionis,sed alia arbitraria puniri debet,cum ex impedimento publicæ honestatis iustitia, secuta copula carnali cũ sponsæ consanguinea incestus non oriatur,ita tenet singulariter D.Couar.in 4 Decretal. 2. par.c.6 §.8.num.4. Et conducit glo.not in clemen. 1.in uerbo eos de consang.& affin. quam ibi Doct. sequuntur, qui ex ea scribũt,matrimonium contrahentem cum fœmina,impediente publicè honestatis iustitia,non esse excommunicatũ,ex illa constitutione quæ consanguineos,affines,religiosos,moniales,& in sacris constitutos ipso iure excommunicat. Et licet glo.in ca.lex illa. 36.q.1. censeat hanc fornicationem incestum appellari posse,id procedit ex impropria significatione, quæ in pęnis admittenda non est.Hodie autem ex sacrosancti Trid.Concil. decisio. sess. 24.cap. 3.de reforma.dictum Canonicum impedimentum publicę honestatis primum gradum nõ excedit. Quæ decis intelligenda est in sponsalibus de futuro dumtaxat,non autem in matrimonio de præsenti,quia eo contracto,hoc impedimentum durat in omnibus casibus, & gradibus,sicut de iure communi, quod in hoc intactũ remanet, vt habetur in proprio motu Pij V. Pontificis Maximi. Et plures pœnas contra incestuosos a iure statutas congerit Bermo. Cho. vbi supra allegaui, & de pœna incestus cum matre,filia,nouerca,sorore, nutrice, consule Boer. decisio.318. & de diris pęnis huius sceleris apud Ethnicos vide Petrum

Gregor. Synta. iuris vniuersi. 3. part. 36. capitulo septimo.

Laicus propter incestũ, quibus pœnis de iure Pontificio puniatur.

Laicus vero qui crimen hoc commiserit, ita punietur: nã aut fecit sub prætextu matrimonij, aut in actu fornicationis & meri peccati. Primo casu, si id fecit scienter, ipso iure est excommunicatus. clem. 1. de consang. & affinit. & matrimonium separatur. c. 1. & 2. & c. non debet, de consang & affin. a qua excommunicatione per Episcopum absolui potest. gl. in d. clemen. 1. in verbo, obtinere quam alios sequentes allegans fatetur esse communem Didac. Perez, in d l. 5. in prin. Si autem ignoranter contraxit, benignius arbitrio iudicis puniri debet, vt ibi ipsemet D Perez resoluit. & Paul. Grill. d. q. 3. nu. 4. Secundo autem casu, si vir erat coniugatus, priuatur perpetuo, ne possit ab vxore cuius consanguineã carnaliter cognouit, debitum petere, necnon aliam pœnam patitur, quod vxore mortua non potest amplius cum alia matrimonium contrahere, vt habetur in d. c. 1. & 2. c. transmiss. c. si quis cum matre. 35. q. 2. cum multis iuribus illius causæ, & quæstionis tradit latissime Alphon. a Vera Cruce in Spe. coniug. 1. par art. 33. Vltras quas pœnas poterit a iudice ecclesiastico excommunicari. de quo per Paulum Grillan. dicta quæstio. 3.

Ignorantia ab incestus pœna excusat.

Excusabitur tamen ab incestus pœna, qui ignoranter crimen hoc commisit: hanc dicit esse communem opinionem Bal. Nouel. de dote, in 1. par. 11 par. princ. nu. 8 Villa. in sua collect. com. opinio. litera P. nu. 68. Iul. Clar. in d § incestus. versi. excusatur. Imo pœna amissionis bonorum, quæ iure authenticorum contrahentib. incestas nuptias infertur, minime locum sibi vendicat data in ipsis contrahentibus ignorantia iuris vel facti, etiam crassa, quæ ex lata culpa contingit, ita Bar in l. si adulterium cum incestu, in prin nu. 11. ff. de adult. sequitur Anchar. in d. clem. vni col. 3 de consang. & affin. vbi Imol col. 2. quorum opinionem communem esse fatetur D. Couar. in 4. Decre. 2. par. c. 6 §. 8. num 21. Nam vbi dolus expresè ad pœnam requiritur, lata culpa non sufficit, l igitur. §. generaliter, ff. de lib. cau. not. Bar. in l. 1. §. 1. ff. si quis testa. liber esse iuss. fuer. & est optimus tex. in c. si vero in 2. de sent excom. iuncto tex. in c. si quis suadente, 17. q. 4. & est glo. communiter recepta, teste Ias. ibi, nu. 23. in L in actionib. ff de in litem iur. Ex quo deducitur, excommunicationis pœnam d. clem. vni non comprehendere ignorantes,

tes, etiam ex lata culpa, ita Imo. & Bonif. ibi, quamuis glo. in verbo, scienter, d. clem. contrarium scribat.

A iure Canonico. Vide latissime Petrum Anton. Anguis. Placentinum. consi. 8. per totum, vbi opinionem istam multis rationibus defendere conatur. C

Contrarium tamen crederem. Adde D. Episcopum Couar. d. §. 8. nu. 3. Quæ opinio ex eo manifeste probatur, quod affinitas ex illicito coitu oriatur tex. elegans in c. discretionē. de eo qui cogno. consang. vxor. suæ. vbi Abb. tex. in ca 2. de consang & affinit. & in c. in literis. vbi Abb. & Aret not. de testib. quam opinionem communem esse fatetur Siluest. in Sum. in verbo, matrimonium. 8. imped. 15. idem profitetur D. Couar. in 4. decreta 2. Par c. 6. §. 7. nu. 3. & eam amplectitur Hier. Pau. in prouiu. fol. 38. contra Corras. lib 1. Miscell. c. 3. quo loco asseruit, minime ex concubinatu affinitatē oriri, nec eius ad nuptias impedimentum, cum iure ciuili concubinatus fuerit permissus Quæ rō fragilis est, & ex eo deficit, quod coniugalis coitus licitus, & permissus est, ex eo tamen oritur affinitatis impedimentum. D

Hodie vero hæc affinitas ex illicito coitu proueniens, vltra secundum gradum non extenditur, vt in Conc. Trident. sess. 24. c. 4 de reforma. & ea ratione incestus vltra gradum illum minime committetur. Et licet illud solum loquatur quo ad matrimonium iam contractum dirimendum, idem est iudicandum quo ad contrahendum, vt nouissima constitutione Pij V. Pontificis Maximi declaratum est, quæ vulgo circumfertur, & ideo affinitas vltra illum gradū quoad nullum iuris effectum considerari potest. *Declaratur Cōcil. Trid. Sess. 24. ca. 4. de reform.*

De iure Canonico. Adde quod hanc opinionem communem esse fatetur Bello. consi. 84. num. 5. Couarru. dicto §. 8. numero 18. E

ADVLTERII. Cap. LXXXVII.

1 *Adulterium graue scelus.*
2 *Adulter clericus qua pœna iure Pontificio sit puniendus.*
3 *Clericus damnatus de adulterio infamis efficitur.*
4 *Episcopus licet non posit ad pristinam famam directo restituere, potest tamen indirectè.*
5 *Adulterans cum muliere nupta impudica, licet de iure Cæsarum puniendus non sit, secus autem de iure Pontificio.*

Licet

6 Licet hodie de iure regio solus maritus possit adulteros accusare, clericus tamen adulter, etiam marito non accusante, impunis dimittendus non est.

7 Maritus clericum adulterum coram ecclesiastico iudice accusare potest, licet vxorem, coram saeculari iudice non accuset.

8 Consilium cautissimum a iudicibus ecclesiasticis, in inquirendis clericorum adulterijs obseruandum.

1 ADulterij † criminis grauitatem, [a] clericis omnibus
a sufficiunt ostendere verba pagani illius Abimelech regis ad Isaac directa Gen. 26. c. Dum reprehendés eum quod vxorem suam sororem esse affirmauerit, dixit; Potuit coire quispiam de populo cum vxore tua, & induxeras super nos grande peccatum. Si enim in sola lege naturali viuens homo peccatum grande reputauit adulteriũ, quale debet esse in oculis Christianorum, quos eadem naturalis, scriptae & gratiae leges quotidie instruunt, maxime sacerdotum, qui tanquam sanctissimae Trinitatis mensae pincernae, angelorum panem virgineo ventre compactum quotidie tractant, & intra praecordia recondunt. At si quis magis specifice enormitatem huius criminis intelligere velit, & quomodo sit de grauioribus peccatis quae in proximũ committuntur, videat Dionysium Cartus. in opusculo de côuersione peccatoris, art. 5. vbi hoc ostendit per plura quae in eo
2 concurrunt. Clericus † autem adulter depositus ab officio,
b in monasterium toto tempore vitae suae detruditur, [b] vt in c. si quis clericus. 81. dist. quod est concilium Aurelianense, & quod propter adulterium clericus deponatur, voluit glo. in cap. lator, 2. quaest. 7. in glo. 1. quam ibi sequitur. Archid. & Host allegando d. cap si quis in sua Summa, titu. de adul. § quae poena sit imponenda. Idem tenent etiam Io de Ana. in rubr. & in cap. significasti, de adulter. Abb. & Moderni in cap. Vt clericorum, de vita & honest. cler. & in capit. peruenit, de adulter. Et hanc opinionem tenent Ioan. And. & Io. de Imol in dicto cap. Vt clericorum, vt refert Anan. in d. c. significasti, & est communis opinio: Vide tamen Paul Grillan in tract. de poenis omnifariam coitus, incip. Sexto declaranda. vbi in 1. & 2. col. nititur sustinere contrarium, videlicet quod clericus hodie propter simplex adulterium nô debeat deponi,

deponi,& respondet ad fundamenta contraria,& tādem in col. 3. dicit, quod nihilominus in consulendo, & iudicando tutius est tenere aliam opinionem,quæ est communis,& dicit hoc notandum contra presbyteros incontinentes,q alienas vxores solicitant sæpius,& accedunt libenter ad earum concubitum. Incurrit † etiam clericus de adulterio damna- 3
tus aliam pęnam:nam ex tali sententia infamis efficitur, ut not Abb.in c.at si clerici,§ de adulterijs, in col.5.vers Sed circa de iud.Et in c.Cum sit,de re iud.col.4.per tex.in c.infames,6.q.1.& in l 1.& 2.ff.de his qui not.infam.sicut etiam efficitur infamis damnatus de alijs criminibus publicis.Est tamen in hoc aduertendum,quod † licet Episcopus nō pos- 4
sit directo restituere aliquem ad famam, vt concludit Abb. in d.c.Cum sit.in col 4 in hoc casu tamen adulterij,cum liceat sibi dispensare,vt in d.§ de adulterijs,restituendo clericum damnatum de adulterio contra sententiam suā,tunc restitutio famæ venit per quandam consequentiam, potest indirecte,quod principaliter non posset:ita not. Abb.ibi,in d.col.5.& dicit ibi casum sing.ad hoc,secundum illum intellectum. Et nota secundum Paul Grillan ubi supra,quod†li- 5
cet de iure ciuili,quando mulier nupta est impudica,& meretrix,non punitur adulterās cū ea,vt in l.si ead.C de adul. tamen de iure Canonico non euaderet impunitus cum illa adulterans:[c] ita dicit in d.colum 3. Crederem tamen ultra c
eum,quod tunc clericus ignorans, & accedens ad eam tanquam ad meretricem , non puniretur ita acriter , sicut alij adulteri. Si tamen mulier erat honesta,non excusaretur clericus ignorās eam coniugatam,quominus vt adulter puniatur. Quādo autem clericus cognouit mulierem solutā,quæ ab ipso, & cōmuniter reputatur vxorata,tunc enim vti adulterum pęna iuris communis puniendum esse,placuit Io.de Ana.in ca. Nonnullis, fin.col.de Iudæis,referendo fratrem Vbertum,qui fuit eiusdem sententiæ: licet alij aliter senserint,secundum eum,per quem etiam vide quid in casu contrario, quādo clericus cognouit vxoratam, quæ credebatur soluta.Vnum præterea aduertendum sentio in hoc proposito,quod † licet in his Regnis Castellæ,& Legionis lege Re- 6
gia sancitum sit,[d] quod marito non accusante vxorem,nul- d
lus possit eam accusare de adulterio , Iudex tamen Eccles. poterit punire clericum in hoc delinquentem:nec reus va-
lebit

lebit opponere ꝙ maritus non accuset: Nō enim potuit lex illa Regia Ecclesiasticos Iudices impedire, ne ad emendam suorum clericorum procederent: aliter enim clerici omnes incontinentes libidinem suam potius cum nuptis, quam cū solutis mulieribus explerent, cum securius ac impune id se agere cognoscerent: & ita ego iam alias practicaui, dum Vicarium agerem generalem Episcopi Salmantini. & licet ob id appellatum fuerit, obtinui tandem coram superiore. Veruntamen in hoc magna debet adhiberi cautela: nā si adulterium clerici adeo est notorium, maritiq; persona ita vilis ꝙ præsumi possit ipsum scire & parui pendere: tunc iudex ecclesiasticus poterit publice & liberè de adulterio tractare, & pęnam imponere. Si vero delictum non est publicum aut marito ignotum esse creditur, periculumque exinde timeri possit vxori: tunc cōsulerem clericum de hoc delicto conuictum vel cōfessum, camerario ꝓcessu, & familiari disciplina corrigendū, relegandumq; sine expressione causæ in sententia. Quando vero correctio sic secrete facta fuerit & relegatio generalis, hortor omnes metropolitanos Iudices, vt ab inferioribus secretè causam requirant, ne ex hoc delictum in publicum veniat: sufficiat illis, ꝙ iudex inferior iuste processerit, licet propter secreti cautelam, aliquas iuris solennitates prætermiserit. Aliter enim si omnia stricte requirant, nihil aliud efficient nisi Iudices ipsos inferiores cogere ad dissimulandū, vel propalandum adulteria similia ipsosq; adulteros reddent insolentiores, cum intellexerint ꝙ Iudices sui immediati illos punire recusant, propter exactam rationem quam ab ipsis requirunt sui superiores. Marito autem clericum adulterū accusante, tunc seuerius procedendum est: tantoq; acrius in alijs pœnis carceris & detrusionis vltra depositionem puniendus est clericus, quantò honorabilior est persona mariti, aut diuturnius est adulterij peccatum, maiusve exinde subortum scandalum, præcipuè si contigerit ꝙ adultera fuit per Iudicem secularem tradita marito, & ab eodem occisa. Crederem insuper in hac mate-

7 ria (meliori semper iudicio saluo) ꝙ † maritus potest accusare clericum coram Iudice Ecclesiastico, licet vxorem co-

e ram sæculari non accuset.[e] nec poterit clericus i hoc aliqua exceptione se tueri, cū iura Canonica adulteris pęnā imponentia, nullam habeant considerationem, nec requirant ꝙ vxor

D. Ioan. Ber. Vicari⁹ generalis fuit Episcopi Salmant.

vxor pariformiter accuſetur. Generaliter aūt † in hoc crimine conſiderent Eccleſiaſtici iudices, ne nimis diligenter de adulterijs occultis inquirant propter mulierum periculum, uirorum infamiam, & clericorum fragilitatem, quæ tā to multoties ad hoc flagitiū illos impellit, quanto ſecretius illud poſſe perpetrare confidunt Sed vigilantes ſuper gregem ſuum, ſimilia potius præſeruare conentur cohabitatio nem & conuerſationem clericorum & nuptarum euitando, quam vſq; ad vnguem inuenire & caſtigare ſatagát In qua quidem adulteriorum prudenti præſeruatione, & cauta correctione Eccleſiaſticos omnes Iudices deprecor ac obteſtor vt deſides non ſint, per duriſſimū illud iudiciū quod illis qui præſunt ſcriptura ſancta minatur, ne in eorum incuriam ſeuerius id corrigant vltore ferro maritorum manus, tam grauis iniuriæ acerbitate commotæ, vt ſæpius id eueniſſe ppendimus, [f] & anno ſuperiori 1537. pluribus notum fuit accidiſſe. Nam in tribus locis *de Villanubla*, videlicet, & *de Cigunuela*, ac *de Laguna*, quæ non longe diſtant ab oppido Valli ſoleti, ubi tunc Auguſta curia reſidebat, in octo ferè menſium ſpacio filius viduæ cuiuſdam, & duo mariti in tres ſacerdotes ſæuierunt de inimicis membris ſe vindicantes ob iniuriam in matris, & vxorum perſonas ſuſceptam, non ſine plurimorum laicorum applauſu, & quorundam forſan magiſtratuum ciuilium neglectu ob inhoneſtam ſacerdotum vitam, & ſuperiorum deſidiam: quod hic ſcribere libuit, qa id bene noui, & proceſſus deſuper confectos vidi, non alio animo, niſi vt hoc ad clericorum timorem, & ſuperiorum hortatum perpetuæ memoriæ tradere poſſem.

8

f

ANNOTATIO.

A *Adulterij crimē grauiſſimum.*

GRauitatem. Adde quod huius criminis grauitatem atteſtantur Decreta Canonica in c. 1. 81. diſtinct. & in c. quid in omnibus, 32. quæſt. 7. vbi ad verbum ita ſcribitur. *Quid in omnibus peccatis adulterio grauius*, & multis huius criminis deteſtationem probat Dioniſ. Carthu. lib. de conuerſi. peccato artic. 5 idemque Doctores profitentur in ca. at ſi clerici §. de adulterijs, de iudic. inter quos Bald. colum. pen *Adulterium*, (inquit) *eſt crimen infeſtum laicis, & bonis Viris, & turbat honorem matrimonij, & famam liberorum, in qua conſiſtit decus gentiū*, Vt no. in auth. de nup. ī prin. Ang. autem

autem in §.2.in aut de monach ex tex ibi not. *Pessimum vitium esse vxorem alterius adulterare.* Et Bal.cosi.246. vol. 4. & Bar.in rub.ff.de adulter.vbi dicit crimen hoc pręter lęsę maiest.esse maximum & in hanc sentétiam est illud Euphonis apud Stobeū,c.6.*Non est adultero maius vllum malum.*

Cæterum Chrisost.in Euang.D.Ioan.Home.62. docet, adulterium grauius esse Idololatria.D.Petr. prout illum retulit D.Clemens in epist ad Iacobum firmiter asserit, venenum adulterij cunctis malis esse perniciosius. Et huius criminis iniquitas maxima vocatur Iob c.31. Et inter cætera facinora quibus maximè Deus irascitur, adulterium reponitur, vt constat ex Lactantio in eo libro cui titulum fecit de ira Dei.c.22.Est equidem adulterium veluti vitiorum agmen,vt scribit Diodorus Siculus lib.1.Bibliot. hinc maritorum cędes,vt Candaulis Lydij exemplo ostenditur apud Iustinum lib.1.& Herodotum lib 1.Vriæ.lib.1.Regum ca. 11.Hinc ipsorum adulterorum pericula, qui passim depræhensi in adulterio occiduntur,quod non solum euenit in hominibus tenuis fortunæ,sed in maximis. Quemadmodum contigit in Rodoaldo Longobardorum Rege qui in libidine deprænhensus cum matrona,interfectus est , vt testatur Paul.Diaconus.de quo lege latissimè Andr. Tiraquel.l 13. connu.nu.26.Perez,in l.2.tit.15.lib.8.ord.Nec prætermittendum est quod scribit bene eruditus Ioan Corr.in arrest. Tholo.anno.85.sacrilegij crimen committi in adulterio, cū Sacramentum matrimonij violetur; & ob id pœnam sacrilegij esse adulteris indicendam Sequitur Iacob. Menoc. de arb.iud.q.cē 4.lib.2.casu 289.nu.fi.Et de varijs pęnis diuersarum gentium contra adulteros statutis vltra supra allegatos,vide Sim.Maiolum de irregu.li.5.c.38.& latissime Iac. Men.de arb.iud.li.2.cent 5.919.casu,quē vide quia de more multa congerit lectu non indigna,& elegantissimè Petr. Greg.Thol.3.part Syntag.iuris c.6.

B *Detruditur.* Vide Regiam l.42.ti.6.p.1. & opinionem istā quod clericus propter adulterium deponatur , testatur esse communem Cou in 4 dec,2 p c.7.§.7.nu.19.Berm Cho.in tract.de pub concub.rub.de adult.n.26.p.37 idem testatur insignis & moribus & prudentia vir Grego.Lup in d l. 42. in verbo,Adulterio Petrus Duen.regul.& fallen.reg. 101.limit.2.Paul.Gril.de diuersis crimin.lib.3 q.2.nu.1.Iul. Cla.

Cleric⁹ propter adulterium deponitur.

in

in pract.c crimin.§.adulterium.versicu.sed quæro. Emanu. Suarez.in thesauro recep.senten.versicu.clericus adulterij. Villa.in suis collectaneis commu.opin.litera C.num.82.practica Conradi,fol.384.limi 5. *Dicebat tamen facete And. Alciat.quod si hodie clerici propter adulterium detruderentur in monasterium,pauci eorum ambularent per vias, ita refert Glarus,vbi supra,qui pront ipse mihi pluries dixit,fuit eius discipulus.* Aduerte tamen,quod Host.in summa de cohabi. cleri. & muli.§.qualiter imponatur, ad finem, cum allegauerit tex.in d.c.si quis clericum,& in c.Romanus,81.distinct subdit ad finem ista verba.Puto quod ex causa iudex potest nõ seruare rigorem,& ex causa remittere,& dispensare, & hoc nisi in modum accusationis,tunc enim standum est dicto rigori,& quod de mente Host sit hoc asserere, nedum in crimine simplicis fornicationis verum etiam adulterij,colligitur ex remissione eius quam fecit in Summa tit de adulterijs,§.quæ pœna,ad ea quæ dixit in Summa, de coha. cler. & muli.quæ opinio tanquam æquior, & humanior potest sustineri,ꝙ clericus adulter suspensionis pœna,& non depositionis sit puniendus:quia nimis rigida est cõtraria opinio: ita dicit Bermond.in d.nu.16. licet tandem scribat absurdũ & temerarium fore a communi opinione recedere.

Laici vero adulteri per Ecclesiasticum iudicem excommunicari possunt.tex,in c intelligimus.de adulte & ibi not. Abb.& Doctores:& in c.consuluit in 1 de appel.& in cap.1. vbi Abb de offi.ordin.Bald in auth.clericos C. de Episc & cler.& Fel.in c cum sit,nu.11 de foro compe Rom.sing 667. Aufrer.in clem.1.de offi.ordi reg.4.fallen.2. *Laicus adulter qua pœna in foro ecclesiast. puniendus sit.*

Puniri etiam possunt detrusione in monasterium, vt est communis omnium sententia,teste Andr Alci.in d.c 1.nota.5.nu.18.de offic.ordin.& licet contra eam disputet, nu. 22.communem amplectitur:eandem communem esse attestatur D.Couar.in 4.Decretali 2.par.c.7.§.7.num.26. Iul. Clar.in pract.crimin §.fi.quæst.versi. Quæro nunquid. Cũ enim hoc delictum sit uiolatio Sacramẽti Matrimonij,merito illius punitio pertinet tam ad iudicem Ecclesiasticum, quam ad sæcularem, & ideo adulteri sacrilegi dicuntur l. quamuis C.de adulter.

Cum eo adulterans. Adde Ang.l.si vxor §.sed & in c.nu.1. ff.de adulter.ubi dicit,ꝙ ita communiter obseruatur,& in l. C

si ea,

si ea, C de adult. Ana. in c. 1. nu. 6. de adult. Roma. consil. 17. nu. 20. & consi. 39. num. 23. Et ideo iustissimè author noster hoc loco censet, non esse clericum qui cum huiusmodi muliere carnale commercium habuerit ordinaria pœna puniendum, quem ipse sequor contra Bermond. Choue. de pub. concu c de adulterio, nu. 26. Ipsa uero mulier adulterij pœna plectenda est, ita Amad. de Syndi. nu. 174. & in facti contingentia sensisse videtur Neapolitanum Consilium, ut refert Anton Cap. decis. 44. Sed contraria opinio verior est. Quam in effectu sequitur Amad. in loco præcitato. Iu. Cla. lib. 5 recep. sent. §. adulterium, ver. sed quæro nunquid, vbi dicit quod ita iudicaret si casus contingeret, & huic opinioni suffragatur l. si ea C. de adu. quæ expresse diffiniuit hoc casu adulterij crimen cessare.

D *Sancitum*. Vide l. 7. tit. 7. lib. 4. for. quæ communiter in his regnis recepta est, ut fatetur Anto. Gome. in l. 80. Tauri, nume. 49 Idem Tholosano Senatu decretum est teste Papo. lib. 24. tit. 2. arti. 5.

E *Non accuset*. Adde quod in dictis Hispan. Regnis tenetur maritus adulterũ & adulterã accusare, alias minime est audiendus, d. l. 80. quæ hodie est l. 2. tit. 20 lib. 8. ordini. noui.

F *Perpendimus*. Adde quod hoc etiam refert D. Couar. in clem. si furiosus, 1. par. releα. in initio, nu 6. de homic.

AC NEFANDI CRIMINIS REI. Cap. LXXXVIII.

1 *Nefandi criminis summa detestatio*.
2 *Clericus huius criminis reus depositus, in monasterium detruditur*.

QVia secundum diuum. August. in 3. lib. Confessionũ
1 & habetur in c. Flagitia, 32. q. 7. † flagitia, quæ sunt
a contra naturam, vbiq; ac semper detestanda [a] atque punienda sunt, qualia Sodomitarum fuerant: Quæ si omnes gentes facerent, eodem criminis reatu diuina lege tenerentur, quæ non sic fecit homines vt se illo vterentur modo. Violatur quippe ipsa societas, quæ cum Deo nobis esse debet: cum eadem natura, cuius ille autor est, libidi
2 nis peruersitate polluitur. Vnde merito clerico tale † crimẽ committenti pœna statuta est, quod deponatur ac in monaste-
b rium detrudatur, [b] vt in cap. Clerc. de excessib. prælat. Huius

ius tamen destandi criminis esse deberet pœna maior, cum ob illud & infantibus ac mulieribus subuersarum ciuitatũ omnipotens Deus parcere noluit. In his maximè regnis, vbi etiam a facinorosis alias hominibus solet (vti decet) & tale scelus promerẽt abhorreri, vbi & leges patræ grauius mortis genus quam ius cōe delinquentibus infligunt. Nec.n. minus promeritus est, ut post depositionem curiæ traderẽt, c qui Deum ipsum ac naturam offendit tali facinore, quã qui sola motus auaritia, & non in Roma Pontifi. contemptũ, neque in fidei seu morum perniciem, Apostolicas audet literas deprauare. Sed cum sic placuerit Canonum conditorib. solent Ecclesiastici iudices tales post depositionem perpetuis carceribus obscurisq. includere, in quibus nisi eos libe ret fuga, miserrimã & mortẽ ipsã exoptantes uitam agunt.

ANNOTATIO.

D*Etestanda*. Vide multa quæ circa huius criminis detestationem traduntur præsertim a Sanct. Tho. 22. q6. 154. artic. 11. multa etiam congessit Cæsar. Lamber. de iure patron. in 1. par. lib. 2. q. 9. art. 18. Luc sic Pen. in l. 3. col. 3. C. de exactor. exc lib. 12. Matth. de Afflict. in constit. Neap. lib. 3. rub 42 num. 10. Pet. Paul. Parisi. consi. 163. lib. 4. Cassa. in consuet. Burg. rubr. 7. §. 3 in gl *Faire testament*. & vide text. in l. cum vir C. de adulter & in c. infames, 3. q. 7. l 1. §. remo ue ff de post. §. 2. Inst. de publ. iudi. & apud nos Regiam l. 2. tit 21. parti. 7. l 2. titu 9. lib. 4. for. l. 85. in pragm. Regum Catholi l. 1. tit. 21. lib. 8. ordi noui Et de varijs pœnis diuersarum nationum contra Sodomitas statutis vide Iaco. Menoc. lib. 2. de arb. iud. quæst centu. 3. casu 286. Adeo equidem crimen hoc graue iudicatum fuit, ut sacris literis nempe, Gen. c. 37. pessimum crimen appelletur, & c 18. sic legitur. *Et peccatum eorum aggrauatum est nimis*. Et alibi, *descendam* (inquit) *Dominus & videbo vtrum clamorem opere compleuerint an non est ita* Quasi dicat, in admirationis modum, vix possum credere tantum nefas reperiri in homine, vnde volo videre clare hoc malum si ita est, vt puniam. Vnde ad Loth iustum & ab infandis Sodomitarum stupris abhorrentem sic Angeli locuti sunt *Delebimus locũ istum, eo quod increuerit clamor eorum coram Domino qui misit nos, vt perdamus illos: igitur Dñs pluet super Sodomam et Gomorrã sulphur & igneem a*

Domino de cœlo, & subvertet ciuitates has, & omnem circa regionem. Ge. 19. Vnde merito exclamat Paul. ad Rom. primo dicens, *Et tradidit illos in passiones ignominiæ, nam fœminæ eorum mutauerunt naturalem vsum*. Ideoque illius criminis rei filij difidentiæ appellantur, vt in c clerici, de excel. prælat. quasi de eorum salute diffidendum sit, vt voluit ibi glo. Et propter hoc crimen, Deus Opti Max. mittit humano generi pestes, tempestates, & innumeras alias calamitates, vt in auth. vt non luxur. contra natu § si coll. 6. & in nouel. constit. 77. Et tota curia cœlestis habet istos sceleratos in detestationem & abominationem, vt inquit S. Anto. Archiepis. Floren. in 2. parte suæ summæ, tit. 5. versi. quantum ad secũdum Et peccatum hoc aliqui vocant mutũ, eo ꝙ sic offendat aures honestas, vt de illo nec loqui quidem fas sit, & ea rõne iustissime nos hispani appellamus illud nefandum, eo ꝙ non est fandum, nec fari de eo liceat, clamat equidem in cœlum huius sceleris magnitudo, horroreq; concutit naturam, & stupore afficit circumstantes pariter, saxa, aerem, solem contremiscere, vincens turpitudine omnem immunditiam, scelere omnem iniquitatem, vt optime scribit Fracis. Sonnius Theologus celeberrimus lib. 3. Demonstrationum tract. 7 c 6. Et memorabile est ꝙ scribit D. Hiero. super Isai, & Iaco de Voragine de natiuitate Domini ꝙ illa nocte, qua Christus redemptor noster natus fuit omnes Sodomitæ mortui fuerunt. Ideoq; Virgilius qui vt fertur illo morbo laborabit, nocte illa decessit, vt refert Bermon. Ch. de peccato Sodomi. nu. 40 fol 127.

Et vsq; adeo vitium hoc abominabile est, quod postquam Diabolus ad sic peccandum hominem induxerit, statim fugiat, ut nec possit cernere tam horrendum crimen, ita alios allegans scribit Matth. de Afflict. in constit. Neap. lib. 3. rub. 42 num. 11,

Propter nefandũ crimẽ iustè fit separatio matrimonij quo ad thorũ

Et propter hoc scelus contra naturam peti iure potest matrimonij, separatio quo ad thorum, c. omnes accusationes, 32. q. 7. ita Calder. Anto Abb. & Anan. in c. maritis, de adulter. Siluest in sum in verbo, diuortium, q 7. Barto. Cassa. in consuet. Burg Rub. 7. §. 3. ver. primò quero. nu. 7 quæ opinio communis est, teste Abb in d. c. maritis, & eam magis communem asseuerat Lamb. de iurepatronatus prima parte, libro 2. q 9. art. 18. in fine. D. Couar. in 4. Decretali,

2. par.

2.part.c.7 §.5.num.6.Iul.Clar.in pract crimin.§.Sodomia, verſ.Item propter pract.Conrad.fol.374.num. 4. Quæ tenenda eſt,licet Inno.in cap.1.de adulter conttariam opinionem profeſſus fuerit,& gloſ.in d.cap.omnes.& Alber Pelag.de plan Eccleſiæ,lib.2.art 2.colum.3. & Bald. in marg. Innocen.in verbo vxor,verſic. fin.Berm.vbi ſupra allegaui, num.29.Imò & dicta ſeparatio peti poteſt ſi tantum vxor tentata fuerit a marito ad vſum contra naturam.

Et ita in cauſa grauiſſima conſului quod aperte ex Diuo Ambroſio colligitur, 1.ad Corint.c.7.dum dicit, *Aut vſum quarat vxoris interuertere*. Quod etiam Barba. aſſerit conſil. 64. volum.1.Dec.in l.1.nu.8 C.de ſecund. nup. Iacob. Menoch.dicto caſu 286.nu.14.

Vnde in tanti criminis deteſtationē ſcribit Bald.in auth. nouo iure, C.de ſeruis fugiti. Sodomitis non eſſe aſſignandos aduocatos,vt defendantur:& eum ſequitur Barb.conſi. penul.col.2.in ſi lib.1.Meno.dicto caſu. 286.nu.14.ſed opinio hæc,omni iure & ratione deſtituta eſt,& ideo in forenſibus actionibus nuuquam receptam vidi.

Sodomię crimē pęna vltimi ſupplicij punitur.

Fuit ſemper crimen hoc punitum pęna vltimi ſupplicij vt habetur Leui.c.20 & Exod.22. In legibus verò Gothorum Chindaſuildi Regis,l.8.de inceſtis hæc adijcitur lex. *Maſculorum concubitores, vel ij qui talia perſentientes pertulerūt,iſta ſunt legis huius ſententia feriendi, vt vti ſcilicet mox tale nefas admiſſum Iudex euidenter inueſtigauerit,ipſius,ubi id perpetrari contigerit ſequeſtratim ardua mandetur detruſioni:uel inuiti ſaltem luituri commiſſa,qui uoluntarè perpetrare noſcuntur illicita.Hoc interim horrendum dedecus ſi inferens quiſque uel patiens non uoluntarius ſed inuitus explere dignoſcitur, tunc a reatu poterit immunis haberi,ſi nefandi huius ſceleris ipſe detector extiterit.* Et apud veteres ſeueriſſimis pęnis ſcelus hoc perpetrantes puniti fuerunt,vt auctor eſt Valeri. Max. li 6. c.1.vbi exempla aliqua commemorat.alia etiam refert Aymarus Riuuallius.lib 3.Hiſtor iuris ciuilis,c.de lege Scatina,quæ contra Sodomitas lata fuit , cuius etiam meminit Tertullianus,in lib.de monogamia Huc pertinet egregium C.Marij qui ſepties Conſul fuit,exemplum,cuius meminit Plutarchus in vita illius,is inquam iudicauit,C.Lucium nepotem ſuum a Tribonio adoleſcente,ꝙ illius pudicitiā non ſemel attentaſſet,& vim tandem inferre voluiſſet, rectè oc

cisum,& ob hoc egregium factum Triboniũ corona donauit:cuius equidem iustissimi iudicij meminit Marcus Tul. in oratione pro Milone,cuius verba placuit hoc loco scribere. *Pudicitiam cum eriperet militi Tribunus militaris in exercitu C.Marij,propinquus eius Imperatoris interfectus ab eo est, cui vim afferebat,facere enim probus adolescens periculosè quã perpeti turpitudinem maluit: Atque hunc ille vir summus scelere solutum,periculo liberauit.* Hæc Cicero.

Sodomita igne cōburuntur. Hæc equidem mortis pœna igne infligebatur etiam ante Iustinianum, de quo stat egregia sanctio,li.9.Codicis Theodosi.tit.7.quæ sic loquitur. *Imppp.Valent Theod. & Arcadi. A.A.A.Orontio Vicario Vrbi.Rom.Omnes quibus flagitij vsus est virile corpus muliebriter constitutum alieni sexus damnare patientia:nihil enim discretum videntur habere cum fœminis: huiusmodi scelus spectante populo flãma vindices expiabunt. P.P.in foro Traiano 8. Idus Augusti.Valent. Aug. 4.& Neotben. Coss.*

Propter Sodomia crimen bona ipso iure confiscãtur. Quæ sanè ignis pęna,cum omnium bonorum confiscatione ipso iure,in his Hispaniarũ regnis contra Sodomitas statuta est,Regia constõne,quæ prima est,tit.21.lib.8 ord.noui,quæ ẽtquo ad bonorum confiscationem iuri cõi consona est.glo.in c.cum secundum leges,in verbo,naturæ cõtrarias,de hæret.lib.6.quam esse cõem fatetur Ber. vbi supra. nu.27.& magis cõem appellat Clar.in d.§.Sodomia. versi. Item Sodomita.Inquitq; Regia illa lex,illas probationes in crimine isto esse legitimas q̃ reciperentur, & essent validæ in criminib lęsæ Maiest.diuinæ vel humanæ: Merito igitur Hispania nefandũ crimen hoc maxime odit, & seuerissime punit eisdẽ nẽpe pęnis, qb.puniuntur hęretici pertinaces: & hoc non solũ criminis magnitudo,sed cõnexio q̃dã quam cum hęresi vĩ hẽre,efficit. Nam ut Franc Sonnius vbi supra allegaui recte scribit hominem non a Deo sic derelinqui vt in tã abominabile scelus incidat,nisi prius in perfidia & insipientia cordis suis,ita apostatare cęperit a Deo ut sic sentiat,sicq; viuat,quasi non sit Deus:vbi perfidia, ibi apostasia, ibi idololatria, ubi regnare solet hoc scelus & quo longius aberrauit a Deo,eo magis hoc nefando malo inuoluitur. Pro quo mirè facit quod scribit Paulus in epistola ad Romanos ca.1.vbi de idololatris loquens, inquit. *Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum,in immunditiam,*

Nefandũ crimẽ cõnexionẽ quãdam cum hæresi habere videtur.

ditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis. Et Paulo post. *Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiæ, et sicut non probauerunt Deum habere in notitia tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea quæ non conueniunt.* Quæ verba explicans Diuus Chrysost inquit. *Hoc loco Paulus ostendit quod & leges naturæ per impietatem tanquam causam efficientem peruertantur.* Et rursus. *Vide quomodo ad fontem huius mali reddat, impietatem uidelicet dogmatum, ostendens turpitudinem hanc esse illius iniquitatis præmium.* Hæc ille serm. 3. & 4. Et ideo censeo iustissime sanciri posse vniuersali lege, vt hæreticæ prauitatis Inquisitores, de hoc nefando crimine cognoscant, quod an id fieri expediat, superiores iudicabunt. In Regno tamen Arragoniæ iam mandata est iurisdictio Inquisitorib. Apostolicis, aduersus eos qui muliebria patiuntur, ut testatur Dominus Episcopus Iacebus Septimam. in Catho. Insti. titu 50 nu. 30 Et idem in Regno Valentiæ obseruatur, vt mihi retulit Doctor Franciscus Arganda Conchensis Inquisitor, qui ob singularem virtutem raram prudentiam, insignem eruditionem, ad maximos sanctæ Inquisitionis honores, multis ei nominibus debitos iampridem fuit promotus, quem olim discipulum charissimum in vtriusque iuris disciplina habuisse semper gloriabor.

In Regno Arragoniæ Inquisitores iurisdictio nē hēnt cōtra eos qui muliebria patiunt.

Illud autem circa prædictam pęnam confiscationis bonorum tam a iure communi, quam a dicta lege Hispanica statutā, notare non prætermittam, ꝙ Sodomita solum priuat̄ bonis, quæ tempore commissi criminis obtinebat, non autē priuabitur illis bonis, quæ postea acquisiuit, vsque ad tempus condemnationis.

Tum quia dicta Regia constitutio & ius commune minime Sodomitam inhabilem fecit, ut commisso crimine, possit bona acqrere, vnde hęc pęna constituenda non est, cū a iure statuta non reperiat̄, l. si seruū, § nō dixit prætor, ff. de acq hær. & priuatio non hēt locū nisi in casib. a iure expressis, auth de non eligendo, §. fin aūt, l at si quis, § Diuus, ff. de relig. & sumpt. funer. Tum quia in pœna cōfiscationis bonorum non veniunt futura, l. si tibi mandauero, §. is cuius, ff. mand. tradit Paul de Cast. in consi. 53. li. 1. Abb. in c. cum aliquibus, nu. 4. de re iud. Alex cons. 15. nu 12. lib. 1. & cons. 75. num. 12. eo. lib. idem in l. ex facto. §. Iulianus. nume 8. ff.

Sodomita bona post crimen acquisita an ipso iure cōfiscentur.

de vulgar.Pau. in l. si debitor, nu.3.ff.de fideiusso.Dec.in l.si quis iniquam,§.illud, nu.1.ff.quod quisq; iur. & in cons.442. nu.10.Ias. in l vlt in princ.num 7.ff.si cer.pet.Barth.Cassan. in consuet.Burg rub 2 tit.de confiscat.fol.97.col.1.Soc.iun. cons.51.nu.8.lib.1. Doctor Petrus Peralta,olim in Salmanticensi Academia toto terrarum orbe celebratissima iuris Cæsarei primarius professor insignis,& rude donatus, & cũ paucis sua ætate comparandus is inquam,in l.omnia,§.fun dum,num.4 ff.de leg. 2.Acosta.in l.Gallus.§ & quid si tantum,parte 2,nume 48 ff de liber. & posthu. Tum quia opinionem ista in proprijs terminis tenet Tellius Ferd. in l.4. Taur.nem 48.quem nouissime sequitur Licentia. Micr. de maiora 1 par.q. 1.nu, 115.

D. Petr⁹ Peralta laudatur.

Sodomita antestamenti facien di potestate priuetur.

Punitur etiam Sodomita, vltra alias pœnas,alia non vulgari, nempe testamenti faciendi potestate ita multis rationibus probat Anastasius Platus inter consi.Barbat.cons.vlt. lib. 1.Iacob.de Velouis.in auth.vt non luxur. contra natu in fin.verb vbi Bar.si sua est lectura Guil.Bened in cap.Rayn. de testamen.in uerbo,mortuo itaque testatore,el 1.nume. 134.Dec.in l. 1.C.de secundis nupt.num.8. Ioan.de Platea, in § fin Inst.quib non est permiss.facere testam. Socin.in l. quidam relegatus,nu.1.ff.de reb.dub.Bello cons.vlt.num.2. Plotus,in l. si quando,num 311.C.vnde vi.Conra.in l testamento,nume 23 C de imp. & alijs. Tiraq.in l.si vnquam,in verbo,reuertatur,num 384.C.de reuoc dona.Boss.in prac. crim.tit.de stupro in mascu.nume.2. Faui. Monteleo.in pra xi.aur.3.par.4 par prin.num.486. Cott.in memo.iur.in uer bo Pedicones. Iul.Clar.in pract.crim §.Sodomia,vers.item Sodomita. Iacob. Menoch. de arb.iud.q lib.2. centur.3. casu 286.nume.10. Bermen.d.rub num.26.And.Alciat.in l.inter stuprum,in prin. ff.de verb signifi.Gregor.in l 16.ti.1.par.6. in verbo, *Despues*. D.Couar in clemen. si furiosus,in princ. rel §.2.nu.6 quæ opinio communis est.Sed vt libere dicam quod sentio,falsam & iuri contrariam esse existimo,tum qa nullo iure fulcitur,& sine expressa lege tam grauis pœna im ponenda non est,vt in auth.de trien & semiss. §.consideremus,coll.3,tum quia prohibitio testamenti faciendi, solum infligitur a iure post sententiam transactam in rem iudicatam,ita quod si condemnatus a condemnatione appellaue rit,testari iure poterit,l qui post accusationem, ff.de testa.

& inte-

& interim eius status mutari non debet,l. eius,§ 1.ff.de testa,l qui a latronib ibi. tum quia si vera esset communis sententia,idem esset asseuerandum in homicida vel alio delinquente in crimine deprehenso, qui pœna mortis esset puniendus,quod falsum est,vt dictis iurib.probatur: tum quia crimen hæreseos detestabilius est cæteris criminib. ca cum secundum,leges,§. confiscationis,de hæret lib 6.sed hæreticus potest testamentum facere,vt in auth vt cum de app. cognos.§ si quis vero de prædictis,versi generalem autem, & est egregia l 6.tit.1.p.6.vbi solum prohibetur testari post sententiam:dicit lex.*E aun dezimos que los herejes, despues que son condenados por sentencia de heregia,no pueden fazer testamento.*ergo a fortiori hoc licet Sodomitæ,tum quia hanc opinionem videtur tenere Spec.summæ apud nos authoritatis,in tit.de instru.edi.nu.6.dicens,quod damnatus de crimine famoso,nempe de crimine cōtra naturam,est intestabilis post condemnationem, & sic condemnationem necessariam esse censet. Et nouissimè opinionem istam defendit Tell.Ferd.in d.l 4.Tauri,nu.35.cum seq. vbi respondet quibusdam rationibus quæ pro communi opinione adduci poterant: & sequitur doctissimus Med. de maior. q.1. primæ par.nu 104.qui est videndus.

Detrudatur. Vide Paul.Gril.in tract.de penis omnis.coitus,q.2.nu.2.q.8. Berm.Chou.in tract. de publ.concub c.de peccato Sodom.nu 37 Pet.Duen reg 101 limit.vlt.Fab Mōtel.in praxi arb.3.par.4.par.prin nu. 486 Et licet Bermon. in allegato loco dicat, dietim vidisse apud suos clericos huius nefandi criminis reos degradari, & tradi sæculari potestati,& sæcularibus legibus puniri, id nullo iure defendi potest,ante nouissimam Pij V constitutionem de qua infra. B

Illud tamen huic loco accommodatissimum non omittā, inter doctores receptum esse, Sodomitam adhuc occultum etiam pœnitentia peracta, suspensum esse ab ordinis executione,ideo interim celebrantem, irregularem esse,ea sane irregularitate: quæ a solo Romano Pontifice delebilis sit. quemadmodum eleganter adnotauit Ant.& alij,in cap.nisi cum pridem,§.1.de renun.& in c vlt.de temp.ord.& in specie proposita tenet Belen.in apostil ad Abb. in c.clerici, de excess.præl.Archid.Dom.& Præpos in cap. de his, in 2. 50. dist.Marin.Soc.in cap.ad audientiam,num.27.de homicid.

Clericus Sodomita occultus etiā peracta pœnitentia suspēsus est.

quam opinionem communem esse testantur Bertach in tra-ćta.de iure patrona.in 1 par. libro 2.quæst 9. artic.18.nu. 4. Couar.in clemen.si furiosus,in 1 par.releć.§.1. numero 6. de homicid.Franc. Viu.in commu.opinionibus, in verbo Sodomita.Iul. Clar.nostram annotationem, prout erat in prima editione allegans,in pract crim §. Sodomia, versic. item clericus,Et licet Aret.in c. cum non ab homine, de iud.nume.90.contrarium probare conetur, & Nauarr in Manuali confess.cap 27.nume. 149 dicentes, non posse ex iuris rigore communem sententiam defendi,cum nullus sit iuris Pontificij locus, qui hanc irregularitatem inducat, tenenda tamen est communis sententia tantorum virorum authoritate fulcita. Vnde eleganter scribit Petrus Rebuff in traćt. de pacifi.possef.num 208. Sodomitam non posse eligi ad Ecclesiasticum beneficium,nec validam esse beneficij collationē eidem factam. Hodie vero si crimen hoc occultum fuerit, Episcopi in prædićta suspensione, & irregularitate dispensare possunt sacrosanćti Concil.Triden.authoritate,sess. 24. cap.6.de reformat.

Sodomita nō potest eligi ad ecclesiasticū beneficium.

Laicus vero si crimen hoc cōmiserit,a iudice Ecclesiastico puniri potest,pęna nempe excommunicationis,& a cętu fidelium separari debet,quousque condignam faciat pœnitentiam.c.clerici vbi Abb.& Doct. de excess.prælat. Berm. d.c num.37.& esse communem sentētiam fatetur Iul.Clar. in pract.crim.§ fi q.37.vers. item quæro.quam sequitur Iacob.Menoc.de arb.iud. q.l ib.2. cent casu 286 nu.2.

Laicus Sodomita ab ecclesiastico iudice punitur.

C *Curia traderetur*. Adde, quod iustissime author noster desiderabat,iam nouissima constitutione sanctissimi Pij V. Pontificis Romani decretum est,clericum Sodomitam degradandum esse,& iudici sæculari tradendum : cuius tenor talis est.

Pij V.cōstitutio cōtra clericos Sodomitas interpretatur.

Omnnes & quoscunque presbyteros, & alios clericos sæculares, & regulares cuiuscunq; gradus, & dignitatis tam dirum nefas exercentes, omni priuilegio clericali, omnique officio, dignitate, & beneficio ecclesiastico præsentis Canonis autoritate priuamus: ita q per iudicem ecclesiasticum degradati potestati statim sæculari tradantur. Hactenus Pij constitutio datū Romę apud S.Petrū anno 1568. sui Pōtificatus anno tertio. Quod quidē decretum iustissimum est, & in Hispania nostra iam diu desideratum,nam pęna quæ sacris antiquis Canonibus

imposita

imposita erat, non erat tam horrendo crimini cōdigna. Fuit equidem ita sancitum ad supplicationem D. Episcopi Iacobi Septimacensis, vt ipse testatur in libro disceptionum ca. 33. qui scribit duabus petitionibus oblatis nihil obtinuisse, donec tertia instanter ex libello Pont. Maximo oblato adeptus fuit: inquitque ꝙ ferè statim post publicationem illius constitutionis, quidam clericus Tarraconensis illius pęnis punitus fuit.

Vnum tamen, uel alterum circa constitutionem illam notare non omittam. Primo illam non includere quemque clericum Sodomitam, sed solum exercētem, qui quasi usu quotidiano crimen hoc cōmiserit argum. l. sciendum, §. illud, ff. de ædil. edict. & hac ratione positum fuit verbum, *Exercentes*, in dicto decreto: ita in terminis tenet insignis Mart. Nauar. in manu·confesso. c. 27. nu. 249. dicens, sibi ita respondisse sanctissimum Dominum nostrum Gregorium XIII. Sed salua auctoritate Martini Nauarri, mihi hæc sententia nunquam placuit, imo iuris esse certissimi censeo, clericum qui vnicum crimen tantum Sodomię commisit, pęna dictę Extrauagantis Pij V. puniendum esse, tum quia non tanta vis verbo, *Exercentes*, tribuenda est, vt huius criminis reiteratio desideretur. Nec pōtifices nostri in Canonicis decretis condendis, tam exactam & rigidam verborum proprietatē obseruare solent, tum quia si vnicus lapsus non sufficeret, vt esset locus dictæ pęnæ, sed criminum frequentia desiderare tur, sic clarè & apertè Pontifex diffiniret, nec sub verborum inuolucro, rē alioqui grauē, & maximi pōderis, dubiā relinqueret: tū hæc nostra sētētia euidētissimè probatur alia constitutione, à dicto Romano Præsule lata Ann incarnationis Domini 1566. Kalendis Aprilis Pontifica. sui anno primò, cū inquit. *Si quis crimen nefandum contrà naturā propter quòd ira Dei uenit in filios diffidentia perpetrauit, Curiæ sæculari puniēdus tradatur: & si clericus fuerit, omnibus ordinibus degradatus, simili pœna subijciatur.* Vides quo pacto nō verbo, *Exercuerit*. Sed verbo, *perpetrauerit:* vtitur, qđ nō criminis reiterationē exposcit. Tū quia quoad subeūdū suppliciū ꝑ hoc immane scelus clerici & laici æquiparantur prædicta Pontificia constitutione. & hac ratione, sicut in laicis, criminis frequentia minimè desideraretur, par est, vt in clericis idem sit iudicandum: tùm quia dicta Extrauagans cui innititur Nauarr.

Nauarri opinio quędam reprobatur.

uar. posterior est cum Anno tertio Pontificatus dicti sanctissimi edita fuerit, quæ meminit constitutionis anno primo editæ,& non solum eam confirmat,sed acrius eodem supplicio crimen detestatur,ibi,*Itaque quod nos in ipso Pontificatus nostri initio de hac re decreuimus,plenius nunc,& fortius prosequi intendentes*,&c. Vnde nullo iure nec ratione defendi potest,quod rigor primæ constitutionis(si rigor iustum supplicium appellari potest) ex illo verbo, *Exercentes*, temperetur.

Secundo quod dicta constitutio limitâda est, vt minimè comprehendat omnem exercentem luxuriam contra naturam,quæ omnem pollutionem extraordinariam cõprehendit ex D.Tho.sententia.2.2.q 154.art.2 nec exercentẽ omnem Sodomiticum actum, qui includit omnem pollutionẽ factam extra vas ordinarium,sed solum exercentem copulã Sodomiticam:ita declarat Mar. Nauar.in loco nouissime allegato,pro quo mire facit tex.in c.fi.de spon. quo probatur, copulã minime consumari, nisi intra naturale uas semen effundatur, nec ex pollutione aliter facta affinitas contrahitur,ut in c.extraordinaria.35.q.2.

Sacrilegii. Cap. LXXXIX.

1 *Traditur uera atque germana sacrilegij diffinitio.*
2 *Clericus huius criminis reus deponendus est.*
3 *Sacrilegij quatuor species traduntur.*

1 Sacrilegium † est iuxta meliorem diffinitionem [a] Do-
a ctorum,sacræ rei violatio,vel eiusdem vsurpatio,quod nempe delictum,cum & in ipsis laicis detestabile sit,& ad puniendum illud iura inuehantur in eos: quanto magis puniri debent clerici qui in hoc deliquerint? Qualis.n.erit laicorum reuerẽtia in personas siue res sacras,si in illas cle-
2 rici(ad illarum cultum electi)irreuerentes sunt?Huius†aũt delicti pœna depositio est, ut placuit Host.in sum.tit.de accus.§.Quis sit effectus vers. Et gratia exempli, vbi capitalia crimina,& quæ depositionem inducunt describẽdo, primũ omnium posuit sacrilegium.Sed quia hoc se habet multipli-
3 citer,deueniẽdum est ad eius species. Quarum†prima est,
b quæ committitur in personam,[b] & hæc quia multipliciter etiam variari põt,nõ patitur certam doctrinam: oportebit enim

enim Iudicem considerare qualitatem delicti in personam sacram commissi, & sic in delinquentem animaduertere. Secunda species est, qñ quis accessum habet ad monialem : [c] & quia de hoc particularis mentio facta est supra, superuacaneum est in hoc aliquid rescribere. Tertia est, quando locus sacer violatũ [d] vel illius cœmiterium : & hæc etiam sicut varie se habere potest, ita diuersa erit delinquẽtis punitio, consideratis his quæ in arbitrarijs consideranda describemus. Quarta vero huius delicti species committitur in auferendo rem sacram, [e] quæ & habet alia membra: & quia hoc ad materiam furti pertinet, & infra de hoc aliquid scribemus suo loco, ideo nihil amplius addere libet.

c

d

e

ANNOTATIO.

Diffinitionem. De qua vide S.Tho. 2.2.q 99.art.3. Silue. in sum in verbo sacrilegium. Bal in l.si nõdum, nu. 4. C. de fur. Pau. Gril de pœnis omni. coitus, q. 1. qui pro totius capitis materia legendus est. Pet. Foller in pract. crim Cano. 2. p c. 17. Et nota, q̃ sacrilegus non potest ad Ecclesiasticos ordines promoueri, c. si quis presbyter, 50 dist. Et est infamis, c. vlt. de fur. not. Abb. & Doct. in c. conquestus, de foro cõpe Pet. Rebuf. in pract. benef. 2. par. tit de modis amit. benefi. nu, 56. pag. 472 Et non gaudet Ecclesiæ immunitate, c frater. 18. q. 4. tradit Nicol. Boer. decis 110 nu. 3. Carr. in pract. crim. c. 3. nu. 16 Et inter laicos iudex ecclesiasticus cognoscit de hoc crimine, quia est mixti fori Sic tradiderũt Abb. & alij, in c. cum sit, de foro compe. per illum tex. Card. in clem. 1. de pœn. Dom. in c. fœlicis, de pœnis in 6. Boss. de delict. tit. de sacril. nu. 7 quam opinionem communem esse testatur Mantua, cons 266. Iul Clar. lib. 5. recep. sen §. fi. q. 37. vers. vlterius quæro. quãuis apud suos dicat non seruari, sed quod iudices laici cognoscunt de crimine sacrilegij, non vero ecclesiastici, prout etiam seruari in regno Franciæ attestatur practica Milij fol. 74. nume. 17. vbi refert se fecisse suspendi quendam, qui ab Ecclesia abstulerat vas sacræ Eucharistiæ.

A No. multa cõtra sacrilegos.

Apud Hispanos vero Regijs constitutionibus Episcopi, vel alij Iudices Ecclesiastici ordinarij sacrilegos laicos punire possunt, lege 7. tit. 5. lib 1. Foro legum, & Regia Partitarum lege 10. tit. 18. par. 1. Quarum legum autoritate Ioan. Lup.

Apud Hispanos iuris cõmunis sã ctionib. & Regijs cõstitutionib sacrilegi ab ecclesiasticis iudicib puniũtur.

Lup in repeti c.per vestras,de do.inter vir.& vxor.2.not.§. sed pulchra dubitatio,nu.24.scribit speciali iure in hoc crimine posse laicum propria authoritate a iudice ecclesiastico capi.& in carcerem mitti,qué allegat Franc.Auiles, in c. prætorum,c.20.in verbo, *Vsurpan* num.14.qui ab eo videtur recedere. Sed forte Ioan Lup. ex eo defendi potest, quod crimé sacrilegij licet non verè, saltem impropriè & largo modo sumpto vocabulo hæresim sapit: hæretici verò capi & puniri debent ab Ecclesiasticis Iudicibus,vt in cap.accusatus de hæret.in 6 apud Hispanos tamen certo scio,quod opinio Ioan Lup non seruabitur

Delictū quāuis committatur in Ecclesia a iudice sæculari potest puniri.

Illud autem notare non prætermittam, quòd in forensibus exercitationibus est frequentissimum, quòd non ex eo quòd crimen aliquod in ecclesia commissum est, iudicem laicum non posse debitis pęnis laicos suæ iurisdictionis punire,nam si tales delinquentes ab Ecclesia extrahi poterūt, vt in c fin.de immun eccles.pari ratione & a iudice laico puniri,ita Abb in c.vltimo,& in cap cum sit generale,de foro competen.nu.27.Angel in tract malefi.in parte,*Scalijs sancti Petronij*, iudex tamen ecclesiasticus ob sacrilegium post debitam pęnam impositam a sæculari procedere potest,ita Abb in dicto c.vltimo Sequitur Couar.in lib.2.var. resolution.cap.20 num. fin. Nec mirum hoc alicui esse debet,quod pro eodem delicto quis varijs pœnis, in diuersis tribunalibus plectatur, quia hoc iuri consonum est, quando ex tali crimine, diuersæ criminum species oriuntur, ita Bart. in l. Senatus,ff de accusation sequitur Aufrer.in tracta. de potestate sæculari super eccles.perso.4. reg.num.21.

In sacrilegij crimine iudex sæcularis nō tenetur fidē adhibere processui facto ab ecclesia.

Quando verò Iudex Ecclesiasticus prius ad huius criminis punitionem processit, minimè tenetur iudex sæcularis qui propria iurisdictione ad imponendas pœnas suo foro stabilitas procedere vult,stare processui facto ab ecclesiastico,tex est quem crebrior interpretum opinio ita intelligir, in § si verò crimen,in auth.de sanctis Episcop. & huius opinionis authores sunt Alexand Soc Ias. Dec. Curt. iun in l. magistratus,ff de iurisd omni.iud.Doctor Redin de maiest. Principis,in verbo non armis solum,2 par. num.154. quæ opinio communis est.

Sunt tamen supra dicta singulariter intelligenda procedere,quando iudex ecclesiasticus cognoscit de sacrilegio,& iu-

Iudex sæcularis tantum de vulnere, secus si sæcularis iudex incępisset prius cognoscere tam de vulnere, & sacrilegio: quia cum sacrilegium sit mixti fori, in quo vt dictum est, sæcularis Iudex iurisdictionem habet, tunc locus est præuentioni, vt in dict. c. cum sit generale, de foro compet per Ioā. Igne. in l necessarios, § non alias, in verbo, sed cum a plerisque, nu. 35. ff. ad Silan. & in specie tradit Socin. in c. postulasti, nu. 16. de foro compet. Roland. Vallens. cons. 24 nu. 13. vol 2. & ea ratione affirmant, quòd minime poterit postea Iudex Ecclesiasticus contra delinquentem in Ecclesia procedere, nec illum punire, vide tamen quæ infra scribo.

Pœna verò quæ in Hispania contra laicos in Ecclesiasticis publicis tribunalibus imponi solet, pecuniaria est, pro modo & consuetudine regionis, quæ Ecclesiis, pijs operib. & fiscalibus, solet applicari: ꝙ si crimen graue fuerit, vltra dictam pœnam alia spiritualis imponi solet. *Pœna q̄ pro hac crimine cōtra laicos imponitur.*

In personam. Vide optimè Iacob. Menoch. de arbitr. iud. quæst. lib. 2. cent 4. casu 289. num. 15. a qua absolui non potest, nisi a summo Præsule, vt in c. si quis suadente 17. quæst. 4. de quo Canone meminit text. in c. non est dubium, cum multis sequentibus, de sent. excom. & in c. religioso, & cap. eos, & in cap. cum quis, de sent. excom lib. 6. & in l. 4. tit. 9. par. 3. & quia hoc latius patet, videndus est vltra ordinarios interpretes Martinus Nauar. in manu confess. c. 27. nu. 76. Didac Perez, in l. 1. tit. 3. lib. 1. ord pag 104. & multa circa hoc congerit Petrus Foller. in pract. Canonica 2 pa. c. 17. B

Ex hac sane iniuria clerico illata Ecclesia offenditur, ca. 2. & ibi glo. de foro compet & crimen hoc publicum reputatur, l. si quis hoc genus, C de Episc. & cler. Et remissio iniurię a clerico facta, non nocet Ecclesiæ, ex Abb. sententia, in c parochianos de senten. excomm. In hoc tamen discrimen versatur, ꝙ ante absolutionem impetratam non tenetur offendens realiter Ecclesiæ satisfacere, sed sufficit cautionem præstare: Clerico verò iniuriam passo, ante absolutionē obtentam satisfacere realiter tenetur pro illata iniuria, & demum præstatur cautio fideiussoria de ea pęna siue pęnitentia præstanda quæ ratione criminis perpetrati imponetur, Arch. in c. si quis, de incest. 17. q. 4. Et sic non sufficeret offendentem flectere genua & misericordiam petere, nisi satisfecerit, c. olim, de iniur. Foll. vbi sup. *Ecclesia offenditur ex iniuria clerico illata.*

Sed

Clerici pcussor a iudice ecclesiastico puniatur.

Sed vtrum laicus clerici percussor, possit a iudice Ecclesiastico puniri, vide gl. not in auth. item nulla communitas, in verbo, ab Ecclesia, C. de Episcop. & cleric. quæ tenet, ei a iure permissum esse, sequitur Maráta in speculo aduocatorum 6. p num. 141. col. 3. voluit Bar. in l. 1 nu. 44. C. de summa Trinit. Aufrer in rep. Clem 1. offic. ord. tir de potest. sæculari, super Ecclesi. perso. regul 4. fallen. 26. num 37. Didac. Perez, in l. 1 tit. 3. lib. 1. ord. Quòd verum est, quando iniuria est realis, secus si verbalis, quia cum tunc nullum sacrilegium committitur secundum Syluestrum in summa, in verbo, sacrilegium, in fin. verb. merito, qui uerbalem tantum iniuriam clerico intulit, coram ecclesiastico Iudice conueniri non potest, nisi aliud de consuetudine receptum fuerit, glo. in ca parochianos, de sent. excommunic. Quia nec tunc habet locum pœna imposita in d. c. si quis suadente, vt latè disserit insignis D. Conar. in lib. 1. uari resolu. cap. 11 num. 5. & tenet glos. cum in casu speciali loquatur, in ca fœlicis, in verbo, in executione, de pęnis, libro 6. vbi additio ampliat hoc procedere etiamsi qui contumeliam intulit, clericum fugiẽtem sequatur absq; manuum impositione, ꝙ Ioan And ibi amplectitur, & Ang. in uerbo, excommunicatio. 5. num. 29. Inno. & communis, in cap nuper, de senten. excommun. reprobata glo. contrarium tenente in c. si quis pulsatus, de pęni. dist. 1. & Abb in d. c. parochianos

Et hæc iniuria clericis illata testib. laicis probari potest, qui adhoc censuris ecclesiasticis possunt compelli, licet in criminalibus causis de iure Pontificio testimonium proferre minimè compellantur: ita tenet Inno illius tex. authoritate innixus, in ca. cæterum de testib. cogend. quem sequitur ibi Guid. Papeus, col. 2. vers. & ideo.

Delictũ cõtra clericũ, uel in ecclesia commissũ an sit mixti fori.

Alij verò censent crimen hoc mixti fori esse, ita ut inter iudicem sæcularem, & ecclesiasticum locus sit pręuentioni, sic seruari testatur Guid Pap. decis. 562. num 3. & ita in parlamento Gratianop. iudicatum fuisse asseuerat Papo, lib. 1. titu. 4 arrestaro. 6 licet nonnulli censeant ꝙ uterque Iudex procedere possit, siue delictum in ecclesia, uel contra clericum commissum sit, ad condemnationem, & executionem pœnarum, quæ in vtroque foro impositæ sunt, vt in facti cõtingentia obseruasse refert Ama. de find. nu. 171. sequ tur Iulius Clar. in pract. crim § fi. q 36. uers. sed quæro quid, & in

con-

controuersijs forensibus receptum est. Et licet de iuris rigore admittenda esset distinctio, quam supra tradidi, vers. Sunt tamen supradicta, sed tribunalia ecclesiastica minime eam obseruant. Nec mihi displicet imo congruentissimum iudico, quod non obstante temporali pœna, contra sacrilegium imposita, puniatur etiam pœna spirituali, nempe excommunicationis, uel alia ab iudice ecclesiastico. ad condignam criminis punitionem, ut resipiscat, nec deinceps audeat rem sacram offendere, uel in sacro loco delinquere, Doct. in d. c. cum sit generale, de foro comp. Octau decis. Pede. 103. n. 7.

Ad monialem. Vide authorem & quæ ibi adnotaui supra cap. 81. C

Violatur. Adde illud maximum sacrilegium esse, de quo in c. conquestus, de senten. excommunic. quod habet excommunicatos esse sacrilegos, qui effringunt & spoliant ecclesias, quod quidem caput minime eos excommunicat, sed excommunicatos esse præsupponit, & ideo iubet vt denuncientur arg. tex. in cap. pastoralis, § uerum, de appellat. Circa quod est consideratione dignum, quod ad incurrendum illius ca. pœnam duo necessaria sunt, alterum effringere, alterum verò rapere, vel furari. Scribit Abb. in c. fi. de furt. Anto. in 3 p. tit. 24. c. 12. Caiet. in Sum. in verb. excommunicatio. c. 21. Martin. Nauar. in manu. confesso. c. 27. nu. 94. qui ex eo asseuerat, quod qui effringit crucem, sacrarium, uel alia similia nefanda crimina perpetrat, si non furatur, non incurrit pœnam ibi statutam. Deinde animaduerti debet, quod illud quod in ecclesia illo c. statuitur procedit in monasterijs, hospitalibus, & in alijs locis pijs, Episcopi authoritate consecratis, non verò in alijs, ita not. Abb. in d. c. conquestus, sequitur Nauar. in loco iam allegato. D

Text. in c. cõquestus, de sent. excom. interpretatur.

Rem sacram. Adde latissimè Iacob. Menoch. d. casu 289. per totum.

VSVRARII. Cap. XC.

1 *Clericus usurarius ipso iure infamia nota afficitur.*
2 *Clericus usurarius ab officio & beneficio est suspendendus.*

PRemisso prius quæ sit vsura, & quando committatur, quod latius digeritur in ordinarijs titulis, ac tractatibus huius materiæ, clericis fuit inhibitum fœnerari, & usu-

& usuras accipere in Conc.Laodic in Canone 5. ubi tamen nulla pœna ob id imponitur. Idem etiam fuit prohibitum in Conc.Carthag primo,in Canone 13.Et sicut clericis nõ licet exercere fęnus suo nomine,ita neque alieno,vt in c.sicut suo 47.dist ubi uide in ca. Non licet:Relatum Conciliũ Laodicense, de quo supra. Prima se offert pęnarum clerici
1 vsurarij,ꝙ † est infamis [a] ipso iure,hoc dicit probari Panor.
a ex text.ibi,in c Inter dilectos,in 3 not de excel.præl. Allegat tex.cum gl in l.improbum fęnus, C.ex quib.cau.infam. irrog Et in §.Porro 3.quæst.7 Idem scripsera Bald.in dicta l. Improbum, qui etiam dicit, ꝙ adhuc post restitutionem
b usurarum, & peractam penitentiam sunt infames [b] ad testimonia & dignitates, & hoc præcipit mente teneri. Hinc est ꝙ usurarius repellitur ab obtinendo beneficio,ut notat glo. in cap Præterea,de usur & Abb.in dicto cap.Inter dilectos in 2.colum dispensat tamen episcopus,ut ibi per eum,circa beneficium,cum illo qui se correxerit. Subest etiam vsura-
2 rijs clericis alia pena,uidelicet ꝙ † ab officio suspendũtur,[c]
c vt statuit in tex in c. Præterea,de usu quoto autem tempore suspendantur,cum tex. non aperiat, uidetur arbitrio Iudicis relictum:sed tex in cap 1.eodem tit.dicit,quòd si clericus detestandis usurarum lucris insistat, ecclesiastici officij periculum patiatur: ex quibus verbis Abb. ibi in ultimo not colligit,quòd clericus usurarius debet deponi ab officio ecclesiastico.non tamen meminit dict.cap. Præterea, quod suspensionis tantum pęnam imponit. Alexand insuper,in cons 72.in.1.vol.dicit,quòd clericus vsurarius uenit deponendus, & neminem Doctorum refert, sed allegat iura in dicto c Præterea,& c.Inter dilectos, quorum nullo id probatur,cui vix parcendum censeo, & si solum Cæsarei iuris culturæ vacauerit Hostien tamen (qui breuibus uerbis plura dubia aliquando decidit, quæ tandem moderniores ipsi uerborum phalera ac garrulitate laxarunt) in Summa, de usur.§.fi.vers.Alia a Iudice,unica fere linea,ordinem dictarum pęnarum scripsit. Ait enim.*Vsurarius clericus ab officio beneficioque suspenditur, & si nec adhuc desistat, degradandus est*,vt in dicto c.1.& 14. quæst.4. cap. Canonum, & cap.Quoniam,& cap Si quis oblitus.Itaque si clericus desistat a crimine usurarum,degradationis pœnam euadit,& sic intelligit dicta iura, pro quo etiam refert Gofred. Et hunc in-

intellectum bene sustinet litera dicti cap.1 dū dicit,insistat. Facit etiam tex in c.Episcopus,47.di. Stat ergo ex præmissis pract.pro Iudicibus, vt primò à suspensione incipiant cōtra vsurarium clericum,demum eo se non corrigente, procedatur ad degradationem contra illum.Et sic etiā intelligi potest Concilium Elibertinum in Canone 20 qui clericum vsurarium statuit degradari,per hac verba. *Si quis clericorū detectus fuerit vsuras accipere placuit degradari, & abstinere:* Quod est relatum in c.si quis,47.dist vide prætereà vndecim pęnas manifestorum vsurariorum quas ponit Syluest. in verbo vsura,fol.9.in §. Quartò quæritur.

ANNOTATIO.

A Qvod est infamis. Vide Alb. in l.improbum fęnus,C. ex quib.caus.infa. Matthe.sing.196 &opinionem hanc communem esse testatur D.Cou.lib.3. var.resolut. capit.3. numer. 2 quam latè,& eleganter explicat.Ex quo procedit, quòd vsurarius non potest sacris ordinibus insigniri, capit. maritum,33 distinct.cap.si dictionarios, 46.distinct. Nec poterit eligi seu præsentari ad ecclesiasticum beneficium. cap de Petro.47.dist. Bertachinus in tracta.de Episcopo. 2. lib.primæ par.q.33.Cęsar Lamb. de iure patrona.2.lib.primæ Part.prin.art.21.q.9.Poterit tamen Episcopus hanc infamiæ notam abolere ab eo , qui iam pęnitentiam egit, ad effectum obtinendi beneficia ecclesiastica,glos. celebris,in cap. præterea,de vsur. quam esse communem asseuerat D. Couarr.dict.cap 3 num 3 eamque intelligit procedere,quo ad beneficia obtenta,non verò quo ad obtinenda,quæ infames assequi non possunt.

B *Sunt infames.* Adde quòd contrariam opinionem tenuit idem Bal.in l.Cassius,ad finem ff. de Sena.vbi scribit, quòd si vsurarij pęniteant, & vsuras restituant, de æquitate Can. famam recuperant,quem sequitur Fel.in c.1.col.12.vers.limita octauo.de prob Matth d.sing.196.

C *Suspenduntur.* Vide eleganter D.Couarru.dicto cap 3.numer. 3. Et plures alias pęnas contra vsurarios tam clericos , quam laicos infligendas , scribit nouissimè Did. Perez , in princ tit.2. libr.8.ord Et quibus probationibus crimen hoc probari debęat lege latè Iacob. Menoch.de arb.iudi. q.lib. 2.cent.3.casu.235.

Iudex ecclesiasticus procedit cōtra laicos contractus prohibitos exercentes quos appellant mohatras.

Illud autem notandum censeo, posse Iudicem ecclesiasticum Ordinariū procedere contrà huius sæculi impios mercatores, qui merces vendunt longè suprà iustum pretium prętextu modicę dilationis, accepto interim idoneo fideiussore, vel tuta cautione, & easdem merces vicaria manu per interpositos suæ cupiditatis ministros, & suæ artis & fraudis consortes, mox vilissimo precio redimūt, deinde alijs cariori precio reuendunt: tripliciter peccātes, & super fęnerātes super eandem mercem, eodem fere tempore, & hanc barbaricā deprædationē, non vsuram vocant, sed mercātiæ cursum, & fortunā (quæ illis miserrima est) sed verè scelus est & nequitia plus triplo vsura grauior, & detestabilior: Nemo sanè in vera, & formali vsura damnificatur nisi post longū interuallū, & diutinum pecuniæ vsum, sed ista præda, ab istis nequissimis hominibus inuēta, statim absque remedio pauper damnificatur, & deprædatur. Et quod indignius est, hanc nequitiam vt plurimum exercere solent, in cōstitutos in aliqua angustia, & repentina aliqua clade aut miseria afflictos, tantoque audacius & crudelius, quantò prōptæ pecuniolæ subsidio pauper magis indiget, non minus miseria, & clade aliena abutentes quam barbari illi totius humanitatis hostes, qui naufragio eiectos deprædātur. Cōuicti igitur de hoc crimine, propter contractus annullationē, & partis lęsę satisfactionem, grauissimè magis quā simplices vsurarij sunt multandi, quin & grauioribus pœnis pro frequentia, & qualitate cōmissi sceleris puniri debent: appellātur equidē apud Hyspanos huiusmodi contractus, *Mohatras*, Et vtrum dicto moderato rigore possint impunè celebrari, & quæ desiderentur, vt dicti contractus iustificentur, vide egregium Nau. in manuali Confes. c. 23. nu. 91.

Poterunt etiam Iudices Ecclesiastici huius vsurarij criminis ratione non solum contra clericos, sed etiam laicos saltē quo ad contractus annullationem procedere, qui non seruata forma extrauagantis constitutionis Pij V Pontificis Maximi editæ anno Domini 1568. Quartodecimo Kalend. Februari, Pontificatus sui anno quarto, annuos emunt, non interueniente pecunia numerata, coram tabellione, & testibus Instrumentarijs, ita iudicauit Regius Pintianus Senatus, anno Domini 1583. licet postea vidi multa decreta in contrarium. Ad sedandas tamen, & componendas ferè

innu-

innumerabiles lites, quæ circà Extrau. illam versabantur, Philippus huius nominis secundus, Catholicus Hispaniarum Rex, in Madritio conuentu hoc anno 1587. celebrato, ab horum Regnorum actoribus consultus fuit, vt quid in his controuersijs iudicandum diffiniendumque esset præciperet. Ipse verò Rex Maximus lege lata quæ prima est, declarauit non esse apud nos moribus receptam, & Sanctissimo Pontifici ab ea Regio nomine esse supplicatum, ideo iam in actionibus forensibus adducenda supplicatione pendente non erit.

Extrauagans Pij V. qua diffiniuit formam cōstituendi annuos reditus iā in Hispania non seruatur

Nec est prætermittẽdum quod quando tractatur de probanda cõsuetudine fęnerandi, non verò priuati actus fœnerationis testes singulares admittuntur, ità tenet Iacob. de Aret qui fuit huius opinionis antesignanus, in l testium. C. de testi. sequitur Bal. cons. 406. col... li. 1. & ꝙ vsura testibus singularibus probetur, tenuit Abb. cons. 81. col. 1. & consil. 113. col. 3. lib. 2. Veron. cons. 3. col. 4. Calder. cons. 5. tit. de testib. & opinionem istam communem esse fatetur Cor. cõs. 91. col. 13. & cons. 134. col. 2. lib. 1. & cons. 247. col. 7. & cons. 34. lib. 2. & Aym. cons. 73. nu. 32. vol. 1. quam ibi nu. 36. verã esse censet, quando cùm testibus singularibus concurrunt verisimiles coniecturę, & cum his consonat Regia lex 4. tit. 6. lib. 8. noui. ord. sola itaque consuetudo fęnerandi testibus singularibus probatur.

Consuetudo fœnerandi testibus singularibus probatur.

Ex quo singulariter consuluit Fed cons. 17. non valere cõstitutionem synodalem Episcopi qua sancitum fuerit, quòd vsurarij manifesti testibus singularibus conuincantur, quẽ Doctores communiter sequuntur teste Abb. in ca. Cum in diœcesi, de vsur. Foller. in pract. Can. 2 par. c. 20. nu. 17.

A MANIFESTIS VSVRARIIS OBLIGATIONES recipientes, eosque ecclesiasticis sepulturis tradentes. Cap. XCI.

1 *Sacerdotes hoc crimen perpetrantes qualiter puniantur.*
2 *Manifestus vsurarius quis dicatur.*

POena† in hoc delinquentium est, ꝙ maneant suspensi ab executione officij, donec satisfaciant, ad arbitrium episcopi, & restituant quę receperunt, vt in cap. Quia in omnibus, de vsuris. Hodie verò sepelientes manifestos vsurarios scienter, sententiæ excommunicationis subiacet 1

ipso facto, à qua nullatenus absoluendi sunt, nisi prius ad arbitrium diœcesani episcopi satisfaciant competenter, vt in in Clem. 1. de sepult. Et aduerte ꝙ pœna illius tex habet locum etiā si aliquis de mandato prælati sepeliret talem vsu-
a rarium secundùm Card. ibi, in 3. q. Quis† autem dicatur ma
a nifestus vsurarius,[a] vide Abb. in dict. c. Quia in omnibus in fi. vbi post Ioan. Andr. ibi, in d. c. 1. eo tit lib. 6. dicit, quòd ille dicitur manifestus, qui est notorius de iure, vt quia fuit
b conuictus & condemnatus [b] de vsuris, vel est notorius notorietate facti, vt quia publicè tenet altare paratum, & mutuat omnibus volentibus capere Et ponit etiam idem Abb. alia exēpla. & vide Card. in d. Clem. 1. in 6. col. 19. q vbi per vnam ferè col. hoc examinat, vbi inter alia dicit, quòd si per constitutiones synodales esset inductus aliquis modus ad hoc quòd conuictus secundùm illum diceretur manifestus vsurarius, ille modus sufficeret Ex quo ego consulerem omnibus episcopis celebrantibus synodum, ꝙ præmissa matura deliberatione cum iuris peritis in vna suarum constitutionum declararent casus in quibus quis esset reputandus vsurarius manifestus, tum vt clerici apertiùs hoc intelligerent, & sic has pœnas iuris propter ignorantiam non incurrerēt, tùm etiam vt cùm tali declaratione faciliùs homines ab hoc crimine cohiberentur: quod temporibus istis (proh dolor) adeò inualuit, vt neminem ferè iam id committere pudeat. Et in hoc articulo, qui dicantur vsurarij manifesti, vide Syl. in summa. §. 9. versic. Primò autem quæritur.

Annotatio.

A Manifestus usurarius. Vide latissimè Iac. Menoch. de arbitr. iud q. lib. 2 cent. 3. casu. 233.

B *Et condemnatus.* Adde quòd iudicis condemnatio notorium efficit, text. in ca. vltim. de cohabi. cleric. & muli. gl. in hoc communiter recepta, in cap. 1. de vsur lib. 6. Nec prius quis vsurarius manifestus dicetur, etiam si testibus aut alijs probationibus fuerit conuictus, quam a iudice sit per sententiam condemnatus. tradit Fed. de Sen. consil. 64. Abb. consil. 2. lib. 2. & consil. 34. lib. 1. Host. & Abb. in cap. cum in diœcesi, de vsur. Iaf. consil. 78. numer. 3. lib. 3. D. Couarr. lib. 3. vari. resolu. capit. 3. numer. 4. Iac. Menoch. d. casu. 233. numc. fin.

F v-

FVRES. Cap. XCI.

1 *Clericus huius criminis perpetrator qualiter puniatur, & quibus ex causis statuta pœna augeatur.*
2 *Clericus actione furti condemnatus, infamia labe afficitur.*

FVrtum est de maioribus, & grauiorib. criminibus, vt not. Abb. in c. Cum cõtingat, col. 6. de for. cõpet. allegat tex. in c. Cũ non ab homine, de iud & in § Nunc autem, 26. dist. Et ideò † clericus in furto captus deponitur, 1
vt in c. Presbiter, 81. dist. qui tex. est ex Canonibus Apostolorum & glo. ibi, in verbo captus, intelligit & conuictus per sententiam, confessionem, vel euidentiam rei: & ne aliquibus videatur pœna ista grauis, & tanquam ab Apostolis (zelo illo mirabili quo sanctam Dei ecclesiam fundabant) statuta, illam etiam innouauit, & inflixit Innocentius III. in c. Tuæ, de pœnis, vbi censuit clericos in latrocinijs deprehensos, degradatos à suis ordinibus in arctũ monasteriũ debere detrudi. Host insuper scripsit in Summa, tit de cõdict. fur. in §. si clericum de hoc crimine accusatũ, confessum vel conuictum, deponi debere, & in monasterium detrudi, allegando dict. c. Tuæ, & text. in c. At si clerici, §. 1. de iudic. qui de hoc crimine in specie nihil disponit, allegat etiam text. in c. Cũ nõ ab homine, qui de pęna depositionis meminit, & si de detrusione nihil dicat. Et vide etiam Host. in Summa, tit. de accusa § Quis sit effectus. vers. & gratia exempli, vbi connumerat inter crimina capitalia, & quæ inducunt depositionem, delictum furti. Et quòd pro furto clericus deponatur,[2] notat Io And. in dict. c. Tuæ, per dict. cap. Cùm non ab 2
homine. Host. tamen ibi, vt ipse refert, ponderat verbum, *Latrocinijs*, quia magis delinquit latro quam fur: & sic videtur velle, quòd pœna illius text. non habeat locũ in simplici fure, quod Panor. ibi placet, licèt Host & Io. And. non referat, & ponderando idem verbum, *Latrocinijs*, dicit, quòd ille text non habet locum in simplicibus furibus: & sic quòd licèt clericus pro furto possit deponi, quòd fortè non fiet detrusio post depositionẽ: quia latro dicitur qui de die & cum violentia quandoque delinquit: fur autem noctu, & sine ea. Eundem intellectum dat Host ad dict cap. Tuæ; vt refert, & sequitur Card. de Turre cremata, in ca. Presbyter, 81 di-

 stinct.

Lup in repeti c.per vestras,de do.inter vir.& vxor.2.not.§. sed pulchra dubitatio,nu.24.scribit speciali iure in hoc crimine posse laicum propria authoritate a iudice ecclesiastico capi.& in carcerem mitti,qué allegat Franc.Auiles, in c. prætorum,c.20.in verbo, *Vsurpan* num.14.qui ab eo videtur recedere. Sed forte Ioan Lup. ex eo defendi potest, ꝙ crimé sacrilegij licet non verè, saltem impropriè & largo modo sumpto vocabulo hæresim sapit: hæretici verò capi & puniri debent ab Ecclesiasticis Iudicibus,vt in cap.accusatus de hæret.in 6 apud Hispanos tamen certo scio,ꝙ opinio Ioan Lup non seruabitur

Delictũ quãuis cõmittatur in Ecclesia a iudice sæculari potest puniri.

Illud autem notare non prætermittam, quòd in forensibus exercitationibus est frequentissimum, quòd non ex eo quòd crimen aliquod in ecclesia commissum est, iudicem laicum non posse debitis pęnis laicos suæ iurisdictionis punire,nam si tales delinquentes ab Ecclesia extrahi poterũt, vt in c fin.de immun eccles.pari ratione & a iudice laico puniri,ita Abb in c.vltimo.& in cap cum sit generale,de foro competen.nu.27. Angel in tract malefi.in parte,*Scalijs sancti Petronij*, iudex tamen ecclesiasticus ob sacrilegium post debitam pęnam impositam a sæculari procedere potest,ita Abb in dicto c.vltimo Sequitur Couar.in lib.2.var. resolution. cap.20. num. fin. Nec mirum hoc alicui esse debet,ꝙ pro eodem delicto quis varijs pœnis, in diuersis tribunalibus plectatur, quia hoc iuri consonum est, quando ex tali crimine, diuersæ criminum species oriuntur, ita Bart. in l. Senatus,ff de accusation sequitur Aufrer.in tracta. de potestate sæculari super eccles.perso.4. reg.num.21.

In sacrilegij crimine iudex sæcularis nõ tenetur fidẽ adhibere ꝓcessui facto ab ecclesia.

Quando verò Iudex Ecclesiasticus prius ad huius criminis punitionem p oceffit, minimè tenetur iudex sæcularis qui propria iurisdictione ad imponendas pœnas suo foro stabilitas procedere vult,stare processui facto ab ecclesiastico,tex est quem crebrior interpretum opinio ita intelligit, in § si verò crimen,in auth.de sanctis Episcop. & huius opinionis authores sunt Alexand Soc Ias. Dec Curt.iun in l. magistratus,ff.de iurisd omni.iud.Doctor Redin de maiest. Principis,in verbo non armis solum,2.par.num.154.quæ opinio communis est.

Sunt tamen supra dicta singulariter intelligenda procedere,quando iudex ecclesiasticus cognoscit de sacrilegio, & iu-

Iudex sæcularis tantum de vulnere, secus si sæcularis iudex incępisset prius cognoscere tam de vulnere, & sacrilegio: quia cum sacrilegium sit mixti fori, in quo vt dictum est, sæcularis Iudex iurisdictionem habet, tunc locus est præuentioni, vt in dict. c. cum sit generale, de foro compet per Ioã. Igne. in l necessarios, § non alias, in verbo, sed cum a plerisque, nu. 35. ff. ad Silan. & in specie tradit Socin. in c. postulasti, nu. 16. de foro compet. Roland. Vallens. cons. 24. nu. 13. vol 2. & ea ratione affirmant, quòd minime poterit postea Iudex Ecclesiasticus contra delinquentem in Ecclesia procedere, nec illum punire, vide tamen quæ infra scribo.

Pœna verò quæ in Hispania contra laicos in Ecclesiasticis publicis tribunalibus imponi solet, pecuniaria est, pro modo & consuetudine regionis, quæ Ecclesiis, pijs operib. & fiscalibus, solet applicari: ꝙ si crimen graue fuerit, vltra dictam pœnam alia spiritualis imponi solet. *Pœna q̃ pro hoc crimine cõtra laicos imponitur.*

In personam. Vide optimè Iacob. Menoch. de arbitr. iud. quæst. lib. 2. cent 4. casu 289. num. 15. a qua absolui non potest, nisi a summo Præsule, vt in c. si quis suadente 17. quæst. 4. de quo Canone meminit text. in c. non est dubium, cum multis sequentibus, de sent. excom. & in c. religioso, & cap. eos, & in cap. cum quis, de sent. excom lib. 6. & in l. 4. tit. 9. par. 3. & quia hoc latius patet, videndus est vltra ordinarios interpretes Martinus Nauar. in manu confess. c. 27. nu. 76. Didac Perez, in l. 1. tit. 3. lib. 1. ord pag 104. & multa circa hoc congerit Petrus Foller. in pract. Canonica 2 pa. c. 17. B

Ex hac sane iniuria clerico illata Ecclesia offenditur, ca. 2. & ibi glo. de foro compet & crimen hoc publicum reputatur, l. si quis hoc genus, C de Episc. & cler. Et remissio iniurię a clerico facta, non nocet Ecclesiæ. ex Abb. sententia, in c parochianos de senten. excomm. In hoc tamen discrimen versatur, ꝙ ante absolutionem impetratam non tenetur offendens realiter Ecclesiæ satisfacere, sed sufficit cautionem præstare: Clerico verò iniuriam passo, ante absolutioné obtentam satisfacere realiter tenetur pro illata iniuria, & demum præstatur cautio fideiussoria de ea pęna siue pęnitentia præstanda quæ ratione criminis perpetrati imponetur, Arch. in c. si quis, de incest. 17. q. 4. Et sic non sufficeret offendentem flectere genua & misericordiam petere, nisi satisfecerit, c. olim, de iniur. Foll. vbi sup. *Ecclesia offenditur ex iniuria clerico illata.*

Sed

Clerici pcussor a iudice ecclesiastico puniatur.

Sed vtrum laicus clerici percussor, possit a iudice Ecclesiastico puniri, vide gl. not in auth. item nulla communitas, in verbo, ab Ecclesia, C. de Episcop. & cleric. quæ tenet, ei a iure permissum esse, sequitur Marāta in speculo aduocatorum 6. p num. 141. col. 3. voluit Bar. in l. 1 nu. 44. C. de summa Trinit. Aufrer in rep. Clem 1. offic. ord. tit de potest. sæculari, super Ecclesi. perso. regul 4. fallen. 26. num 37. Didac. Perez, in l. 1 tit. 3. lib. 1. ord. Quòd verum est, quando iniuria est realis, secus si verbalis, quia cum tunc nullum sacrilegium committitur secundum Syluestrum in summa, in verbo, sacrilegium, in fin. verb. merito, qui uerbalem tantum iniuriam clerico intulit, coram ecclesiastico Iudice conueniri non potest, nisi aliud de consuetudine receptum fuerit, glo. in ca. parochianos, de sent. excommunic. Quia nec tunc habet locum pœna imposita in d. c. si quis suadente, vt latè disserit insignis D. Couar. in lib. 1. uari resolu. cap. 11 num. 5. & tenet glos. cum in casu speciali loquatur, in ca. fœlicis, in verbo, in executione, de pęnis, libro 6. vbi additio ampliat hoc procedere etiamsi qui contumeliam intulit, clericum fugiētem sequatur absq; manuum impositione, ꝙ Ioan And ibi amplectitur, & Ang. in uerbo, excommunicatio. 5. num. 29. Inno. & communis, in cap nuper, de senten. excommun. reprobata glo. contrarium tenente in c. si quis pulsatus, de pę ni. dist. 1. & Abb in d. c. parochianos

Et hæc iniuria clericis illata testib. laicis probari potest, qui adhoc censuris ecclesiasticis possunt compelli, licet in criminalibus causis de iure Pontificio testimonium proferre minimè compellantur: ita tenet Inno illius tex. authoritate innixus, in ca. cæterum de testib. cogend. quem sequitur ibi Guid. Papeus, col. 2. vers. & ideo.

Delictū cōtra clericū, uel in ecclesia commissū an sit mixti fori.

Alij verò censent crimen hoc mixti fori esse, ita ut inter iudicem sæcularem, & ecclesiasticum locus sit pręuentioni, sic seruari testatur Guid Pap. decis. 562. num 3. & ita in parlamento Gratianop. iudicatum fuisse asseuerat Papo, lib. 1. titu. 4 arrestato. 6 licet nonnulli censeant ꝙ uterque Iudex procedere possit, siue delictum in ecclesia, uel contra clericum commissum sit, ad condemnationem, & executionem pœnarum, quæ in vtroque foro impositæ sunt, vt in facti cōtingentia obseruasse refert Ama. de sind. nu. 171. sequitur Iulius Clar. in pract. crim § fi. q 36. uers. sed quæro quid, & in con-

controuersijs forensibus receptum est. Et licet de iuris rigore admittenda esset distinctio, quam supra tradidi, vers. Sunt tamen supradicta, sed tribunalia ecclesiastica minime eam obseruant. Nec mihi displicet imo congruentissimam iudico, quod non obstante temporali pœna, contra sacrilegum imposita, puniatur etiam pœna spirituali, nempe excommunicationis, uel alia ab iudice ecclesiastico, ad condignam criminis punitionem, ut resipiscat, nec deinceps audeat rem sacram offendere, uel in sacro loco delinquere, Doct. in d. c. cum sit generale, de foro comp. Octau decis. Pede. 103 n. 7.

Ad monialem. Vide authorem & quæ ibi adnotaui supra cap. 81. C

Violatur. Adde illud maximum sacrilegium esse, de quo in c. conquestus, de senten. excommunic. quod habet excommunicatos esse sacrilegos, qui effringunt & spoliant ecclesias, quod quidem caput minime eos excommunicat, sed excommunicatos esse præsupponit, & ideo iubet ut denuncientur arg. tex. in cap. pastoralis, § uerum, de appellat. Circa quod est considerationē dignum, quod ad incurrendum illius ca. pœnam duo necessaria sunt, alterum effringere, alterum verò rapere, vel furari. Scribit Abb. in c. fi. de furt. Anto. in 3 p. tit. 24. c. 12. Caiet. in Sum. in verb. excommunicatio. c. 21. Martin. Nauar. in manu. confesso. c. 27. nu. 94. qui ex eo asseuerat, quod qui effringit cruce, m sacrarium, uel alia similia nefanda crimina perpetrat, si non furatur, non incurrit pœnam ibi statutam. Deinde animaduerti debet, quod illud quod in ecclesia illo c. statuitur procedit in monasterijs, hospitalibus, & in alijs locis pijs, Episcopi authoritate consecratis, non verò in alijs, ita not. Abb. in d. c. conquestus, sequitur Nauar. in loco iam allegato. D *Text. in c. cōquestus, de sent. excom. interpretatur.*

Rem sacram. Adde latissimè Iacob. Menoch. d. casu 289. per totum.

VSVRARII. Cap. XC.

1 *Clericus usurarius ipso iure infamia nota afficitur.*
2 *Clericus usurarius ab officio & beneficio est suspendendus.*

PRemisso prius quæ sit vsura, & quando committatur, quod latius digeritur in ordinarijs titulis, ac tractatibus huius materiæ, clericis fuit inhibitum fœnerari, & usu-

& usuras accipere in Conc. Laodic in Canone 5. ubi tamen nulla pœna ob id imponitur. Idem etiam fuit prohibitum in Conc. Carthag primo, in Canone 13. Et sicut clericis nō licet exercere fęnus suo nomine, ita neque alieno, vt in c. sicut suo 47. dist ubi uide in ca. Non licet: Relatum Conciliū Laodicense, de quo supra. Prima se offert pęnarum clerici
1 vsurarij, q † est infamis [a] ipso iure, hoc dicit probari Panor.
a ex text. ibi, in c Inter dilectos, in 3 not de excel. præl. Allegat tex. cum gl in l. improbum fęnus, C. ex quib. cau. infam. irrog Et in §. Porro 3. quæst. 7 Idem scripsera Bald. in dicta l. Improbum, qui etiam dicit, q adhuc post restitutionem
b usurarum, & peractam pęnitentiam sunt infames [b] ad testimonia & dignitates, & hoc præcipit mente teneri. Hinc est q usurarius repellitur ab obtinendo beneficio, ut notat glo. in cap Præterea, de usur & Abb. in dicto cap. Inter dilectos in 2. colum dispensat tamen episcopus, ut ibi per eum, circa beneficium, cum illo qui se correxerit Subest etiam vsura-
2 rijs clericis alia pęna, uidelicet q † ab officio suspendūtur, [c]
c vt statuit in tex in c. Præterea, de usu quoto autem tempore suspendantur, cum tex. non aperiat, uidetur arbitrio Iudicis relictum: sed tex in cap 1. eodem tit. dicit, quòd si clericus detestandis usurarum lucris instat, ecclesiastici officij periculum patiatur: ex quibus verbis Abb. ibi in ultimo not colligit, quòd clericus usurarius debet deponi ab officio ecclesiastico. non tamen meminit dict. cap. Præterea, quod suspensionis tantum pęnam imponit. Alexand. insuper, in cons 72. in. 1. vol. dicit, quòd clericus vsurarius uenit deponendus, & neminem Doctorum refert, sed allegat iura in dicto c. Præterea, & c. Inter dilectos, quorum nullo id probatur, cui vix parcendum censeo, & si solum Cæsarei iuris culturæ vacauerit Host ien tamen (qui breuibus uerbis plura dubia aliquando decidit, quæ tandem moderniores ipsi uerborum phalera ac garrulitate laxarunt) in Summa, de usur. §. fi. vers. Alia a Iudice, unica fere linea, ordinem dictarum pęnarum scripsit. Ait enim. *Vsurarius clericus ab officio beneficioque suspenditur, & si nec adhuc desistat, degradandus est*, vt in dicto c. 1. & 14. quæst. 4. cap. Canonum, & cap. Quoniam, & cap Si quis oblitus. Itaque si clericus desistat a crimine usurarum, degradationis pœnam euadit, & sic intelligit dicta iura, pro quo etiam refert Gofred. Et hunc
in-

intellectum bene sustinet litera dicti cap. 1 dũ dicit, insistat. Facit etiam tex in c. Episcopus, 47. di. Stat ergo ex præmissis pract. pro Iudicibus, vt primò à suspensione incipiant cõtra vsurarium clericum, demum eo se non corrigente, procedatur ad degradationem contra illum. Et sic etiã intelligi potest Concilium Elibertinum in Canone 20 qui clericum vsurarium statuit degradari, per hac verba. *Si quis clericorũ detectus fuerit vsuras accipere placuit degradari, & abstinere*: Quod est relatum in c. si quis, 47. dist vide præterea vndecim pęnas manifestorum vsurariorum quas ponit Syluest. in verbo vsura, fol. 9. in §. Quartò quæritur.

ANNOTATIO.

A Q*Vod est infamis.* Vide Alb. in l. improbum fęnus, C. ex quib. caus. infa. Matthe. sing. 196 & opinionem hanc communem esse testatur D. Cou. lib. 3. var. resolut. capit. 3. numer. 2. quam latè, & eleganter explicat. Ex quo procedit, quòd vsurarius non potest sacris ordinibus insigniri, capit. maritum, 33 distinct. cap. si dictionarios, 46. distinct. Nec poterit eligi seu præsentari ad ecclesiasticum beneficium. cap de Petro. 47. dist. Bertachinus in tracta. de Episcopo. 2. lib. primæ par. q. 33. Cęsar Lamb. de iure patrona. 2. lib. primæ Part. prin. art. 21. q. 9. Poterit tamen Episcopus hanc infamiæ notam abolere ab eo, qui iam pęnitentiam egit, ad effectum obtinendi beneficia ecclesiastica, glos. celebris, in cap. præterea, de vsur. quam esse communem asseuerat D. Couarr. dict. cap 3 num 3 eamque intelligit procedere, quo ad beneficia obtenta, non verò quo ad obtinenda, quæ infames assequi non possunt.

B *Sunt infames.* Adde quòd contrariam opinionem tenuit idem Bal. in l. Cassius, ad finem ff. de Sena. vbi scribit, quòd si vsurarij pęniteant, & vsuras restituant, de æquitate Can. famam recuperant, quem sequitur Fel. in c. 1. col. 12. vers. limita octauo. de prob Matth d. sing. 196.

C *Suspenduntur.* Vide eleganter D. Couarru. dicto cap 3. numer. 3. Et plures alias pęnas contra vsurarios tam clericos, quam laicos infligendas, scribit nouissimè Did. Perez, in princ tit. 2. libr. 8. ord Et quibus probationibus crimen hoc probari debeat lege latè Iacob. Menoch. de arb. iudi. q. lib. 2. cent. 3. casu. 235.

Iudex ecclesiastícus procedit cõtra laicos contractus prohibitos exercentes quos appellant mohatras.

Illud autem notandum censeo, posse Iudicem ecclesiasticum cum Ordinariũ procedere contrà huius sæculi impios mercatores, qui merces vendunt longè suprà iustum pretium prętextu modicę dilationis, accepto interim idoneo fideiussore, vel tuta cautione, & easdem merces vicaria manu per interpositos suæ cupiditatis ministros, & suæ artis & fraudis consortes, mox vilissimo precio redimũt, deinde alijs cariori precio reuendunt: tripliciter peccãtes, & super fęnerãtes super eandem mercem, eodem fere tempore, & hanc barbaricã deprædationẽ, non vsuram vocant, sed mercãtiæ cursum, & fortunã (quæ illis miserrima est) sed verè scelus est & nequitia plus triplo vsura grauior, & detestabilior: Nemo sanè in vera, & formali vsura damnificatur nisi post longũ interuallũ, & diutinum pecuniæ vsum, sed ista præda, ab istis nequissimis hominibus inuẽta, statim absque remedio pauper damnificatur, & deprædatur. Et quod indignius est, hanc nequitiam vt plurimum exercere solent, in cõstitutos in aliqua angustia, & repentina aliqua clade aut miseria afflictos, tantoque audacius & crudelius, quantò própter pecuniolæ subsidio pauper magis indiget, non minus miseria, & clade aliena abutentes quam barbari illi totius humanitatis hostes, qui naufragio eiectos deprædãtur. Cõuicti igitur de hoc crimine, propter contractus annullationẽ, & partis lęsę satisfactionem, grauissimè magis quã simplices vsurarij sunt multandi, quin & grauioribus pœnis pro frequentia, & qualitate cõmissi sceleris puniri debent: appellãtur equidẽ apud Hyspanos huiusmodi contractus, *Mohatras*, Et vtrum dicto moderato rigore possint impunè celebrari, & quæ desiderentur, vt dicti contractus iustificentur, vide egregium Nau. in manuali Confes. c. 23. nu. 91.

Poterunt etiam Iudices Ecclesiastici huius vsurarij crimi nis ratione non solum contra clericos, sed etiam laicos saltẽ quo ad contractus annullationem procedere, qui non seruata forma extrauagantis constitutionis Pij V Pontificis Maximi editæ anno Domini 1568. Quartodecimo Kalend. Februari, Pontificatus sui anno quarto, annuos emunt, non interueniente pecunia numerata, coram tabellione, & testibus Instrumentarijs, ita iudicauit Regius Pintianus Senatus, anno Domini 1583. licet postea vidi multa decreta in contrarium. Ad sedandas tamen, & componendas ferè

innu-

innumerabiles lites, quæ circa Extrau. illam versabantur, Philippus huius nominis secundus, Catholicus Hispaniarum Rex, in Madritio conuentu hoc anno 1587. celebrato, ab horum Regnorum actoribus consultus fuit, vt quid in his controuersijs iudicandum diffiniendumque esset praeciperet. Ipse verò Rex Maximus lege lata quæ prima est, declarauit non esse apud nos moribus receptam, & Sanctissimo Pontifici ab ea Regio nomine esse supplicatum, ideo jam in actionibus forensibus adducenda supplicatione pendente non erit.

Extrauagans Pij V. qua diffiniuit formam cõstituendi annuos reditus iã in Hispania non seruatur

Nec est prætermittẽdum quod quando tractatur de probanda cõsuetudine fœnerandi, non verò priuati actus fœnerationis testes singulares admittuntur, ità tenet Iacob. de Aret qui fuit huius opinionis antesignanus, in l testium. C. de testi. sequitur Bal. consi. 406. col... li. 1. & quod vsura testibus singularibus probetur, tenuit Abb. cons. 81. col. 1. & consil. 113. col. 3. lib. 2. Veron. cons. 3. col. 4. Calder. cons. 5. tit. de testib. & opinionem istam communem esse fatetur Cor. cõs. 91. col. 13. & cons. 134. col. 2. lib. 1. & cons. 247. col. 7. & cons. 34. lib. 2. & Aym. cons. 73. nu. 32. vol. 1. quam ibi nu. 36. verã esse censet, quando cùm testibus singularibus concurrunt verisimiles coniecturę, & cum his consonat Regia lex 4. tit. 6. lib. 8. noui. ord. sola itaque consuetudo fęnerandi testibus singularibus probatur.

Consuetudo fœnerandi testibus singularibus probatur.

Ex quo singulariter consuluit Fed cons. 17. non valere cõstitutionem synodalem Episcopi qua sancitum fuerit, quòd vsurarij manifesti testibus singularibus conuincantur, quẽ Doctores communiter sequuntur teste Abb. in ca. Cum in diœcesi, de vsur. Foller. in pract. Can. 2 par. c. 20. nu. 17.

A MANIFESTIS VSVRARIIS OBLIGATIONES recipientes, eosque ecclesiasticis sepulturis tradentes. Cap. XCI.

1 *Sacerdotes hoc crimen perpetrantes qualiter puniantur.*
2 *Manifestus vsurarius quis dicatur.*

POenaſ in hoc delinquentium est, quod maneant suspensi ab executione officij, donec satisfaciant, ad arbitrium episcopi, & restituant quę receperunt, vt in cap. Quia in omnibus, de vsuris. Hodie verò sepelientes manifestos vsurarios scienter, sententiæ excommunicationis subiacet 1

ipso facto, à qua nullatenus absoluendi sunt, nisi prius ad arbitrium diœcesani episcopi satisfaciant competenter, vt in in Clem. 1. de sepult. Et aduerte ꝗ pœna illius tex habet locum etiã si aliquis de mandato prælati sepeliret talem vsu-
a rarium secundùm Card. ibi, in 3. q. Quis† autem dicatur ma
a nifestus vsurarius,[a] vide Abb. in dict. c. Quia in omnibus in fi. vbi post Ioan. Andr. ibi, in d. c. 1. eo tit lib. 6. dicit, quòd ille dicitur manifestus, qui est notorius de iure, vt quia fuit
b conuictus & condemnatus [b] de vsuris, vel est notorius notorietate facti, vt quia publicè tenet altare paratum, & mutuat omnibus volentibus capere Et ponit etiam idem Abb. alia exẽpla. & vide Card. in d. Clem. 1. in 6. col. 19. q vbi per vnam ferè col. hoc examinat, vbi inter alia dicit, quòd si per constitutiones synodales esset inductus aliquis modus ad hoc quòd conuictus secundùm illum diceretur manifestus vsurarius, ille modus sufficeret Ex quo ego consulerem omnibus episcopis celebrantibus synodum, ꝗ præmissa matura deliberatione cum iuris peritis in vna suarum constitutionum declararent casus in quibus quis esset reputandus vsurarius manifestus, tum vt clerici apertiùs hoc intelligerent, & sic has pœnas iuris propter ignorantiam non incurrerẽt, tùm etiam vt cùm tali declaratione faciliùs homines ab hoc crimine cohiberentur: quod temporibus istis (proh dolor) adeò inualuit, vt neminem ferè iam id committere pudeat. Et in hoc articulo, qui dicantur vsurarij manifesti, vide Syl. in summa. §. 9. versic. Primò autem quæritur.

ANNOTATIO.

A *Manifestus vsurarius.* Vide latissimè Iac. Menoch. de arbitr iud q. lib. 2 cent. 3. casu. 233.

B *Et condemnatus.* Adde quòd iudicis condemnatio notorium efficit, text. in ca. vltim. de cohabi. cleric. & muli. gl. in hoc communiter recepta, in cap. 1. de vsur. lib. 6. Nec prius quis vsurarius manifestus dicetur, etiam si testibus aut alijs probationibus fuerit conuictus, quam a iudice sit per sententiam condemnatus. tradit Fed. de Sen. consil. 64. Abb. consil. 2. lib. 2. & consil. 34. lib. 1. Host. & Abb. in cap. cum in diœcesi, de vsur. Ias. consil. 78. numer. 3. lib. 3. D. Couarr. lib. 3. vari. resolu. capit. 3. numer. 4. Iac. Menoch. d. casu. 233. numer. fin.

FVRES. Cap. XCI.

1 *Clericus huius criminis perpetrator qualiter puniatur, & quibus ex causis statuta pœna augeatur.*

2 *Clericus actione furti condemnatus, infamia labe afficitur.*

FVrtum est de maioribus, & grauiorib. criminibus, vt not. Abb. in c. Cum cõtingat, col. 6. de for. cõpet. allegat tex. in c. Cũ non ab homine, de iud & in § Nunc autem, 26. dist. Et ideò† clericus in furto captus deponitur, 1
vt in c. Presbiter, 81. dist. qui tex. est ex Canonibus Apostolorum & glo. ibi, in verbo captus, intelligit & conuictus per sententiam, confessionem, vel euidentiam rei: & ne aliquibus videatur pœna ista grauis, & tanquam ab Apostolis (zelo illo mirabili quo sanctam Dei ecclesiam fundabant) statuta, illam etiam innouauit, & inflixit Innocentius III. in c. Tuæ, de pœnis, vbi censuit clericos in latrocinijs deprehensos, degradatos à suis ordinibus in arctũ monasteriũ debere detrudi. Host insuper scripsit in Summa, tit de cõdict. fur. in §. fi. clericum de hoc crimine accusatũ, confessum vel conuictum, deponi debere, & in monasterium detrudi, allegando dict. c. Tuæ, & text. in c. At si clerici, §. 1. de iudic. qui de hoc crimine in specie nihil disponit, allegat etiam text. in c. Cũ nõ ab homine, qui de pœna depositionis meminit, & si de detrusione nihil dicat. Et vide etiam Host. in Summa, tit. de accusa. § Quis sit effectus. vers. & gratia exempli, vbi connumerat inter crimina capitalia, & quæ inducunt depositionem, delictum furti. Et quòd pro furto clericus deponatur,[a] notat Io And. in dict. c. Tuæ, per dict. cap. Cùm non ab 2
homine. Host. tamen ibi, vt ipse refert, ponderat verbum, *Latrocinijs*, quia magis delinquit latro quam fur: & sic videtur velle, quòd pœna illius text. non habeat locũ in simplici fure, quod Panor. ibi placet, licèt Host & Io. And. non referat, & ponderando idem verbum, *Latrocinijs*, dicit, quòd ille text non habet locum in simplicibus furibus: & sic quòd licèt clericus pro furto possit deponi, quòd fortè non fiet detrusio post depositionẽ: quia latro dicitur qui de die & cum violentia quandoque delinquit: fur autem noctu, & sine ea. Eundem intellectum dat Host ad dict cap. Tuæ, vt refert, & sequitur Card. de Turre cremata, in ca. Presbyter, 81 di-

 stinct.

stinct. & sic ille tex. non loquitur de furibus simplicibus, qui non sunt corporaliter puniendi, sed de maioribus, & insignibus latronibus, & Aret. in c. Cùm non ab homine, de iudic. col. 9. vers. Aduerte tamen, dicit, quòd text in dicto c. Tuæ, in verbo, *Latrocinijs*, potest intelligi de famoso latrone, qui furca suspenditur, vt in l. Capitalium. §. famosos, ff. de pęnis. Ego verò & si ista nominum differentia præter id quòd videatur probari in l. cũ duobus. § damna. ff. pro soc. & in l. 1. & qđ ibi notant Doct. C. de pęn. & in Auth. Vt nulli iud.
1 §. fi. colla. 9. autoribus etiam latinæ linguæ corroborari possit: Nam vt Calepino placuit, latrones dicuntur, viarum obsessores, & qui publicè, vel per vim furantur: fures verò qui occulta fraude decipiunt, ac noctu furantur, quia tamen secundũ eũ plerumque indifferenter ponuntur, aliter censerẽ considerandũ, videlicet potiùs qualitatem, & quantitatẽ furti, modumque furandi. Quis enim dubitat noctu sine violẽtia grauius posse perpetrari furtum, quam in ipso lumine solis, & cum aliqua vi? præcipuè cùm in Hispania nostra iam consuetudo inualuerit, quòd pro vno magno furto quis pęna
b furcæ plectatur. [b] Nec enim ex eo quòd pontifex in d. c. Tuæ, post depositionem detrusionis pęnam inflixit, sola à latronibus, & nõ à furibus cõmissa facinora punire fuit visus. Post depositionem namque adsignari debet monasteriũ deposito, vbi peccata lugeat, & vlterius illa non committat, vt in ca. Sacerdos, 81. distinct. Cùm ergo nihil nouum statuat, quare Pontificis mens ad latrocinia punienda, & non furta adaptari seu interpretari debet: pręcipuè cùm in Pontificijs constitutionibus, & in ętate illa Innocentij III. qua non sic florebat eloquium Latinæ linguæ, non ità accuratè elegans & propria vocabulorum significatio seruari solebat. Quæ quidem pęna depositionis, & detrusionis iustiùs irroganda est clerico, qui furtum admixtum sacrilegio perpetrauerit. Summè enim offendit clericus, qui plus cęteris debet sacra tueri, & reuereri, si illa violet, aut offendat in eis. Si autem contingat clericũ in obsequio alicuius degentem, furtũ cõmittere: cũ hoc delictum inter furta grauiora annumerari soleat, adeò quòd Io. Faber scripserit in §. Alia deinde, Inst. de publ. iud. quod familiaris, vel seruitor, & iuuans illum suspenditur pro primò furto: tunc iudex ecclesiasticus
c grauiori pęna punire debet [c] talem clericum, quàm si extra
domum

domum eius, cui inseruit, simile furtum faceret. Quis enim domesticos fures valebit effugere, nisi eos seuerior pęna quàm alios a tanto facinore retrahat? In his insuper Hispaniæ regnis ab ecclesiasticis Iudicibus obseruari debere credo ac consulo, quòd sicut per leges regias in locis desertis commissa furta grauius puniantur, sic ipsi clericos talia perpetrantes grauiori corrigant animaduersione. Res enim esset perniciosi exempli ea in clericis non censere grauia, quę in ipsis laicis pro talibus iudicatur. Aliud præterea f[illegible] genus in sacerdotibus super omnia suadeo iudicibus omnibus ecclesiasticis, vt zelo maximo corrigant, quoties videlicet compertum habuerint, quod eorũ aliqui in se detinent, ac habere inficiãtur bona quæ moriẽtes (maximè peregrini) apud ipsos deposuerunt, vt suis hæredibus, vel alijs personis, quibus leges illa dari non prohibent, restituant. Hoc enim grauissimum scelus iudicandũ est: offenditur enim ipse Deus: violatur defunctorum voluntas, cui tantum deferunt etiam ethnicorum leges: læduntur etiam persone illæ quibus deposita dari debebant. Datur prætereà sæpe morientibus occasio, vt malint impęnitẽtes mori, quàm sacerdotibus (quos suspectos habent propter similia) animam cum bonis comẽdare. Degradationem verò de qua tex. in d. c. Tuę, meminit, verbalem, non actualem debere esse, placuit ibi, Io. And. & idem etiam voluit Abb. in c. At si clerici, de iud. col. 13. vers. ad tertium. Et Are. in c. Cùm non ab homine, de iud. col. 11. versic. Addit etiam. Est præterea aduertendum circa pęnã huius criminis, †quòd clericus condemnatus actione furti, efficitur infamis sicut laicus condemnatus in foro sęculari: 2 quia quicunque secundùm leges est infamis, est etiam infamis secundum Canones, nisi reperiatur oppositum statutũ, facit tex in ca. Infames 6. q. 1. & in §. Hic colligitur. 2. quæst. 3. Et tenet hanc generalem conclusionem Felin. in c. Qualiter. el 2. §. Ad corrigendos in 5. colum. de accusatio. Nota tamen quòd si reperiretur clericus condemnatus ad restitutionem rei furto subtractæ, quòd per hoc non fieret infamis: quia potest intelligi quòd fuit actum condictione furtiua, quę non infamat, & nõ actione furti. Et hoc tenet Ana. in dicto c. Qualiter, vbi illud refert. Feli. in d. §. Ad corrigendos in col. 3. licet ipsi non scribant hoc in clericis. Sed ego credo eandem sententiam esse tenendam in eis. Vide præ-

terea in materia huius cap. Pau. de Castro, in Auth Sed nouo iure, C. de seruis fugitiuis, in fine, vbi scribit quatuor species furum.

ANNOTATIO.

A **D**Eponatur. Adde Simon. Maiol. de irregul. libr. 5. c. 28. nu. 1. & Regiam l. 61. tit. 6. par. 1 quæ idē probat. Hæc tamen depositionis pœna imponenda non est, quando furtum est parui momenti, vt scribit Abb. in c. tuæ. de pœnis, Sequitur Greg. in d. l. 61. in verbo, *El furto*.

B *Plectatur*. Adde quod consuetudo hæc iure fulcitur teste Bal in auth sed nouo iure, col. 1. in fine. C. de seruis fugit. & in cap. 1. § iniuriam, col. 2 numero 8. in vsib feud. Sequitur Ang. in l. quod si nolit, §. qui assid ff de ædil. edi. Ang de Ar. in §. ex maleficijs col. 2. num. 5. Insti. de act & in §. 1. Inst. vi bonor. raptor. Ang. in tract. maleficiorum, in parte, vestem cęlestem abstulit, vbi testatur iuxta Bal. opinionem sententia lata se in furem animaduertisse. Abb. in cap. inter alia, numero 31. de immun. Eccles. Hyppol. in l. vnus, §. cognitutum, nume. 79. ff. de quæst. Montal in l. 6. tit. 5. in glo. incip. *Muera por elle*. libro 4. for. Alciat. in cap. cum non ab homine, vltimo not. de iudi. quam esse magis communem opinionem fatetur egregius Menochius, de arbi. iud. q. libro 2. centur. 4. casu 295. nume. 9. quam vsu receptam esse attestatur D Anton. Padilla. in l transigere, nume. 12. C. de transactio. & in superioribus Hispaniæ tribunalibus, quibus seuerius propter publicam vtilitatem, & aliorum terrorem crimina puniuntur, eam admissam esse audio. Sed Bal. opinio pluribus displicet, & contra eam tenuerunt Fulg. Salic. Paul. in d. auth sed nouo iure vbi etiam Cępol. & Guid. Pap. col. fi. & alij quos allegat Do. Couarru lib. 2. var. resol. cap. 9. num. 7. Ioan. de Ana. in c. 1. de furt. col. 5. Ias. in l. 1. col. 2 num. 4. C de precib. Imper. offeren. & in §. ex maleficijs, nume. 12 Institu. de action. August. Arim. in addit. ad Ang. in tract. malefi. in dicto verbo, *Et vestem cælestem abstulit*, col. 5. in fi Anto. Gome. 3. tom. cap. 5 numero 7. & hanc appellat magis communem opinionem eam sequutus Grego. in l. 18. tit. 14. glo. incip. *Matar*. par. 8. pro qua Regiam legem ibi considerat: quam opinionem multis comprobat Iacob. Boulene. in l. capita-

pitalium.§.famoſos,numero 28.ff.de pęn. Roland. Vallen. conſilio 51.numero 43. volumine primo, & ex Theologis Domin. Soto in libro quinto,de iuſtitia, & iure, quæſtione tertia,articul.3.in reſpon.ad 2 argumen.in fine. a qua quidem magis communi,& veriori opinione non auderem recedere], niſi vltra magnitudinem rei furatæ aliæ qualitates aggrauantes interueniſſent.

Puniri debet. Nota quod opinionem iſtam de more reprobat Petrus Foller. in pract.crimin.canon. 2.par. cap.21. numero 9.dicens,opinionem iſtam Fabri,quam hoc loco ſequitur author,eſſe ſine lege.Ipſe tamen libenter authorem ſequor,ea inixus ratione, quod magis delinquat is, cui plus credis,cum credita fide abutatur, & ideo maiori ſupplicio dignus, & cum hæc naturalis ſit ratio, aliam legem quærere,infirmitas eſt intellectus, & opinio iſta moribus,& conſuetudine recepta eſt. C

Libuit ſane ante quam huic capiti finem imponam referre,& memoriæ mandare,quod hodie 8.die Menſis Maij anno 1578.in hoc celeberrimo Complutenſi populo, quo hæc ſcribimus propter maximam temporis ſiccitatem ,ab hinc multis annis inauditam, nam ab vndecimo die menſis Martij,vſque ad præſentem diem totum hoc Tolet regnum cęleſti pluuia caret,propter quod omnes terræ fructus iam iā exiccati pereunt,& vt Deus Opt. Max.tot tantiſque malis, ſceleribuſque noſtris, iuſte iratus ſuos in nos miſericordiæ oculos conuertat: Sacratiſſima corpora Diuorum Iuſti, & Paſtoris patronorum noſtrorum ſolenniſſimo comitatu omnium ordinum religioſorum,Academiæque noſtræ,nec non vniuerſæ Reipublicæ,per populum iſtum præcedentibus crucibus aliorumque Diuorum imaginibus geſta fuerunt.

Sāctorū Iuſti, & paſtoris corpora, propter maximam ſiccitatem publica proceſſione, geſta fuerunt.

SIMONIACI. Cap. XCII.

1 *Huius criminis atrocitas,necnon & pœna late & ſeriosè per totum caput explicatur.*

PRæmiſſa diffinitione,[a] ſimoniæ, quam latius examinat Io de Ana.in rub.eiuſdē tit. in 1.col.delictū iſtud computatur inter grauiora crimina, vt eſt tex.in c.ſi- a 1

de

de purg canon. de quo quidem terribilia verba Pascalis Papa descripsit in c. si. 1. q. 7. videlicet, *quod omnia etiam crimina ad comparationem Simoniacæ hæresis, quasi pro nihilo reputantur.* Vnde Sancti illi Patres Hispaniæ, qui in concilio Toletano VIII. interfuerunt, videntes antiquorum patrũ decreta in extirpatione tanti criminis parum profecisse, præmissis pulcherrimis verbis, quibus hoc eleganter deplorarunt, huic cancroso vulneri ignitum, quod supererat ferrum iniicere decreuerunt (vt eorum verbis vtar) & in Canone 3. sub his verbis, statuerunt. *Vt quicunque deinceps propter accipiendam sacerdotij dignitatem, quodlibet præmium fuerit detectus obtulisse, ex eodem tempore se nouerit anathematis opprobrio condemnatum, atque a participatione Christi corporis, & sanguinis alienum, ex quo illum constat execrabile Christo perpetrasse flagitium. Quod si aliquis extiterit, qui accuset, ille qui hunc ordinem munerum fuerit acceptione lucratus, & suscepto honoris gradu prohibetur, & in monasterio sub perenni pœnitentia relegetur. Illi vero, qui hac causa munerum acceptores extiterint, si clerici fuerint, honoris amissione mulctentur: Si vero laici, anathemate perpetuò condemnentur.* Ideo propter ei⁹ grauitatem aliqua specialia statuuntur in iure, nam in eo
b proceditur per sola signa: [b] & in eius odium admittuntur præsumptiones, vt notat Abb ex tex. ibi in c. Sicut, de simonia. Item admittuntur ad accusandum Simoniacum serui, meretrices, & criminosi, vt in c. Tanta, eod. tit. de quo latius in c. per tuas, el 1. eod. tit. & per Abb. & Doct. ibi. Vnde ex dispositione Alexandri & Innoc III. per noua iura, in eo delinquens perpetuo deponitur ab officio, & beneficio, vt in c. De hoc de simon. & in ca. Cum super, de confess. Si tamen crimen est occultũ, non deponitur, & si ipsi iudici constet, sed pęnitentiam secretam debet iniungere, vt in c. Ex tua, de simo. In correctione tamen, & punitione huius criminis non potest dari certa doctrina, sed secũdum qualitatem simoniæ aliter, & aliter punitur. Quia aliquando imponitur pœna excommunicationis, aliquando detrusionis in monasterium, aliquando spoliationis omnium bonorum, aliquando depositionis, aliquando est pęna centum aureorum, & infamiæ: vt probat tex. & glo. in d. l. 1. ff. ad legem Iuliam, de ambitu. Aliquando imponitur pœna quadruplex, & deportationis, vt patet in d. l. 1. C. ad legem Iul. de ambitu. Ideo vi-

de

de Hoſt.in ſumma eiuſdem tit.in §. qua pęna feriatur, per totum. Et vide Præpoſ in c.presbyter, 1.q.1.in col.fin.verſi. in gl.vbi etiam refert varias pœnas de iure Canonico, quē etiam vide notabiliter diſtinguētem, videlicet an Simonia cōmittatur in ordine,vel in beneficio,& in vtroque:an paſſiuē,vel actiue,& varias etiam pœnas deſcribentem in cap. Statuimus,1.quæſtio. 1.col.1.& 2 Item nota,quod ſimonia commiſſa in ordine ſuſcepto non ſolum non dat executionem,[c] illius ordinis, ſed etiam impedit executionem omnium aliorum,not. Inno.in c.Per tuas,& in c.Tanta,eo.tit. Arch.in cap.Ordinationes.1.q.1.vbi vide Præpo.qui refert & ſequitur eoſdem in principio, qui ponit vnum caſum in quo fallit iſta concluſio : licet ille caſus non eſt proprie caſus fallentiæ,quia in eo ſimonia non fuit commiſſa in ordine,ſed in conſecutiuo ad ordinem,vt ibi per eum.Et ipſam principalem concluſionem ſequitur ſimpliciter in cap.Statuimus,ea.cauſ.& quæſt.in col.1. Hodie tamen per conſtitutiones Modernorum Pontificū deſcriptas in ſupplemento,in verbo Simonia.in fin. Simoniacus eſt priuatus ipſo iure beneficio,vt dicit Felin.in c. In noſtra in 2. corollario in fi.de reſcrip.& idem not. ipſe in cap.3.de reſcrip col.4.referendo ad hoc conſil.Anch. Et vide extrauagantem Pau.II.[d] quæ incipit.Cum deteſtabile,(quæ habetur inter extrauagantes communes,ſub ti.de ſimo.)vbi imponitur pęna excommunicationis ipſo facto, cuius abſolutio reſeruatur Papæ,& quod in beneficijs nullatenus eis ius quæratur, & teneantur ad reſtitutionem fructuum, præter id quod primo innouat omnes pęnas contra ſimoniacos ſtatutas,& eas incurrere ipſo facto decernit.Et vide Sylueſt in ſumma,verbo Simonia,in verſic. Decimonono quæritur,vbi deſcribit quatuor pœnas Simoniacorum: & inter eas meminit de extrauag. Martini V. in Concilio Conſtantienſi.incip. Sacro. Et ibi plura alia refert in propoſito. c d

ANNOTATIO.

PRæmiſſa diffinitione. De qua ſimoniæ diffinitione vide glo. & Doctores in ſum.1. q.1. Abb.in c.nemo nu.6.de ſimon.S.Thom.2.2.q 100.Silueſt.& Summiſtas,in verbo,ſimonia.in princ. Do.Soto lib.9.de iuſti. & iure q.5.artic.1. Franc.Mar. deciſio.544.in princ.in 2.par.Iul.Clar.in pract. A

crimin.

crimin § simonia in prin & omniũ latissimè Guil. Rodoan. in tracta. de simonia 1 par. ca. 2. Et crimen hoc simoniæ de quo in præsenti capite differit author, est mere ecclesiasticum, & ea ratione Iudex laicus nullam in eo cognitionem habet sentit. gl. in c. Cum sit generale, in gl fi. de foro cõpe. quæ opinio communis est, vt fatetur comp. Anan. in c. 1. nu. 9. de Simo. Iul. Clar. d. § Simonia, ver. hoc crimen.

B *Sola signa.* Intellige doctrinam hanc de signis euidentib. & reum ipsum de crimine conuincentibus. gl. fi. in cap. insinuatum, de Simon. quam Doctores sequuntur, vt fatetur Alex de Neuo, cons 64. nu. 2. & sequenti. Clar in d. §. simonia, in fi & vide nouissimam constitutionem Sanctissimi Pij Papæ V sancitam Romæ apud Sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ 1569. fœlicissimi Pontificatus sui anno quarto.

C *Non dat executionem.* Adde tex. in c. præter, § verum. 32. dist. & in c. eos. 81. distin. cap reperiuntur, 1. q 2. Abb. in ca. per tuas. in 2 num. 5. & in cap de simoniaca. de simon. text. & ibi etiam Abb in cap si quis, de simo. Host. in Sum. tit. de simonia. § qua pœna Syluan in Summ. in verbo suspensio, q̃ opinio communis est secundum Couar. in clemen si furiosus in 1. parte relection. §. 1. num. 7 de homi. & Franc. Viui. libro. 2. commun. opinio. opinione 354. Quæ intelligenda est, in propria simonia, quia si alius dat, aut promittit Episcopo, inscio, vel contradicente illo, qui ad ordines sacros est promouendus, non peccat: & ea ratione ordinis recipit executionem, ita tenet Bellam. quẽ refert & sequitur Cardin. Alexandr. in cap. statuimus. & in cap. si quis 1. quæst. 1. Martin Nauarr. in manuali Confess. cap. 25 nume. 68. quid quid dicat glos. in dicto cap. si quis Quod si in beneficio acquirendo simonia commissa fuerit, idque crimen publicum sit, simoniacus est ipso iure suspensus, quo ad se ipsum, & quoad alios, tenet Inn in cap. tanta. de simon. Abb. in cap. accusatum. eo. titu Sanct Thom. & Caieta. 2 2. quęst. 100. artic. 6 Dom. Soto vbi supra allegaui. Licet ab hac opinione recedat Martin. Nauarr. in manu Confesso. cap. 23. num. 110 dicens, nullo iure probari, sed superiorem ipse sententiam amplector, idcirco, si simoniacus ante peractam huius criminis condignam pęnitentiam celebrauerit, irregularitatem contrahit per solum Romanum Pontificem delendam.

dam. de quo lege Villad. de irreg. c. de simoniaco. Coua. d. §. 1. & de pœnis simoniæ tam in ordine quam in beneficio, multa scribit Guiliermus Rodoan. in tract. de simonia. 4. par. c. 11 cum sequentib.

Extrauagantem Pauli II. Adde ꝙ dictæ constitutionis vltra auctorem meminit Felin. in c. de cętero, col. vlt. de re iud. & in c. in nostra, coro. 2. de rescri. Floren in 3. par. titu. 24. c. 65. Roch. de Cur. in tract. de iure patro in verbo, Et vtile. q. 3 Extrauag. Pii V quæ incipit, Cum primum. per quam inuiolabiliter obseruari præcipitur. Circa quam primo notandum censeo, ꝙ nulla Simonia neq; mentalis neq; conuentionalis, si modo alioquin non fuit realis, inducit tituli priuationem ipso facto, nec excommunicationis sniam infligit, nec prædicta Extrauag. Pauli II cõpræhenditur, secundum Romanæ Curiæ interpretationem, quã Rotę summum prætorium iampridem sequi testatur Cassad. decisi. 5. Ludo. Gome. in reg. de trienna. q. 12. D. Couar. in reg. pec catũ. 2. par. relect. §. 8. de reg. iur. lib. 6. Marti. Nauar. in ca. si qñ. 4. excep. de rescrip. & in c. vlt. n 24. de Simon. quidquid reclamet Petrus Rebuf. in pract. benefic. 3 par. tit. de Simo. in resigna. nu. 20. pag. 496. Et licet Petrus a Nauar in tract. de rest. lib. 2. c. 2. nu. 422. aliquibus rationibus opinionem illam euertere contendat, tandem communem, & vsu receptam esse agnoscit, nec ab ipsa audet recedere. D *Interpretatur Extra. cõst. Pauli II Põt. Maxi. quæ incip cũ detestabile.*

Secundò, ꝙ nec locum obtinet, contra omnes, sed solum contra eos, qui Simoniam committunt dando, vel accipiendo, & ideo minimè procedit, nisi in ea Simonia in qua ad opus dandi, & accipiendi peruentum sit, ita ꝙ sola datio precij non sufficeret, nisi eius ratione beneficium conferatur ita declarat egregius Nauar in manu c. 23. nu. 103.

Tertio, ꝙ nullus Simoniacus præterquam in ordine & beneficio, est ipso iure excommunicatus, notat Syluest in sum. in verbo Simon. q. 9 Nullo equidem antiquo iure Simoniacus erat ipso iure excommonicatus, & ius nouum dictæ Extrauagan constitutionis, tantum excommunicationis sentẽtiam ipso iure imponit, contra Simoniacos in ordine & beneficio, & ea ratione ad alios extendi non debet.

Quartò, ꝙ illa verba dictæ constõnis ibi, *In officijs ecclesiasticis*, &c intelligenda & interpretanda sunt, in officijs tan tũ, quæ sunt beneficia, vt in c. de multa, de præbend. c cum

accessis-

accessissent.de constitut. Vnde qui emit aut conducit vicaria spiritualem iurisdictionem habentem, non est ipso iure excommunicatus, nec inhabilis ad ecclesiastica beneficia, cum talis vicaria non sit beneficium vt late congerit Felin. in c. postulasti, de rescr secus autem si Vicaria esset perpetua, quæ est beneficium, vt in cle. 1. de offic. vicar. Nauar. vbi paulo ante allegaui.

Quinto, ꝙ dicta pęna hodie incurritur, si aliquid pro collatione quorumcunque ordinum, etiam clericalis tonsuræ, aut pro literis dimissorijs aut testimonialibus, vel pro sigillo, vel alia quacunque de causa Episcopi, & alij ordinum collatores, aut eorum ministri, etiam sponte oblatum recipiat. Sic disponit sacrosanctum Conc Trid. Sess. 21. c. 1. de refor.

Sexto, quoad hoc vt locus sit pœnis dictæ constitutionis, oportet ꝙ datio præcedat collationem ordinum uel beneficiorum, non vero sufficeret si sequeretur, arg. gl. not in cap. emendari. 1. q. 1. & tradiit Nauar. in manuali confes. ca. 25. num. 68.

Septimò ꝙ licet in emptione, vel venditione pensionis Simonia committatur, non tamen ea excommunicatio inducitur ipso iure, quia dicta Extrauag. constitutio solum excommunicat Simoniacum in ordine, & beneficio. quorum neutrum est pensio, & ea ratione tanquam pœnalis restringenda & non amplianda est: tenet Martinus Nauar. in Manu. d. c. 22: nu. 11. & ita hoc anno 1584. consului.

Declarantur Bullæ Apostol. Pij IIII & Pij V. circa cõfidẽtias loquentes.

Nec circa huius capitis pœnas prætermittendum est, eũ Simoniacis pœnis illaqueari, qui in cõfidentiam (vt vocat) beneficiorum fructus aut pensionum acceperint, est quidem hoc turpissimum genus depositi, nẽpe vt si quis beneficiũ, aut pensiones alieno nomine recipiat, ꝙ genus criminis cũ ad Simoniacam prauitatem spectet. Pius IIII. necnon Pius V. Sanctissimi Pontifices, per Bullas suas circa hoc promulgatas, grauissimis pœnis puniendum curarunt. Nimis equidem in Romana Curia labes hæc irrepserat. Ideoq; etiam Episcopi: Patriarchæ, vel Cardinales hoc crimen committentes, ab ingressu Ecclesiæ arceantur, quam si ingrediantur, irregularitatis labe contaminantur iuxta tex. in c is cui, de senten. excommuni. lib. 6. Inferiores verò excommunicationis Papalis sententiam ipso facto incurrunt, vt patet ex Bulla Pij IIII. ann. 1599. & Pij V. anno. 1569. sunt sanè (ut ibi sanci-

sancitum est)qui sic delinquunt inhabiles ad omnia alia beneficia,& solis præsumptionibus,testibusq;,singularibus,in criminis huius detestationem probatio, ad dictam pœnam infligendam fieri potest.

Et non solum dicta Simonia,ex titulo confidentiæ committitur ex parte conferentis,resignantis, & præsentantis, sed etiam mediatoris,& recipientis eo modo beneficium, vt decretum fuit a Pio V.dicta constitutione ann.1569.quæ ab illo anno promulgata est.

Perpetratur sane crimen hoc multis modis, scilicet si qs resignet beneficium alicui,paciscendo ut pensio sibi soluatur,sine Pontificis consensu.

Vel si quis nolens ad ordines sacros promoueri,ut beneficium requirit,vel nolens adstringi ad residētiam, resignet in alicuius fauorem,sine prædicto assensu.

Vel criminosus,aliquo modo irregularis, beneficium resignet,ut obtenta postea dispēsatione ab irregularitate,idē beneficium recuperet.

Vel si quis beneficium vacans impetrauit,eo pacto & lege imposita,vt ad mandatum alicuius sit dimissurus, vt alii conferatur.

Vel si quis potestatem habens conferendi, præsentandi aut instituendi in beneficio,contulerit,præsentauerit, instituerit, vt de fructibus aliquid sibi,vel alijs conferatur.

Vel si quis ad effectum litis pendentiæ super beneficio, alicui dignitate vel potentia superiori resignauerit,ut obtēta victoria alteri resignetur,aut sibi restituatur, qui casus sunt notabiles, & ante quam dictæ extrauagantes emanarent erant frequentissimi, circa quos & alios lege Simon. Maiol.de irreg.lib.5.c.45.

AC PERIVRII. Cap. XCIII.

1 *Sacerdos propter hoc crimen periurij ab ordine & beneficio est deponendus.*

2 *Qui promissionem interpositione fidei vallatam fregit, an ordinaria pœna periurij sit puniendus.*

3 *Clericus propter periurium an sit ipso iure beneficio priuatus vel per sententiam priuandus.*

4 *Collatio beneficij periuro facta,an sit nulla ipso iure.*

Propter

1 PRopter † periurium poteſt quis deponi ab ordine &
beneficio,ut eſt tex.in c. presbyter, 81. diſt. qui dicit,
quod presbyter aut diaconus captus a periurio depo-
a nitur,[a] ita notat Abb.in c querelam,de iureiur in 2.notabi
li,qui hoc dicit probari in c.cum non ab homine, de iudic.
& dicit facere tex.in c.ſi quis epiſcopus 50.diſtin Et notat
idem Abb. in d.cap.cum non ab homine.in 4.not ex quo di
cit Cardin.Iacobat.in tracta.de concilio in lib. 2.art.5.colũ.
2.quod quando vocati ſunt ad concilium generale illi qui
iurauerunt ſecundum formam c. Ego enim. de iureiuran. ſi
non ueniunt poſſunt deponi a ſuis dignitatibus, quia ſunt
periuri,& periurium inducit pœnam depoſitionis. Et quod
propter hoc delictum remoueatur quis a beneficio, notat
2 idem Abb.in c 2.in 1. nota.de reſcr. † Quod extende in cle
rico qui fregit promiſſionem vallatam interpoſitione fideĩ
b quia talis eadem pœna punitur,[b] tenet Ioan. And. & Hoſt.
cap querelam,ne præla.vices ſu. Abb.in dicto capit. quere-
lam,de iureiurando. Quos ſequitur Ang.in Summa,in uer
bo periurium,in §.11.licet Archid.Anton.& Card. teneant
contrarium in locis ibi relatis. Et hanc etiam opinionem
Hoſt. & Abb.ſequitur Felin.in dicto cap. querelam , in co-
lumna penult.licet contrariam opinionem dicat benignio-
rem. Eandem etiam ſequitur Ioan. de Selua,in tract. de be
neficio,in 3.parte principali,in quæſtio 3. Vide tamen Ioã-
nem Staphileum,in tract.de gratijs & expectatiuis.fol. 28.
verſ.Tertiò periurus,vbi dicit,ꝙ pęna priuationis non ha-
bet locum in eo,qui venit contra fidem promiſſam qui ſo-
lum allegat Rotam,deciſ.134.incipienti:Nota ꝙ poſito, in
3 antiquis.ꝙ dicit eſſe notandum. Et aduerte † quod periu-
c rus non eſt priuatus beneficio ipſo iure,ſed priuandus,[c] vt
ſentit Abb.poſt alios,in cap.2.de reſcrip. ubi uide Felin.in
4.colum. qui refert alios idem tenentes , & dicit hanc eſſe
communem opinionem:licet Barb.ibi teneat contrarium ,
imo quod ſtatim ſit priuatus,cuius fundamenta ipſe refert
& ſoluit , & contra eandem communem opinionem tenet
idem Barbat.in d. c cum non ab homine,de iudi.in colum.
2. per tex.in dicto cap.querelam quem coniungit cum alijs
iuribus contra Abb.ibi. Qui tamen ſibi contrarius in rub.
de iureiur.in clemen.in colum.5.ſequitur communem opi-
nionem prædictam ſequendo Card.in dicto cap.Querelam,

vbi

vbi illam tenet.& vide eundem Felin.in cap.ex parte.lo 1. de rescrip. 1.col.Et hanc etiam opinionem dicit esse communem Ioan.de Selua,vbi supra.& vide Petrum Rebuf. in tracta.de pacificis possessoribus, in pagina 37. colum. 2.vbi dicit,quod licet opinio quod periurus non est priuatus ipso iure,sit communis:tamen opinio contraria potest sustineri in puncto iuris,& respondet ad aliqua fundamenta contraria,quia plura cumulat in proposito, transcribendo fere dicta per Fel.in d.c.2. Item notat quod collatio beneficij facta periuro est ipso facto nulla,not Abb.in d. c.querelam.Sequitur Ang in Sum.in verbo,periuriū § 12 Contrariam tamen sententiam tenet Cardin in d.cap.querelam,cui adheret Felin.ibi,in colum.3. quam etiam conclusionem videtur tandem tenere idem Felin in cap.2.in colum. 3 de rescriptis licet prius in colum.præcedenti plura retulerit pro contraria opinione,videlicet quod collatio facta periuro, vel alias criminoso,est nulla. Et vide eundem latissimè de hoc scribentem in cap.ex parte,el 1.de rescript.col. 2.num. 2.Et vide Ioan.de Selua,ubi supra:& vide Petrum Rebuff. vbi supra,in pagiua 39.colum. 2. vbi tenet quod † collatio facta periuro est nulla, [d] & refert aliquos doctores ad hoc, quod tamen intelligit,quando quis esset per sententiam cō demnatus & declaratus periurus.& postea fieret eidem col latio:& dicit quod Papa non dat priuationem pro periurio, nisi sit periurium iudiciale,allegat regulam Alexan. Papæ VI in rubr.de signatura gratiæ. Et vide Ioan. Staphileum, in tracta.&loco supra allegatis,vbi dicit, ꝙ signatura non dat priuationem beneficiorum pro periurio, nisi sit iudiciale. 4 d

ANNOTATIO.

D *Eponitur*. Vide Regiā l.61.ti.6. par.1. Nec iniuria quidem clericus periurus tam graui pœna plectendus est cum crimen periurij grauissimum & detestabile sit *Nō perjurabis in nomine meo*, ait Dominus Leui.19.& Matth cap.5. & alibi, *Ero testis uelox maleficijs, & periurijs*. Malach.3. & Zachar.cap.5.inquit. *Maledictio commorabitur in domo iurantis in nomine meo mendaciter, & cōmorabitur in medio domus eius, & consumet eā, & ligna eius, & lapides eius*. Admonet etiam ferè gentiū quæ Deū aut aliq̄ religionē habuerūt cō- A *Nota in periurij detestationem*.

sensus, non peierandum, ne vindicta Dei sequatur, vt anti-qui etiam Ethnici prodiderunt. Nemo, inquit Plato. lib. 11. de legi. *Deo inuocato mendacium dicat, aut decipiat, aut adulterare Verbo uel re quicquam audeat, nisi Deo, Velit odio esse, cui quidem primum odio est, qui falso iurans Deum paruipendit.* Quod videtur Aristot. voluisse in Retho. ad Alex. vbi agit de iureiur. dum ait. *Nemo Vellet peierare cum diuini supplicij metu, tum dedecoris apud homines.*

B *Eadem pœna punitur.* Vide quæ scribit D. Couar. in cap. quamuis pactum, 1. par. relectio. §. 2. nu. 2. de pact. in 6.

C *Sed priuandus.* Adde glo. & Doctores in ca. querelam, de iureiur. gl. in c. quicunque, 9. q. 1. & in c. illud, de excessibus præla. Abb. in c. 2. de rescrip. quo loco opinionem istam communem esse fatentur, Deci. & Ripa, idem asseuerat Cæsar Lamber. de iurepatron. 2. par. 2. libr. q. 9. art. 15 eandem veram esse censet And. Alciat. in c. cum non ab homine, de iudic. & esse magis communem opinionem fatetur Ludo. Gomes. in §. Item si quis, num 28. Insti. de actioni. Iul Clar. in pract. crim. §. periurium, in princ. ver. Item clericus, & eam sequitur Franc. Mar. decisi. 667. nu 3. in 2. par. Nota tamen singulariter, q licet periurius non sit ipso iure beneficio priuatus, superior tamen benè potest supersedere, & non admittere renunciationem beneficii ab eo factam, donec causa criminis diffinitiue fuerit iudicata. Do. consi. 105 col 2. sequitur Probus in addi. ad Ioan. Monach. in c. ad Apostolicę. de re iud. lib. 6. nu 12. Quæ quidem opinio (ut liberè dicam quod sentio) mihi nunquam placuit, si enim clericus periurus, vel homicida, vel alius, quousque priuetur iure retinet beneficiũ, & fructus suos facit, sicut si nullum crimen cõmisisset, & iuris amissio per sententiã est infligenda cur igitur iuri q habet, non poterit renunciare? certe nulla rõ in contrarium excogitari potest. Ideoq; sententia priuationis, post renunciationem lata nullius momenti est, cum iã clericus beneficio careat Rota in nouis decis. 491. Lud. Gom. in reg. de annal. q. 42. D. Couar. in clem. si furiosus, 2. par. §. 3. nu. 7. de homic. & vide quæ scribo infra c. 94. litera A.

Clericus propter periuriũ nõ est ipso iure beneficio priuatur.

Superior an possit non admittere beneficij renunciationem a periuro factam.

Excusabitur clericus ab huiusmodi pœna si probet periurium, absq; dolo commissum fuisse. Bald. in l. obseruari, §. proficisci, col. 3. ff. de offic. proconsu. quam opinionem communem esse fatetur Ias. in l. videamus, in prin. ff. de in litem iuran.

Periuriũ absq; dolo cõmissum non punitur.

Iuran. Cagno in l si qs maior. n. 185. C de transa. vbi Claud. nu 41. sequitur Auend. de mand. R. 2. par. c 27. nu. 10.

Nec qñ ppter difficultatē iuramentum neqt adimpleri.

Similiter clericus a dicta pęna immunis redderetur, propter difficultatem adimplendi iuramentum gl. not. per illū tex. in c. breui, in gl. 1. de iureiur quam esse communiter receptam fatetur Gom Ari. Hispanus. in l 65. Tauri. n. 30. Iul. Clar. in pract. crim §. periurium, & plures alios casus in quibus quis a reatu periurij excusatur scripsit Petrus Auendanus vbi paulo ante allegaui.

Laicus periurus ab ecclesiastico iudice punitur.

Nec illud est prætermittendum quod non solum clericus ob crimen periurij, a suo ecclesiastico Iudice cōdignis iuris penis puniri debet, sed etiam laicus, cum crimen hoc mixti fori sit. ita scribit Ioan. And in c. licet, de iureiur. lib. 6. sequitur Alex. in addi ad Bar. in l. omni nouatione, C. de sacros. Ecclesi. Guid. Pap. consi. 29. Couar. in 4. Decretali. 2. par. c 6. nu. 20 & est communis opinio forensi vsu recepta.

Beneficiū ecclesiastici collatio per iuro facta, an teneat.

D *Nulla.* Adde tex optimum in c. accedens, de accusa. Dec. in c. dilecti, col. 2. de excep. Nicol Mill. in repertor. in verbo, periurius. Capell. Tholos. q. 17. quam opinionem communem esse fatentur D. Couar. in d. ca quamuis pactum. in 1. par. relect §. 7. nu. 3. Cæsar Lamb de iure patro. 1. par. lib. 2. quæst 9 artic. 15 Iul. Clarus, dicto §. periurium, versic. itē clericus, quam insignis Couar. dicto §. 7. dupliciter limit. Primo, quando infamia quæ ex periurio oritur esset notoria: Secundo quando collatio beneficij periuro facta fuerit, authoritate literarum Apostolicarum ad beneficia, quem vide, quia huius rei rationem adducit.

FALSI TESTIMONII REI. Cap. XCIIII.

1 *Clericus, qui falsum dixerit testimonium, punitur depositione & detrusione in monasterium ut ibi tanti sceleris pœnitentiam agat.*

2 *Clericus, qui coram iudice laico falsum dixerit testimonium non potest ab eo puniri.*

PResbyter † aut Diaconus dicens falsum testimonium ab officij honore depositus, in monasterium detrudatur,[a] ita censuit concilium Agathense, vt Gratianus tradit in c. Si episcopus, 50. dist vbi vide Præpos. intelligentem illum text. quando clericus est de hoc crimine directe 1 a

accusatus & conuictus, vel in iure confessus: secus autem si non constat de illo via directa, sed incidenter, videlicet quãdo contra clericum in testem productũ probatur exceptio falsitatis, quia tunc non debet deponi, nec etiam propter hoc infamari, sed tantum repelli a testimonio. & vide Host. in Summa, de accusat. in §. quis sit effectus, versi. Et gratia exẽpli, vbi hoc crimen falsi testimonij commemorat inter crimina capitalia, quæ inducunt depositionem: & hoc procedit siue in ciuili, seu criminali causa clericus dicat falsum testimonium, secundum Card. de Turrecremata, post Hugo. in c. Presbyter, Diaconi. 5. q. 6. qui tex. est. §. c qui iuxta, eiusdem causæ & quæstionis, quod etiam uoluit Archi. ibi. Ego vero in hoc artic. maximè considerandum censeo qualitatem causę, in qua clericus falsum testimoniũ dixit, grauius enim est puniendus clericus, qui in causa criminali falsum testimonium dixit, quam qui in ciuili, & in ipsis criminalibus causis grauius, sed damnum fuit subsequutũ ex suo testimonio, quam si non, considerata qualitate damni vel iniuriæ illius contra quem deposuit. In his præterea regnis,
b quibus ex lege eorum [b] imponi debet testi falsum deponẽti eadem pęna, quæ imponeretur accusato, si verum esset delictum de quo impetitur: Multum debent iudices ecclesiastici aduertere, ꝙ grauius quã alij punire debent clericos in hoc deliquentes, cum videant tam grauiter puniri laicos in similibus, & istud delictum graue sit in oculis populorum
2 huius regni. Quando † autem clericus dixit falsum testimonium coram Iudice sæculari, verior & communior opinio
c est, ꝙ non possit puniri per eum, [c] neque principaliter, neq; incidenter, vt voluit Host. cuius opinionem tenet Ant. post Inn & Io. And. in c. Verum, de for. competẽ. vbi vide Barba. col. 10. cum duabus seq. & Ioan And. in c. At si clerici, de iudi. & communiter Canonistas in c. Dilectus filius, de pęna & in c. 2. de crim. fal. vbi per Ana. post alios & hanc opinionem sequitur Matth. de Affli. in decis. Neapol. decis. 230. in
A cip. Fuit per relatorem.

ANNOTATIO.

Nota in falsi testimonij detestatione m.

DEtrudatur. Adde ꝙ sacri Apostolorum Canones sacerdotes falso iurasse deprehensos sacra dignitate priuant, ut habetur in Can. 24. in Canon. Apost. & vide Abba

in

in c. 1. de crim. fal Dom. Couar. in c. quamuis pactum, 1. par. relecti. §. 7. nu. 6. de pact. lib. 6. Quæ quidem pœna iustissimè sacris Canonibus contra clericum falsi criminis reũ inflicta fuit, cum crimen hoc grauissimũ sit, & detestabile, Deũ enim citare in testem mendacij, nefandum scelus est. vt ait Philo. lib. decalogo. & ut inquit Isidorus lib. 3. de summo bono testis falsidicus tribus est personis obnoxius. Primum Deo, quem peierando contemnit. Deinde iudici, quẽ mentiendo fallit Postremo innocenti, quem falso testimonio lædit. Hinc Solomon immanitatem sceleris demonstrans scribit, Prouer. 6. *Testem fallacem odit Dominus*. Et huius criminis atrocitas, ex eo nostrorum traditionib. liquet. Nam generalis Principis criminum remissio falsitatem non abolet, Bart. in l. Lucius, ad finem, ff. ad Sena. consul. Turpil. Hypp. rub. ff de fal. nu. 12. quo loco scribit, Quod licet quãdo reus alicuius criminis, qui ad supplicium ducitur, si ei Cardinalis obuius fiat liberari debeat: non tamen falsarius. Ang. vero in §. iniuriam, in auth. de nupt. scribit, falsitatem homicidio detestabiliorem esse. Lucas de Penna, in l. milites, col. 4. C. de digni. lib. 12. fatetur nobilitatem ex crimine isto pdi.

Falsitas si nociua non est, pœna ordinaria non punitur.

Excusabitur clericus ab huiusmodi pœna, quando falsitas nociua non est, quo casu in hoc falsi crimine pœna imponi debet: ita videtur sentire gl. in l. damus, in verb. priuatas, C. de fals. & in c. quanto, de iureiuran. Bart. in l. 1. §. vlt. ff. de fals. Cor. consi. 182. col. penul. lib. 4. & eruditissimus Rolan. Vall. cons. 38. nu. 22. & 44. & lib. 1. & alios eiusdem sentẽtiæ refert Hyppo. in l. 1. §. præterea. num. 14. ff ad leg Cor. de Sicar Sed verior est contraria opinio, quod saltem extraordinaria pœna sit imponenda. Ita Bal. in l. 1. n. 2. C. de sepulch. viol. Vanti. in tract. de nulli. lit. quoties & intra ꝙ tempus. num. 62. Afflict decis. 21. nu 13. quam opinio. communem esse fatetur Hyppo in §. præterea nu. 23. Iacob. Menoch. de arbi. iud. q lib 2. cent. 4. casu 309. nu. 22. eandem magis communem appellat Lud. Bologni con, 30. col. pen. Plotus quĩ multos eam tenentes allegat in tract ne in litem iur. § 43. nu. 15. & eam communem dicit. Iul. Cla. in pract. cri. §. falsum, versi. Item excusatur.

Nec quãdo falsitas circa accidentalia cõmittitur

Secundo excusabitur clericus, ab huiusmodi ordinaria pœna, quando falsitas circa accidẽt alia causæ ppetrata fuit, ita sing. tenuit Iac. Butr. in l. Lucius, vbi Ang. ff. de his q no. infam.

infam. Bar. in l. si ex falsis. num. 10. 2. lect. C. de transact. Specu. in titu. de teste §. 1 versi. Item quod aliquid. Addi. Bart. in l. eos, colum. 2. ff de fals. Deci in l. 1. §. creditum, nume. 7. ff. si certum pet. & in c. licet causam num. 22. de probat. Ias. in l. 2. nume 22. C. de bon. possess. secun. tabu & in l si duo. §. idem, ff de iureiuran. Hippol sing 76 & in. l. 1. §. præterea, ff. ad leg Cor. de Sicar. Cur. iunior, consi.. 22. num. 8. Socin. iunior, consi. 31. nume. 28. Grammat. decis. 43. nume 4. & decis. 60. num. 46 Iacob. Menoch. de arb. iud. quæst. libro 2. centur. 4. casu 306 & est communis, & receptissima opinio, vt colligitur ex Hippol. consi. 70 num 11. Iul. Clar. in pract. crimin §. falsum, vers. sed quid si testis.

Falsitas sine dolo pœna ordinaria non punitur.

Tertio ab hac ordinaria pena clericus erit immunis, quãdo falsitas sine dolo commissa fuerit, nempe per errorem: quia falsitas non committitur sine dolo, l. nec exemplum, l. si quis Decurio. C. de fal tradunt omnes, in cap. cum Ioannes, de fide instrumen. Paris. consi. 169 num. 56. & 60 lib. 4. Ioan. Bapt. Plottus, in dicto tract. de in litem iur §. 43 nu. 15. quam asseuerat esse communem opinionem Socin. iun. consilio 39. num. 83. lib 2 Et in dubio præsumendũ est falsi crimen a clerico commissum minimè fuisse, quando causa aliqua non interuenisset, vt eleganter responderunt Soci. sen. consi. 227. colum. 1. lib. 2, Aymon, consil, 75. num. 14. Quod omnibus criminibus commune est, ad tollendam, vel inducendam criminis suspicionem, si causa defecerit, vel ea interuenerit. l. verum. ff. de fur. cap. occidit, 23. q. 8. Huc pertinet Ciceronis locus in oratione pro Roscio Amerino dum illum defendit, quod parentem non occiderit, causam considerat, & his verbis vtitur. *Nam vt illud incredibile est, mortẽ oblatam esse patri a filio sine plurimis, & maximis causis: si hoc verisimile non est, odio fuisse parenti filium, sine causis multis, & magnis, & necessarijs.* Et idem Cicero in oratione pro M. Cęlio ita scribit. *Quæ fuit causa quamobrem isti mulieri venenum vellet dare Cælius.* Et paulo post. *Credibile est igitur tantum facinus nullam ob causam esse commissurum?* Accedit etiam egregia eiusdem Ciceronis sententia, in oratione pro Sexto Roscio cuius verba hæc sunt. *Sic enim vita hominum est ut ad maleficium nemo conetur sine spe atque emolumento accedere.* Nec ab hoc alienus est celebris Aristotelis locus lib. 2. Rhetor. qui sic loquitur. *Alius locus est a causa:*

fuit si causa extiterit, factum esse dicatur, si non extiterit, non esse factum. Nam simul causa est cum eo cuius est causa, & sine causa nihil est.

Quarto pœna ordinaria imponenda est, quando iudicio ordinario, & mediante accusatione proceditur, secus si per Inquisitionem procedatur, quia tunc arbitraria pena est in fligenda. glo in l. nullum, C. de test. pract. Pap. in forma iur. test. in gl. verbo, falsitate, num 4. D. Couar. in c. quamuis pactum, 1. par. relect. §. 7. nu. 5. de pact. in 7. Iacob. Menoch. d. libro 2 de arb. iud. q. cent. 4. casu.

In crimine hoc cum per Inquisitionē proceditur ordinariæ pęnę locus nō est.

Quinto minime locus est pęnæ ordinariæ, quando clericus falsum testimonium dixit, non interposito iuraméto, ex Bal. sent. consi. 106. vol. 1. Ang. consi. 194 col. 2. in fi. Rober. Maran. in Spec. aut. a duo. in par. inci. sextus actus qui emergit in iudicio. nu. 21. Plotus. d. § 43. nu. 10. sed opinioné contrariam, quod falsi pęna imponenda sit, quando falsum cómittitur absque iuramento, tenuit Bar. in l. si quis legatum, num. 3. ff. d. fals. quam opinionem communem esse fatetur Alex. in l. edi. §. cum autem. nu. 6. ff de eden. Cur. sen. in tracta de testi. conclus. 15. nu. 34. Iul. Clar. lib 5. recept. sent. §. falsum. vers. tu scis quam ipse libenter sequor.

Nec quādo falsū testimoniū absque iuramento profertur.

Ex lege eorum. Est equidem de hac re Regia l. 83. Tauri, quod iuri communi consonum est, l. 1. §. præterea, vbi late Hippol. ff. ad leg. Corn. de sicar. quam tanquam sing. allegat Corset in sing. in verbo, testis falsus. l. qui falso. vbi glo. ff. de testib. cap. satis, 33. quæstio 5. cap. hæc imago, ibi. Et diuinis legibus prius sancitum fuit Deuteron. cap. 18. & Dan. 13. tradit latissime Bal. in l data opera. nu. 20. C. qui accusare non poss. Ias. in l. etsi legibus, num. 6. C. si contra ius vel vtilit. publi. & in l. Diuus, ff de re iud. Boss. in tracta. rerum crimi. tit. de fals. num. 138 & 169. Hippo. Mars. in l. qui falsam, in fine. ff. de fals. sic sane in sacris tribunalibus sanctæ Inquisitionis falsidicus testis talionis pœna punitur. Iacob. Septim. in catho. instit. c. 62. nu 33. vbi allegat instructionem 4. Toletanam. Idem Enchirid. Inquisit. tit. 28. vbi. num. 3. allegat constitutionem Papæ Leonis X. qua decretum est, testem falsum, qui innocentem opprimere tanquam hæreticum voluit, curiæ sæculari relinquendum esse. Vrget equidem maior ratio in crimine hæreticæ prauitatis, vt talionis pęna imponatur, quam in alijs criminibus, cum in eo testium nomi

na non publicantur, in c.fi. de hæret. in 6. & datur maior ansa ferendi falsum testimonium. Quæ pœna locum habet, et si accusatus non fuit punitus, nam illud præter testis intentionem contingit, & est veluti per accidens, quod non mutat naturam subiecti, l. naturaliter, §. apum ff. de acquirendo rerum dom. not. in terminis Io. Rojas, in tract. de hære. 2. par. 8. assert. nu. 160.

In Romana quidem Curia supremus, & generalis sacrosanctæ Inquisitionis Senatus, minime consueuit testes falsos sæculari Curiæ tradere, sed alijs pœnis eos punit, vt testatur Franc. de Penna, ad directorium Inquisitorum, 3. parte, Scho. 128. pag. 252. & ipse asseuerat, quod quando talis casus euenerit, inferiores Inquisitores inconsulto supremo Inquisitionis Senatu, non debent testes falsidicos qui grauiter nocuerunt, Curiæ sæculari puniendos relinquere. Itaq; si testes falsi de vera, & formali hæresi, contra aliquem deposuerũt, qui vt hæreticus negatiuus combustus fuit, & eius bona fuerũt publicata, si Inquisitores pro tam graui crimine existimauerint, ad condignam punitionem, & criminis vindictam, testes sæculari curiæ tradendos: oportet vt consulant generalem senatum Inquisitiones, quia tã grauis pœna absque expressa lege Canonica prætextu cuiuslibet opinionis huius, vel illius Doctoris, facile imponenda non est, quia decretum illud Leonis X. Pontificis Max. non est vbique receptum, nec velut lex vniuersalis obseruatur. Quod si ipsi propria authoritate eos punire decreuerint, pena perpetui carceris, aut condemnatio ad triremes erit imponenda, productis prius tanti criminis reis, in publicum spectaculum, coram quo eius facinus publicetur. Ita Eymericus in 3. par. Director. Inquisitorum, in 12. modo processum fidei terminandi, nu. 109. pag. 339. col. 2.

Testis falsidic⁹ quib. pœnis in sacrosãcta Inquisitionis tribunalibus puniatur.

Quibus assimilari possunt illi testes, qui licet non de formali hæresi deposuerint, grauissimum & irreparabile damnum intulerunt, horrendaque facta, vel dicta contra aliquem falso affirmarunt, ex quibus vehemens hæresis suspitio orta fuit.

Quod si testes leuiter nocuerint, mitiori pena arbitraria plecti solent. teste Zanchino in tract. de hæret. [c] cap. 14. Quæ frequentissime ea imponi solet, vt infami tegumento induti, in publicum spectaculum, vel fidei actionem producantur,

c

cantur,

cantur & eorum crimine publicato fustib.cęsi,vel in triremes,vel in exilium,prout qualitas commissi criminis postulauerit,mitti solent Siman.d.tit.62.nu.91.

Et qđ de testib. falsis scripsimus, locũ obtinet in illis qui donis,precibus,aut precio,testes vt falsum testimoniũ proferant corrumpunt,imo plus delinquere isti videntur, quia prius habent nocendi animum.Idem in eo qui mandauit l. is damnum,ff.de reg.iur.ubi Dec.Cagn. & alij interpretes. Siman.d.tit.62.nu.96.

Non possit puniri per eum. Adde Bar.in l. D. Pius.ff.de fals. Paul.de Cast.in l.nullum,C de test.quam opinionem communem esse testantur Cur.iun.in l. 1.nu.23.ff.de iud. Ioan. Long.in repet.l.Imperium,nu. 142.ff. de iurisd.om.iud.Rolan.a Val.qui multos allegat,cons.12.nu.48.vol.2 Capic.de cis.2.nu.13.Dom.Couar.in pract.q.c 18.nu.8.Dom.Anton. Pad.in l.transigere,nu.112.C.de transa.Boss.in pract. crim. tit.de fals.num.10.Iul. Clar.in pract crim.§.fi.q.34.vers. sed hic quæro,& hanc opinionem magis communem esse testatur Mar.in Spec.aur.aduoc.6.par. in 12.actu.nu.4. & Matt. de Afflict.dicens eam tutiorem esse decis. Neapol.230. Io. Grac.in reg.& fall.reg.9.nu.6.Quamuis glo.Cin.Bal.& Sali.in d.l nullum,contrariam opinionem professi fuerint; & Feder.consi.93. eamque apud Gallos seruari testatur Guil. Bened.in c.Rainutius de testa.in verbo, & vxorem nomine Adelasiam.nu. 434.Sed nostri authoris opinio verior est,& communior,& sequenda. Quam vltra supra allegatos communiorem opinionẽ esse profitetur doctissimus Doctor Didacus Sahagum qui in inclita Salmanticensi Academia vesperorum cathedrã iuris Pontificij magno cum nomine moderatur,in elegantissima illa & omnib.numeris absolutissima relectione tex.in c fi. de sequest.nu.91. bene tñ poterit secularis Iudex in ciuili cã cognoscere,de falsitate,q̃ coram eo clericus cõmisit,non equidẽ ad effectum puniẽdi ipsum, sed tñ expediẽdi causam,quæ corã ipso controuertitur,ꝙ oẽs fatentur,vt asseuerat D. Couar.d.c.18.in vltimis verbis.

C Clericꝰ falsũ testimoniũ proferẽs corã Iudice seculari ab eo puⁿiri non potest.

SI autem laicus falsum testimonium coram iudice ecclesiastico protulerit,poterit ab eo necnõ a seculari iudice puniri, inter quos locus est præuentioni, ita tenet Matth.de Afflict. decis. 219.vbi testatur,ita in facti cõtingentia decisũ fuisse in sacro Neap.cons.& idẽ sequuti sunt Couar.& Clar. in

Laicus falsũ testimoniũ corã iudice ecclesiastico dicẽs ab ipso necnõ a seculari puniri potest.

in locis nouissime allegatis, & sic non semel decisum vidi.

Iudex ecclesiastic⁹ procedit cōtra laicos cū cōtumelia afficientes ratione causæ quę corā eo pendet.

Nec illud prætermittendum erit, quod sicut Iudex Ecclesiasticus ob offensam eius dignitatē, ex periurio contra laicum cognitionem habet: idem asseuerandum cēseo, si a laico contumelia afficiatur, & hæc iniuria procedit ex ea causa quæ coram eo pendet, vt nouissime scribit Doctor Segura, in director. iudi. Ecclesiæ. 2. p. c. 6. nu. 6. Veluti si quis iudici irreuerenter loquatur, dicendo ei tu, aut vos, in locis in quibus non viget talis consuetudo, vel nimio contemptu coram eo comparet, aut si cū arrogantia aut digito erecto tendit ad eius faciem: de quibus & alijs cōtumelijs disserit Puteus in tracta sindic. in verbo, notorium iudici, numero 11. folio 181.

Pari ratione idem iudicandum existimo, quando laici litigantes coram iudice ecclesiastico ipsum contumelijs, & iniurijs afficiunt, vel si immoderate, & excessiue loquantur vel sint insolentes, aut coram Iudice vociferentur not. Bar. in l. librarius, ff. de reg. iur.

Forma quæ seruari debeat, in criminibus irreuerētiæ.

Forma vero procedendi, & puniendi ea ex irreuerentiæ qualitate mensuranda erit Nam aliquando expedit vti verbali correctione, aliquando multa seu carceris pęna, & hoc frequentius summatim sine processu faciendum est; & procedi debet tanquam in notorijs: Quia crimen omne commissum coram Iudice pro tribunali sedente, notorium dicitur, & iudiciarium ordinem non requirit. not Lucas de Penna, in l. quoties, C. de dig. lib. 12. Paris de Puteo, vbi iam allegaui. Hoc de actu irreuerentiæ puniendo a iudice Ecclesiastico: Si vero aliud grauius crimen interuenerit, vt seueriori pęna plectatur, sęculari iudici remittendum est.

HOMICIDAE. Cap. XCV.

1 *Clericus homicida qualiter puniatur.*
2 *Priuatio beneficij contra clericum homicidam ipso iure non infligitur, sed per sententiam*
3 *Clericus homicida in quibus causis ab ordinaria criminis pęna excusetur.*

Homicidium quidem inter grauiora, & horribiliora crimina computatur, vt not. Abb. in c. cum contingat, in col. 6 de foro compe. per tex in ca. Quæsitum,

fitum de temp.ord. Et in cap.inquifitionis, de accuf.& in ca. Mir.50.dift. Ideo † clericus homicida deponendus eft, vt in c.presbyter,81. dift. quod eft ex Canonibus Apoftolorum. & in c.Cum non ab homine, de iud & in cap.Inquifitionis, in princ de accuf. Committitur autem homicidium per clericum, facto, præcepto, concilio, lingua, fiue adhortatione, & in quocunque iftorum cafuum deponendus eft, ut not. glo.in cap.Sicut dignum, de homic.in §.Clericos, in uerbo confilium, per iura de quibus ibi. quam quidem glo.bene nota, quia magiftra eft in materia huius c. Et poft depofitioné detrudendus eft in monafterium, vt probatur in d.ca. Cum non ab homine, iuncto cap. Tuæ, de pęnis, & voluit per eadem iura Ioan.de Ana.in cap.1 penul.col. de patr.qui filios, occid. & probat aperte tex. in d §.Clericos, ex quo infuper bene colligitur, quod iſta detrufio nó debet effe perpetua, nec longi temporis: cum ibi Rom. Pont. difponendo contra homicidas illius fancti viri Thomæ Archiepifcopi Cantuarienf. iubet clericos delinquentes perpetuo depofitos reclu di in monafterium, vfque ad feptennium, vel quinquenniū: verum eft tamen, quod ille §. Clericos, difponit in clericis, qui confilio perpetrarunt homicidium, qui licet eadem depofitionis pœna puniantur, qua & occidentes actu, fi clerici effent: tamen nemo dubitat in reclufione non ita diuturna pœna puniendum confilium præbentem ficut vere occidentem. Intellige tamen fupradicta, quando iniufte, & voluntarie eft commiffum homicidium, fecundum Hoftien. in fumma, de homicid.§ Qua pęna. verficu. Et hoc intelliges. Item etiam † præter hoc clericus priuandus eft beneficio per fententiam: quia homicida non eft priuatus beneficio ipfo iure,[a] vt voluit Innoc.in c.Cum noftris de concef. præb quod fequitur Bal. in l. Cum fratrem, C. de his qui. vt indig. & Philip.in c. fcifcitatus.1.col de refcr. & in c.ex parte, lo 1.col. i eo.tit. Philip Decius, conf.166.in princ.in 1. vol.conf.incip Ego Philippus. Et hanc opinionem dicit teneri communiter Ana.& Fel.in c. Inquifitionis, 1. col de accufat.& eandem etiam opinionem fequitur Præpof.in c.Studeat, 50.dift.in col.fin. poft Gemi. & refpondet ad rationes Archi. ibi,& alleg. Io. de Imo in d.c.Cum noftris, dicétem, quod opinio Inn contra Arch. tenetur communiter. Et vide etiam Ant.Corf. in fuis fing. in verb. fententia, el 2. vbi dicit,

Margin: 1 (line 2); 2 (Item etiam); 3 (ipfo iure)

cit. quod opinio Inn. cõiter tenet, & respondet ad aliqua iura
3 quæ in contrariũ videntur vrgere quamuis Barbat. in c. Cũ non ab homine, de iud. in col. 2. ad fin. teneat, quòd cõmittens homicidium, est priuatus beneficio ipso facto per tex. quem dicit ad hoc formalem, in ca. ex literis. de exces. prælat. iunctis alijs iuribus de quibus per eum. Et aduerte, quod licèt Episcopus possit cũ homicida etiã voluntario miseri-
b corditer dispensare,[b] vt est tex nota in c. 2. in fi de cle pug. in duel & in c. studeat 50 dist per quæ iura & per ea quæ notat Inn. in cap. 2. de cler non ord mi. ità tenet Staphileus in tract. de gratijs expectatiuis. fol. 78. vers Potest tamen Episcopus Si aũt aliquis impetraret beneficiũ conferendum sibi in euentũ priuationis, non posset amplius cũ eo Episco-
c pus dispẽsare[c] etiã ante litis pẽdẽtiã, ex quo impetranti iã est quesitum ius ad rem, prout singulariter tenet Dom. cõs. 105. in fi. col quem ad hoc refert Staphileus, vbi suprà. Cre-
3 deremt præterea in ista materia, clericum in his casibus excusari a pœna ordinaria homicidij, in quib. laicus homici-
d da excusatur à pena mortis,[d] quorum viginti, & quinque enumerat Hip. in l. 1. ff. ad l. Corneliam. de sicar. à 1. col. vsq; ad 14. & quadraginta quinque ponit Iacob. Boulen. in rep. §. famosos, l. capitalium, ff. de pœn. fol. 36. vsque ad finem.

ANNOTATIO.

Clericus homicida non est ipso iure beneficio priuatus.

I *Pso iure.* Adde Card. in Cle. constitutionẽ, § cœterum, in fine, de elect. Arch. in c. scripturis, 8. q. 1. Abb. in cap. vlt. not. pen. de excess. præl. Arch. in reg. peccatum. 1 opp de reg. iu. in 6. Fel. in c sciscitatus col 1 & in c. 2. col. 3. de rescr. Capella Tholosa. q. 207. quam opinionem communem esse fatetur insignis Mar Nauarr. in man. c. 27 nu. 249. & in ca si quando 9. excep. de rescrip. Alcia. in c cum non ab homine, nu. 16. de iud. Gomes. in c. 1. nu. 7 de rescr. & in c. 2. nu. 41. de const. lib. 6. & in reg Cancellar de anna. posses. q 42 D. Couarr. in Clem. si furiosus, 2. par. relect. § 3 nu. 6. de homici. Cels. in addition ac Collect in c. cum dilecti, de accusa. Petrus Foller. in pract. crim. fol. 276. num trigesimoseptimo, Iul. Clar. lib. 5. receptar. sent. § homicidium. Hypp. in tract. crim. § postquam. num. quadragesimoprimo, & consil. quinquagesimo, secundo, Tho. Ferra. cons. 44 Nic. Ploui. in trac. de irreg. reg. 44. num 30. Author noster in doctr. magistrat.

doctr.

doctr.120.incip.Homicida.Petr.Abiax. in dict electiōn.2.par.c.30.Ludo,Montal.in tract.de reprob.fentent.Pila.art.2.nu.3.Moder.Parif.in reg.Cancel.reg. de infirm.refig.nu.162.Petr.Placa.lib.1.epitom.delicto.cap.11.nu.2 Et equidem in fimplici homicida, qui animo deliberato homicidium non perpetrauit, opinio hæc ab omnibus recipitur, vt fatetur Ioan.Ign in l.neceffarios, §.non aliàs,in lect. nu.13.ff.ad Sillania.Sed in homicida qui deliberato animo homicidium commifit,multi cōtrarium tenuerunt,inter quos Ancharan confilium 158.col.3.Abb.in capitulo at fi cleric. col.3.nu.39 de iud. Fel.in cap. inquifitionis nu.5.de accuf. & cæteri multi, quos longum effet recenfere.dicit tamen Ioann.Igne. in loco nouiffime allegato, quod omnes pœnè Canoniftæ,& Legiftæ contrarium tenent,& opinionem cōtrariam veriorem, & communiorem effe fatetur Hierony. Gab.in conf.196.nu.4.

Qua ratione, poterit clericus interim adhuc pendente lite,& accufatione, eidem beneficio renūciare,prius quam condemnetur, glof.celebris in capitulo fecundo in verbo, finita, vt lite pend. in fexto quam Doctores ibi approbant, & Fel.in d.c.inquifitionis,de accufa. Philip.Probus,in add. ad Ioan.Mona in c.Alma mater,de fent.excom.lib.6.nu 6. Pet Rebuff.in tract.de pacifi.poffeffore.nu.261. Gomef. in reg.de anna.poffeff.q 42.numer.3.Ferrat.caut.44.Barthol. Chaffa.confil.44 num.22. Quæ quidem opinio communis eft,etfi nouiffimè ab ea recedat Mod.Parif.in Reg.Cancellar,18.nume 55.quando talis renunciatio fieret in fauorem certæ perfonæ,cuius meminit D.Couar.in dict.Clement.fi furiofus,1.part.relectiōn.§ 3. numer.7.dicens,quod opinio hæc fortaffis eft de iure verior,& æquior,ob fraudem: quæ manifefta videtur, tandem non audet decidere, fed relinquit cogitandum. Ego quidem minime auderem a communi opinione recedere.

Clericus homicida lite pendente fuo beneficio renunciare nō prohibetur.

De iuris tamē rigore (prout nōnulli arbitrantur) nō tenetur fuperior renūciationē hanc admittere,fed poterit fuper federe, donec caufa fuerit diffinitiuè iudicata, ex doctrina Barb.conf.11 nu.18.vol.18 Dom.conf.105.Boer.decif.2.nu.5 Petr.Rebuff incomp.de aliena bono. Ecclefiæ,pag.2.nu.4.Tellius Ferd in l.4.Tauri.nu.64 vide tamen quæ dixi fupra c.92.litera C.vbi ab hac opinione receffi.

Sunt

Sunt etiam qui censent effectum huius renunciationis impediri, si quis prius a Summo Pontifice beneficium clerici homicidæ impetrauit, in euentum priuationis, quòd tenuit Domi. dict. consi. 105. existimans renuntiationem hanc nullam esse, nec ex ea impediri, quòd lis agitetur, ita vt si priuationis sententia sequatur, renunciatio præcedens inutilis sit, quem sequitur noster autor hoc cap. num. 3. Contrarium tamen ex dict. gl. in d cap. 2. probat gl in reg. Cancellariæ. 27. col. 4. Barthol. Cassa. cons. 44. num. 2. Io. Staph. de liter. gratiæ & iustitiæ. fol. 64. Aufrer in Capella Tholosa. decis. 436. quorum opinionem magis communem esse testatur Couar. dicto §. 3. nu 7. quem vide.

Nec desunt qui autument, hanc beneficij renunciationẽ inualidam esse, quando fit data scientia prioris impetrationis, ex eo quòd in fraudem facta esse cen[illegible]atur, cap 2. de renunc. in 6. Ant. de Butrio, cons. 1. col. 4. Sequitur Felin. in cap. in nostra, numer. 38. de rescrip. Aufr. dict. decis. 436. sed opinio hæc vera non est, nec iure fulciri potest: nam is qui renunciat iure suo vtitur, & ideò nullam fraudem committit, sibi vel amico consulens, in d. verò c. 2. fraus ex eo colligitur, quod non vt sibi consuleret, sed vt impetranti noceret, beneficio renunciauit, alijsque non leuibus coniecturijs interuenientibus, ideò meritò Ant. de Butr. opinionem falsam esse docet D. Couarr. vbi supra.

Clericus homicida pendente accusatione, fructus beneficij suos facit.

Ex quibus omnibus sequitur, clericum homicidam omnes beneficij sui fructus suos facere, donec per sententiam priuetur, nec eos restituere teneatur: sicuti Felin omnium diligentissimè explicat, in cap. de quarta, numero 33. de præscrip. Nicol Boer decis. 98. numero quarto, Ioann. Ign. in dicta rep §. non aliàs, numero decimoquarto, Dom. Couarru. in 4 Decre 2. par cap. 6. §. 8. nu. 7. Quidquid in contrarium voluerint Bald Ang Paul. de Castro, in l prædonis ff de petit hær. & Paul in d l. 1. C. de his quib vt indig. Hyppo. sing. 525. Anton. de Burg. in c. ad nostram. col. 11. de empt. & vendi Ripa in l. vltima, quæstione 46 C. de reu. donatione.

Notatu tamen dignum est, quòd licèt clericus homicida priùs acquisita beneficia retineat, donec priuetur, non tamen poterit de nouò beneficium acquirere, sine dispensatione, ità videtur sentire Innoc. in dicto ca. cum in nostris, vbi Anton. columna 7. censet, quòd per modum collationis homi-

homicida poteſt beneficium acquirere, non autem per viã electionis, idemque aſſeuerat tenere Calder. in cap. querelam, de iureiurando. Miles in repet. in verbo, irregularis, verſic. irregularis, vt homicida Pari. conſ. 36. num 40 vol. 4. Alber. Troti. de vero & perfecto cler. lib. 2. cap. 26. nume 9. circa quòd vide Martin. Nauar. in manuali Confeſſor. cap. 27. numero 149.

Procedit equidem Innoc. & communis ſententia in caſu in quo loquitur, nempè in clerico, qui iam beneficium quæſitum habet, ſecùs autem ſi ſolùm haberet ius ad rem, per expectatiuam gratiam quæſitum, quia huiuſmodi ius expirat, per irregularitatem contractam ex homicidio, vel alia cauſa, quòd pingui Minerua declarat Martin. Nauarr. in dicto cap. ſi quando, excep 9. fol. 33.

Diſpenſare. Adde quòd opinio hæc intelligenda eſt, cum homicida voluntario, quo ad ſimplex beneficium obtinendum, vt tradiderunt Fel. & Socin. in d. cap. ad audientiam, de homi. Ioann. Staph. de liter. gratiæ & iuſti. fol. 78. qui ſecùs eſſe exiſtimat quo ad beneficium curam habens animarum, argum. text. in c. 1. de fil presb. lib. 6. Quamuis Ioann. de Anan in cap 2. de cleri. pug. in duello, teneat hoc caſu Epiſcopum poſſe diſpẽſare, & hoc quo ad beneficia: at quo ad ordinis miniſterium, ad tollendum irregularitatis vitiũ, ex homicidio contractum, ſolus Romanus Pontifex diſpenſare poterit: ità tenuerunt Innoc. Hoſtien Abb. Soc. numer. 95. in cap. ſicut dignum. § fin de homic. Silueſt. in Summa. in verbo irregularitas, ad finem Alber. Troti. lib. 2. de vero, & perfecto cler. c. 26. Ferra. caut 44 quorum opinionem cõmunem eſſe fatetur Villad de irregul cap. fin Quæ diſpenſatio difficilimè obtineri ſolet, niſi is eam impetrat, qui religioſus eſt, vel eſſe velit in aliquo mendicantium ordine, vt teſtatur Lud. Gom. in tract de expect. nu. 88. & Io. Staph. de liter. gratiæ fol. 193. col. 2. Qui etiam referunt, ſolere Romanum Pontificem cum voluntario homicida, etiam publico, quo ad altaris miniſterium diſpenſare, hac quidem lege, quod intra triennium minimè altari miniſtret, & deinde extra locum, vbi homicidium commiſſum fuit.

B *Epiſcopus vtrũ poſſit diſpenſare cum homicida quoad ordines, aut beneficia.*

Quòd locum habet etiam ſi homicidium fuerit caſuale, quia cum tali homicida vt ſacris miniſtret, vel ad ſacros ordines promoueatur, ſolus Papa diſpenſat, tenet Abb. in ca.

conti-

continebatur, de homic. Doctores vbi latè Soc. nu. 95. in d. c. ad audientiam, de homic. Regia l. 51. ti. 6. par. 1. Episcopus verò benè dispensare potest cum quocunque homicida, vt in minoribus ordinibus iam susceptis possit ministrare. Ita Inn. Host. Ioan. And. Card. & omnes, in dict. c. 2 de cler. pugnant. in duello, hoc ex illo tex. colligentes, quorum opinionem magis communem esse fatetur D. Couarr. in Clem. si furiosus, 2 par. § 3. num. 5. quæ solum procedit in homicida casuali, non verò in voluntario. Abb. in d. c. 2. Anan. in ca. ad audientiam, vbi Fel col. fin. & Soc nu. 95.

Cõc. Triden. sess. 14. c. 7. de reform. interpretatur.

Hodie autem per sacrosanctum Concilium Triden. Sess. 14. capitulo septimo, de reformat. sancitum est, quòd is qui homicidium voluntarium commisit, etiam si occultum fuerit, nullo tempore ad sacros ordines sit promouendus, nec illi aliquod ecclesiasticum beneficiũ conferri poterit, etiã si careat animarum cura. Si verò homicidium casuale fuerit, vel vim vi repellendo perpetretur, casu quo dispensatio cõcedenda sit, tã ad sacrorũ ordinũ, & altaris ministeriũ, quã ad beneficia, & dignitates, & ea cõmittenda est ordinario, aut ex causa metropolitano, seu viciniori Episcopo, qui nõ nisi causa cognita, & verificatis precibus dispensare potest. Et sic sacrosanctum Concilium tollit facultatem Episcopis concessam, qua poterant dispensare, etiam cũ homicida volũtario, quo ad ministerium altaris, in susceptis ordinibus, si is omninò occultus esset: ita Arch. in c. de his, 50. dist. Anchar. in reg. peccatum, col. 3. de reg. iur. lib. 6. Fed. cons. 168. Quibus suffragatur tex. in c. nisi cũm pridem, de renũc. ver. *si tamen culpa latet.* quam opinionem non solum quo ad susceptos, sed suscipiendos ordines, sequitur Ang. in Summ. in verbo homicidium, 5. q. 1. eam colligens ex Abb. in ca. ex tenore, col. 3 de tempo. ordi. quam sequitur Alphon. a Castro, religione, pietate, & literis insignis, lib. 2. de potest. leg. pœna. c. vlt. Quamuis Dom. Cou. (sub dubio tamen fortè) asseueret Concilij decretum illud intelligi posse, in homicidijs quæ licet occulta sint, probari tamen possunt, & ea ratione non sunt omninò occulta, & sic innuit, in omninò occultis, quæ nullis testibus probari possunt, nec aliter quàm per propriam confessionem, Episcopum posse dispensare, remancatque in hoc ius commune intactum. Sed quòd stante Concilio Trid. etiam in occultissimo homicidio, necessaria sit sum-

sit summi Præsulis dispensatio, tenet Simon Maiolus de irreg. lib. 5. c. 48. nu. fin. quod verius censeo.

Et vide Conc. Trid. Sess. 24 c. 6 de refor. vbi Episcopis dispensare permittitur in foro conscientiæ, in omnibus irregularitatib. & suspensionibus, ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & alijs deductis ad forum contentiosum.

Episcopus dispensare. Adde quòd istam opinionem Dom. quam author hoc c. refert, & sequitur, supra reprobaui. quę eo casu verá esse potest, quando in primis literis impetrationis, ea clausula apposita est, quòd renunciatio lite pẽdẽte, ab ipso priuando facta, cedat in vtilitatẽ ipsius impetrantis, cuius clausulæ meminit Io. Staph de liter. gratiæ. fol. 64. Probus in add. ad Ioan. Monach in dict. c. Alma mater, quę clausula concedi solet, post primam priuationis sententiam, non antea quod in dict loco Stephanus testatur. C

A pęna mortis. Adde plures alios casus, in quibus homicida à pęna mortis excusatur, quos congerit Io à Neu. in Silu. nup. lib. 1. fol. 18. vsque ad 20. Fel in c quærenti, col. 2. de offic. deleg. Lucas de Penna, in l. si apparitor. C de cohortali. lib. 12. Ias. in l. debitoribus, nu. 15. ff. de re iud. Ioan. Monto. in promptuar. iur. in verbo mors, quo loco septem casus scribit: & vide Cosm. in pragmatica sanct. Gall. tit. quomodo officium diuin. sit celeb. §. statuti, in glos. incip. *Inclinet* fol. 206. Ioan. à Villam. in l Diuus, nu 104. ff. de sicar. Add. Abb. in c. sanè, de celebr. mis. Lud. Car. in pract. crim. fol. 121. Anton. Gom. in tract. delictor. cap. 3. D *Plures casus quibus homicida a pæna mortis excusatur.*

VENEFICI. Cap. XCVI.

1 *Clericus Veneficus qualiter Iure Pontificio puniatur.*
2 *Veneni præparatio animo occidendi contingens, an sit punienda morte non sequuta.*
3 *Huius criminis atrocitas quanta sit describitur.*

CLericus qui veneno quẽquã occidit, præter id quod in pęnã homicidij, de qua supra incidit, qa vero grauiùs delinquit quã simplex homicida, dignè post depositionẽ grauiori detrusione, & lõgiori carceratione puniẽdus est. Plus enim est veneno hominem necare, quã gladio, vt in l. 1. C. de malef. & math. Vnde dicunt Butr. & Bal. in d.

Nemo. C. de summa. tri & fide catholica, quòd qui veneno
a occidit, dicit proditoriè occidere: [a] quòd refert Io. de Ana. in c. 1. col. 1. de homic Et idem dicit Bald. in l. Cum fratré, de his quibus vt indig. vt refert idem Anan. in c. 1. 3. col in fin. de sortileg. & Decius in c. quæ in ecclesiarum: col. 5 nu. 14. de const. qui alia allegans, infert ad statutum. Ex quo dá tur aliqua specialia in occidente veneno, quæ non militant in homicida simplici, vt ibi per eos Et huius tam execrabilis delicti odio crederem etiam quòd clericus qui venenum emit, vt daret alicui tamen parauit, & per eum non stetit ea
b dem pœna puniatur, ac si dedisset, [b] iuxta sententiam Bart. in text. ibi, in l. 1. in fin. ff. ad l. Pompe. de parric. cuius meminit Io. de Ana. in rub. de patr qui fili. occi. circà principium. & Felin. in tract Quando conatus puniatur, col. 2. nu. 9. vers. fallit 5. licet Bart. ibi seueriùs hoc dicat, & non curet an stet per emptorem veneni, vel non, quominùs occidat. Quòd pręcipuè magis locum sibi vendicat in his Hispanię regnis: cum per l. 7. tit. 8 part. 7. taliter emens venenũ vt homicida puniatur [c] Nec hoc alicui videatur crudele, cùm tanta sit
c huius facinoris nequitia: sufficit namque hominibus inter tot armorum genera natis, mortẽ ipsam formidare, absque eo quòd in ipso cibo, & potu (sine quibus viuere impossibile est) mortis timor misceatur Quid enim miserabilius est, quam vno eodemque tempore, cum spe viuendi, & timore moriendi cibum sumere? Vnde vt tantum scelus ex mentibus hominum euellatur, nulla pœna iniustè potest statui. In vna præterea huius delicti specie debẽt iudices seuerius animaduertere, si quando forsan cõpertũ habuerint clericũ aliquẽ occidisse, vel occidere procurasse alterũ veneno in calice propinato: neque arbitretur quispiã hoc tã nefandũ sce
d lus nusquam accidisse. [d] Intellexi ego, & temporibus istis clericum clerico, & religiosum religioso in calice, dũ sacra mysteria celebrarent miscuisse venenum, quamuis diuina misericordia, aut debilitate veneni neminem mori contigerit. Quis enim in tantum nefas committentes non inuehatur, qui cum ipso vitæ æternæ poculo saluberrimo, tẽporalẽ nascent interitum, qui insuper cũ ipso redemptoris sanguine preciosissimo, quo cunctorum animæ redemptæ sunt, necẽ corporum inuoluunt? Hoc equidem abominabile scelus pœnã traditionis Curiæ sęculari, ex noua ecclesię, aut Ro. ri.

ponti-

pontific. declaratione puniendum dignissime censerem, vbi de dilectione Dei, & proximi mandatum, in quo tota lex pé det, infringitur. Et alicui vnquam iudici citrà ecclesiæ declarationem propter criminis enormitatem opinio Ancha. & Abb. de qua in c. seq. latiùs tractabimus, iusta, & sequenda videbitur, in hoc tali facinore potiùs quàm in aliquo alio locum habere poterit.

ANNOTATIO.

A Proditoriè occidere. Adde Alexan. consl. 145. num. 6 libr. 7. Ludo. Carr in pract. crim. §. homicid fol. 34. Bossi. in delictorum, tract. tit de homic. num. 14. pag. 202. Hypv. in rub. de Sicar. nu. 5. Anton Gom. in 3. to. cap. 3. nu. 7. qui pro hac opi. allegat Regiam l. 16. tit. 23. par. 3.

B *Ac si dedisset* Adde vt melius nostri au horis traditionẽ, & quod diffusè nimis Doctores diuersis locis tradiderunt perfectioris interpretationis causa tradamus, duo a nobis casus sunt constituendi.

Tentant aliquem veneno occidere quando ordinaria criminis pęna puniatur.

Primus, cum quis tentauit alium veneno occidere, & ea ratione, venenum emit, sed non propinauit, quia fortè pęnituit, vel fuit impeditus, equidem pœna extraordinaria, iudicis arbitrio plectendus est. Bal. consl. 443 lib. 3 Ang. in l. 1. §. si iniuria, ff de extraord crimi Parisconst. 167. nu 13. lib 4. Crem. sing. 49. Gram. decis. 2. nu. 7. & consl. 36. nu. 19 D. Cõuar. in Clem. si furiosus, 2 par. relect. nu. 11. quo loco scribit, hoc casu intelligendã esse eam consuetudinem, quam toto terrarum orbe vigere doctores testantur, nempe conatum ad effectum minimè perductum, non puniri: intelligendum quidem est, de conatu remoto, vt is non puniatur ordinaria criminis pœna, sed extraordinaria.

Secundus casus est, cum quis ad actum proximum accessit, vt quia venenũ propinauit, sed venenatus adhibitis medicamẽtis mortẽ effugit is ordinaria pena plectẽdus est. Ità intelligẽdus est author noster, & Doctores ab eo allegati, & D. Couar. d. nu. 11 qui tradiderunt in his atrocioribus criminibus, conatum actui proximũ, ordinaria pęna puniri: & sic interpretatur gl in c. 1. in verbo, ad mortem, vbi Bal de pręsum. & sentit Bossi. in dict. tit. de homic. nu. 13. & tit de mandato ad homicid. nu. 14. & in Gallia sic receptum esse testatur Pap. lib. 23. Rhapsod. aresto. 1. & 2. Petrus Gregor in 3.

par. Syntag iuris vniuersi. lib. 26. c. 18. num. 18. qui multa in huius criminis detestationem diligētissime scribit. Ex quo colliges verba authoris non percepisse Pet. Foll. in pract. cri. cano. 2. par. c. 23. nu. 3. qui passim non pro ratione, sed ad æmulationem carpere conatur.

C *Puniatur*. Adde tex. in l. 3. ff. de sicar. vbi Ang & Hippol. de Marsi. & quo pacto hoc intelligendum sit, explicat Gregor. in d l. 7. in verbo, *asabiendas* & Ant. Gom lib. 3. delicto. cap. 3. num. 9.

D *Accidisse*. Adde Moder. Paris. in consuet. Par. 1. par. titu. 1. in princ. nu 99. qui scribit Imperatorem Robertum vtriusque Siciliæ Regem die 15. Augusti anno 1313. scelestissimo mortis genere, nempe Eucharistia intoxicata interfectum fuisse.

Factum memorabile.

PARRICIDIAEQVE. Cap. XCVII.

1 *Clerici parricidium vel aliud enorme homicidium perpetrātes, cui pœna sint obnoxij.*

2 *Refertur casus memorabilis qui contigit in ciuitate Hispalen. anno Domini 1536. mense Iulij.*

3 *Petri Rebuffi opinio quadam confutatur.*

1 PArricidium † committentes, [a] vel alias homicidium
a enorme perpetrantes, vt si Episcopum vel presbyterū occiderent, concludit Abb in c. At si clerici, in princ. de iud. col. antepe. post Petrum de Anchar. in quadam disputatione sua, & in repet regulæ, ea quæ. 19. q. de reg iur. & in consi. 158. Ex narratis in facto. colum. 2. debere deponi, & tradi statim Curiæ sæculari non expectata incorrigibilita-
b te, [b] & tradit etiam Abb. in c. Cum non ab homine, col. 7. de iud & ibi etiam Bal. Idem Abb. in c. 1 in fi de homi. & in c. Nouimus, de verb. sign. & Barb. in consi. 65. col 3 lib 1. Et Felin. in c. 1. in 16. col. de const. vbi in simili plura adducit Idē Fel. in c. inquisitionis, col. 2. in prin de accus. & ista opinio videtur habere magnam æquitatem, vt delicta puniantur debita pęna, ut dicit Dec. in d c. At si clerici, in col. 23. vers Et prædicta, qui dicit vidisse illam seruari Florentiæ per vnum commissarium Et uide Ang in tract. malefi. in parte. & sibi caput a spatulis amputetur. 12. col. dicentē notandā esse sententiam

tentiam Anchar. quia de facto vidit eam seruari in raptore adulterante quandam mulierem. Et vide ibi Augustinũ in additionib. asserentẽ, quod stringunt rationes Anch. & Abb. & quod ita alias practicauit, quia multi Doctores moderni illam partem tenent, & alias fuit cum Doctorib. iuris Canonici in maxima disputatione, qui semper uolunt defendere clericos. Et vide Flor. in 3 par. tit. 27. c. 4. in col fin. in fi. qui refert temporib. suis Papam Martinum tradidisse Curiæ seculari Sacerdotem quendam degradatum, qui interfecerat Sacristam S. Petri, vt rapere posset bona Sacristiæ, qui fuit occisus per iudicem sæcularem, quamuis Iurisperiti consuluerunt non esse tradẽdum Curiæ propter tale delictum. Et vide Guliel. Benedicti, in 3 par. repet c. Rainutius. de testa. in q de homic. vbi dictam opin Pet. de Anch. late examinat in casu occurrenti contra quendam clericum presbyterum, qui commisit qualificatum homicidiũ, & in pen. col. illius q. dicit, ꝙ dicta opinio, per ea, quæ ipse refert, remaneret communior, & ꝙ quamuis non esset communior, videretur magis tenenda quã alia, ex eo ꝙ fulcitur textib. & rationibus euidentib. quæ quidem opinio in casu illo ita fuit seruata. Nã ille presbyter fuit actualiter degradatus, & traditus curiæ sæculari, vt constat ex processu ibi ante q̃onem in summa relato. Et ego ẽt audiui a fide digno Doct. Paris. vidisse anno Dñi 1530. Ep̃m Parisiensem Franciscum Poncher degradasse quendã sacerdotem ad valuas Ecclesiæ maioris Parisiensis, & tradidisse eũ Curiæ sæculari, quem susceptum iudex sæcularis damnauit, primo ad pęnã abscissionis manus ante ianuã Collegij Heduensis, & demum vt viuus cõbureretur in platea S. Ioannis Engreua, prout factum fuit ipso vidente. Quam pęnam passus est, eo ꝙ occiderat animo deprędandi rectorem cuiusdam oppidi nõ longe distantis, habitantem in dicto Collegio Heduensi, cuius ille famulus fuerat, & vices in parochia gerebat. Et vide Arnaldum Alber. in cap. Quoniam, de hæret. libro sexto, colum. 124. qui postquam retulit hanc opinionem, & eius fundamenta per sex columnas præcedentes, dicit, quod attenta malignitate modernorum temporum, in quibus clerici, & omne genus hominum procliue est ad malum, non esset ponere os in cęlum, seruare istam opinionẽ in practica, & in hoc consuleretur pacifico statui Reipubl. & multi effręnati clerici

à malis retraherētur Et hæc opinio practicata fuit an. 1536. Mense Iulio, in celebri illa ciuitate Hispalens. per Reuerendiss. do. Card. Archiepisc. illius, Iudicem a sede Apostolica delegatum contra quatuor religiosos monasterij ordinis sācti Augustini ipsius ciuitatis, qui diabolica suggestione decepti, fratrem Ioannem *de las Cuevas*, in sacra Theologia magistrum prouincialem suum occiderunt, qui omnes publicè degradati, statim traditi fuerunt Curiæ sæculari, & furca suspensi, quorum vnus vocabatur frater Alfonsus de *Badaioz*, qui erat prior illius monasterij, alius frater Rodericus *de la Rocha*, & alij duo fratres Andreas *de la Cruz*, & frater Ioannes Piloto, qui eodē die (quia cum magno cordis dolore seipsos accusantes, post damnationis sententiam delictū fuerunt confessi publicè) è furca depositi, cum maximo honore associantibus fratribus omnium ordinum in proprio monasterio sepulti sunt. Qui autem tanquā Iurisperiti fuerunt ad determinationē causæ vocati, & quorū consilio, sententia lata fuit, sunt sequentes, Dominus Sebastianus *Ramirez* Episcopus Sancti Dominici, in insula *Spanola*. licentiatus Ioannes *Suarez de Caruajal*, nostri regalis consilij Indiarū vnus, Licentiatus *Brizenno*, eiusdem ciuitatis Hispaleñ. præses, Licentiatus Ioannes *Temino*, eiusdē & totius Archiepiscopatus prouisor, Licentiatus Petrus *Corral*, illius officialis ac generalis Vicarius, Licentiatus *del Corro*, & Doctor Petrus *Diaz* hæreticæ prauitatis Inquisitores, & Licentiatus *Otalora*, Iudex audientiæ supremæ illius Ciuitatis, quā vulgus *grados*, vocat. Vt autem de tenore Apostolicæ commissionis eidem Archiepiscopo Cardinali super hoc factæ habeatur notitia, tenor literarum in forma breuis super hoc expeditarum talis est.

DILECTO FILIO NOSTRO ALFONSO BASIlicæ duodecim Apostolorum presbitero Cardinali Hispalen nuncupato Paulus Papa III.

Dilecte fili noster, salutem, & Apostolicam benedictionē. Exponi nobis fecisti, quòd licet alias tu certos fratres domus S. Augustini extra muros Hispalen. ordinis fratrū Eremitarū eiusdē sancti, (qui diabolica (vt creditur) suggestione seducti, nocturno tēpore eorū tunc prouincialē in lecto requiescētē appensata conspiratione laqueo suffocatū vulneratūq; inhumaniter

manitèr

maniter interfecerãt, quibusdã aliis ẽt dictis ordinis fratribus sibi ad id opẽ, auxiliũ, cõsiliũ, & fauorẽ prastãtibus, ne fugã arri perẽt carceribus mãcipari mãdaueris, & feceris. Quia tamẽ tu in eosdẽ malefactores iuxta prius legia, & indulta Apostolica dicto ordini cõcessa, nullã iurisdictionẽ hẽre sciebas, tãdiu in premissis duxisti, supersedẽdũ, donec nos, & Apostolicã sedẽ quid sup eo fieri oporteret cõsuleres. cõsultationi itaq; tuę sup hoc nobis per recta respõdẽtes, circũspectioni tua per prasentes cõmittimus, & mãdamus, quatenus si & postquã (assistentibus tibi ad hoc duobus dicti ordinis fratribus, quos ad id duxeris eligendos) ex actis de, & sup pramissis corã te hactenus habitis, vel in posterũ habẽdis, tibi legitimè constiterit ita esse prout superius enarratur, (ne si tã horrendũ facinus impunitum remaneat, alij ad similia, & deteriora perpetranda inuitentur) contra dictos fratres malefactores, ac quoscunque alios ẽt exemptos, quos tanti facinoris inueneris patratores, seu culpabiles iustitia mediante procedas. Nos enim tã illos qui ad capiendũ, & detinendũ, inquirẽdũque, & examinandũ dictos malefactores, quã etiã executioni demãdandi sententiã contra ipsos desuper legitimè ferẽdã, vel aliàs quomodolibet in eos pramissorũ occasione manus iniecerunt violentas, etiamsi ad vltimũ suppliciũ deueniendũ, excõmunicationis sententiã à canone generaliter promulgatã, irregularitatisque & inhabilitatis, aut alias censuras, & pœnas ecclesiasticas minimè incurrisse, neque incurrere, sicque per quoscũque Iudices iudicari, diffiniri, & interpretari debere, sublata eis & eorũ cuilibet aliter iudicandi, diffiniendi, & interpretandi facultate, & authoritate decernimus. Teque, & eorũ singulos à sententia, censuris & pœnis pradictis, si quas pramissorũ occasione ex dicta carceratione forsan incurristis, Apostolica authoritate tenore prasentiũ absoluimus. Volumusque vt si locus sit degradationi & traditioni curia sacularis, tu vel Catholicus Antistes per te eligẽdus, vna cũ duobus aliis Episcopis, aut si eorũ copia commode haberi nõ poterit, cũ vno Episcopo, & vno Abbate ad degradationẽ huiusmodi procedere valeatis, non obstãtibus pramissis, ac de certo episcoporũ numero in degradationibus huiusmodi adhibẽdo, quibusuis cõstitutionibus & ordinationibus Apostolicis, priuilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis dicto ordini & illius fratribus concessis, quibus illorum omnium tenores & formas eis ẽprasentibus pro expressis habentes hac vice duntaxat illis alias in suo robore permansuris harum seriè specialiter, & expres-

expreßi è derogamus. Cæterisque contrarijs quibuscunque. Datũ Romæ apud S. Petrũ sub annulo Piscatoris, Die 21. Octob. 1535. Pontificatus nostri anno primo. Blosius. Vigore cuius commissionis dictus dominus Cardinalis, vt seruaret illius seriem, assumpsit secum duos prouinciales dicti ordinis, qui vna cũ eo in processu, & diffinitione causæ assisterent. Fateor tamẽ quod sæpius sum miratus quomodo in prędicta commissione Apostolica, bis conditionaliter dictum fuerit, videlicet, *Etiamsi ad vltimum supplicium esset deueniendum*, & iterum, *Si locus sit degradationi, & traditioni curiæ seculari*: cum conditio ista in casu præsenti potius erat iuris, quam facti, & idõ consultores Romani pontificis quorum cõsilio prædictæ literæ emanarunt, melius nosse poterant, vel debuerant, an narratione prædicta existente vera, & probata, prædicti fratres essent post degradationem tradendi Curiæ sæculari, vel non. Nisi fortè tacitè voluerunt sentire, quod Romanus Pontifex concederet dicto Cardinali potestatem arbitrandi, an attenta probatione, & qualitate facinoris, & alijs circunstantijs, illi essent tradendi Curiæ sæculari, vel non: Nõ obstante quod ille casus non esset expressus in iure, propter quem possit tradi sacerdos Curiæ sæculari: Quamobrem vt quisque valeat super hoc considerare mentem Pontificis, libuit prædictam commissionem inserere. Contrariam tamẽ opinionem sequitur, & dicit esse communem Aret. in d. ca. Cum nõ ab homine, in col. 9. in fi. qui in duab. col. seq refert fundamenta Abb. & respondet ad ea, & eam dicit de iure veriorem Dec. ubi supra, qui etiam refert fundamenta Abb. & quæ ad ea respondet Aret & dicit, ꝙ pro hac opinione plura adducit etsi leuia And. Sicu. ibi, & ponderat pro ea idem Dec tripliciter tex. in d c. Cum non ab homine, & hanc dicit esse communem opin. gl. & Doc. Arnal. Alber. vbi supra, in fin d. col. 124. vers. Nihilominus tamen. & sic ꝙ clericus quantumcunque graue delictum commiserit, etiam qualificatum, non debeat actualiter degradari, & tradi Curiæ sæculari, nisi sequuta incorrigibilitate, aut in casibus expressis in iure, a qua communi opinione dicit non esse recedendũ in iudicando, & consulendo: quem vide per 16. col. sequentes, vbi refert plura fundamẽta huius communis opinionis, & tandem respõdet ad ea quæ adduxerat pro opinione contraria. Mihi vero (saluo semper meliori iudicio) videtur ꝙ

si in

si in aliquib. casibus ob immanitatem criminis, & magnũ scandalum populi inde sequutum uisum fuerit iudicib. delegatis vel ordinarijs sequẽdam opin. Anch. & Abb. quod hoc solum posset habere locum in clericis primæ tonsuræ tantũm, sic enormia homicidia perpetrantib. cum illi non possint sic appellari Christi Domini, illisq; beneficium (ne per sæcularem puniantur iudicem) magis ab ecclesia, quam a iure diuino concessum videatur. Quorum numerus vltra mẽtem ecclesiæ tantum excreuit, & quorum malitia tanta est, vt grauiora semper ferè audacius, & frequẽtius ab illis, quã ab alijs perpetrentur. In cuius meę opinionis confirmationẽ possem alia non impertinenter referre, quæ collegit Hispanus noster Ioannes Lup. in tract. de liber. ecclesiastica, in 2. par. q 5. quæ tamen transcribere nolo, cum volentib. ea legere facilitas adsit In alijs vero sacri ordinis clericis, sacerdotib. maxime, communem opinionem sequendam censeo, tametsi iustum iudicarem, quod hodie per Concilium, aut per Rom. Pontif. aliqui grauissimi excessus annotarentur, in quibus clericus etiam sacerdos post degradationem traderetur Curiæ sæculari, vt saltem timore pœnæ aliquorum clericorum insolentia temperaretur. Et aduerte, †quod Petrus Rebuff. in tract de pacifi. possess. pag. 48. videtur extendere tex. in c. 1. de homi. in 6. dum imponit pœnam priuationis beneficiorum ipso iure mandantibus alios interficere per assassinos, ad illos qui interficiunt parentes vel alterũ eorum, seu fratres, aut clericum, vt tales etiã ipso iure sint priuati beneficijs. Pro quo allegat Fel. in c. Inquisitionis, de accusat. & An. in cons. 63. quamuis ibi Ana. nihl de priuatione beneficiorum scripserit: saluo tamẽ meliori iudicio ego credo, quod hæc opinio non sit uera: quia non sufficit Doctorum authoritas ad iudicandam priuationem beneficiorum ipso iure propter quamcunq; grauitatem delictorum: hoc est enim conditoris Canonum, non Doctorum scribentium. Nec sufficit quod Felin adducit, quia licet sint plures Doctores asserentes, quod clericus committens delictum qualificatum possit tradi Curiæ sæculari, non seruata forma cap. cum non ab homine, ut ego supra latius scripsi, non sequitur per hoc, quod talia delicta qualificata inducant priuationem beneficiorum ipso iure, cum hoc Doctores non dicant, nec ad hoc sufficeret eorum authoritas. 3

An-

ANNOTATIO.

A *Nota in huius criminis detestationem.*

PArricidium committentes. Vide multa quæ circa huius criminis grauitatem, & punitionem elegantissime scribit D. Couar. in clem. si furiosus, 2. par. in initio, nu. 12. de homicidio, Petrus Greg 3. par. Syntag lib. 26. c. 24. De quo elegãter Plato. 9. de legib. inquit *Si possibile esset sæpius aliquẽ mori, iustissimum esset sæpius parricidam interfici.* Et Solon, quod neminem commissurum tam graue scelus existimasset, nihil de eo decreuit, vt Cicero pro Roscio Amerino refert.

Non expectata incorrigibilitate. Adde Alciat. in c. cum non ab homine, nu. 22. de iud. qui opinionem istam sæpissime in practica receptam fuisse testatur, eamque communem esse fatetur Lud Carr. in pract. crim fol. 240. nume 5. secundum nouissimam editionem D. Episc. Couar. lib. 2. var. resol. cap. 20, nu. 7. quamuis ipse authorem nostrum sequutus in hoc cap. vers. *Mihi vero,* contrariam opinionem amplectitur, quã appellat communem Petrus Placa. lib. 1. epit. delicto. c. 23. num. 43. cui suffragatur tex. in c cum non ab homine, qui in principio docet, in omni crimine, quantumcunq; graui, sæcularem iudicem, non posse clericos punire, eos tamen esse deponendos, & si incorrigibiles fuerint, Curiæ sæculari tradendos fore. Ecce Romani Põtificis apertissimum testimonium, ex quo manifeste constat, quod etiam ob enorme crimen, nisi accesserit pertinacia, traditio fieri non debet. Circa quam disputationem uide late Gregor. in l 61. in verbo, *Homicidio.* tit. 6. par. 1. Ferdinan. Mencha de testamen. §. 22. folio 75.

PER ASSASINOS ALIOS INTERFICI MANDANTES. Cap. XCVIII.

1 *Clericus huius criminis Reus qua pœna afficiatur.*
2 *In hoc assassinatus crimine propter criminis grauitatem indicia, & argumenta sufficere constat.*
3 *Testium dicta lite non contestata, & etiam parte absente recipi possunt.*
4 *Clericus assassinus nulla degradatione præcedente, per sæcularem iudicem potest puniri.*
5 *Pœna textus in cap. primo, de hom. libro sexto, an in interfectoribus,*

ribus, seu percussoribus locum habeat.

6 Pœna etiam d.c. 1. an locum habeat contra mandantem, etiã si mors sequuta non fuerit.

Ecclesiastica † persona aliquem Christianorum faciẽs 1
interfici per assassinos, vel mandans, vel eos receptas,
vel defendens, seu occultans, incurrit ipso facto sententiam excommunicationis, & depositionis a dignitate, honore, ordine, officio: & beneficio, & beneficia possũt aliis libere per collatores conferri, vt in capitulo primo, de homic. in sexto. Et † habet vnum speciale hoc delictum, vt pro 2
bari possit probabilibus argumentis, ut ibi, vbi vide Phil. in 11. not. tenentem, † quod in isto casu ratione periculi vale- 3
rent testes recepti lite non contestata,[a] etiam parte absen- a
te, & non citata: quia tex. ibi non dicit testibus, sed probabilibus argumentis. Item aliud, † quod clericus assassinus po- 4
test puniri per Iudicem sæcularem, sine eo quod præcedat degradatio,[b] secundum Lapum in dicto cap. 1. & Dom. ibi, b
in fin. quia ipso iure videntur degradati: & videtur data vni cuique potestas ipsos capiendi, & per ius videntur spoliati omni priuilegio clericali, vt per Doctores ibi. Et prædictam conclusionem Dominici refert, & sequitur Barbat. in capit. At si clerici, de iudic. in columna 32. numero 119. Refert etiam Hippol. in practica criminali in § Examinanda, in columna 3 Et hoc etiam tenent plures Doctores relati in Decisionibus Nicolaij Boerij, in quæstione sexagesimanona, in numero decimooctauo, & vide Ioannem Lup. in tract. de libertate ecclesiastica, in quæstione nona, ubi dicit, quod datur a iure quædam degradatio quæ habetur loco realis, videlicet in dicto capitu. primo, de homic. ubi clericus delinquens, vt supra, a iure, & a Concilio habetur pro realiter degradato, vt possit capi, & puniri per sæcularem iudicem, de quo vide latius Arnal. Alber in cap. Quoniam, de hæret libro 6 in columna 147 vers. 8. & vltimo fallit cum 11 columna sequentib. qui primo adducit quinque fundamenta contra communem intellectum Doct. ad dictum cap. 1. qui habet, quod clerici delinquentes in hoc delicto, sunt ipso facto degradati, adeo vt iudices sæculares possint procedere contra eos, sicut contra laicos. Et postea bene corroborat hanc communem conclusionem, &, respõdet ad fundamenta in

ta in contrarium adducta. Et nota vnum quod ipse dicit in
5 proposito; † quod pœna illius tex. non videtur habere locũ
c in interficiente, [c] sed in mandante: & quod fortè multi in hoc errarent, allegat Aretin. hoc sic ponderantem, in consil. 165. incip. Sicut Ioannes dicit, colum. 11. versic. Tertio al-
6 legant. Aduerte præterea quod † pœna illius tex. in d. ca. 1. habet locum contra mandantem, etiam si mors non sit secu
d ta,[d] vt probant aperte verba illius, dum dicit: *quanquam mors ex hoc forsitan non sequatur*: quod videtur esse speciale in hoc delicto, vt uoluit August in addit. ad Ang. in parte. Et Sempronium Rodulphi, in 4. additione: quia alias mandatarius non puniretur pœna ordinaria maleficio non secuto: nisi dicamus secundum eum, post Ioan. And in regula, in pęnis, de regu. iuris in 6. quòd quo ad pœnas de quibus in dicto cap. primò, facto mandato delictum est perfectum, & ideo non mirum si puniatur pœna ordinaria, ac si delictum esset consummatum: quod etiam videtur sequi Philip. in d. c. 1. in colum. penul. in versi. in glo. & per prædictum text. videtur reprobari de iure Canonico opinio Dini, & Ange. in l. Item apud, § si curauerit. ff de iniur. dum dicunt, quod in assassinamento si do pecuniam alicui vt aliquem occidat homicidio non sequuto non punitur mandans: quam decisionem refert August. vbi supra. & dicit eos verum dicere, quod mandans non punitur de homicidio, sed pœna extraordinaria de mandato.

ANNOTATIO.

A *In crimine assassinij lite non contestata proceditur.*

LIte non contestata. Adde Fel. in c. quoniam frequenter, pen. col. vt lite non contest. Hyp. in pract. §. diligenter, & in l. de vnoquoque, casu 50. ff. de re iud. Gramm. cons. 40. Carr in pract. crimin. fol. 140 Petr. Foll in pract in parte, & si confitebuntur, nu. 44. pag. 345. licet ab hac opinione discedat Felin. in cap in nomine Domini, 5 limit. de testibus. Gramm. voto 11. ipse vero teneo primam opinionem, authoritatem sequutus, quæ ea ratione fulcitur, quia iuxta cõmunem nostrorum traditionem, assassinatus crimen, læsæ maiestatis sceleri æquiparatur, ut tradit late Hypp. consil. 19 no. 2. Tho. Gram. voto 9 At in lęsæ maiestatis crimine, testes ad huc lite non contest. fidem faciunt, ut tradit Hyp. in d. l. de vnoquoque, & Felin. & Car. in locis nouissime allega-

legatis. Sunt equidem multa specialia in hoc crimine propter ipsius atrocitatem statuta, vt inquit Rossi. in pract. crimin. titulo de mandato ad homicidium. nu. 46. vbi allegãs authorem nostrum, dicit non gustasse perfectè materiam q̃ fortè nostris annotationibus elucidabitur.

Præcedat degradatio. Adde Hyp in l. vni. nu. 107. C. de rap. virgin. Ioan. Igneum, in l necessarios, §. non alias, num. 448. col. 3. fol. 177. ff. ad Silla. Nicol. Euerar. in locis legalib. fol. 264. Tho. Gram voto 8 & 11 Car. in practica fo 139 num. 24 Barth. Cassan in comment. in consuet. Burg. rubr. 1. § .. in glos. *Sil na grace* nu. 5. P. Ant Capic. decis. Neap. 155. nu. 26. quam opinionem communem esse restatur Steph Aufr. in clem. 1. de offic. ord. regu. 1 fallen. 18. D Episcopus Couar. lib. 2. var. resol. c. 20. nu. 10. Capic. Neap decis. 112. nu. 2. Remig. Goni. in tract. de immu. Eccles. fallen 15 nu. 10. B

Cleric⁹ assassin⁹ ut possit puniri a iudice sæculari prius debet ab ecclesiastico declarari assassinũ commisisse.

Nota tamen vtiliter, quod ad hoc, ut iustè assassinus clericus a iudice sæculari puniri possit, requiritur sententia declaratoria, qua iudex pronunciet, ipsum esse assassinum: ista est communis opinio, teste Carr. in practi crimin. fol. 289. num 11. Capic. dicta decisione 112. num. 2. Placa lib. 1. Epito delict. cap. 19. nume. 27. Qua declaratione facta, non requiritur alia sententia qua imponantur pœnæ text in cap. 1. de homicid lib. 6. sed statim illas incurrit: ita frequentiori doctorum suffragio receptum est ut scribit Alexã. consi. 166 nu. 5. lib. 7. Et declaratio hæc ad iudicem ecclesiasticũ spectat. ut scribit Iul Clar lib. 5. recep sent §. fi. q 36. versic. sed quæro. quamuis apud suos hoc non seruetur, & contrarium obseruat Neapolitanum consil. vt fatetur Capic. decis. 155. nu. 25. Gram voto 8. nu. 11.

In interficiente. Adde quod hanc opinionem Aretini sequutus, tenuit Alber. in c. 1. de hæret. lib. 6. quæstion. 11. ad finem. sed contrariam opinionem, immo quod dictæ constitutionis pęnæ percussorem, uel interfectorem comprehendant, perspecta legis ratione, tenet Ang. in tract maleficiorum in parte, Sempronium mandotorem, in principio Angel in l 1. C. de sepul viol Capic decis. 155 Paris de Puteo, in tract sindic. in uerbo, Inquisitio. Thom. Gramm. voto nono, in fine Dom. Couar. libro secundo, variar. resol. cap. 20. numero 10 quem vide pro istius controuersæ opinionis resolutione. C

Non

D *Non sit sequuta.* Adde Ang. consilio 15. Barthol Cassan in consuet Burg rubr 1. §. videndum num. 7. Ioan. And. in reg. in pœnis, de regu iur. lib. 6. Thom Gramm. dicto uoto 9. vbi Matth de Afflict in constit Neapol lib. 1. rubr 14. num. 16. idem fatetur Capic decis. 155. & hanc fatetur communem esse sententiam Remig. de Goni. de immun ecclesi. fol. 143. Iul. Clar. lib. 5. recep. sent. §. assassinum. versi. scias etiá eandem opinionem amplectitur Carr in pract. crimin. rub. de homic. §. 2. nu 12. & §. 5. nu. 8. Licet Ang. dicto consi. 14. in l idem apud Labeonem, §. si curauit, ff. de iniur. existimet pium esse, quod Iudex pœnam ordinariam in mitiorem commutet.

Sed quia diffusè nimis (nè dicam confusè) a nostratib. articulus iste disputatur; pro perfectiori declaratione, tres casus a nobis constituendi sunt Primus in casu tex in d. ca. 1. de homic. lib 6 nempe in proprio crimine assassinij, cũ tractatur pecunia data vel promissa, de occidẽdo homine Christiano, per ministerium alicuius infidelis, ex gente assassinorum. Erant equidem assassini populi quidam ex Syria, qui ita a pueritia instruebantur, ut Regis inimicos, aut domini sui cui obtemperabant, eius mandato incautos percutiebant, aut occidebant: ita testatur Volaterr. lib. 11. c. de sectis Syriæ D. Couar. lib. 2. var. resolu c. 20 nu 10. & quamuis de assassinis multi multa tradiderint, qui tamen ij fuerint, & vnde originem traxerint Paulus Aemilius Veronensis lib. 5. de rebus gestis Francorum in Ludoui. XII. & in lib. 7. in D. Ludou vita dilucidè & egregie explicauit, asserẽs q̃ ideo Assassini appellabãtur, quia Princeps qui illorum factionis ab illis eligebatur Arsacida diceretur: & videndus est etiam Polid Virgi. lib. 16. Historiæ Anglic. Equidem hoc casu punitur mandans homicidium, etiam effectu non secuto atque punitur conatus pœna mortis ordinaria, ex d. c. 1. vbi Francus. D Couar. in d clem si furiosus, 2. par. in initio, nu. 9 qui egregie scribit, hoc non tantum esse conatum, quantum delictum consummatum ex mandantis latere, cum p cum non steterit quin homicidium sequatur. Iac. Menoch. de arb. iud. q. lib. 2. centur. 4 casu 360. nu. 41. Petrus Placa, lib 1 epit. delictorum c 10 nu 9.

Qui fuerint assassini explicatur

Secundus casus quãdo loquimur de assassino ex communi & frequentissima interpretatione, qua intelligimus assassinum,

sinum, qui pecunia accepta uel promissa, aliquem occiderit, ille igitur assassinus siue Christianus, siue infidelis si ad actum occidendi deuenerit, & conatum omnem adhibuerit, ita quod per eum non steterit, quin occiderit: pęna ordinaria punitur, ex decisione tex in d cap. 1. ita scribit vltra alios Matt. de Affli. in constit. Neapoli. lib. 1. rub 12. nu. 16. Andr. Tiraquel. in tracta de pęn. legum, causa 38 nu. 4. Cassan. in consuetud. Burg rubr. 1 § videndum, num 7. qui asserit hoc vidisse obseruari Mediolani, & aliquando obseruatum fuisse in consil. Neapol fatetur Grammat voto 9.

Tertius casus, quando is mandans tentauit mandatariũ, vt pecuniam acciperet & occideret, & mandatarius recusauit, hoc casu solum mandans punitur extraordinaria pœna, cum talis conatus remotus sit ab ipso effectu. Hæc est communis sententia, vt constat ex Doctorum traditionibus quos supra allegauimus.

IN CRIMINALIBVS CAPITALIBVSQVE CAVSIS ACCVSATORES, Aduocati, Procuratores, contra reos in sęcularibus tribunalibus steterunt. Cap. XCIX.

Quod noue editum est, lateq; eo interpretatur Bonifacij VIII. egregia constitutio quæ secunda est titulo de homic. libro 6.

1 *Clerici criminales causas agitare prohibentur.*
2 *Clerici præmissa iuris protestatione coram sęcularibus Iudicibus accusationem possunt proponere.*
3 *Iure positiuo statuta est irregularitatis pęna contra clericos, in causis capitalibus accusantes.*
4 *Clericus qui non præmissa protestatione accusat, mortalem culpam contrahit.*
5 *Clericis prohibita est accusatio in causa sanguinis.*
6 *Si omissa protestatione, non imponeretur pæna mortis, uel mẽbri mutilationis, clericus accusans non esset irregularis.*
7 *Clericus tunc facta protestatione, accusare poterit, quando suam uel suorum iniuriam accusat, non uero alias.*
8 *Clericus ab irregularitatis labe immunis est, accusans præmissa protestatione, quibuscunque uerbis utatur.*
9 *Tacita protestatio, in accusationibus proponendis a clericis,*

non

non liberat ab irregularitate, sed expressa requiritur.

10 *Clericus, facta protestatione irregularitatem non contrahit, quamuis ea prætermissa, Iudex capitalem pœnā imponat.*

11 *Protestatio excusat ab irregularitate, quamuis euidētissimū sit, quod iudex capitalem pœnam imponit.*

12 *Quando causa ciuilis est, protestatio non requiritur, & quā uis ex accidenti contingat mors, uel membri mutilatio, clerico quoad irregularitatem non nocet.*

13 *Clericus omittens protestationem, irregularitatis nota non afficitur, quando iudex sæcularis contra iuris sanctiones reum condemnauit.*

14 *Protestatio necessaria non est, quando accusatio coram iudice Ecclesiastico proponitur.*

15 *Clericus qui habet animum protestationi contrarium, an incidat in irregularitatem.*

16 *Clericus qui omisit protestationem, in capitali accusatione irregularis efficitur, quamuis animo nequaquam consentiat, quod capitaliter reus puniatur.*

17 *Clericus qui præmissa dicta protestatione, criminis reum, quē forte in flagranti crimine reperit, Iudici sæculari puniendum tradidit, irregularis non est.*

18 *Clerici in criminalibus causis aduocatione muneris fungentes, sequuta morte, uel membri mutilatione, irregulares efficiuntur.*

19 *Nec clerici præcedenti casu excusarentur, si protestati fuerint quod non intendunt, ut pœna mortis, uel mutilationis mēbri infligatur.*

20 *Clerici utrum in fauorem rei, aduocationis munus possunt sine irregularitatis metu exercere.*

21 *Clerici in criminalibus causis coram Iudicib. sæcularibus, testes esse prohibentur.*

22 *Clerici in reorum fauorem, in dictis causis testimonium proferre possunt.*

23 *Clericus non potest esse testis coram Iudice sæculari, absque sui Iudicis licentia.*

24 *Consuetudo quædam Curiæ Gratianopolitanæ, quæ obseruatur in testimonijs Clericorum coram sæcularibus Iudicibus proferendis, reprobatur.*

25 *Testimoniū Clerici, uel Regularis, absq; sui Iudicis, & superioris facultate prolatum, firmitatem obtinet.*

26 *Iudex*

26 *Iudex ecclesiasticus non debet, nec potest, in criminalibus controuersiis, clericis facultatem praestare, vt coram saecularibus magistratibus testimonium proferant, quod si praestiterit, non est illi obtemperandum.*

MVltis † equidem iustissimisque causis, sacris constitutionibus clericis interdictũ est, criminales concertationes agitare, denigratur siquidẽ ex hoc sacerdotalis candor, eiusque puritas nimis contaminatur. Vnde Concilio Toletano XI. Anno Domini sexcentesimo sexagesimo, can. 6. ita decretũ fuit: *His à quibus domini sacramenta tractanda sunt, iudicium sanguinis agitare non liceat, quod si quisquam immemor horum praeceptorum, aut in ecclesia sua famulis, aut in quibuslibet personis tale aliquid fecerit, ordinis honore priuetur. Et loco sub perpetuo quoque damnationis teneatur relegatus ergastulo* Quem locum Gratianus intexuit in capitulo his à quibus, vigesimatertia quaestione octaua, Propterea quidquid continetur in c. clericis, & in ca. sententiam, ne clerici vel monachi, ius nouum non continet, sed ad vetustiora iura refertur. 1

Et ideò nec accusatores, Aduocati, Procuratores, testes esse esse in dictis capitalibus causis in saecularibus tribunalibus possunt, c. postulasti. de homic. c. 1. 50. dist. tex. in d. cap. sententiam sanguinis, c. ex literis, de excessibus praelat. cap. aliquantos, c si quis post acceptum, 5 1 d. quod si his constitutionibus contrauenerint, irregularitatis labe afficiuntur.

Possunt tamen clerici absque irregularitatis nota, in dictis causis accusare, dummodo protestati fuerint, quod non ad mortem, nec membri mutilationem procedatur, de quo stat Bonifacij Pontificis Maximi egregia constitutio quae secunda est titulo de homicid. lib. 6. quam hoc loco quia accommodatissimus est, & mire conuenit huius practicae argumento, multis adductis, pro virili elucidabo Est equidem materia haec vtilissima, & in forensibus actionibus frequentissima. 2

Primò, iure tantum humano Pontificio statutum esse, qđ propter criminalem accusationem, simpliciter prolatam condemnatione sequuta, clericum irregularitatem contrahere, vt in dict. capit. postulasti, de homicid. vbi est communis sententia, & in dict. cap. 2. Ex quo deducitur posse Sum- 3

mum Pontificem, eam irregularitatem iam contractam dispensatione tollere, vel a principio accusationem licitam facere, vt animaduertit insignis Couarr. in Clem. si furiosus. 2.par.releċt.§. 5.nu.1.de homic.

4 Secundò, clericum qui absque dicta protestatione accusationem proposuerit, mortalem culpam contrahere, cum in materia graui iura sacra violet scribit Martin. Nauar. in manu. confess. cap. 27. num 226.

5 Tertiò prohibitam esse clericis hanc criminalem accusationem, etiam vbi causa sanguinis agitatur de c. postulasti c. accusasti. de accu. vbi clericus accusator pœnitentiam agere compellitur. non tamen ita grauem si pro bono pacis accusasset.

6 Quartò quod si protestatione omissa, non sequeretur effectus accusationis criminalis nec imponeretur pœna mortis, vel mutilationis membrorum, non esset clericus irregularis, etiam si alia sanguinis vindicta imponeretur. tenet Abbas. in dict. capit. sententiam, & in d. c. clericis ne clerici vel monach. & in c. si aliquis. de hom. sequitur Siluest. in summ. in verbo Homicidium. 3. vers. secundò quæritur.

7 Quintò notatu dignum est, quòd dicta criminalis accusatio protestatione interueniente clericis permissa est, quando suas causas iniuriasque proprias fuerint prosequuti, secus vero si alienas colligo ex tex. in dict. cap. 2. ibi. (Suis malefactoribus, & ibi, Petunt emendam sibi fieri, & ibi, De suis malefactoribus, & ita post alios tenet Fran. ibi quam esse cõmunem sententiam fatetur Martin Nauar. in manu. confessor. cap. 27. num. 116. Quæ sanè ita intelligenda est, vt nihilominus clerico permissum sit protestatione facta, absque irregularitatis metu, delictum aliquod pręcogitatum. in maximum reipublicæ detrimẽtum, aut proximi grauissimum damnum, in medelam potiùs, quàm ad criminis punitionẽ cautè denuntiare, quando aliter quam per denunciationẽ, non potest tali malo prouideri sic tenet Caietan. in 2. 2. q. 33. artic. 7. Martin. Nauarruu. in capit. inter verba. 11. quæstion. 3 Corr. 58. Couarruu. in dict. Clementin. si furiosus. §. 5. num. 4 Quibus suffragatur text. in dict. capitul. accusasti. de accusa. ibi. (Nisi pro pace.) Quæ singularis est interpretatio ad tex. in dict. ca. 2.

8 Sextò, clericus præmissa protestatione, immunis est ab ir regu-

regularitate, modo vtatur in accusatione verbo cõqueror, vel accuso, nihil sane interest tenet Io. And in dict. ca 2. sequitur Ioan. de Anan. in dict. cap postulasti. de hom. num. 3. Socin. in dict. c. ad audientiam. nu 55.

Septimò, quod sacerdos non incurrit irregularitatem, si expresse fuerit protestatus, non tamen sufficit quòd tacitè id faciat, vt colligitur ex dict. cap. 2. ibi (Protestando expresse,) & ibi ad hoc notant doctores maximè glos. in verbo, (Protestando) quæ dicit quod cautè faceret clericus si de hac protestatione faceret fieri publicum instrumentum, Praxis tamen iam recepit, eam sententiam quod protestatio in limine querelæ, vel accusationis fiat. 9

Octauò, nec illud est omittendum, liberum esse clericum ab irregularitate, præmissa dicta protestatione, etiam si ea omissa iudex ad pœnam sanguinis, vel membri mutilationis processerit, vt expresse in dict. c. 2. probatur vbi concors est nostrorum sententia. 10

Nonò, quod dicta protestatio supradictum effectum operatur etiam si non solùm verisimile sed certum sit ex qualitate criminis in accusatione propositi ad mortem processurum ita not. Io. And. Abb. & Felin. & omnes in dict. cap postulasti Felin. in dict. cap. ad audientiam, de homic. num. 54. 11

Decimò est equidem in hac materia obseruandum, quòd hæc protestatio tunc necessaria est cum clericus quempiam apud iudicem secularem accusat ratione alicuius sceleris, vel delicti perpetrati. Secus verò si causa ciuilis foret, licet ex accidenti contigerit, quod iudex secularis, vel eius ministri clerici aduersarium, de facto desistentem, interfecerint, vel aliquo membro mutilauerint, non sanè hoc clerico iustè petenti, & nihil de hoc existimanti imputari debet tex. egregius in dict. cap. postulasti. de homi. vbi Anani. & doct. nont. & D. Couar. in dict. §. 5. 12

Vndecimò, & quod singulariter circa illius tex. interpretationem notandum est quod scribit Io. Ana. in d. c postulasti. censens non imputari clerico accusatori, etiam nõ protestanti, mortem vel mutilationem membri reo accusato contra iuris præcepta illatam. Nõ equidem fuit in culpa clericus, qui ea ratione protestationem omisit, quod manifestè compertum haberet nullam corporalem pœnam à iudice irrogari, & hoc sequitur Couar. di. § 5. nu. 3. 13

14 Duodecimò (& quod libenter prætermisissem nisi vidissē multos in hoc hallucinari) quod nūquā ea protestatio faciē da est, quādo accusatio corā iudice ecclesiastico ꝓponitur etiamsi delictum enormissimū sit, & ꝑ illud clericus qui de illo accusatur pęna realis degradationis sit puniēdus ita deducitur ex d.ca.2. & ex communi doctorum traditione.

15 Decimotertiò illud præmissis apte conuenit qđ aliquorū calculis probatum est, quod vsque adeo iam sæpe dicta pro testatio ab irregularitate clericū protestantem liberum red dit, ꝙ etiam si animum habeat protestationi contrarium, ir regularis non erit iudicandus. Sic tenet Fel in d.c. postulasti. quem sequitur D Couar d §.5.nu.1. Nam per solam vo luntatem sine opere exteriori irregularitas non incurritur, vt multis in locis istarum annotationum probauimus.

Sed opinio hæc nullo modo placet, labitur in hoc egregius D Couar. sequor in hoc Io. And Dom. & Peru. in d.ca. 2. Io. And. in d.c postulasti. & hanc sequitur Nauar. in man. c.27.nu.226. Nec Io. And. contrariā sniām amplexus est, vt D. Couar. censuit sed potius cōtrariā, vt cōstat ex allegatione Dom. & Perus in dictis locis & ex ipsius verbis clarè per penditur q̃a ipse se remittit ad Host. in summa tit. de homi. § qua pœna. vers. si verū. vbi latissime hoc defendit. Et huic opinioni minime refragat̄, ꝙ voluntate sola irregularitas nō contrahitur, quia in proposito casu, cum voluntate cōcurrit querimonia, & accusatio exterior. dicta equidem ꝓtestatio mendax & fallax est, nec talis est. qualem sacrū ius canonicum requirit ad irregularitatis labem excusandā, & quibus hoc contigerit, oportet dispensationem impetrare, vt nō semel fatetur consuluisse Martin. Nauar. d. c. 27 nu. 226.

16 Decimoquartò nec erit obliuioni tradēdū, nō posse clericū ab irregularitate excusari q ꝓtestationē omisit, eoqđ in aīo nō habuit, ꝙ iudex ad mortē, vel mēbri mutilationē, ꝓcederet, sed potius cōtrariā volūtatē q̃ volūtas cū in aīo retenta fuit, nihil operari pōt: cū actus exterius directè cōtrarius sit: tenet gl. sing. in d.c.2. q̃ cōem esse asseuerat D. Cou. d.§.5. quæ procedit etiam in animæ iudicio, vt scribūt Cal de. & Franc. ibi, licet And Tiraq post leges conn glo 5 contrarium fuerit opinatus, à quo in hoc cauendum est.

17 Decimoquintò supradictis addēdū est, qđ adeo protestatio ab irregularitate liberat, ꝙ non solū locū obtinet circa

quere-

querelam, vel accusationem, verum etiam procedit respe-ctu personalis capturę, nã si clericus reum quem in fragranti crimine reperit, capiat, & iudici ad debitam punitionem tradiderit, modo dicta protestatione vsus fuerit irregularis nõ erit, ex quacunque corporali pęna à iudice imposita Franc. post alios in d.c 2. Soc. in d.c. ad audientiam. nu. 52. 53.

Nec clerici, vt in huius capitis limine scripsi, aduocati nec pcuratores in dictis capitalibus causis eẽ possũt. Sũt sane irregulares si mors, vel mẽbri mutilatio inde sequaẽ tex. gl. & doct. in d c. aliquãtos 51. d. & vñ tex. in c illud 23. q. 4. & tradunt vltra ordinarios interpretes Silu. in sum. in verbo, homicidiũ. 3. vers. secũdo quæriẽ. Maio. de irreg. lib. 2. c. 9 nu. 1. Alb. Troti. libr. 2. de vero & perfecto cler. c. 23. num. 4. 18

Imò clericus minime ab irregularitate liberaẽ, si causã accusatoris tanq̃ eius patronus, vel aduocatus sequendã susce pisset, et si dicta protestatione, de qua hoc capite abũde dictũ est vtereẽ singular ter tenet Io. Imo. in d.c. postulasti, cu ius opinionẽ cõem esse testatur insignis D. Couar. dict. §. 5. 19

Sunt etiam qui censent. non esse clericis concessum, et in fauorem rei aduocati munus exercere. gl. in d. c. aliquãtos. vbi Arch. Spec. in tit. de dispensatione. iuxta ver. Item si qs. idem in tit de aduoc. §. obijcitur. vers. in causa autem. Alb. Troti. in d. c. 23. Præterea dicebat Host. in c. 1. de postul. qđ licet accusati defensio clericis aliquando permissa sit cap. reos. 23 q. 5. ca. inter alia. de immu ecclesi eos tamen ab ea abstinere hortatur, nam contingere potest, quod ipsorum culpa, imperitia, vel negligentia, accusatus dãnetur vel nimijs subtilitatibus, aut calũniosis allegationibus nõ solum absoluatur, sed accusator talionis pęna puniatur. Vnde ipse Host. in d. c ad audientiam. de homi. commemorat quemdam clericum in criminali causa suscepisse fratris sui patrocinium, atque adeo solerter eam defendisse, vt absolutus fuerit, clericum vero irregularẽ effectũ, quia accusator fuit decapitatus Quæ opinio verissima est qñ non solũ clericus reum defendit sed petit accusatorem calumniantem puniri, qui si a iudice occidatur, vel membro mutiletur, clericus irregularis efficitur: Si autem tantũ reum defendit, iustamque operam defensioni dans, nec petit accusatorem puniri, licet postea, à iudice talionis pęna imponatur non erit clerico ad irregularitatem imputãdum, licet nulla in defensio 20

Clericus an pro reo in capitali cã possit patrociniũ præstare.

ne rei accusati, circa accusatorem, vsus sit protestatione, cũ defensio accusati, de per se non tendit ad accusatoris mortem, sed tantum ad tutelam, & licitam accusati defensioné. Sic colligo ex Host. Maiol. Couar. in locis iam allegatis.

Non est tamen in hoc silentio prætermittendũ, quod licet clericus aduocati, vel procuratoris, munere fungens dictis causis, solum contrahat irregularitatem, quando secuta est mors, vel membri mutilatio, grauiter tamen in alijs sic delinquens, ab ordinario pro facti qualitate plectendus est, sunt equidem munera hæc clericis interdicta, vt præcedentibus capitibus late probauimus.

21 *Clericus in causa criminali non potest esse testis.* Est etiam clerico interdictum in dictis criminalibus causis testimonium proferre. gl. in ca. testimonium. 11. q. 1. & in c. de cætero de testibus: nemo sane est qui tantum cooperetur sanguinis iudicio, quantum ipse testis à quo totius criminis veritas elicitur, & super cuius attestatione firmatur sententia, & ea ratione si ex eius testimonio mors fuerit illata, irregularis efficitur, etiam præmissa dicta protestatione, vt scribit Fel. in d. c. postulasti post gl. ibi, & est gl. notanda quæ in laico loquitur in c. 1. 51. dist. & in clerico gl. in ca. testimoniũ. 11. q. 1. Abb. in c. de cætero col. 1 de testib. Crottus in tract. de testib. nu. 69. quam communem esse sententiam profitetur D. Couar. d. §. 5. nu. 5. Iul. Clar. in pract. cri. § fi. q. 24. vers sed quid. Nec refragari pôt respectu laici, qđ is inuitus, & coactus, & iudicis præcepto cópulsus, testimonium protulerit: nam etiam si quis per vim vel metũ, qui in virum constanté cadat, cogatur delinquentem exhibere, & rebellare, semper erit irregularis, si ille puniatur pęna mortis, vel membri mutilatione, quia licet vis illa excuset a peccato, nó vero ab irregularitate. tenet Tau. in summa in verbo irregularitas. 2. nu. 22. Maio de irregul. lib 2. c. 8. num. 2.

Si aũt ex tali testimonio, dicta pęna nó fuerit secuta, sed alia mitior, vel arbitraria, vel q̃a innocés erat accusatus fuit absolut⁹, nihilominus clericus ꝑ mó culpæ iudicis arbitrio, puniẽdus est, & sic receptũ vidi. Nullá vero clericus pęná patieť, si in ea causa criminali, in qua testimoniũ ꝓtulit, de pęna ságuinis nó agebať, Abb not. 1. in c. de cætero de testib. & ibi doct. & ita dét intelligi tex. i d c. testim. q̃ sic intelligit gl. in c. 1. 51. d. & vide tex. in c. q̃nque. 14. q. 2. Saluberrimũ tñ cõsiliũ est, qđ in quacũq; crimin. causa cler. test. nó ꝓferant.

Pro-

Procedunt equidē q̄ prædiximus q̄n clericus testimoniū ꝓfert,in fauorē accusatoris secus si clericus ꝓduceret in testē,in fauorē rei qa cū hoc ꝓhibitū nō sit nullā pęnā incurrit. Imo vnū cēseo perpetuo memoria dignū qđ nouum est nec memini me legisse apud aliquē qđ licet ex tali testimonio ꝙ directè & principaliter ad ꝓbanda rei innocētiā tendit,ex accidēti tn̄ ex causæ ꝓcessu,accusatoris calumnia detegit, ideoque talionis pęna imponit nō imputabit clerico ad irregularitatē,satis sane ei ignoscēdū est,cuiꝰ testimoniū non ad mortē accusatoris,sed ad tutelā rei accusati tendit, & id ꝙ præter eius intētionē contingit,est veluti ꝑ accidēs, qđ subiecti naturā non mutat l naturaliter.§ apud.ff.de acquir.hęr. Quę doctrina mire confirmatur ex suprà traditis, circa patrocinium clerici pro reo in criminali iudicio. 22

Sed ad hoc vt clericus iuste possit suum testimonium ꝓferre,necessaria est sui ecclesiastici iudicis facultas,vt seruari de consuetudine affirmat Fran. Mar.dec.777.nu.4.Quod iure consentaneū est,quia nec in causa ciuili,clericus testificari potest,nisi dicta facultas præcesserit, quāuis si de facto deponat licet male faciat, minime tn̄ eius testimoniū vitiaretur.gl.si vbi Abb.& oēs in c.1.de iuram.calum. Idē in religiosis seruandū est gl in auth.de monac.§ cogitandū.col.9. sed hoc tēperandū est vt procedat in iudicijs nō vero in cōtractibus,quibus clerici libere sine alicuius pęnę metu iurare possunt. Deinde nec licentia requiritur q̄n clericus vult testificari corā alio iudice ecclesiastico, qui non sit suus: ex Abb. sententia in d.c.1.Quo loco scribit,quod non tantum Episcopus,sed alius Prælatus inferior potest dictam licentiam concedere quod verum censeo in ciuilibus controuersijs,non autem in criminalibus causis ad tutelā & defensam rei accusati,quia tunc ab Episcopo, vel ab eius Vicario generali,maturo iudicio,& præuia causæ cognitione concedēda est, non vero ab inferioribus iudicibus qui causarum criminalium non habent cognitionem: & hoc iure vtimur. 24

Vnde nullo modo iure defendi potest,consuetudo quam semper in curia Gratianopolitana , & in alijs inferioribus curijs Delphinatus receptam vidisse testatur Guido Pap. decis.65. num.2. nempe quod si clerici nolunt in causa ciuili, coram seculari iudice dicere testimonium , cogi ad id possunt modica coertione,ab eodem iudice seculari , nec *Reprobatur consuetudo quadam curia Gratian.*

ad id adeundus est iudex ecclesiasticus nec Abbas, vel alius Prælatus respectu monachi nolétis testificari. Quod si cau sa fuerit criminalis suorum Prælatorum licentia desideratur. Est tamen illa consuetudo iniqua, & sacris canonicis cō stitutionibus contraria, & ideo merito releganda est.

25 Fateor tamen iuri consonū esse quod in dictis curijs seruari testatur Guid Pap præcitata decis. in princ quod si clerici vel monachi absque suorum superiorum consensu testimonium protulerint siue in causa ciuili vel criminali eorū depositiones non ex hoc vitiari nec inualidari, quod optime fulcitur authoritate glo. Abb & aliorum in d. c. 1. de iuram. calum supra allegat.

26 In criminali causa contra reum, nec debet nec potest iudex Ecclesiasticus licentiam clericis præstare, vt ferant testimonium, & si de facto eam præstiterit, non est obtemperandum tenet Antiquissimus Gofredus in summa tit. de testib. cogen Inn. in c. dilectorum. eo. tit. Imò singulariter scribit Io. And in nouel. ibi quod laicus qui ad clericatum aspirat, etiam in foro sæculari cogi non potest, vt in dictis causis testificetur quem sequitur addi. Guid. Pap. d decis. quòd summa innititur æquitate, sed praxis forensis non recepit.

TRVNCATIONES MEMBRORVM PER SE FACIENTES, aut faciendas iudicantes. Cap. C.

1 *Clerici membrorum truncationes facientes, vel faciendas esse iudicantes ab officio, & beneficio sunt deponendi.*

2 *Quod autem dicatur membrum, remissiue traditur.*

1 CLericis in sacris ordinib. constitutis ex Concilio Toletano iudicium sanguinis agitare non licet. Vnde prohibemus ne aut per se trūcationes membrorum faciant, aut iudicent faciendas: quod si quis tale quid fecerit, honore priuetur, & loco verba sunt tex. in c. Clericis. ne cler. vel monac. Concilium autem illud Toletanum, de quo supra mentio fit, duodecim. est in Canone 6. Vnde pęna delicti huius est depositio ab officio, & beneficio: quia secūdū expositionem Io And verbum tex. honore exponitur. i. ordine, & verbum loco. i. beneficio: & sic vult tex. quod priuetur ordine & beneficio, & per consequens deponatur secundum Abb. ibi, in 1. not. qui sequitur expositionem Io. And. Et ad

uerte,

uerte, quod cum pęna ista imponatur facienti, vel iudicanti [a] truncationem membrorum, quod etiamsi membrum debilitaret facto vel sententia clerici nō puniretur ista pęna, quia per id non efficitur irregularis,[b] ita sentit Abb ibi. itē ēt est aliud aduertēdum, quod videtur tex. imponere hanc pęnam clericis per solum iudicium, & sic per solam sententiæ prolationem, sine eo quod sequatur illius executio. Ego tñ credo, quod mens cō ditoris canonis fuit punire clericum quando succedit executio, & sic crederem per solam sententiam non ita acerrime puniendum. Quod autem dicatur membrum,[c] quia hęc materia in varijs locis late describitur, sufficiat ad illa lectores remittere: quæ quidē inter alios copiosius colligit Corsetus in repertorio Abbatis, in parte membrum. a b c 2 A

ANNOTATIO.

Prælat⁹ vel clericus, qui iurisdictionem habet tēporalem potest alteri criminales cās iudicādas remittere.

IVdicanti. Adde quod tunc prædicta pęna incurritur qñ clericus ipse personaliter pęnā truncationis membrorū inflixerit, si uero iurisdictionē haberet tpalem, vel esset Prælatus & proprij muneris rōne cōmitteret, alicuius causæ cognitionem alteri, vt iustitiā faceret, ēt si talis iudex ordinarius, vel delegatus, cui cā cōmissa est, accusatum morti traderet Prælatus vel clericus habens tpalem iurisdictionē qui talē delegationem fecerit nullā irregularitatem contrahit text. egregius in c. vlt. ne clerici vel monac. in 6. Sed quid ex contrario an Prælatus, vel sacerdos possit cognoscere de causis criminalib ad puniendos laicos ex cōmissione Principis sæcularis tex. celebris in c in Archiepātu de rapt. expresse probat hanc delegationem firmitatem obtinere, & quod eius rōne iure poterit talis delegatus de his causis cognoscere, & sententiā proferre hac lege, vt sniam sanguinis minimè proferat, quem tex. pter alios interpretes dicit sing. Aret. cōs 58. col. 3. & 5. quo loco scribit censeri huic delegato cōmissam cām quoad ipsam ordinariam criminis punitionem, nec n. videtur Princeps aliquam remissionem facere eo quod causam ei delegauerit qui sanguinis iudicium nō poterit proferre, cum hoc casu is delegatus teneatur punitionem dimittere committenti, quem sequitur Couar. in clem si furiosus. 2 p. rel. §. 5. nu. 8. quo loco aliqua circa hoc notatu digna scribit.

Clerici⁹ ab/q; irregulari

Itē tūc huius capitis pęna imponēda est, qñ clericus sup facto cōtingenti, & in iudicio iā deducto, iudicat mortis pęnā, vel mutilationis mēbrorū faciendā esse, alioquin si extra

contin-

tatis nota, cōsulere pōt generaliter, ut p aliquo crimine mortis pena imponatur.

contingentiam facti, nulla irregularitatis pœna, vel alia incurritur. Nam & clerici de iure respondere possunt, & opinari quod certis casibus vltimum supplicium, vel membri mutilatio imponatur. Et ea ratione scribentes tractatus, cōmentarios, vel criminalia consilia, quibus iudices instruunt pro futuris criminib. vt aliquas pœnas corporales inferant, non sunt irregulares iudicandi. Nam clericis interdictū nō est leges, & statuta facere, quę criminales controuersias cōcernant aut Principi consulere, vt committentib. certa delicta irroget mortis pœnam, vel aliam corporalem. glo. not. in c. ex literis in verbo, consuluit. de excess. prælat. ubi Abb. & omnes sequuntur Innoc. in c. ad audientiam. de homi Spec. in tit. de dispensa §. iuxta. vers. Quid si iudex, Abb. in c. 1. de fur. Bal. in auth. habita. C. ne filius pro patre Siluest. in sum. in verbo Homicidium. 3. q. 5. vers. quartum. Maiolus de irreg. lib. 2. c. 9. nu. 9 & est communis sententia.

In sacra Inquisitionis tribunalib. huius capitis sanctio locū non obtinet.

Præterea huius capitis pœna limitanda est: vt locum minime obtineat in sacræ Inquisitionis tribunalibus: nam quisquis siue Cardinalis, siue Episcopus aut sacerdos qui interfuerit sacrosanctis Inquisitorum congregationibus in quib. tractatur de aliquo delicto, iam in iudicium deducto, in quo pœna sanguinis imponenda est, consulendo, vt suffragium præstando, nullam irregularitatem incurrit, ex Summi Præsidis indulgentia propter fidei fauorem ita decreuit Paul. 4. Pontifex Max. die 29. April. anno 1557. vt refert iudiciale Inquisitorum 4. decreto Sim. Maiol. de irreg. libro 2. d. ca 9. numero 8.

Ioā. Ber. opinio de qua hoc c. reprobatur.

C *Puniendum.* Hæc sane opinio Domini Episcopi mihi nūquam placuit: tum quia est contra expressa verba text. in d. c. clericis, ne clerici, vel monachi, ibi. *Aut iudicet inferendas*: tum quia Speculator cuius authoritas apud nos est maxima, contrariam sententiam tuetur, titulo de dispensatione, § iuxta propositiones quem sequitur Petrus Foller. in practica crim canon 2. par. c 24. sic sola iudicis sententia damnatum intestabilem reddit, & testamentum prius factum tollit, l. si quis filio exhæredato, §. irritum. ff de iniusto rup.

Mēbrū quod proprè dicatur.

D *Dicatur membrum.* Adde Bar. in l. publicorum. nu. 13. ff. de publ. iud. vbi Imo. & Doctores, qui illa proprie membra esse censent, quibus diuerso, & proprio officio corpus mouetur aut iuuatur, vt oculo, ad videndum, pedibus ad progressum,

sum, aurib. ad audiendum, manib. ad palpandum, naribus ad odorandum, lingua ad sermocinandum, idem Bal affirmat in c. 1. de noua forma fideli nu. 5. quod manifeste Arist. authoritate constat, lib. 1. de par anima. c 5. tex... not in l. idẽ Offil. ff. de ædil edic. l. non sunt liberi, ff. de sta. hom. Idemq; D. Paulus insinuat ad Rom. c. 12. dicens membra in corpore distinctam operationem habere. *Omnia autem membra* (inquit) *non eundem effectum habent*. Quod latius explicat D Couar. in d. clem. si furiosus, 3. par. in initio, nu. 8.

Caiet. & D. Soto opinio quedam confutatur.

Ex quo sequitur lapsum fuisse Caietanum existimantẽ, abscindẽtem digitum, irregularem esse, quem sequutus fuit Do. Soto, lib. 2. de iust. & iure, q. 1. art. 1. eo quod digitus sit membrum, cuius contrarium manifeste docet Bar. & Doct. in d. l. publicorum, Bal in d. c. 1. Fel. in c. cum illorum, de sen. excom. & in ca Ego enim, col. 2. de iureiur. Gonsa. a Villad. de irreg. c. de percussore, col. 1. Anto. Rub. cons. 83. Cassa in consuet. Burg. rub. 1. §. 5. quam sententiam aduersus Caiet. & Sot. communem esse testantur Mar. Nauar. in Manu. Con fess. c. 27. nu. 206. & eius discipulus non pœnitendus D. Couar. vbi paulo ante allegaui. Cui communi sententiæ suffragatur d. l. idem Offilius, vbi decisum stat, q; habẽs digitum abscissum, habet abscissam partem membri, non vero mem brum, & d. l. non sunt liberi, ff. de statu hom. ex qua colligitur, habentem æquo plures digitos, non habere æquo plura membra.

Abscindens cartilaginẽ auris nõ est irregularis.

Deducitur etiam ex supra traditis abscindentem cartilaginem, quæ circa aurem est, non incurrere huius capitis pœnam, nec irregularitatem, ea ratione: quia licet auris mem brum sit, illa vero cartilago potius ad decorem, & membri tutelam, quam ad peculiare auris obsequium a natura ipsa congenita est, quod ex Bal. colligit D Couar. d. nu. 8.

Abscindens mamillam mulieris nõ est irregularis.

Nec ab hoc loco alienum est, inquirere, vtrum sit vera doctrina Bal qui in l. data opera, nu. 75. C qui accus. non poss. scribit, mamillam in fœminis membrum esse, de qua merito dubitat insignis D. Couar. in præcitato loco, intelligens veram esse quo ad latam significationem, non vero quoad germanam, & propriam, & ea ratione censet non esse irregularem, qui mamillam feminæ absciderit, cuius opinio mihi summe placet, quia summa innititur æquitate, quæ in pœnalibus amplectenda est.

DVEL-

DVELLVM ALIIS SPONTE OFFERENTES, SEV PBLATVM suscipientes. Cap. C I.

1 *Clericus huius criminis reus est deponendus.*

1 a POena † huius delicti est depositionis, [a] vt in capit. 1. de cler. pug. in duel quod procedit, siue clericus fuerit victor, siue victus: poterit tamẽ episcopus cum eo dispensare, si mors vel mutilatio membri non fuerit inde secuta, vt ibi. Et aduerte, quod pena illius text procedit, quando talis clericus sponte iniuit duellum, secus autem si aliquo facto necessitatis, licet necessitas fuerit euitabilis:
b quia tunc necessitas alleuiat culpam, & non punietur pœna depositionis, sed mitiori: [b] quia tex. ille requirit actum spõtaneum ad incurrendam pœnam depositionis, secundum Abbatem ibi.

ANNOTATIO.

A DEpositiones. Adde Roland a Valle, conf. 4. nu. 22. vol. 1. Et ex hoc colliges clericum qui hoc crimen commiserit non esse suspensum, vt existimauit Siluest. in Sum. in verbo suspensionem, versic. 11. Tabi. ibi; Sed verum non est, quia tex in c. 1 de cleri. pug. in duello, solum dicit deponendum fore. & ideo merito eos reprehendit Martin. Nauarr. in manu Confesso. c. 27. nu. 156. Et de materia duelli vide vltra alios And Alciat. in tracta de singulari certamine. Nauar. in Manuali Confessor c. 11 nu. 39. ca. 15. nu. 9. & multa congerit Petrus Gregorius Tholosanus, 3. par. Syntag. iuris, tit 48. c 15 per totum. Et nota, quod duellorum vsus a Diabolo fuit institutus, vt cruenta corporum morte, animarum etiam perniciem lucraretur. Propterea in tanti criminis detestationem nouissimè pęnæ in sacro Conc. Tridentino statutæ sunt sessione 25 cap. 19 de reformat. ubi contra Imperatores, Reges, vel alios Magnates, qui in terris suis inter Christianos duellum concesserint, pęnam statuit qui eo ipso sunt excommunicati, & dominio ciuitatis, vel castri, aut loci in quo duellum fieri permiserint, si ab Ecclesia obtinent, priuati sunt, si loca vero feudalia sunt, directis dominis acquiruntur. Illi vero qui duelli causa, in arenam descẽderint, necnon qui illorum nomine ibi intersunt (quos patrinos vocant) excommunicationis, ac omnium bonorum suorum

Duellorum grauitas, necnon, & pœna ex Trid. Cõc. explicantur.

suorum proscriptionis, ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrunt, & ut in homicidas iuxta Sacrorũ Cano sanctiones est animaduertendum, ꝙ si in ipso conflictu decesserint, sepultura ecclesiastica priuandi sunt. Qui verò cõsiliũ dederint, vel suaserint, vel ut spectatores interfuerint, excommunicationis ac perpetuæ maledictionis vinculo ligantur.

Circa vero caput nostrum & dictũ Trident. decretum, illud est consideratione dignissimum: minimè locum esse pęnis dictis locis statutis, ex quibuscunq; singularib. certaminibus, pugnisve inito ẽt consilio factis, ẽtsi percussio, vel mors contigerit, dummodo duelli forma non seruetur, nẽpe loci destinatio, armorũ præfixio, patronorum & spectatorũ constitutio, & alia q̃ in his impijs spectaculis a charitate Christiana alienis, adhiberi consuetũ est. Cum.n dictę cõstõnes pęnales sint, & in duellis loquantur, non sunt ad alia singularia certamina extendendæ, reg. odia, cum similib de reg. iur in 6. Quod manifeste ex dicto Sacro Concil. colliges, ꝙ tantum loquitur de duello, antiqua solennitate faciendo, & ita pęnam infligit contra locorum dños, si duella suis locis fieri permiserint, necnon contra patronos, quorum ope tã immane scelus perpetratur, & contra eos qui in eã duelli, tam in iure, quam in facto consilium præstiterint. Vides lector candide quo pacto loquitur de iure duelli, & sic de eo duello, ꝙ impijs illius legibus seruatis efficitur, & ita censeo ꝙ iudicabit in casu grauissimo q nũc pendet in curia Regia hoc an 1579. & post hæc scripta cõpertũ habui ita fuisse iudicatũ a sapientissimis viris Ioq; nota qa multoties cõtinget.

Cõc. Tri. sess. 25. c. 19. de ref. quod de pœnis duellorũ loquitur explicatur.

Sed mitiori. Adde ꝙ hęc autoris opinio, ex eo vera non vr̃, quia si loquimur de duello ꝙ inter nobiles nouissimis tpibus fit, nulla necessitas clericũ cõpellere põt ad hoc singulare certamen subeundum, cũ maximè a suo sacro instituto sit alienũ. Nec iactura honoris necessitatẽ inducit, vt scribit Præposi. in rub. de cler. pug. in duello, & opinionẽ istã sequutus est Pet Fol in pract crim. Can. 2. p ir c. 27. nu 1. quę practica opere isto absoluto ad manus meas peruenit. B

Io. Ber. opinio de quã hoc capite cõfutatur.

NAVES AD PVGNAM GVBERNANTES, ET CONFLICTVM personaliter exercentes, ac alios ad pugnam incitantes. Cap. CII.

1 *Clericus propter hæc tria crimina depositionem meretur.*

2 *Clericus, qui in bello interfuit, quando efficiatur irregularis.*

Pro

1 PRopter † hæc tria delicta deponendus est clericus, vt in c. Quod in dubijs, de pœnis, aduerte tamen, quod in defensione bene possunt clerici gubernare naues, & alios ad pugnam defensionis incitare, & intantum confligere in hostes, quod eos dimittant, ut placuit Innoc. ibi. Abb.
2 autem in eo c. videtur eius sententiam restringere, † videlicet quod si necessitas non erat ineuitabilis, licet clericus interfit bello causa defensionis, si sequitur mors, uel mutilatio
a membri ex percussione sua efficitur irregularis, [a] secus si percussione aliorum. Ego tamen crederem quod Innoc. potest simpliciter intelligi, quoad terminos tex. quem declarat: quia ad hoc vt non patiatur pœnam depositionis, de qua ibi, sufficit quod clericus prætendat defensionem, licet causa non esset ineuitabilis. Quantum vero ad irregularitatem incurrendam, seruabitur consideratio Abb. nec contradicit sententiæ
b Inno. quia ipse nihil de irregularitate disponit iudicio meo. [b]

ANNOTATIO.

Efficitur irregularis. Adde tex. optimum in c. petitio. de homic. quo loco apparet, quem esse irregularem si adhuc in bello iusto propria pugnauerit manu, & aliquem occiderit, aut membro mutilauerit: idem probat gl. in c. Sciatis, 7. q. 1. quæ sententia communis est, vt profitetur D. Episcopus Couar. in clem. si furiosus, 2. parte relect. §. 3. nu. 2. de homi. Et circa huius capitis materiam vide latissimè S. Th. & Caiet. 2. 2. q. 40. art. 2. Abb. Card. Henr. Felin. & Docto. in d. c. petitio. Florent. 3. par. tit. 18. c. 2. § 6. Mart. Nauar. in manu. Confes. c. 27. nu. 215. Maiol. de irreg. lib. 5. c. 49. & optime Greg. Lup. in l. 52. in uerbo, *Deuenyr*, tit. 9. par. 1. quo loco alios allegans disputat, an summus Præsul possit facultatem clericis concedere, vt absque irregularitatis metu possint in bello pugnare.

Iudicio meo. Vide Petrum Follerium in pract. crim. Can. c. 52. licet immodestè & inuerecunde authorem istum alioqui doctissimum somniasse dicat.

VIOLENTIAEQVE ILLATORES. Cap. CII.

1 *Clericus in personis, rebus, seu beneficijs violentiam inferens qualiter puniatur, breuiter & dilucide per totum caput explicatur.*

Clerici

CLlerici † violentiam inferre solent [a] aut possunt in personis, rebus, seu beneficijs. Primo casu, quando ab ipsis fuerit vis illata personis citra homicidium, tunc pro qualitate iniuriæ ac damnorum, ac consideratis his, q in arbitrarijs pœnis consideranda fore infra trademus, Iudicis arbitrio puniri debet. Si quando vero contingat clericos eripere aliquem de manibus familiæ, qui sententia iudicis ducebatur ad mortē, vel ad aliud corporale supplicium, tunc quidem distinguendum est. Nam aut manifeste apparebat illum condemnatum inique, & tunc videtur nullā imponendam pœnam [b] propter hoc, vt sentit Alber. in l. addictos. C. de episcop aud. per tex. in c. Hi qui, 14 q 6. vbi bona glos. & melior in c. Reos, 23 q. 5. facit quod notat Archid. in c. Cum homo, 23. q. 5 & vide Hyppo in l lege Cornelia, colum 10. nu. 23. ff. ad leg Cornel. de sicar. in practica caularū criminalium, fol. 56. nu. 41. in verbo, attingam, vbi refert dictam conclusionem Albert. & ponit alia, per quæ pót corroborari. Si tamen in tali ereptione condemnati clerici scandalum fecerint, vnde deteriora contingant, quam in iniusta hominis occisione: tunc bene crederem eos puniendos per suum iudicem, iuxtā scandali & perpetratorum mensuram. Si vero damnatum iuste, eriperent, tunc puniendi sunt. Idē quando esset dubium, iuste an non iuste damnaretur, cum præsumere debeant clerici pro iudice damnante. In hac autem illicita ereptione aduertere debent multum iudices circa modum eripiendi, an cum armis, & scandalo id fiat, an etiam ruptis carceribus, vel non: & alia considerare, quę solent similia leuiora, vel grauiora facere hæc delicta in laicis. [c] Aduertendum tamen est ꝙ si clericus eximit a carceribus captum pro debito, tenebitur ad id ꝙ fisco, & priuato debebatur, per id quod not. Bar. in l. quoties, de exactoribus tribut. lib. 10. Faber in §. Pœnales, Instit. de actio Ias. ibi, col. 17. vers. 3. circā prædicta, ꝙ intelligerem verum pro illis debitis, pro quibus erat incarceratus, vel recomēdatus: non vero tenebitur omnibus creditoribus, licet obstet generalitas notabilis decisionis Bald. in d. l. addictos. dum tenet, quod eximens aliquem de manibus Curię, tenetur ac si fideiussisset pro eo in omnem casum. Secundo vero casu, videlicet quando clerici res inuaserint violenter, tunc si erat res temporalis propria, vel aliena, cuius possessio erat

apud alium constituta, patiuntur pœnam legis. Si quis tantam, C. Vnde vi, quæ etiam habet locum in clericis,[d] vt sētit gl. in c. 1. de dolo & cont. cui assentitur ibi Abb in 6. col. versi. Quoad tertium. ꝙ confirmatur ex traditis per Felin. in c. Ecclesia sanctæ Mariæ. de constit. col. 4. versi. quæritur primo, videlicet quod leges Imperatorum & Regum comprahendunt clericos: & melius ex ijs quæ ibi notat in col. 23 versi. Sequitur etiam. Tertio autem, quando in beneficijs faciunt violentiam, tunc qui temeritate dignitates, personatus, aut alia quæcunque beneficia ecclesiastica occupare non verentur, hoc ipso ius (si quod in dignitatibus vel beneficijs taliter occupatis vel ad ea competebat) amittunt. Ita disponitur in cap. Eum qui, in fi de preben. lib. 6. Si vero beneficium cui animarum cura imminet vi occupat clericus, beneficio simili cum cura quod primitus obtinebat, est ipso iure priuatus, ut voluit ibi tex in princ.

d

ANNOTATIO.

Clerici Regis vasalli, qui regnum illatis violētijs pturbāt ab eo expelli possunt.

A INferre solent Adde singulariter circa caput hoc ꝙ vltra pœnas dispositas, si clerici vasallis Regis violentias intulerint, a quibus desistere nolunt, possunt a Regno expelli, & priuari iure originis. tex in l. quicunque, C de Episco. & cleric vbi Paul not. Barthol. Cassa. in consuetud Burg rubr. 1. § 5. in glo. *Sin la grace.* num. 81. Petr. Auenda. de manda. Regal. 2 par. c. 7. nu. 12. Vnde apud suprema Regia tribunalia receptum est, ꝙ si ecclesiastici iudices vim intulerint, nec eorum mandatis parere volunt, eis præcepitur, vt a Regno exeant, cuius praxis meminit D Couar. in prac q. c. 35. nu. 3. Guil. Bened in c. Rainutius de testa. in verbo, Et *vxorem nomine Adelasiam.* 2. decis. nu. 460. de testam. Caro de Grassi libro 2 Reg Fran iure 7. col penul. & eius pœnæ mentio fit. in l. 5 tit. 1 lib 5. ordin antiqui.

Interpretatus decim⁹ casus cēsurarū Cœnæ cōtra Mar. Nauar.

Quamuis insignis vir Mart. Nauar. in manu. confessor ca. 27 nu 67 ex casu decimo censurarum Cœnæ colligit, imo dicit iam ibi diffinitum esse, vt nullo modo liceat sæcularibus. Iudicibus, Episcopis non parentibus suis iussibus præcipere, vt a Regno exeant, & non solum iubentes, sed & lictores iussa exequentes, & opem ad id ferentes, & consulentes, censuris ligantur: si vero iuberent Curiam Regis exire, vel alium locum, qui non esset eorum diœcesium, non ligantur

dictis

dictis censuris. Ego tñ(salua in omnibus Romanæ Ecclesiæ dignissima cẽsura & interim φ ipsa contrariũ nõ iudicauerit,non vltra)existimo,dictũ decimũ casum Cenæ,nullo modo Regiæ potestati derogare,sed tunc procedere,cum episcopi & alij prælati superiores iniuste, & nulla legitima causa subsistente à Regno expellantur.ita ex eo colligitur,cum loquatur contra percutientes,interficientes,vulnerates,vel verberantes,& hostiliter insequentes. S R. E Cardinales, Patriarchas,Archiepiscopos, & sedis Apostolicæ Legatos, & sic verba q̃ statim subijciuntur cũ dicit, *Aut eos deijcientes* & c.intelligenda sunt de eiectione violenta,& iniusta,sicut sunt percussiones.verbera,& alia, de quib.in princ.loquit̃.

Pro quorum interpretatione animaduerti oportet,quod apud nos illud est frequentissimum, & vsitatum, à tempore quod hominum excedit memoriam, quod potentissimi Hispanorum Reges, eorumque suprema tribunalia, Iudicibus ecclesiasticis obuiant,ne post, vel contra appellationem vim vllã faciant appellantibus, imo cogũt eos reponere omnia in eũ statum quo tẽpore appellationis se res habebat.Si vero laicus ꝑ ecclesiasticũ Iudicẽ grauat̃, eo φd ipse illius causæ de qua controuertitur iudex nõ sit competens,si appellationẽ interposuerit, literæ eidẽ Regiæ dant̃, quibus præcipitur Iudici ecclesiastico, ne amplius de causa illa cognoscat, sed potius ad iudicẽ sæcularem remittat,vel remittat processum ad Regiam Curiam, quæ viso si causa spectat ad sæcularem Iudicem, non agitur de appellatione deferenda,sed inhibetur Iudici ecclesiastico,causa vero ad sæcularẽ remittit̃,si at ad ecclesiasticũ pertinet,ei remittitur,declaraturque nullã vim inferre,ita Regijs instructionĩbus missis ad suprema tribunalia, dispositum est. Quarum meminit D.Cou d.c.35.de quo stat hodie l.36.tit.5.libr.2. Regij ord.nou.Et vide doctissimum Greg.in l.13.tit.par.2. in verbo,*Non fuerca*. Qui quidem forensis vsus non tantum in his Regnis, sed etiam apud Gallos est frequentissimus, prout testatur Aufrer.in add. repet Clement.1.de offic.ordin.reg.2.fallen.30.Carol.de Grass.lib.2.Regal Fran.iure. 7.Et apud Lusitanos idem seruari asseuerat egregius Mart. Nauar.in c cum contingat,1.remedio, col.2.de rescr.dicẽs non tantum hoc concessum esse supremis tribunalibus, sed inferioribus Iudicibus, qui cognoscere possunt de omni

Suprema Regis Hispaniarum tribunalia potestatẽ habẽt cognoscẽdi per modum (vt dicunt) violẽtiæ in causis spiritualibus.

vi mota contra clericos, modo intra annum, & diē querela proponatur, iuxta illorum Regiā l. ord li. 2. tit. 2 § *Epōdera*.

Reges eorumq; iudices, an de vi, & possessione beneficiorū, semotis priuilegijs possint cognoscere

Quæ quidem praxis, ex eo non vulgariter fulcitur, nam licet inter Doctores sit cōtrouersum, an semotis priuilegijs, vel cōsuetudinibus, Reges, eorūq; Iudices de ui & possessione benefici[illegible], & aliarū spūalium rerū cognoscere possint: Est tū exploratissimi iuris, ꝙ saltem ex tacita Sūmi Pontificis approbatione, possunt Reges de huiusmodi vi iudicare, de quo legendus est Guido Papeus dec. Delph. q. 1. & 71. & 85. Fran [illegible] q 190 & 512. Vbi scribit curiam illam sic sē per seruasse Idem frequentissime obseruat Curia Burdeg. vt memo[illegible] e protulit Boer. q. 69 nu. 23. Idem in Curia Neapolit. consuetudine receptum esse fatetur Afflict. dec. 2. nu. 10. & 11 & dec. 24. nu. 9 Gramm. dec 78.

Et in Mediolanensi Senatu vt testatur And. Alciatus, cōs. 24 nu. [illegible] Quod vniuersa Gallia idem obseruat, si credimus Per[illegible] R[illegible]fo in comm. consuetud. Fran 3 tomo, tit. de possessioni. benefi 8 art. gl. 2. Guill. Bened. in c. Rainut. de testament. 1. part. in verbo, *Et Vxorem nomine Adelasiam*, nu 39. Similiter in Senatu patriæ Pedemontium, idem recep um esse tradit Iacob. Menoch de recuperand possessione, 15. remedio, nu 210. Osach quem post hæc scripta legi dec. Pedemon. 30. Et apud Hispanos idem refert Martin. Nauarr. in dict. ca. cum contingat, 1. remedio, fol. 3. vers. 8. facit; Petrus Auendan. de manda. Regum 1 part. c. 1. num 32. quem frequentissimum vsum multis probat Io Ign. in l necessarios, §. & non alias, 2. part. column. 1. 2. & 3. ff ad sillan. Roland. à Valle, cons 23. col 1. & 2 libr. 1. & hanc dicit communem, & veram opinionem Ripa in Rub de iud num. 90. circa quam legendus est Menoch. vbi supra, & Marcus Anton. Natta, cons 411. vol 2. nu 1.

Deinde huic praxi suffragatur optimus tex. in c. filijs, 16. q. 7. qui habet Archiepiscopis, vel Episcopis negligentibus obuiare Rectoribus, qui Ecclesiarum iuris patronatus bonis abutuntur, Regem adiri posse, vbi gl. in verbo, *Reges*. Addit hæc verba. *Vt corrigat, cum per Ecclesiasticum Iudicē cogi non potest*. Et quamuis Abb in ca. qualiter, & quando, in 2. col. de iud. aliter tex. illum interpretetur, dicens tex. illum per iura noua correctum esse. Equidē nulla est correctio, in his q̄ ad vim & violentiam pertinēt. Imo omnium fere Regnorū antiquissi-

tiquiſſima conſuetudo probat. quæ non contra voluntatem Apoſtolicæ ſedis,ſed ſecundum ipſam fuit introducta.

Rurſus conducit tex.egregius in c.Reg.23.q.5 *Regū* (inquit) *officiū eſt propriū, facere iudiciū atque iuſtitiā,& liberare de manu calūniantiū & oppreſſos.* Et habetur Hier.c.21.& 22.& eſt optima l.13.tit.13 part.2.ibi, *E para defender los, que no reciban mal,in fuerça* text.in c.Princeps,23.q.5.cuius authoritate ſcribit Guil.Bened. in dicto capit.Rainutius.in dicto verbo,*Nomine Adela ſiam.* numero 454 quod vbicunque eccleſiaſtica poteſtas deficit, aut quia non poteſt, aut quia Prælatorum diſſimulatione non vult, ſæcularis Poteſtas ſe intromittit, ne delictorum atrocitate pax publica turbetur.

Quæ iura, quomodo ſint interpretanda elucidaui anno Dom.1584.defendens cauſam huius Complutenſis Academiæ,a ſeditione quæ quorundam culpa contigit dicto anno die vero Sancti Nicolai,quæ ſexta eſt menſis Decemb. vt in noſtra iuris conſultatione quæ in Arch. Collegij ſeruatur latius continetur.Cauſa vero illa agitata fuit coram D.Licenciato Ioanne Gomezio Regiæ tunc Curiæ Iudice integerrimo, & incorruptiſſimo, qui iam ad Regium ſupremum Concilium, multis ei nominibus debitum eſt promotus.

Idem manifeſtiſſima ratione comprobatur, nam ſi remedium hoc,ac veluti fortiſſimum ſcutum,aduerſus eccleſiaſticos iudices,longe a Romana Curia iudicantes non adhiberetur, poſſent equidem pro libito ſuo quem vellent excōmunicare, & excommunicatum denunciare, & quibus volent locis interdicere ſine aliquo iuris remedio,quam quod à Romana Curia,poſt longam vexationem, cum maximiſque expenſis traderetur.

Præterea rem hanc fulcit, nam ſi res hæc recto animo ꝑpendatur, non ſolū non afficitur iniuria Iudex ad quem eſt appellatū, ex hac violentiæ cognitione, ſed ſummo honore proſequitur:nam ſæculares Principes eorumque Senatores minime cognoſcunt de iuſtitia, vel iniuſtitia appellationis ad Summū Præſulem deferendæ, ad hoc vt ab ipſis ſententia cōfirmetur,vel reuocet̄, ſed ſolū ad finē pronunciādi an fiat,vel ne per iudicē vis appellanti:qui quidem finis faciliorē cauſæ appellationis exitum parat,cū forte Iudex qui appellationi deferre tenet̄, iniuſtiſſime ſententiā exequatur,

superiorem vilipendus,& partem grauans. Circa quæ omnia videnda sunt quæ doctissime de more scribit Nauar.in dict.cap cum contingat,primo remedio,& D.Couarru dicto capit 35.

Quod vsq; adeo procedit,quod in huiusmodi cognitione,locum habet expensarum condemnatio contra vim inferentem : ita tenet Benedictus in loco nouissime allegato: nu.320.Greg.& Auendan.in dictis locis.

Hinc etiam emanat, quod si clericus iuste timet coram suo Episcopo,vel eius Vicario comparere,pôt RegiosConsiliarios supremos adire, ab eisque literas Regias petere, quæ concedi solent. Quibus præcipitur,ne grauetur,sed ꝙ seruato iuris ordine prædicti Ecclesiastici Iudices procedant,vt asseuerat Osaschus d.decis. 30.

Quæ sane nô temere adduximus,sed vt ex hac Regia potestate,sic iure fulcita,intelligamus,posse Reges nostros integerrimos eorũq; Senatores,Episcopos,aliosq; ecclesiasticos Iudices,violentiam partibus litigãtibus inferẽtes, nolẽtes ab ea desistere , à Regnis suis expellere, & eos priuare amissione rerũ temporalium,quas in his regnis obtinẽt, nã alias inutilis foret dicta Regia potestas,si transgressores debitis pœnis non punirentur. Sicut equidem Roman. Pontif. non censetur derogare iuri Christianis Principibus,siue iure,siue immemoriali cõsuetudine quæsito,sic per dict ũ casum dæcimũ Cęnę minime credendum est voluisse tollere eam potestatem imponendi pœnas quæ necessariæ sunt ad dicti iuris executionẽ Pro quo mire facit quod scribit Guido Papeus decis.1 Delph nempe Martinum Papam(cuius bullæ tenorem ibi scribit) declarasse ad instantiam Caroli Regis Francorum, se per illam suam sanctionem qua graues pœnas statuit, aduersus clericos quoquo modo conuenientes, vel se conueniri patientes coram Iudicibus sæcularibus,non intellixisse in illis casibus, in quibus Rex a tempore immemoriali cognoscebat.

Nec ẽt superioribus,& Regiæ potestati refragatur, alius casus nempe 14.Bullæ Cenæ Domini,ibi,*Vel alias executionem literarũ Apostolicarũ,vel executorialium,sub pretextu violẽtia prohibẽda,vel quo ad nos informandos* (vt ipsi aiunt) *supplicauerint,aut supplicari fecerint.* Nam verba illa intelligenda sunt, quando literarum Apostolicarum executio. ob eã causam

Suprema Hispaniarũ tribunalia i causis violẽtia in expẽsis possũt multare.

Clericus q timet corã suo episcopo comparere,Regis auxiliũ pôt implorare.

Hispaniarum Reges iᵒ habẽt cõtra episcopos, & ecclesiasticos iudices vim inferentes expellẽdi a suis regnis, & priuãdi illos amissione rerũ temporaliũ.

causam impeditur, vt iurisdictio ecclesiastica perturbetur. Hoc sane alienum est à Regib. nostris, eorumq; Senatoribus, qui pro ipsorum religione, Pontificum decreta colunt, & venerantur, secus vero quando ad tollendam vim, & oppressionem, dicto saluberrimo, & summè necessario remedio vtuntur, præcitatus casus minimè denegat. Alienum prorsus est à summi Præsulis mente, quod voluerit quemquam opprimi aut grauari: sic egregiè declarat Mart. Nauarr. in manu. c 27, num. 69. & 70. Frater Anto Cordoua in Sum quæst. 35. *Sing. interpretatur Deci⁹ quatenus casus cẽsurariũ Cenę Domini.*

Et licet dictũ remediũ saluberrimũ, & præstantissimum sit, ad propulsandas iniurias Iudicum ecclesiasticorum, tñ speciali iure sancitum est Regijs constitutionibus, ne quispiam sæcularium Iudicum, quantacunque dignitate, ac potestate sit præditus, cognoscere vllo modo possit de causis ciuilibus aut criminalibus, quarum cognitio pertinet ad Inquisitores hæreticæ prauitatis, & ad Iudices bonorum publicatorum, etiam sub prætextu subleuãdi vi oppressos. Sed qui dictis casibus appellare voluerit, adire tenetur sacrosãctum Senatum supremum sanctæ Inquisitionis, de quo stat Regium decretum, datum Burgis die 17. Martij, anno 1508. innouatum anno 1553 circa quod legendus est D. Episcopus Iacob. Septima. in Cathol. Instit. tit. 36. nu. 2. *In causis criminalib⁹, quarũ cognitio ad Inqsitores pertinet, necnõ in ciuilibus bonorũ publicatorũ, locũ nõ hẽt auxiliũ vulgariter dictũ ì la fuerça.*

Pœnam. vide Prouer c 24. *Erue eos* (inquit) *qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses.* c non inferenda, 23. q 3. text. in l. prohibitum, vbi Bartol. & Docto & in l. defensionis facultas, C. de iure fis & in l. quoniam iudices, vbi gl. in verbo, resistere. C de appel. gl. & Doctores, in ver. denuncietis, in c ex literis, de offic. deleg. vbi Inn. Abb. Deci. & alij tradiderunt, gl. in l. non videtur data, in verbo, qui iussu, ff. de reg iur. Din. in reg. qđ quis, de reg. iur lib 6. Ias. post alios, in l. vt vim, numero 19. ff. de iustit. & iur. vbi Dec col. 2. nu. 25. tradit Ang. Areti. in tract. malefic, in verbo, *Fama publica.* vers. secundo quæro, & in parte, *præsente Caio & appellante.* vers. Quod autem, Hypp. in l. 1. nu. 15. ff de q. Cassan. in consuetud. Burg. Rubr. 1. § 7 gl. *de simple rei confue.* numero 15. cum seq. & latissi. Correr. in pract. crim. fol. 183 nu. 19. secundum nouissimam editionem. Th. Gram. voto 51. B C

In laicis. Aduerte lector candide, quod ad hanc arbitra- *Eripiens reũ a po*

testate iudicis, vel ab eius ministris, aut a carceribus eum eximes, quib. pęnis puniatur, septē assertionibus interpretatur.

riam pœnam clericis, pro hoc crimine imponendã, diligenter Iudices ecclesiastici perpendere debent, quæ pœnæ iure Cæsarum aduersus laicos statutę sunt, vt inde colligant, an maior vel minor pœna sit infligenda, ut uoluit not. Inn. in c. qualiter & quando, de accus. & Doct. communiter, in c. at si clerici, & in c cum non ab homine, de iud. Pet. Folle. in practica crimin. canon. in uerbo & si confess. numero 154. Quas quidem pęnas, propositis quibusdam conclusionibus elucidabo

Prima conclusio Eripiens violentum raptorem, nondum confessum, conuictum, vel condemnatum punitur pœna decem librarum auri, tex in auth. ut omnes obed. iud. § arripiatur autem nullus, col. 5.

Secunda conclusio. Eximens confessum, & cõdemnatum de crimine, tenetur crimine lęsæ Maiestatis. tex in l. cuiuscunque, vbi Bart. ff. ad l. Iul. Maiest. tradit Bar. in l. addictos, C. de episcop. aud & in extrauag Ad repri. in verbo, *tangat.* Ias in l. 1. §. Prætor, vbi Alex. ff. ne quis eum qui in ius uoc. est vi eximat. Ang. Aret. in tract. malefic. in verbo, *Fama publica*, nu. 55. Hippol. in l. 1 in princ. ff. de quæstio & in l. 1 in princ. de sicar. & in repet. rub. ff. de fideiuss. num. 16. & in singul 373. Cœpol. in tract cautel 1. Guil. Bened. in c. Rainutius in verbo, *Mortuo itaque testatore*. el 1. num 180. Ias. in §. pœnales, Instit. de actionib. 102. & ibi Gomes. nu. 48. Ioan. Bernar. in reg. & fallent. reg 97. vbi dixi. Petrus Duen. reg. 281. quæ opinio communis est, de iure regio probatur in l. 5. tit. 11. lib 8 ord. veter. & in l 14. tit. 29 par. 7. & l. 11. titulo 13. lib. 4. For. Ideoque iudex ecclesiasticus grauissimis pęnis clericum condemnabit, qui in causa huius secundæ propositæ conclusionis deliquerit.

Cardinalis obuians cõdemnato, an a morte liberet.

Est tamen circa hoc consideratione dignissimum, quod siue priuilegio, vel consuetudine Cardinalib indultum est, quod si damnato ad mortem, & ducto iam ad patibulum obuient, possunt eum eximere & liberare, tenet Bal. & Salicet. in dicto cap. addictos. Cæpola caut. 2. Mari. Socin. in tractat. de citatione. articu. 35. quæstione quinta, Hippol. in l. prima, columna tertia, C. de fals. & in singul. 237. Barbat. in capitu quærenti, numero 19. de officio deleg quamuis ipse in tractat. de præst. Cardin. nona quæstione contrarium teneat.

Tertia

Tertia conclusio. Eximens reum maleficæ artis seu magicæ, punitur pęna vltimi supplicij. l fi. C. de malef.

Quarta conclusio. Eximés incarceratum vel captum a iudicis familia, in alijs omnibus casibus quam supra traditis, puniendus est eadem pęna, qua reus ipse qui fuit liberatus, l. 1. C de his qui latron. esset puniendus, occultan

Quinta conclusio. Eximens aliquem violenter de carceribus, qui non est reus alicuius criminis, sed solum incarceratus erat pro debito, siue publico, siue priuato, tenetur creditoribus satisfacere ex proprio patrimonio, text. egregius in l quoties, C de exact. trib. lib 1. not. author noster hoc capite, & Gom Arias. in l. 64. nu 9. Tauri

Sexta conclusio. Eximens violenter, & de facto aliquem de carceribus, qui nullum crimen commiserat, nec pro aliquo debito erat incarceratus, mulctari potest pecuniaria multa, secundum potestatem iurisdictionis, vt in rubri. ff. si quis ius dicenti non obtemp. & ibi Barto. in pęn. quæst. tradit Specul. in tit. de sent. prola § species. vers. Nunquid titulus, & puniri debet iudicis arbitrio. l. 1. §. effractores. ff de effract. & expilat. Ias in l. 1. §. 1 ff. ne quis eum qui in ius vocatus est, vi exim. Gregor Lup in dicta l. 14. in verbo, *Dexta recibir.*

Septima & vltima conclusio. Resistens Iudici, vel eius ministris, vel eos offendens: grauissimis pęnis puniendus est, tradit Guid. Pap decis. 557. de quo multa scripsi in iuuentute mea, in annotat. ad istum Dominum Episcopum, in reg. 382. Hodie vero in his Hispaniarum Regnis committens crimen resistentiæ, vel iudicem percutiés, eo casu, quo secundum criminis qualitatem erat corporalis pęna imponenda, per vias publicas ignominiose feriendus est, & per octo annorum spacium ad Regias triremes mittendus, n:si delicti grauitas, maiorem etiam pęnam postulet. de quo est l. 7. tit 22. lib 8. ord. noui. *Iudici, vel eius ministris resistẽtes, quib. pęnis i his Hispaniarum Regnis puniatur.*

In clericis Adde Ia Men. de recu. pos. rem. 9. n. 101. & 277.

LITERAS AD ALIOS DIRECTAS APERIENTES, ET aduersarijs ostendentes. Cap. CIIII.

1 *Aperiens literas, easque aduersario mittentis ostendens, in falsi pęnam incidit.*

2 *Clericus scelus hoc committens, qualiter puniatur.*

3 *Aperiens literas vt legat, easque minime alijs ostendens, extraordinariè punitur.*

1 APeriens † literas, & aduersario mittentis ostendés,
a incidit in pęnam falsi. [a] ita Bar. in l. Qui testamentum ad l. Corn. de fals. ff. & per l. 1. §. is qui depositā, eo. tit & sequitur Panor. in c Cum olim, lo 2. de off. delega. vbi vide glo. & Fel. num. 2. Syluest. in uerbo falsarius, §. 1. in summa sua, & Ias. in § pęnales, nu. 26. Instit. de act. & Aug. in addit. ad Ang in tract. de malefi. in verbo, falsario, nu. 10.
2 & Ias. in l Non dubium, in col antep. C. de legi. Clericus † vero hoc faciens, incurrit pęnam depositionis. ita scripsit Roman. cōsi. 365. incip Quæritur primo, qua pęna, circa fi. hoc solo fundamento motus, quod de iure Canonico pęna falsi est depositio in clerico, per tex. in c. Ad falsariorum, de cri. fal. sed salua eius authoritate, hoc non videtur verum: quia ille tex. non imponit pęnam depositionis clerico pro quali
b bet falsitate, sed quando vtitur falsis literis Papæ: [b] non ergo videtur posse illud extendi ad hoc delictum. Vnde crederem clericum in hoc puniendum esse arbitrarie, consideratis his quæ in arbitrarijs pęnis consideranda interius declarabimus
3 Si vero † aliquis aperuit literas vt videret, & alijs non ostendit, tunc non tenetur pęna falsi, sed extraordinarie punietur. ita Bar. & Rom. Panor. & Ias. vbi supra, & idem not. Fel. post Inno. in d. c. Cum olim. qui dicit quod isto casu pęna est arbitraria. Vnde idem dicendum est in clerico.

ANNOTATIO.

A IN *pœnam falsi* Vide Ias. in l. admonendi, in repet. nu. 150. ff de iureiur. Mar. Nauar. in c Sacerdos, nu. 10. de pę. d. 6. Et eadem pęna plectēdus est, qui de alienis literis sigillum remouet Bar. in l. Paulus. ff de fals. Io Bertach. in tracta. de episc. 1. par. vers. vlterius quæro nu. 36. Hiero. Gig. in tract. de crim ine læsæ maiest. lib. 1. q. 21. nu 12.

Est equidem huius capitis pœna tanto crimini cōdigna. *Nam fraudulenter ambulat* (inquit Sapiens Prouer. 11.) *quisquis reuelat arcana. Et cum eo* (inquit idē Sapiens Prou. 20.) *qui reuelat mysteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia sua, ne commisceaeris.* Reuelare sane secreta grauissimum crimē omni æuo iudicatum fuit. Ferunt apud Ethnicos Sisyphum

ſyphum illum ob id ꝙ Deorum arcana hominib. patefecit, apud inferos eam pœnam ſuſtinere, nempè, vt ingẽs ſaxum ad montis cacumen deferat, ab illoq; illud proijciat, & iterum ſtatim repetat, & in huiuſmodi labore perpetuo aſſiduus ſit: author eſt Seruius ad Virg. lib 6. Aeneidos. Sic Tarquinius Romanorum Rex M. Tellum Duumuirum quod librum ſecreta ciuilium ſacrorum continentem, cuſtodiæ ſuę commiſſum corruptus pecunia Petronio Sabino deſcribendum dediſſet, culeo inſutum in mare abijci iuſſit, teſtis eſt Valerius Maxi lib 1. tit. de cultu Deorum.

Vnde (mea ſententia) rectè de more ſcribit Bal in l nullũ, nu. 5. C. de teſtib. ꝙ Ciuitatis Conſiliarius ſiue Decurio, qui ſecreta detexerit, cũ ratione iuramenti, & officij tacere debuit, cum periurus ſit, ab officio, & dignitate amoueri debet. idẽ Bal. in tit. de pace Cõſtan. in verbo, *Credentia*. Sequitur Cæpol. conſ. crim. conſ. 39 nu. 29. qui Patauij ita deciſũ fuiſſe teſtatur. Hippol. conſ. 1. nu. 9. Villad. in tract. de lega 3. par. q. 1 nu. 36. Curia Piſana in 3. par. in prin. & magis in ſpecie ſcribit Ang. in l. Athletas, §. calumniator, nu. 4 ff. de his, qui no. infa. ſcribẽs Ciuitatis Cõſiliarios detegentes ſiue reuelantes ſecreta ſuæ Ciuitatis, eſſe pũaricatores, & hoſtes. *Conſiliarius Ciuitatis, reuelãs ſecretũ, qua pœna puniatur.*

Ex quibus aſſeuerandum cenſeo Canonicos, qui Capituli ſui ſecreta reuelant, ſi iuramento ab eis præſtito de nõ reuelando contraueniunt, pœnis Sacrorum Canonum contra periuros clericos ſancitis, de quibus ſuo loco cum authore dixi, ſunt plectendi: ſi vero nullum præſtiterunt iuramentũ, pro modo culpæ pœna arbitraria puniendi ſunt. *Canonicus reuelans Capituli ſecreta, qua pœna plectendus ſit.*

Falſi. literis Papa. Adde Hoſt. in Sum. titu. de ſchiſma. §. Qua pœna. nu. 10.

ECCLESIASTICOS VIROS, VT SVA RESIGNENT beneficia, ac ne citati ad Curiam accedant capientes. Cap. CV.

1 *Clericus huius criminis reus qualiter puniatur.*

PErſonæ † Eccleſiaſticæ hoc vt fiat procurantes, ſi fuerint prælati inferiores, eo ipſo obtẽtis beneficijs ſunt priuati. ita diſponit tex. in clem. multorum, de pœnis, intellige tamen, quod per ſolam capturam factam ad finem ꝙ quis renunciet, ſi tamẽ in effectu nõ renunciauit, non incurrit 1

currit capiens istam pœnam. Sic declarat Cardin. ibi potest Zenzeli. in 6. quæst. & idem dicit post Paul. ibi, in quæst. 10. quando liquido posset probari, quod detentio non fuit causa quod captus non accederet ad Curiam, quia tunc capiēs non incurrit pœnam.

ANNOTATIO.

ADde casum vndecimum curiæ Domini.

INCENDIARII. Cap. CVI.

1 *Clericus, qui hoc crimen commiserit, cum certa pęna in iure expressa non sit, arbitrio iudicis est puniendus.*

INcēdiariorum malitiam pessimam depopulatricem ac horrendam appellat tex. in c. Pessimam, 23. q. 8 & in eo describitur pęna laicis incendiarijs imponenda per ecclesiam, quæ grauius est: & de ea late scripsit Aug. in addit.
1 ad Ang. de malefi. verbo, *Incendiario.* nu. 6. Clericis tamē delicti huius pęna infligenda in Canonib. scripta non reperit: forsan. n. non sunt arbitrati conditores Canonum aliquem clericorum in tantum scelus incursurum, absque vlla sui utilitate seu uoluptate, ac magna aliorum iactura, ideo erit arbitrio iudicis relinquenda, iuxta doli, ac loci, & damnorum qualitatem, & quantitatem: qui semper etiam in hoc attendere debebit, qualiter cuiuscunque regni leges in hoc animaduertant, ut vbi fuerit legum censura grauior, ibi etiam sit pęna seuerior.

ANNOTATIO.

VIde multa quæ de huius criminis prauitate, & detestatione tradit Host. in Sum. isto titu §. Et qua pęna Abb Fel & Doct in c. tua nos, de senten. excommu Ludo in practica crim c. 103. pag 252. Iac Menoc. de arb. iud. q. lib. 2. centu. 4 casu 390 & latissime Pet. Greg. 3. par. Syntag li. 36. c. 19. Et nota, quod incendiarius loci sacri vel monasterij, ipso iure excommunicatus est, si tamen locus sacer non est, excommunicandus erit: ita Abb. & Doct. in c conquesti. & in c. tua, de sent excom. quam esse communem sententiam fatetur Mar. Nauar in Manu c. 17. nu. 100.

Ra-

RAPTORVM, ET ECCLESIARVM VIOLATORVM NON satisfacientium, sepulturis interessentes, eorumque eleemosynas recipientes, ac de eorum rapina participantes. Cap. CVII.

1 *Raptor manifestus, vel violator ecclesiæ, nisi ablata restituat, firmamque, & plenariam securitatem emendandi præstiterit, beneficium pęnitentiæ ei est denegandum.*

2 *Clericus, qui aliquod huius capitis delictum perpetrauerit, est deponendus.*

3 *Episcopus non potest clericum depositum propter aliquod istorũ criminũ restituere, sed solus summus ecclesiæ Præsul.*

4 *Raptori vel uiolatori qui in morte pęnituerunt, qui tamen nõ potuerunt satisfacere, licet sepultura denegetur in ecclesia non tamen cęmiterium.*

5 *Clericus, qui prædictos raptores seu uiolatores ad pęnitentiã aliorum criminum admisit, immunis est a pœna.*

MAnifestus † raptor, vel ecclesiæ violator nisi prius 1
ablata restituat si põt, vel emendandi firmã, & ple
nam securitatem fecerit, beneficium pęnitentię ei
penitus denegatur. Qui aũt in sanitate, obstinata mente nõ
pęnituerit, vel se emendauerit, & in morte securitaté præ-
stare nequiuerit, solennitas pęnitentiæ parũ ei prodesse vr.
Sed de peccato contrito corde pęnitenti uiaticum non ne-
gatur ita tamen, ꝙ nullus clericorum sepulturis illius inter
sit, nec eius eleemosynam præsumat recipere, Quod † si ali- 2
qui clericorum vel presbyterorum cõtra hoc in uita uel in
morte pęnitentias dare attentauerint, aut sepulturæ eorũ
interesse, vel eleemosynas accipere: aut si aliqui eorũ huius-
modi rapinæ participes inuenti, patiuntur ordinis sui dam-
num irrecuperabiliter. ita disponit tex. in c. 2. de rapt. & in-
cen. Et sic clericus in hoc delinquens dẽt deponi, & priuari
beneficio: ut not. Abb. ibi. Inquantũ aũt supra dr̃, ꝙ damnũ
ordinis, & sic depositio sit irrecuperabiliter, dicit Abb ibi,
post Io. And ꝙ hoc iõ dicitur, ad denotandum, ꝙ † eṗs pro- 3
prius non põt clericum propter hoc depositum restituere,
sed requiritur dispensatio Papæ, quod etiam notat Antõ-
nius, licet eum Abbas non alleget: In beneficio tamen cre-
dit Abbas, ꝙ poterit Episcopus dispẽsare, alleg. tex. in c. Sa
lonitanę,

lonitanæ,63 distinct. & bonum tex in c 2.de cleric. pug in duel vbi Episcopus dispensat cum homicida in beneficio,
4 & ad ibi dicta se remittit. Item † aduerte, quod licet raptori vel violatori prædictis, qui pœnituerunt in morte, quādo non potuerunt satisfacere, denegetur sepultura in ecclesia, cœmiterium tñ non denegat. vt per gl. fi. ibi. Clerici tñ etiā in sepultura cemiterij non debent interesse, vt not. Abb. vbi
5 supra. in fi. verbis, q etiam uoluit Ant. ibi. † Dum autem supradictum est, quod talibus non est danda pœnitentia in vita, nec in morte, sub pœna supradicta: Intelligant tamen sacerdotes q possunt admittere dictos raptores seu violatores ad pœnitentiam aliorum criminum sine metu pœnæ, si ipsi velint de ipsis pœnitentiam agere, ut per glossam & Doctores ibi: quamuis illa ad vitam æternam non sit fructuosa, vt per eos ibi

SORTILEGI. Cap. CVIII.

1 *Sortilegi qui dicantur.*
2 *Clericus propter hoc crimen qualiter puniatur.*

1 Sortilegi † (vt beato Isidoro placuit) illi sunt, qui sub nomine fictæ religionis per quasdam, quas sanctorum seu Apostolorum vocant sortes, diuinationis scientiā profitentur, aut quarumcunq; scripturarum inspectione fu
a tura premittunt,[a] vt habetur in c. vno. 26 q. 1 Pena † cleri-
2 ci sortilegi [b] secundum Antonium de But. in c. At si cleri-
b ci, de iud. est, q depositus tradatur Curiæ sæculari pro qua allegat tex. in c. Admoneant, 26 q. 7 & sic addit ipse quartū casum ad glo. in cap. ad abolendam, de hæreticis, in quo qs statim post depositionem traditur Curiæ sæculari. sed Abba. ibi in colum. 13. credit. quod Anto. in hoc non bene dicat. quia illud cap. Admoneant, non dicit quod sortilegus debet sæculari Curiæ tradi, sed q debeat degradari si clericus est. & quod cum materia sit odiosa & valde exorbitans, debet intelligi de degradatione verbali. Vnde Abbas videtur concludere quod pœna huius delicti sit illa de qua in c. Tuæ, de pœnis. Et quod illud delictum comprehendatur sub verbis (magnis sceleribus) in d. cap. positis, & sic q clericus in hoc delinquens, verbaliter degradetur, & in monasterium detrudatur: & istam opinionem Abb. contra An

ton.

ton. sequitur Aretin. in cap cum non ab homine, columna 14. de iudi. versi addit etiam. Et sequitur etiam Decius, in cap. At si clerici, colum. 2. de iudi versi. Quartus casus. Arnaldus in reperi cap. Quoniam, de hœret in 6 in colum. 114. versic. Quartò fallit, & videte eundem Abb. in cap. 2. de sortileg. in glos. 1. vbi ex ea, & ex text colligit vnum valde notandum, videlicet quod in pœna imponenda sortilegis, vel eos consulentibus, debet animaduertere iudex ad qualitatem, & quantitatem delicti, & ad animum delinquētis, & secundum hoc pœnam imponere, quandoque accerrimam, quandoque grauem, quandoq; leuem: ex quo videtur quod non potest dari certa regula; cuius opinionem sequitur Paul. Grillan. in tract. de sortilegijs, in quæst. 11. in colum. 2. versic Clerici uero. Quem vide in illo tracta. quia per quindecim folia & amplius, plura colligit in materia sortilegiorum, quorum aliqua concernunt clericos, quę quidem transcribere nolui. Et vide hodie decretum concilij Lateranens. sub Leone X celebrati. in nona Sessione, vbi disponitur. quod clerici qui inuenti fuerint culpabiles in sortilegijs, per inuocationem dæmonum, incantationibus, ac diuinationibus, & superstitionibus, arbitrio superiorum infamia notentur. Si verò non destiterint, deponantur, atque in monasterium ad tempus arbitrio superiorum præfiniendum detrudantur, beneficijsq; & officijs ecclesiasticis priuentur tex. autem in Canone 58 concilij Agatensis proijciendos ab Ecclesia iubebat clericos magos, aut incantatores, siue facientes filacteria.

ANNOTATIO.

A *Sortilegi & diuinatores acriter cōfutantur.*

F*Vtura promittunt*. Nulla fere hodie est frequentior disputatio, quam quæ de sortilegijs, & diuinationibus suscipitur, ob vanas inanium hominum superstitiones & opiniones, qui vt desiderijs suis impie satisfaciant minimè vereantur grauissima hęc crimina quæ lex Dei acriter detestatur & punit, perpetrare. Sunt equidem qui per sortes inquirunt futura contingentia, vel præsentia, & præterita quæ p naturam cognosci non possunt, vani, & falsi, & operam dant illicitę ac superstitiosę rei, q̃ non caret suggestione Dęmonum, ut ait Sanct. Thom. & Caieta. 2. 2. qō 95. artic. 8. Silvest. in Sum. in verbo, superstitio, quæst. 9. Et isti sunt qui

Dei

Dei perminu elementa concutiunt,& turbant mentes hominum,minus confidentiū in Deo,aut sine vllo veneni haustu,violentia tantum carminum interimunt, ut dicit D. Augustinus lib 10. de ciuitate Dei,& habetur in c.nec mirum, § magi, 26 q. 5 Præterea non immerito l. vlt. C. de malefic. & math. communis salutis hostes hos appellat. Et cum late pateat de sortilegijs,& diuinatoribus argumentum, ut breui oratione consequi nequeat, fontes indicabo vnde copiose petatur. Disserunt quidem latissime Paul.Grilla integro tract de sortilegijs. Zuchinus de hæret c. 22 vbi Capegius Alberti. n tract. de agnoscend asser. q 11 nu 3 Alfons.a Castro lib. 1.de iusta hæreti.punit.c 13 S.Thom.2 2.q 95. Alexander de Ales,2.par.q.185.Sima.in cath.insti tit.62,Alb. Pignius,lib 8 de libero homic.c 4. Locutus in opere iudi. in verbo, Diuinationes. Schillacensis in tract.de fide catho. in c. 1. cum multis sequenti. Bernardus Commēsis, in lucerna Inquisitorum,in verbo,Sortilegi. Vnum tamen vel alterū circa hoc non prætermittā. Primo, ꝙ Chiromātia, quæ per manuum lineas diuinat,non caret summa superstitione de quo legendi sunt Paul.Grillan.de sortilegijs q 3. nu. 14.Alphon. Castro.lib 1.de iusta hæret.punit ca. 13 Franc. Casonus tract. 1 de iudic js ex persona.c.6 nu.4. & hanc elegantissimè,& longa manu refutat Petrus Ciruelus lib. peculiari de reprobatione superstitionum.

Chiromātia, quæ per manuum lineas diuinat nō caret superstitione.

Nec caret superstitione,vt locus sit pęnis de quibus in hoc capitu differtur Astrologia iudiciaria, quæ interrogatoria nūcupatur, de qua loquitur Ptolomęus(si is est)in cētiloquio,sententia 14.quam grauiter refutauit etiam Pet. Ciruelus lib.4 fontis Sapientiæ Picus Mirandulan.lib.4.aduersus Astrologos c. 13. Ex quibus hæc verissima assertio colligitur,nēpe quod pars hæc astrologiæ iudiciariæ, quæ interrogatoria appellatur,cum nulla nitatur ratione naturali,illicita & superstitiosa est:quæ tunc hæresim sapiet,qn̄ certo aliquid pronūciare audebit,ex his rebus, quæ naturaliter sciri minime possunt

Astrologia iudiciaria, q̄ interrogatoria nuncupatur, superstitione nō caret.

Et generaliter quando crimen sortilegij perpetrantes Inquisitorum hæreticæ prauitatis iudicio subiaceant,uide Alphōs.a Castro,lib. 1. de iusta hęret punit d.c. 13. Iacob. Septiman.in Catho.illis & eruditissimis insti. c 62.

B

Laici huius c. cri

Pœna clerici sortilegi. Pœna vero laici ab ecclesiastico iu di ce

dice pro hoc crimine imponenda ea quidem est, ꝙ si seruus fuerit, verberetur, si vero liber, pœna perpetui carceris punitur, tex in c. contra Idolorum, 26. q 5. notat Roma singu. 660 Felin in c. cum sit, num. 20. de foro compet. Consuetudo tamen iam recepit, ut publica ignominiosa pęna imponatur Nempe ut qui scelus hoc commiserint, publicè fustigentur, ducanturq; per vias publicas cum mitra, melleque vncti, & plumis circundati, vel circa Ecclesiam, vel domum Episcopi in scala collocentur, vt ab omnibus deludantur. ita scribit Abb. in c. 1. de sorti per tex. in c. Episcopi. 26. q 5. ibi, *Et si aliquem virum aut mulierem huiusmodi sceleris sectatorem inueniunt, turpiter de honestatum, de parochiis suis deijciãt*, l. 4. tit. 31. par. 7. ad finem ibi, *O le po nen en des homra en la picota, o le desnudam hazi endole estar al sol, untandolo de miel porque le coman las moscas alguna hora del dia.*

men cõmittẽtes quæ pœna a iudice ecclesiastico puniãtur.

Consulentesque Aruspices, Incantatores, Ariolos, Augures, Sortilegos, ac eos qui artem Magicam profitentur. Cap. C I X.

1 *Clericus, qui hoc crimen commiserit, qua pœna puniatur.*

Presbyter, † Diaconus, vel quilibet de ordinibus clericorum, qui fuerit deprehensus consuluisse prædictos, vel aliquos ipsorum, ab honore dignitatis suspẽsus, monasterij cura excipiatur, ibique pęnitentię perpetuę deditus, scelus admissum sacrilegij soluat. Ita sanxit IIII. Concilium Toletanum, in Canone 28. ꝙ refert Gratianus, in c. Si quis episcopus, 26 q. 5. 1

Peccatores, qui sibi confessi sunt, signis aut verbis prodentes. Cap. C X.

1 *Sacerdos hoc graue scelus committens, cui pœna sit obnoxius.*
2 *Confessionem Sacramentalem qui nouit omnis eam celet.*
3 *Sacerdos dicitur reuelare confessionẽ si diceret quod talis habet peccata nominando eum, a quibus non potest ipse eum absoluere, sed pœna ordinaria in hoc casu locus non est.*
Sacerdoti dicenti se habuisse licentiam pœnitentis ad reuelãdum confessionem, an credi debeat.

Sicut

SIcut enim mortalibus cunctis immortalem illam vitã amantibus expedit, ut quæ nõ puduit committere sce lera, fateri non erubescant sacerdotibus, vti ueris animarum medicis, & quibus solis illi mederi concessum est. Sic etiam Summè cernitur necessarium sacerdotibus ipsis, reuelatorum sibi scelerum secretum indicere, ut tãto apertius sua pandant facinora perpetrantes, quanto securius illa propalare cognouerint: pauci quidem animæ suæ salutem cum famæ, rerum ac vitæ dispendio quærerent. Hinc est ꝙ eadem cura qua in sacris Canònibus Confessio peccatorũ fieri præcipitur, reuelari prohibetur, ac vltra prohibitionẽ, contrarium facientibus, condigna pœna conscribitur. Vnde
1 Gregor. † statuit, ꝙ peccata sibi confessa reuelans, deponatur, & quod omnibus diebus vitæ suæ peregrinando pergat vt in c. Sacerdos, de pęnit. dist 6 Eadem etiam depositionis pęna imposita fuit per Concilium generale: & vltra id fuit additum, quod propter hoc depositus in arctum monaste-
a rium ad agendam per petuam pęnitentiam detrudatur, [a] vt in c. omnis utriusque, de pęni. & remis. & si timetur de fuga posset detrudi in strictum carcerem, ut notat ibi Abb. in 2. col 7 notab allegando tex. in c. vt famæ, de s nt. excommu. quod secutus bonus ille præsul Veronensis Ioan. Matthæus in suis constitutionibus. tit 9. c. 3 clericum hoc facinus perpetrantem beneficijs, officijsq; ipso facto suspensum, priuatum, perpetuisque vinculis voluit, ac declarauit innodan-
2 dum Et † nota quod ad celandum confessionem non solum tenetur qui illam audiuit, verum etiam interpres, & ille q casu illam audiuit, & is cui de licentia confitentis sacerdos reuelauit, & qui fingit se confessorem esse, & qui latenter
b absconditus confessionem audit. [b] Item sacerdos qui dimidiam confessionem audiuit, uel qui alias post auditam confessionem non absoluit, ut notat Florent. referendo Petrũ de Palude in 3 par. tit. 17. c 22 in §. 1 in fin. & in §. 2. Et Siluest in sum verbo, Confessio lo 3. §. 1 Vnde bene crederem quod si aliquis prædictorũ, qui clericus esset, reuelaret pec-
c cata sic audita, puniendus esset prædicta ordinaria pęna: [c] quia omnes illi uerè dicun ur audire confessionem, licet interpreti & illi qui casu audit, vel cui de licentia reuelata est confessio, vel qui absconditus audiuit, non posset dici ꝙ vere fuit pęnitens confessus. Sufficit enim ꝙ verum est illos

audisse

audisse peccata in confessione dicta, & quæ soli Deo in præ sentia hominis dicebantur: quamuis bene verum sit, quod non omnium prædictorum par sit culpa vel dolus in reuelá do, quod operabitur vt in detrusione monasterij vel carceris mitius se habeat Iudex cum vno, quam cum alio. Et aduerte quod † dicitur sacerdos reuelare confessionem, si diceret ꝙ talis habet peccata (nominando eũ) a quib. ipse nó potest eum absoluere, vt notat Florent. in d. §. 1. referendo Petrum de Palude, qui etiam addit, ꝙ idem est si sacerdos dicat: ego audiui talem (nominando etiam eum) in confessione, & non absolui illũ. Crederem tñ quod in his duobus casibus sacerdos nó esset puniendus dicta pœna ordinaria:[d] quia non potest vere dici ꝙ reuelauerit peccata confitentis, licet sit uerum reuelasse confessionem: & iura in d. c. Sacerdos. & in c. omnis, imponunt pœnam reuelanti peccata, non vero reuelanti confessionem, vt patet ex eis: quamuis benè crederem ipsum alias benè puniendum iuxta qualitatem delicti. † Sacerdoti verò bonæ famæ, & honestæ vitæ dicenti se habuisse licentiam pęnitentis ad reuelandum confessionem, credi debet: cum talis actus licentiæ secreto fieri soleat, & nullo interueniente teste, ad hoc saltem vt transferat onus probandi in asserentem sine licentia reuelasse. ita placuit Lapo in alleg. 94. incip. Quidam presbyter, in colum. 2. qui dicit hoc præsertim procedere, quando tertius accusat sacerdotem de reuelatione. Quandò vero idem, qui peccata confessus est, tunc forte dicit, secus esse: quem vide declarantem quomodo possit contra sacerdotem probari quod sine licentia reuelauerit confessionem Et vide etiam eundem asserentem post Hostié. quod sacerdos affirmet se aliter sciuesse illud quam per confessionem, ꝙ vt puniatur pœna d. c. Omnis, oportet vt probetur ꝙ per confessionem illud sciuerit, & vide Abb in d. cap. Omnis, in vltima quæst. vbi referendo Host. dicit, ꝙ nisi sacerdos doceat aliunde illud habuisse, præsumendum est illud habuisse in confessione, non tamen punitur pœna ordinaria illius tex. sed pœna arbitraria, quia apertè non conuincitur de delicto Et illud dictum Host. dicit sing. Barbat. in 2. vol. consi. 70. incip. Sapienter, ni fallor, in colum. 7. in princip Et sic ad euitandam pœnam arbitrariam tenebitur sacerdos probare quod aliunde sciuerit: quod videtur procedere in proprio sacer-

dote,vt tex.ibi loquitur, & Doctores. Si uerò confessor sit vigore specialis priuilegij assumptus,vel de licentia proprij sacerdotis,non esset præsumptio contra eum, nisi peccatū diceretur commissum eo anno quo extraneus sacerdos inculpatus confessionem audiuit.Sed in hoc tandem non potest dari certa doctrina:hanc enim præsumptionem qualitas peccati,confessoris,& pœnitentis augebit aut minuet.

ANNOTATIO.

A Detrudatur. Vide optimam l.35.tit.4 par.& ibi doctissimum Gregor.in glos.in verbo. Encerado. Et sic hodie clerico,qui crimē hoc cōmisit,peregrinationis pœna imponenda non est,quia peregrinatio clerici per orbem ignominiosa non illi soli est dedecori,sed vniuerso clero text.in c.diaconi 93 dist.not.Calde cons.1 de vita & honest. cleri. Quæ ratio (vt existimo)fuit in causa, vt Concilium illud Catholicum capitulo omnis vtrisq; sexus,de pœnit & rem. peregrinationem in capitulo Sacerdos, de pœnit.dist 6. statutam in monasterij detrusionem commutaret.

Sacramētalis confessio de crimine cōmittendo facta, an possit reuelari.

Erit tamē clericus(vt multi autumant)ab huiusmodi pœna immunis,cum crimen aliquod committendum in reipublicæ damnum sibi detegitur,nam cum confessio fit de crimine commisso,non vero de committendo,sacerdos eo modo quo securius,& cautius fieri possit,ne tale crimen perpetretur,reuelare debet:cui prodesse & non obesse possit, ita Archid in dicto c.Sacerdos Hostien.Ioan. Anchar. & Abba.in dicto capitulo omnis vtriusque sexus. Dec. in ca cum non ab homine,colum 3.de iudi Ripa,in tracta de peste,§. fin.num.225.Siluest.in Summa in verbo,Confessio.3.quæstione 5.quam esse communem sententiam fatetur Mart. Nauar.in d.c.Sacerdos,3.quæstio.num 116.Hiero.Gig. in tract de crim.Læsæ Maiest.lib.2.c.18 nu 11 qui hanc opinionem dicit esse communem Canonistarum, & eam esse magis communem testatur Card.Albanus,in lucubrationibus ad Bar.in l. vt vim,num.22.ff.de iust & iur Sed in contrarium est communis Theologorum Schola,in 4.Sent dis. 21.vbi Gab.1.q conclus.3.Ioan Maior qō.3. Adria.in 4.in tract.de confess.sigillo Caieta in opusculo.27.q cap.15.Domi.Soto,in relectione de secreto,membro 3.quæst.4. conclusione 2.Ioan.à Medi.in tract.de confess.c.de confessione celanda.

celanda.quam opinionem tenuerunt ex nostris viri & doctrina & antiquitate venerandi. Host. in sum. de pęn. §. quoniam, Collect & Cardin col. fi. in d c. omnis vtriusq; sexus, & eam sequitur Mar Nauar nunc feliciter viuens & cũ his merito adæquenduas in d. c sacerdos, num. 120 & hanc esse frequentissimam Theologorum traditionem fatetur D. Episcopus Couar. in 4. lib. Decretal. 2. par. ca. 8. §. 12. nume. 10. quam ipse libenter sequor, illud asseuerans teneri sacerdotem præfato damno publico obuiare, si potest id efficere aliter, quam confessionem reuelando.

Confessio Sacramẽtalis, an matrimonij fauore possit reuelari.

Sunt etiam ex nostris, non pęnitendæ authoritatis viri, qui censent, clericum esse excusandum ab huiusmodi crimine, quando Sacramentalem confessionem in iudicio patefecerit, ut matrimonium aliquod probetur, quia hoc casu, arcanum sacramentalis confessionis reuelari liceat: ita scribit Rom in l. si non speciali, pen. col. C. de testa. dicas ad hoc esse gloss. sing. in c. tua nos, in verbo, *constiterit* de sponsalib. quam dicit esse sing. Ias. in l 1. §. huius studij col 2 ff. de iust. & iur. in l. reprehendenda, C. de instit. & substi & in l. patre furioso, col. 2 ff de his qui sunt sui uel alie. iur. Cardin Alban. ad Bar. in d. l. vt vim, nu. 23. Cuius opinionis error ex iam dictis conuincitur, nullus quidem fauor quantũcunq; publicus, considerari potest, ut tanti sacramenti Sigillum naturali & diuino iure inductũ violetur: & ideo iustissime dictam opinionem increpat D. Couar. d §. 10, n. 9. & ante eum Fortun. in l 1. § huius studij. nu. 21. ff. de iust. & iure. Nemo sane publicum bonum inquirere debet, aut dãmnũ impedire, per media illicita. vt per mendacium, aut fornicationem, aut aliud huiusmodi, quale est confessionem sacramentalem reuelare, quod semper illicitum est. Nec prædictę opinioni repugnat Glossa in d c. tua nos, de sponsalibus in verbo *Qualiter tibi constiterit*. nam si diligenter inspiciatur, minimè scribit confessionem factam in foro penitentiali, posse adduci vt in foro iudiciali probationem faciat, sed tantum in eodem foro pęnitentiæ, vt non obscure insinuant verba illa *Hoc et confessus fuit pœnitentiali iudicio, in quo cuilibet est credendum*, exponit verbum *in quo* (id est) *in quo iudicio pęnitentiali*, & non iudiciali, cum de hoc foro nulla mentio facta fuerit, & ideo ad illud non potest fieri relatio.

Sacramẽtalis confessio consensu ipsius cõfitẽtis si in eius fauorẽ tendit patefieri potest.

Vnus tamen casus iure permissus est, quo Sacramentalẽ confessionem impune sacerdoti reuelare licet, nec alius ex cogitari potest, & is est q̃n talis reuelatio fit ex proprio con fitentis consensu, ita tenuit D.Tho.in 4.dist.21.& ibi Paluda.q.3.& alij.D.Anto.in 3 par.tit.22.§ 1.Io.a Medi in tracta.de confes c.de licentia confitentis, ad reuelandũ confes sionem. Arch.& Doct.in c.ipsi Apostoli.2.q 7.Card.S.Sixti in d.c.sacerdos, vbi Marti.Nauar.nu.151.Io.And.in c. lect. de renunc.Abb & Doct in c.significasti, de adult. Lap alle. 94.Felin.in c.Matthæus.de Simon.& in c. veniens, in primo, colum.penult.de testib.Ripa, in dicto tract.de peste, §. fi.num. 108. Calder.cons.2.de testib.Hyppol.in l. 1. §.idem Cornelio.ad finem.ff de quæst Adri.vbi supra allegaui, quã opinionem communem esse testantur Felin & Ripa, in locis iam allegatis:& cum eis Couar. d. §. 10 nume 11 & non dubito hanc esse magis communem opinionem Theologorum & Sacrorum Canonum interpretum : cui suffragatur tex.in dicto c.lectæ, de renun.& in cap.nemo,& in ca. Matthæus.de Simo.c.significasti, de adul.ca.fisci, de pœn.& remis.& nouissime opinionem istam fatetur esse communem Ioseph Mascard.quem post hæc scripta legi, in tract de pro bat.uol. 1.conclusi.377. num.10.Et potissima ratio est, quia hoc casu cessat obligatio celandi confessioné quæ in eo ver satur, ne ex reuelatione eius reddat̃ nimis odiosa & onerosa, vbi vero eius sigillum ex confitentis consensu reuelatur, non solum non redditur odiosa, sed forte vtilis:& sic cessat occultationis necessitas, arg.tex.in c.cũ cessante, de appell. l.adigere.§.quamuis, ff.de iure patr. Quæ opinio verissima est, licet Scotus Duran Io Maior.& Alma.ad fin.in 4.senté. dist.21 contrarium tenuerint, asseuerantes, arcanum Sacramentalis confessionis, nec expressa licentia confitentis dete gi posse, & ex nostris sequitur Collect in d.c. ois, nu.63.quæ opinio & Christianæ religioni & Sacramento pœnitentiæ expediret ꝙ obseruaretur, vt scribit D.Couar in loco præcitato, licet ipse primam & cõem, & in puncto iuris verioré esse arbitretur, a qua ipse recedere non auderem. Quę passim admittenda non est, sed tunc tantum, q̃n hic expressus confitentis consensus in non vulgarem vtilitaté suã, vel alterius tenderet:ita egregiè animaduertit Medina, vbi supra & Nauar.in d. c.sacerdos, nu.158.D. Soto, in relectione de secreto,

secreto, q ult. conclus. 5. Et tunc equidem sacerdoti reuelāti confessionem integra fides dabitur, vt ex multorum doctorum allegatione resoluit An. Gabriel lib. 1. commu. opi. de test ib. conclus. 1. & tradit Lap. alleg. 94. Fel. in c testimonium, nu. 35. de test ib. quam opinionem fatetur esse comm. opio in uerbo, Confessio.

Non tamen deficiunt, qui existiment, posse sacerdotem Sacramentalem confessionem reuelare, qn aliquis se hæreticum esse confitetur, & minimè vult de tam graui crimine penitentiā agere, nec alios prodere quos hæreticos esse scit ita tenet Alber. n. 8. post Rainer. i rub C de her. Sed opinio hæc falsissima est, qa hoc casu sacerdos obligat sigillo sacri, ꝙ ei nullo mō frangere aut aperire licet. Neq; pōt vnquā tam graue periculum hæresis Ecclesiæ imminere, ꝙ non sit grauius huius confessionis secretū reuelare: sic tenet Host. in Sū de penit. § in quo tenentur. Archid. in d. ca. sacerdos. Theologi oēs, in 4. Sent. d. 21. Nauar. in d. c. sacerdos, n. 119. Alber. de agnoscēdis assertio. q. Io a Medi de pœn. ti. de cōf. clan. Soto de secreto, mēb. 3. q. 4. & opin istam communem esse testatur Iac. Sep in cath insti. tit. 42. nu. 14. qui tamen sequenti nu. asseuerat, tunc licere sacerdoti hæresim in con fessione detectam reuelare, cum heretici simulata cōfessione, hæreses suas persuadere conantur ipsi sacerdoti, cui cōfitentur, ꝙ nonnullos hæreticos Lutheranos tentasse dicitur, in qua sola specie verus esse potest vulgatus ille versiculus. *Crimen hæresis quod neque confessio celat.* *Sacerdos an possit patefacere sacramētalem cōfessionē illius q fatetur se hæreticū esse.*

Quod si sacerdos extra casus supra cōstitutos Sacr'alē cōfessinē reuelauerit, vltra id ꝙ grauissimas luet pœnas, nulla fides eius testimonio adhibenda est, ex Baldi testimonio, in l. Archigerontis C. de Epis' audi. vbi Paul. de Cast. Fel in ca. 1. de excep. Tinda in tract. de testi. fol. 20. quæ sententia cōmunis est, & contradictorē non hēt: scientia quidem quam sacerdos ex Sacramentali confessione habet, nihil prorsus ad iudicialem cōtrouersiam spectat, c dilectus, de excessi. p̄la. c. 2. de offi ord Et hac rōne si sacerdos in testē producatur, iurare tenetur se nihil scire, quia vere non scit vt homo sed tanq̄ Deus: ità tenet Abb & cōis, in d. c oīs, & in c. si sacerdos, de offi. ord. & in c. qualiter, de accus. & in c, cū dilectus, de exces' prǽl. Mart. Nauar. in d. c. sacerdos, n. 141. Iuxta illud Bernar. *Nil minus scio quā quod per confessionem scio.* *Sacerdoti Sacramentalē confessionem reuelanti nulla fides adhibēda est.*

Peccatũ illud dicitur detectũ, ꝗ quis Sacramẽtali confesſiõe fuit cõfeſſus nõ vero illud, ꝗ aliunde ſecretiſſime ſacerdos nouit, vt pœna huius capitis ſit locus vel non.

Eſt autem perpetua memoria dignum, ꝗ ſolum peccatũ illud dicitur detectum in penitentia, quando illud quis con fitetur quærens ſalutem animæ ſuæ: ſecus autem ſi ſacerdoti patefaciat, dicẽs illud ſecretum dicere ei in pœnitẽtia: ita tenent Inn. Doct. in d c. omnis, quam dicit eſſe communem ſententiam Mart Nauar. in c. inter verba, 11 q 3. concluſ. 6. corr. 58. num 55 vbi dicit, ꝗ in hoc multi decipiuntur, quia huiuſmodi arcanum non magis obligat quam aliud extra ſa cramentalem cõfeſſionem. Idem in c. ſacerdos, nu 39. Imò ꝗ notatu dignum eſt, id procedit etiam ſi quis arcanum ali quod reuelauerit flexis genib. incipiẽs a ſigno crucis, in forma confeſſionis. ita reſoluit Dom de Soto, in d. tract. de ratione tegendi, 2. memb. q. 7. pag pen Caiet. 2. 2 q 7. art 1. qui addit idem eſſe etiam ſi incepiſſet a generali confeſſione di cens *Ego peccator.* &c. quia quando quis non confitetur omnia ſua peccata, cum intẽtione ſe ipſum accuſandi, nullum eſt Sacramentum, atque ideo non interuenit ſigillum Sacra mentalis confeſſionis. Vnde ſi clericus huiuſmodi arcanum reuelauerit, licet mortalem culpam contrahat, non tamen in foro exteriori huius capitis pęna puniri debet.

Sacerdos iubẽte ſuperiore, tegere debet peccatũ, ꝗ Sacramentali confeſſione nouit, ſi extra illã compertũ habuit.

Nec ſilentio prætermittendum eſt, ſacerdotem abſq; me tu pœnæ dicere poſſe, imò ſuperiore iubente, teneri ad dicendum, quæ per confeſſionem nouit, ſi alia uia id compertum habuerit, hac lege, vt ita patefaciat ac ſi nullatenus per confeſſionem noſſet, ſiue illa nouerit ante confeſſionẽ, ſiue poſt: ita tenet S Tho. in d diſt. 21. quem omnes ſequuti ſunt, vt fatetur Nauar. in d. c. ſacerdos, nu. 161. & in d c. inter verba, corol. 66. nũ. 306.

Nec erit omittendum, ꝗ minimè dicetur clericus ſigillũ confeſſionis ſacramentalis violaſſe, ſi alicui ſacramentalem abſolutionem impendiſſe fatetur, cum frequentiſſime publi ce præſtari ſoleat ea abſolutio, nec ex hoc peccatũ aliquod detegatur. Eſt tamen ſatis controuerſum an ſacerdoti hoc aſſeueranti, integra fides ſit præſtanda (puta) ſi aſſerat aliquem hæreticũ abſoluiſſe, vel teſtificetur dè innocentia alicuius viui, vel defuncti. Quod dubium videtur fuiſſe diffinitum in Concilio Tarraconenſi, ꝗ nouiſſime refert Franc. Pegn in annot doctiſſimis ad Director. Inquiſi 2. par lib. 2. Schol. 20. ex quo manifeſtè conſtat, ei fidem integram non eſſe denegandam. Nec hoc prorſus a iuris regulis alienum

videtur,

videtur, quia sicut ratione officij creditur notario, vel alij, circa illa quæ ad suum munus spectāt. c. ad audientiam, de præscript. vbi Abb. num. 5. l. si quis Decurio. C. de falsis. §. si vero, in auth. de instr. cautela & fide. pari igitur ratione idē in hoc casu videtur affirmādum. Nec refert quod vnicus sit testis, quia aliquando vnico testi spectatę vitę integra fides præstatur c. Nobilissimus, vbi gl. & Archi 96. dist. c. 1. 8. q. 3. & suffragatur glo. in l Titio fundus. ff. de cond. & demon. & in c. expedit, 12. q. 1. circa quod multa tradit Gram. cons. cri min. 13. nume. 13. Quæ opinio summæ innititur æquitati, & clementiæ prorogatiua, & innocentiæ fauor, hoc postulare videntur, cum proniores maxime in his criminib. esse debeamus ad absoluendum, quam ad condemnandum. Mea tamen sententia contraria opinio verior est, & ideo amplectenda, quæ aperte colligitur ex Narbonensi concilio, c. 28. quod celebratū fuit circa annos Domini 1280. quo ita scriptum est *Vtrum autem soli confessori credi debeat de absolutione, seu pænitentia defuncti, seu viui, licet satis videatur quod non, nequid tamen Ecclesia possit impingi, Domini Papa respōsio expectetur* Hactenus concilium: cuius decisione, antiquatum fuit concilium Tarracon. supra allegatum. Esset equidem nimis difficile, ꝙ propter testimonium solius confessoris, in re tam ardua, a iuris regulis, & legitimo procedendi ordine recederetur. Deinde euidentissima damna in reipublicæ pernitiem sequerētur. Fateor tamen, in causæ progressu dictum confessoris in fauorem rei maximi fore momenti, vt asseuerant Franc. Pegn. Schol 20. B

Sacerdos qui absolutionē sacramentalē impendisse fatetur, minimè sigillum confessionis violasse dicitur, & an fides hoc casu ei adhibēda sit.

Confessionem audit. Adde S Tho & Palud. in 4. distin. 21. vbi est receptissima Theologorum sententia, quod tam clericus, quam laicus, licitè siue illicitè siue mediate, siue immediate, confessionem sacramentalē didicerit, ad celādam illam tenetur. tradit optime Mar Nauar. in d cap sacerdos, nu. 42. Res namque ad quemcunque transeat, cum onere suo transit. l. 2. & 3. C quib. casib pig. tacite contrah. c. pastoralis, de deci. c ex literis, de pign. at confessio simul ac facta est, ita vt sacramentalem formam habeat, illud onus annexum habet, quod omnino taceri debeat, ergo ad quemcunque perueniat, cum onere suo transit.

Pæna ordinaria. Vide Host. & Collect. in ca ois vtriusque Mar. Nauar. in d. c sacerdos, q. 1. nu. 41. cum multis seq vbi C

multa ex his, q hoc capite adducit author elegáter explicati

C *Pœna ordinaria.* Vide Greg. Lup. integritate vitæ, & bonis omnib. commendandum in l. 35. ti. 4 par. Non tamé præter mittam, q cum huius capitis materiam ad secúdam editionem pararem, grauissima febris me incautum, nihil tale me tuentem arripuit anno 1579. die vero 23. Augusti: cuius tá ta grauitas fuit, vt iamiam in vltimo vitæ spiritu fuerim có stitutus, & cú medici de mea salute desperarent, Deus Opt. Max tanquam verus medicus, sua ineffabili clementia, post plures méses me pristinæ saluti restituit, propter quod sem piternas gratias agam.

D *Credi debet.* Vide Fran. de Rip. in tract. de pest. vlt. par. nu. 108. Catel Cott. in suis memor. iur. in verbo, *Iuramentum probat difficultatem.* post medium: & opinionem istam communem esse fatetur Fran. Viui. in tracta. com. opin in verbo, *Confessio seu ea quæ fuerunt dicta sacerdoti.* Quem vide.

Blasphemi. Cap. CXI.

1 *Vehemens in blasphemos inuectio.*
2 *Clericus propter blasphemia crimen qualiter puniatur.*

1 Blasphemiæ † scelus temporib. istis ex hoc (vt pie cre dendú est) tot calamitatib. plenis satis in vsu est Cúq; hoc magis q̃ alia crimina ipsum Deum creatorem omnium offendat, ac ad illud perpetrandum nullus alliciat car nalis appetitus, nec auaritiæ sitis vlla commoueat, nulla deniq; instiget astrorum influétia, mitiori plectitur pœna. Seuiunt humanæ leges cóes ac Regiæ in falsam monetá fabri cantes, extra regna res vetitas deferentes, inque latrunculó rum aures, consuetudinaria pœna consurgit: mutilantur ma nib. ac pedib ob leuiora sæpius hoies. Sola blasphemátium lingua peccat impune, quos Iudæis deteriores uocat Host. in Sum. de excess prœl. § clericus, quia frustatim decidút mé bra illius, qui eos ꝓprio sanguine redemit, cuius corpus sal tem Iudæi integrum reseruarút. Qui in lege veteri blasphe

a mabat nomen domini, lapidib. opprimebatur [a] ab uniuerso populo: q pœna ab ipso omnipotente Deo imposita est, quo tpe nondum Deus talia ac tanta concesserat hominib. dona. Nunc autem quando Deus homo factus (vt hominib amissum redderet honoré) vitam & sanguiné præstitit, blasphemijs

mijs passim ab eisdem hominib. inhonoratur, nec qui blasphemat pœnam, sed qui reprehendit periculum subit: & q deterius est, audientes qui ad vindictam, seu ad correctionem saltem moueri debent, prouocantur ad risum. Iustinianus ille, etsi non inter oẽs Christianos Principes sanctior, vltimo supplicio blasphemos damnari censuit, pares eos nefandi criminis reis iudicando, & iuste quidem. Quid enim magis nefarium, quid naturæ ipsi magis aduersum, quam ut creatura in suum inuehatur creatorem? Quid a brutis ipsis alienius, quorum nullum quamuis innata feritate vigeat, suum offendit benefactorem, nec in offendendo solũ se gratum ostendere credit, nisi defendat opportunitate cõcessa, ac membris fere omnib. sui corporis se debitorem fateri conetur. Cumq; lingua id fari natura non dederit, eadem saltem benefactoris pedes lambendo fatetur. O sęculum infęlix, o ætas iam omnino lutea, o hoĩes Christianorum nomẽ vsurpantes, ad maiorẽ in die iudicij confusionẽ, & in gehenna pœnã. Insurgit quisq; vestrum ac furit, si Principem suũ terrenum, si dñm, amicum, famulum, si deniq; seruum iniuria affici audit. Si creatorem ac redẽptorem vestrũ, & præsentis vitæ huius, (quæ vobis tam dulcis est, qui futuram timetis amaram) largitorem, & auctorẽ, ac futurum iudicem asperrimum, blasphemare auditis, obmutescitis? Vbi fides? vbi religio? Quid ꝓdest Christiani sanguinis antiqui iactantia, quæ vobis solum ad neophitorũ improbatum seruit contemptum? Dedecus ac infamiæ notam censetis, si quorum cibis ad tp̃s nutrimini (etiam cum uitæ iactura) iniuriã linquitis inultam. Nonne maiorẽ ignominiam oporteret iudicare illius per quẽ estis, quicquid estis, blasphemiã patiẽter audire ac tepidè reprehendere, & blasphemantium sæpius cętib admisceri, ac quo blasphemi cõueniant fouere ludos? O nobiles (quos sæpius non parẽtum virtus, sed rapinæ, violentiæ, alijq; ignobiles actus ad diuitias primum, ac inde ad nobilitatem euexerunt) qui inimicos amicorum vsq; ad necem ex lege quadam nobilitatis persequimini, & inimicos Dei, & creatoris vestri intra familiam alitis, defenditis, sustinetisque. In quo fiduciã cęlestis regni possidẽdi ponitis, a si inimicos vestros, quos Deus diligere præcipit, odio habetis, suos aũt suũ nomẽ blasphemantes diligitis? O ignaui, ac isęlices Iudices, q p̃tate diuina ĩ terris vtimini, quorũ iustis

ob id cæteri hoies natura pares, & meritis sæpius meliores obtemperant, quo negotiorum maiori deceret versari solicitudine, q̃ vt diuini nominis blasphemos insequeremini, captos nullo personarum discrimine, nulla legalis pęnæ dispẽsatione puniretis? O summa pietas, qui solus bonus es, & cuius solius oia opera bona sunt, non possum nisi cum Dauid sciscitari Vsquequo Dñe improperabit inimicus, irritabit aduersarius nomen tuum? ac cum eo deprecari. Vt exurgas Deus & iudices cām tuā, & memor sis improperiorũ tuorũ, eorum, q̃ ab insipientib fiunt tota die. Maior quidẽ erit pietas, si tāti criminis perpetratores viuentes paterno affligas amore, vt resipiscāt, q̃ si mortuos eos cruciari iubeas in ęternum, vt loquelam damnatorum q̃ viui fari cęperunt, perpetuo luctu nunquam fari prætermittant, non in tuæ gloriæ diminutionem, sed suæ potius miseriæ calamitatisq; augmentum. His igitur in demonstrationẽ huius criminis gra-
2 uitatis, sic prælibatis, ad † pœnam clericis illud committentib infligendam veniamus, quæ quidem tanto grauior in eis esse deberet, quanto ab ipsis grauius quā a laicis in hoc delinquitur, ea potissimum rõne. Nam pręter id quod sicut & cæteri hominũ manu ipsius Dei teneantur, eius stipendijs, vnigeniti filij sui Domini nostri patrimonio particulariter aluntur. Et tex. in c. Si quis per capillum. 22 q. 1. contra clericum statuit in hæc verba: *Si quis per capillum Dei uel caput iurauerit, uel alio modo contra Deum blasphemia usus fuerit, si in aliquo ordine ecclesiastico est, deponatur* Cuius canonis antiqui pœnam tanquam uetustate collapsam cessare censuit
b Host [b] in Sum. de male. in § blasphemātes, vers. grauior ẽt: & hodie arbitraria pœna censuit puniendum clericum blasphemantem: cuius sententiæ videtur adhærere Ioan. And. Anch. Ant & Car. in c. 2. de maled. ubi Abb. dicit, ꝙ ita communiter dicitur. Quamuis cõtrarium scripserit Bonifacius de Vitellinis, in suo tract maleficiorum, f. 13. in rub. de pœnis blasphemantium Deum & Sanctos, neminẽ pro sua opinione referens Cum autem clericus rebellis fuerit, vel sæpius hoc delictum commiserit, tunc degradandum eũ iuxta dispositionem dicti canonis, scripsit Host ubi supra. de quo meminit Guil. Bened. in 3 par. rep. c. Rainut. in q. de homi. nu. 29. col. 16. fol 48 ex quo videtur velle, solum data incorrigibilitate, uel consuetudine blasphemandi, clericum esse depo-

deponendum pro isto crimine:cuius in hoc sententiæ adhæsit Alex.in cons.71.in 1.vol.col.4.vers. Præterea, dum referendo Host.vbi supra,dicit,ꝙ clericus propter hoc non potest deponi,nisi sæpius sit consuetus:qui plus audet affirmare,ꝙ non sufficeret probare,ꝙ bis vel ter blasphemauit, ad hoc vt dicatur consuetus blasphemare, pro quo allegat Cinum,in l.2.C.de reb.cred.& ꝙ talis consuetudo blasphemandi debet probari per testes nõ singulares. pro quo refert Cinum Io.An.Pau.de Elea & Ant.in uarijs locis. Panor. autẽ in d.c.2.de maled. dicit, ꝙ ita graue potest esse delictũ, ꝙ fieret depositio,& alleg tex.in d.c Si quis per capillũ, & de consuetudine blasphemandi nih.l dicit: ex quo videtur tenere,ꝙ quando grauis esset blasphemia,tunc habeat locum pœna Canonis antiqui,de quo supra.Pœnam vero in d.c.2. de maled. descriptam clericos non subire.[c] Hostiẽ. tenet in Sum. illius tit.& Ioã.And.& Panor.ibi,eo.c.2. licet Alex.in d.cons.referat Host.aliter tenere,& corruptè,quia oppositum tenuit eius ad quod allegatur ab Alex. Hodie vero in Concilio Lateranensi[d] sub Leone X.celebrato, clericis blasphemantib.pęna decręta est sub his verbis.*Quicunque Deo palã seu publicè maledixerit,contumeliosisq; atq; obscænis verbis Dominum nostrum Iesum Christum, uel gloriosam Virginem Mariam eius genitricem expresse blasphemauerit, si clericus uel sacerdos fuerit,eo ipso, quod de delicto huiusmodi fuerit conuictus,etiam beneficiorum quæcunque habuerit fructib(applicando ut infra)unius anni mulctetur:& hoc sit pro prima uice,pro secunda uero si ita deliquerit,& conuictus,ut præfertur, fuerit, si unicum habuerit beneficium,eo priuetur, si autem plura, ꝙ ordinarius maluerit id amittere cogatur. Quod si tertio eius sceleris agatur,& conuincatur,dignitatib & beneficijs omnibus quæcunque habuerit eo ipso priuatus existat,ad eaque ulterius retinenda inhabilis reddatur,eaque liberè impetrari,& conferri possint.* Distributio uero prædictorum fructuum (vt ex d.c Cõcilij,colligi potest in alio casu quo etiam amissionem fructuum imponit) in fabricas beneficiorum huiusmodi, vel pauperum eleemosynas facienda est.

c

d

ANNOTATIO.

A

L*Apidibus opprimebatur*: quam graue,quamque enorme sit blasphemiæ crimẽ, nullis verbis potest explicari.Impij quidem blasphemi qui cum Deo Opt.Max.ob innumerabilia

Blasphemia grauitas explicatur

rabilia beneficia illis collata, Christiana pietate gratias age re tenerentur, diuinum numen execrantur. Propterea (vt par est) multis criminibus contaminantur: quia vt præclarè Propheta inquit Abissus abissum inuocat. Et quanta sit huius criminis grauitas, atque atrocitas, acerbissima, & varia mortis genera blasphemis diuinitus illata, exemplo esse nobis possunt. Ob blasphemiam, filius mulieris Israelitidis, præcepto Domini lapidibus fuit obrutus, eo quod nomen Domini blasphemasset, Leuit. c. 24 Ob blasphemiam, seruorum Sennacherib Regis assyrorum, Angelus Domini 185. milia hominum de exercitu eius percussit 4. Reg. c. 19. Ob blasphemiam Holofernes fœminæ manu victus fuit, Iudit. 12. Ob blasphemiam, Hyeremiæ populus gladio, & fame consumptus est, Hyeremiæ c. 44. Ob blasphemiam Antiochus insanabili & inuisibili plaga percussus fuit. 2. Machab. c. 9. Ob blasphemiam Nicanor cum armis suis ruit, 2. Macha. c. 15. Ob blasphemiam Gigas Israelem blasphemās a Ionatha occiditur Reg l. 2. c. 21. Ob blasphemiam, qui Beelzebub cōsuluerunt cōsumpti sunt igne a cęlo dimisso Reg. 4. c. 1. Ob blasphemiā, Core, Datā, & Abiron negantes Moysen esse constitutum ducē populi deuorati a terra fuerūt. Nec omittendum est quod in huius criminis detestationē dicere solebat Arragonum & Siciliæ Rex prudentissimus, ppea Deum tantopere in blasphemos sęuire, ꝙ cum homines decipiunt, interponant Deum ipsum tanquam criminis mediatorem. Et varias pœnas diuinæ vltionis blasphemis illatas diligenter recenset Boeri. decis 301 & multa lectu non indigna circa istius criminis punitionem scribunt Iul. Clar lib. 5. recep sent. §. blasphemia D. Coua in c. quam uis pactum, 1 par relecti. § 7. num. 8. cum seq. de pact. lib. 6. Rep. iniqui. in verbo blasphemus. Contra. Brunus, lib. 5. de hæret c. 20 Fran. Episco. Squillacēsis, in tract. de fide Cath. c. 16. Albe. in tract de agn. assertio q 27 per totam & q 6. n. 14. & q. 22. nu. 61. Alphon. Cast. lib 1 de iusta hær. punit. c. 12. Simāchas in cath insti. ti. 8. Iac. Menoch. li. 2. de arb. iud. cent. 4. casu 375. Auiles, in c. præter c. 25. gl. 1. q legēdi sūt.

Et multis ēt Pontificū decretis statutæ pęnæ sunt in blasphemos. nā vltra decretū Leonis X. in Lateranēsi Conc. ses. 9. ꝙ hic author allegat, Iul. Papa III. seuerū rescriptum in blasphhemos edidit an. Dñi 1554. inci. *In multis deprauatis.*

Et

Et postremo Pius V. Pontifex Maximus in Bulla seu motu proprio inci. *Cumprimum Apostolatus officium*. Vbi de pęnis tam clericorum quam laicorum agit.

Est equidem ex nostro instituto notandū, blasphemię cri mē mixti fori esse, & ea ratione blasphemātē tam p iudicē ecclesiasticū, q̄ sæcularē puniri posset, tex. in c 2. de maled. quē ad hoc not eleganter Bart. Soc. cons. 119. lib 4. & tenēt fere omnes nouissime allegati. Si vero Iudex Ecclesiasticus prius de hoc crimine cognouerit, pęnamque leuē imposuerit, iure optimo poterit sæcularis Iudex de huiusmodi causa iudicare. supplebitque vsque ad condignam condēnationem. tenet Bal in auth clericos, col 2. C. de Episc. & cler. & in l. 1. col 6 C. de Summa trin & fide Cath. Matt. de Affli. in const. Regni Siciliæ, tit. de *Paterenis*. liq 1. nu. 28. Itaque mitior ab eo pęna imponenda est, quam si a principio cognouisset, vt scribit Nic. Boer. decis. 289 Rob Mar. in Speculo aduocatorum, 6. part. num. 97. fol. 147. insignis Couar lib. 2. resol. ca. 10. num. 6. Petrus Auen. in cap prætor, 2. par. cap. 5. nu. 18. Qua ratione, oportet quod Iudices ecclesiastici, in puniendis his criminibus contra laicos, non benignitate, sed potius rigore utantur, ne ansa detur sæcularibus Iudicibus, vt seuerius eos puniant, in ignominiam Ecclesiasticorum tribunalium.

Blasphemia crimen est mixti fori.

Et licet opinio ista verissima sit, & communis, in actionibus tamen forensibus nunquam vidi hoc pęnæ supplementum à Iudice laico imponi, tum quia ipse non tenetur stare processui Iudicis Ecclesiastici ad supplendam pęnam, tum propter maximam incertitudinem quæ versatur in discernendo, quomodo & quando pęna legitime suppleatur, vel ne: tum quia ad Iudicem Ecclesiasticum tanquam digniorem, spectat hæc declaratio, & semper declarabit, condignam pęnam impositam fuisse.

Quandoque tamen hæreticæ prauitatis Inquisitores, in hoc blasphemiæ nefando crimine cognitionem habent. Nēpe quando blasphemia cum hæresi connexionem habet: ita Cardina. in Clem 1. §. sane, de vsur. Fran. Squillacen. de fide cathol c. 16. Alber de agno. asser. quæst. 6. num. 24. & quæst. 22. nume. 63. & quæst. 27. & 36. nume 18. Matthæ. de Afflict. in dict constit. Siciliæ lib. 3. rubr. 54. Nicol. Boer decis. 301. Grammat. decis. 50. D. Couarruu. vbi supra allegaui. Alphons.

Inquisitores hæreticæ prauitatis i blasphemiæ crimine aliqñ iurisdictionem obtinent.

phonſ.à Caſtro Camorenſis,lib.1.de iuſta hær. punit.c.15, & eſt communis,& veriſſima opin.circa quam multa ſcribit Iacob.Septiman.in Catho.inſti.c.8.

Blaſphemia hæreticales quæ dicantur, Et quia ſepiſſime cõtrouerti ſolet,quæ dicantur blaſphemiæ hæreticales: Hæ equidem ſunt,quæ huiuſmodi verbis concipiuntur,abnego Deum, non credo in Deũ,quæ vernaculo ſermone ſonant. *Deſcreo en Dios,reniego de Dios,ò de la fee,ò de la Cruz,ò de la criſma,de la frente,o reniego de la puridad de nueſtra Seunora.* Habent equidem verba hæc nefandã,infidelitatis ſignificationem, & fidei cõfeſſioni opponuntur. Aliæ verò blaſphemiæ quæ Hiſpane ſonant, *Peſe a Dios, por vida de Dios, mal grado aya Dios, o deſpecho de Dios* Et ſimiles hæreticales non ſunt, quia fidei confeſſioni non opponuntur,quamuis grauiſſimę blaſphemiæ ſunt, qa negant aliquid in Deo quod ei conuenit, vel tribuunt Deo quod minime ei conuenit, & ea ratione earum punitio ad ordinarios Iudices pertinet tex not.in c.2. de maled. & tradit S Tho.2.2.q.13.art.1.& Quodlib.9.art.14.Caſtro.in d. cap.12.Domi. Soto,de iuſti. & iur.lib.8. quæſtio.2.artic.3. quem vide.

Pœna q̃ ſoleant imponi in blaſphemia crimine ab Inquiſitoribus Pœna autem quæ imponi ſolet ab Inquiſitoribus pro his blaſphemijs, in quibus cognationē habent,ea quidē eſt, qđ ſi blaſphemus infimæ ſortis fuerit, flagellis ceditur cum publica pœnitentia,in publicoque ſpectaculo lingua ferro, vel ligno compræhenſa cum abiuratione, de leui; ad triremes Regias, pro graui blaſphemia condemnatur. Si vero fuerit nobilis, pœna pecuniaria multatur, & ad tempus in monaſterium detruditur. ita teſtatur D Io Rojas,quondam Inquiſitor Valentinus, nunc vero Reuerendiſſimus Patenſis Epiſcopus,de hæret.2.par.nu.176.

In alijs autem blaſphemijs leuioribus, Inquiſitores ſolẽt condemnare blaſphemum, vt aliquo die feſto in eccleſia dũ diuina munera celebrantur,ſtet nudo capite. ſine clamide, nudis pedibus,ſine veſte ſuccinctus,dextra perferens ardentem facem, & ſacris peractis,legitur publicè ſententia contra ipſum lata Indicuntur etiam ieiunia,precationes,& pecuniaria multa ſolet imponi, vt refert Dom. Epiſcopus Siman.in Cathol.inſtit.tit.8.nu 11.

Sed locus iſte accõmodatiſſime expoſcit,vt tãtiſper de illis qui per iocum hæreticalia verba proferunt diſſeramus.

Et illud

Et illud in primis scitu dignum est, quod quamuis regulari ter dictū, vel factum iocosum pęnam non mereatur, l.sicut semel,C.de liber.causa.l 1.§.Diuus ff.ad l.Corn. de Sicar. l obligationum substantia.§ vlt ff.de actio.& obligat c.1 de sent.excom.n In crimine tamen hæresis longe aliter iudicandum est:nam si aliquis in Deum,vel in fidem, vel in sanctos prorumpit, pœna condigna plectendus est. Cardin. in Clem 1.§ heret.quæst.1 nu 7.Nicol.Arela. in tract de hæret notab.28.Franc.Squilla.in tract.de fide Catho c.19 nu. 3.in fin Pal.Rubr.in alleg hæresis.§ 4 in fine,Siman.de instit.Cath.tit.17.nu.22.& 23.Rojas in sing.fidei.103.quia vt rectè scripsit Gerson par.2.tract.vlt *Proferēs verba hæreticalia per iocū qua pœna plectendus sit.*

Non patitur ludum,fama,fides, oculus.

Sed vtrum qui talia verba proferūt sint ab Episcopo, vel hæreticæ prauitatis Inquisitoribus plectēdi,multi & nō infimæ authoritatis viri dubitant.Sed mihi ꝓbabilior ea sētentia videtur, vt ab Inquisitoribus plectantur , nam ex eo qđ quis hæreticalia verba profert,statim illorum iurisdictioni subijcitur,& ideo pertinet iudicare, & discernere,an serio, vel iocose verba prolata fuerint,ita tenent Cardin. & Ioan. Rojas in pręcitatis locis, quam sententiam communiorem appellat Fran Pegna.ad Directorium Inquis. 3.part Schol. 17.Negari certe non potest, quòd qui hæc nefanda in Deū vel Sanctos proferunt, suspectos fieri : vnde iuri consonum est quod Inquisitores contra eos procedant.

Qua vero pœna istius criminis rei plectendi sint, in iure diffinitum non est;ideo arbitraria pœna erit iniungēda.Est equidem iuris exploratissi ni, nō esse eos tanquā hæreticos plectendos, sed leuius , quia minime interueniunt quæ ad hæresim constituendā necessaria sunt,videlicet,error in intellectu,& pertinacia in voluntate. Punientur igitur pœna pecuniaria pijs locis eroganda,vt scribūt Villadiego & Rojas.vbi paulo ante allegaui. Quæ quidem pęna augēda,vel minuenda est,iuxta personæ iocantis qualitatem. Perpendi etiam debet locus, & scandalum , si aliquod inde ortum fuit , necnon qualitas personarum audientium, & ideo si viri Theologi & religiosi coram laicis hæc dicteria,& facetias protulerint,seuerissime sunt plectendi.

Est igitur circa hoc diligenter præcauendum, non esse facile illis fidem accōmodandam, illis inquam qui per iocum hæreti-

hæreticalia verba se dixisse asseuerarent, sed maturiori cōsilio res expedienda erit, ne hac sumpta occasione, impii & sceleratissimi homines, & qui vere hæretici sunt, cōdignas tanti criminis pœnas effugiant. Nec dent Inquisitores faciles esse ad credendū talē excusationem, vt pie satis & eleganter scribit Cald. in tr. de forma procedendi cōtra inquisitos de hæresi, in rub. de hær credenti. nu. 6 quem vide.

Qui verba Sacræ scripturæ ad iocosa trahunt libellosq; cōponūt (quos paschinos appellant) ab Episcopis, & Inquisitoribus possunt puniri.

Quæ sane sunt obseruāda aduersus eos, qui verba Sacræ scripturæ ad iocosa, scurrilia, & inania trahunt, nec erubescunt sæpenumero ex diuinis verbis impudēter (vt vulgus loquitur) *Paschinos*, cōponere, sunt equidem diris & grauissimis penis coercēdi, cum Spiritussancti verba Sacrosācta, in ludibrium couertant, cuius criminis perpetratores, ab Episcopis puniendos esse seuerissimis penis præcipit Côc. Trid. Sess. 4. in fine, dicens. *Posthac temeritatem illam reprimere volens, qua ad profana quæque conuertuntur, & torquētur uerba & sententia Sacra scriptura, ad scurrilia scilicet, fabulosa, uana, adulationes, detractationes, superstitiones, impias & Diabolicas incantationes, diuinationes, sortes, libellos etiam famosos, mandat & præcipit ad tollendam huiusmodi irreuerentiam & contemptum, ne de cætero quisquam quomodolibet, verba scriptura Sacra ad hæc & similia audeat usurpare, ut omnes huius generis homines temeratores, & uiolatores uerbi Dei, iuris, & arbitrij penis per Episcopos coerceantur.* Hactenus Catholicum concilium Et quamuis ibi horum criminum punitio Episcopis demandetur, q̄n vero hæresim sapiunt, iure optimo Inquisitores ad punitionem & coercitionem illorū procedunt, vt iam prædiximus. Nouissimè verò dicti libelli famosi siue, *Pasqumes* prohibiti sunt ab Reuerēdissimo D. Gaspare Quiroga Cardinali & Archiepiscopo Toletano, regula decima, in Catalogo librorum prohibitorū edito hoc anno 1583. in princ. inter alias regulas quas ad hæreticorū labes extirpandas, tanquam generalis horum regnorum Inquisitor prudenter condidit.

Supradictis addendum erit, an qui animo indeliberato, veluti per lubricum linguæ, in blasphemiā vel hæresim prorumpit, nec equidem puniendi videntur: quia non facile lubricum linguæ ad penam trahendum est. l. 1. C. si quis Imp. maled. l. famosi, ff. ad l. Iul. Maiest. ca. quod autem ait, 22. q. 2. not. Zanch. in tract. de hæret. c. 7. nu. 9.

Sed

Sed verius est crimen hoc non esse inultum relinquendum, sed eos qui per lubricum linguæ deliquerint, extraordinarie puniendos. Lap. & Card. in d. Clem. vni. de vsur. Cápegi. apud Zanch. c. 7. Alb. in tract. de agnoscend. asser. q. 3. nu. 10. Villadiego de hæret. q. 1. nu. 7. Rojas eod. tract. 1. part. nume. 66. plectendi quidem erunt pecuniaria pœna in vsus pios eroganda, vel alia arbitraria, consideratis his qualitatibus, & circunstantijs de quibus paulo ante agebamus. Erit tamen magni momenti ad dictam pœnam minuendam, vel nullam infligendam, quando qui ea verba dixit, statim palinodiam recantauit, & pœnituit, licet grauiter erit repræhendendus, & summe monendus, vt deinceps caueat.

Excusabitur autem is qui blasphemiam, vel hæreticalia verba cum esset in ebrietate protulit, nam perinde de eo iudicandum est ac de furioso, & mente capto. l. respiciendum §. delinquunt, ff. de pœnis. l. omne delictum, §. per vinum, ff. de re milit. capit. à crapula. de vita & honest. cleric. Zanchi. de hæret. c. 7. nu. 10. cessante vero ebrietate, grauiter est corrigendus.

Erunt etiam à pœna immunes dormientes, cum furiosis æquiparentur, l. 1. §. adipiscuntur, ff. de acquir. pos. & ideo non sunt puniendi Clem. vni. de homic. tradit latissime Tiraq. de pœnis, causa 5. nu. 1.

Censuit Host. Adde optime D. Couarr. in d. c. quamuis pactum, 1. par. §. 7. nu. 10. B

Clericos non subire. Adde Abb. in c. 2. de maled. vbi author hic allegat, qui nu. 8. opinionem istam communem esse fatetur. Idem etiam profitetur Iacob Sept. in Cath. instit. ca. 8. nu. 12. Iul. Clar. in d. §. blasphemia. vers. sed quæro Et potissima ratio est, quia clericus non facit publicam pœnitentiam, tex. in c. 1. de bigam. & in c. de his. 50. dist. & in c. presbyter. 82. dist. Ne grex fidelium scandalum patiatur, neve dignitas sacerdotalis vilescat, cui summa reuerentia debetur, vt ostendit Chrysost. lib. 3. de sacerdotio. & Ambr. libr. de digni. sacerdotali. C

Concilio Lateranensi. Adde quod de dicti Sacrosancti Concilij constitutione meminerunt & ad literam referunt Mart. Nauar. in c. inter verba, 11. q. 3. corol. 57. nu. 148. D. Couarru. in d. § 7. D

multa ex his, q hoc capite adducit author elegáter explicat.

C *Pœna ordinaria.* Vide Greg. Lup. integritate vitæ, & bonis omnib. commendandum in l. 35. ti. 4 par. Non tamẽ præter mittam, q cum huius capitis materiam ad secũdam editionem pararem, grauissima febris me incautum, nihil tale me tuentem arripuit anno 1579. die vero 23. Augusti: cuius tãta grauitas fuit, vt iamiam in vltimo vitæ spiritu fuerim cõstitutus, & cũ medici de mea salute desperarent, Deus Opt. Max tanquam verus medicus, sua ineffabili clementia, post plures mẽses me pristinæ saluti restituit, propter quod sempiternas gratias agam.

D *Credi debet* Vide Fran. de Rip. in tract. de pest. vlt. par. nu. 108. Catel Cott. in suis memor. iur. in verbo, *Iuramentum probat difficultatem.* post medium: & opinionem istam communem esse fatetur Fran. Viui. in tracta. com. opin. in verbo, *Confessio seu ea quæ fuerunt dicta sacerdoti.* Quem vide.

Blasphemi. Cap. CXI.

1 *Vehemens in blasphemos inuectio.*
2 *Clericus propter blasphemiã crimen qualiter puniatur.*

1 Blasphemiæ † scelus temporib. istis ex hoc (vt pie credendũ est) tot calamitatib. plenis satis in vsũ est. Cũq; hoc magis q̃ alia crimina ipsum Deum creatorem omnium offendat, ac ad illud perpetrandum nullus alliciat carnalis appetitus, nec auaritiæ sitis vlla commoueat, nulla deniq; instiget astrorum influẽtia, mitiori plectitur pena. Sæuiunt humanæ leges cões ac Regiæ in falsam monetã fabricantes, extra regnã res vetitas deferentes, inque latrunculorum aures, consuetudinaria pœna consurgit: mutilantur manib. ac pedib ob leuiora sæpius hoies. Sola blasphematium lingua peccat impune, quos Iudæis deteriores uocat Host. in Sum. de exces. prael. § clericus, quia frustatim decidũt mẽbra illius, qui eos ꝓprio sanguine redemit, cuius corpus saltem Iudæi integrum reseruarũt. Qui in lege veteri blasphe-
a mabat nomen domini, lapidib. opprimebatur [a] ab uniuerso populo: q pœna ab ipso omnipotente Deo imposita est, quo tpe nondum Deus talia ac tanta concesserat hominib. donæ. Nunc autem quando Deus homo factus (vt hominib. amissum redderet honorẽ) vitam & sanguinẽ præstitit, blasphemijs

mijs passim ab eisdem hominib. inhonoratur, nec qui blasphemat pœnam, sed qui reprehendit periculum subit: & q̄ deterius est, audientes qui ad vindictam, seu ad correctionem saltem moueri debent, prouocantur ad risum. Iustinianus ille, etsi non inter oēs Christianos Principes sanctior, vltimo supplicio blasphemos damnari censuit, pares eos nefandi criminis reis iudicando, & iuste quidem. Quid enim magis nefarium, quid naturæ ipsi magis aduersum, quam ut creatura in suum inuehatur creatorem? Quid a brutis ipsis alienius, quorum nullum quamuis innata feritate vigeat, suum offendit benefactorem, nec in offendendo solū se gratum ostendere credit, nisi defendat opportunitate cōcessa, ac membris fere omnib. sui corporis se debitorem fateri conetur. Cumq; lingua id fari natura non dederit, eadem saltem benefactoris pedes lambendo fatetur. O sęculum infęlix, o ætas iam omnino lutea, o hoīes Christianorum nomē vsurpantes, ad maiorē in die iudicij confusionē, & in gehenna pœnā. Insurgit quisq; vestrum ac furit, si Principem suū terrenum, si dnm, amicum, famulum, si deniq; seruum iniuria affici audit. Si creatorem ac redēptorem vestrū, & præsentis vitæ huius, (quæ vobis tam dulcis est, qui futuram timetis amaram) largitorem, & auctorē, ac futurum iudicem asperrimum, blasphemare auditis, obmutescitis? Vbi fides? vbi religio? Quid ꝓdest Christiani sanguinis antiqui iactantia, quæ vobis solum ad neophitorū improbatum seruit contemptum? Dedecus ac infamiæ notam censetis, si quorum cibis ad tps nutrimini (etiam cum ui æ iactura) iniuriā linquitis multam. Nonne maiorē ignominiam oporteret iudicare illius per quē estis, quicquid estis, blasphemiā patiēter audire ac tepidè reprehendere, & blasphemantium sæpius cętib admisceri, ac quo blasphemi cōueniant fouere ludos? O nobiles (quos sæpius non parētum virtus, sed rapinæ, violentiæ, alijq; ignobiles actus ad diuitias primum, ac inde ad nobilitatem euexerunt) qui inimicos amicorum vsq; ad necem ex lege quadam nobilitatis persequimini, & inimicos Dei, & creatoris vestri intra familiam alitis, defenditis, sustinetisque. In quo fiduciā cęlestis regni possidēdi ponitis, si inimicos vestros, quos Deus diligere præcipit, odio habetis, suos aūt suū nomē blasphemantes diligitis? O ignaui, ac ifęlices Iudices, q ꝑtāte diuina ī terris vtimini, quorū iustia a

ob id cæteri hoies natura pares, & meritis sæpius meliores obtemperant, quo negotiorum maiori deceret versari solicitudine, q̃ vt diuini nominis blasphemos insequeremini, captos nullo personarum discrimine, nulla legalis pęnæ dispẽsatione puniretis? O summa pietas, qui solus bonus es, & cuius solius oia opera bona sunt, non possum nisi cum Dauid sciscitari Vsquequo Dñe improperabit inimicus, irritabit aduersarius nomen tuum? ac cum eo deprecari. Vt exurgas Deus & iudices cām tuā, & memor sis improperiorũ tuorũ, eorum, q̃ ab insipientib fiunt tota die. Maior quidẽ erit pietas, si tali criminis perpetratores viuentes paterno affligas amore, vt resipiscāt, q̃ si mortuos eos cruciari iubeas in ęternum, vt loquelam damnatorum q̃ viui fari cęperunt, perpetuo luctu nunquam fari prætermittant, non in tuæ gloriæ diminutionem, sed suæ potius miseriæ calamitatisq; augmentum. His igitur in demonstrationẽ huius criminis gra-
2 uitatis, sic prælibatis, ad † pœnam clericis illud committentib infligendam veniamus, quæ quidem tanto grauior in eis esse deberet, quanto ab ipsis grauius quā a laicis in hoc delinquitur, ea potissimum rõne. Nam pręter id quod sicut & cæteri hominũ manu ipsius Dei teneantur, eius stipendijs, vnigeniti filij sui Domini nostri patrimonio particulariter aluntur. Et tex. in c. Si quis per capillum. 22 q. 1. contra clericum statuit in hæc verba: *Si quis per capillum Dei uel caput iurauerit, uel alio modo contra Deum blasphemia usus fuerit, si in aliquo ordine ecclesiastico est, deponatur* Cuius canonis antiqui pœnam tanquam uetustate collapsam cessare censuit
b Host [b] in Sum. de male. in § blasphemãtes, vers. grauior ẽt: & hodie arbitraria pœna censuit puniendum clericum blasphemantem: cuius sententiæ videtur adhærere Ioan. And. Anch. Ant & Car. in c. 2. de maled. ubi Abb. dicit, q ita communiter dicitur. Quamuis cõtrarium scripserit Bonifacius de Vitellinis, in suo tract maleficiorum, f. 13. in rub. de pœnis blasphemantium Deum & Sanctos, neminẽ pro sua opinione referens Cum autem clericus rebellis fuerit, vel sæpius hoc delictum commiserit, tunc degradandum eũ iuxta dispositionem dicti canonis, cripsit Host ubi supra de quo meminit Guil. Bened. in 3 par. rep. c Rainut. in q. de homi. nu. 39. col. 10. fol 48 ex quo videtur velle, solum data incorrigibilitate, uel consuetudine blasphemandi, clericum esse
depo-

deponendum pro isto crimine:cuius in hoc sententiæ adhæ sit Alex.in cons.72.in 1.vol. col.4.vers. Præterea, dum referendo Host.vbi supra,dicit,ꝙ clericus propter hoc non potest deponi,nisi sæpius sit consuetus:qui plus audet affirmare,ꝙ non sufficeret probare,ꝙ bis vel ter blasphemauit, ad hoc vt dicatur consuetus blasphemare, pro quo allegat Cinum,in l.2.C.de re.cred. & ꝙ talis consuetudo blasphemandi debet probari per testes nõ singulares. pro quo refert Cinum Io.An.Pau.de Elea & Ant.in uarijs locis. Panor autẽ in d.c.2.de maled. dicit, ꝙ ita graue potest esse delictũ, ꝙ fieret depositio,& alleg tex.in d.c Si quis per capillũ, & de consuetudine blasphemandi nih.l dicit : ex quo videtur tenere,ꝙ quando grauis esset blasphemia,tunc habeat locum pœna Canonis antiqui,de quo supra. Pœnam vero in d.c.2. de maled. descriptam clericos non subire.[c] Hostiẽ. tenet in Sum. illius tit. & Ioã. And. & Panor.ibi,eo.c.2. licet Alex.in d.cons.referat Host.aliter tenere,& corruptè,quia oppositum tenuit eius ad quod allegatur ab Alex. Hodie vero in Concilio Lateranensi[d] sub Leone X.celebrato, clericis blasphemantib. pęna decreta est sub his verbis. *Quicunque Deo palã seu publicè maledixerit,contumeliosisq; atq; obscanis uerbis Dominum nostrum Iesum Christum, uel gloriosam Virginem Mariam eius genitricem expresse blasphemauerit, si clericus uel sacerdos fuerit,eo ipso, quod de delicto huiusmodi fuerit conuictus,etiam beneficiorum quæcunque habuerit fruct.b(applicando ut infra)unius anni mulctetur:& hoc sit pro prima uice,pro secunda uero si ita deliquerit,& conuictus,ut præfertur, fuerit,si unicum habuerit beneficium,eo priuetur, si autem plura,ꝙ ordinarius maluerit id amittere cogatur. Quod si tertio eiusceleris agatur,& conuincatur,dignitatib & beneficijs omnibus quæcunque habuerit eo ipso priuatus existat,ad eaque ulterius retinenda inhabilis reddatur,eaque liberè impetrari,& conferri possint.* Distributio uero prædictorum fructuum (vt ex d. c Cõcilij,colligi potest in alio casu quo etiam amissionem fructuum imponit) in fabricas beneficiorum huiusmodi, vel pauperum eleemosynas facienda est.

A

ANNOTATIO.

Blasphemia grauitas explicatur

L*Apidibus opprimebatur*: quam graue,quamque enorme sit blasphemiæ crimẽ, nullis verbis potest explicari.Impij quidem blasphemi qui cum Deo Opt.Max.ob innumerabilia

rabilia beneficia illis collata, Christiana pietate gratias age re tenerentur, diuinum numen execrantur. Propterea (vt par est) multis criminibus contaminantur: quia vt præclarè Propheta inquit Abissus abissum inuocat. Et quanta sit huius criminis grauitas, atque atrocitas, acerbissima, & varia mortis genera blasphemis diuinitus illata, exemplo esse nobis possunt. Ob blasphemiam, filius mulieris Israelitidis, præcepto Domini lapidibus fuit obrutus, eo quod nomen Domini blasphemasset, Leuit. c. 24 Ob blasphemiam, seruorum Sennacherib Regis assyrorum, Angelus Domini 185. milia hominum de exercitu eius percussit 4. Reg. c. 19. Ob blasphemiam Holofernes fœminæ manu victus fuit, Iudit. 12. Ob blasphemiam, Hyeremiæ populus gladio, & fame consumptus est, Hyeremiæ c. 44. Ob blasphemiam Antiochus insanabili & inuisibili plaga percussus fuit. 2. Machab. c. 9. Ob blasphemiam Nicanor cum armis suis ruit, 2. Macha c. 15. Ob blasphemiam Gigas Israelem blasphemās a Ionatha occiditur Reg l. 2. c. 21. Ob blasphemiam, qui Beelzebub cōsuluerunt cōsumpti sunt igne a cęlo dimisso Reg. 4. c. 1. Ob blasphemiā, Core, Datā, & Abiron negantes Moysen esse constitutum ducē populi deuorati a terra fuerūt. Nec omittendum est quod in huius criminis detestationē dicere solebat Arragonum & Siciliæ Rex prudentissimus, ppea Deum tantopere in blasphemos sęuire, q cum homines decipiunt, interponant Deum ipsum tanquam criminis mediatorem. Et varias pœnas diuinæ vltionis blasphemis illatas diligenter recenset Boeri. decis 301 & multa lectu non indigna circa istius criminis punitionem scribunt Iul. Clar lib. 5. recep sent. §. blasphemia D. Coua in c. quamuis pactum, 1 par relecti. § 7. num. 8. cum seq. de pact. lib. 6. Rep. iniqui. in verbo blasphemus. Contra. Brunus, lib. 5. de hæret c. 20 Fran. Episco. Squillacēsis, in tract. de fide Cath. c. 16 Albe. in tract de agn. assertio q 27 per totam & q 6. n. 14. & q. 22. nu. 61. Alphon. Cast. lib 1 de iusta hær. punit. c. 12. Simāchas in cath insti. ti. 8. Iac. Menoch. li. 2. de arb. iud. cent. 4. casu 375. Auiles, in c. præter c. 25. gl. 1. q legēdi sūt.

Et multis ēt Pontificū decretis statutæ pęnæ sunt in blasphemos. nā vltra decretū Leonis X. in Lateranēsi Conc. ses. 9. q hic author allegat, Iul. Papa III. seuerū rescriptum in blasphhemos edidit an. Dñi 1554. inci. *In multis deprauatis.*

Et

Et postremo Pius V. Pontifex Maximus in Bulla seu motu proprio inci. *Cumprimum Apostolatus officium*. Vbi de pęnis tam clericorum quam laicorum agit.

Est equidem ex nostro instituto notandũ, blasphemię crimẽ mixti fori esse, & ea ratione blasphemãtẽ tam p iudicẽ ecclesiasticũ, q̃ sæcularẽ puniri posset, tex. in c 2. de maled. quẽ ad hoc not eleganter Bart. Soc. conf. 119. lib 4. & tenẽt fere omnes nouissime allegati. Si vero Iudex Ecclesiasticus prius de hoc crimine cognouerit, pęnamque leuẽ imposuerit, iure optimo poterit sæcularis Iudex de huiusmodi causa iudicare. supplebitque vsque ad condignam condẽnationem. tenet Bal in auth clericos, col 2. C. de Episc. & cler. & in l. 1. col 6 C. de Summa trin & fide Cath. Matt. de Afili. in const. Regni Siciliæ, tit. de *Paterenis*. liq 1. nu. 28. Itaque mitior ab eo pęna imponenda est, quam si a principio cognouisset, vt scribit Nic. Boer. decis. 289 Rob Mar. in Speculo aduocatorum, 6. part. num. 97. fol. 147. insignis Couar lib. 2. resol. ca. 10. num. 6. Petrus Auen. in cap prætor, 2. par. cap. 5. nu. 18. Qua ratione, oportet quod Iudices ecclesiastici, in puniendis his criminibus contra laicos, non benignitate, sed potius rigore utantur, ne ansa detur sæcularibus Iudicibus, vt seuerius eos puniant, in ignominiam Ecclesiasticorum tribunalium.

Blasphemia crimen est mixti fori.

Et licet opinio ista verissima sit, & communis, in actionibus tamen forensibus nunquam vidi hoc pęnæ supplementum à Iudice laico imponi, tum quia ipse non tenetur stare processui Iudicis Ecclesiastici ad supplendam pęnam, tum propter maximam incertitudinem quæ versatur in discernendo, quomodo & quando pęna legitime suppleatur, vel ne: tum quia ad Iudicem Ecclesiasticum tanquam digniorem, spectat hæc declaratio, & semper declarabit, condignam pęnam impositam fuisse.

Quandoque tamen hæreticæ prauitatis Inquisitores, in hoc blasphemiæ nefando crimine cognitionem habent. Nẽpe quando blasphemia cum hæresi connexionem habet: ita Cardina. in Clem 1. §. sane, de vsur. Fran. Squillacen. de fide cathol c. 16. Alber de agno. asser. quæst. 6. num. 24. & quæst. 22. nume. 63. & quæst. 27. & 36. nume 18. Matthæ. de Afflict. in dict constit. Siciliæ lib. 3. rubr. 54. Nicol. Boer decis. 301. Grammat. decis. 50. D. Couarruu. vbi supra allegaui. Alphons.

Inquisitores hæreticæ prauitatis i blasphemiæ crimine aliqñ iurisdictionem obtinent.

phons.à Castro Camorensis, lib. 1. de iusta hær. punit. c. 13. & est communis, & verissima opin. circa quam multa scribit Iacob. Septiman. in Catho. insti. c. 8.

Blasphemia hæreticales quæ dicantur.

Et quia sepissime cōtrouerti solet, quæ dicantur blasphemiæ hæreticales: Hæ equidem sunt, quæ huiusmodi verbis concipiuntur, abnego Deum, non credo in Deū, quæ vernaculo sermone sonant. *Descreo en Dios, reniego de Dios, ò de la fee, ò de la Cruz, ò de la crisma, de la frente, o reniego de la puridad de nuestra Sennora.* Habent equidem verba hæc nefandā, infidelitatis significationem, & fidei cōfessioni opponuntur. Aliæ verò blasphemiæ quæ Hispane sonant, *Pese a Dios, por vida de Dios, mal grado aya Dios, o despecho de Dios* Et similes hæreticales non sunt, quia fidei confessioni non opponuntur, quamuis grauissimę blasphemiæ sunt, qa negant aliquid in Deo quod ei conuenit, vel tribuunt Deo quod minime ei conuenit, & ea ratione earum punitio ad ordinarios Iudices pertinet tex not. in c. 2. de maled. & tradit S Tho. 2. 2. q. 13. art. 1. & Quodlib. 9. art. 14. Castro. in d. cap. 12. Domi. Soto, de iusti. & iur. lib. 8. quæstio. 2. artic. 3. quem vide.

Pœna q̄ soleant imponi in blasphemia crimine ab Inquisitoribus

Pœna autem quæ imponi solet ab Inquisitoribus pro his blasphemijs, in quibus cognationē habent, ea quidē est, qđ si blasphemus infimæ sortis fuerit, flagellis ceditur cum publica pœnitentia, in publicoque spectaculo lingua ferro, vel ligno compræhensa cum abiuratione, de leui; ad triremes Regias. pro graui blasphemia condemnatur. Si vero fuerit nobilis, pœna pecuniaria multatur, & ad tempus in monasterium detruditur. ita testatur D Io Rojas, quondam Inquisitor Valentinus, nunc vero Reuerendissimus Patensis Episcopus, de hæret. 2. par. nu. 176.

In alijs autem blasphemijs leuioribus, Inquisitores solēt condemnare blasphemum, vt aliquo die festo in ecclesia dū diuina munera celebrantur, stet nudo capite. sine clamide, nudis pedibus, sine veste succinctus, dextra perferens ardentem facem. & sacris peractis, legitur publicè sententia contra ipsum lata Indicuntur etiam ieiunia, precationes, & pecuniaria multa solet imponi, vt refert Dom. Episcopus Siman. in Cathol. instit. tit. 8. nu 11.

Sed locus iste accōmodatissime exposcit, vt tātisper de illis qui per iocum hæreticalia verba proferant disseramus.

Et illud

Et illud in primis scitu dignum est, quod quamuis regulariter dictū, vel factum iocosum pœnam non mereatur, l. sicut semel, C. de liber. causa. l. 1. §. Diuus ff. ad l. Corn. de Sicar. l. obligationum substantia. § vlt ff. de actio. & obligat c. 1 de sent. excom. n In crimine tamen hæresis longe aliter iudicandum est: nam si aliquis in Deum, vel in fidem, vel in sanctos prorumpit, pœna condigna plectendus est. Cardin. in Clem 1. § hæret. quæst. 1 nu 7. Nicol. Arela. in tract. de hæret notab. 18. Franc. Squilla. in tract. de fide Catho c. 19 nu. 3. in fin Pal. Rubr. in alleg hæresis. § 4 in fine, Siman. de instit. Cath. tit. 17. nu. 22. & 23. Rojas in sing. fidei. 103. quia vt rectè scripsit Gerson par. 2. tract. vlt *Proferēs verba hæreticalia per iocū qua pœna plectendus sit.*

Non patitur ludum, fama, fides, oculus.

Sed vtrum qui talia verba proferūt sint ab Episcopo, vel hæreticæ prauitatis Inquisitoribus plectēdi, multi & nō infimæ anthoritatis viri dubitant. Sed mihi pbabilior ea sētentia videtur, vt ab Inquisitoribus plectantur, nam ex eo qđ quis hæreticalia verba profert, statim illorum iurisdictioni subijcitur, & ideo pertinet iudicare, & discernere, an serio, vel iocose verba prolata fuerint, ita tenent Cardin. & Ioan. Rojas in pręcitatis locis, quam sententiam communiorem appellat Fran Pegna. ad Directorium Inquis. 3. part Schol. 17. Negari certe non potest, quòd qui hæc nefanda in Deū vel Sanctos proferunt, suspectos fieri: vnde iuri consonum est quod Inquisitores contra eos procedant.

Qua vero pœna istius criminis rei plectendi sint, in iure diffinitum non est; ideo arbitraria pœna erit iniungēda. Est equidem iuris exploratissimi, nō esse eos tanquā hæreticos plectendos, sed leuius, quia minime interueniunt quæ ad hæresim constituendā necessaria sunt, videlicet, error in intellectu, & pertinacia in voluntate. Punientur igitur pœna pecuniaria pijs locis eroganda, vt scribunt Villadiego & Rojas, vbi paulo ante allegaui. Quæ quidem pęna augēda, vel minuenda est, iuxta personæ iocantis qualitatem. Perpendi etiam debet locus, & scandalum, si aliquod inde ortum fuit, necnon qualitas personarum audientium, & ideo si viri Theologi & religiosi coram laicis hæc dicteria, & facetias protulerint, seuerissime sunt plectendi.

Est igitur circa hoc diligenter præcauendum, non esse facile illis fidem accōmodandam, illis inquam qui per iocum hæreti-

hæreticalia verba se dixisse asseuerarent, sed maturiori cōsilio res expedienda erit, ne hac sumpta occasione, impii & sceleratissimi homines, & qui vere hæretici sunt, cōdignas tanti criminis pœnas effugiant. Nec dent Inquisitores faciles esse ad credendū talē excusationem, vt pie satis & eleganter scribit Cald. in tr. de forma procedendi cōtra inquisitos de hæresi, in rub. de hær credenti. nu. 6 quem vide.

Qui uerba Sacræ scripturæ ad iocosa trahunt libellosq; cōponūt (quos paschinos appellant) ab Episcopis, & Inquisitoribus possunt puniri.

Quæ sane sunt obseruāda aduersus eos, qui verba Sacræ scripturæ ad iocosa, scurrilia, & inania trahunt, nec erubescunt sæpenumero ex diuinis verbis impudēter (vt vulgus loquitur) *Paschinos*, cōponere, sunt equidem diris & grauissimis pęnis coercēdi, cum Spiritussancti verba Sacrosācta, in ludibrium couertant, cuius criminis perpetratores, ab Episcopis puniendos esse seuerissimis pęnis præcipit Cōc. Trid. Sess. 4. in fine, dicens. *Posthac temeritatem illam reprimere volens, qua ad profana quaque conuertuntur, & torquētur uerba & sententia Sacræ scripturæ, ad scurrilia scilicet, fabulosa, uana, adulationes, detractationes, superstitiones, impias & Diabolicas incantationes, diuinationes, sortes, libellos etiam famosos, mandat & præcipit ad tollendam huiusmodi irreuerentiam & contemptum, ne de cætero quisquam quomodolibet, verba scriptura Sacra ad hac & similia audeat usurpare, ut omnes huius generis homines temeratores, & uiolatores uerbi Dei, iuris, & arbitrij pęnis per Episcopos coerceantur.* Hactenus Catholicum concilium Et quamuis ibi horum criminum punitio Episcopis demandetur, qñ vero hæresim sapiunt, iure optimo Inquisitores ad punitionem & coerctionem illorū procedunt, vt iam prædiximus. Nouissimè verò dicti libelli famosi siue, *Pasquines* prohibiti sunt ab Reuerēdissimo D. Gaspare Quiroga Cardinali & Archiepiscopo Toletano, regula decima, in Catalogo librorum prohibitorū edito hoc anno 1583. in princ. inter alias regulas quas ad hæreticorū labes extirpandas, tanquam generalis horum regnorum Inquisitor prudenter condidit.

Supradictis addendum erit, an qui animo indeliberato, veluti per lubricum linguæ, in blasphemiā vel hæresim prorumpit, nec equidem puniendi videntur: quia non facile lubricum linguæ ad pęnam trahendum est. l. 1. C. si quis Imp. maled. l. famosi, ff. ad l. Iul. Maiest. ca. quod autem ait, 22. q. 2. not. Zanch. in tract. de hæret. c. 7. nu. 9.

Sed

Sed verius est crimen hoc non esse inultum relinquendum, sed eos qui per lubricum linguæ deliquerint, extraordinarie puniendos. Lap.& Card in d. Clem vni. de vsur. Cápegi. apud Zanch c.7. Alb. in tract. de agnoscend. asser q.3. nu 10. Villadiego de hæret. q 1. nu 7. Rojas eod. tract. 1. part. nume. 66. plectendi quidem erunt pecuniaria pœna in vsus pios eroganda, vel alia arbitraria, consideratis his qualitatibus, & circunstantijs de quibus paulo ante agebamus. Erit tamen magni momenti ad dictam pœnam minuendam, vel nullam infligendam, quando qui ea verba dixit, statim palinodiam recantauit, & pœnituit, licet grauiter erit reprehendendus, & summe monendus, vt deinceps caueat.

Excusabitur autem is qui blasphemiam, vel hæreticalia verba cum esset in ebrietate protulit, nam perinde de eo iudicandum est ac de furioso, & mente capto. l. respiciendum §. delinquunt, ff. de pœnis. l. omne delictum, §. per vinum, ff. de re milit. capit à crapula. de vita & honest. cleric. Zanchi. de hæret. c 7. nu. 10. cessante vero ebrietate, grauiter est corrigendus.

Erunt etiam à pœna immunes dormientes, cum furiosis æquiparentur, l. 1. § adipiscuntur, ff de acquir. pos. & ideo non sunt puniendi Clem. vni. de homic. tradit latissime Tiraq. de pœnis, causa 5. nu. 1.

Censuit Host. Adde optime D. Couarr. in d. c. quamuis pactum, 1. par. §. 7. nu 10. B

Clericos non subire. Adde Abb. in c. 2. de maled. vbi author hic allegat, qui nu. 8. opinionem istam communem esse fatetur. Idem etiam profitetur Iacob Sept. in Cath. instit. ca. 8. nu 12. Iul. Clar. in d. §. blasphemia. vers. sed quæro Et potissima ratio est, quia clericus non facit publicam pœnitentiam, tex. in c. 1 de bigam. & in c de his. 50. dist & in c. presbyter. 82. dist. Ne grex fidelium scandalum patiatur, neve dignitas sacerdotalis vilescat, cui summa reuerentia debetur, vt ostendit Chrysost. lib. 3. de sacerdotio. & Ambr. libr. de digni. sacerdotali. C

Concilio Lateranensi. Adde quod de dicti Sacrosancti Concilij constitutione meminerunt & ad literam referunt Mart. Nauar. in c inter verba, 11. q. 3. corol. 57. nu. 148. D Couarru. in d § 7. D

APOSTATAE. Cap. CXII.

1 *Apostasia triplex species constituitur.*
2 *Clericus Apostata qualiter puniatur.*

1 PRemisso † prius quod est triplex species Apostasiæ, vt per gl. in c. 1. de Aposta & ibi Inn. & per Host. in summa, eiusdem tit. in § Quot species scilicet perfidiæ, inobedientiæ, & irregularitatis. Omissa prima specie quia
2 magis videtur pertinere ad materiam hæresis. † Quæ fuerit pœna antiquorum canonum illius qui à religionis professione apostatauit, posuit Conc. Arelatense sm, Canone finali, in hæc verba: *Si post sanctam religionis professionem apostatant, & ad sæculum redeunt, & postmodũ pænitentia remedia non requirunt, sine pænitentia cõmunionẽ penitus non accipiant, quos ẽt iubemus ad clericatus officiũ nõ admitti, & quicunque ille sit, post pænitentiã sæculare habitũ non præsumat, quod si præsumpserit, ab ecclesia alienus habeatur.* Pœna clerici apostatæ in scđa specie scilicet inobedientiæ, est: quod infamis efficitur duráte Apostasia, & à testimonio repellitur & excommunicatur: vt notat Host. vbi supra, in §. Qualiter puniantur, per tex. in c. Si quis à vero, 3. q. 4. Et in c. Si autẽ vobis. 1 1. q. 3. Et si non resipuerit, degradatur secundũ eũ. Vide tamen Abb. in d. c. vbi aliter distinguit, videlicet q̃d si quis non vult obedire Papæ seu eius Canonibus, credendo eum nõ habere potestatẽ, punitur vt hæreticus. Si vero hoc facit ex contemptu debet deponi: & si fuerit incorrigibilis, traditur Curiæ sæculari, & poterit excommunicari. Si autem inobediens est ex aliqua concupiscentia, tunc mitius punitur. Pœna insuper apostatæ in tertia specie irregularitatis quæ fit multis modis secundum Inn. in d. c. 1 post glo. ibi, scilicet quando quis recedit ab ordine suo, siue sumptæ religionis dimittendo tonsuram, vel coronam, vel accipiendo vxorem, vel abijciendo religionis vestem, vel clericalẽ, redeundo ad sæculum, est, quòd illa durante, repellitur ab accusatione & testimonio, & est infamis ipso iure, vt in ca. Alieni. 2. q. 7. & in cap. Beatus. 3. q. 4. secundum Host. vbi supra. Nec potest ad dignitatem eligi, vt in c. Legi. 16. q. 1. & clericus admonitus si se non correxerit, deponendus est, vt in c. Sine ornatu, & in c. Præcipimus, 21. q. 4. & in c. Sin autem,

tem, cum duobus seq. 16. q. 3. secundum eum ibi. Item quod caret priuilegio clericali, vt in c. 1. eo. tit. vbi tex. dicit, quod clerici qui relicto ordine clericali, & habitu suo in Apostasia tanquam laici conuersantur, si in criminibus comprehensi teneantur, non liberantur per censuram ecclesiasticā. Quæ pœnæ procedunt quando constat de Apostasia. Si vero de illa fuerint grauiter infamati, deficiente probatione compelluntur per ecclesiasticam districtionem ad se purgandum, vt in cap. Tuæ, eo. tit. Quando autem clericus non potest induci ad reassumendum male dimissum habitum, tunc potest incarcerari sub graui custodia, ita quod solum sibi vita misera reseruetur, donec à suæ præsumptionis nequitia resipiscat, vt sunt verba tex. in c. a nobis, eod. tit.

ANNOTATIO.

ADde quod Apostasia est temerarius a statu fidei, & obedientiæ, vel religionis recessus: sic tradiderunt Alexand. Ales, par. 2 q. 183. & S. Tho. 2. 2. q. 12. ar. 1. Et utrum infidelitas hæretici, & apostatæ sint duæ infidelitatis species distinctæ, tradit S. Tho. 2. 2. q. 12. art. 1. & latissime Melchior Canus lib. 12. c. 9. de locis Theologicis. Et vide multa circa huius criminis punitionem vltra ordinarios interpretes quæ tradiderunt Alphon. à Castro lib. 1. de iusta hæret. puni. c. 7. & 23. Iacob. Septiman. in Catho. inst. c. 7. Arnal. Alber. in rep. rub. de hæret. lib. 6 q. 11. Bern. Com. in lucerna, in verb. Apostata. Nicol. Arel. in tr. de hæret. not. 44. elegantissime Cano. d. c. 9.

SCHISMATICI. Cap. CXIII.

1 *Clerici huius tanti criminis rei, qualiter puniantur.*

CLerici facientes schisma contra episcopum, puniuntur per Concilium Carthaginense secundum in canone 8. sub verbis huiusmodi: *Si quis presbiter a Præposito suo excommunicatus vel correptus fuerit, decet vtique apud vicinos Episcopos conqueri, vt ab ipsis eius causa possit audiri, ac per ipsos suo episcopo recōciliari. Quod nisi fecerit, sed superbia (quod absit) inflatus secernendum se ab Episcopi sui cōmunione duxerit, ac si separatim cum aliquibus schisma faciens, sacrificium Deo obtulerit, loco amisso Anathema habea-*

tur, & locum amittat, Nihilominus & de ciuitate, & congregatione in qua fuerit longius repellatur. Nunc autem schismaticus clericus degradatur, & traditur Curiæ sæculari, ita voluit Bonaguida, quem refert Io. And. in c. Cum non ab homine, de iud. motus per tex. in c. de Liguribus. 23.q.5. quod intelligitur de incorrigibili, vt per gl. in d.c. Cum non ab homine, de Iud. quod etiam sequitur ibi Io. And. vt refert Abbat. in c. At si clerici, de iud col. 13. & probatur in eod. c. de Liguribus. dum dicit, si contempserit & permanserit, per publicas potestates opprimatur, & ita etiam intelligit Decius in c. At si clerici, in col. 22. vers. Quintus casus de iudi. dicit tamen Io. Andr. vbi supra, vt refert Abb. d. loco, quod si esset schisma contra Ecclesiam Romanam, posset procedere dictum illud Bonaguidæ: quia tūc posset includi schisma sub casu hæresis, quod non placet Abb. indistincte, ideo ipse distinguit. Aut enim schismaticus credit ecclesiam esse penes alterum tantum ex pluribus qui se gerunt pro summis Pontificibus, & tunc est schisma sine hæresi. Aut credit ecclesiam posse cōsistere penes duos in solidum, & tunc est schisma cum hæresi. & hoc vltimo casu posset saluari opinio Io. And. & idem dicit quando plures erigerent capita contra ecclesiam Romanam facientes nouam sectam, & noua statuta, quia tunc etiam est schisma cum hæresi. Et istam distinctionem Abb. sequitur Aret. in ca. Cum non ab homine, col. 10. de iudi.

ANNOTATIO.

Not. contra schismaticos. ADde quod schisma est illicita ab vnitate discessio, vel est scisura, quę vnitati opponitur, vt scribit Alex. Aleś. 2. part. q. 182. & S. Th. 2. 2. q. 39. Et nota ꝙ schisma summum malum est, & a Deo grauius punitum quàm parricidiū, aut idolatria, vt optime probat Optatus episcopus Mileuitanus. lib. 2. contra Parmenianum Ireneus. lib. 3. aduersus hereses ca. 64. Schisma equidem & hæresis sunt sorores, vt explicat Origines, in Ezechielē, Homil. 9. cū nullū schisma sit ꝙ nō confingat hæresim, vt in c. inter. 24. q. 3. Et vt scirent homines quam graue, & detestabile sit hoc crimen, ostēdit Dominus in Datham & Abiron, quos terra viuos absorbuit: hæc & alia multa ex sacris literis contra schismaticos referunt Cape. in fine hierarchiæ Eccles. Faber cōtra Lutherū.

tract.

trac.6.tex.8 Brun li.5.de her.c.18.& vide latius circa istius capitis materiam Siluest.& Caie.in Sum.in verbo, schisma. Franc.Picum,lib. de fide Theod.17.Pelag.li.1.de planctu Ecclesiæ art.65.Alph à Castro lib.1.aduersus hæreses c.9. Iacob.Septiman.in cath inst.c.56.Petrum Rebuff.in pract beneficic.nu.29. & nouissime post primam huius operis editionem plura congessit Io. Rojas in tract.de hæret.1.part.nu. 498.Palat.Rubi. de Regno Nauarræ.part.5.§.7.Locatus in opere iud.in verbo schisma.

Haeretici. Cap. CXV.

1 *Hæreticus quis dicatur remissiuè traditur.*
2 *Clericus hæreticus ipso iure est beneficio priuatus.*
3 *Clericus hæreticus est degradādus & seculari Curię tradēd⁹.*
4 *Bona hæretici clerici confiscantur, & ecclesia a qua stipendia recepit applicantur.*

PRæmisso † prius quis dicatur hæreticus, cum non sit præsentis speculationis, quia varijs in locis hoc doctores enucleant, præcipue Host. in Sum.de hære.§.1.& Bonif in tr.maleficiorũ.rub. De crimine hæresis. Et doctor noster Hispanus Didacus de Villadiego,in suo tractatu cōtra hæreticam prauitatem,in 1 q & Arnal. Alb.in rep.Rub. de hæret.in 6.fol.1.in 1.q. Vna pœnarum qua damnatur clericus hæreticus est, quod † ipso iure est priuatus beneficio, [a] vt probat tex.iuncta gl in c. Quo iure,8 distinc.& ibi notat Præp.post Dom.& notat Compostel.in c.Quod sicut,de elect.in col.11 dum dicit, quod crimen hæresis ipso facto inducit priuationem,idem etiam notat Anchar. in cons.288. incip.Vltra alia solenniter,vt refert Fel.in c.2.de rescrip. in 3 col.Et notat Nicolaus de Mili.in suo repertorio, in verbo hæretici,ex quo resultat primus effectus,quod non poterit renunciare post commissum delictum. Secundus quod agenti petitorio pro beneficio quod semel habuit, obstat exceptio quod sit hæreticus. Notat Abb.referendo Innoc.in ca. inter dilectos, de excess. prælat. prope finem, & prædicta conclusio,videlicet quod hæreticus sit priuatus ipso iure beneficio, fuit potissimum fundamentum dominorum de Rota,qui tenuerunt quod regula Cācellariæ 32.quæ disponit

Marginal notes: 1 (beside first line of paragraph); 2, a (beside "ricus hæreticus ... beneficio" and "vt probat" lines)

ꝙ impetrans beneficium pacificè possessum debet exprimē re ea de quibus ibi, non habet locum in impetrante beneficium hæretici, vt refert Guliel. Casad in dec. Rotæ per eū collectis, in deci. 14. qui ita dicit fuisse iudicatum per maiorem partem dominorū de Rota, licet alij quatuor eorū fuerint in contraria opinione, per quem poteris videre fundamenta vtriusq; opinionis. Et vide Phil. in c Vt cómissi, prope fi. de hær. lib. 6. vbi dicit referendo Dom. & Imo. ꝙ clericus hæreticus rediens ad fidē ante sniam, recuperat benefi
b cium,[b] secus autem si post, quia tunc non nisi ex dispensatio
3 ne Alia† & principalior pœna est, quod degradatus traditur
c Curiæ sæculari,[c] vt in c. Ab abolendam, de hæret Quod fallit, nisi talis hæreticus velit se corrigere, vt in c. pen. de hæret. Et notat Abb. in d. c. Ad abolendam, & ibi Io. de Anan. quia tunc depositus detruditur in carcerem, vt concludit Abb. in ca. At si clerici, de Iudi col. 12. Idem Abb. & Anan. in dicto c. penult. & Dom. in c. 1. in 5. not de hære. in 6. & in c Nec licuit, 17. dist. & not. Phil. in ca. Vt commissi, in 4. nota. de hæret. lib. 6. Decius in dict. c. At si cler. col. 21. vers. Et quando. Et nota, quod etiam si non sit tradendus curiæ sæculari clericus hæreticus, sed perpetuo carceri mancipan-
d dus, debet degradari,[d] vt notatur in c. 1. de hæret. in 6. maxime per Arnal. ibi in 6. nota. Si tamen semel deliquit, & se correxit, & postea iterato delinquat, nihilo minus traditur Curiæ sæculari. ita Dom. in dicto cap. Nec licuit, per text. in c. Super eo, de hæret. lib. 6 Sequitur Fel. in dicto c. At si clerici, col. fin & voluit ibi Abb. in dicta column. 12. versic. Ad tertium. Vide l. antepenul. tit. 6 par. 1. Quæ videtur ponere tres casus in quibus in ista materia hæresis clericus traditur Curiæ sæculari, quando fuerit inuentus in hæresi, aut
e abiurauit eam,[e] & fuit relapsus, aut quando se compurgauit, & reincidit in eam, & degradatio hæretici potest fieri per episcopum proprium solum, vt in c. 7. de hær. in 6. vo-
4 catis alijs personis de quibus ibi. Est† alia & tertia pœna q̃
f clericus hæreticus patitur, quod bona eius publicantur, & ecclesiæ a qua stipendia receperat applicantur,[f] vt disponitur in ca Excómunicamus, lo. 1. § damnari vero, de hæreti. Vbi vide gl. in verbo, Stipendia, declarantem, ꝙ si clericus habeat plura stipendia in varijs ecclesijs: tunc bona diuidentur pro rata inter eas: quam ibi sequitur Ant Et q̃a ille tex.
non

non aperit cui applicentur bona clerici hæretici nō haben tis ecclesias, vide ibi Abb. in 1. col. credentē ꝙ tunc debeāt applicari episcopo loci, qui distribuat ea in pios vsus, quod sequitur Ana. in 2. col. Quando autem talis clericus habet bona emphyteuticaria à domino temporali, tunc illa debe rent applicari domino rei emphyteuticæ, & vt vr̄ velle Old. in cōs. 17. incip. Thema tale est. Quidam clericus Card. tag men in Clem. 2. de hære in vers. Inquisitoribus, in 7 q. post bonam, huius articuli examinationem concludit verius esse dicendum, quod emphyteusis clerici damnati applicatur ecclesiæ, sicut & alia eius bona, quia non apparet ratio diuersitatis: erit tamen talis emphyteusis obnoxia domino tē porali, quo ad hoc, quod ei debeatur sua pensio, quem vide respondentem ad fundamenta Old. quamuis Fel. in d. c. excommunicamus, in prin. non bene referat Cardin. dum dicit post Anchar. & Ana. quod bona etiam patrimonialia cle rici applicantur fisco ecclesiæ, nisi in illis recognosceret do miniū vtile a domino seculari: quia illud non cōfiscabitur, sed reuertetur ad dominum directum: quia vt supra diximus, loquendo in emphyteusi, in qua clericus solum hēt do minium vtile, & dominus sæcularis directum, contrariū expresse tenet Card. Ad quod bene aduerte, ne decipiaris in prædicta limitatione Fel. quam supra dictis verbis succinctis scripsit: & vide in hoc ꝙ latius scribimus infra in verbo, Bonorū publicatione. Clerici vero credētes, receptatores, defensores, & fautores hæreticorū, excōicationi subiacent, ita vt postq̄ quis eorū fuerit excōicatione notatus, si satisfacere contempserit intra annum, ab officio & beneficio deponitur, vt in c. Excommunicamus. §. Credentes vers. Si vero clericus. de hæret. Ea ratione, quia in quo maior est culpa, grauior exerceatur vindicta. Inquantū autē supra dicitur, credentes, intelligēdū est de credētibus hæreticos esse bonos viros nam alias clerici credentes erroribus hæreticorum cū ex hoc dicantur hæretici, pęna hæreticorū de qua supra puniendi sunt, & ita intelligit illud verbū credentes, Ant. in c. Excommunicamus. el 1. eo. tit. quē sequitur Io. de Anan. in d. § Credentes, quem ibi uide, col. pen. & fi. declarantem etiam qui dicantur credentes, receptatores, & fautores Et nota quod prædicta pęna depositionis imponitur clericis vltra alias pęnas impositas in tex. ibi, quas ēt habe-

re locum in clericis dicit Host. ibi, quem refert & sequitur Anan Hodie fautores, & receptatores hæreticorũ sunt excommunicati ipso iure, vt patet in bulla quæ legitur in Cęna Domini,& sic etiam erant tempore Hostié. prout refert Ana. ibi Et uide Syluest. in Sum. in parte hæresis. lo 1. versi. Octauo quæritur, qui colligit 14. pœnas hæreticorum, quæ omnes clericos comprehendunt, exceptis sex, aut septem: quia illæ concernunt hæreticos habentes liberos, & uxores.

ANNOTATIO.

A *Hæreticus an sit ipso iure beneficio priuat⁹, uel per sententiã priuandus.*

A Priuatus beneficio.* Adde quod opinionem contrariã quod clericus hæreticus non sit ipso iure priuatus beneficio, sed per sententiam priuandus, tenuit Alphon. a Castro, li. 2. de iusta hæret. puni c. 9. ea potissimum ratione motus, quia iura quib. hæc pena statuitur, non im onunt aliqua verba latæ sententiæ ut patet in c. ad abolendam. & in c. excommunicamus. § credentes. de hæret. cuius quidem opinio benignior est, & fortassis verior, vt asserit Iac. Septim. in Catho insti. c 45. nu. 26. & vide D. Episc Couar. lib. 2. var. resol. c. 8. nu 4. Quamuis Petrus Rebuff in pract. benefi 3 par. de modis amittendi beneficia num. 4. hanc autoris opinionem sequutus pro ea ponderat tex in d c ad abolendam §. 1. ibi, *Et sit omni beneficio spoliatus.* Quæ quidem verba executionem inducunt, probantq; priuationem ipso iure infligi, ex his quæ adducit Ant. de But. in c. vlt. col. 2. de postul. Fel. in c. Rodulphus. quæ opinio mihi verior videtur.

Quæ hodie nouissimo iure est confirmata, nam Pius V. Pontifex Maximus rescripto quodam incip. cum ex Apostolatus, quod habetur in literis Apostolicis, pro officio sanctę Inquisitionis fol. 115. vbi diffiniuit omnia beneficia, cuiuscunque generis fuerint, vbicunq; vacantia propter hæresis crimen a quocunque commisso ordinationi, & dispositioni Sedis Apostolicæ esse reseruata, ex qua reseruatione apertè supponit ipso iure ea beneficia vacare. Et huc pertinet id decretum de quo meminit Locatus in fine operis iudicialis impressi Ro. 1570 pag. 473. quo cautum asserit, ꝙ cum hæreticorum beneficia vacent a die commissi criminis, si ea resignentur, nullum ius resignatarijs acquiritur, quia hæretici omne ius suum amiserunt, & ideo sunt reseruata ordinatio

ni

ni Apostolicæ quod refert etiam F.Pegn in Director.Inqui. lib 3 Schol.155.

Sicque collatio beneficij hæretico facta, est ipso iure nulla, ut multis probat Lamber. de iure patrona.lib 2.par.... art.6 9.q in prin.in fine, ex quo fit, vt omnes fructus perceptos restituere teneatur, cum ius nullum habuerit, ut scribit Alphon a Cast lib.2. de iusta hær.punit.c.9.

Fateor tamen sententiam declaratoriam necessariam esse; in qua opinione fuerunt Inn in c.cum in nostris, de concess. præben Compost. in c.considerabimus. de elect. Anch. conf.293.nu.4 Alciat. in c.1. de iudi.nu.37. Iacob. Menoc. de arbi iudi. lib 2.centu.5.casu 416.nu.64.

Quinimo filij hæreticorum, & eorum receptatorum, priuantur ipso iure beneficijs obtentis tempore commissi criminis, vt est communis opinio, teste Ioann. Lup. de Regno Nauarræ 5.par.§.8.quem refert Couar. d.nume.4 & de ea egregie disputat Fran. Pegn.ad Director.inquisi.lib.3. Scholio 46 fol.180. Fatetur tamen D. Episcopus Siman. in Catho.instit c.29.num.7. pia & benigna consideratione receptum esse, quod nec per sententiam priuentur, & asseuerat ita pronunciatum fuisse per inquisitores Valisoletanos, & opinionem istam dicit mitiorem, & benigniorem esse Iul. Clar. lib.5. recep. senten.§ hæresis.vers. Item clericus. *Filij Hæreticorũ & eorũ receptatorũ, ipso iure beneficijs priuantur.*

B *Recuperat beneficium.* Adde septem requisita, quæ omnino necessaria sunt, vt hæreticus semel lapsus nihilominus retinere possit beneficium ecclesiasticum, quæ congerit Petrus Rebuf. in pract. benef. 3.par. de modis amittendi benefi. num.6 cum seq & vide nouissime F.Peg. ad Direct. inqui. 3. par. Schol.155.

C *Traditur curiæ sæculari.* Adde Iac Septim. in Catho.inst. c.45.nu.25. Paul. Grill. in tract. de hæret.q 7. Gund a Villadiego eo.tract.q.19.

Fuit aliquando controuersum an in die festo hæc traditio Curiæ sæculari facienda est, & omni prætermissa disputatione, semper mihi earum inquisitionum ritus placuit, in quib. huiusmodi sententiæ dieb festiuis solent pronũciari. nã vt scribit Io And in c.vt commissi. de hær lib.6 expedit multitudinem populi congregari ad videndum reum, cruciatus, & pœnas, vt inde discant timere homines, vt a malo cõmittendo longe repellantur, vnde valde conueniens vi- *Hæreticorũ traditio sæculari curię an die festo fieri possit.*

vt

vt hoc publicè, & diebus festiuis fiat, cum maior tunc adsit populi confluentis multitudo. Et forte propter hoc Hispania nostra publica fidei acta diebus festiuis solet celebrare, de quo stat instructio facta Mantuæ Carpentanorum, anno 1561.c.77.in hæc verba Latinitati donata. *Vbi reorũ processus conclusi fuerint, & ordinata sententia, Inquisitores diem feriatum, in quo fiat publica fidei actio, assignabunt, quem diem significabunt capitulis Ecclesiæ, & consistorio ciuitatis: & vbi fuerit Regius Senatus intimabitur etiam præsidi, & auditorib. qui omnes inuitabuntur, vt fidei actionem comitentur iuxta cõsuetudinem cuiusque loci. Curent autem Inquisitores ut hac tã commodo tempore fiant, ut executio sententiarum eorum qui tradendi sunt Curia sæculari possit fieri ob euitanda incommoda.* Hæc ibi. celebratur sane in Hispania, hæc actio fidei tanta authoritate, & maiestate, vt videatur horrendum ac tremendum spectaculum, & sit veluti imago futuri iudicij, quo nihil esse potest ad terrorem incutiendum aptius, ex quo plures vtilitates oriuntur.

Debet degradari. No. qđ apud antiquos valde dubitatũ, & D cõtrouersũ fuit, an sacerdos q ob crimen hæresis in perpetuũ carcerẽ erat detrudẽdus, pri⁹ foret a suis ordinib. actualiter degradandus, sed iã rem diffiniuit Vrbanus IIII. summus Ecclesiæ Præsul, rescripto, incip. Consultus §. quæstioni. vt refert Frã. Pegã. ad Direct. Inquisitor. Schol. 65. f. 185. his verbis, Quæstioni vero qua quæritur, vtrũ cõstitutus in sacris deprehensus in hæresi, & propter hoc immutandus perpetuo, prius sit ab ordinibus a suo Episcopo degradandus, antequam tradatur huiusmodi pœnitentiæ: respondemus, quod talis qui est perpetuo immutandus prius debet a suis ordinib. degradari, hæc ibi Quæ sane degradatio realis & actualis esse debet Director. Inquisi. 3. par. in decimo modo terminandi processum fidei, fol. 333. Alber. in c quoniã, de hæret lib. 6. in prin. nu. 55. Campeg apud Zanchi in tracta de hæret. c 20. vers. obserua denique. Et licet hæc de iure verissima sint, cum tamẽ dispensari soleat cum illis qui in perpetuum carcerem solent condemnari, ideo non realiter, sed verbaliter tantum degradari solent, quod sancti officij benignitas laudabiliter introduxit, vt testatur Franc. Pega dicto Schol. 65.

Clericus in perpetuũ carcerẽ detrudendus an prius debeat degradari.

E *Aut abiurauit eam.* Fuit sane olim salubriter institutus abiu-

abiurationis vsus, ob continuas frequentesq; hæreticorum fraudes impias, vt abiurationis robore adacti & quasi firmissimo vinculo alligati cogerentur in unitate, & puritate Ecclesiæ permanere, ne eis liberum esset impune quoties vellent recedere, vt grauiter constituit Leo huius nominis primus epistola. 84. vt refert Conrad. Brun. lib. 3. de hæret. c. 5. Et abiuratio res antiquissima est in Dei Ecclesia, de qua fit mentio in prima Nicena Synodo. c 8. Eiusdem abiurationis meminit Concilium Ephesinum sub Cœlestino Primo celebrato: & concilium Laodicenum c 7.

Antiquissimus est in Dei ecclesia abiurationis usus ad repellēdas hæreticorū fraudes.

Et ex sacris concilijs, & multorum sanctorum patrum testimonijs hanc catholicam veritatem probat Grat. in c. Saluberrimum. & in c. donatum. 1 q. 7. ubi nullus hęreticus ad Ecclesiæ unitatem recipiendus est, nisi prius hæresim abiuret, & anathematizet, quod labentib. sæculis idem semp cū hæreticis redeuntib obseruatū est, vt in Cōc. Constan c. 19.

De qua abiuratione multa differunt Zanchin. de hæret. c. 20. nu. 2. ubi Campeg. Bernar. Comen in lucerna, in verbo, abiuratio. Albe. de agnosc. asser. q. 30 nu. 6. Siman in inst. Catho. tit. 1 & in enchir. titu. 53. Io. Rojas in sing. fide. 11. & in tract de hæret. 2 par. asser. 41. nu. 331. Et est de hac abiuratione singularis locus in Cōc. Tolos. c. 11. & in Cōc. Narbonensi, c. 6. & in Cōc. Bitterensi, c. 29. Qđ vero author hoc loco scribit clericum tradendum esse curiæ sæculari si relabatur in hæresim post abiurationem, intelligendum est, qn abiurauit de vehementi, secus dicendum est, si de leui tantum: nam q̄uis reincidat in hæresim siue abiuratā siue aliā, non putatur relapsus, nec relapsorū pęnis plectendus est, c. accusatus, in prin. de hær. lib. 6. Siman. d. tit. 1. nu. 9. Rojas d. sing. 1 licet opinionem contrariam tenuerit Anch. d. c. accusatus. not 6. Mat. de Affli. in const. Regni Siciliæ, tit. 1. col 8. quā egregie confutauit. F. Peg. ad Direct. inquisi. li. 2. Scho. 64. dicens eam esse falsam, neque vsu receptam, quia misericordiam Sancti officij excludit. D

Ioā. Bernar. opinio quadam dubia interpretatur

Applicantur. Vide Regiā l. 2. ti. 26. p. 7. Bal. in l. si qs p̄sbyter, C. de epis. & cler. Pet. de Anch in c cū secundū leges, de hær. li 6. Fel. in c. vrgentis, de hær. Bru. li. 5. de hær. c. 6. Lud. Car. in prac. cri. in trac. de hær. f 275. nu. 13. Bona vero patrimonij clericorū hæreticorū deferunt̄ Epis, q in usus pios ea distribuere tenent̄, ut asserūt Anch. Ant. Maria, Soc. & Fel. in E

Hæreticorum bona quib. applicentur.

in c.excommunicamus,1.§.1.de hære Io.Lup.in rep.rub & dona.inter vir.& vxor.§.39.Sed quod bona immobilia,clerici committentis crimen hæreseos pertineant ad Principẽ sçcularem probat Old.cons 17.Io And.in addi ad Spec.tit. de feud.§.pen.Pet de Anch.in c.ea quæ,q.22.de re iud.lib. Guil.Bene.in c Rainut.de test in parte,& vxorem,nu.242. Iac.Septim.in cath.instit c.9.n.71 Rupella.forensi insti.lib. 3.fol 307.Bos tit.de hæret.nu 33 Quib suffragatur ꝙ Feli. in c.irrefragabili §.cæterum,col.1.de offi.ord.scribit,dicẽs ideo ad Principem sçcularẽ pertinere bona hæreticorum, quia ad eũ spectat executio confiscationis pęnæ huius criminis. Quæ quidẽ opinio in Hispania seruatur,ubi bona siue immobilia ẽt clerici hæreseos dãnati,ẽt hẽtis ecclesiasti cum beneficiũ,ad fiscũ Regiũ pertinent,atq; ita praxis obtinuit,quæ iuri consona est,cũ præter Oldr. & aliorum sententiam Rex ipse Catholicus curam non vulgarem habet, constituendi summũ illud prætorium catholicæ fidei ꝓ pugnaculum.ꝙ in eius curia,& apud ipsum Principem totius Hispaniæ causas ad debitã tanti criminis punitionẽ spectantes tractat,cui præest vnus ex summis Præsulib. qui Regis non vulgarib expensis,ꝓ totã Hispaniã, non sine Sũma Christianæ reipublicæ utilitate,cõstituit, ac mittit eruditissimos,& summæ integritatis viros, hæreticæ prauitatis Inquisitores,ad labẽ hæreticorũ extirpandã. Quo fit,vt mirũ non sit,bona oia hęreticorũ ad Regiũ fiscum deferri, ad tot expensarum subministrationẽ:itaq; cautũ est extrauaganti constitutione Bonifacij,ut referunt Bossi. & Simanchas in locis iam allegatis.

Sancta Inquisitionis officiũ qñ in Hispania initium habuerit.

Fuit equidẽ,ut hoc obiter recenseam, sanctissimũ Inquisitionis officium primũ in Hispania Beato Dñico cõmissũ, ab eoq; prima exordia sumpsit anno Dñi 1200 qui cũ esset illustri(ut fama est)Guzmanorũ familia ortus, & sanctitate insignis,& Theologiæ peritia præclarus,& verbi Dei orator celeberrimus,fidei Zelo incensus magna oĩum admiratione,aduersus Albigensium & aliorũ hæreses munus hoc exercuit:Postea in Italiã trasmigrauit,& cũ B.Francisco nõ vulgarẽ familiaritatẽ habuit,& hi sanctissimi viri, duas clarissimas religiones, veluti duo clarissima sidera cõstituerunt,& oĩm inquisitionis suis filijs exercendum reliquerunt, ꝙ in Italia adhuc,vt audio,exercent.Postea vero, vt fidelissimè

Historiæ

Historiæ nostræ testantur, in Hispania Ferdinandus Arragoniæ & Castellæ Rex huius nominis V. anno 1476. munus hoc abstulit a fratribus Dñicanis, & secularibus clericis tradidit. Qua tempestate a Catholico Rege authoritate Apostolica concessum fuit hoc munus Illustrissimo Cardinali Mendocio, qui consilio sapientissimorum, & piorum virorũ leges & ordinatione eius composuit.

In regno tamen Franciȩ, vt ad rem redeam, ex consuetudine generali inductum est, ut bona immobilia clerici ad degradationem, vel perpetuos carceres condemnati, ad Regem spectent, vel ad dominium temporale imperium ibi habentẽ, mobilia vero Epo adiudicantur: cuius consuetudinis meminit Mansuerius in pract. rub de pœnis §. Item condẽnatio facta ad carceres Oldr. consi 27. col. 2 Io. Andr. in addi. ad Spec. tit. de feud. x pen. ver. Quadragesimo quæritur. Aufreri. in addi. ad Capell. Tholos. q 150 & ita seruatur vsu & stilo Curiarum, ut fatetur Petrus Reb in proȩm. constit Fran 1. tom. glos 5 nu 35. & hȩc consuetudo fuit confirmata aresto magni consilij, vt habetur in tracta. arestorum in stylo Parlamenti aresto 50. & de hac consuetudine nouissimè meminit Petrus Gregor. Tholosanus Syntag. iur. 3. part lib. 31. c. 31. nu. 7.

Domino rei emphiteu'ica. Vide Carr. & Doct. quos ipse refert, dicto fol. 275 num. 14.

HAERETICIS, RECEPTATORIBVS, DEFENSORIBVS, ET fautoribus eorum, Ecclesiastica Sacramenta adhibentes, ac eos Christianæ sepulturæ tradentes, & eorum eleemosynas, ac oblationes recipientes. Cap. C XV.

1 *Clericus horum criminum reus cui pœna sit obnoxius.*

POena † clericorum in hoc delinquentium est, vt suo priuentur officio, ad ꝙ nunquam restituantur absque indulto sedis Apostolicæ speciali, vt in c. excommunicatus. in § Credentes. versi. Sanè clerici. de hæret. Quæ pȩna procedit etiam in clericis regularibus, quibus & alia adiungitur, videlicet vt sua sibi priuilegia non obseruentur in illa diȩcesi in qua talia prȩsumpserint perpetrare, ut ibi. Et notat Hostien. in Summa, de hæret in §. Quæ pœna. in fin. 1

versi.

versi Tales etiam. Intellige tamen hoc, ꝙ dictis priuilegijs solum delinquentes in hoc spoliantur, non vero tota religio secundum Anto. ibi, quem refert & sequitur Anan. ibi, penult. col. licet alij Doctores aliter hoc intellexerint secundum eum. Item nota, ꝙ licet tex. in d. §. Credentes, imponat pœnas de quibus ibi, credentibus, receptatoribus, & cęteris, si satisfacere contempserint intra annum. Clerici tamen in casu huius nostri. c. debent abstinere ab exhibitione sacramentorum, & traditione sepulturæ, & receptione eleemosynarum, postquam tales credentes, receptatores, & cæteri fuerint denunciati, etiam intra terminum illius anni q̃ dat̃ ad alias pœnas incurrendas: ita videtur intelligere ver. Sanè clerici, prædictum Host. vbi supra, licet tex. hoc nõ dicat, qui fortè ex eo ad hoc motus fuit, quia postquam sunt denunciati excommunicati propter tale crimen, deneganda sunt ecclesiastica sacramenta, & sepultura. Item aduerte ꝙ tales non solum non in ecclesia, nec in cœmiterio, nec alibi ad modum Christianorum sunt tumulandi, sed sunt iactãdi in signum damnationis secundum Anan. ibi, penult. col. in princ. Ex quo videtur, ꝙ clerici incurrerent prædictam pœnam quomodocunque interessent sepulturæ prædictorum, quia tex. ibi dicit nec eos Christiani præsumant tradere sepulturæ: pro quo etiã facit quod supra diximus, in verbo raptorum, &c. propè fin.

ANNOTATIO.

Vide multa lectu non indigna, de ijs receptatoribus & fautoribus hæreticorum, quę congerit Lud. Card. in pract. crimin. tract. de hæreticis. § vlt. fol. 280. Pau. Grill. in tracta de hæret. quæst. 9. Gund a Villadiego eo. tract. quæst. 16. Bern. Com. in lucerna in verbo Fautor. & in verbo, Defenso. Locatum in opere iudi. in verbo, Fautores. Zanch de hæret. cap. 5. & duodecim pœnas contra fautores hæreticorum congessit directorium, 2. par. §. credentes, num. 5. Pius V. Pont. Max. rescripto quodam incip. Si de protegendi, & continetur in bullario literarum Apostolicarum. fol. 117. grauissimas pœnas statuit, contra hæreticorum defensores, quas ibi vide.

EXCOMMVNICATIONIS MAIORIS VINCVLO INNODATI per annum, vel multo tempore, contumaciter steterunt. Cap. CXVI.

Quod noue editum est.

1 *Excommunicatio grauißima semper iudicata fuit, cuius Veluti imago apud Ethnicos fuit.*
2 *Excommunicati, quibus bonis careant.*
3 *Tex. in c. 1. de senten. excom. lib 6. contra impium Lutherum interpretatur.*
4 *Annalis perseuerantia in excommunicatione, operatur, Vt excommunicatus, pro confesso, & conuicto, in criminalibus habeatur.*
5 *Perseuerantia annalis in excommunicatione, non inducit beneficiorum priuationem.*
6 *Defenduntur Regiæ Hispanorum constitutiones. Prima, & secunda, tit. 5. libro. 8. ordin. noui, pœnas aduersus excommunicatos statuentes.*
7 *Iudices Ecclesiastici condemnare possunt pecuniaria mulcta excommunicatos laicos, qui pertinaciter in excommunicatione permanent.*
8 *Iudices Ecclesiastici, nullum emolumentum percipere possunt ex pecuniaria pœna, contra laicos excommunicatos illata, nisi illam quæ Regijs constitutionibus illis competit.*
9 *Perseuerantia annalis in excommunicatione, ex causa ciuili, operatur, quod excommunicatus pro confesso habeatur.*
10 *Annalis perseuerantia in excommunicatione, minimè præcludit Viam excommunicatis, quin possint innocentiam suam ostendere.*
11 *Tex. in c. rursus, 11. quæst. 3. interpretatur.*
12 *Sacrum Concilium Trid. seß. 25. c. 3. de refor. & aliæ iuris cōmunis loca ei consona interpretantur.*
13 *Perseuerantia in excommunicatione, Vltra annum, operatur, Vt excommunicatus ecclesiasticis beneficijs priuandus sit.*
14 *Anno lapso excommunicationis, quantum tempus a iudice expectandum sit antequam ad declarationem, & priuationem beneficiorum procedat.*

Ex-

ꝙ impetrans beneficium pacificè possessum debet exprimē re ea de quibus ibi, non habet locum in impetrante beneficium hæretici, vt refert Guliel. Casad in dec. Rotæ per eũ collectis, in deci. 14. qui ita dicit fuisse iudicatum per maiorem partem dominorũ de Rota, licet alij quatuor eorũ fuerint in contraria opinione, per quem poteris videre fundamenta vtriusq; opinionis. Et vide Phil. in c Vt cõmissi, prope fi. de hær. lib. 6. vbi dicit referendo Dom. & Imo. ꝙ clericus hæreticus rediens ad fidē ante sniam, recuperat benefi
b cium,[b] secus autem si post, quia tunc non nisi ex dispensatio
3 ne Alia† & principalior pœna est, quod degradatus traditur
c Curiæ sæculari,[c] vt in c. Ab abolendam, de hæret Quod fallit, nisi talis hæreticus velit se corrigere, vt in c. pen. de hæret. Et notat Abb. in d. c. Ad abolendam, & ibi Io. de Anan. quia tunc depositus detruditur in carcerem, vt concludit Abb. in ca. At si clerici, de Iudi col. 12. Idem Abb. & Anan. in dicto c. penult. & Dom. in c. 1. in 5. not de hære. in 6. & in c Nec licuit, 17. dist. & not. Phil. in ca. Vt commissi, in 4. nota. de hæret. lib. 6. Decius in dict. c. At si cler. col. 21. vers. Et quando. Et nota, quod etiam si non sit tradendus curiæ sæculari clericus hæreticus, sed perpetuo carceri mancipan
d dus, debet degradari,[d] vt notatur in c. 1. de hæret. in 6. maxime per Arnal. ibi in 6. nota. Si tamen semel deliquit, & se correxit, & postea iterato delinquat, nihilo minus traditur Curiæ sæculari. ita Dom. in dicto cap. Nec licuit, per text. in c. Super eo, de hæret. lib. 6 Sequitur Fel. in dicto c. At si clerici, col. fin & voluit ibi Abb. in dicta column. 12. versic. Ad tertium. Vide l. antepenul. tit. 6 par. 1. Quæ videtur ponere tres casus in quibus in ista materia hæresis clericus traditur Curiæ sæculari, quando fuerit inuentus in hæresi, aut
e abiurauit eam,[e] & fuit relapsus, aut quando se compurgauit, & reincidit in eam, & degradatio hæretici potest fieri per episcopum proprium solum, vt in c. 7. de hær. in 6. vo
4 catis alijs personis de quibus ibi. Est† alia & tertia pœna q̃
f clericus hæreticus patitur, quod bona eius publicantur, & ecclesiæ a qua stipendia receperat applicantur,[f] vt disponitur in ca Excõmunicamus, lo. 1. § damnari vero, de hæreti. Vbi vide gl. in verbo, Stipendia, declarantem, ꝙ si clericus habeat plura stipendia in varijs ecclesijs: tunc bona diuidentur pro rata inter eas: quam ibi sequitur Ant Et qa ille tex.

non

non aperit cui applicentur bona clerici hæretici nõ haben tis ecclesias, vide ibi Abb. in 1. col. credentẽ ꝙ tunc debeat applicari episcopo loci, qui distribuat ea in pios vsus, quod sequitur Ana. in 2. col. Quando autem talis clericus habet bona emphyteuticaria à domino temporali, tunc illa debe rent applicari domino rei emphyteuticæ, vt vr̃ velle Old. in cõs. 17. incip. Thema tale est. Quidam clericus Card. tag men in Clem. 2. de hære in vers. Inquisitoribus, in 7 q. post bonam, huius articuli examinationem concludit verius esse dicendum, quod emphyteusis clerici damnati applicatur ecclesiæ, sicut & alia eius bona, quia non apparet ratio di-uersitatis: erit tamen talis emphyteusis obnoxia domino tẽ porali, quo ad hoc, quod ei debeatur sua pensio, quem vide respondentem ad fundamenta Old. quamuis Fel. in d.c. ex-communicamus, in prin. non bene referat Cardin. dum di-cit post Anchar. & Ana. quod bona etiam patrimonialia cle rici applicantur fisco ecclesiæ, nisi in illis recognosceret do miniũ vtile a domino sęculari: quia illud non cõfiscabitur, sed reuertetur ad dominum directum: quia vt supra diximus, loquendo in emphyteusi, in qua clericus solum hẽt do minium vtile, & dominus sæcularis directum, contrariũ expressè tenet Card. Ad quod bene aduerte, ne decipiaris in prædicta limitatione Fel. quam supra dictis verbis succin-ctis scripsit: & vide in hoc ꝙ latius scribimus infra in verbo, Bonorũ publicatione. Clerici vero credẽtes, receptatores, defensores, & fautores hæreticorũ, excõicationi subiacent, ita vt postq̃ quis eorũ fuerit excõicatione notatus, si satisfa cere contempserit intra annum, ab officio & beneficio deponitur, vt in c. Excommunicamus. §. Credentes vers. Si vero clericus. de hæret. Ea ratione, quia in quo maior est cul-pa, grauior exerceatur vindicta. Inquantũ autẽ supra dici-tur, credentes, intelligẽdũ est de credẽtibus hæreticos esse bonos viros nam alias clerici credentes erroribus hæretico rum cũ ex hoc dicantur hæretici, pęna hæreticorũ de qua supra puniendi sunt, & ita intelligit illud verbũ credentes, Ant. in c. Excommunicamus. el 1. eo. tit. quẽ sequitur Io. de Anan. in d. § Credentes, quem ibi uide, col. pen. & fi. declarantem etiam qui dicantur credentes, receptatores, & fau tores Et nota quod prædicta pęna depositionis imponitur clericis vltra alias pęnas impositas in tex. ibi, quas ẽt habe-

re locum in clericis dicit Host. ibi, quem refert & sequitur Anan Hodie fautores, & receptatores hæreticorũ sunt excommunicati ipso iure, vt patet in bulla quæ legitur in Cęna Domini, & sic etiam erant tempore Hostiẽ. prout refert Ana. ibi Et uide Syluest. in Sum. in parte hæresis. lo 1. versi. Octauo quæritur, qui colligit 14. pœnas hæreticorum, quæ omnes clericos comprehendunt, exceptis sex, aut septem: quia illæ concernunt hæreticos habentes liberos, & uxores.

ANNOTATIO.

A Hæreticus an sit ipso iure beneficio priuat⁹, uel per sententiã priuandus.

A PRiuatus beneficio. Adde quod opinionem contrariã quod clericus hæreticus non sit ipso iure priuatus beneficio, sed per sententiam priuandus, tenuit Alphon. a Castro, li. 2. de iusta hæret. puni c. 9. ea potissimum ratione motus, quia iura quib. hæc pęna statuitur, non imponunt aliqua verba latæ sententiæ ut patet in c. ad abolendam. & in c. excommunicamus. § credentes. de hæret. cuius quidem opinio benignior est, & fortassis verior, vt asserit Iac. Septim. in Catho insti. c 45. nu. 26. & vide D. Episc Couar. lib. 2. var. resol. c. 8. nu 4. Quamuis Petrus Rebuff in pract. benefi 3 par. de modis amittendi beneficia num. 4. hanc autoris opinionem sequutus pro ea ponderat tex in d c ad abolendam §. 1. ibi, *Et sit omni beneficio spoliatus.* Quæ quidem verba executionem inducunt, probantq; priuationem ipso iure infligi, ex his quæ adducit Ant. de But. in c. vlt. col. 2. de postul. Fel. in c. Rodulphus. quæ opinio mihi verior videtur.

Quæ hodie nouissimo iure est confirmata, nam Pius V. Pontifex Maximus rescripto quodam incip. cum ex Apostolatus, quod habetur in literis Apostolicis, pro officio sanctę Inquisitionis fol. 115. vbi diffiniuit omnia beneficia, cuiuscunque generis fuerint, vbicunq; vacantia propter hæresis crimen a quocunque commisso ordinationi, & dispositioni Sedis Apostolicæ esse reseruata, ex qua reseruatione apertè supponit ipso iure ea beneficia vacare. Et huc pertinet id decretum de quo meminit Locatus in fine operis iudicialis impressi Ro. 1570 pag. 473. quo cautum asserit, ꝙ cum hæreticorum beneficia vacent a die commissi criminis, si ea resignentur, nullum ius resignatarijs acquiritur, quia hæretici omne ius suum amiserunt, & ideo sunt reseruata ordinatio

ni

ni Apostolicæ quod refert etiam F. Pegn in Director. Inqui. lib 3 Schol. 155.

Sicque collatio beneficij hæretico facta, est ipso iure nulla, ut multis probat Lamber. de iure patrona. lib. 2. par.... art. 6 9. q. in prin. in fine, ex quo fit, vt omnes fructus perceptos restituere teneatur, cum ius nullum habuerit, ut scribit Alphon a Cast lib. 2. de iusta hær. punit. c. 9.

Fateor tamen sententiam declaratoriam necessariam esse; in qua opinione fuerunt Inn in c. cum in nostris, de concess. præben Compost. in c. considerabimus. de elect. Anch. cons. 293. nu. 4 Alciat. in c. 1. de iudi. nu. 37. Iacob. Menoc. de arbi iudi. lib. 2. centu. 5. casu 416. nu. 64.

Quinimo filij hæreticorum, & eorum receptatorum, priuantur ipso iure beneficijs obtentis tempore commissi criminis, vt est communis opinio, teste Ioann. Lup. de Regno Nauarræ 5. par. § 8. quem refert Couar. d. nume. 4 & de ea egregie disputat Fran. Pegn. ad Director. inquisi. lib. 3. Scholio 46 fol. 180. Fatetur tamen D. Episcopus Siman. in Catho. instit c. 29 num. 7. pia & benigna consideratione receptum esse, quod nec per sententiam priuentur, & asseuerat ita pronunciatum fuisse per inquisitores Valisoletanos, & opinionem istam dicit mitiorem, & benigniorem esse Iul. Clar. lib. 5. recep. senten. § hæresis. vers. Item clericus. *Filij Hæreticorū & eorū receptatorū, ipso iure beneficijs priuantur.*

B *Recuperat beneficium.* Adde septem requisita, quæ omnino necessaria sunt, vt hæreticus semel lapsus nihilominus retinere possit beneficium ecclesiasticum, quæ congerit Petrus Rebuf. in pract. benef. 3. par. de modis amittendi benefi. num. 6 cum seq & vide nouissime F. Peg. ad Direct. inqui. 3. par. Schol. 155.

C *Traditur curiæ sæculari.* Adde Iac Septim. in Catho. inst. c. 45. nu. 25. Paul. Grill. in tract de hæret. q 7. Gund a Villadiego eo. tract. q. 19.

Fuit aliquando controuersum an in die festo hæc traditio Curiæ sæculari facienda est, & omni prætermissa disputatione, semper mihi earum inquisitionum ritus placuit, in quib. huiusmodi sententiæ dieb festiuis solent pronūciari. nā vt scribit Io And in c. vt commissi. de hær lib. 6 expedit multitudinem populi congregari ad videndum reum, cruciatus, & pœnas, vt inde discant timere homines, vt a malo cōmittendo longe repellantur, vnde valde conueniens vt *Hæreticorū traditio sæculari curię an die festo fieri posfit.*

vt

vt hoc publicè, & diebus festiuis fiat, cum maior tunc adsit populi confluentis multitudo. Et forte propter hoc Hispania nostra publica fidei acta diebus festiuis solet celebrare, de quo stat instructio facta Mantuæ Carpentanorum, anno 1561.c.77.in hæc verba Latinitati donata. *Vbi reorũ processus conclusi fuerint, & ordinata sententia, Inquisitores diem feriatum, in quo fiat publica fidei actio, assignabunt, quem diem significabunt capitulis Ecclesiæ, & consistorio ciuitatis: & vbi fuerit Regius Senatus intimabitur etiam præsidi, & auditorib. qui omnes inuitabuntur, et fidei actionem comitentur iuxta cõsuetudinem cuiusque loci. Curent autem Inquisitores ut hæc tã commodo tempore fiant, ut executio sententiarum eorum qui tradendi sunt Curiæ sæculari possit fieri ob euitanda incommoda.* Hæc ibi. celebratur sane in Hispania, hæc actio fidei tanta authoritate, & maiestate, vt videatur horrendum ac tremendum spectaculum, & sit veluti imago futuri iudicij, quo nihil esse potest ad terrorem incutiendum aptius, ex quo plures vtilitates oriuntur.

D *Debet degradari.* No. qđ apud antiquos valde dubitatũ, & cõtrouersũ fuit, an sacerdos q ob crimen hæresis in perpetuũ carcerẽ erat detrudẽdus, pri⁹ foret a suis ordinib. actualiter degradandus, sed iã rem diffiniuit Vrbanus IIII. summus Ecclesiæ Præsul, rescripto, incip. Consultus §. quæstioni. vt refert Frã. Pegã. ad Direct. Inquisitor. Schol. 65. f. 185. his verbis, Quæstioni vero qua quæritur, vtrũ cõstitutus in sacris deprehensus in hæresi, & propter hoc immutandus perpetuo, prius sit ab ordinibus a suo Episcopo degradandus, antequam tradatur huiusmodi pœnitentiæ: respondemus, quod talis qui est perpetuo immutandus prius debet a suis ordinib. degradari, hæc ibi. Quæ sane degradatio realis & actualis esse debet Director. Inquisi. 3. par. in decimo modo terminandi processum fidei, fol. 333. Alber. in c quoniã, de hæret lib. 6. in prin. nu. 55. Campeg apud Zanchi in tracta de hæret. c 20. vers. obserua denique. Et licet hæc de iure verissima sint, cum tamẽ dispensari soleat cum illis qui in perpetuum carcerem solent condemnari, ideo non realiter, sed verbaliter tantum degradari solent, quod sancti officij benignitas laudabiliter introduxit, vt testatur Franc. Pẽga dicto Schol. 65.

Clericus in perpetuũ carcerẽ detrudendus an prius debeat degradari.

E *Aut abiurauit eam.* Fuit sane olim salubriter institutus abiu-

abiurationis vſus, ob continuas frequenteſq; hæreticorum fraudes impias, vt abiurationis robore adacti & quaſi firmiſſimo vinculo alligati cogerentur in unitate, & puritate Eccleſiæ permanere, ne eis liberum eſſet impune quoties vellent recedere, vt grauiter conſtituit Leo huius nominis primus epiſtola. 84. vt refert Conrad. Brun. lib. 3. de hæret. c. 5. Et abiuratio res antiquiſſima eſt in Dei Eccleſia, de qua fit mentio in prima Nicena Synodo. c 8. Eiuſdem abiurationis meminit Concilium Epheſinum ſub Cœleſtino Primo celebrato: & concilium Laodicenum c 7.

Antiquiſſimus eſt in Dei eccleſia abiuratio nis uſus ad repellẽdas hæreticorũ fraudes.

Et ex ſacris concilijs, & multorum ſanctorum patrum teſtimonijs hanc catholicam veritatem probat Grat. in c. Saluberrimum. & in c. donatum. 1 q. 7. ubi nullus hęreticus ad Eccleſiæ unitatem recipiendus eſt, niſi prius hæreſim abiuret, & anathematizet, quod labentib. ſæculis idem ſemp cũ hæreticis redeuntib obſeruatũ eſt, vt in Cóc. Conſtan c. 19.

De qua abiuratione multa diſſerunt Zanchin. de hæret. c. 20. nu. 2. ubi Campeg. Bernar. Comen in lucerna, in verbo, abiuratio. Albe. de agnoſ. aſſer. q. 30 nu. 6. Siman in inſt. D
Catho. tit. 1. & in enchir. titu. 53. Io. Rojas in ſing. fide. 11. & in tract de hæret. 2 par. aſſer. 41. nu. 331. Et eſt de hac abiuratione ſingularis locus in Cóc. Toloſ. c. 11. & in Cóc. Narbonenſi, c. 6. & in Cóc. Bitterenſi, c. 29. Qđ vero author hoc loco ſcribit clericum tradendum eſſe curiæ ſæculari ſi relabatur in hæreſim poſt abiurationem, intelligendum eſt, qñ abiurauit de vehementi, ſecus dicendum eſt, ſi de leui tantum: nam q̃uis reincidat in hæreſim ſiue abiuratã ſiue aliã, non putatur relapſus, nec relapſorũ pęnis plectendus eſt, c. accuſatus, in prin. de hær. lib. 6. Siman. d. tit. 1. nu. 9. Rojas d. ſing. 1 licet opinionem contrariam tenuerit Anch. d. c. accuſatus, not 6. Mat. de Afflі. in conſt. Regni Siciliæ, tit. 1. col 8. quã egregie confutauit. F. Peg. ad Direct. inquiſi. li. 2. Scho. 64. dicens eam eſſe falſam, neque vſu receptam, quia miſericordiam Sancti officij excludit.

Ioã. Bernar. opinio quadam dubia interpretatur

Applicantur. Vide Regiã l. 2. ti. 26. p. 7. Bal. in l. ſi qs pſbyter, C. de epiſ. & cler. Pet. de Anch in c cũ ſecundũ leges, de hær. li 6. Fel. in c. vrgentis, de hær. Bru. li. 5 de hær. c. 6. Lud. Car. in prac. cri. in trac. de hær. f 275. nu. 13. Bona vero patrimonij clericorũ hæreticorũ deferunt Epis, q in uſus pios ea diſtribuere tenent, ut aſſerũt Anch. Ant. Maria, Soc. & Fel. E

Hæreticorum bona quib. applicentur.

in

in c.excommunicamus, 1. §. 1. de hære Io. Lup. in rep. rub. & dona. inter vir. & vxor. §. 39. Sed quod bona immobilia, clerici committentis crimen hæreseos pertineant ad Principẽ ſęcularem probat Old. conſ 17. Io And. in addi ad Spec. tit. de feud. §. pen. Pet de Anch. in c. ea quæ, q. 22. de re iud. lib. Guil. Bene. in c Rainut. de teſt in parte, & vxorem, nu. 242. Iac. Septim. in cath. inſtit c. 9. n. 71 Rupella. forenſi inſti. lib. 3. fol 307. Boſ tit. de hæret. nu 33 Quib ſuffragatur ꝙ Feli. in c. irrefragabili §, cæterum, col. 1. de offi. ord. ſcribit, dicẽs ideo ad Principem ſęculare pertinere bona hæreticorum, quia ad eũ ſpectat executio confiſcationis pęnæ huius criminis. Quæ quidẽ opinio in Hiſpania ſeruatur, ubi bona ſiue immobilia ẽt clerici hæreſeos dãnati, ẽt hẽtis eccleſiaſti cum beneficiũ, ad fiſcũ Regiũ pertinent, atq; ita praxis obtinuit, quæ iuri conſona eſt, cũ præter Oldr. & aliorum ſententiam Rex ipſe Catholicus curam non vulgarem habet, conſtituendi ſummũ illud prætorium catholicæ fidei ꝑ pugnaculum. ꝙ in eius curia, & apud ipſum Principem totius Hiſpaniæ cauſas ad debitã tanti criminis punitionẽ ſpectantes tractat, cui præeſt vnus ex ſummis Præſulib. qui Regis non vulgarib expenſis, ꝑ totã Hiſpaniã, non ſine Sũma Chriſtianæ reipublicæ utilitate, cõſtituit, ac mittit erudițiſſimos, & ſummæ integritatis viros, hæreticæ prauitatis Inquiſitores, ad labẽ hæreticorũ extirpandã. Quo fit, vt mirũ non ſit, bona oĩa hęreticorũ ad Regiũ fiſcum deferri, ad tot expenſarum ſubminiſtrationẽ: itaq; cautũ eſt extrauaganti conſtitutione Bonifacij, ut referunt Boſſi. & Simanchas in locis iam allegatis.

Sancta Inquiſitionis officiũ qñ in Hiſpania initium habuerit.

Fuit equidẽ, ut hoc obiter recenſeam, ſanctiſſimũ Inquiſitionis officium primũ in Hiſpania Beato Dñico cõmiſſũ, ab eoq; prima exordia ſumpſit anno Dñi 1200 qui cũ eſſet illuſtri (ut fama eſt) Guzmanorũ familia ortus, & ſanctitate inſignis, & Theologiæ peritia præclarus, & verbi Dei orator celeberrimus, fidei Zelo incenſus magna oĩum admiratione, aduerſus Albigenſium & aliorũ hæreſes munus hoc exercuit: Poſtea in Italiã traſmigrauit, & cũ B. Franciſco nõ vulgarẽ familiaritatẽ habuit, & hi ſanctiſſimi viri, duas clariſſimas religiones, veluti duo clariſſima ſidera cõſtituerunt, & oſm̃ inquiſitionis ſuis filijs exercendum reliquerunt, ꝙ in Italia adhuc, vt audio, exercent. Poſtea vero, vt fideliſſimè

Hiſtoriæ

Historiæ nostræ testantur, in Hispania Ferdinandus Arragoniæ & Castellæ Rex huius nominis V. anno 1476 munus hoc abstulit a fratribus Dñicanis, & sęcularibus clericis tradidit. Qua tempestate a Catholico Rege authoritate Apostolica concessum fuit hoc munus Illustrissimo Cardinali Mendocio, qui consilio sapientissimorum, & piorum virorũ leges & ordinatione eius composuit.

In regno tamen Francię, vt ad rem redeam, ex consuetudine generali inductum est, ut bona immobilia clerici ad degradationem, vel perpetuos carceres condemnati, ad Regem spectent, vel ad dominium temporale imperium ibi habentẽ, mobilia vero Epo adiudicantur: cuius consuetudinis meminit Mansuerius in pract. rub de pœnis §. Item condẽnatio facta ad carceres. Oldr. consi 27. col. 2 Io. Andr. in addi. ad Spec. tit. de feud. x pen. ver. Quadragesimo quæritur. Aufreri. in addi. ad Capell. Tholos. q 150 & ita seruatur vsu & stilo Curiarum, ut fatetur Petrus Reb in proęm. constit. Fran 1. tom. glos 5 nu 35. & hęc consuetudo fuit confirmata aresto magni consilij, vt habetur in tracta. arestorum in stylo Parlamenti aresto 50. & de hac consuetudine nouissimè meminit Petrus Gregor. Tholosanus Syntag. iur. 3. part lib. 31. c. 31. nu. 7.

Domino rei emphiteuticæ. Vide Carr. & Doct. quos ipse refert, dicto fol. 275 num. 14.

HAERETICIS, RECEPTATORIBVS, DEFENSORIBVS, ET fautoribus eorum, Ecclesiastica Sacramenta adhibentes, ac eos Christianæ sepulturæ tradentes, & eorum eleemosynas, ac oblationes recipientes. Cap. C XV.

1 *Clericus horum criminum reus cui pœna sit obnoxius.*

POena † clericorum in hoc delinquentium est, vt suo priuentur officio, ad ꝙ nunquam restituantur absque indulto sedis Apostolicæ speciali, vt in c. excommunicatus. in § Credentes. versi. Sanè clerici. de hæret. Quæ pęna procedit etiam in clericis regularibus, quibus & alia adiungitur, videlicet vt sua sibi priuilegia non obseruentur in illa dięcesi in qua talia pręsumpserint perpetrare, ut ibi. Et notat Hostien. in Summa, de hæret in §. Quæ pœna. in fin. versi. 1

versi Tales etiam. Intellige tamen hoc, ꝙ dictis priuilegijs solum delinquentes in hoc spoliantur, non vero tota religio secundum Anto. ibi, quem refert & sequitur Anan. ibi, penult. col. licet alij Doctores aliter hoc intellexerint secundum eum. Item nota, ꝙ licet tex. in d. §. Credentes, imponat pœnas de quibus ibi, credentibus, receptatoribus, & cęteris, si satisfacere contempserint intra annum. Clerici tamen in casu huius nostri. c. debent abstinere ab exhibitione sacramentorum, & traditione sepulturæ, & receptione eleemosynarum, postquam tales credentes, receptatores, & cæteri fuerint denunciati, etiam intra terminum illius anni ꝗ datͣ ad alias pœnas incurrendas: ita videtur intelligere ver. Sanè clerici, prædictum Host. vbi supra, licet tex. hoc nõ dicat, qui fortè ex eo ad hoc motus fuit, quia postquam sunt denunciati excommunicati propter tale crimen, deneganda sunt ecclesiastica sacramenta, & sepultura. Item aduerte ꝙ tales non solum non in ecclesia, nec in cœmiterio, nec alibi ad modum Christianorum sunt tumulandi, sed sunt iactādi in signum damnationis secundum Anan. ibi, penult. col. in princ. Ex quo videtur, ꝙ clerici incurrerent prædictam pœnam quomodocunque interessent sepulturæ prædictorum, quia tex. ibi dicit nec eos Christiani præsumant tradere sepulturæ: pro quo etiā facit quod supra diximus, in verbo raptorum, &c. propè fin.

ANNOTATIO.

Vide multa lectu non indigna, de ijs, receptatoribus & fautoribus hæreticorum, quę congerit Lud. Card. in pract. crimin. tract. de hæreticis. § vlt. fol. 280. Pau. Grill. in tracta de hæret. quæst. 9. Gund a Villadiego eo. tract, quæst. 16. Bern. Com. in lucerna in verbo Fautor. & in verbo, Defenso. Locatum in opere iudi. in verbo, Fautores. Zanch de hæret. cap. 5. & duodecim pœnas contra fautores hæreticorum congessit directorium, 2. par. §. credentes, num. 5. Pius V. Pont. Max. rescripto quodam incip. Si de protegendi, & continetur in bullario literarum Apostolicarum. fol. 117. grauissimas pœnas statuit, contra hæreticorum defensores, quas ibi vide.

Ex-

EXCOMMVNICATIONIS MAIORIS VINCVLO INNODATI per annum, vel multo tempore, contumaciter steterunt. Cap. CXVI.

Quod noue editum est.

1 *Excommunicatio grauissima semper iudicata fuit, cuius velut imago apud Ethnicos fuit.*

2 *Excommunicati, quibus bonis careant.*

3 *Tex. in c. 1. de senten. excom. lib 6. contra impium Lutherum interpretatur.*

4 *Annalis perseuerantia in excommunicatione, operatur, vt excommunicatus, pro confesso, & conuicto, in criminalibus habeatur.*

5 *Perseuerantia annalis in excommunicatione, non inducit beneficiorum priuationem.*

6 *Defenduntur Regia Hispanorum constitutiones. Prima, & secunda, tit. 5. libro. 8. ordin. noui, pœnas aduersus excommunicatos statuentes.*

7 *Iudices Ecclesiastici condemnare possunt pecuniaria multa excommunicatos laicos, qui pertinaciter in excommunicatione permanent.*

8 *Iudices Ecclesiastici, nullum emolumentum percipere possunt ex pecuniaria pœna, contra laicos excommunicatos illata, nisi illam qua Regijs constitutionibus illis competit.*

9 *Perseuerantia annalis in excommunicatione, ex causa ciuili, operatur, quod excommunicatus pro confesso habeatur.*

10 *Annalis perseuerantia in excommunicatione, minimè præcludit viam excommunicatis, quin possint innocentiam suam ostendere.*

11 *Tex. in c. rursus, 11. quæst. 3. interpretatur.*

12 *Sacrum Concilium Trid. sess. 25. c. 3. de refor. & alia iuris cōmunis loca ei consona interpretantur.*

13 *Perseuerantia in excommunicatione, vltra annum, operatur, vt excommunicatus ecclesiasticis beneficijs priuandus sit.*

14 *Anno lapso excommunicationis, quantum tempus a iudice expectandum sit antequam ad declarationem, & priuationem beneficiorum procedat.*

Ex-

Excõicatio grauissima semp iudicata fuit, cuius velu ti imago fuit apud ethnicos.

1 EXcommunicatio † non solum apud Christianæ fidei cultores, sed apud Ethnicos fuit veluti eius imago q̃ grauissima semper iudicata fuit Plato. n Philosophus omnium grauissimus, ad finem lib. 9. de legib. sic loquitur. *Si quis de vi parentibus allata dannatus fuerit, primum quidem ex vrbe egrediatur in exiliumq; perpetuũ proficatur, ac sacris oĩbus arceatur. Eum aũt qui non se arcuerit Agronomi verberibus cadant, & oĩn, vt hi quidem voluerint. Reuersus vero ex exilio mulcetur. Si quis vero ex liberis hominibus cum tali viro comederit, uel biberit, vel rè alia quacunque cum eo communicauerit, atque adeo si ei obuiam factus eum sua sponte tetigerit: neq; in templum ingrediatur, neq; in forum, neque oino in urbẽ priusquam purgetur. Putet. n se cũ homine scelesto cõicauisse.* Hactenus Plato. Quæ omnino fere similia sunt nostrę Christianæ religionis excommunicationi.

Apud Athenienses etiam antiquitus publicæ erant quædam detestationes veluti in eos qui viam non mostrassent erranti vt testatur Tullius lib. 3. offic. in quarum detestatio nem locum successit. excommunicatio, vt scribitur in Chiliadib in Chiliad. prima cent. 2. c. 84.

Romanos etiam his diris execrationib. vsos fusse, vt quĩ illi ciret obnoxius grauissimas pęnas dare, maximisq; calamitatib & ęrumnis affici necesse erat, vt cõmemorat Plutarchus in Crasso, vbi refert Acteiũ Trib. Pleb. his diris execrationibus Crassum in Parthos proficiscentẽ cõfixisse. Ex quo illud Lucani lib 3 Pharsaliæ. *Crassumq; in bella secutos.*

Sæua tribunitia uouerunt prælia diræ.

De his ẽt execrationib meminit Tullius lib. 1. de Diuinatione *M Crasso quid acciderit, videmus dirarum obnunciatione neglecta.* Et de huiusmodi diris mentio fit a Plin. lib 28. c. 2. & a Liuio lib 6. tertiæ Decadis, qui sic loquitur. *Qui victus acie excessisset, eum ne quis urbe tecto, mensa, lare reciperet, dirã execrationem in populares, obtestationemq; quam sanctissimam potuerunt aduersus hostes cõposuerũt.* Hactenus ille Cæsar ẽ in cõmentarijs belli Gallici mores Druidũ referens, his verbis descripsit. *Si quis aut publicus, aut priuatus eorum decreto non steterit sacrificijs interdicũt: hac pęna apud eos grauissima. Quib ita est interdictun ij numero impiorũ, ac sceleratorum habentur, ab ijs omnes decedunt, aditum eorum sermonemque defugiunt, ne quid contagione incommodi accipiant*

piant, neque bonos ullus communicatur.

Hactenus Cæsar, in quibus vide nostræ excommunicationis imaginem. Nam † excommunicatis primum sacrificijs interdicitur, c. si quis Episcopus, c. placuit, & alijs multis, 11. q. 3. Deinde his communicari prohibetur sermone, mensa, & consuetudine, aut alio quouis modo, c. sicut. c. excommunicato, c. qui communicauerit, 11. q. 3. Excõicati etiam proprio & peculiari vocabulo impij appellantur, c. cæterum, 24 q. Excommunicatis etiam petentibus ius denegatur, c. intelligimus, de iudic c. exceptionem, de excep. c. 1. eo. titu in 6. c. 1. de rescrip. eo. lib. Nec ad honores dignitates vel beneficia admittuntur ca. postulastis, ca. sequenti, de cler. excommun. cap. cum bonæ, de ætate & quali cap. cum dilectus, de consuetud. c. ad probandum, de senten. & re iud. Quod etiã in dignitatibus sæcularibus locum obtinet, c. per venerabilem, versi. *Sed nunquid enim*, ibi, *Sacrilegum quemcunque, uel excommunicatum.* Et rursus versiculo. *Sunt enim notoria.* Vbi etiam not. Abb. Cardin. in c. perpendimus. num. 40. de sent. excommun Dec. in c. dilecti, col. 1. de excep. tradit Andr. Tiraquel. lib. de retract. §. 1. glo. 9. nume. 171. Sunt equidem excommunicati infames. Vt dicit gl. in c 1. versi. nisi iusta. in verbo infanti. quo tempore miles, & in cap. 1. § vlt. in glo. vltima. ad finem ti. per quos fiat inuestit: & est tex. optimus, in c, infames. 6. q. 1. quem dicit esse sing. Rom. sing. 168 & quomodo hoc intelligendum sit, vide Innoc & Doctores in c. testimonium, de testib. Rom. singu. 685. Et excommunicati Sathanæ malignisq; eius Angelis traduntur, cap. omnis Christianus, 11. q. 3. Et tanquam membra putrida a Catholica Ecclesia abijciuntur, c. nihil, ead. causa. & q. Et multa in execrationem excommunicationis vide per Paul. Diaconũ lib. 23. rerum Romanorum. Theophylact. 1. ad Timot. ca. 1. Lindanum lib. 4. Panopliæ Euangelicę, c. 58. Confessi. Poloni de fide & Symbolo. capit. 31. Sot. lib. 4. Senten distin. 22. Iacob Septim in Cathol. institu. titu. 27. D Episcop. Couar. in capit. Alma mater, 1. par. relecti. in init. Tiraquel. vbi iam allegaui.

2 *Excõicati quib. bonis & emolumentis careãt.*

3 *Tex in ca. 1. de sent. excom. lib. 6. cõtra nefandũ Lutherũ interpretatur.*

Est igitur † excõicatio horribilis & pertimescenda pęna sed impius & nefandus Lutherus, omnia tentans euertere, ex c. 1. de sent excommu. lib 6. quo cautum est medicinalẽ esse excommunicationem, argumentatur & inter impia sua

deliramenta, hoc quoque tradidit excommunicationẽ non priuare bonis spiritualibus, nec communionibus, neq; suffragijs Ecclesiæ, cum alioquin si priuaret, mortalis esset non medicinalis ideo plus diligendam esse (inquit) quam timẽdam Nefanda quidem blasphemia contra D Paulum Apostolum, sacraq; Concilia, & contra Catholicæ Ecclesiæ traditionem Et vt hanc argumentationem longe repellamus, animaduertere oportet, ꝙ excommunicatio medicinalis ex fine esse dicitur, quia eius finis est mederi peccatori, morbo peccati laboranti: Ideo nempe excommunicatio contra eũ profertur, vt resipiscat, pœniteat, & ecclesiæ satisfaciat, neque quod spiritualibus bonis priuet lethalis est iudicanda: Nam corporales medicinæ, tametsi corpus multis alioquin malis afficiant, mederi tamen dicuntur, est igitur medicinalis excommunicatio, si ea innodatus, minime contempserit sed probe attendens ꝙ mali egerit peniteat. Istum esse excommunicationis finem constat ex D. Paulo. 1. ad Thimo. 1. *Tradidi* (inquit) *eos Sathanæ, vt discant non blasphemare*. Et ex eodem Paulo. 1. ad Corint c. 5. *Iudicaui eum tradere Sathanæ in interitum carnis, vt spiritus eius saluus fiat in die Domini.* Sic interpretatur Origi. lib iudic. *De Ecclesia* (inquit) *per sacerdotem pellitur, ut notatus ab omnibus erubescat, & cõuerso eueniat ei, illud ꝙ sequitur, ut spiritus saluus fiat in die Domini.* Imò et si cor illius induratum sit, contra quem prolata fuit excommunicatio, ita ꝙ ei fuerit lethalis, nihilominus tamen dicitur medicinalis reliquis Ecclesiæ membris, & per eam consulitur incolumitati totius reliquæ communionis. Nam vnum pecus morbidum, omne pecus inficit, iõ separandum est, ne reliquas oues contactu suo inficiat. Ná vt elegantissime scribit D. Hieron. apud Gratianum, in c resecand e. 24. q. 3. *Resecandæ sunt putridæ carnes, & scabiosa ouis a caulis repellenda, ne tota domus massa, corpus & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant, intereant.* Plato enim Diuinus lib. 9 de legibus ait *Quos insanabiles legislator esse senserit, ultimo supplicio his afficiet, non ignorans, satius fore his qui insanabiles sunt, mori, quam uiuere, ac si uita priuantur dupliciter prodesse cæteris. Nam horum exemplo a peccato cæteri deterrentur, & improbis hominibus ciuitas ipsa mundatur.* Et Parens eloquentiæ Cicero in Philippica octaua præclarè (inquit.) *In corpore siquidem eiusmodi est, quod reliquo corpori*

pori noceat, uri ac secari patimur, ut membrorum aliquod, potius quam totum corpus intereat. Sic in republica corpore, ut totum saluum sit, quod est pestiferum amputatur. Vt bene ille cecinit

Prius tentanda, sed immedicabile uulnus.

Ense rescindendum est, ne pars syncera trahatur. Et secundum istum germanum intellectum post alios, interpretatur textum illum D. Couar. in dicto c. Alma mater, 1. p. in init. nu. 9. Vnde igitur perfide & insane Luthere, colligis excommunicationem ipsam diligendam esse, & non timēdam, nō aliter quidem diligenda est, quam a sanis pharmaca, vel ab nocentibus iniquorum hominum pœnæ. Pœna sanè quæ facinorosis hominibus imponitur, medicina est improbitatis vt elegantissimè docet Plato lib. 9. de legib. scribens nullū supplicium lege factum ad malum tendit, sed duorum alterum ferè semper solet efficere, nam aut melior, aut certè minus prauus qui pęnas dederit fieri solet. Vide etiam circa hoc argumentum Diuum Chrysostomum ad populum Antiochenum, Homilia 6.

Non est igitur, vt ex superioribus apparet, excommunicatio pęna eradicans, sed pœna disciplinæ, nec est pęna vltima delictorum, sed vexatio quædam, dans probum intellectum, quæ in eum scopum dirigitur, vt excōmunicatus corrigatur, salutemq; spiritualem modis omnibus quærat, ut sic satisfaciant ecclesiasticæ disciplinæ, quod si excommunicatus ea induretur, alia maiora pharmaca adhibēda sunt, cap. 1 de sentent excommu lib 6. c. excommunicamus, §. q autem, & §. quia vero, de hæretic. cap. notandum, 24. quæstione 3. l. placet, & ibi glos. Bald. & Doctores, C. de sacrosanctis Eccle 4

Ideo egregia est Doctorum nostrorum disputatio, quæ huius capitis argumento conuenit, qua pœna plectendus est, qui per annum, vel vltra, excommunicatione innodatus in ea perseuerat Et quia multis difficultatibus est inuoluta propositis his assertionibus pro nostra tenuitate elucidabimus.

Prima assertio, † Annalis perseuerantia in excommunicatione in criminalibus causis, solum operatur, ut excōicatus habeatur pro confesso, & conuicto de crimine, cuius cā fuit excōicatus, atq: ita pœnam non auget vt scribit Abb. in

Annalis perseuerātia in excōicatione operatur, ut excōmunicatus p cōfesso, & conuicto in criminalibus causis habeat.

c. 1. de iud. num. 25. quam opinionem cõem esse testantur Ripa, ibi, nu. 77. Alciat. n. 54. D. Epus Coua. in d c. Alma mater. 1. par. releċt. §. 7. n. 10. Iac. Menoc de arbi. iud. q lib 2 cētu. 5. casu 416. nu. 11 eamq; sequitur Aufrer. ad Cape. Tholos. q. 366. Io. Lup in c. per vestras, de don. inter vir. & vxor. §. 18. nu. 24. Paul Grill in tract. de hæret. q 8 ad finem, quæ manifestè probatur in c. rursus. & in cap. quicunque 11. q. 3. & iuri consona est: nam quamuis sola contumacia ad condemnationem non sufficiat, vt in c. nullus, de præsum. tamē quia cum tali contumacia concurrit dicta perseuerantia in excommunicatione, sufficit: quia vehemens inducitur præsumptio, quæ ad condemnationem sufficit, c. afferte, de pręsumpt. & ita tenendum est, quidquid contra communem reclamet Decius, in drc. 1. 2. lectura, nu. 19. & Io. de Selua, de benefi. 3. par. q. 4. nu. 53.

Ex qua assertione duo nobis sunt annotanda. Primo perti
5 nacem per annum in excommunicatione, priuatum esse ipso iure, vel priuandum beneficio ecclesiastico, si crimen ab ipso commissum ea priuatione dignum fuit, q. Doctores supra allegati communi consensu profitentur. Secundo non esse dictum contumacem excommunicatum priuatum, vel priuandum ecclesiasticis beneficijs, si crimen de quo accusatus fuit, non est ea pęna dignum, quod similiter Doctores præcitati fatentur.

Annalis pseuerātia in excōicatione operatur, vt excōicatus pcō uicto in criminalib. causis habeatur.

Secunda assertio † annalis excommunicatio, licet non inducat beneficiorum priuationem, si alias pro illo crimine ea priuationis pęna iure statuta non est, poterit tamen talis excommunicatus, etiam intra annum arbitraria pœna puniri: ita scribunt Io. And. & Fel in c. postulasti, de homi. D. Couar. d. §. 7. & quamuis de ea dubitet Iac. Menoch dicto
6 casu 416. dicit tamen ibi, q si iudex esset, Ioan And. & aliorum opinionem sequeretur, ad coercendam pertinaciā, & audaciam eorum qui tanto tempore excommunicatione innodati fuerunt

Annalis pseuerātia in excōicatione, non inducit bñficiorum priuationē.

Hinc sequitur iustissimas esse Regias nostras cōstitutiones, quibus decretum est, laicos qui per mensem in excommunicatione permanserint a sæculari iudice esse multādos, quod si per sex menses contumaces fuerint, grauiori pœna plectantur, quod si per annum insorduerint, longe acrius puniantur, l. 1. & 2. tit. 5. lib. ordina noui. Sic etenim stat in

Neapo-

Neapolitano Regno Synodalis constitutio, in ordine 51. q incipit. *Item quod nonnulli*, qua sancitum est, ꝙ manentes in excommunicatione per mēsem, soluere tenentur vnum auri Florenum, de qua meminit Petrus Foller. in pract. crimi. Canon. in verbo, non comparentes, num. 61.

Nec quidem hoc exemplo caret, nam in Concilio Triburiensi antiquitus patres decreuerunt. *Vt qui post excom-* 7
municationem non fuerint ad pœnitentiam inclinati, per secularem Principem puniantur, vt quos Dei timor non corrigit, saltē pœna tēporalis corripiat, ita concil. Triburi. c. 3.

Ecclesiastici Iudices cōdēnare possunt pecuniaria multa laicos q idurati ais i excōicatione permanent.

Possunt† etiam ecclesiastici Iudices (imò maiorem ad hoc iurisdictionem, & potestatem habentes) punire laicos pecuniaria multa, qui per tēpus illud Regiis legib. expressum, excōicatione fuerunt innodati: ꝙ sic clari, & explorati iuris est, vt nulla indigeat probatione, & ita forensi vsu receptum est. Sicque absolutionis tempore, post Ecclesiæ satisfactionem solet pecuniaria pœna imponi, quæ iuste exigi potest, & in pios vsus conuerti ut præcedentib. annis cætus Cardinalium Paulo III. Pontifici maximo respondit, vt testatur D. Episcopus Simanchas in Cath. instit. tit. 27. nu. 5.

8 Non† tamen licet ecclesiasticis iudicibus: ex proprijs sententiis, contra excommunicatos contumaces latis commodum aliquod extraordinarium reportare, sed pecuniariam condemnationem in vsus pios Ecclesiæ, vel pauperum conuertere, licet aliquando contrarium iniustissime uidi iudicari: sed iam placata fuit illa tempestas. Apud nos vero cū dicta Regia constitutione prima, tertia pars pecuniariȩ cōdēnationis, quæ contra excōmunicatos profertur, ad Prȩlatos seu alios ecclesiasticos iudices, qui excommunicationē protulerunt pertineat, iuste ab eis exigi potest, sicuti aliæ pœnæ quæ legibus, vel statutis eis tribuuntur. ita scribit D. Præsul. Calagurritanus, infra, c. 140 & ibi dixi.

Iudices ecclesiastici qd emolumētum pcicere pnt, ex pœna cōtra excōmunicatos imposita.

In hoc aūt amplissimo Archiepiscopatu Toletano, qua
9 pȩna puniendus sit clericus, vel laicus in tribunalib. ecclesiasticis, qui in excommunicatione per annum steterit, vide in Synodalibus consti. c. 2. rub. de sent. excom. lib. 5.

Perseuerātia annalis in excōicatione qd operatur

Tertia assertio, † perseuerantia in excommunicatione p annum, etiam in causa ciuili, efficit, vt excommunicatus habeatur pro confesso. Hanc conclusionem sic constitutā tradit D. Episcopus Couarr. in d. c. Alma mater, dicto § 7. li-

cet ad eius probationem nulla authoritate, sed sua (quæ maxima est) innitatur, quinimo aliquos pro ea allegat, qui uel non dicunt, vel contrarium scribunt, ut est Ripa quem statim allegabo. Verissima tamen est hæc sententia, quam ea neruosa ratione corroboro: nam si dicta perseuerantia in excommunicatione, dictum effectum in causa criminali operatur, in quo clariores probationes desiderantur, vt in l. fin. C. de probat. multo fortius operari cum debet in causa ciuili: vnde labitur Ripa, in d. q. 1. de iud nu. 77. qui hanc opinionem in causa ciuili improbauit.

Perseueratio annalis in excõicatione minime excommunicato viã præcludit, vt suam innocentiã possit ostendere.

10 Quarta conclusio, †annalis perseuerantia in excommunicatione, minime excommunicato viam præcludit, quin possit innocentiam suam ostendere, ita egregie tenet Anto de But in d. c. 1. de iud. vbi Ripa. nu. 77. glo not in d c. rursus. 11. q. 3. sentit Inn. in d. c. cum bonæ nu. 2. vers. *Post talem*, de æta & qualit. Prædicta quidem perseuerãtia, solum prodest accusatori fisco, vel actori, vt ab onere probandi accusationem, vel propositam actionem releuetur, cuius probationis loco, lex hanc contumaciam induratam in excommunicatione, subrogauit. vnde poterit reus quæ ad suam innocentiam cõcernunt modis omnib. probare, l. 2. C. de requi. reis. quod multis comprobat Io a Neuiza. cons. 60. num. 2. 3. & 4. Et innocentiæ probatio nunquam exclusa censetur, etiamsi iam lata fuerit sententia, vt optime probat Dec. in c. ex parte, in 2. nu. 7 de off deleg.

Tex. in c. rursus 11. q. 3. interpretatur.

11 Nec huic assertioni refragatur tex. in d. c. rursus, qui probare videtur hunc perseuerantem in excommunicatione, nullatenus audiendum esse: quem ad hoc perpendit Barba. in d c. 1 nu 134. qui tex. loquitur, quando excommunicatus non solum neglexit suam probare innocentiam, & priuatiue, & improprie contempsit, sed positiue, & proprie, vt quia pluries monitus renuit verbis, vel facto, suam innocentiam 12 purgare, ideo mirum non est, quod lex penitus eum excludat, ita tex. illum interpretatur Iac. Menoc. de arb iudi. q. libro 2. cent 5. casu 416. quem vide.

Egregie interpretatur Cã. Conc. Tri. Sess. 25. ca. 3. de refor.

Quinta assertio, †perseuerantia annalis in excommunicatione reddit excommunicatum de hæresis crimine suspectum, Conc Trid. Sess. 25 c. 3. de refor. Præsumitur quidem is perperam de potestate clauium Ecclesiæ sentire, inquit sacrosanctum Concilium. *Excommunicatus vero quidem, si*

post

post legitimas monitiones non resipuerit, non solũ ad Sacramenta, & communionem fidelium, ac familiaritatem non recipiatur: Sed si indurato animo censuris annexus, in illis per annum insorduerit, etiam contra eum, tanquam de haresi suspectũ procedi possit Hactenus Concilium, circa quod aliqua lectu nõ indigna notanda censeo.

Primo, quod non solum eius sanctio procedit, quando excommunicatio lata fuit ob causam criminalem, verumetiã ciuilem: nam pertinacia hæc vniformis est, nam semper, & in omni casu, perseuerando dicitur contemnere, imo maior videtur contemptus excõmunicationis ex causa ciuili, quã criminali: quæ pro leuiori causa lata fuit, & quæ minus eum retardare deberet, quin ad iudicem iret, quam pro criminali quam ob pęnam corporalem forte imponendam, magis excõmunicatus timeret. Quod ex verbis concilij clarè perpenditur, ibi, *Quacunque*, quæ verba comprehendunt excommunicatum, tam ex causa criminali, quam ciuili, cum paulo ante Concilium decreuerit, ob vtramque posse excommunicari.

Secundo, quod quatenus Cõcilium ait, *Per annum insorduerit*, intelligendum esse, de anno perfecto, l. vrbana familia, §. pernoctare, ff. de verb. sign. not. Francus, in c. cum contumacia, de hæret lib. 6. no. 2.

Tertio, quod licet excommunicatus, qui per annum integrum indurato animo stetit in excommunicatione, de hæresi suspectus sit: non tamen tanquam hæreticus est condẽnandus, glo. singul. in c. contingit, de dolo & contumacia, est equidem suspitio hæc leuis, vt scribit author Direct. Inquisito. 2. p. q. 47. sequitur insignis Couarr. in d. c. Alma mater, §. 7. Iac. Septim. in Catho insti. tit. 27. nu. 4.

Quarto, quod licet dicta suspitio leuis sit, sufficiens tamen est ad purgationem indicendam, quam si excommunicatus subire noluerit, sed in excommunicatione permanserit, tunc veluti hæreticus pertinax est condemnandus, c. excommunicamus, § qui autem, de hæret. c. cum contumacia, eo. tit. in 6. tradit Inn. & cæteri, in c. vlt de pœnis Hostiens. Henr. Card. & Fel. in d. § qui autem, Host. in Summa. tit. de hæret colum. 3. Cald consi. 5. tit. de hæret. Fran. in d. c. cum contumacia, Ripa. in d. c. 1. de iud. nu. 77. Gonsal. a Villadiego, de hæres. q 9. Capel. Tholos. vbi Aufre. decis. 361. Alber.

in rub. de hære. lib. 6. q. 13 nu. 34. Brunus, lib. 1. de hære. c. 4. Io. Lup in cap per vestras, de donatio. inter virrum & vxorem, §. 18. numero 24. Carrer. in pract. crimin. in tractat. de hæret. num. 21.

Quinto, quod si causa excomunicationis ex eo emanauit quod de hæresi suspectus quis sit, ab hæreticæ prauitatis Inquisitoribus vocatus, subterfugiés iudicium, comparere noluit, & ob cótumaciam, excommunicatione fuit innodatus, in qua integro anno permansit, hoc sane casu, vt hæreticus est puniendus, tex. egregius in d. c. cum contumacia, de hæret li. 6. & ad idem in simili est tex. in c. excommunicamus. §. qui autem, de hæret. & in auth. Gazaros, C. eo. tit. l. 52. titu. 9. par. 1. tradunt vltra ordinarios interpretes Direct. Inquisit. 2. par q 84. Capel. Tholos. vbi Aufrer. q 365. Ad hoc tamen quod dicta pœna imponenda sit, requiritur, quod is sit verus contumax, quod si fictus contumax fuerit, dicta decisio locum non habet: vt optime resoluit Guil. a Villad. de hær. q. 12. Couar. d. § 7.

Imò & quod existimo perpetua memoria dignum, quod si anno lapso, ante condemnationem, qui contumax fuit, cópareat in iudicio, suamque innocentiam uoluerit ostendere, audiendus est, ad effugiendam bonorum cófiscationem: ita tenet And de Iser. in d. auth. Gazaros, num. 31. Quod si iam condemnatus, & captus fuerit, & tanquam vere pœnitens voluerit se Ecclesiæ recóciliari, audiendus est, & si ostédat legitimè se impeditum fuisse, ita vt contumax non fuerit. omnem pœná effugiet, quod si de legitimo impedimento non docuerit, sed solum innocétiam obiecti criminis docuerit, sententia reuocabitur, quo ad corporalem condemnationem & infamiæ notam, non vero quo ad bonorum cófiscationem. l. 2. & pe. C. de require. Quod facilius admitti debet, quando contumax ipse sponte se carceri exhibuit, vt sanctæ Inquisitionis decreto diffinitum esse testatur D. Episcopus Iac Septim. in Catho. Instit. c. 2. nu. 20.

Sexto erit etiam memoriæ commendandum, quod cum annalis perseuerantia in excommunicatione, solum suspitionem hæresis inducat, & ideo non erit locus bonorum cófiscationi, nisi postea vere hæreticus excommunicatus appa ruerit, quia quando bona hæreticorum publicantur, locum id obtinet in vero hæretico, non vero in suspecto, c. accusa-

tus,

tus, § porro, de hær. tradit vltra interpretes ordinarios Zanchi nus, in tract. de hæret. c. 25. de confisc. bonor. Balne reg. in iudi. inquisit. in verb. *Bona hæreticorum*. Iac. Menoc. cõs. 159. nu. 16. uol. 2.

Sexta & vltima assertio,† perseuerantia in excommunicatione, vltra annum operatur, ut excommunicatus priuandus sit beneficijs, & dignitatib ita tenet Abb. in d. c. 1 de iudic. nu. 25. vbi And. Alciat nu. 78. quæ manifeste probantur in c. cum bonæ, de æta. & qualit. circa cuius interpretationẽ labitur doctissimus Ripa, in d. c. 1. nu. 77. scribens, quod tex. ille loquitur, quando Põtifex Maximus de plenitudine procedit, prout in casu illius tex. Nam nunquam præsumendũ est sic Principem velle procedere Imo nomen hoc absolutæ potestatis, cum iuri contrarium sit, merito a Iureconsultis omnino abnegandum esse, multis rationibus, & clarissimorum virorum testimonijs probaui in meis annot. ad illũ dominum Episcopũ in regulis, & fallen. reg. 219. vers Quarto amplia. Nec refragatur consideratio Dec in d. c. 1. nu. 19. in 2. lect. a communi recedentis, asseuerantis, tex illum requirere perseuerantiam & contumaciam triennalem, nam vt recte respondit Alciat. d. c. 1. nu. 37. is tex. in d. cap. cũ bonæ, non inducit dispositionem super triennio, sed super tẽporis diuturnitate, vltra annum: Vnde videmus, quod ante biennium sufficeret, vt in c. vlt. de pęnis, qui tex. etsi loquatur de laico, attamen idem in clerico iudicandum est, cum vel nulla sit differentia, vel si aliqua est, fortius clericus ligatur, cũ is magis parere teneatur, vt scribit Card. a Turrecrema in c missas totas, nu. 2 de consecr. dist. 1. Mart. Nauar. in c. 1 § ingratus, nu 4. de pęn dist. 5.

13 *Perseuerãtia ex cõicationis, ultra annũ operatur, ut excõicatus ecclesiasticis beneficijs priuandus sit.*

Quæ quidem assertio locum obtinet, etiam si excommunicatio lata fuit ob causam ciuilem: nam vt supra scripsi, pertinacia hæc vniformis est, nec quo ad hoc institutum attendi debet, an procedat ex causa criminali, vel ciuili: solũ perpendi debet crimen illud, ab illa contumacia, & perseuerantia proueniens. Hinc constat longe errasse Abb. in dicto capitulo primo, numero vigesimoseptimo, Ripam, numero 77. Roman. singula. 303. Angel de Clauas. in Summa, in verbo, Excommunicatio, vltimo, nume. 17. asseuerantes, excommunicatos ex causa ciuili, & in ea perseuerantes etiam per mille annos, non posse suis beneficijs priuari, quos omnes

nes iustè reprobat Iacob. Menoc. de arbi. iud. q. lib 2 cent. 5. casu 416. num. 55.

14 Dubitari tamen solet, per † quod temporis spacium Iudex expectare debeat excommunicatum lapso anno antequam ad declarationem, vel priuationē beneficiorum procedat: circa quam controuersiam Abb. in d c. 1. nu. 25. de iudic. versi. fateor, sentire videtur, per triennium expectandū esse, vt in c. cum bonæ, de æta. & qualit. sed Abb. non loquitur taxatiue prout nec taxatiue ibi loquitur Andr. Alciat. nu. 37. Quocirca totum hoc Iudicis arbitrio relinquendum esse censeo, sequor in hoc doctissimum Iac. Menoc. de arbi. iud q. lib. 2 cent 5 casu 416. nu 66.

Anno lapso excōmunicationis, q̄tum tēpus a iudice expectādū sit ante quā ad priuationem beneficiorum procedat.

Prudens equidem ecclesiasticus Iudex, elapso aliquo tēpore post annum, excommunicatum citari præcipiet, vt coram eo compareat, ad allegandum quas defensiones hēat, vt hæreticus declarari non debeat, cum tandiu excommunicatione fuerit ligatus, quod si nullum alleget impedimētum, nec iustam causam, quæ ei suffragari possit, hæreticus declarabitur, & priuatum esse beneficijs, & ecclesiasticis dignitatibus, hanc praxim docet Gundisa Villadiego, in tracta. de hæret. q. 12. in fin. Io. Anan in c. excommunicamus, §. qui autem, in fine, de hæret. Aufr. ad Capel. Tholos. q. 366. ad finem.

FALSARII. Cap. CXVIII.

1 *Clerici falsarij literarum Apostolicarū qualiter puniantur.*
2 *Vitians siue falsans literas Delegati Apostolici vel aliorum inferiorum Iudicum, qua pœna corripiatur.*
3 *Literarum autem Regiarum falsarij cui pœna sint obnoxij.*
4 *Clericus, qui falsis literis Apostolicis vtitur, officijs & beneficijs priuatur.*
5 *Apponens manum in Apostolicis literis, etiam literam unicā corrigendo, uel punctum, exceptis officialibus quib commissum est, eo ipso excommunicationis sententiam incurrit, a qua Papa tantum absoluit.*

1 Clerici † qui falsarij literarū Apostolicarum fuerint deprehensi, & per se falsitatis vitiū exercuerint, omnib. ecclesiasticis officijs, & beneficijs priuati, & per ecclesiasticum Iudicē degradati sæculari potestati traduntur

tur puniendi.[a] secundum legitimas cõstitutiones, per quas a
laici de falsitate conuicti puniuntur, ut in ca. Ad falsariorũ,
de crim. falsi, & pœna laicorum videtur esse deportatio, &
omnium bonorum publicatio in libero homine, ut per glo.
ibi, allegando tex. in l. 1 §. fin ad l. Cornel. de falsis, licet in l.
Vbi falsi, C. eod. dicat, ꝙ crimen falsi debet puniri capitali
supplicio, si id exigat magnitudo commissi, & licet iure cõ-
muni in hoc casu nõ uideatur apposita pœna mortis expres-
sè, in his tamen regnis dispositum est, ꝙ falsans epistolam,
priuilegium, vel Bullam Papæ, vel qui facit, vt alius id effi-
ciat, debet mori, vt in l. 6. tit. 7 par. 7. Vnde non est dubium
tunc, ꝙ hodie Iudex sæcularis damnabit tunc talem cleri-
cum ad pęnam mortis Et vide Concil. Constantiense in 18.
sess. in c. 3. vbi statutum est, quod omnes qui dolum, & frau-
dem seu falsitatem aliquam circa literas bullandas d. Syno
di committerent, & illi etiam qui in hoc consentirent, aut
talia fieri procurarent, vel literis falsis scienter vterentur,
incurrerent censuras illas ecclesiasticas, & pœnas, quas falsi
ficatores literarum Apostolicarum, & qui illis literis scien-
ter utuntur, necnon participes fiunt, incurrunt pœnas iuxta
Canonicas sanctiones: & licet prouisio illius Concilij circa
literas eius solummodo, & non in futurum videatur dispo-
nere, argumento tamen illius videtur idem esse iudicandũ,
si pro tempore casus similis occurreret, cum videatur esse
eadem ratio: literarum vero Cancellariæ vel pœnitẽtiarij
Papæ falsarij qualiter puniantur, vide Host. Io. And. But. &
alios, in c. ex literis de fi. instru. † Vitians autem siue falsans a
literas Iudicis delegati Apostolici, non debet ita acriter pu
niri. Panor. in ca. Olim, in 2. not. ex tex. ibi, de rescr. Et vide
Fel. in c. 2. de rescr. col. 9. ubi se remittit ad plene dicta per
Marian. in d c. Ad falsariorum. Falsantes autem literas infe-
riorum Iudicum, si criminaliter accusantur, depositionis ab
ordine, & priuationis omnium beneficiorum, detrusionisq;
in monasterium pœnas sustinere debẽt: notat idem Panor.
vbi supra, allegans tex. in c. Si episcopus, 50. dist qui tex. sta-
tuit contra presbyterum, aut diaconum qui chartam falsa-
uerit, ꝙ depositus ab officij honore in monasterium detru-
datur, & eũdẽ tex. (etsi corruptè alleget) sic intelligit Host.
in Sum. de crim. fal. §. 6. in falsario literarum episcopi. Falsa
rius autem per modum inquisitionis conuictus, tã in literis
episco-

episcopi, q̃ Capituli, ab officio, & beneficio suspẽdẽdus est, siue suspendendus nunciandus, sm Host. vbi supra, donec in dulgentiã Apostolicæ sedis mereat̃ obtinere, ꝓ quo allegat
3 tex. in c. Tam literis, de testi. † Literarũ aũt Regiarũ falsarij degradantur, & illis aliquis character imprimitur, & in exilium mittuntur extra prouinciam, vt in c. Ad audientiã, de crim. fal. Idem transcriptum fuit in l. antep. tj. 6. p. 1 q̃ declarat, ꝙ exiliũ debet esse extra regnũ vel dñium Regis, in cuius literis deliquit, quod extẽdit procedere in falsario cuiuslibet Principis sæcularis Host in Sum de crim. falsi. §. fi. vers. Si quis aũt, motus ea solũ rõne, q̃a de similib idẽ est iu
4 dicium, ꝑ iura vulgaria, q̃ ipse refert. Qui † vero Apostolicis literis falsis vtit̃, officijs & beneficijs priuatur, vt in d. ca. Ad falsariorũ; Vnum tñ nota, ꝙ si tales velint se purgare, allegãtes ignorantiã, audiendi sunt, si se purgant, & deceptorẽ exhibeant ita tenet Arch in c. In memoriã, 19 d qđ ibi sequit̃ Card. de Turrecremata, in §. Ad quartũ, qui respõdet ad dictum cap. Ad falsariorum, dum dicit, non excusare ignorantiam: qđ intelligitur de ignorantia supina, vel qñ non vult exhibere deceptorem. Et vide Host in Sum. in tit. de crimi
5 ne falsi §. Porrò, vers. Sed hodie, vbi dicit, † ꝙ hodie pceptũ est, ꝙ in literis dñi Papæ, nec in magno, nec in modico audeat quis manum apponere; et literam vnicam, vel punctũ vnicum corrigendo, exceptis officialib quib. hoc est cõmissum: alioquin manum apponens, ex Canone lato in Curia, ipso facto sententiam excommunicationis incurrit, quæ nõ potest per aliquem extra sedem Apostolicam relaxari. Cuius verba ad literam refert, & sequitur Floren. in 3. par. titu. 24. c. 16. & sequitur etiam Felin in c. 2. §. Stylus, de rescript. qui etiam dicit, quod tales falsarij excõmunicantur in processu annali per Papam in die Iouis sancti, & allegat const. Mar. V. quam ad literam Floren. scribit in d. 3. par. titu. 24. cap 72. ubi aperte patet, quod excommunicantur omnes falsantes literas Apostolicas, bullas, & supplicationes Summi Pontificis, seu Vicecancellarij, seu gerentis officium, vel vices Cancellarij Et nota, ꝙ Floren. in d c. 16. referendo Richar. dicit, quod qui ludo & non intentione vtẽdi literis Papæ, quarũ efficacia iã expirauit, aliquã literam in eis formatam reformaret, vel punctũ faceret, vel aliquid in ea immutaret, non esset excõicatus ipso iure. Contra ꝙ tñ arguit ipse

se, vt videre poteris: licet Fel. simpliciter secutus fuerit ubi sup. hanc declarationem Richard. & Floren. quem ibi corru pte allegat, in vtroque loco per eum citato.

ANNOTATIO.

Traduntur puniendi. Vide Regiam. l. 60 tit. 6. par. 1. & ibi insignem Greg. Lup. & eundem in l. 6. titul. 6 par. 7. in gl. *De Papa, o de Rey.* Matth. de Afflict. decis. 22. nu. 2. Quam quidem pœnam, præteritis diebus receptam vidi nus in Regali Curia, contra quosdã clericos qui literas quasdam falsas cõfecerant, fingentes esse Summi Pontificis, quarum literarum ratione, multi in gradibus prohibitis constituti, matrimonium cõtraxerunt. Et huius criminis ratione, post realem degradationem, sæculari Curiæ traditi fuerunt, & publice suspensi. Vnde apud Hispanos inuiolabiliter obseruari debet decis. text in c. ad falsariorum, de crimine falsi, quamuis regulariter non seruari affirmat Ioan. de Anan. in rub. de falsis, circa finem, quem refert Iulius Clar. in pract. crim. §. fi q. 36. vers. videmus.

Clericus qui falsum literis Apostolicis cõmisit sæculari Curiæ tradendus est.

Decisio tex in c. ad falsariorũ, de crim. fal sa. apud Hispanos seruatur.

Et nota, quod huius criminis rei excommunicantur in Cœna Domini, in quinto casu, his verbis. *Excommunicamus omnes falsarios bullarum, seu literarum Apostolicarum, & supplicationum, gratiam, uel iustitiam concernentium, per Romanum Pontificem, uel S. R. E. Vicecancellarium, seu gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Romani Pontificis, seu Vicecancellarij, aut gerentium uices prædictorum, signantes supplicationes easdem. Extendentes constitutionem Felicis recordationis Innoc. Papæ Tertij, quæ incipit, Ad falsariorum, cum omnibus pœnis in ea contentis, ad falsificantes, seu mutantes supplicationes, per nos seu de mandato nostro signatas, & datas, sine nostra, aut Datarij nostri licentia.*

Pœna tex. in c. ad falsariorũ, locum nõ obtinet i clericis q falsũ cõ mittũt i literis Episcoporum Nũcij, uel pęnitentiariæ.

Illud autem notandum censeo, non esse locum dictæ pœnæ, si literæ Episcoporum, vel Nuncij falsificantur, vel etiã literæ Pęnitentiariæ, quia hæ non sunt literę Papę, sed eius commissarij constituti viuæ vocis oraculo. ita egregie scribit Mart. Nauar in man. Confess. c. 27. nu 62.

Nec incurrit dictã pœnã q subreptitie, vel obreptitie impetrat literas Apostolicas, vel post impetrationẽ illis vtit, qa constitutiones Romanorũ Pontificũ, q̃ circa impositionẽ dictarum pœnarum disponunt, loquuntur de falsificantibus: & diuersum quidẽ est falsum cõficere, vel falsis literis

vti,in d.c.ad falsariorum, de crimine falsi tradit Nauarr.di
cto cap. 27.

Qui mutat punctũ, vel corrigit literas Apostolicas, si sententia non mutatur, immunis fit a pœna.

Erit etiam a dicta pœna ordinaria immunis, qui dictarũ literarum Apostolicarum mutat punctum, vel corrigit literam aliquam,qñ non mutatur substantia,vt scribit Io.Gerson in 2 par Alph.32.ca. Quidam.fol.118.Mart Nauarr.in manu.confess d.c.27.contra Host.in summa,de crimine falsi.§.porro.vers.sed hodie,& Caiet.in Summa,in verbo Excommunicatio,c.26. quorum opinionem saltem quo ad forum conscientiæ reprobat Nauar.in dicto loco.Idemque ipse asseuerandum censeo,quo ad iudicium exterius.Nam cũ falsitas hæc nemini sit nociua,puniri non debet saltem pœna ordinaria.Vt tradit Specul.in tit de teste.§.1.vers. Item quod aliquid Bar.Paul.& Ias nu 10.in l si ex falsis.C de trãsactio.Bar.in l.eos,col.2.ff. de falsis.Angelus in l.Lucius, ff. de his qui not.infam.& consi 194.Deci.in l,1.§. credendũ, num.7 ff.si cert. peta. & colligitur ex gl in l damnis,in verbo, *Priuatas*, C.de falsis,quam communiter doctores sequũtur,vt fatetur Alexand consi.145.colum.1.lib 6. idem fatetur Barbar.consi 52.nu.4.lib.3 Socin consi.103. nume.1.& 2.lib 1.Viui.lib.communi.opinio.in verbo,falsitas,quæ memini. & est communis practica qua aduocati sæpè vtuntur, vt testatur Curt iun.defen.4.par.in prima causa amissionis feudi,q 10.Iul.Clar.in pract crim §.falsum.versic item excusatur,qui plures allegat qui eam communem esse fatentur,& egregie de more eam declarat,& ita interpretari debet opinio D.Episcopi Io.Bernardi, de qua in hoc ca.nu.5. opinionem tamen nostram Apostolicæ sedis censuræ libenter submittimus.

Qui in moneta Summi Pontifices falsũ committit,an incidat in pœnam tex.in c. ad falsariorum, de crim. falsi.

Sed an puniatur huius capitis pœna clericus, qui in moneta Summi Præsidis falsum commisit. Vide Abb in ca.tua, nu.4.de pœnis,asseuerantem, eum deponendum, & in carcerem mittendum esse, negatq; hoc casu locum habere traditionem curiæ sæculari,quia tex.in d.c.ad falsariorum,loquitur tantum de falsarijs literarum, ideo cum pœnalis & odiosa sit illa constitutio, ad alios casus extendenda nõ est, c.is qui,de senten excom lib 6.l.penult. ff de pœnis.Sed cũ hoc falsi crimen quod in moneta Romani Pontificis perpetratur grauissimum & atrocissimum sit,ab Abb. sententia recedere videtur D.Did.Perez,in l.23.tit.19 lib.8.ordi.

veisi.

versi Quarto principaliter. Ego tamen Abbatis opinionem libenter sequor.

CONSPIRATORES. Cap. CXIX.

1 *Clerici hoc crimen perpetrantes qualiter puniantur.*

Clerici † conspirantes aut conspiratores, aut iniurias ponentes Episcopis aut clericis è gradu suo proprio penitus abijciantur, vt in c. Si qui clerici. & in c. Si clerici, 11. q. 1. Et in ca. Coniurationum, ea. causa & q. & habetur ille text. in concilio Calcedonensi in canone 18. qui contra fidem homenagij negat episcopum suum dominum esse, vel in foro sæculari disponit contra eum de rebus spiritualibus quæstionem, aut qui inuasori suo, & socijs causam & consilium præstat, ab officio & beneficio deponitur, vt in c. Grauem, de excess. prælat. & vide text. in ca. Si quis sacerdotum, 11 q. 1. qui clericum suo Episcopo inobedientem, aut ei insidias parantem, aut contumeliam, calumniam, seu conuicia inferentem deponi iubet, & curiæ tradi. Sed aduerte, quod ille text de incorrigibili [a] intelligitur, vt concludit Abb. in c. At si clerici, de iudi. col. 13 sequendo gl. in c. Cum non ab homine, de iud & in c. Si quis & in ca. Si qui e sunt. 2. quæst. 7. & in ca. Nouimus, de verb signi & dicit quod ista opinio tanquam mitior communiter approbatur per Doct in cap. fin. de testi cogen & in c. Cum non ab homine, de iud. quem refert & sequitur Decius, ibi col. 21. versicul. Tertius casus, qui respondet ad verbum mox, positum in dicto c. Si quis, quandoque intelligitur cum interuallo, vt l. Sed & si conditione. §. Seruus. ff. de hæred instit. & in c. 2. vbi gl. 20. q. 2. & tradit Alexand in l. 1. §. qui præsens, ff de verb. obligat. & eam dicit communem sententiam Aret. in d. ca. Cum non ab homine, de iud. col. 2 versi. Tertius casus, & vide Prepo. in cap clericus, 3. quæst. 4 qui post Arch. notat glos. ibi, ad hoc quod clericus conspirationem faciens cōtra proprium episcopum, non tradatur Curiæ sæculari, nisi sit incorrigibilis, & vide eundem in capit. Hi qui, ea cau. & q vbi notat ibi text. pro illa glos. dum text. disponit, quod clericus persecutor episcopi sit infamis, & traditur exilio, non tamen præcipit illum Curiæ tradi. Et vide l. 60 tit. 6. part. 1. vbi ponit istū casū inter eos, quibus clericus traditur Curię sæculari:

lari:& videtur lex illa ex pluribus casibus disiunctiue positis in d c. Si quis sacerdotum, solum ad duos casus pœnã illam reducere. Primò *quando el clerigo desbonestasse à su Obispo, y no le quisiesse obedecer.* Secũdò *si le acchasse enqualquier manera para le matar* Et illa l. nihil dicit de incorrigibilitate, b [b] quasi velit, in illis duobus casibus seruare dispositioné illius in ca. Si quis sacerdotum, quæ quidem interpretatio legalis videtur in Hispania seruanda, quum sicut doctorum expositionibus, ac consuetudine temperatur rigor antiquorum canonum, multo melius videtur hoc faciendum ex lege principis magna deliberatione promulgata: & tunc posset merito dubitari qua pœna esset clericus puniendus, qui propter tale facinus traderetur Curiæ sæculari.

ANNOTATIO.

VIde multa quæ circa huius capitis argumentum scripsit Hiero.Gig.in tract.de crimine læsæ Maiest. libr.2. Rub.quo modo, & per quæ &c.quæst.22.

A *De incorrigibili intelligitur.* Adde Silu.in Summ in verbo, degradatio, & opinionem istam communem esse fatentur August. Arim.ad Ang in tract malefi.in verb.*& c.apud*.nu. 42.Iul Clar lib.5 recep.sent †.fi.q.35 vers.Hic infertur.

B *De incorrigibilitate.* Nota quod dicta Regia Partitarum lex intelligenda est secundum ius canonicum, & receptam, & communem traditionem, nempe, vt sit necessaria incorrigibilitas.

LAESAE MAIESTATIS REI. Cap. CXX.

1 *Episcopus, presbyter, uel diaconus, qui læsæ maiestatis crimẽ commiserit qualiter puniatur, breuiter, & dilucide per totum caput explicatur.*

EPiscopus, †presbyter, aut diaconus qui & domini sui rem peruerse, & dolose tractauerit, & in mortem ipsius aliquo machinamento insidiatur, dét degradari. ita dicit tex. in c.Si quis laicus. 22 q.5. quẽ tex. dicit not. in c. At si clerici in prin.in fin. verbis de iud.ad hoc quod presbyter, vel alius clericus vel episcopus degradatur, pro conspiratione facta contra principem, seu dominum terræ, & allegat Doct. in capit. Petitio.de iureiurand. & dicit posse hoc

hoc intelligi de actuali degradatione propter immanitaté criminis,arg l.Quisquis.C.ad l.Iul.maiest.Barb autem in d. ca.At si clerici,in princ.in fin.verbis,scribit,quod vidit istú casum de facto,& consuluit contra doctrinam Abb & ꝙ d. ca.Si quis est palea,& intelligitur de degradatione verbali, & quod non habet locũ in clerico, quia nõ potest dici reus maiestatis laici,[a]quia non est subditus laici: & refert Card. in c.Vergentis, de hæreticis, & vt aliquis dicatur reus læsæ maiestatis,oportet vt sit subditus,[b]per ea quæ ipse allegat. Et reperies illud consilium suum in 3.vol.in cons.21.A Ioue principium.Et vide Arnal.Alber.in c.Quoniam,de hæret.in 6.in q.11.vers. Septimo fallit,vbi postquam ꝑ quinque fere col tract.de isto articulo,dicit concludendum,clericum non teneri crimine læsæ Maiestatis temporalis. Dicit tñ(saluo meliori iudicio) & sacrosanctæ sedis Apostolicæ authoritate, ꝙ clericus siue Episcopus tale crimé grauissimum committens,erit degradandus, & beneficijs spoliandus,& consequenter Curię sæculari tradẽdus,& remittit se ad ea quæ latius dicit in eod.c.in 15.q.vlt.in 2.col.d.q.vers. hinc sumpta. mouet quæstionem. An clericus, vel Episcopus rebellans contra Regem cõmittat crimen læsæ Maiestatis,& concludit etiam ꝙ non, & respondet ad c.Si quis laicus,(præsupposito quod ille tex. esset decretum autenticũ, quod non est)quod ille tex.procedit quando episcopus vel clericus præstitit iuramentum fidelitatis,vel homagiũ domino temporali,& tandem in col.6.versi. Quid ergo,dicit, quod licet clericus vel episcopus committat crimen læsæ Maiestatis,per hoc non remanebit impunitus, imo si est rebellis Regi seu domino, degradatus & spoliatus beneficijs, vel episcopatu,traditur Curiæ sæculari propter immanitatem criminis,allegat d.ca Si quis laicus & Roma.hoc consulentem per illud consi.366.Quæritur,qua pœna, & in singula.701. Dicam tibi dubia. Sed aduerte, quod Roman.in dictis locis nihil dicit de traditione Curiæ sæculari, sed vtitur verbo illius text.scilicet degradetur. Vnde miror quod allegauerit pro sua opinione Rom.nisi senserit hoc voluisse Rom.dum dicit, degradetur, sed hoc non est verum: nam non vbicunque in iure dicitur degradetur, intelligitur, & tradatur Curiæ sæculari. Postea vero valde dubitat,ꝙ verbum degradetur,in dict.cap.positum, capiatur proprie pro

c actuali degradatione, sed pro verbali, c& relinquit cogitandum. Et vide Matth. de Afflict. super 1. lib. constitutionum vtriusq; Siciliæ, fol. 114 in rub. vbi clericus in maleficijs debeat conueniri, vbi disputat q̃. Vtrum clericus beneficiatus cómittens crimen rebellionis contra Regē, possit priuari suis beneficijs per episcopum suũ, & tandem cócludit quod ex circunstantijs concurrentibus in rebellione tali, poterit episcopus arbitrari, & sententiãdo declarare clericũ in hoc delinquentem priuandum esse suis beneficijs ecclesiasticis, dum tamen procedatur seruato ordine iuris. Tu autem vltra prædictos Doctores aduerte, quod in Synodo Toletana 16. à sexaginta & vno episcopis celebrata, Anno dñi 693. sub Rege *Flauio Egica, Sisbertus* Toletanę sedis Episcopus, loco & honore priuatus fuit, eo quod prædictum Regē non tantum priuare regno, sed & cum alijs complicibus interimere diffiniuit, atque genti eius vel patriæ inferre conturbium: & excidium cogitauit, vt patet in dicta Synodo, in c. de Sisberto episcopo, in quo pęna d. Episcopo propter prędictas causas imposita per hæc verba describitur. *Ipse uero Sisbertus pro sui iuramenti transgreßione, facinorisque tãti machinatione, secundũ antiquorũ Canonũ institutionē, qua pręcipitur, ut quisquis inuentus fuerit talia fecisse, & uiuente Principe in alium attendisse pro futura regni spe, a conuentu Catholicorum excõmunicationis sententia repellatur, honore simul & loco depulsus, omnibusque rebus exutus, quibusque in potestatē prædicti principis redactis, perpetui exilij ergastulo maneant relegati.* Ita nēpe vt sm̃ eorundem antiquorũ Canonũ decreta, in finem vitæ suæ tantum communionem accipiat, excepto si Regia eum pietas ante absoluēdum crediderit. Simili quoque & cæteris qui de religiosis cuiuslibet sit ordinis aut honoris deinceps contra principē talia egisse vel diffinisse reperti exiterint censura multandi sunt. Ex cuius nempe Synodi dispositione aperte colligitur, qua pęna sit clericus puniendus qui contra Regē machinatus fuerit: cum illius Synodi patres pęnam illi episcopo per eos inflictam ad alios clericos similia perpetrantes in futurum extendi sanxerunt, in qua visi sunt non nouã pœnam statuisse, sed antiquos Canones fuisse imitatos, qui tamen Canones nullibi referuntur Et mirandũ est, quod nullus Doctorum quos ipse in hac materia hucusque legerim de prædicta Synodo faciat

ciat mentionem: nisi eos excusare velimus ea ratione, quod illa 16. Synodus Toletana non omnibus familiaris est, vt patet ex eo quod in omnibus impressionibus Conciliorum hucusque factis solum tredecim concilia Toletana impressa leguntur: quamuis Gratianus aliqua ex dicta Synodo in suo opere Decretorum intexere visus est.

ANNOTATIO.

A *Reus Maiestatis laici.* Adde latissime Hieron. Gigan. in tractat. de crimine læsæ Maiestatis lib. 1. quæst. 63. per totam, fol. 111. vbi latissime examinat, an clericus coniurationem faciens contra Principem, crimen læsæ Maiest. committat, quem vide.

B *Vt sit subditus.* Adde gl. in Cle. pastoralis, in glos. magna, vers. Nota, de re iud. Bal. cons. 139. vol. 1. & in l. si omnes, § si vero. C de Episc & cler. & in l. data opera, col... C. quia accusar. non pos. Io. de Imo. in d. Clem. Pastoralis, col. 2. Hypp. in l. de minore, in princ. col. 2. ff. de quæst. Caro Rui consi 23. colum. 2. num. 6. volum. 1. Barbat. consil. 70. colum. 3. vol. 4. Cepol. consil. 17. colum. 5. Nicol. Boer. in tractat. de Sedi. §. Præsuppone etiam, num. 2. Ioan. Ign. in l. necessarios, §. non alias, nu. 417. ff. ad Sillanian Gramm. voto 10. nu. 32. Marti. Laud. in tract. de crimi. læsæ Maiestat. quæst 22. Hieron Gigan. eodem tract. lib. 1. quæst. 68. num. 5. Bossi. in tract. delictorum, de crimine læsæ Maiest. nume. 86. & vide Iul. Clar. lib. 5. recep. senten. §. læsæ Maiesta. vers. hinc infertur, & eo. lib. §. fi. q. 36. versi. quæro nunquid. Vbi dicit, qood licet clericus proprie non dicatur committere crimen læsæ Maiestatis, tamen plures sæculares Principes seruant contrariũ, quia cum in grauissimo crimine agatur de ipsorum vita, & statu, nõ solent clericos ad ecclesiasticos iudices remittere, Sed ipsi per suos iudices examinari faciunt, & torqueri, & quãque etiam suspendi. testaturq; quod in ciuitate Florẽtiæ fuit propter crimen hoc suspensus q dã Archiepiscop. Guill. etiam Bened. in cap. Rainutius. in verbo. *Et Vxorem nomine Adela.* 2. decis. numer. 160. & sequenti scribit, quod Franciæ Curia pro criminibus læsæ Maiestatis, falsæ monetæ, fractionis saluæ guardiæ Regiæ, bãnit clericos de regno, quoties delinquendo Rempublicam grauissime offendunt. Sed nimis periculosa hæc sunt, & merito a Christianis Principi-

Clericus an dicatur committere crimẽ læsæ Maiestatis.

bus cauenda, quibus nõ licet sacra clericorũ priuilegia violare, q̃ ẽt in his atrocissimis criminibus retinent, vt ab ipsis puniri nõ possint, ideoq; tenent eos suis cõpetẽtibus iudicibus remittere, circa quod videas Bald. in §. si clericus, de pace tenen. & eius viola. & nostrum doctissimum Greg. in l. 57. in gl. *Que la dio*. tit. 6. par. 1. in vers. *An autem princeps*.

C *Sed pro verbali*. Adde quod opinionem illam communem esse fatetur. Cur. iunior, cons. 159. nu. 1. quem refert Villalobos, in comm. opinion. litera.. nu. 99. Et licet Abb in c at si clerici. in princ. in vltim. verb. tenuerit, clericum qui commiserit crimen læsæ Maiestatis post degradationem seculari Curiæ tradendum esse, tñ communis opinio est in cõtrarium, teste Bossio, in tracta delictorum, tit. de foro compet. nu. 137. & tit. de crimine læsæ Maiest. nu. 86. Iul. Clar lib. 5. recep. sent. §. fi. q. 36. vers. quæro nunquid.

SEQUE DE SUIS CRIMINIBUS GLORIANTES. Caput CXXI.

1 *Clericus crimen hoc perpetrans, qualiter puniatur*.

QVoniam secundum Isidorum lib. 2. de summo bono. c. 39. Ad cõparationem mali fit deterius, qñ non solũ flagitia cõmittunt, sed ẽt de ipsis flagitijs vanitate laudis pditi extollunt. Quid enim peius est, q̃ in flagitijs miseros gaudere, de quibus iam debent copiosius deplorare? ideo† merito clericus qui de suo crimine gloriatur, suspẽ
1 di debet ab officio & beneficio, [a] ita disponit text. in c. Quã
a sit, de exces. prælat. Et licet Abb. ibi discedat à summario illius text. in quo Io. And. post gl. ibi videtur ponderare scandalum quod fuit ortum propter gloriationem illius clerici, & dicat sequendo Inn quod ibi ille clericus fuit punitus tãquam maledicus, detractor, & leuis. & quod quodlibet illorum sufficeret ad imponendam illam pœnam. Ego tñ semp crederem considerandam esse qualitatem à iudicibus illius delicti de quo gloriatur, locum vbi, & personas corã quibus gloriatus est. Et an ex illa gloriatione resultet præiudicium alterius honori vel famę, vt sic secũdũ hoc mitius vel acrius puniatur. Quis enim dubitat longe aliter puniendum esse clericum, qui furtum se fecisse gloriatur, quam qui adulterium vel incestum, & qui adulteriũ simpliciter fecisse se iactat,

ctat, quam q illud cum persona certa quam nominat commisisse dicit,qui publicè,quam qui occulte,qui iocose & inter amicos:quam qui in rebus serijs & inter extraneos?Praeterea in similibus delictis clericorũ, mea sententia iudices aduertere debẽt,vt non solum tales clerici pœnas iactantię sustineant, sed ẽt illorũ famæ quibus detractum est cõsulãtur.Et ex hac sumpta occasione posset quæri.An clerico glorianti se adulterium commisisse cum certa muliere, vel qd aliud perpetrasse,ex quo iniuria alteri personę irrogaretur, posset ad petitionem seu querelam illius imponi pęna(cum aliter verum esse non constet) vt coram eisdem personis, vel alijs dicat illud a se dictum falsum esse, & nunquam accidisse. Quæ quæstio decisa videtur per ea quæ supra notauimus in verbo,Maledici.

ANNOTATIO.

A *B officio & beneficio.* Adde Iac.Menoch.de arbi.iudi.q. lib.2.centu 4 casu 332.nu.1. A

HABITA INFORMATIONE SVMMARIA. Cap. CXXII.

1 *Capi nemo potest sine causa cognitione.*
2 *Iudex,qui innocentem clericum capi fecit,puniendus est.*
3 *Traduntur multa,quæ à iudicibus,in summarijs informationibus præ oculis sunt habenda.*

CLericorum †capturam iustum est vt præcedat informatio summaria delictorũ, cũ in alijs delinquẽtibus id ipsum ẽt requiratur.[a] Ad capturã enim psonæ maxime in criminalibus non põt procedi sine causæ cognitione,vt notat Io.And.in ca.Si clericus,de sent. excomm.in 6. Et sequitur Ant.& moderni,in c.primo,de iud.& notat Areti ibi,in col 7.vers Ista conclusio.Nec ob informationes leues capiendi sunt seu incarcerandi clerici cũ sola relaxatione a carcere nequeant per iudices restitui ad suæ famæ integritatẽ.Quia vt plurimũ homines in captura facta magis capti culpam,q̃ iudicis leuitatem adesse considerant; in liberatione vero non innocentiam rei,sed iudicis in inquirẽdo desidiam aut in admissione precum, seu munerum facilitatem interuenisse sæpius audent proclamare. 1 a

Quo fit, vt apud plures idem fere operari solet quod qs pro crimine aliquo incarceretur, seu dãneť, præcipue cum præter id ꝙ ex iniusta captura non leuis clerico irrogeť iniuria (q̃ tanto est grauior iudicanda, quanto captus maiori erat insignitus honore, crimenq; sibi impositũ grauius) ipse clericalis status non parum offenditur: qui quidẽ ordo sanctissimus sicut ab omni crimine vero expiandus est, sic nullius falsi impositione maculandus. Non præterea sic facile solẽt effugere clerici, ac eludere iudices, vt contra eos leuiter ad capturã procedere sit necesse. Cũ ob admissa facinora, mẽbrorũ nunquã, vitæ vero rarissime periculũ timeant.
2 †Iudex vero qui temere capi fecit innocẽte clericum, preter id quod puniri debet, vt voluit Bald. in l. 1. C. de his qui latro. diuinam non effugiet vltionem, nisi capto sic iniuste satisfecerit, quia innocenti subdito (quem paterno amore tractare debuerat) potestate Dei q̃ in subditorũ suscepit cõmodum, honoris ac rerum iacturam intulit leuitate quadã,
3 aut ferali motus animo. In hac†igitur informatione sũmaria recipienda delictorum, non parum inuigilet prudẽs ac correctionis amator Iudex. Ea enim ẽst fere semp totius causæ fundamentum, neque fiducia quadam ignaua, testiũ examinationẽ cuiuis tabellioni cõmittat, nã magna exinde succedũt incommoda. Sępius enim testes tabellionis solius vultum parum reueriti, inquisiti siue accusati odio, pro veris dubia firmare audent, aut eundem excusare volẽtes quę dicunt fucare cõtendunt, ac sæpius reticent veritatẽ. Accidit insuper aliqñ, quod cum ignorantia tabellionis, aut versutia male interrogãtur, plura quæ rem ipsam principalius concernebant occultantur. Expedit præterea plurimum diligentem per ipsum iudicem fieri examinationem, qa post summariam informationem testium captura rei sequatur, statim præcipua cura est capti, ac suorum fautorum inquirere qui fuerunt summariæ informationis testes, ipsosque inuentos terrere minis, aut blandicijs allicere, vt quæ dixerint declarent seu restringant in ipsius capti fauorem: quod ipsi testes facilius concedunt & faciunt si leniter vident ꝙ examinati fuerint a iudice vel tabellione. Et quia cõtingit aliquoties vt iterum examinati testes in plenario iudicio affirmare audeant, quæ scripta sunt non dixisse, (quod etsi non plenam pariat capti liberationem, non est dubiũ quin

Iudicis

Iudicis conturbet animum, ac tabellionis quodãmodo lædat opinionem,) solẽt prudẽtes Iudices in criminibus grauibus, & q̃ non leuis momẽti personas cõcernũt, adhibere se cũ aliquem honestum ac prouidum virum, quo ẽt præsente testes examinẽtur. Ob vnũ preterea inter alia hortor Iudices oẽs, vt non leuiter testes examinent in summario isto iudicio, sed omnia plene sciscitentur ab eis, & scribi faciant per notarium: quia cum in summaria hac examinatione testes maiori gaudeant libertate, facilius ac liberius ea q̃ norint explanant, quam postquam licuit fautorib. rei illos alloqui, terrere, seu corrumpere. Quod autem non sit citanda pars, dum huius informationis testes examinandi sunt, nemo Iudicum ignorat: & si ad id desideratur authoritas Doctoris, notat Bal. in l. Mouentes, de delato. lib. 10. in fine.

ANNOTATIO.

A Clericorũ incarceratio mature consilio precipiẽda ẽ, & que desideretur ut iuste fieri possit.

A REquiratur. Est equidem clericorum incarceratio, maturo consilio facienda, q̃ in atrocibus criminibus, aliq̃ honoris iacturã parit, vnde Demosthenes in Epistola secunda de suo reditu se excusat, ꝙ iudiciũ Atheniensiũ effugisset, his verbis. *Iam ob discessum meũ irasci mihi nõ potestis, neque ideo a lij quod de vobis desperarẽ aut vspiã aliũ despicerem, sed primũ carceris ignominiã, animo ferebam grauiter.* Et ideo consideratione dignissimũ est, non esse presbyteros in carcerem coijciẽdos, nisi aduersus reos duo, vel tres testes dixerint testimoniũ, q̃a nec accusatio contra illos recipienda est, nisi sub duobus aut trib. testib. vt Apost. inquit. 1. ad Timot. & inibi D. Th. c. accus. 2. q. 7. ꝙ male seruant iudices Ecclesiastici, Apostolicas traditiones, & sacra Canonica iura in presbyterorum opprobrium violantes. Non tñ diffiteor, quod sępenumero perpensa qualitate criminis, & delinquẽtis, & attentis alijs circunstantijs, plurimũ circa capturam presbyterorum deferendũ est iudicis arbitrio, & circa materiam huius c. vide Bal. in l. quod euitandi, ad finem C. de condi. ob turp. cau. Sali. in l. nullus. C. de exhib. reis. Doctores in c. si clericos, de sent. excomm. lib. 6. Fel. in c. cum non ab homine, col. 2. de iudi. & in c. accedens, 2. §. quoniam frequenter. verb. *Tu nota*. col. pe. vt lite non contest. Ang. Aret. in tracta. malefic. in verbo, *fama publica*. col. 2. Mar. Socin. in tract. de citatione, in 2. artic. princ. quęst 24. Petr. Foller. in

pract.crim.in par. *Capiat informationem*. f. 14. Boss. in tractat. delicto. de capt. reor. nu. 2. & tit. de indi. ante tortur. nu. 180. Ant. Gom. lib. 3. resolut. c. 9. col. 2. & Franc. Mar. decis. 946. & 912. Boer. decis. 215. n. 34. vbi refert quatuor, quæ ad capturam reorum necessaria sunt. Hinc est, quod si quis capiatur non præcedente informatione, debet dimitti è carcerib sine aliqua impensa, tenet Bal in l. si pacto quo pœnam, C. de pactis, vbi Ias. Angel. Are d. col. 2. & est tex optimus in l. vlt. §. nullo tempore, ff de lib. homi. exhiben. His etiam proximũ est, quod iniuste incarceratus non potest pro alio delicto retineri. Bar. in suis. q. q. 6. tradit idem Barto. & Doctores, in l. sed eximendi, §. 1. ff si quis eum qui, sequuntur alij multi effectus ex iniusta incarceratione, quos tradit Hippol. in l. 1. col. 6. ff. de quæst.

In causis fidei maior ad capturam criminis obiecti informatio quam in alijs criminib. desideratur.

In causis vero fidei, quia de grauissimo damno agitur, maior criminis obiecti informatio, quam in alijs criminib. desideratur, ideo moribus receptum est, quod quando ex testiũ depositionib constat delatos esse tanti criminis reos, fiscalis sancti Officij ab Inquisitorib. petit, ꝙ rei capiantur, qui peritorum habito consilio, quid in hac re faciendum sit deliberant: & si plusquam semiplena probatio ex actis processus appareat, eos comprehendi iubent. tradit Siman. in Enchir. tit. 25. nu. 1. & 2. & in Catho insti. tit. 24 nu. 12. Ioan. Rojas in tract. de hær. par. 2. assert. 1. nu 12. Qui procedendi modus præscriptus est Inquisitorib. Hispaniæ Madri. instructione anno 1561. c. 3. his verbis latinitati donatis. *Inquisitores uisa informatione, simul si præsentes fuerint, deliberent de captura, quæ magis iusta uideretur, si fieret cum consilio consultorum eius inquisitionis, si commodè fieri posset, & uideretur Inquisitoribus conuẽnie̅s, & necessarium, & quòd decretum fuerit, in actis referatur. Et quamuis optimo iure soli Inquisitores personalem capturam decernere poßint, securius tamen uidetur, ut peritorum consilium interueniat: nam cum ex ea non modicè fama lædatur, non nisi grauißimo consilio, & summa deliberatione ad eam deueniendum est.*

Quod si reus delatus insignis fuerit authoritatis, uidelicet nobilis literis conspicuus, vel religione condecoratus, etiamsi sufficiens præcesserit informatio, non est ad capturam deueniendum, nisi supremus S. Inquisitionis Senatus prius consulatur, quæ forma præscripta est Inquisitoribus Hispa-

Hispaniæ Madr.instructione anno 1561.c.5.in hęc verba.*Si Inquisitores de captura consenserint,iubeantque eam fieri,sicut decreuerunt,quòd si negotium fuerit magni momenti, propter personas insignes, vel ob alias causas, prius quam suum decretum executioni mandent,Senatum consulant: vbi uero suffragia non fuerint conformia,res ad Senatum remittatur, vt hic prouideat quod fieri conuenit.*

Qui quidē præscriptus ordo,minime seruari debet,quando verisimiliter fuga rei timeretur, & periculū esset in mora,& quamuis hoc manifestissimum sit,vt nulla probatione indigeat,vide tamen Reper.Inquisitor. in verbo. *Carcer.* & in §.*Viso de carcere.* & seq.Zanc.in tract.de hær.c.19.num.1. Siman.de insti.Catho.titu 16.Io.Rojas,in tract. de hæret.2. par.asser.1.Fran.Pegn.ad direct.Inquisi.lib.3.Scho.17. Loc. in verbo, Carcere,qui de hoc argumento latius differunt.

Eos citari personaliter. Cap. CXXIIII.

1 *Clericus pro leui crimine, in carcerem detrudendus non est, sed personaliter citandus.*

2 *In citatione causa a iudicibus est exprimenda.*

3 *Citatio personalis,in quibus casibus fieri possit.*

CVm † enim non passim, nec pro quocunque leui crimine deceat clericum in carcerem trudi, tum propter sui ordinis dignitatem, tū etiam, quia in eis nō sic facile fuga timeri solet,ideo honestius est (dum aliud nō suadet criminum grauitas)personaliter citari eos,[a] cū hoc in criminalib iura permittant,vt in c.1,de iud. in 6.qua quidem citatione personali prudentes vti solent, & possunt Iudices ecclesiastici quoties expensas, ac itineris laborem ac moram in tribunalis loco faciendam, in pœnam delicti clericis intendunt inferre. Sunt enim aliqua flagitia quæ satis tali pœna purgantur:& quia Io And & Philip. placet, in d. c.1.citationem personalem non valere, non expressa causa, siue ordinarius sit Iudex,siue delegatus.Cauti†debent esse iudices,vt cām in citatione describāt,[b]ne citatis pbeāt iustā cām appellandi, q̄ crederē sufficere gnaliter exprimere, videlicet compareas super quadam criminali cā de qua inculparis responsurus, absq; eo ꝙ delictum in citatione narretur.†Aduerte tamen ꝙ Inn.in d c.1. quem sequit̄ Philip. ibi.voluit,quod in illis tantum casibus in quib.non admitti- 1 2 a 2 b 3

tur

tur procurator, possit quis compelli ad comparendum personaliter, & non indistinctè in omni culpa criminali: ex quo videtur nimis restringere facultatem citandi personaliter clericos, quia secundum istam doctrinam, raro, aut nunquã expediet aut licebit talem citationem facere: quia si tale crimen est in quo iura non admittunt procuratorẽ, cum illud pro graui reputetur, tunc magis expediet capere quam citare clericum. Cum vero procurator admittitur, tunc non licet facere citationem personalem, & sic erit superuacaneũ consilium personaliter citandi. Sed licet prædictorum Doctorum sententia sit vera, videlicet ꝙ in causa qua quis põt per procuratorem litigare non cogatur ad comparendũ personaliter: Crederem tamen, ꝙ liceat Iudici ecclesiastico saltem ex officio procedenti, in quacunque causa criminali cũ prætendit clerici correctionem, cogere eum ad personaliter comparendum, vt illi aut verbalem correctionẽ faciat, aut aliam salubrem pœnitentiam imponat, iuxta qualitatem excessus: neque ex hoc grauamen aliquod sibi inferri prætendere possit, licet causa esset talis, in qua ipse per ꝓcuratorẽ posset litigare. Non.n hisce iuris subtilitatibus arbitror esse subtrahendam superiorib. clericorum potestatem, euocandi eos ad personalem correctionem eis inferendam, quoties hoc arbitrati fuerint expedire.

A *Iudices ecclesiastici laicis praecipere possunt, ut personaliter coram illis compareant in his criminib. in quib. iurisdictionem contra illos habent.*

ANNOTATIO.

P*Ersonaliter citari eos.* Adde, ꝙ non solum ecclesiasticis iudicib. clericos citare personaliter permissum est, prout ĩ hoc capite author differit, verum & laicos, quib. præcipere possunt, ut coram ipsis personaliter compareant, in his sane criminib. quib. iurisdictionem habent, ut probaui in annotatio ad istum D Præsulem in reg. & fallen. reg. 397. ver. sed nouum dubium. ibi vide, nõ enim hic repeto, ne actũ agã.

Hoc de clericis, & laicis: Episcopi uero ob eorum dignitatem quæ maxima est in Dei Ecclesia, cõpellendi nõ sunt, vt personaliter compareant, nisi ob causam ob quam deponendi sint, vel officio priuandi, etiã si ex officio, aut per Inquisitionem, seu denũciationem, vel accusationem, seu alio quouis modo procedatur. Vt nouissime decretũ est in Cõcilio Triden. Sess. 13. c. 6. de reforma Et dictæ Episcoporum causæ, cum pro criminis obiecti qualitate cõparere debet, coram Pontifice Maximo, ac eius integerrimo iudicio (ꝙ post

Episcopi compellendi nõ sunt, ut personaliter cõpareant.

post omnipotentis Dei primas obtinet) terminandæ sunt, vt in d. sess. 13 c. 8. de refor. & in eodem Concil. sess. 24. c. 5. de reforma. minores vero Episcoporũ causæ in Concilio Prouinciali tantum terminandæ sunt, vt ibi est diffinitum.

Et causam in citatione describant. In citatione vero, quę fit in causis fidei nulla causa exprimenda est, sed sufficit, quod generaliter reo præcipiatur, ut sese sistat coram Inquisitoribus, quia volunt, ab eo quædam scire, ita scribit Siman. de insti. Catho. tit. 44. nu. 12. B

Citatio personalis, q̃ fit in causis fidei, cãa expressionẽ non requirit.

Capi. Cap. CXXIIII.

1 *Clericus propter crimina capi potest, & in vinculis detineri, etiam si de crimine ciuiliter agatur.*

2 *Clericorum captura non nisi fidelib. ministris cõmittẽda est.*

3 *Clericus sine sui superioris mandato an per laicũ capi possit.*

4 *Clericus coniugatus quamuis cum Vnica, & Virgine, qui tamen tonsuram & uestes Clericales non detulerit, potest per sæcularem iudicem capi.*

5 *Episcopus potestati sæculari clericum in ipso crimine inuentum, capiendi licentiam generalem concedere potest.*

Clericos † propter delicta posse capi, [a] & in vinculis 1
detineri, etiamsi de crimine agatur ciuiliter, probãt a
aperte in c. Dilectis, de appellat. & ibi notant Abb. &
Philip. Francus, & Dec. in 1. notab. † Quoties vero clerico- 2
rum flagitia talia sunt, vt carcere digna iudicentur, curare debent omni solicitudine Iudices, vt talib. ministris capturam eorum committant, qui secrete ac diligenter circa illã intendant, eamve pecunijs non redimant, aut dissimulent: longe enim magis officit delictorum correctioni in clericorum errare captura quam laicorum: nam prętter id quod sine ea crimina (vt expedit) puniri non possunt, temporibus istis infœlicibus, si ordinariorum manus effugere valet clericus flagitiosus, & ad sedem ipsam Romanam accedere, facilem obtinet contra omnes Iudices inhibitionem, qua nõ modo aliquoties criminis impunitatẽ consequitur, sed summam suscipit audaciam coram Iudice (qui dudum illũ capi pręceperat) deambulandi non minori frontis tranquillitate, quam cęteri bonis morib. imbuti solent incedere. Habeant insupes prælati omnes ac eorum Vicarij ad capturas

prædictas

prædictas faciendas, fidelem ac prudentem ministrum, cũ competenti familia, cui semper necessaria tribuantur, ne egestate coactus, pecunijs facile corrumpatur. Qui sane & si laicus sit clericos poterit capere suorum prælatorum iussu, sine metu excõicationis, vt in c. vt famæ, de sent. excomm.

3 An † aũt per laicum possit capi clericus sine sui superioris mandato? dicendũ est, ꝙ vt obuietur delicto cõmittendo ꝑ

b eum, non est dubium,[b] vt Abb. tenet in c. cum non ab homine, de iudic & sequitur Decius ibi, col. 3. versi. Secundus casus Et Aret. ibi, col. 3. referendo eundem Abb. in c. Si vero, de sent. excomm post Inno ibi. Post delictum autem commissum, vult idem Abb ꝙ si est timor fugæ, possit clericus

c per laicum capi,[c] Andr. Sicu. & Aret. ibi, col. 3. tenent contra Abb. quos refert ibi Dec, col 3. & 4. quorum opinionem veriorem asserit in puncto iuris, licet ipse respõdeat ad fundamenta adducta per ipsos contra Abb. Vide bonam decisionem parlamenti Delphinalis. nu. 73. incip. Iudex sæcularis, ubi deciditur, quod iudex sæcularis potest capere, vel

d capi facere clericum in flagranti crimine,[d] & incarcerare absque metu excommunicationis, si ibi non est iudex ecclesiasticus qui eum capiat, vel capi faciat dummodo remittat

e eum statim.[e] Si † tamen clericus est coniugatus, quamuis

4 cum unica & virgine, & non est in habitu, & tonsura cleri-

5 cali, potest capi per iudicem sæcularem, etiam in præsentia ecclesiastici, nec tenetur remittere, nisi cognito an debeat gaudere priuilegio, vel non, ut ibi. Nota † etiam in proposito, ꝙ episcopus potest concedere licentiam generalem Potestati sæculari, capiendi clericũ inuentum in ipso crimine, non vt capiat diffamatũ de crimine, & non deprehensum in eo secundum Aret. vbi supra, in col. 3. versi. Nunc quæritur, post Ancha. in reg. Ea quæ, in 21. q. de reg. iur. in 6. licet aliud senserit Anto.

Epi et alij superiores, vel inferiores qui ĩ clericos iurisdictionẽ criminalẽ habẽt, propria authoritate clericos capere possunt.

ANNOTATIO.

A Posse capi. Adde quod ad hanc capturam faciendam necessaria non est brachij sæcularis imploratio, liberũ quidem & permissum est Episcopis, alijsque ecclesiasticis iudicibus, qui ad hoc iurisdictionem habent, clericos pro pria authoritate capere, et si in eo loco temporalem iurisdictionẽ non habuerint, nisi qñ eorum potestas non sufficeret ad capiendum

piendum clericum contumacem & rebellem. tex egregius, in c. cum Episcopus. de offic. ordi lib. 6. & opinionem istam communem esse fatetur D. Episcopus Couar. in pract qône c. 10. nu. 2. versi Quarto non est. Quod in his Hispaniarum regnis est receptissimum.

At impius ille Mod. Paris. qui nullum lapidem non mouet, vt ecclesiasticæ iurisdictioni & potestati, omni sumpta occasione temere aduersetur, in consuet. Paris. titu. 1. §. 41. nu. 66. scribit minimè licere Episcopis, alijsve Prælatis clericum etiam in Ecclesia delinquentem, propria authoritate capere, sed capturā hanc, sæcularis iudicis ptāte faciendam esse, tex. quam authoritatē inquit in d c. cum Episcopus nullam habeant nisi in locis in quibus Summus Præsul tpalem habet iurisdictionem. idem sequitur Iacob. de Bellou. in repet. c. Roman. § contrahentes. nu. 92. de fo. comp. lib. 6. sed opinio hæc non solum impia, sed falsissima est, & ideo merito ab ea recedit D. Episcopus Couar. d. c 10. nu. 11. *Contra impium quendā Modernū Parisiensem.*

Illud etiam inter Doctores controuersum est, vtrum ecclesiastici iudices in criminibus mixti fori possint propria authoritate laicos capere, & in proprium carcerem mittere ꝙ eleganter disputat, & resoluit D. Couar. d. c. 10. Ferdinā. Mencha. lib. 3. de testa. §. 22. n. 17. tradidi ipse in anno. meis ad istum Do. Episcopum. in reg. & fallen. reg. 397. Iul. Clar. lib. 5. recep. sent. § fi q 37. ver. vnum tamen volo, quo loco fatetur communem esse sententiam, Episcopos, cæterosq; iudices ecclesiasticos, non habere huiusmodi potestatem, dicit ita seruari in Mediolanensi dominio. & communis hæc sententia Regijs legibus in his Hispaniarum Regnis fulcita est, ut dictis annotationibus probaui, uide tamen quæ scribo infra c. 149. dictis vero annotationib. defendi posse ecclesiasticos iudices, dictis criminibus contra laicos, vti ꝑsonali citatione, vt condignis pœnis puniantur. & forensis praxis hoc iam recepit. *Iudex Ecclesiasticus vtrū i criminibus mixti fori possit laicos ꝓpria authoritate capere, & i carcerē mittere.*

Non est dubium. Adde Innoc. in c. Si verò, de sent. excom. qui in ea est sententia, quod si laicus videt clericum in alterius iniuriam præparatum, & non adest Prælatus suus, si clericū ipsū alias cōpescere nō possit, poterit tūc sine excōicationis metu, capere, ligare, & incarcerē mittere, vt iudici suo tradat. Quē sequit Luc de Pē. in l gnali. C. de Decurio. lib. 10 Franc. Auiles in c. ptor, c. 47. in gl. incip. *Chasado.* Iac. Menoch. B *Laicus qn clericū capere possit.*

Menoc. de arbi. iudi. q. lib. 2. centu. 2. casu. nu. 18. & opinio ista communis & verissima est, licet ab ea recedat leuissima argumentatione Andreas Alcia. in c. cum non ab homine, de iud. num 19.

C *Per laicum.* cap. Adde Aret. in ca. cum non ab homine. de iud qui hanc opinionem communem esse fatetur, licet ipse minime eam approbet. Eandem etiam communem esse testantur Bossi. in tract. delictorum, c. de captura. nu. 38. Alcia. in c. cũ non ab homine, nu. 63. de iud. Iul. Clar. lib. 5. recep. sentent. §. fi. q. 28. versi. si verò. Iacob. Menoch. de arbit. iud. q lib 2 cen. 2. casu 180. nu. 18. circa quam vide Licen. Mexia, in prag. taxæ panis. fol. 83.

D *In flagranti crimine.* Adde Docto. in c. ut famæ de senten. excommun. Archid. in c. Presbyter. 81. Lapp alleg. 219. nu. 4. Luc. de Pen in l. generali. C. de Decur. lib. 10. Bernard. Laur. in tracta. de potestate sæcula. super Eccles. perso. num. 20. tomo 5 tracta diuer. Docto ubi dicit opinionem istam consuetudine esse approbatam, Flori. in l. 4. ff. ad leg. Aquil. Ang. in tract. malefi. in parte, *Quod fama publica.* nume. 65. Bald. in dicta l. si quam per calumniam, C. de Episco. & cleri. Et hoc non solum permittitur Iudici sæculari, verum etiam cuicunque priuato, vt ad iudicem suum ducat, vt no. per Bar. in l. si quis in seruitute, ff. de fu. Bal. in d. l. si qua per calumniam Ang. e. verbo, *Quod fama publica.* dict. num. 65. Auiles in d c. prætor, c. 47. in verbo, *ò Clerigo* nu. 4. & est cõmunis. opi. ut refert Iul. Clar. d. q. 28. uer. si vero loquimur.

Cleric⁹ in flagrãti crimine repertus a seculari Iudice capi pot.

E *Remittat eum statim.* Nota circa hunc locum, ꝙ in hoc casu in quo loquitur author remissio statim facienda est, non spectatis præceptis Iudicis ecclesiastici, vt docte scribit Petrus Auend. de mand. Regum Hispaniæ, 1. par. ca. 22. nu. 2. solent equidem sæculares, Iudices, intra viginti & quatuor horarum spacium, clericos in flagrantibus criminibus repertos, suis ecclesiasticis iudicib remittere. Securius tñ est, ut quam citius possit id faciant, nec. n. cum signo tubæ ignominiose ista clericorum remissio facienda est, alias sæculares Iudices in excommunicationis laqueum inciderẽt. ita Do. in c. si iudex laicus, de sent. excommu. lib. 6. Felin. in c. Ecclesia sanctæ Mariæ. nu. 102. de consti. sequitur Auend in tract. de iniuria nu. 15.

Clericus cum sæculari Iudici remittitur, nõ ignominiosè remittendus est.

Ideoq; iniqua consuetudo ea iudicanda est, q̃ in aliquib. prouin-

prouincijs inuasit, vt clerici ad suos Iudices, cum maxima ipsorum clericorũ ignominia (imo cũ maximo sacerdotalis ordinis dedecore) remittuntur nam plerunq. cum mitra in capite, vel tubis sonantibus remittuntur, quod qñq. seruatum fuisse ĩ ciuitate Perusij refert Ang in l. Iul. circa fi. ff. ad leg. Iul de publica. solent etiam aliquando Iudices laici, eos remittere ligatos cum maxima populi multitudine. Alij vero (ꝙ peius est) faciunt ei radi caput, ne videatur corona clericalis. & eos tanquam laicos impiè suis iudicibus remittũt vt testatur Paris de Puteo in tracta. find. fol. 22. nu 5. Refert que ipse in eod. tractatu, in verbo, Remissio. fol. 391. quod quidam Regens, qui remisit clericum ad Episcopum cum catena in collo, priuatus fuit oficio, quem refert Carau. super ritu magna Curiæ. 235. num. 7. & sequen. In Mediolanẽsi dominio prædictæ remissiones, absque dedecore & ignominia ipsorum clericorum fiunt, vt scribit Iul. Cla. in pract. crimin §. fi. quæst. 36. versi. quæro quomodo, sic in Hispania eas sæpè fieri sum testis. Sed quoties ea remissio fit, a Iudice sæculari clericus ipse remittendus cum custodibus, expensis ipsiusmet clerici, quemadmodum not. Aufr in clemen. 1. de offic. ordi. quæstio. 2. num. 22. idem in Capel. Tholosa decis. 273. Nicol Boer. decis. 303. col penul. D. Episco. Couar. in pract q c. 33. num. 5. Quod si clericus pauper sit, remittendus erit expensis Episcopi, secundum eosdem. Quando vero ea remissio fit a Iudice sæculari, cum causæ processu, minimè ecclesiasticus Iudex ei stare tenetur, est equidem de hoc communis opinio, ut testitur Dec. in c. at si clerici, de iudi Gram. consi. crim. 42. num. 1. Vinius lib. comm opin. in verbo, Iudex laicus. Iul Clar. in pra. quæst. 36. versi. fi. Sunt equidem acta processus, corem incompetenti iudice facta, quæ nullam fidem faciunt.

AB ECCLESIIS, AD QVAS CONFVGERVNT, extrahi. Cap. CXXV.

2 *Sacerdos an ecclesiarum sacrorumque templorum immunitate gaudeat.*

Quod † hoc non liceat ecclesiasticis Iudicibus, inter alia primum persuadere videtur Ilerdensis Concilij capitulum octauum, in hæc verba disponens: *Nullus clerico-*

clericorum seruum aut discipulum suum ad ecclesiā confugientē extrahere audeat, vel flagellare præsumat: ꝗ si fecerit, donec digne pœniteat a loco cui honorem non dedit segregetur. Patet igitur, ꝗ si dñs vel si magister tenetur ecclesiam reuereri, & pro dominica, aut magistrali disciplina non licet illis aliquē de ecclesia extrahere, multo minus licebit Iudici ecclesiastico ad incarcerandum clericos, & imponendam eis pęnam, id efficere, Et hoc credit verius Cardina. in c. Inter alia, de immun. Ecclef. vbi rñdet ad aliqua fundamenta, quæ primo in contrarium adduxit Hoc etiam tenet Rom. in conf. 227. Spectabilis domine. Idem in conf. 234. Aduertendum quia dico, vbi hoc probat ratione triplici: Prima, quia Canones, non distinguunt laicum a clerico. Secundo, quia est maior rō in clerico quam in laico, ne extrahatur, quia Ecclesia est propria domus clerici, iuxta l. pleriq;, de in ius vocan ff Tertia, quia hoc priuilegium est concessum loco ipsius Ecclesiæ, & sic habet locum in quolibet ibi reperto: quod limitat in d. conf. 227. nisi clericus commisisset delictum ex enumeratis in d. c. inter alia Abb. tamen plurib. rōnibus & fundamentis allectus in d. c. Inter alia, in col 4 putat verissimum clericos nō gaudere immunitate Ecclesiæ, si iudex Ecclesiasticus causa disciplinæ, & non odij velit eos arcere ab Ecclesia & punire, & extrahere vt duci faciat ad carcerem. Vide Card. in clem. 1. de pœnit & remis. in q 7. vbi refert Laurē. dicentem, ꝗ opinio Inn volentis clericum posse extrahi ab ecclesia, propter homicidium, & deponi, & in monasterium detrudi, posset procedere, vbi monasterium nō esset nimis arctum, nec esset carcer perpetuus: ex cuius opinione videtur dari quædam media uia, quod clericus possit extrahi ad pęnas citra detrusionem in arctum monasterium, & carcerem perpetum sustinendas. Vide tn̄ Io. de Vischis, in tracta. de immun Eccles. in 2. col. cum duabus seq. vbi refert opin. Abb. de qua supra, & tandem ibi, & in fol. fi. col. 1. tenet cōtra illum, & concludit, in prima & secunda & tertia conclusionibus, quas ibi facit, ꝗ iudex ecclestiasticus non potest extrahere clericum subditum, nec illi pœnam corporalem imponere quo ad forum contentiosum, nec potest etiā causa disciplinæ arcere illum, nec pęna corporis afflictiua contentiosè punire: licet aliud sit in foro pœnitentiali, qn̄ delictū est publicum, dum tn̄ non extrahat de ecclesia. & ista vr̄

verior,

verior,& communior opin Abb tandem vbi supra, reliquit consuetudini,quæ in hoc multum debet attendi, secndũ eũm. Quæ quidem iam uidetur recepisse,vt clerici a suis iu dicibus extrahantur ab ecclesijs, [a] Quod nempe etsi nullibi hucusque legerim,hoc limitandum censerem, nisi in casibus vbi clericus post degradationem tradẽdus esset Curiæ sçculari:tunc enim aut non extrahendum eum crederem, aut si extrahatur,post degradationem & verbalem in sententia traditionem Curiæ sæculari,ad ecclesiam reducendum esse iudicarem æquissimum,vbi tamdiu solum immunitate gaudebit,quamdiu in ecclesia fuerit moratus, sicut & alijs contingit facinorosis laicis. a

ANNOTATIO.

A *B ecclesijs*. Adde quod idem fatetur D. Couar. lib. 20 variar. resolut. c. 20. nu. 16. Remig de Goni. in tractat de immu. Eccles. fall. 2 t. fol. 16 v. Iul. Clar. lib. 5. recep. sent §. fi q. 30. versi. ulterius quæro. Mart. Nauarr. in Manuali, c 25 nu. 22. quo loco dictam consuetudinem limitat,quo ad iudicem ecclesiasticum:non quo ad sæcularem, quem dicit non posse ab Ecclesia extrahere ob delictum, clericum in minoribus constitutum, licet post Concil. Trident. sess. 23. c. 6. in eum habeat iurisdictionem,non sane is debet esse deterioris conditionis quam alius laicus. 1

INCARCERATI. Cap. CXXVI.

1 *Clericorum incarceratio non passim nec leuiter faciẽda est*
2 *Carcer immundus,aut cũm sæcularibus personis,clericis cõstituendus non est.*
3 *Carcer tormentum est.*
4 *Clericus afflictiuo corporis carcere detinendus non est, nisi talis præcedat informatio quasecundum excessus qualitatem,quæstionibus sit subijciendus.*
5 *Si clericus sit incarceratus solum ad custodiam, sufficit q̃ de crimine præsumptiuè constet.*
6 *Lite peodente,apud iudicem ecclesiasticum clericus initiatus prima tonsura detineri debet reclusus in carceribus.*
7 *Carcer,qui non solum ad custodiam,sed ad afflictionem corporis ordinatur secundum delicti mensuram, personaque qualitatem est dandus.*

8 *Carcer, qui in pœnam criminis imponitur, qualis sit constituendus.*

9 *Pena carceris quando pro delicti pœna imponitur, absq; plena probatione nemo in carcere est detinendus.*

1 CLericorum † carceratio sicut non passim, nec leuiter facieda est, quia eius præiudicium est irretractabile, vt no. Bal. in l. 1. C. si in integ. rest. postu. & refert Fel. in c. Cum super col. pen. de re iudic sic nec, dũ casus exigit, omittenda, eos namq; plus solet punire, quã custodire carcer, in pluribusq; delictis illa est præcipua ac vtilior pœna, quæ nulla valet appellatione reparari: quamuis superiores velint delinquentibus fauere, quę insuper Iudices illam imponentes non auaritiæ nota cõmaculat, sicut pœnæ pecu-
2 niariæ efficere solent. Curare † tñ dẽnt ecclesiastici Iudices, vt sacerdotũ, ac in sacris constitutorũ carcer, nõ immundus seu squalidus sit, neve eos cum sæcularib. psonis simul deti-
3 neri consentiant. Cum † insuper carcer sit tormentum,[a] vt
a placuit Bal. in l. 1 de custo. reorũ, & in l. 1. de his qui ad libe. peruen. non pos. Et ẽt compedes fortes, vt dixit Bar. in d. l. j.
4 de custo. reor. † Aduertere ẽt debet Iudex ecclesiasticus, ne clericos captos (in sacris maximè) afflictiuo corporis car-
b cere detineat, [b] quando non talis præcedit informatio, alijsve est qualitas excessus & personæ, ut ad torturã deueniri possit, ac debeat. Triplex præterea genus carceris consi-
5 derari potest. Aut † enim iõ iudex incarcerat quia solũ custodire prætẽdit captum, dũ de delicto tractatur, & tunc sufficit ꝙ constet saltẽ præsumptiuè de eo: & in tali casu præcipue fidelitas custodũ, & securitas loci, pcurari dẽnt, sine eo ꝙ capto solatia moderata tollantur, ac cõicatio amicorũ & aliorum interdicatur: nisi delicti grauitas & qualitas aliud
6 suadeat. † Si vero aliquis primæ tonsuræ clericus sæculares Iudices timens (ut quotidie contingit) carceri ecclesiastico se offert, procuraturus inde sæcularium Iudicũ inhibitionẽ ac suorũ scelerum impunitatem, aut leuitatem pœnæ: tunc caueant ecclesiastici Iudices, ne leuem carcerem & ad libitum petentis assignent, sed intra palatium episcopi & in so-
c litum carcerem illum detrudant. [c] Aliter. n. qñ ecclesias p carcerib. illis assignant, plura inde proueniunt incommoda: nã quãdiu ibidem commorantur, eas ludis, blasphemiis, &

obscœnis

obscęnis actib polluunt, noctuque inde exeuntes grauiora sæpius scelera illis a quib liberari satagunt, perpetrant, mul totiesq; in ecclesiarum ianuis positi, vel per cœmiteria deā bulantes sæculares Iudices irrident, ac perfricta fronte cōtemnunt, ex quo sæpius irritati illi eos ab ecclesijs extrahunt, & in contemptum ordinis & censurarū, vinculis grauibus subijciunt, ac q̄nq; pro commissis illos laicorum pœna plectunt. Vt aūt hæc oīa & alia quæ referri possint incō moda cessent, debent ecclesiastici iudices (dictis oibus importunitatibus cōmoti ac respectibus) tales sic oblatos clericos solito carcere mancipare, ac iuxta delicti qualitatē, de quo inculpantur, illis custodiam & vincula adhibere, quamuis nullus illos accuset, nullaq; ab eis sit de delicto informatio recepta. Hoc naque & talium clericorum temperabit facinora (quorum pars magna ob nihil aliud quam ad impunitatem scelerum tonsuram recipit) & in sæcularibus iudicib. ecclesiæ obedientiam nutriet. Vt autem carcerem & custodiam criminis qualitati commensurare valeant, Iudicibus oībus consulerem, vt statim a Iudicib. sæcularib. informationē criminis, quā contra ipsos habēt, amicabiliter exigāt, quā illi libenter præstare solent, q̄n zelum Iudicis ecclesiastici intelligunt. Aut si illam denegauerint, ipsi ex officio eā pro viribus requirant: aliter.n si in talium detrusione desides extiterint, præter superiora incommoda, eueniet sæpi⁹ vt postquam eos a Iudicum sęcularium manib. inhibitione liberarint, ipsosq; iā sui fori pronūciatos punire voluerint, a leui carcere aufugiant, & tanq̄ securos ab utriusque fori iudicibus (q̄a a primis censura, a reliquis vero fuga liberauit, grauioribus se enormitatib immiscuisse cōperi ēt. † Aut 7
carcer non solum ad custodiam ordinatur, sed ad afflictionē corporis: vt quia Iudex intendit sola carceris pœna punire delictū, & tunc dari potest asperior, iuxta excessus mensuram, personæque qualitatem. Vtilis namque vt præmisimus in clericis (quos a membrorū mutilatione sacri Canones esfecerunt immunes) carceris pęna censetur, & cuius afflictione præterita purgantur vitia, & præsentia impediuntur fieri, ac futura sæpius post liberationem sui memoria vitari solent. † Aut insuper carcer in pœnam criminis per sniam im 8
ponitur, & tunc non modo securus, sed & qui pęnā condignā ingerat applicandus est, dū tn̄ in hoc debitus seruetur

 modus,

modus, iuxta ea quę infra describentur in parte, *Ac in perpetuum carcerem.* † Vnum insuper aduertant Iudices, ꝙ vbi
9 ex constitutione aut consuetudine pęna carceris est statuta delicto, tunc non est aliquis in carcere detinendus sine
d plena probatione delicti:[d] alias.n.contingere posset ꝙ sola informatione summaria, iā ordinaria pęna carceratus plecteretur, & sic Iudex tunc posset ad solam capturam procedere, vt satisdatione fugam personæ prouideat.

ANNOTATIO.

A *Carcerẽ qs prius ędificauerit.* SIt tormentum. Nota ꝙ carcerem Ancus Martius Romanorum IIII. Rex ædificauit, vt testatur Plinius minor in suo libello de viris Illustribus, & Liuius ab vrbe condita, Eutropius autem lib. 1. de gestis Rom inuentionem carceris ad custodiam & terrorem Tarquinio Superbo Regi ascribit. Vtcunque sit, inuētum Regium fuit, & hinc est ꝙ ius carceris occupans, in crimen læsæ maiestatis incidat. Est equidem carcer mala mansio, adeo quod morti æquiparetur. Ita dicit. Bald. in cap. 1. §. denique, quæ fuit prima causa benefic. amit Et est inuentus ad custodiendum, non vero ad puniendum, l. aut damnum, §. solent, ff de pœnis, l incredibile, C eo. tit. c. quamuis, ad reornm, de pœnis, lib. 6. l. 1. C. de custo. reo l. 4. tit. 31. part. 7. & egregia l. 11. ibi, licet secus sit de iure Pontificio, secundum Bar. in d §. solent. Fel. in ca. qualiter, in 2. de accusa. & diuersitatis rationem scribit Do. in d. c. quamuis, & Fulgos. cons 44.

Carceris qualitas Iudicis arbitrio relinquitur. Quod vero attinet ad qualitatem custodiæ carceratis adhibendæ, a Iudicis arbitrio dependet, l. 1. vbi Bar. ff de custo. reorum. Bald in l. 2. in fine. C. de exhib. reis Ias. in 27. in fi. lib. 3. Rhod. Sua. in tract. de fideius in causa crimin. idem difiniuit concil. Trid. sess. 25. c. 6. de reforma. quod iudicibus ecclesiasticis præcipit, vt in omnibus criminibus semper ea ratio habeatur, ut iuxta qualitatem delicti, & personarum, delinquentes loco decenti custodiantur. Et ideo si catenis, alijsve vinculis, clerici ligari debeant, iudicis arbitrio relictum est, ut in specie scribunt Paris de Puteo, in tract sind. in verbo Carcer. versic. an si plures Petr Foll. in prac crim. in verbo, *Vel incarcerentur* nu. 8. Tiraquel. in tract de pęnis legum, causa 31. num. 11. & ante eos Bald in l. 2. in fin. C. de exhib. reis perpendat itaque iudex personæ conditionem, & cri-

& criminis qualitatem,& alias circunstantias, & inde percipiet,quid circa hoc fieri magis expediat Poterit etiam ecclesiasticus iudex,reos de graui crimine delatos prohibere, ne cũ aliquo loquantur,& ita practicari per iudices peritos & expertos attestatur Ant Gom.c.9.delicto num. 6.in fine. sequitur Iul Clar in pract crimin §.fi.q.46.in prin.

Reus qui leuiter deliquit,leuiter custodiendus est.

Cum vero reus leuiter deliquit, leuiter custodiendus est,& ideo perpensis dictis qualitatibus,possunt iudices iubere nulla fideiussione accepta,ut domum suam,uel aliam, vel ciuitatem,cum suburbijs pro carcere habeant, ut docet Iulius Clar. dicta quæstione 46. versic. in dubio. Quod in sacris tribunalibus Inquisitionis receptum est, Siman.in Catho. insti.titul. 16.nu 5 Fran Pegn in anno. ad Directo. Inqui lib.3. Scholio 139

Clericus sub fideiussorib. relaxari debet qñ corporali pœna plectendus non est.

Post capturam autem relaxandus erit clericus a carceribus sub fideiussoribus,quando pro crimine de quo delatus est,pœna solum pecuniaria indicta est. Hyppo in Rubr. de deiussori.num 247.idem in practic.crimin. §. Attringam, num.23.asseuerans opinionem istam communem esse Cepol.consil.25.Bossius in tracta.causarum crimi.tit. de carcerato fideiussor.commu num.1.& latissime tradit Iaco. Menoch de arbit iud quęstion lib.2.cent.4.casu 303. qui communu.esse profitetur Quod adeo verum est,quod si iudex nolit recipere fideiussores, sed clericum in carcere detinere, committit contra eum crimen iniuriæ, & tenebitur in Syndicatu actione iniuriarum.Ant.Gomes.3 tomo vari.resolu. c.9.num.8 argumento tex.in l.si vero pro condemnato.§.1. ff qui satisdar.cogan.

Clericus paup. nõ inueniẽs fideiussorem præstita cautione iuratoria ' bet relaxari.

Quod si clericus pressus paupertate, fideiussorem nõ inueniat præstita cautione iuratoria, relaxandus est. Quam opinionem communem esse tradit Hypp.in dicta repe.rub. de fideiussoribus.nu. 166.& seq Iul.Clar.d,q 46.versi. quod agendum in fine.

Iudices tã ecclesiastici quam sæculares in festis Paschatis captos relaxare solẽt.

Solent etiam iudices tam ecclesiastici quam sæculares in festis Paschatis maxime & Natiuit.Domini, reos relaxare. l.3.C.de Episc.aud vbi delicta excipiuntur quorum rei nõ debent relaxari,& quamuis Bar.asseueret in contrariũ esse consuetudinem prout illum refert Marcus.decisi.490 nu.1 & pract.Conra fo.276 num.14. Sed apud nos in viridi est obseruantia,put apud Mediolanenses refert Bossi. in prac.

crimin.tit.de incarcera.fideiussor.committen.num 27.

Itẽ si pendente processu appareat reũ non esse culpabilẽ eius delicti de quo imputatur, quod multoties cõtingere solet, relaxari poterit l 1.ff.de custo.& exhibi.reor.ibi, *Vel pro innocẽtia persona* tradit Clarus, vbi supra, qui multos refert.

Clericus q. corporali pœna plectendus est, non põt sub fideiussoribus relaxari.

Si autem clericus pœna corporali plectendus est, nõ dẽt sub fideiussoribus relaxari, Bal in l. 2.col.1.C.de exhib.reis. Hypp consi.16.nu.28.& in pract §.attingam,nu.1.Capi. de cis.30.nu 7.Rolan a Valle,cons.38 nu.2.lib.1.Couar. lib.2. variar.resol.c.8 nu.8.& commu. esse testantur insignis Suarez, in tract.de fideiussore in causa crim.nu 14. & Menoch. d.casu 303.nu.15.& est text.egregius in c si clericos,de senten.excommun. lib 6.

B *Carcere detineat.* Adde Card.in Clemen.1.de pœn.& remissi.q.7.vbi scribit Prælatos homicidas esse & irregularitatem

C contrahere, si clericos tetro carcere claudãt. Sequitꝰ Petrus Foll.in pract.cri.in verbo, *Vel incarcerentur*. nu.2 Iacob Menoch de arb.iud q.lib 2.centu 4.casu 305.

Clericus minorũ ordinũ lite pendẽte circa clericatũ i carcerib⁹ publicis debet detineri.

Detrudant. Adde ꝙ hoc iam decretũ est, in maximã Reipublicę vtilitatẽ ab Inuictissimo Carolo V. Cęsare, Maximo & Primo, huius nominis Hispaniarũ Rege, Burgis an. Dom. 1523.& rursus Pintiæ ab eius supremo consilio ann. 1545. Alioqui si clericus nõ detineatꝰ reclusus in carceribus, poterit a Iudice sęculari in carcerẽ mitti: idque nõ tm̃ fieri debet lite pendente super clericatu, sed etiã pendente lite super ipsius delicti punitione. Quãuis multi ecclesiastici Iudices conentur intelligere Regia decreta lite pendente, circa

D clericatum, ea tñ finita, liberum sit illis clericos iã effectos immunes a iurisdictione sæculari a carcere dimittere, & hoc verius esse censeo, contra insignem D. Couarr.& alios, vt multis probaui supra, c 62.nu. 20.

In blasphemia crimine licet re⁹ vnico teste capi possit, postea tñ sub fideiussorib. est relaxandus.

Sine plena probatione delicti. Adde Auen.hanc opinionem sequentẽ in c Prætor, 2.par c.5.nu 26. & opinio hæc verissima est, & in forensibus actionibus recepta. Vnde sępissime cõsului, & obtinui: ꝙ in his casibus, in quibus Regijs nostris constitutionibus, pęna carceris pro blasphemiæ crimine imponẽda sit, licet reus cõtra quẽ est solũ vnius testis testimonium, incarcerari possit, si tñ negat crimen se cõmisisse, statim sub fideiussoribus relaxandus est, donec integra probatio accusati criminis recepta sit, aliter equidẽ vnico teste,

ordi-

ordinariam pœnam pateretur, quod maximam induceret iniquitatem, quod Auend dicto loco verum putat.

Non tamen omittam (candide Lector) circa huius capitis argumentum, quod si clerici post incarcerationem, carceres est regerint, & ab ipsis violenter recesserint, postea capti grauissimis pœnis sunt plectendi, quod Abb. scribit in ca. a vobis, in fine, de Apostat. dicens hoc casu procedi posse ad depositionem, & data incorrigibilitate, ad traditionem Curiæ sæculari.

Illud equidem vidi dubitari, q in forensib. actionibus est frequentissimum, si clericus pro debito aliquo fuerit incarceratus, præstita cautione de non recedendo, vel si fugeret fideiussorem remansurum obligatum ad debitum soluendum, tandemque fugerit, & postea captus, & in carcerē missus fuerit, vtrum fideiussor teneatur ad debitum soluendū: & eum teneri scribit Sali. in l. in bonæ fidei, C de reb. cred. Sequitur Petr. Foll. in pract. Cano. 2. par. c. 12. nu. 9. quod in Laicis est censendum, & est not.

TORTVRA. Cap. CXXVII.

1 *Clericus etiam presbyter si suspectus sit ex causa potest torqueri.*

2 *Confessio extraiudicialis sufficit ad hoc vt laicus quaestionibus subijciatur, secus si fuerit clericus.*

3 *Zabarella opinio quadam exploditur.*

4 *Clericus tortura exponendus, an debeat prius degradari.*

5 *Tortura adhuc in secunda instantia peti potest.*

6 *Clericorum tortura non debet esse ita saua sicut laicorum.*

7 *Clericus per laicum etiam sui pralati iussu torqueri non potest.*

8 *Confessio clerici facta coram laico, an sit sufficiens ad torturam.*

9 *Clericus vacillans in testimonio, an possit torqueri.*

10 *Iudex excedens modum in tortura ad quid teneatur.*

PRæmissis prius quæ debeant torturam prȩcedere & q̄ sint eius species: & præmissis alijs quæ in eius materia a doctoribus varijs locis scribuntur, quia illa examinare

crimin.tit.de incarcera. fideiussor. committen. num 27.

Itē si pendente processu appareat reū non esse culpabilē eius delicti de quo imputatur, quod multoties cōtingere solet, relaxari poterit l 1. ff. de custo. & exhibi. reor. ibi, *Vel pro innocētia persona* tradit Clarus, vbi supra, qui multos refert.

Clericus q corporali pœna plectendus est, non pōt sub fideiussoribus relaxari.

Si autem clericus pœna corporali plectendus est, nō dēt sub fideiussoribus relaxari, Bal in l. 2. col. 1. C. de exhib. reis. Hypp consi. 16. nu. 28. & in pract §. attingam, nu. 1. Capi. de cis. 30. nu 7. Rolan a Valle, cons. 38 nu. 2. lib. 1. Couar. lib. 2. variar. resol. c. 8 nu. 8. & commu. esse testantur insignis Suarez, in tract. de fideiussore in causa crim. nu 14. & Menoch. d. casu 303. nu. 15. & est text. egregius in c si clericos, de senten. excommun. lib 6.

B *Carcere detineat.* Adde Card. in Clemen. 1. de pœn. & remissi. q. 7. vbi scribit Prælatos homicidas esse & irregularitatem contrahere, si clericos tetro carcere claudāt. Sequit̄

C Petrus Foll. in pract. cri. in verbo, *Vel incarcerentur.* nu. 2 Iacob Menoch de arb. iud q. lib 2. centu 4. casu 305.

Clericus minorū ordinū lite pendēte circa clericatū i carcerib⁹ publicis debet detineri.

Detrudant. Adde ꝙ hoc iam decretū est, in maximā Reipublicę vtilitatē ab Inuictissimo Carolo V. Cęsare, Maximo & Primo, huius nominis Hispaniarū Rege, Burgis an. Dom. 1523. & rursus Pintiæ ab eius supremo consilio ann. 1545. Alioqui si clericus nō detineat̄ reclusus in carceribus, poterit a Iudice sęculari in carcerē mitti: idque nō tm̄ fieri debet lite pendente super clericatu, sed etiā pendente lite super ipsius delicti punitione. Quāuis multi ecclesiastici Iudices conentur intelligere Regia decreta lite pendente, circa

D clericatum, ea tñ finita, liberum sit illis clericos iā effectos immunes a iurisdictione sæculari a carcere dimittere, & hoc verius esse censeo, contra insignem D. Couarr. & alios, vt multis probaui supra, c 61. nu. 20.

In blasphemia crimine licet re⁹ vnico teste capi possit, postea tñ sub fideiussorib. est relaxandus.

Sine plena probatione delicti. Adde Auen. hanc opinionem sequentē in c Prætor, 2. par c. 5. nu 26. & opinio hæc verissima est, & in forensibus actionibus recepta. Vnde sępissime cōsului, & obtinui: ꝙ in his casibus, in quibus Regijs nostris constitutionibus, pęna carceris pro blasphemiæ crimine imponēda sit, licet reus cōtra quē est solū vnius testis testimonium, incarcerari possit, si tñ negat crimen se cōmisisse, statim sub fideiussoribus relaxandus est, donec integra probatio accusati criminis recepta sit, aliter equidē vnico teste,

ordi-

ordinariam pœnam pateretur, quod maximam induceret iniquitatem, quod Auend dicto loco verum putat.

Non tamen omittam (candide Lector) circa huius capitis argumentum, quod si clerici post incarcerationem, carceres effregerint, & ab ipsis violenter recesserint, postea capti grauissimis pœnis sunt plectendi, quod Abb. scribit in ca. a vobis, in fine, de Apostat. dicens hoc casu procedi posse ad depositionem, & data incorrigibilitate, ad traditionem Curiæ sæculari.

Illud equidem vidi dubitari, quod in forensib. actionibus est frequentissimum, si clericus pro debito aliquo fuerit incarceratus, præstita cautione de non recedendo, vel si fugeret fideiussorem remansurum obligatum ad debitum soluendum, tandemque fugerit, & postea captus, & in carcerē missus fuerit, vtrum fideiussor teneatur ad debitum soluendū: & eum teneri scribit Sali. in l. in bonæ fidei, C de reb. cred. Sequitur Petr. Foll. in pract. Cano. 2. par. c. 12. nu. 9. quod in laicis est censendum, & est not.

TORTVRA. Cap. CXXVII.

1 *Clericus etiam presbyter si suspectus sit ex causa potest torqueri.*
2 *Confessio extraiudicialis sufficit ad hoc vt laicus quaestionibus subijciatur, secus si fuerit clericus.*
3 *Zabarella opinio quadam exploditur.*
4 *Clericus tortura exponendus, an debeat prius degradari.*
5 *Tortura adhuc in secunda instantia peti potest.*
6 *Clericorum tortura non debet esse ita saua sicut laicorum.*
7 *Clericus per laicum etiam sui pralati iussu torqueri non potest.*
8 *Confessio clerici facta coram laico, an sit sufficiens ad torturam.*
9 *Clericus vacillans in testimonio, an possit torqueri.*
10 *Iudex excedens modum in tortura ad quid teneatur.*

PRæmissis prius quæ debeant torturam præcedere & quæ sint eius species: & præmissis alijs quæ in eius materia a doctoribus varijs locis scribuntur, quia illa exa-

crimin.tit.de incarcera.fideiussor.committen.num 27.

Itẽ si pendente processu appareat reũ non esse culpabilẽ eius delicti de quo imputatur, quod multoties cõtingere solet, relaxari poterit l. 1.ff.de custo.& exhibi.reor.ibi, *Vel pro innocẽtia persona* tradit Clarus, vbi supra, qui multos refert.

Clericus q corporali pœna plectendus est, non põt sub fideiussoribus relaxari.

Si autem clericus pœna corporali plectendus est, nõ dẽt sub fideiussoribus relaxari, Bal in l. 2.col.1.C.de exhib.reis. Hypp consi.16.nu.28.& in pract §.attingam,nu.1.Capi. de cis.30.nu 7.Rolan a Valle,cons.38 nu.2.lib.1.Couar. lib.2. variar.resol.c.8 nu.8.& commu. esse testantur insignis Suarez, in tract.de fideiussore in causa crim.nu 14. & Menoch. d.casu 303.nu.15.& est text.egregius in c si clericos, de senten.excommun.lib 6.

B *Carcere detineat.* Adde Card.in Clemen.1.de pœn.& remissi.q.7.vbi scribit Prælatos homicidas esse & irregularitatem contrahere, si clericos tetro carcere claudãt. Sequit Petrus Foll.in pract.cri.in verbo, *Vel incarcerentur.* nu.2 Iacob Menoch de arb.iud q.lib 2.centu 4.casu 305.

C *Clericus minorũ ordinũ lite pendẽte circa clericatũ i carcerib⁹ publicis debet detineri.*

Detrudant. Adde ꝙ hoc iam decretũ est, in maximã Reipublicę vtilitatẽ ab InuictissimoCarolo V.Cęsare, Maximo & Primo, huius nominis Hispaniarũ Rege, Burgis an.Dom. 1523.& rursus Pintiæ ab eius supremo consilio ann. 1545. Alioqui si clericus nõ detineat reclusus in carceribus, poterit a Iudice sęculari in carcerẽ mitti:idque nõ tm̃ fieri debet lite pendente super clericatu, sed etiã pendente lite super ipsius delicti punitione. Quãuis multi ecclesiastici Iudices conentur intelligere Regia decreta lite pendente, circa clericatum, ea tñ finita, liberum sit illis clericos iã effectos immunes a iurisdictione sæculari a carcere dimittere, & hoc verius esse censeo, contra insignem D. Couarr. & alios, vt multis probaui supra, c 61.nu. 20.

D *In blasphemia crimine licet re⁹ vnico teste capi possit, postea tñ sub fideiussorib. est relaxandus.*

Sine plena probatione delicti. Adde Auen.hanc opinionem sequentẽ in c Prætor, 2.par c.5.nu 26. & opinio hæc verissima est, & in forensibus actionibus recepta. Vnde sępissime cõsului, & obtinui: ꝙ in his casibus, in quibus Regijs nostris constitutionibus, pęna carceris pro blasphemiæ crimine imponẽda sit, licet reus cõtra quẽ est solũ vnius testis testimonium, incarcerari possit, si tñ negat crimen se cõmisisse, statim sub fideiussoribus relaxandus est, donec integra probatio accusati criminis recepta sit, aliter equidẽ vnico teste,

ordi-

ordinariam pœnam pateretur, quod maximam induceret iniquitatem, quod Auend dicto loco verum putat.

Non tamen omittam (candide Lector) circa huius capitis argumentum, quod si clerici post incarcerationem, carceres est regerint, & ab ipsis violenter recesserint, postea capti grauissimis pœnis sunt plectendi, quod Abb. scribit in ca. a vobis, in fine, de Apostat. dicens hoc casu procedi posse ad depositionem, & data incorrigibilitate, ad traditionem Curiæ sæculari.

Illud equidem vidi dubitari, q̃ in forensib. actionibus est frequentissimum, si clericus pro debito aliquo fuerit incarceratus, præstita cautione de non recedendo, vel si fugeret fideiussorem remansurum obligatum ad debitum soluendum, tandemque fugerit, & postea captus, & in carceré missus fuerit, vtrum fideiussor teneatur ad debitum soluendũ: & eum teneri scribit Sali. in l. in bonæ fidei, C de reb. cred. Sequitur Petr. Foll. in pract. Cano. 2. par. c. 12. nu. 9. quod in Laicis est censendum, & est not.

TORTVRA. Cap. CXXVII.

1 *Clericus etiam presbyter si suspectus sit ex causa potest torqueri.*
2 *Confessio extraiudicialis sufficit ad hoc vt laicus quaestionibus subijciatur, secus si fuerit clericus.*
3 *Zabarella opinio quadam exploditur.*
4 *Clericus tortura exponendus, an debeat prius degradari.*
5 *Tortura adhuc in secunda instantia peti potest.*
6 *Clericorum tortura non debet esse ita saua sicut laicorum.*
7 *Clericus per laicum etiam sui pralati iussu torqueri non potest.*
8 *Confessio clerici facta coram laico, an sit sufficiens ad torturam.*
9 *Clericus vacillans in testimonio, an possit torqueri.*
10 *Iudex excedens modum in tortura ad quid teneatur.*

PRæmissis prius quæ debeant torturam pręcedere & q̃ sint eius species: & præmissis alijs quæ in eius materia a doctoribus varijs locis scribuntur, quia illa exa-

crimin.tit.de incarcera.fideiussor.committen.num 27.

Itē si pendente processu appareat reū non esse culpabilē eius delicti de quo imputatur, quod multoties cōtingere solet, relaxari poterit l. 1.ff.de custo.& exhibi.reor.ibi, *Vel pro innocētia persona* tradit Clarus, vbi supra, qui multos refert.

Clericus q corporali pœna plectendus est, non pōt sub fideiussoribus relaxari.

Si autem clericus pœna corporali plectendus est, nō dēt sub fideiussoribus relaxari, Bal in l. 2.col.1.C.de exhib.reis. Hypp consi. 16.nu.28.& in pract §.attingam, nu. 1. Capi. de cis.30.nu 7.Rolan a Valle, consi.38 nu.2.lib.1.Couar. lib.2. variar.resol.c.8 nu.8.& commu. esse testantur insignis Suarez, in tract.de fideiussore in causa crim.nu 14. & Menoch. d.casu 303.nu.15.& est text.egregius in c si clericos, de senten.excommun.lib 6.

B *Carcere detineat.* Adde Card.in Clemen.1.de pœn.& remissi.q.7.vbi scribit Prælatos homicidas esse & irregularitatem contrahere, si clericos tetro carcere claudāt. Sequit

C Petrus Foll.in pract.cri.in verbo, *Vel incarcerentur.* nu.2 Iacob Menoch de arb.iud q.lib 2.centu 4.casu 305.

Clericus minorū ordinū lite pendēte circa clericatū i carcerib⁹ publicis debet detineri.

Detrudant. Adde ꝙ hoc iam decretū est, in maximā Rei publicę vtilitatē ab InuictissimoCarolo V. Cęsare, Maximo & Primo, huius nominis Hispaniarū Rege, Burgis an.Dom. 1523.& rursus Pintiæ ab eius supremo consilio ann. 1545. Alioqui si clericus nō detineat̄ reclusus in carceribus, poterit a Iudice sęculari in carcerē mitti: idque nō tm̄ fieri debet lite pendente super clericatu, sed etiā pendente lite super ipsius delicti punitione. Quāuis multi ecclesiastici Iudices conentur intelligere Regia decreta lite pendente, circa

D clericatum, ea tn̄ finita, liberum sit illis clericos iā effectos immunes a Iurisdictione sæculari a carcere dimittere, & hoc verius esse censeo, contra insignem D. Couarr.& alios, vt multis probaui supra, c 62.nu. 20.

In blasphemiæ crimine licet re⁹ Vnico teste capi possit, postea tn̄ sub fideiussorib. est relaxandus.

Sine plena probatione delicti. Adde Auen.hanc opinionem sequentē in c Prætor, 2.par c.5.nu 26. & opinio hæc verissima est, & in forensibus actionibus recepta. Vnde sępissime cōsului, & obtinui: ꝙ in his casibus, in quibus Regijs nostris constitutionibus, pęna carceris pro blasphemiæ crimine imponēda sit, licet reus cōtra quē est solū vnius testis testimonium, incarcerari possit, si tn̄ negat crimen se cōmisisse, statim sub fideiussoribus relaxandus est, donec integra probatio accusati criminis recepta sit, aliter equidē vnico teste,

ordi-

ordinariam pœnam pateretur, quod maximam induceret iniquitatem, quod Auend dicto loco verum putat.

Non tamen omittam (candide Lector) circa huius capitis argumentum, quod si clerici post incarcerationem, carceres effregerint, & ab ipsis violenter recesserint, postea capti grauissimis pœnis sunt plectendi, quod Abb. scribit in ca. a vobis, in fine, de Apostat. dicens hoc casu procedi posse ad depositionem, & data incorrigibilitate, ad traditionem Curiæ sæculari.

Illud equidem vidi dubitari, quod in forensib. actionibus est frequentissimum, si clericus pro debito aliquo fuerit incarceratus, præstita cautione de non recedendo, vel si fugeret fideiussorem remansurum obligatum ad debitum soluendum, tandemque fugerit, & postea captus, & in carcerẽ missus fuerit, vtrum fideiussor teneatur ad debitum soluendũ: & eum teneri scribit Sali. in l. in bonæ fidei, C de reb. cred. Sequitur Petr. Foll. in pract. Cano. 2. par. c. 12. nu. 9. quod in Laicis est censendum, & est not.

TORTVRA. Cap. CXXVII.

1 *Clericus etiam presbyter si suspectus sit ex causa potest torqueri.*
2 *Confessio extraiudicialis sufficit ad hoc vt laicus quæstionibus subijciatur, secus si fuerit clericus.*
3 *Zabarella opinio quadam exploditur.*
4 *Clericus tortura exponendus, an debeat prius degradari.*
5 *Tortura adhuc in secunda instantia peti potest.*
6 *Clericorum tortura non debet esse ita saua sicut laicorum.*
7 *Clericus per laicum etiam sui prælati iussu torqueri non potest.*
8 *Confessio clerici facta coram laico, an sit sufficiens ad torturam.*
9 *Clericus vacillans in testimonio, an possit torqueri.*
10 *Iudex excedens modum in tortura ad quid teneatur.*

PRæmissis prius quæ debeant torturam pręcedere & quę sint eius species: & præmissis alijs quæ in eius materia a doctoribus varijs locis scribuntur, quia illa exa-

modus, iuxta ea quę infra describentur in parte, *Ac in perpetuum carcerem.* † Vnum insuper aduertant Iudices, ꝙ vbi
9 ex constitutione aut consuetudine pęna carceris est statuta delicto, tunc non est aliquis in carcere detinendus sine
d plena probatione delicti:[d] alias.n.contingere posset ꝙ sola informatione summaria, iā ordinaria pęna carceratus plecteretur, & sic Iudex tunc posset ad solam capturam procedere, vt satisdatione fugam personæ prouideat.

ANNOTATIO.

A *Carcerē qs prius ędificauerit.* SIt tormentum. Nota ꝙ carcerem Ancus Martius Romanorum IIII. Rex ædificauit, vt testatur Plinius minor in suo libello de viris Illustribus, & Liuius ab vrbe condita. Eutropius autem lib. 1. de gestis Rom inuentionem carceris ad custodiam & terrorem Tarquinio Superbo Regi ascribit. Vtcunque sit, inuētum Regium fuit, & hinc est ꝙ ius carceris occupans, in crimen læsæ maiestatis incidat. Est equidem carcer mala mansio, adeo quod morti æquiparetur. Ita dicit. Bald. in cap. 1. §. denique, quæ fuit prima causa benefic. amit Et est inuentus ad custodiendum, non vero ad puniendum, l. aut damnum, §. solent, ff de pœnis, l incredibile. C eo. tit. c. quamuis, ad reornm, de pœnis, lib. 6. l. 1. C. de custo. reo l. 4. tit. 31. part. 7. & egregia l. 11. ibi, licet secus sit de iure Pontificio, secundum Bar. in d §. solent. Fel. in ca. qualiter, in 2 de accusa. & diuersitatis rationem scribit Do. in d. c. quamuis, & Fulgos. cons 44.

Carceris qualitas Iudicis arbitrio relinquitur. Quod vero attinet ad qualitatem custodiæ carceratis adhibendæ, a Iudicis arbitrio dependet, l. 1. vbi Bar. ff de custo. reorum. Bald in l. 2. in fine. C. de exhib. reis Ias. in 27. in fi. lib. 3. Rhod. Sua. in tract. de fideius. in causa crimin. idem difiniuit concil. Trid. sess. 25. c. 6. de reforma. quod iudicibus ecclesiasticis præcipit, vt in omnibus criminibus semper ea ratio habeatur, ut iuxta qualitatem delicti, & personarum, delinquentes loco decenti custodiantur. Et ideo si catenis, alijsve vinculis, clerici ligari debeant, iudicis arbitrio relictum est, ut in specie scribunt Paris de Puteo, in tract sind. in verbo Carcer. versic. an si plures Petr Foll. in prac crim. in verbo, *Vel incarcerentur* nu. 8. Tiraquel. in tract de pęnis legum, causa 31. num. 11. & ante eos Bald in l. 2. in fin. C. de exhib. reis perpendat itaque iudex personæ conditionem,

& cri-

& criminis qualitatem, & alias circunstantias, & inde percipiet, quid circa hoc fieri magis expediat Poterit etiam ecclesiasticus iudex, reos de graui crimine delatos prohibere, ne cū aliquo loquantur, & ita practicari per iudices peritos & expertos attestatur Ant Gom. c. 9. delicto num. 6. in fine. sequitur Iul Clar in pract crimin §. fi. q. 46. in prin.

Reus qui leuiter deliquit, leuiter custodiendus est.

Cum vero reus leuiter deliquit, leuiter custodiendus est, & ideo perpensis dictis qualitatibus, possunt iudices iubere nulla fideiussione accepta, ut domum suam, uel aliam, vel ciuitatem, cum suburbijs pro carcere habeant, ut docet Iulius Clar. dicta quæstione 46. versic. in dubio. Quod in sacris tribunalibus Inquisitionis receptum est, Siman. in Catho. insti. titul. 16. nu 5 Fran Pegn in anno. ad Directo. Inqui lib. 3. Scholio 139

Clericus sub fideiussorib. relaxari debet q̄n corporali pœna plectendus non est.

Post capturam autem relaxandus erit clericus a carceribus sub fideiussoribus, quando pro crimine de quo delatus est, pœna solum pecuniaria indicta est. Hyppo in Rubr. de deiussori. num 247. idem in practic. crimin. §. Astringam, num. 23. asseuerans opinionem istam communem esse Cepol. consil. 25. Bossius in tracta. causarum crimi. tit. de carcerato fideiussor. commu num. 1. & latissime tradit Iaco. Menoch de arbit iud quęstion lib. 2. cent. 4. casu 303. qui communi. esse profitetur Quod adeo verum est, quod si iudex nolit recipere fideiussores, sed clericum in carcere detinere, committit contra eum crimen iniuriæ, & tenebitur in Syndicatu actione iniuriarum. Ant. Gomes. 3. tomo vari. resolu. c. 9. num. 8 argumento tex. in l. si vero pro condemnato. §. 1. ff qui satisdar. cogan

Cleric^9. paup. nō inueniēs fideiusso rem præstita cautione iuratoria debet relaxari.

Quod si clericus pressus paupertate, fideiussorem nō inueniat præstita cautione iuratoria, relaxandus est. Quam opinionem communem esse tradit Hypp. in dicta repe. rub. de fideiussoribus. nu. 166. & seq Iul. Clar. d, q 46. versi. quod agendum in fine.

Iudices tā ecclesiastici quam sæculares in festis Paschatis captos relaxare solēt.

Solent etiam iudices tam ecclesiastici quam sæculares in festis Paschatis maxime & Natiuit. Domini, reos relaxare. l. 3. C. de Episc. aud vbi delicta excipiuntur quorum rei nō debent relaxari, & quamuis Bar. asseueret in contrariū esse consuetudinem prout illum refert Marcus. decisi. 490 nu. 1 & pract. Conra fo 276 num. 14. Sed apud nos in viridi est obseruantia, put apud Mediolanenses refert Bossi. in prac.

ordinariam pœnam pateretur, quod maximam induceret iniquitatem, quod Auend dicto loco verum putat.

Non tamen omittam (candide Lector) circa huius capitis argumentum, quod si clerici post incarcerationem, carceres estregerint, & ab ipsis violenter recesserint, postea capti grauissimis pœnis sunt plectendi, quod Abb. scribit in ca. a vobis, in fine, de Apostat. dicens hoc casu procedi posse ad depositionem, & data incorrigibilitate, ad traditionem Curiæ sæculari.

Illud equidem vidi dubitari, ꝙ in forensib. actionibus est frequentissimum, si clericus pro debito aliquo fuerit incarceratus, præstita cautione de non recedendo, vel si fugeret fideiussorem remansurum obligatum ad debitum soluendum, tandemque fugerit, & postea captus, & in carceré missus fuerit, vtrum fideiussor teneatur ad debitum soluendũ: & eum teneri scribit Sali. in l. in bonæ fidei, C de reb. cred. Sequitur Petr. Foll. in pract. Cano. 2. par. c. 12. nu. 9. quod in laicis est censendum, & est not.

TORTVRA. Cap. CXXVII.

1 *Clericus etiam presbyter si suspectus sit ex causa potest torqueri.*

2 *Confessio extraiudicialis sufficit ad hoc vt laicus quaestionibus subijciatur, secus si fuerit clericus.*

3 *Zabarella opinio quadam exploditur.*

4 *Clericus tortura exponendus, an debeat prius degradari.*

5 *Tortura adhuc in secunda instantia peti potest.*

6 *Clericorum tortura non debet esse ita saua sicut laicorum.*

7 *Clericus per laicum etiam sui pralati iussu torqueri non potest.*

8 *Confessio clerici facta coram laico, an sit sufficiens ad torturam.*

9 *Clericus vacillans in testimonio, an possit torqueri.*

10 *Iudex excedens modum in tortura ad quid teneatur.*

PRæmissis prius quæ debeant torturam pręcedere & q̃ sint eius species: & præmissis alijs quæ in eius materia a doctoribus varijs locis scribuntur, quia illa exa-

ge, Capite quinto, ff ad legem Iuliam de adulter. tamen fallit hoc in clerico, quod est notabile in proposito: & possent decipi in hoc plures ecclesiastici Iudices, qui moti ex illa conclusione communi, torquerent clericum, qui extra iudicium confessus est crimen. Quam conclusionem ego latius posui in dicta mea regula, & dicta tertia sublimitatione: & sequitur etiam eam Decius in capitu At si clerici, de iudic. columna decima, in princip. versicu. Quarto limitatur. Ex † quibus enim (saluo meliori iudicio) crederem non bene consuluisse Zabarellam in consilio quadragesimoquinto. Casus talis est in fine. dum dicit, quod si clericus legitime tortus confiteatur delictum pro quo torquebatur, non reputat absonum quod interrogetur de alijs criminibus, de quibus nulla contra eum erant indicia, & sic Iudicem ecclesiasticum ob id non esse reum alicuius pœnæ: nam si clericus non potest torqueri nisi extantibus indicijs, & infamia, quomodo poterit interrogari de delictis, de quibus non est infamatus, nec indicia sunt, licet iam fuerit confessus aliud delictum? præcipue quia fundamentum suum est satis fragile, videlicet quia præsumitur criminosus etiam in alijs, ex quo vnum est confessus, per regulam, Defleat, de regulis iuris. Vnde iudicem talia facientem, & Deum in Cœlis, & superiorem suum in terris offendere credo, & sic ab eo puniri posse propter id: quia si Zabarella intelligit, quod potest interrogari de delictis alterius generis, quam illud pro quo fuit tortus: hoc videtur plane esse impium, ut cogatur quis prodere seipsum in delictis occultis. Si vero intelligit, quod possit impune interrogari de delictis eiusdem generis, hoc non potest fieri, ut notat Alber. de Gandin in tractat maleficiorum, in rubric de quæstion. & tormentis, in columna quarta, versicu. Sed quid de quæstione, vbi tenet, quod de iuris subtilitate tortus, & confessus aliquod furtum de quo erant indicia, non potest de alijs furtis interrogari, licet de generali consuetudine Italiæ seruetur contrarium: quem refert & sequitur Franc. de Bruno in tractat. de indicijs, & tortura, in folio decimo, columna quarta, limitando quando esset diffamatio generalis contra aliquem quod esset magnus latro, quia tunc dicit laudabilem esse talem consuetudinem, quod de alijs furtis interrogetur, alias non. Si ergo nec latro laicus potest interrogari 3

de

de alijs furtis,quanto magis clericus?Tradunt præterea Doctores aliqui Summistæ aliud speciale in tortura clericorũ,
4 videlicet quod † clericus torturæ exponendus debet prius
c degradari: [c] hoc scripserunt Auctores Rosellæ, & Siluestrinę in verbo;degradatio,qui referunt Alex.in additionib.ad Bar.in l.omnes,C.de Decur.lib.10. & Rosella refert Roma. in consi.incip. Manifestum est,& allegat tex. in l etsi excepta,C.de malefi & Matth ibi,*Præsidio dignitatis exutus*. Sed salua eorum authoritate,hoc non credo verum:nam pręter id quod Alex. quem ipsi referunt,hoc non scripsit, & quod Rom.consi.non inuenitur,quis sibi persuadere poterit cleri cum nondum conuictum,sed solum indicijs,& infamia notatum, esse degradandum antequam constet de veritate delicti?Item tex. in d.l.etsi excepta,non obstat, & uerba illius supra relata intelliguntur,idest,non obstante priuilegio dignitatis,& ita intelligit Azo.in Summa illius tit. & Bald.& Salic.in ead l.& Bonifacius in trac.maleficiorum,tit.de malef.& Matth.licet Ang ibi quem sequitur Ana.in c.1.de sortilegijs,col.2.dicat, per illum tex quod si constitutus in dignitate est torquendus, debet exui omnibus insignib. illius dignitatis,& sic degradabitur,sicut fit in sacerdote,quando duci debet ad supplicium Nec suffragari poterit dictæ opinioni tex in l proditores, ff.de re militari,cuius verba sunt. *Proditores vel transfugæ plerumque capite puniuntur, & exauthorati torquentur,nam pro hoste,non pro milite habentur*. Arguendo de milite ad clericum:quod argumentum bene procedit,vt per Nicolaum Euerardum in suis Topicis iuris, in fo.33.quia illa lex nec in milite hoc disponit:nam verbum, *Torquentur*,ibi positum,non debet intelligi de tortura quæ fit ad inuestigãdam veritatem,sed quæ datur in pœnam. Et quamuis hoc in milite esset expresse dispositum,non deberet applicari ad personas clericorum : quia in hoc non esset recipiendum argumentum de milite terrestri ad cęlestem, cum talis similitudo esset odiosa clericis, & in casu notorie iniusto,& contra iuris principia . Et contrarium senserunt Ang & Ana in locis supra relatis,dum æquiparãt militem , & clericum non in tortura:sed quod miles debeat degradari ad torturam sicut clericus degradatur ad supplicium. In
5 † hoc insuper proposito referendum duxi,ꝙ tradunt Io de Ana in cons.1.in fi.verbis, & ibi sequitur Lud.Bol.in addit. ad

ad eundem ꝙ si non fuit petitum in prima instantia,ꝙ clericus torqueretur, potest peti postea in causa appellationis tanquam omissum,& respondet ad dictum Ang.in l.minime.C.de appel. ꝙ illud est verum,quando non peteretur heri: sed salua tantorum patrum authoritate, iudicio meo decepti sunt in intellectu doctrinæ Ang.quia ille solum dicit, ꝙ appellatione pendente non debet appellans sustinere pœnam corporis, vel cruciatum, quod aperte intelligẽdum est respectu iudicis a quo: quia ille siue petatur coram eo, siue non,non potest torquere reum appellantem, quia aliquid innouaret, non tamen tollit quin Iudex appellationis post deuolutam ad ipsum causam,possit hoc facere:vnde cũ doctrina Ang.non aduersaretur illis,superuacaneũ fuit velle illi satisfacere. Sed nec mirandum est:sunt.n.lapsus scribentium,quos expedit benigne a lectorib.sufferri:nõ enim semper vacat singula quæq; scribenda rimari.†Item aduertere ẽt debent Iudices ecclesiastici, ꝙ tortura clericorũ nõ dẽt esse ita sæua,sicut laicorũ. [d] ita dicit cõiter teneri Abb. in d.regula. Cum in contemplatione, vnde secundum eum clerici non debent supponi aculeis,seu fidiculis, sed virgis, seu corrigiatis,pro quo allegat bonum tex.in c.1.in fin.23.q 5. Nec mirandum est ꝙ in ipso processu,& tortura clericis suspectis de delicto aliquis fauor impendatur,qui laicis non conceditur,cum etiam postq̃ sunt conuicti de crimine etiam dispari pęna plectantur,& sic mortis pœnam euadãt: præsertim cũ in iure videamus milites sæculi a tortura immunes effectos: ꝙ ẽt de doctorib. & nobilib. in legib.regni nostri disponitur. Quid mirum igitur,si cum militiæ cingulum, Doctoratus gradus,parentum nobilitas,tot homines a tortura penitus liberet,clericalis ordo promereatur,vt clericorum torturam indicia ac infamia p̃cedant? Nota † tamẽ ꝙ clericus non potest torqueri per laicum [e] ẽt iussu Prælati sui,ita tenent Ant.& Anchar.in c.vt famæ,de sent. excõ. vt refert Abb.ibi,in fi.& sequitur Dec.in c.Dilectis,de app. in princ.licet contrarium & male,secundum Abb.vbi supra hẽat cõis obseruantia.Hoc ẽt concludit idem Abb.in c.uniuersitatis,in 3.not.eo. tit vbi dicit hoc de iure fieri nõ posse,& quod hoc ideo sic fit, quia hodie clerici torquentur vt laici:& talis modus torquendi non posset fieri per clericos, quia fere nemo in huiusmodi obtẽperaret,nec sũt edocti in arte

6 d 7 e

arte ista torquendi sicut & laici. Et vide Barb. in c. decerni mus, de iud. col antepe. vbi refert Bal. tenentem ibi, ꝙ Episcopus potest cõmittere laico vt clericum torquere possit: ipse tñ Barb. miratur Bald. ista sic intellexisse, & allegat Anto. vbi sup. tenentem contrarium. Vide tamen Fel. in d. cap. Vniuersitati, de sent. excomm. vbi dicit, quod ista est cõclusio vera, & verissima, ꝙ laici torquentes clericum præcepto Episcopi vel Vicarij, non excusantur, imo facientes clericos per laicos torqueri sunt excõicati: & dicit ita tenere Arch. & Io. de Fantu in ca. presbyteri, el 1.5 q. 6. & addit vlterius quod si clerici nesciunt torquere, quod tunc poterit vocari officialis laicos qui ligabit clericum torquendum, & postea clerici possunt torquere. Quod non videtur satisfacere, qa peritia torturæ ita & magis consistit in actib. ipsis torquen-
8 di, quam ligandi. An † autem clericus possit ad torturam pôni ex confessione delicti facta per eum coram Iudice laico, Barb. in cap. At si clerici, de iud col. 14. vers. Capio nunc, motus septem fundamentis concludit, quicquid alij dixerint, quod nullo modo potest torqueri: licet Card. in c. Per inquisitionem, de electione, tenuerit quod sic. Bene tamen fatetur Barb. quod si clericus confiteatur crimen coram Iudice ecclesiastico, alias non suo, quod tunc compellitur, vel excusare illam confessionem, vel perseuerare in ea per tormenta, & quod isto modo potest saluari opinio contraria, & vide eundem Barb. prius in d c. At si clerici, in col. 4. dicẽtem, quod per illum tex. confunditur doctrina Bal in l. vnica, de confes. penult col. dum scripsit quod ex confessione facta per clericum coram laico, non est torquendus clericus per Episcopum, dummodo illam cõfessionem reuocet, vt erroneam: nam cum text ibi dicat, quod talis confessio non tenet, non est reuocanda, quia quod nullum est, reuocari non debet. Atque asserit in hoc somniasse tantum Doctorem.
9 An † autem clericus vacillans in testimonio, possit tor-
f queri? Bal in sua margarita, in verbo Clericus, tenet ꝙ sic, [f] & refert Inn. in c Conquestus, de re iudi. hoc tenentem. Sed clare patet quod allegat corrupte Innoc quia non est talis tex. in illo tit. Ideo ob solam Bal. authoritatem hoc non crederem practicandum, cum, vt, supra scripsimus, clerici non sint torquendi ad eruendam veritatem delicti, etiam extãtibus indicijs, nisi adsit infamia, quanto magis non poterit torque-

torqueri propter solam vacillationem inferendo testimonium, cum sufficiat, quod si de falsitate testimonij fuerit conuictus poterit ob id puniri. Si vero solum vacillauerit, tunc poterit de vacillatione puniri iudicis arbitrio: ad cuius etiam officium spectabit, quanta sit illi fides adhibenda decernere. Neque suffragatur opinioni Bal lex, presbyteri, la 1. C. de episcop. & cler. dum probat, quod presbyteri licet vacillent in testimonio, non sunt torquendi. Alij vero clerici inferiores sic, secundum gl. & summarium Salic. ibi. Nam illa l. non potuit hoc disponere circa personas clericorum, quod fatetur glo in cap. Quia iuxta, § presbyteri, lo 2. 5. quest. 6. vbi ad literã est inserta illa lex per Gratianum. & ideo dicit, quod illa lex instruit Iudicem ecclesiasticum qd facere debeat. Sed ego credo etiam salua glos authoritate, quod hodie iudex ecclesiasticus firma manente communi opinione de qua supra, & cum contrarium non reperiatur de iure canonum, non poterit sequendo instructionẽ illius legis clericos inferiores propter vacillationem torquere, & licet d l. presbyteri, fuerit per Gratianum admixta Canonibus, nihil sibi per hoc authoritatis accessit. Nec curare debent Iudices ecclesiastici quod notat Alb in dicta l. presbyteri, dum putat ipse quod clericus etiam si vacillet & dicat se interfuisse facto coram Iudice sæculari, torqueri non potest per eum, sed per suum iudicem ecclesiasticũ: quia fundamenta quæ allegat non probant neque sufficiunt: & sua opinio adhuc habet intolerabilius inconueniens, dũ firmat ꝙ propter vacillationem factam corã sæculari possit clericus torqueri per ecclesiasticum Iudicem. In torquendis prę terea reis, si in ciuilibus magistratibus crudelitas abesse debet, quanto magis ab ecclesiasticis iudicibus fugienda est? præc. pue qa sępius tortura cogit innocẽtes ipsos dolore cruciatos fateri delicta quę nõ perpetrarunt, quia vt dicit Ambrosius in epistolis: *Nimia seueritas extorquet plerũque crudelitate mendaciũ*, prout ẽt apertissime legitur in admirabili illo miraculo per Hieronymum descripto ad Innocentium de muliere sępius icta. † Aduertant etiam ecclesiastici iudices, quod sic delinquentes torquere præcipiant, vt veritatem inuestigare satagant sine vitæ descrimine, aut mẽbrorum periculo id fieri mandent taliter *vt ipse torquendus saluus sit innocentia vel supplicio*, vt sunt verba text. in l. quæst. 10
modum,

modũ, ff. de q. Si vero cõtigerit, ꝙ tortus maneat debilitat° in mẽbro aliquo, adeo vt quasi inutile reddatur, non p hoc existimet se irregularitatem incurrisse, vt notat Abb. post Gasp. in c. 1. nu. 9. q cle. vel vou. Crederem tñ in hoc dicendũ, ꝙ si hoc damnũ passus est tortus propter excessum torturæ commissum à Iudice, poterit pp hoc a superiori puniri, & damnari, vt clerico debilitato resarciat incõmodum. Ad quod moueor ex no. per Hip. in d l, quæstionis modũ, col pen. nu. 72. cum seq. vbi tenet, ꝙ excedens modum consuetum, & qui debet adhiberi, secundum qualitatẽ personę tortæ, tenetur in Syndicatu, vbi etiam distinguit inter excessum factum in tortura dolo, culpa, vel casu, quem videre poteris post Sal. in l Gracchus. C. de adul. & Anan. in c. i. col. 4. & 5. de cler. percus quos ipse cum alijs refert.

ANNOTATIO.

A *Clericus nisi sit infamatus torqueri non dẽt.*

A *Sit infamatus.* Adde Alex. ad Bar. in l. 1. ff. de pœnis eundẽ in eiusdem additionibus in l. milites, C de quæst. Anto. de Butrio, in c grauis, nu. 14. de deposi. Fel in c. vniuersitatis, nu. 2. de sent. excomm. & in ca. veniens, in 1. nu. 4. de testib & in c. cum oporteat, nu. 7. de accus. Ang. Aret. in tract. malefi. in verbo, *Fama publica.* And. Barb. in c si constiterit, col 3. de accus Hypp. in pract. crim. § nunc vidẽdum, nu 51. & in §. expedita nu 40. & in l. edictum, nu. 9 & in l. quæstionis habendæ. nu. 76. ff. de q. & in reper. rubr. ff de fideiussor. nu 126. & in sing. 55. Ias. in l magistratibus nu. 7. ff. de iuris di. omn. iud. Deci. in c. At si clerici, num 126 de iud. Steph. Aufr. in tract de potest. secular super Ecclesi person. reg 3. nu. 17. Io. Const. in gl. ad constit. Reg Galliæ. arti. 163. fol. 294. col. 1. Boer. Dec. 163. Cassan in consuet. Burg rub. 1. §. 5. nu. 6. & hanc opinionem communem esse testantur, Ioan. Imo. in ca. 1. col. 2. de deposi. Iacob Septim. in Catho. iusti. tit. 65. nu. 47 & noster Greg. in l. 2. tit. 30. par. 7 in verbo. *Cauallero.* Padilla. in l. quamuis. nu 9. C. de iuris & facti ignor. Bossi. in tract. delictor. tit. de iudicijs. nu. 15. Didac. Perez. in l. 1. tit. 3. lib. 1. ordin. Hiero. Gig. in tract. de crim. læsæ Maiestat Rub. quomodo & per quos crimen. q. 28 nu. 3 pag. 266. Iul. Clar. libr. 5 recep. sent §. fin q 64. versi Sed an clericus, & nouissime Io. Gracian. regulis. & fallen. reg. 226. num. 91. Et stante ista opinione non sufficeret vt clericus possit torqueri,

queri, vnus testis qui de delicto deponeret, nisi adesset diffamatio.

Et licet opinio hæc communis sit, & plena æquitate, contrariam tamen tenet Abb. Pan. quem sequitur male sibi cõstans Fel in c. olim, col 3. versi. tertius casus, de rescript. Alciat. in c 1. nu. 43. de offi ord Iacob. Septim. d. tit. 65 nu. 48. Quæ quidem opinio in puncto iuris verior est, tum quia opinio communis nullo iure nec ratione fulcitur, tum quia nullibi legimus, quod clerici circa hoc, aliquo sint priuilegio muniti, igitur iuris regulis, & receptissimis nostrorũ traditionibus standũ est, quibus decretum stat, quod semiplena probatio sufficiens est, vt quis quæstionibus, & tormẽtis subijciatur. Tum quia si infamia ad clericum torquendum necessaria est, hæc sane sufficienter oritur, ex semiplena ꝓbatione, ex alijsque indicijs, quæ eum suspectum & infamatum reddũt Præsertim quia ista indicia efficiunt notorium Iudici c. cum olim, vbi Abb de verbo. signi. quod notorium succedit loco diffamationis, tum quia regulariter plus operantur indicia, quam diffamatio, l. 1. § 2. & 3. & l. fin. ff. de q. & ea ratione diffamatio simpliciter non operatur indicium ad torturam, vt traditur a nostris in cap. veniens, de testi. & alijs multis in locis, tum quia sicut respectu pœnæ ordinariæ, vt ea imponatur, sufficit quod crimen legitime probetur, nec necessarium est, quod clericus suspectus, vel infamatus sit: pari ratione, nec circa torturam imponẽdam hoc desideratur: nullum equidem discrimen in hoc constitui potest: & ideo communis opinio in practica non seruatur, prout nec in ciuitate Mediolanensi seruari scribit Bossi. in practic. criminal. titul. de indicijs, numero 103. Non tamen inficior iure defendi posse, quod scribit Abb. in c. licet, primo not. de testib. clariora esse debere indicia contra clericum, ad torturam imponendam quam contra laicum. Sequitur Simon de Pretis consi. 36, nu. 4. vol. 1.

Auctor a communi sentẽtia recedit.

B *Poni ad torturam.* Adde Bart. in l. vlt col. 2. ff de quæst. & in l. quoniam ff de his qui not. infam. vbi Bald. 1. lect. col. pe. Bar. Ang. Paul. & Fulg. in l. ictus fustium, eod. tit. Bald. in l. vni. numer 20 C. de confess & in l milites, C. de quæstion. Abb. in capitul at si clerici, de iudic. numer 9. Abb. in capi. quam sit graue, de excess. prælat. & in capitul. si quis de gradu, de purgat. Canon. & in capitul. de hoc. de simon. & in

cap.

cap.olim,col.pen.de rescrip.Hypp in l.de minore.nu.50 ff. de q Lud.Carr.in pract.crim.fol 56.Ant.Gom. de delict.c. 13.nu.8.Fran Bru.in tract de indicijs.3.q.cui communi sententiæ suffragatur Regia lex 7.tit.13.par.3.vbi Greg. Lup. in verbo,*Como quier.*

C *Degradari.* Vide Lud.Car in d.pract.fol.85.nu.30.nouissimæ editionis.

D *Sicut laicorum* Adde Boer.decis.163.nu.6.Hypp sing.55. & in l.maritus,col fi.ff de q.Bossi.in pract.crim tit.de tortura testium.nu 6.Sim.de Pretis.consi.36.nu 7 vol. 1. D.Episcop.Sept.in insti.Cath c.65.nu.49.qui nullum ex superioribus allegat, & opinio hæc communis est, & contradictorem non habet,ideo in forensibus exercitationibus, seruanda est,tum propter excommunicationis periculũ,si forte debitus modus torturæ transgrediatur, tum pp summam sacerdotij dignitatem,cui maxima reuerentia debetur, vt late docet Diuus Chrysostomus in libris de sacerdotio.

Tortura clericorum nõ debet esse tam seua sicut laicorũ.

E *Torqueri per laicum.* Vide Siluest in Sum.in verbo excõicatio,6 §.11.Hier.Gigas,vbi paulo ante allegaui, q 26.n.6. pag.267.Lud.Car.in pract.cri.fol 85.nu 25.vbi scribit, laicis licere absque excommunicationis metu clericos ad torquẽdũ ligare,vt possint p clericos torqueri.Hæc tñ authoris & aliorum opinio non procedit in assassino,qui sm illum a laico torqueri poterit, vbi allegat Capic. decis.155. Nec etiam procedit, quando clerici non reperiuntur qui clericos torquere sciant, tunc sane tortura a ministris laicis infligenda est; nam aliter frustra Iudex clericum torquendum esse pronunciasset,si non esset qui exequeretur,& hoc vsu receptum est, vt alios allegans fatetur Iacob. Septima. dicto c.65 nu 49.

Clericus non põt per laicũ torqueri præterq̃ in duobus casibus.

F *Tenet quod sit.* Adde Lud Carr in dict.pract.fol.85.num. 31. & hanc opinionem communem esse testatur Bossi. in pract de tortura testium,num.7. & opinionem istam Baldi. contra authorem dicit esse commu. Canonistarum Foller. in pract Cano.2.par.8.nu 47.

IVRAMENTO DE PRAEMISSIS INTERROGARI. Caput CXXVIII.

1 *Iuramentũ a clerico de crimine a parte accusato exigi non debet:secus si ex officio Iudicis procedatur.*

2 *Pur-*

1 Purgatio non nisi prius præstita copia infamato est indicēda.
3 Iuramentum a clerico exigendum non est, nisi informationis copia prius præstita.
4 Reus non potest sub iuramenti religione, de delicto interrogari sine semiplena probatione, aut expressis indicijs, aut infamia præcedente.
5 Indicia processus reo ante confessionem sunt manifestanda.
6 Sola indicia sine infamia, neque ad purgationem inducendã neque ad iuramentum exigendum sufficiunt.

ET si † ad partiũ petitionẽ a clericis de criminibus accusatis iuramẽtũ exigi nõ possit nec debeat, ex officio tñ procedẽti iudici hoc cõcedit a Doct [a] ea potissimũ rõne. Nã cũ liceat ecclesiastico iudici, clerico infamato purgationem indicere, & tunc de veritate delicti iurare teneatur: sic ei licet illum sub iuramento interrogare, vt placuit Panor in cap. Cũ super, quasi ad fi de confess. In quo tñ ego aduertendũ crederẽ, ꝙ cũ ex dicta ratione purgationis id permissum videatur, inferri possunt duæ notandæ conclusiones in materia. Prima † est ꝙ cũ purgatio nõ sit indicenda, nisi prius præstita copia infamato de infamia, vt circa illam se defendat, & an a maleuolis seu inimicis habuerit ortũ examinet. Sic nec † Iudex a clerico poterit iuramẽtũ exigere statim post capturã ante ꝗ illi præstet copiã inquisitionis cõtra eũ formatæ: ex quo vr̃ ꝙ practica huius Regni sumpta ex l. 4 par. 7. ti 29 in qua disponit̃ ꝙ reus sub iuramento interrogetur statim post capturam, nõ habebit locũ in clericis. [b] Quinimo † opinor quod in laicis captis nõ liceat id indistincte fieri, salua iudicis cõscientia: nisi iudex habeat contra reum semiplenam probationem de delicto, aut expressa indicia, aut infamiam. Cum ex mente Sancti Thomæ, in 2. 2. quæst io. 69. art. 2. Prædictis casibus solum liceat iudici interrogare delinquentem, & delinquens teneatur veritatem dicere Et vide ibi Caietan qui declarando illam doctrinam Sancti Thomæ addit vnum notabile (iudicio meo) videlicet quod in casu quo præcedunt indicia, debent manifestari reo, vt sciat se esse in tali articulo constitutum, ꝙ tenetur obedire iudici præcipienti, & extorquenti veritatem, ac etiã vt possit se purgare, & contra illa opponere, ex quo videtur quod sicut ante torturam dẽt dari copia

Margin: 1, a, 2, 3, b, 4

c indiciorum,[c] sic ante interrogationem, vt Iudex iuste interroget, & reus teneatur fateri veritatem. Vnde qñ aliquid ex prædictis tribus capturam non præcessit, tunc vr̃ ꝙ Iudex conscientia recta non poterit vti prędicta l. Partit. Cum enim captus qui delictum commisit nõ tenetur se prodere, nisi præcedat aliquid de prædictis, bene sequit̃ ꝙ aliter non bene interrogat Iudex eum, cum cogat captum reuelare se ipsum diffamando, sicut alium quemcunque. Et pręter id ꝙ est iustum rationique consonum, hoc est iuxta mentẽ illius legis Regni si bene consideratur, hoc.n. vt fiat, dicta lex pręcipit in hominibus malæ famæ,[d] a quibus statim post capturam vult iuramentum exigi. Errant ergo apertissime temerarij quidam iudices (& qui crocodili more humano sãguine delectantur) ꝙ statim post capturam nullo facto personarum discrimine a captis omnibus de veritate delicti iuramentum exigunt, cum sępius leuia quædam indicia causã præstiterint capturæ. Satis est.n. Christiano iudici si more Christiano iustitiam exerceat. Secunda conclusio, quod sicut sola iudicia sine infamia non sufficiunt ad indicendam clericis purgationem eodem modo nec sufficiet ad hoc vt Iudex possit ab eis iuramentum exigere super delicto.

d

ANNOTATIO.

A *Traditur egregius modus a iudicib⁹ obseruandus interrogandi reos in casibus criminalibus.*

HOc conceditur a Doctoribus. Nota ꝙ in his quæ ad praxim, & interrogandi reos modũ pertinẽt nihil iure diffinitũ est, sed prudentiæ iudicis relinquitur. Ideoque nulla certa regula in hoc cõstitui põt, nihilominus aliqua cõsideratione digna erunt animaduertenda. Et in primis monẽdi sunt iudices, vt reos captos dũ de criminib. interrogant, humane, & benigne tractent, ꝙ sępenumero ad veritatẽ patefaciẽdã mire cõducit, nec illos seuero vultu, & proteruis oculis perterrefaciant, neve iniuriosis verbis, aut cõtumelijs in eos irrũpant. Est equidẽ hoc a Christiana religione alienũ, meminerit ipsos homines esse, & similia crimina, vel forte maiora cõmittere posse, nisi Dei omnipotentis gratia, & auxilio iuuarentur. Nec aliquando erit indecorum, si qualitas causæ permittit, vt reus præsertim clericus, vel is qui in dignitate sit constitutus, in humiliori sede quam iudex sedeat, vt magis quietus sit eius animus, ad confitendum de quo in causis fidei est egregia constitutio decreta Mantuæ

tur Carpentanorum anno 1561 capitul. 13. 14. & 15.

Benigne etiam admonendi sunt, & subinde exhortandi, vt simpliciter, plane, ac vere fateantur, & quod longe caueant, ne contra ipsos, vel alios, falsum testimonium proferat.

Deinde caueant, ne interrogationibus faciendis molesti sint, ea interrogãtes quæ inutilia sunt, sed ea dumtaxat quæ ad rem faciunt, sed si reus confiteri cęperit, minime illum interrumpant, sed libenter & attente audiant, nisi inutilia confiteatur.

Rursus multa simul interroganda non sunt, ne reus cum Syncophanta Plautino dicere possit. *Multa simul rogitas: ne scio quid expediam potissimũ: sin unum quidquid singillatim & placidè percunctabere, & meum nomen, & mea facta, & itinera Ego faxo scias.* Hæc Plautus in Trinummo.

Rei vero ante omnia interrogandi erunt, qui sint, de ętate, de origine, & quibus parentibus orti, de patria, de alijs circunstantijs debet fieri diligens interrogatio, quia vt optime Oratores admonent, suspitionum argumenta, non leuia sumuntur ex genere, natione, patria, educatione, disciplina, bonitate, prauitate, præteriti temporis societate, amicitia, moribus, verbis, & alijs huiusmodi, vt docet Cicero libro 2 Rhetori. ad Herennium Quint. libr. 5. capitul. 10. Orator. Inst. tradit ex nostris Gand in tract. crim titulo de præsumpti. & egregie Fran. Casonus in tractat. 1. de indi. & præsump cap. 1.

Id etiam cauere debent iudices, vt ne ita reos interrogẽt vt magis fugiendi modos præscribere, quam veritatem indagare videantur, & vt hoc suggestionis periculum euitet, in genere sunt interrogandi, & deinde paulatim ad speciẽ descendendum est, nullam singularem delicti circunstantiam exprimendo. Fran. Caso. in tract. de tormen c. 15. Cętera vero iudicis integerrimi arbitrio committuntur. Nam aliquando expedit ad minima, & particularia descendere, vt reus conuincatur, & crimen quod perpetrauit, detectum esse intelligat: & illum ordinem præscribere videtur Iureconsultus in l. 1. §. in causa. ff de q in hæc verba. *Qui quæstionem habiturus est, non debet specialiter interrogare, an Lucius Titius homicidium fecerit, sed generaliter quis id fecerit, alterum enim magis suggerentis, quam requirentis uidetur.* Hactenus Iureconsultus.

Quibus sic præmissis, animaduertendum est, quod ita iuris Interpretes circa huius capitis argumentum confuse loquuti sunt, vt prolixa eorum lectione non intelligas, quid tenendum iudicandumque sit, authorque noster (quod cum bona eius venia dicam) super tortuosam incudem tortuosius fabricauit. Quidquid alij dixerint, bimembrem ipse distinctionem constituo. Aut enim Iudex præcedente infamia, præhabitisque indicijs, in causa procedit Aut de occulto crimine contra iuris præcepta iudicare contendit.

Iudex iuste præcipit Reo, vt delictum fateatur.

Primo quidem casu, asseuerandum est, Iudicem reum interrogare iure optimo posse, ipsumque teneri veritatem confiteri debere, nec curandum est, quæ pœna imponenda sit spiritualis, vel temporalis, vel quod procedatur ex officio, vel ad partis instãtiam, vel quod crimen sit notorium, famosum, vel ne: nullum certe discrimen inter hos casus constitui potest, sed solum perpendendum est, an Iudex recte procedat. Ita intelligenda & interpretanda est Bar. doctrina in l. inter omnes, §. recte, in fine, ff. de fur quam communiter receptam esse fatetur Aug. Ari. ad Angel. in tract. malef. in verbo, *Comparuerunt, & confitentur totum* numer. 13. Bertran. consil. 311. numero 3. in fin. lib. 3. idem testatur Hypp. in l quæstionis habendæ, nume 27 ff. de quæst Pract. Conra. fol. 280. in princ. Anto. Gom. 3. tomo c. 1. nu 65. Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. quæst 45. versic. sed quæro, & eam obseruat communis stylus Italiæ, vt scribit Barto. in l. 1. nume 6. C. de iura. calum. vbi Bal. nume. 8. dicit, quod ita consuetudo obseruat. Marian. in capit. qualiter & quando, nu. 227. q. 84. in fine, de accusa. San Thom. & Caieta. 2. 2. quæstione 69. arti. 1. Domi. Soto in tract. de ratione tegendi, & detegen. secret. memb. 2. quæst. 7 conclus. 1. Martin Nauar. in capitu. inter verba, conclus. 6. Corol. 65. 1. quæstio. Greg. Lopez, qui rem Christiane tractat, in l 4. titul. 29. part. 7 in verbo, *Iuras*. D. Couarr. in pract. quæstione 23. nu. 5 Rosel. in Summ. in verbo, accusatus, § 1. Rod Suar. in l. 4. titul. *De las iuras*. lib. 2. foro legum. Ant Gom. 3 to. var. resolut. capit. 12. nu. 15. Bart. a Medina in Summa, lib. 1 cap. 14. nume. 35. Ant. Cord. lib. 1. quæstione 43 dub. 3.

Quamuis opinionem contrariam reum posse negare delictum, si ex confessione timeat pœnam corporalem siue iudex ex officio procedat siue ad instantiam partis. Si vero

pœna

pœna spiritualis esset infligenda, veluti excommunicatio, tenetur reus sub mortali crimine delictum confiteri: quam opinionem amplectitur Abb. in ca. 2. de confess. colum pen. Syluestr. in verbo, *Confessio* delicti Alcocer in Sum. cap. 26. § *El reo*. Soletque pro hac sententia allegari glos. in ca 2. de confess. lib. 6. Sed primam opinionem tanquam veriorem amplectimur, quam esse communem apud Theologos testatur Petrus a Nauarra (quem post hæc scripta legi) in tract. de rest. lib. 2. cap. 4. nu 138. Quæ communis & receptissima sententia, multis iuribus & rationibus fulcitur, tum quia publica vtilitas in eo versatur, vt crimina & scelera diris pœnis puniantur, vt improbi homines iustas luant pœnas, & alij earum timore, a committendis sceleribus longe repellantur, vt in l. congruit, ff. de offic. Præsi capit. de offici ordi. quod fieri nullo modo posset, nisi iudex comperta veritate, ex ipsius rei confessione, sententiam ad punienda scelera proferat, tum quia subditus vtroque foro iusto superioris præcepto obtemperare tenetur, Iudex autem casu supra constituto, vt sibi veritas patefaciatur, legitime procedit, ei vero non obtemperare inobedientiæ peccatum est, & in re graui contractum, quod mortalem culpam cõtinet. Tum suffragatur tex. in l. obseruari, C. quor. appellat. non recipi. cuius legis decisio seruari non posset, si reus legitime interrogatus, eadem lege veritatem dicere non teneretur. Tum conducit tex in l. vltima, ff. de crimine expil. hæredit. capit. cum delicti, de accusat. Tum quia in causis criminalibus iuratur de cal. l. 1. vbi glos. Salic. & Doctores, C. de iur. cal. tex. in c. 1. vbi glos. Inn Abb. & omnes Doctores, eod. tit. l. 1. tit. 11 part. 3. quod iuramentum inter alia quæ continet, illud potissimum est, quod reus interrogatus veritatem patefaciat, l. 2. & in authe. Principalis, C. de iureiur. propter calũ. dan & in auth. vt litigantes iur. colla. 9. Tum quia apud Hispanos Regia constitutione id diffinitum est l. 1. tit. 29. par. 7. cum dicit. *E estonce el Rey, o el iuzgador deue le fazer iurar, que diga la uerdad de aquel echo sobre que lo ricaudaron.* Et ibi eam notat Greg & etiam eam perpẽdit magnus ille apud Hispanos Rod Suar. in l. 4. tit *De las iuras*. lib. 2. for. ll. nu. 14. Tum quia tale iuramentum in causis fidei prẽstandũ esse præcipit Concilium Biterrense, c. 4. in hæc verba. *Ab illis qui sic citati coram uobis, infra tẽpus cõparuerint assigna-* *Roder. Suar.*

tum, recipiatis iuramenta de mera & plena super facto labis hęretica tam de se quam de alijs viuis & mortuis dicenda quam nouerint veritate. Idem sanciuit Martinus V. in Bulla incip. *Inter cunctas.* in Conc Constan.sess.45. quæ continetur in literis Apost pro sancto Officio pag. 4. cuius iuramenti formula talis est *Iuro per Deum, & Crucem, & sacrosancta quatuor Euangelia, manib. proprijs tactis, me dicturum veritatem, quod si fecero Deus me adiuuet, sin autem contra, Deus me condemnet.* Circa quod aliqua summe necessaria, & in practica utilissima animaduertenda censeo.

Reũ teneri crimẽ sub pęna peccati mortalis confiteri.

Primo, teneri reum in proposita specie iudici interroganti sub mortalis criminis pœna, crimen confiteri. Hæc sane communis est, & Theologorum, & Canonistarum opinio, vt colliges ex D.Thom.Caiet.Dom.Soto, & Nauar.in locis nouissime allegatis.

Reus a sacerdote absolui nõ potest, nisi aio cõceperit iudici veritatẽ patefacere.

Secundo quod usque adeo reus tenetur veritatem confiteri, vt non possit a confessario absolui, nisi proponat eã patefacere. Nam talis reus in non confitendo peccat, neq; eũ peccati pœnitet, imò perseuerat, & ea ratione nec peccati veniam, nec absolutionem meretur c. peccati venia, de reg. iur.lib 6. ita scribit Domin Soto d.tract.memb. 2 q. 7. quod singulare, & quotidianum est teste Mar. Nauar. in Manuali, c.25. nume.36.

Reus si semel ueritatẽ negauit cũ ad supplicium ducitur eam fateri nõ tenetur.

Tertio est consideratione dignissimum, ꝙ si reus iustè interrogatus delictũ semel negauerit, licet mortaliter peccet, nihilominus iuste damnatus ducitur ad supplicium, minime tenetur ad confitendum illud, nisi notabile aliquód damnum inde probabiliter sequeretur. Cum eius spirituali saluti sufficiat iusta confessio cum sacramentali absolutione: ut doctissime scribit Nauar.d.c.25.nu.38. Nec inter secũdam, & tertiam illationem, aliqua inest repugnantia. Nam ob id in secunda, reus mortalem culpam cõtrahit, nec absolui potest in animæ iudicio, quia confessio ad crimen reuelandũ, vel ad alios iuris effectus necessaria est, Non sic in tertia, quia cum crimen legitimis probationib. comprobatum est, ita ut ducatur ad supplicium reus, ideo eius confessio nõ est necessaria nisi alicui graue damnum sequatur, ita bene declarat contra F. Mag Bar. a Medin. & Cordo. D. Segur. in suo direct. 2. par. c. 17. nu. 36.

Si reus nõ respõ-

Quarto, quod si reus a iudice interrogatus, respondere nolit,

nolit, iustè ei præcipi potest, quod respondeat, alias habeatur pro confesso, ita in quadã causa grauissima Illustrissimi Comitis *de Vrana*, iudicatum fuit in Hispania, vt memoriæ prodidit Roder. in d.l.4.nu.15. Vel condemnari poterit ad torturam, si confiteri nolit: vel si dubie confiteatur (puta) non scio, non recordor, Bal. in l. accusationem nu.11. C. de accus. & opinio ista approbata fuit in Regio Neapoli Prætorio, teste Capi decis. 145. eam sequitur Foll. in pract. fol. 308. & in practica sępissimè receptam fuisse scribit Iul. Clar. lib. 5. recep. sen §. fin q. 45. vers. sed pone.

dit iudici interroganti quid ab eo faciẽdum sit.

Quinto, asseuerandum est, reum accusatum statim cum a iudice interrogatur, ita astringi ad veritatem confitendam, vt nullo modo possit a iudice petere vt sibi dilatio aliqua, vel tempus ad deliberandum conferatur, cum de facto proprio interrogetur, Bal. in l. cum falsum, nu. 2. ff. de acquir. hæred. quam opinionem communem esse fatetur Augus. ad Ang. in tract. malefi. in verbo, *Comparuerunt dicti inquisiti, & confitentur.* nu.6. Pract. Conrad. f. 280. nu. 2. & eam totius orbis consuetudo recepit, vt fatetur Sal. in auth. offeratur, nume. 6 C. de lit. contesta. ubi Pau. de Cast. nu. 5 & 11. Amad. de findi. nu. 184. quidquid in contrarium tenuerit Alex. in l. in prin. nu. 6. ff. de eden.

Reus statim & sine mora ueritatẽ fateri tenetur.

Sexto, illud certissimi iuris est, reum legitime conuictũ sub mortalis culpæ reatu, si a iudice interrogatur, etiam in tormentis, utrum crimen commiserit, teneri ueritatem patefacere, licet inique torqueatur cum testibus conuictus sit ex Angeli sententia, in l. etsi certus, ff. ad Syllan. ubi Ioã. Igneus Aug. Arim. in addit. ad Ang in tract. malefi. in uerb. *Fama publica.* Quæ opinio communis est, teste Hipp. in l. 1. ff. de quæst nu. 11. & in pract crim §. nunc videndum, nu. 25. Carrer. in pract crim. in prin num. 188. licet contraria opinio assertorem habeat Bal in l. obseruare, num. 9. C. quorum appel, non recip. & in l. 1. nu. 9. C. de iura calum. Tho. Gram. voto 1. col. 1. Stante igitur communi opinione nihil refert, quod reus iniustè torqueatur, cum saltem iuste a iudice interrogetur, quam ob causam ueritatem confiteri tenetur. ita egregiè scribit insignis D. Couarru. in practic. quæstion. cap. num 5.

Reus cõuictus licet iniuste torqueatur veritatẽ fateri debet.

Septimo est circa hoc mire obseruandum, quod qui iuramentum præstat iurare debet iuxta mentem iudicis inter-

Iuramẽtũ veritatis a reo pstãdum est secundũ mẽtẽ iudicis interrogãtis nõ rei captiosè respõdẽtis.

rogantis, non secundum propositũ aliud iurare debet, alias dolosum emitteret iuramentũ, & grauiter peccaret, S Tho. 2.2.q.89 art.7.in respon.ad 4.& ibi Caiet.Soto.lib.8.de iust. & iure, q.1.art.7.hinc illud Isidori. *Quacunque arte verborum quis iuret, Deus tamen qui conscientia testis est, ita accipit, sicut cui iuratur intelligit.* Hæc ille. Idem iudicium habẽdum est de æquiuoco iuramento, quod simulatis verbis artificiosè concipitur, ita vt duplicem sensum recipere possit, nam si licite exigitur, non licet tali amphibologia vti, ob maximam iniuriam quæ Iudici qui habet ius exigendi fit, ita Soto, d.art.7.

Reus qui exempt⁹ est a iurisdictione. Iudicis veritatẽ criminis cõfiteri nõ tenetur.

Septimo, quod tunc locum obtinent quæ supra scripsimus, quando is qui interrogat, legitimus & competẽs Iudex est, vnde si is qui interrogatur, exemptus est ab illius iurisdictione, quia clericus est, vel Scholaris, aut si reus indebite ab Ecclesia extractus fuerit, iuste poterit veritatem absque mendacio celare, & quamuis neget, officiosum est mendacium, & veniale peccatum tantum, nisi iuramentum interuenerit. Sic tradit elegãter Dom Soto d.tract.2.memb.q.7. concl.Mar. Nauar.in d.c.inter verba, Cor.65.nu.244 vbi dicit, idem esse quando iurisdictio Iudicis per appellationem vel recusationem suspensa est.

Quando Iudex legitimè ad exigẽdã rei cõfessionẽ procedat.

Octauo, quod dicetur Iudex, ad confessionem exigẽdam rectè procedere, quando contra reum accusatum est unus testis oculatus, & omni exceptione maior, aut unum indicium, vel plura illi æquipollentia. Vt videtur sentire Bar.in l.fi.nu 7.ff.de quæst.vel quod reus infamia laboret, vt infra scribo, ver quod autem. Necnon desideratur, quod ea probatio in processu contineatur, de eaque reus certior factus sit, vt sciat iudici tunc esse obtemperaturum. Vt scribit S.Tho. & ibi Caieta.2.2.quæst.69.artic.1.& 2.Mart.Nauar.d.c.25. numero 36.

Reus in causis capitalibus an possit a confitẽdo crimine excusari.

Nono, illud perpetuæ memoriæ commẽdandum censeo, quod licet præfata magis communis opinio in causis ciuilibus, & criminalib. procedat, in quibus pœna sanguinis non timetur, nec non in omnibus spiritualib. cõtrouersijs At vero in causis capitalib.& vbi de graui dedecore agitur, naturali æquitate dictante, asseuerandum censeo, posse reum salua conscientia, veritatem ipsam absque mendacio verborũ inuolucro contegere. Inditum quidem est hominib. a natu-

ra

ta ipsa, vt se defendant, & a mortis faucibus incolumē vitā reddant: Hinc leges oriuntur quib inuasorem cum moderamine inculpatæ tutelæ occidere licet. Ab hac naturali æquitate proficiscitur ius aliena subripiendi, extrema famis necessitate ad id impellente. Similiter proficiscitur illa potestas qua seruo vitandæ seruitutis gratia (quæ mors naturalis est) permittitur a domino fugere: fortior igitur ratio iure naturali eradicata suadet, vt reus absque criminis nota veritatem quæ probari non potest, vt vitam tueatur celare possit. Deinde neruosa, & vrgentissima ratione, præcedens doctrina fulcitur. Nam si consanguineus ad testimonium ferendum contra consanguineum compelli non potest, quando ingens aliquod dispendium timetur, vt in l 4. ff. de testib. cum simil. nullus equidem absq; insania negare potest, hoc non magis licere ei, qui mortē vel infamiæ labē est passurus.

Nec ijs refragatur, quod Iudex iustè interroget, nam similiter reus iuste veritatem celat, & vterq; suo iure vtitur, sic iure compertum est, licitum esse Iudici præcipere damnato ad pœnam vltimi supplicij, ne fugiat à carcere, ipse vero obtemperare non tenetur. Dominus similiter iuste iubet seruo ne fugiat, ipse autem fugiendo se a seruitute liberare potest, & ita in terminis huius propositæ disputationis tenet Petrus a Nauar. de rest. lib. 2. c. 5. nu. 142. quo casu Abb. & aliorum opinio posset procedere.

Secundo autem distinctionis mēbro, quando crimen occultum est, non licet Iudici de eo interrogare, nec reus tenetur crimen detegere, nec in hoc Iudici vel Prælato obtemperandum est, quia contra Christianam charitatem est de his interrogare, occulta quidem scelera reuelanda non sūt, sed Deo soli relinquenda, c. si omnia, c si oues, c. ex merito, 6. q. 1. tex. egregius in c. erubescant, 32. dist. ibi. *De manifestis quidē loquimur, secretorū aūt, & cognitor Deus, & Iudex est.* tex in c. si quis aliqñ, § non tibi dico, de pęnit. d. 1. ibi, *Non tibi dico vt prodas*, iugum equidem Dñi suaue est, Religio sane Christiana pijssima est, q̄ noluit quempiā cum tanta sui honoris & famę iactura obligare Imo hoc esset cōtra ius naturale, nā par esset, vt si obligaret aliquē, vt se interficiat, ut late ꝓbat D. Th. 2 2. q. 69. & ibi Caiet. art. 2. Henr. de Gand. Qdlib. 1. q 13. latissimè Abb i c 2 de cōf. & est cōis Theolorū & Canonistarū sñia, vt colliges ex D. Sot. & Nau. iā alleg.

De occulto crimine iudex nō potest interrogare.

Nec

Re⁹ nec in causis fidei de omni no occultis interrogatur.

Nec in causis fidei reus interrogandus est de delicto occulto, de quo delatus reus infamatus non est Direct. Inquis. 3. par. de modis interrogandi reum, nu. 74. nisi ipsi rei dum confitentur ansam præstiterint ad alia interroganda, quod frequenter contingere solet, tunc si ad causam de qua tractatur conducunt, interroganda sunt: sic decretum stat instructione Madril. anno 1561. c. 15. § *Y deuen siempre*, cuius uerba latinitate donata hæc sunt. *Habeãt etiam Inquisitores magnam curam, ne interrogent extra indicia, nisi reus per suã confessionem occasionem prabuerit.*

Crimen occultũ quòd dicatur.

Quod autem dicatur crimen occultum, vide Abb. in c. ex literarum, de temp. ord & in c. vestra, de cohab. cler. & mulier. Dom. & Alex in c erubescant, 32. dist. asseuerantes, illud crimen occultum dici, quod probari non potest, idem tenet author noster infra, nu. 4. Sequitur Greg. Lup. in d. l. 4. tit. 29. par. 7. ubi scribit, quod quando non adest semiplena probatio, vel indicia, ex quibus imponi possit tortura, uel saltem incuti terror ipsius, etiam si adesset infamia, reus interrogari non potest, ideo iudices admonet, ne reos de occultis criminib. interrogent; nam cum eos contra iuris ordinem pœnis afficere intendunt, proprias animas damnant, Deumq; Optimum Maximum offendunt. Nec iudices contrarium facientes zelus iustitiæ excusaret, quia ut scribit Abb. post Host. in c cum in iuuentute, de purga. canon. non permittitur aliquid fieri iudici, ex solo zelo iustitiæ, nisi subsit iudicium rationis. Tunc uero sola infamia sufficeret, absque alia probatione, vt reus iuste interrogari possit, quãdo casus esset, in quo haberet locum purgatio Canonica, ex Abb sententia, in d. c. 2. de confess. Præpos Alex. in c. ex pœnitentib 50. dist. Mihi tamen (ut uerum fatear) hæc opinio Gregorij nunquam placuit: nam si Iudex cum reus infamia laborat, uel contra ipsum obiecti criminis indicia urgẽt iuste procedit, c. qualiter & quando, in 1. & 2. & in c super his, de accusa. Ergo reus seclusa morte, tenetur respondere, nec semiplena probatio, nec illa vrgentissima indicia, quæ requirit Greg. desiderantur, ut ad id compelli possit. Quando vero crimen occultum foret, piaculum esset, & longe a pietate Christiana alienum, reum interrogare. Quod summe notandum est, quia vidi imperitissimos & impios Iudices, in hoc passim errare, qui in criminalibus, grauissimisque causis

sis simplicibus tabellionibus (auaritia tamẽ plenis) reorum confessiones committunt. Qui iuris ordine prætermisso, de occultis criminibus interrogant, datur etenim ex hoc apertissima ansa periurijs, & innumeris alijs malis, in maximũ damnum Reipublicæ; dabunt qui talia faciunt, in die tremendi iudicij, strictissimam rationem

Vnde merito exterminanda, & releganda est consuetudo quædam quę potius corruptela est appellanda, quæ in aliquibus tribunalibus ecclesiasticis recepta est, & quod vehementer doleo in hoc Complutẽsi celeberrimo, nempe quod in matrimonialibus dispensationibus, qui contrahere uolunt solicite interrogantur, an se carnaliter cognouerint, de quo contrahentes ipsi infamari minime sunt, nec aliter de hoc constat. est sane consuetudo hæc supradictæ verissimę, & communi conclusioni contraria.

Curia Archiepiscopalis Complutẽsis cõsuetudo quædam reprobatur.

Si autem Iudex de facto reum interrogat, quando ius interrogandi non habet, minime respondere tenetur, & iuste absque labe alicuius criminis, potest ipsum iudicem verbis, communi significatione ambiguis fallere, mentiri tamẽ nullo modo absq; peccato potest, ut docet August. lib. de conflictu vitiorum, c. si quis, c. primum. 22. q. 2. S Tho. 2. 2. q. 69. art. 1. & Caieta. q. 89 art. 1. Adrian Summus Ecclesiæ Præsul. in materia confess. dub. 10 & quodlib. 11. litera C. Dom. Soto in tract. de ratione tegen. & detegen. secre. membr. 3. q. 3. conclus. 5. & lib. 5 de iust. & iure. q. 6. art. 2. Mar Nauar. in c. inter verba, 11. q. 3. Corol 64 Genesi. a Sepulueda in dialogo de ratione dicendi testimonium, c 5 quod etiam supra scripsimus.

Reus iudici de facto interroganti, respondere minime tenetur.

Idemque pari ratione in teste asseuerandum censeo, qui non tenetur ad testificandum, potest iudici interroganti dicere, se non teneri ei respondere, quamuis sciret id de quo interrogatur, & si illum cogere velit, appellare potest, prætérquam si iuste timet, iudicem in eum sæuiturum, quod si timet, respondere potest se nihil scire (intra se tamen intelligendo) quod dicere teneatur, ita scribit Mart. Nauarr. in Manu. Confess. c 25. nu. 43. cuius opinio verisssima est, & amplectenda, licet contrariam tenuerit Genesi. a Sepul de ratione reddendi testimonium, cap. 13.

Idem in teste obseruandum est.

Illud vero sciri oportet, quod a nostris pretermittĩ, vtrũ in casu dubij reus teneatur iudici interroganti respondere, cum

Reus in casu dubij an Iudici ĩterroganti obtẽperare teneatur.

cum sibi non constat an Iudex legitime procedat, vel ne, & iustam dubitandi causam habeat, potissimum hodie, cum ante confessionem non detur sibi copia indiciorum, vt sequenti annotatione scribam, & in proposita specie Do. Soto in dicto tract. memb. 2. quæstio 6. conclu. 3. asseuerat in fauorem rei declinandum esse, maxime in capitali iudicio, quia peius est in tali casu hominem occidere, quam Iudici non parere, idq; latius ipse probat eod. tract memb 3 q 2. quod verissimum puto: Nam quod reo, ante confessionem copia indiciorum detur, naturalis defensio est, quæ sibi ad proprium honorem tuendum, & vitam conseruandam competit, non equidem contraria consuetudo in hoc detrimentũ inferre potuit, nec pro Iudice in hoc præsumendum est, cũ iuris sanctiones non obseruet, vide quæ scripsi supra, versi. Octauo quod dicitur.

B *In clericis.* Nota quod hoc in ecclesiasticis tribunalibus minime seruatur, forensis namq; vsus nullam differentiam inter clericos, vel laicos, constituit.

C *Copia indiciorum.* Adde quod istam opinionem sequitur Pract. Papien. in forma inquisitionis in verbo, *Fama publica.* Vbi dicit, quod male hoc in practica seruatur. De iure equidem quod supra scripsimus verissimum est. Consuetudo tamen quæ sæpenumero integerrima iura destruit, opinionẽ contrariam recepit, quod scilicet reus interrogetur, & examinetur ante datas defensiones, & indiciorum copiam, ita quotidie practicatur vt fatetur Foller. in pract. crimi. Cano. fol. 165. nu. 9. Practica Iodoc. Damhuder. fol. 24 n. 18. Prac. Conra. fol. 155 limita. 6. Iul. Clar. lib. 5. recep. senten. §. fin. q. 45. versic. sed quid vbi dicit, quod stante ista consuetudine generali, male faceret Iudex qui aliter obseruaret. Quæ forensis consuetudo iuuari potest, apud Hispanos ex Regia l. 4. tit. 29. par. 7. vbi eam ad hoc notat Greg in gl. magna, in finalibus ver dicens, sub dubio tamen forte, quod stante Regia illa constitutione, Iudex iustè interrogare potest, non data reo copia Inquisitionis: Semper tamen mihi summè placuit, ea forensis practica qua Ecclesiastici, & Sæculares Iudices, Deum timentes vti solent, vt ante confessionem receptam minime præcipiant informationis copiam dari, sed tantum tabellioni, vel notario præcipiunt q̃ testium depositiones, absque eorum nominibus coram reo legat, vt inde

Consuetudine receptũ ẽ, q̃ nulla indiciorũ copia data rei confessio exigatur.

comper-

compertum habeat, quid contra ipsum probatum sit, & veritatem fateatur.

Post confessionem vero receptam accusationemq; obsanam, non solum testium depositiones, sed ipsorum nomina reo manifestari debent, vt melius seipsum defendat. text. elegans in c. veniens, in 2. de accusat Regia l 11. tit. 17. p. 3 l. 4. ti. 1. lib 8. ord noui. nunquam equidem defensionis facul tas deneganda est l. defensionis facultas, C. de iure fis. li 10. tradit optime Bonifac in tract. malefi in Rub. de inquisit. & de earum form nu. 15. fol 276. Fulgo s. Pau. de Castr & nouissimi in l. 2. C. de eden. vbi optime Socin. prædictam com munem sententiam declarat procedere in his indicijs, & p bationibus, quæ recipiuntur post inquisitionem & negatio nem parte citata, secus vero iudicandum est in illis quæ fiūt ante inquisitionem pro informatione Curiæ quod est de mente Angeli, in l. quæstionis, ff. de quæst. & Bart in l. si eo. tit. idque Socin ea ratione probat, quia tales testes parte non citata examinati, nullum ei præiudicium inferunt, nisi repetantur, vt in l. si ff. de q & hoc sequitur Grego. noster, in d. l. 11, in verbo, Testigos, vbi dicit, quod per hanc practicam cessauit timor subornationis testium, qui in plenario iudicio sunt repetendi Quæ ratio potissima fuit Hostiens. hoc tenentis in d c qualiter & quando

Testium nomina, & depositiones, quæ Reis, manifestari debeant.

Ex quo manifeste sequitur, quod illorum testium nomina, reo manifestanda sunt, qui in plenario iudicio fuerunt reproducti, vel de nouo testimonium in eo protulerunt, & hoc facta publicatione, non vero illorum qui in summario iudicio deposuerunt, cū isti nullū præiudicium quo ad condēnationem inferāt, d. ta ēt sui testimonij ratificatione, alias equidem apertissima ansa daretur reo, vt precib. vel donis testes corrumperet, eos vel longe repelleret, ne primis depositionib starent, & crimen maximum in partis offensæ, & reipublicæ damnū, impunitum remaneret: & summe laudo iudices, qui in criminalib causis, præsertim grauissimis, ita faciunt, licet practicam hanc increpet diligens & doctus Ioan. Gutier allega. 13. nu 2 Sed ab ea recedendum nō est, quod summè nota, quia nullus ex nostris ita declarat, & in actionibus forensibus est frequentissimum.

Testium nomina, nō debēt ante publicationem reo manifestari.

Sunt equidem nomina & testimonia testium eo modo, vt dictum est, publicanda, vt locum obtineat, etiam si p modum

Nomina & testiū depositiones reis publicari debēt.

dum inquisitionis procedatur. Vt scribit Cepol. consf.crim. 65.& 66. Petrus Paul.Parisi conf.2.nu.255.vol.4. Iul. Clar. libr.5.recep senten.§.fi.q 49.siue ea inquisitio generalis, siue specialis sit,nihil ad rem facit,& hoc expresse probatur in l.1.& 4 tit.1 lib.8.ordi..noui.

In causis summarijs idem locum hēt.

Ex qua sententia, & dictarum Regiarum legum sanctione,colligendum est,non esse etiam in causis,in quibus summarie,& de plano proceditur,publicationem testium denegandam,probat dicta lex 1.ibi. *Y oya a la parte,y le de copia y traslado de la pesquisa, y summariamente proceda, porque los delictos no queden sin pena.* Et dicta lex 4.ibi, *a que lo a quellos contra quien fuere hecha la pesquisa,ayan poder de demandar los nombres de los testigos,y los dichos de las pesquisas,por que se puedan defender.*

Licet cō suetudo inualerit, q̃ in causis sūmarijs, vno contextu processus sit cū onere publicationis, & cōclusionis, dēt tñ uerè publicatio testiū fieri, & non sub umbra.

Vnde manifestè deducitur,q̃ licet consuetudo iam inualuit,non solum in sæcularibus sed in ecclesiasticis etiam tribunalibus,q̃ in criminibus,in quibus de plano, & sine strepitu,& figura iudicij procedendum est,vt in criminib. prouenientibus ex incontinentia,ex Concil.Trid.sess.25.c.14. de refor.& in alijs,processus vno contextu fieri soleat. Nempe quia datur reo ad se defendendum copia accusationis capitulorum,cum peremptorio termino, cum onere publicationis,necnon cum conclusione,& citatione ad audiendam sententiam diffinitiuam,nihilominus tamen,cum debito effectu,& non sub vmbra testium publicatio fieri debet, ita vt detur reo integra copia,vt se defendat, q̃ Regiæ constitutiones iam allegatæ probant. Nec forensis,si contraria esset quamuis longæua consuetudo,defendi potest, sed tanq̃ iniqua diuino,& naturali iuri contraria releganda esset. Et hac ratione,si testium publicatio omittatur, processus esset ipso iure nullus,& hoc sine dubio in causis criminalibus, ita Iul Clar lib.5 recept.sent.§.fi.q 48 in princiq.D. Segura in Directo.Iudic Eccles.2.par.c.14 nu.8.quid autē sit in causis ciuilib.uide quæ scripsi ad Ioan.Boer.in reg 708.

D

Ioā.Ber. opinio de qua hic moribr.receptan ō est.

Mala fama. Adde quod forensis practica minimè hanc Auctoris interpretationem recepit,nam generaliter in omnibus,nulla constituta differentia,an sint bonæ vel malæ famæ dicta Regia l.Partitarum procedit,vt scribit Greg ibi, in gl.magna,in fi.nam q̃ lex illa de bona,uel mala fama loquatur,est sane alia ratione,an reus deferendus sit per do-

mum

mum,ad res suas componendas,cum capitur, vel statim ad carceres deferendus sit,vnde Greg ab authore nostro ibi recedit,communem practicam defendens,ut nulla copia indiciorum reo data,iudici de crimine interrogare liceat.

Confessionibus propriis. Cap. CXXX.

1 *Traduntur multa,quæ a Iudicibus ecclesiasticis,in clericorũ confessionibus præ oculis sunt habenda.*
2 *Confessio clericorum non verificata quando nocet.*
3 *Clericus,qui delictum confitetur,sine accusatione punitur.*
4 *Pœna mitior imponitur per viam inquisitionis, quam per viam accusationis, nisi de crimine per partis confessionem constet.*

IN † confessionib. clericorum illa merito obseruari debebit,quæ in alijs reis a iure disposita ac aDoctorib.interpretata leguntur,cum in hoc non debeant esse deterioris conditionis quã laici. Ex quo debent aduertere Iudices,an tales confessiones clericorum fuerint extraiudiciales,vel coram non suo iudice,aut verisimilia in se continentes,aut incidenter,& non principaliter factæ, curatoris authoritate nõ interueniente,si clerici minores sint 25.anno. aut in tortura non seruata forma,quam in talib.confessionibus iura exigunt,& si quid tale in illis repererint,obseruent illa quæ iura in hoc tradunt,& Doct.scribunt: quę quidem transcribere nolo † Vnum tamen fortasse attentari possit in ista materia,ꝙ cum clericis pro criminibus, non infligatur pœna mortis,aut mutilationis membrorum,ꝙ in criminibus quibus veniunt puniendi citra traditionem curiæ sæcularis, præiudicaret illis cõfessio facta delicti,sine eo quod Iudici necessario constet delictum fuisse in veritate perpetratum. [a] Nam quod hoc in sæculari iudicio requirãt ex eo introductum est,quia cum nemo sit dominus membrorum suorum,non potest aliquis in periculum vitæ suæ aut membrorum quicquam fateri commisisse,nisi in veritate cõstet delictum fuisse perpetratum. Attamen † quod sua confessione sola possit sibi clericus in ordinibus,ac beneficijs suis facere præiudicium,non reperitur prohibitum, cum possit ex conuentione ad illorum amissionem obligari. Vt de ordinibus probat tex.in cap.quoties,1.q.7.& de beneficijs ꝓbatur

Margin: 1 (beside line 1), 2 (beside "transcribere nolo"), a (beside "tratum."), 3 (beside "delictum fuisse perpetratum").

batur in c cum dilecto, & cum gl in verbo obligauit, de electione, & in c. fi. de crim. fol. vbi hoc no. Abb in 3. not. Quamuis omnibus Iudicibus consulo, vt si fieri potest, semper satagant ꝙ illis constet de delicto a clericis sibi confesso. Est, & alia specialitas in clericis confitenribus delictum, videlicet ꝙ sine accusatione puniantur: hoc tradit in eis speciale fore Hostien in c. 2. de confess. sic intelligẽdo tex. ibi, quod refert ibi Card. licet ad illius tex literam & intellectum illum non admittat. Est prætereà † & alia tertia specialitas in
4 ista materia, ꝙ licet sit verum, ꝙ qñ agitur per viam inquisitionis, non possit imponi pœna ordinaria [b] delicti, vt in capitulis Inquisitionis, de accusat fallit hoc, si de crimine constat per confessionem, ita limitat Inn. in c Qualiter, el 2. de accusat. & sequuntur ibi scribentes, ut refert ibi Fel. in §. licet autem, in princ. qui hoc reputat singulare. Ponit etiam Præpos. in c de accusat. secunda quæst. 8. col. 38 probat tex. quem ibi commendat Abb. in cap. si de celebra. missarum. Item aduerte in ista materia, quod sola confessio criminis facta in causa ciuiliter acta, quando ageretur criminaliter, non sufficeret ad condemnationem: sed potest cõpelli reus, vt perseueret in ea. ita concludit Abb in capit Qualiter, el secundo, in finalib. verbis, de accusat. sic intelligens Innoc. in c. Per Inquisitionem, de elect.

ANNOTATIO.

A FVisse perpetratum. Adde Bald in auth. sed nouo iure, C. de ser fug Vbi Cœp. col. 15. Ang in l. 1. col. 2. ff. de confess. & in l. certum, in prin eo. ti Ang. Aret. vbi late August. Arim in tract. malefic in verbo, etiam vestem, num. 25. Hyppo. de Marsi in l 1. nu. 32. ff. de quæst. Ludo. Carr. in pract. crimi. fol. 237. secundum nouissimam impressionem. Ioan. Ber. in reg. 124. Fel in c. auditis, col 16 de præscrip. Paris de Puteo, in tracta. sindi. in verbo, Confessio, circa medium, Thom Gram. decisione Neap 2. nu. 38.

In Hæresis crimine ex sola confessione absque alia probatione, qs cõdemnari potest.

In crimine vero hæresis, ex sola confessione procedi potest ad condemnationem, quia cum hæresis crimen mente concipiatur, & in animo lateat, plerunque non potest aliter probari quam per propriam reorum confessionem. Bald. in l si quis non dica rapere, C de Episc. & cler. Nicol. Arelatanus in trac. de hær. not. 2. Fran. Ponzin. de lamijs. n. 52. & 70.

Et

Et quamuis hæc uera sunt, nihilominus tamen cum defensiones sint de iure naturali, ut in l ut vim, ff. de iust. & iure non obstante propria confessione, offerri debent reo defensiones: & si quid aduersus eam opponere voluerit, audiendus erit, ne iniuste se damnatum conqueratur, nam contra propriam confessionem multa opponi possunt, vt scribit Iul. Clar in pract. crim. § fin. q. 55. versic. sed pone, & quæst. 64. versi. sin autem reus.

Pœna ordinaria. Adde omnino Andr Tiraq. in tractat. de pœnis causa 53. nu. 1. cum seq. Anto. Gomes. 3. tomo delictorum, c. 1. nu. 51. B

TESTIBVS CONVICTORVM. Cap. CXXX.

1 *Laicus in criminali causa contra clericum non admittitur.*
2 *Laicus an sit legitimus testis contra clericum in criminali causa, si veritas aliter haberi non potest.*
3 *Laicus legitimus est testis contra clericũ in notorio crimine, nec non in criminibus simoniæ, hæresis, & Læsæ Maiestatis.*
4 *Corpore vitiatus non potest in criminali causa contra clericum testificari.*
5 *Clericus de crimine ciuiliter conuictus, an possit beneficio priuari uigore illius sententiæ noua inquisitione formata.*
6 *Fama an probetur per laicos contra clericos.*
7 *Confessus & conuictus, quoad omnia non parificantur.*
8 *Clericus de delicto an duobus testibus conuinci possit.*

Licet circa numerum & integritatem testium nihil sit in causis criminalibus clericorum specialius requisitum quam in alijs, quia tamen laici clericis oppido sunt infesti, prouisum est, quod laici in causa criminali nõ possunt esse testes contra eos,[a] vt in c. de cætero, de testi. Quod procedit etiam contra clericum in minorib ut tenet Dom. in c. Sicut sacerdotes, 2. q. 7. refert Fel. in d c. De cætero in prin. Quod † tamen limita, nisi delictum, de quo clericus accusatur, esset commissum in loco, in quo non essent clerici, secundum Abb. ibi, notum in his, de quib. per eum. Fel. tñ ibi credit, quod difficile ista limitatio obtineret, quia nõ valet simpliciter consequentia: Veritas haberi non potest, ergo testis inhabilis efficitur habilis: qa illud solũ est is his, quæ de sui natura ab alijs sciri nequeũt, vt no. 1 a 2

Inno. & Anto. in ca. tertio loco, de probat Vbi etiam dicit, ꝙ lex Canonica in criminali adeo resistit, ne laici testificẽtur contra clericos, quod non videtur ille casus posse de nouo induci ex sola autoritate Abba Et respondet ad fundamenta eius. Vide tamẽ Ias. in l fi in fi. C. de his qui. vt indig. vbi sequitur limitationem Abb. dicendo, quod quando essemus in vna villa in qua non reperiretur nisi vnus clericus tunc quia nec habitu nec actu delictum posset probari per
b alios clericos, laici sunt idonei testes in subsidium. [b] Posset tamen considerari pro Felin contra Abba. & Ias. quod iste casus non est ex illis, in quibus non possunt tales testes haberi: quia hoc videtur procedere, quando ex qualitate delicti, hoc est, in cõiuratione vel alijs: quia doctores in hac materia loquentes, non ponunt exemplum nisi in coniuratione & similibus delictis, quæ ex communi sua natura solent clanculum perpetrari, non vero in his quibus ex natura loci in quo committitur delictum, nõ possunt alij testes inueniri. Alioquin in omnibus delictis comissis in desertis, admitterentur testes inhabiles: quia ex natura loci non solent ibi homines nisi casualiter adesse. Sed quia, si opinio Abba. non seruaretur, esset dare ansam presbyteris, qui soli habitant in oppidis rusticanis, vt secure & impune plura committerent delicta, etiam præsentib. laicis, ideo crederem ꝙ eius opinio seruari posset, habita prudenti consideratione ꝑ iudicem qualitatis personæ clerici delinquentis, & testium & delicti perpetrati Et an ille clericus, alias sit inuisus aut gratus oppidanis illius loci. Et prædictam sententiam Abb. simpliciter referendo sequitur Hyppol. in l. Diuu. colum 3. ad fin nu. 9. ff de quęst vbi multa ponit in proposito, scilicet quod vt veritas inueniatur quando ipsa aliter haberi non potest, conceditur illud, quod aliter non concederetur, & propter hoc receditur a regulis iuris communis. Quod
3 † etiam fallit in crimine notorio, probat tex. quem dicit ad hoc Abbas optimum, in cap. pen. de purg. canon. Item etiã fallit in criminibus exceptis, scilicet simonia, Hæresis, & Lesæ Maiestatis ita notat glos. in capit. Cum P. de accusat. in
4 verbo laicus. Item † mutilati membris, vel corpore vitiati non possunt testificari contra clericum in causa crimina-
c li, [c] notat Abb. Antiquus, in capitulo 1. de excepti. refert Bald. in sua Margarita, in verbo mutilati & dicit perpetuè

menti

menti tenendum. Hyppol. in sua pract. criminali, in §. nunc videndum, in col. pen. num. 52. Aduerte tamen in ista materia, quod conuicto clerico de crimine, cum ageretur ciuiliter 5
lata sententia potest suus superior priuare illum beneficijs, vigore illius sententiæ, formata de noua inquisitione, & assumpta illa sententia, tanquam inducente notorium. ita voluit Innoc. in c. qualiter, el. 2. de accusat. vt refert Abb. in fi. qui dicit cum hac sua sententia transire Doctor communiter, qui tamen dicit aduertendum: quia hoc dictum est periculosum. & refert Innoc. sensisse oppositum in cap. per inquisitionem, de elect. † Fama vero an probetur per laicos 6
contra clericos, vide per Ant. in c. In literis col. vlt. de test. Et pro intellectu materiæ huius ca. & præcedentis, nota, quod † licet conuictus & cõfessus & parificentur, vt notatur in ca. 7
at si clerici de iudi. in princ. hoc intelligendum est quantum ad hoc vt perueniatur ad sententiam, non quo ad omnia, ita tradidit Card. ibi. & de differentia constat ex his quæ notãtur in cap. 2. de confess. & in c. 1. de testa. loquendo in teste qui conuincitur de crimine tangente causam aut qui illud confitetur. Nunquid † autem clericus possit conuinci de delicto duobus testi. tantum? si credimus Pau. de Cast. in l. iudices, C. de indic. in fi. verbis, videtur dicendum quod nõ: scrip- 8
sit enim ibi, quod in criminali non videntur sufficere duo testes sine alijs præsump. sed contrarium credo verius, sequendo Card. in clem. 1. §. Verum, in 1. quæstio. de hæret. vbi concludit, quod etiam in causa hæresis sufficiunt duo testes,[d] propter ius generaliter disponens, quod in ore duorũ, d
&c. Cuius opinionem dicit veram Repertorium Inquisitorum in verbo testes. in § per quos testes vbi allegat pro ea gl. no. in c. Præsul, 2 q. 5. quæ tenet, quod contra Papã sufficiunt duo testes: [e] de qua etiam glo. meminit. Felin. in c. quoties. e
de testib. in 1.

ANNOTATIO.

A *Contra eos.* Vide tex. in ca. laicos, 2 q. 7. & in c. veniens, in 1. testi. Spec. in tit. de teste, §. 1. versi. Item quod est laicus. Io. And. in c. Prælatis, de hom. lib. 6. Quæ sane opinio quo ad plenam aduersus clericum probationem, intelligenda est testimonium laici indicium facere contra clericum. Abb. in c. de cetero, nu. 5. vbi Fel. de testi. Alex. in l. maritus,

Laicus cõtra clericũ, an esse possit testis.

ff. de q. Hypp. sing 98. & pract. §. diligenter, num. 132. Foller. d. pract. cri. pag. 539. Hyppo. consi. 41. n. 5. vol. 2 Caro Rui. cons. 158. col. 4. vol. 5. Rol, Valle, cons. 24. nu. 15. volu. 1. quæ opinio an vera sit, differit diligentissimus noster Didacus Perez. in l. 1. ti 3. lib. 1. ordine in glo magn. versi. laicus præterea Item nõ habet locum in laicis integrę & bonæ famæ, in quibus cessaret sinistra suspitio, ita tenet Andr. Sicu. in c. cum non ab homine, de iudi. quem sequitur Andr. Alcia. ibi nu, 92. dicens, esse diligenter notandum. Nec procedit communis sententia, quando de crimine agitur ciuiliter, quia tunc potest laicus contra clericum testificari. hæc est communis opinio vt fatetur Ferr. cons. 283. nu. 5. versic. vlt. confirmatur, & Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. q. 24. versicu. Prętcrea quæro.

B *In subsidium*, Adde omnino Alex. de Imo. consi 64. nu. 5. vol. 1. Ias. in l cunctos populos, in lectura. 50. C. de Summ. Trin Anton. in cap. tertio loco, de probat. Dec consil. 133. colum, vlt Hyppo. sing. 73. Thom. Gram consi. 58. nume. 4. Hypp. cons. 45. nu. 5. vol. 2. Bossi. in tract. delict. tit. de indicijs, & consider. 170.

C *In causa criminali*. Vide tex. optimum in c. ipsi Apostoli, 2. q. 7. glo. in Summ. 4. q 3. Abb. Felin & Doct. in c 1. de except Hyp. sing. 98. Dida. Perez in l. 1. titu. 3. lib. 1. ordi & hãc opinionem communem esse fatetur D. Episcopus Couarr. in pract quæst. cap. 18. num. 2. Quam tamen dicit non omnino veram esse, vel non ita intelligendam, ut ex aliquo corporis vitio, absque vlla animi labe, fidem cuipiam detrahamus, nihilominus tamen in practica difficilè esset contra communem obtinere, vt scribit Clarus vbi paulo ante allegaui.

D *Duo testes*. Adde quod hanc opinionem communem esse fatetur Mari. Soc. & Felin. in c. excommunicamus, in 1. nu. 27 de hæret. vbi Io. de Ana. num. 2. Boe deci 341. Card in tract. de hæret. nu. 126 Villad. de hæret q. 13. nu P. Siluest. in Summa, in uerbo Hæresis, 2. q. 4. Corn. Brun. lib 4. de hęre. c. 9. Albert. de agnoscendis assertioni q 34. in prin. & in repet. cap 1. de h eret. lib. 6. q 16. num 4. Alphon Germ. in thesauro religi. Christi. tit. de hæret nu 20. D Episcop Iacob. Septi. in Cath. inst c. 50 nu. 3. & in Enchirid. tit. 34 nu. 4. Pala Rui. in alleg verbo. Hæresis. § 13. Iul. Clar. in pract cri. §. hære-

In Hæresis crimine, an duo testes fidẽ faciant.

§ hæresis, versi. habet etiam. Ant. Gab. in suis com. opin. in verbo testes duo. pag. 395 Bossius, in ti de hære. nu. 4. Ant. Gom. lib. 3. vari. resolu. c. 12. nu. 9. Ioan. Rojas in sing. fidei. 165. nu. 8 & seq Quæ communis opinio ea innititur ratione, quia casus hic de condemnandis hæreticis duorum testium testimonio, non inuenitur exceptus ab illa vulgari regula, in ore duorum, vel trium stat omne verbum. Fatentur tamē oēs, ꝙ ad hoc vt per duos testes hæresis probari possit debent esse integri, & oī exceptione maiores. c. licet, de testi. tradit Deci cons. 429. Pala. Ruu in alleg. verbo Hæresis, §. 13. Nec conqueri potest reus, cum hæc probatio legitimā iudicāda sit, & in nulla defensionis facultas denegetur: Imo eius causa diligenter tractetur, & ante eius condemnationē accuratè omnia expendantur.

Hostien. aūt in Sum. de hære. § qualiter deprehendatur, nu. 4. scribit, crimen hæresis minime duob. testi. probari, sed tres vel plures requiri, quia nimis durum vr̄, probū virum duob. tm̄ testib de tanto crimine condemnari, quā opinionem aduersus cōem sequitur Archi. Flor. in 3. par. suæ Summæ ti. 18. c. 3. § 5. Conr. Bru. d. lib. 4. de hæret c. 9. Nic. Aym. in direct. Inqui. par 3. q 71. Io Tabi in Summa, in verbo, Inquisitor nu. 37. qui dicit Host opinionem procedere de æquitate, communem vero de rigore. Albert de agnos. asser. quæst. 34. num. 5 scribens opinionem Host. seruari in pract. & ea communiter Inquisitores fidei vti, non vero communi opinione. idem Alb. in d. rep. c. 1. q. 16. num. 12. affirmat opinionem communem sibi non placere, & opinionem istā tanquam æquiorem, nouissimè sequitur Io. Rojas Valentinus Inquisitor, in tract de hæret. 2. par. 4. asser. nu 103. quā declarat procedere, preter quam si reus accusatus esset improbæ famæ & opinionis, vel alia adminicula contra eum vrgerent, quo casu communis opinio erit seruanda.

Sing. opinio qdā Host. interpretatur.

Cum equidem in hæresis crimine testium depositiones non publicentur, vt c. fi. de hæret. lib. 6. ꝙ Innocentij VI. Pōtificis Maximi constitutione decretū est, q̄ incipit, *Cū negocium*, ibi. *Sane volumus vt nomina tā accusantium prauitatē hæreticam, quam testificantium super ea, nullatenus publicentur propter scandalum vel periculum, ꝙ ex publicatione huiusmodi sequi possit.* Sunt tn̄ qui censeant (ut obiter hoc dicam) decretum illud non esse Inno. VI eo ꝙ is Pontifex decē tā-

Testes in hæresis crimine minimè publicātur.

tummodo annos vixit, & in dicta constitutione annus vndecimus sui Pontificatus refertur, nec minus fuit Innocen V. qui septem annos vixit, unde ea constitutio necessario tribuenda est Inn: IIII. qui per vndecim annos in sede Petri præfuit, vt nouissime refert Fran. Peg in director. inqui. 3. p. Scho. 129. quam extrauagantem referunt Reper. Inquisitorum, in verbo, nomina, vers. nunc vidẽdum est. Petrus Paul. Paris cons. 2. vol. 2. Nico Aymer in Directorio Inquis. 1. p. in fi. Iacob. Septi in Enchir Inquis. tit. 35. nu. 15.

Quod ẽt diffinitũ est Apostolica constitutione Pij IIII. Pontifi. Max incip. *Cũ sicut*, q̃ cõtinet̃ in literis Apostolicis ꝓ officio Sanctæ Inquisitionis, pag 105. Hoc equidẽ antiqtus Biterrẽsi & Narbonẽsi Concilijs fuit stabilitũ in quorũ primo ita scriptũ ẽst. *Illud autẽ caueatis, secũdũ prouidã Sedis Apostolicæ Volũtatẽ, ne testiũ nomina signo, Vel verbo aliquo publicetur.* Ex quo affirmandũ vr, ꝙ nõ solũ testiũ nomina manifestari nõ debeant, sed nec circũstãtiã ex quib. reus ꝑcipere possit q testes cõtra eũ deposuerint, vel q eũ denũciauerint idq; censeo vocari *Signũ* ibi. Et quãuis Bonifacius VIII. in c. fi §. cessante, de hær. in 6. asseueret, testiũ & accusatorũ nomina, in hoc crimine, sicut in alijs publicari, dum modo fiat sine metu alicuius periculi, hodie vero sẽper tale periculũ iuste timet̃, ut ea publicatio nõ fiat. Quod si accusatus hoc petierit, audiẽdus nõ est, ut Iuriscõsulti Auinionẽses, in facti contingentia interrogati responsum præstiterunt, in quibusdã dubitationibus in causa fidei, q 3. Fateor tamen, quod dicta testiũ reo edenda sunt, vt se defendat, nomina vero ut prædiximus sunt supprimenda, & ita receptũ est, fuit etiam hoc statutum in instruct Hisp. an. 1484. & in alia Mantuæ Carpentan. vulgo *Madrid*. Anno 1561. c. 13.

Sed silentio prætermittendum non est, utrum ex causa eiusdem periculi in quo dicta iura innituntur in alijs criminibus præterquam in hæresis possint iudices Ecclesiastici denegare accusatis testium nomina, & uidetur asseuerandum, quod sic quia cum eadem urgeat ratio, eadem esse debet iuris dispositio l. illud, ff. ad legem Aquil. l. a Titio, ff. de uerb. oblig. & in terminis ita scribit noster Gregor. in l. 11. tit. 17. par. 3. in uerbo, *Conduco tomado*, Sed decipitur in hoc uir egregius: nam nulla ratio ita urgens, nec aliquis fauor ita urgere potest, ad denegandam hanc publicationem, sicut

Contra Gregor. Lopez.

eat in dicto hæreseos crimine, vt scribit Domin. & Docto. in dicto cap. fin. § iuuemus, & Abb. in cap. præterea, nu. 7. de spon. Roma in sing 364 Hypp in l. de vno quoque num. 61 ff. de re iudi. Carre in tract. de hæret. num. 121 Redin de maiest. Princip in ver. *Sed etiam per legitimos tramit.* numer. 113. licet Gregor. in dicta l. part. pro opinione contraria falso allegat.

Videtur igitur vt ad institutũ redeã asseuerandum, testes quorum nomina non publicantur, non esse respectu rei omni exceptione maiores, cũ nõ possit accusatus aduersus eos aliquid obijcere, cum eorum nomina ignoret. Non tamen me præterit, quod superioribus nõ vulgariter refragatur dicta Extrauagans Inn VI. vel potius IIII. quæ dictis testium non publicatis, plenam fidem adhibendã esse præcipit, ibi, *Et adhibeatur dictis huiusmodi testiũ nihilominus plena fides.* Quod ex eo contingit, quia ipsi Inquisitores ex proprio eorũ munere, vitam, & mores testium diligenter inquirere debent, vt tradit Ioan. Rojas, in singula fidei, sing. 208. Ideo sapientissimis & integerrimis hæreticæ prauitatis Inquisitoribus quibus cura huius rei demandata est, iudicandum relinquo, pium tamẽ esset, nisi sinistra suspitio accusati aliud suaderet, ab Hostiensis opinione non recedere, & post hæc scripta legi idem tenentem Fran. Pegñ. virum bene eruditũ in Directorio Inquisit. 3 par. Sch. 126 pag. 244.

Sufficiunt duo testes. Adde Abb in c. quoties, in prin. & in c. super eo in 2. nu. 2. & in c licet vniuersis, in prin. de testi. & in c. tertio loco, nu 6. de probationibus, & in ca at si clerici, nu 3. de iud. & in c. cum esses, n. 16. de testam. & in c per tuas, vbi Fel. de maior. & obed. & in c 1. nu. 5. de procur. Ant. Corse. in sing. incipi. Papa potest. Dec. cons. 100. Villad de hære. quæstio. 13. num. 9. Alber in dicto capit. 1 quæstio. 16. nu. 8. de hæret. libro 6. Bossius, in practi tit. de hæret numer. 5. & tit. de confess in prin. Ant. Gab. in loco iam allegato. Requiritur tamen, quod dicti testes sint integræ fidei, & conditionis, hoc equidem necessarium est in testibus, qui in criminali causa contra Episcopum producuntur, capit. accusatio Episcoporum, c. testes, 2. q. 7. c. vlt. 2. q. 5 Conc. Trid. Sess. 13. capitul. 7. de reformat. statuens, quod si odio vel temeritate aliquid deposuerint, grauissimo pœnarum supplicio sunt plectendi. E

In criminalibus causis ad sententiam deueniendum non est, nisi testes plenario iudi. fuerint reproducti nec rei consensus in contrarium ualet, qui nec probatorio termino, aut suis exceptionib. potest renunciare.

Et antequam ab huius capitis Scholijs recedam, illud nõ prætermittam, ꝙ Iudices Ecclesiastici, diligenter cauere debent, ne in criminalib. causis, ex summaria informatione, ad proferendam sententiam diffinitiuã procedant, etiamsi accusatus consensum præstiterit, vt detur tanta fides testibus sicut si in plenario iudicio fuissent producti. Et potissima ratio est, quia in his causis non potest in probatorio termino suis defensionibus renunciare, gl. celebris, in l pactum inter hæredem, in verbo, cum liceat, ff. de pact. hæc sane renunciatio, cum tendat in præiudicium personæ, vel status, non potest firmitatem obtinere, arg. tex. in l. liber homo, ff. ad l. Aquil & ita in terminis opinionem istam tenet D. Redin de maiest. Princip. in parte. *sed per legitimos calumni. limites.* nu. 114 Pet. Auen. resp. 11. num. 5. Rojas in singul. 203. Pet. Duen. in reg. 23. limit. 1. quam opinio communem esse fatẽtur Ant. Gom. 3. tom var. resol. c. 13. num. 33. & nouissime D. Paz, in pract. 1. to 5. par. §. 9. num 4. Quæ communis opinio verissima est, & procedit, quando ex crimine esset infligenda pœna corporalis, vel infamiæ. At si non esset infligenda, nisi pœna pecuniaria, vel alia quæ nõ induceret infamiam, non esset locus communi opin. Imo. in l. custodias, de publi. iudic. & Doct. sup. allegati.

AB INGRESSV ECCLESIAE INTERDICI. Cap. CXXXI.

1 Is cui ecclesia ingressus est interdictus, celebrans, quando irregularis efficiatur.

POena ista minor est pena suspensionis ab officio, quippe cum solum in ecclesia prohibeat eum qui patitur illum in officio suo agere. Et ist cui sic est Ecclesię interdictus ingressus, cum sibi censeatur in ipsa celebratio diuinorum interdicta, irregularis efficitur, si contra huiusmodi interdictum diuinis in ea se ingerat, in suo agens officio sicut prius, vt sunt uerba tex. in c. Is cui, de sen. excom. lib. 6. Quod procedit in tantum, ꝙ etiamsi celebret in ecclesia nõ consecrata quæ proprie dicitur basilica, est irregularis, ut no. Dom ibi, referendo Cald. & idem tenet Sylue. in uerbo, interdictum, lo 9 § 5 in sua Sum. Si aũt celebrat non in ecclesia, sed in oratorio strictè sumpto, ita ꝙ non sit Ecclesia,

1

tunc

tunc non est irregularis, ut no. Domi.ibi, referendo eundem Calde. Interdictus tamen ab ingressu ecclesiæ vnius, poterit in alia celebrare, ut tenet gl. in c. I. cui verbo, in ea. de sent. excom. lib. 6. & suspēsus ab ingressu ecclesiæ, si celebrat extra ecclesiam, non est irregularis. [a] not. est dictum Inn. in c. Sacro, de sent. excom. super glo. uerbo. mensem, quē sequunt plures Doctores, quomodo ibi refert Felin. col. 2. nu. 7 Item not. ꝙ si is, cui est interdictus ingressus ecclesiæ administrat sacerdoti in missa intra ecclesiā, puta vt Diaconus offerendo calicem in altari, vel vt Subdiaconus porrigēdo diacono hostiam, & calicem in ordine, incurrit etiā irregularitatē, secundum Domi. ibi. Quæ omnia etiam ibi refert & sequit Philip. licet breuioribus verbis. An autem liceat ei cui est interdictus ingressus ecclesiæ intrare illam audiendi diuina officia, [b] vel orandi, seu transeundi gratia: vide per eos ibidem, quorum dicta referre non curo. Statuit præterea tex. in d. c. Is cui, ꝙ si talis clericus dicto interdicto durante decedat, non debet in ecclesia vel cęmiterio ecclesiastico sepeliri, nisi pęnituerit. Ex quo mihi visum est semper ꝙ in hoc vltimo tex. loquitur, quando clerico imposita est talis pęna propter contumaciam, vel quandiu satisfactionem quam præstare potest impendit, quando vero in pœnam criminis, cum iam pęna morte finita sit, crederem tunc eum sepulturæ tradendum ecclesiasticę. [c]

a

b

c

A *Is cui ingressus Ecclesiæ interdictus est, iurisdictionem ecclesiasticā potest exercere.*

ANNOTATIO.

NOn est irregularis. Adde gl. not. istam opinionem tenentem, in c. is cui, de sent. excom lib. 6 & in c. vlt. de offi. ord. eo. lib. quam opinionem communem esse testatur insignis Couar. in ca. Alma mater, 2. par. relicti. § 1 nume. 3. de sent. excommu libro 6. quæ probatur in cap. præsenti. 5. q. 2. Poterit etiam is cui ecclesiæ ingressus interdictus est, iurisdictionem ecclesiasticam exercere, etenim ab ea suspensus non est gl. memorabilis in cap sacro, in verbo, interdictum, de sent. excom. quam Doctores ibi sequuntur. Abb. in cap. ab excommunicatio. col. 4 de rescrip. Miles in reper. in verbo, suspensus.

Diuina officia. Non equidem is cui Ecclesiæ ingressus interdictus est, ingredi Ecclesiam eo tempore quo sacra munera celebrantur poterit, sed alio tempore licet orandi causa, ita

B *Cui īterdictus ē īgressus Ecclesia quando ingredi potest.*

ita tenet Cald. in tract. de eccles. interd. memb. 2. vers. nunc quæritur. Arch. Dom. & Doct. in d. c. 15. Non tamen irregularis iudicandus est, licet audiat diuina solennia, c. is qui, de sent. excom. in 6.

Sepulturæ tradendum Ecclesiasticæ Vide egregium Dom. Couarru in d. §. 1. qui quomodo hæc authoris nostri opinio intelligenda sit, optime declarat.

SVSPENDI. Cap. CXXXIII.

1 *Suspensio si imponitur propter crimen, monitio necessaria non est, secus si pro contumacia.*
2 *Differentia elegans inter suspensionem quæ infligitur propter crimen vel propter contumaciam.*
3 *Suspensus ab officio, an a beneficio suspensus intelligatur.*
4 *Suspensus a iudice de facto celebrans irregularis efficitur.*
5 *Suspensio alia temporalis, alia perpetua.*
6 *Quæ crimina digna sint suspensione, Iudicis arbitrio relinquitur.*
7 *Iudex suspendens illum qui est suspensus a iure, in dubio ab homine suspensus non præsumitur.*

a SVspensio [a] est una de ecclesiasticicis censuris, ut probatur in c. Quærenti, de verb. sign. per quam interdicitur officium, vel exercitium competens alicui personæ ecclesiasticæ: quæ interdictio aliqñ a iure, aliqñ a iudice fit: de qua vltima suspẽsione (hominis videlicet) nobis ad præsens
1 est sermo. In † qua quidem inferenda, Iudex aduertere debet, q̃ si imponit eam in pęnam delicti, monitio non est necessaria, licet alias quando fertur pro contumacia, non deat
b ferri sine monitione, sicut neq; excõicatio, [b] ſm Abb in c. Reprehensibilis, de appel. post Inn. in c. 1. de excess. prælat. Et idem not. Card. in clem si. de pęn. vers Quod si. & idem tenet Sylu in sum. in verbo, suspensio. §. 4. Et quod propter delictum possit inferri suspensio, probant iura in c. Tam literis. de test ib. & in c. In loco, 5 q. 4 secundum Abb. vbi supra
2 & † vide aliam notabilem differentiam in hoc, quod suspẽsio fiat propter crimen, aut propter contumaciam: nam pri-
c mo casu prouidendum est suspenso a beneficio, [c] ne cogatur mendicare. Secundo vero non, cum ipse possit sibi prouidere

uidere satisfaciendo: ita notat Abb. in c. Pastoralis, in §. Verum, col. pen. de appel sic intelligendo glo. in c. Cum Vintoniensis, de elect. Debet præterea Iudex aduertere, quod aliquando oportebit suspendere delinquentem ab omni ordine, vel ab vno tantum, aliquando etiam ab ordine, & beneficio simul, aut a beneficio tantum, considerata delicti qualitate, & ordinis in quo excessit. Si autem suspensio fiet simpliciter ab ordine, illa intelligitur ab omni ordine, & si sit suspensus ab ordine Subdiaconi, intelligitur suspensus ab omnib. ordinib superiorib Secus autem è cõtrario: quia suspensus ab ordine sacerdotali, potest exercere officia inferiorũ. An † autem suspensus ab officio intelligitur suspensus a beneficio, vide gl. not. in d. clem. fi. de pœnis in verbo, Suspensi. & ibi Card in eandem in clem. 1. de priuil. in versi. Cęterũ, in 7. q. cum duab. seq Imo. in c. Cum dilectus, de consuet. 8. col. aliqua notanda per Præpo. in c. Presbyterum, 28 dist. in 2. & 3 col. Et vide bonam distinctionem per Syluest in verbo, Suspensio, in §. 5. vers. Si quis est suspensus, quam transcribere nolo In hac insuper materia semper consulo Iudicibus, vt in sententia vel præcepto suspensionis apertè declarent, a quibus ordinib. vel actibus, vel beneficijs intendant suspendere clericum: quia cum constat de voluntate Iudicis. illa seruanda est Vnde concludit Abb. post Ant in dicto c. Pastoralis §. Verum, col fin. de appel. quod si Iudex quando suspendit aliquem a beneficio intẽdebat inhabilitare eũ ad omnia beneficia, tunc sententia porrigit effectum suum extra territoriũ Iudicis. licet executio debeat fieri per Iudicem territorij. Si vero simpliciter intendebat suspendere a beneficijs quæ habebat in suo territorio, tunc procedit glò in dicto §. Verum, quia taliter suspensus potest alibi habere beneficium Effectus † autem suspensionis factę a iudice est, quod celebrans durante illa in ordine a quo fuit suspensus est irregularis, ut not Ioan And & Doct. in capit. si celebrat, de cleri. excommun. minist. & Domin. & Philip. in capitu. fin. in fi. de re iudic. lib 6. Ideo monendi sunt clerici, dum suspenduntur, ne celebrare audeant suspensione durante. tanta est enim plurium imperitia, vt credant solum Iudicis præceptum violare, si celebent, non verò pęnam irregularitatis incurrere. Suspensio † præterea aut est temporalis, aut perpetua. Temporalis non operatur vltra tempus

pus

pus præfinitũ,& eo lapso tollitur sine alia absolutione Perpetua uero æquiparatur depositioni, vt notatur in capit Si quis,83.dist in vbi Domi. quem ad hoc refert Decius in ca. Apostolicæ,col.pen.versic.2.Abb.de exceptio.& vide Imo. in cap Cum dilectus,de consue.8.col.qui referendo Gasparem Calder. dicit, quod suspensio perpetua ab officio habet vim priuationis, & tunc taliter suspensus censetur priuatus beneficio,secundum eum Ex quo videtur dicendum, quod per talem suspensionem ab officio, videatur beneficium vacare,vt possit fieri prouisio de eodem. Et sic suspensio perpetua non debet imponi nisi pro graui crimine,sicut
6 de depositione dicitur,in c.tuæ, de pœnis. Quæ†autem crimina sint suspensione digna,licet Anton.in ca. At si clerici, de iud.visus fuerit dare regulam, Abb.tamen ibi, in col 11. dicit,quod non potest dari certa regula:sed iudex informabit motum animi sui ex casibus a iure expressis, vt in illis, & similibus imponat pęnam suspensionis, & sic secundum eum cõmittitur hoc arbitrio superioris: quod ibi sequitur An Sicu.col.28.in fin De suspensione vero iuris nihil referre libet,sufficiat videre Syluest in dict.verbo,Suspẽsio.in §. 6.vbi colligit 40.casus, in quibus quis incurrit suspensionẽ a iure. Vnum insuper nota in hac materia, quod si Iudex suspendat illum qui est suspensus a iure, non præsumitur in dubio suspẽsus ab homine,quia præsumitur quod Iudex voluit in dubio exequi pœnam iuris, non vero nouam suspensionem infligere, vt notat Didacus de Villadiego in tracta. de irregularitate,in cap.De suspensione,in col.1.referendo Abb.in c.tuarum,de Priuileg.

ANNOTATIO.

A SVspensio Vide latissime pro amplissima huius capitis materia vltra ordinarios interpretes Paul.Borga. de irregu la sexta par de senten.suspensionis Simo Maio.eodem tracta lib.3 c.19 Martin.Nauarr.in man.Confess.c.27.nu. 151. cum multis sequen D Episcop Couarr.in Clemen si furiosus,1 par.§.1.num.1.

B *Excommunicatio.* Adde tex.in c.sacro,& in c.contingit,in 2.de sent.excommun c.consuluit,de offic.delega.cap.de illicita,24.q 3 cap.inter quatuor,de maiorita.& obedi. Quæ monitio personalis esse debet de eo qui mi.in poss. sicut respon-

ſponderunt Inn. Coll. Abb. & in c. vlt. de appell. Præpoſit. in cap. caueant. 3. q 9 Fel. in ca cum ſit Romana nu. 13 de appell. Rota in nouis deciſ. 171. & 367. & latiſſime Andr. Tiraquell. lib 1. de retract. § 9 gl 2. nu. 4. Dom. Couarr. in ca Alma mater, 1. par. releϹt. § 9 nu. 4. de ſent excomm. in 6. tradidi ipſe ad Io. Bernar. in regulis & fallen. reg. 265. & regul. 554 vbi quatuor limitationes conſtitui.

A beneficio. Vide late Boni. de Vitali. in Clem. cupientes, de pœnis, Nicol. Boer. conſ. 21. & latiſſime noſtrum Grego. in l 17 tit. 9. Part. in ver. *El derecho.* C

Eſt irregularis. Adde quod ad hoc vt ſuſpenſus efficiatur irregularis, per actionem a qua ſuſpenditur, nõ eſt ſatis ſufficiens ſuſpenſio illa quæ fit a ſolo Deo, propter peccatum mortale, c. vltim. de vita & honeſt cler. Nec item ſufficit ſuſpenſio quæ fit a ſacerdote Confeſſario, in animæ iudicio, vt tenuit Inn. in c. ſi celebrat, de cler excomm. miniſt. Gonſal. a Villadiego. de irregula. col. 8. Sed eſt omnino neceſſarium, quod ſuſpenſio fuerit a iure, vel ab homine iudice in exteriori foro, propter delictum, quo ad ſe, & quo ad alios inflicta, ſicuti tradiderunt Inno. Ioann. And Abb. & omnes, in dicto capitul. ſi celebrat, de cler. excommun. miniſt. Deci. conſi. 141. ad finem. D

Suſpenſus propter peccatũ celebrans non efficitur irregularis.

BENEFICIIS PRIVARI. Cap. CXXXIIII.

1 *Clericus non niſi propter crimen graue, ſuo eſt priuandus beneficio.*

2 *Pœna priuationis a beneficio non poteſt imponi niſi a iure exprimatur.*

3 *Per ſententiam latam ſuper crimine, non cenſetur quis priuatus beneficio niſi hoc in ſententia exprimatur.*

4 *Iudex delicti poteſt priuare delinquentem beneficio quod alibi habet.*

5 *Clericus, qui beneficio priuatur, an ad fructuum reſtitutionem teneatur.*

6 *Clericus ad reſtitutionem fructuum condemnatus: perceptos tantum, non vero quos percipere potuerit, reſtituere tenetur.*

7 *Inferior a Papa, vt Legatus, vel Epiſcopus, cum cauſa poteſt inhabilitare aliquem ad beneficia etiam in perpetuum.*

Cum

CVm enim beneficia ecclesiastica stipendia sint ministrorũ ecclesiæ, & hos deceat honestos ac mũdos esse, merito quidẽ canonica iura sanxerunt, facinorosos
a ac improbos clericos beneficijs priuandos fore, [a]vt ꝓbis viris concedantur, qui qua decet vitæ puritate ministrent.
1 Vnum† tamen aduertere debent iudices, quod beneficio nõ debet priuari clericus, nisi crimen sit graue, tex est in c. Inuentu n. 16. q. 7. quem dicit notabilem Abb. in c. tuæ, de pœ
2 nis. & esse bonum text in c. 1. num. 2. de iudi. † Pœna insuper priuationis a beneficio nõ potest imponi a iudice nisi exprimatur a iure, per gl. quam ibi reputat singula Abb. in c fin. de iure patro & in c. Cum vos, de offi. ordi. Et in § Cum igitur, in auth. de non eligen. secun nuben. vbi est tex. singul. secun. Bald in auth. ex testamento. C de collatio. & ita tenet Barb per prædicta, in c. Nouit de iud in col. 45. vers. Tu põdera. Et vide etiam Dom. in ca. Quo iure. 8. dist. col. vlt. vbi dicit, ꝙ nullum crimen inducit priuationem ipso iure, nisi sit iure cautum. Quod refert Fel. in c. Querelam. de iureiuran. in col. 2. & in c ex parte. lo 1. col. 1. de rescrip. vbi etiam plura allegat in proposito præcedentis conclusionis. Plura etiam cumulauit Tiraquellus in repet. l. Si vnquam. C. de reuocandis donationibus, in glos. in verbo reuertatur, in nu
3 mero 206 & in dub sequent Item nota quod † per sententiam latam super crimine non est quis priuatus beneficio, nisi hoc sententia exprimat, notat Innocen. in cap. Qualiter & quando, el 2. in glos. super verbo diminutionem. de accusat. vt refert Rota in collectis per Bernardi de Bisigneto, in titul. de sentent. & re iudi in decis. fin in fina. verbis. facit etiam ꝙ Bald. in l. Cum fratrem C. de his quib. vt indignis, voluit sentire, quod si fuit sententia lata super homicidio, & de beneficio nihil fuit dictum, quod non possit impetrari tanquam vacans, quem ad hoc refert Ioan de Anan. in c. fin. colum. 1 de homic. Vide tamen Abb in c. inter dilectos, de exces. præla. prope fin. vbi ex verbis Innocent ibi notat, quod condemnatus de aliquo delicto per sententiam, censetur priuatus ipso facto beneficio suo, intelligendo secundum eum, quando crimen erat tale, quod inducebat priuationem beneficij, vel quando irrogabat infamiam ipso facto: nam sufficit quod condemnetur, licet pœna non exprimatur in sententia, quia illa intelligitur posita authoritate iuris,

iuris,pro quo allegat l.1.ad Turpill.& alia iura,facit ad hoc quod vbicunque quis incurrit ipso facto pœnam priuationis beneficij, potest absque alia sententia beneficium conferri alteri.probat tex.in c 1.& no ibi Dom ex eo,in col.4. in §.Sacri de homic.in 6. qui generalius ibi tenet in col. 6. verſ.quæro quare, ꝙ omnia iura Canonica, & Ciuilia quæ dicunt ipso iure, vel ipso facto aliquem puniri confiscatiõne bonorum, vel alia pœna quacunque debent intelligi, vt sufficiat declarare vel pronunciare illum talis criminis esse culpabilem,& locus erit dictis pœnis iuris, etiamsi in sententia non exprimantur. idem tenet Abb in ca.peruenit.el 2.de appel.quem refert & sequitur Fel. vbi alia dicit in proposito.in c.1.col.12.num 6 de const. Et illud dictum Dom. commendat idem Fel.in c 2.col.1.nu.2 de sponsa.Et aduerte quod† iudex delicti non solum potest pronunciare super delicto, sed potest priuare delinquentem beneficio quod 4
habet alibi.[b] ita notat Car.in Cle. Pastoralis,versi.denique, b
in 2.quæst.in fin de re iudi. Si tamen clericus in terra ecclesiæ suæ inculta, industria sua & laboribus siue expensis plãtauit vineam, seu reduxit ad culturam causa suæ sustentationis, licet priuetur post modum beneficio propter delictum,relinquitur sibi illa terra vsque ad vitam suam,notat Abbas post Innoc in c fin.de pecun.cleric & ibi Barbat.colum 3. An† autem clericus qui priuatur beneficio, teneatur 5
ad restitutionem fructuum,vide Paul. de Castro in l. 1. C. de his quibus vt indig vbi per tex.ibi referendo Guliel. de Cuneo dicit,quod si clericus cõmittit delictum, propter ꝙ possit priuari beneficio, licet habeat ius in re quousque sit priuatus,postquam tamen est priuandus, tenetur restituere fructus quos percepit a die commissi delicti,vel percipere potuit,siue extent,siue sint consumpti,& siue sit effectus locupletior, siue non. Sed Guliel. ibi non loquitur in clerico,sed in vassallo committente feloniam Et hanc opinionẽ Pauli sequuntur Sali Alex.& Ias ibi,quam etiam cõclusionem inter sua singularia annumerauit Hipp sing 525. Clericus qui commisit,pro ea tamen nihil aliud allegat,nisi aliquos ex dictis Doctoribus,in dict l 1. Idem etiam tenent Bal Ang.& idem Paul. in l.prædonis,ff.de pet.hæred. & Roma.in l.Diuortio.ff solut.matrim.Henric in c. Cum nostris. de concess præb. Et prædictam sententiam Ang.in d.l. prædonis,

donis, celebrat pro notabili Hippol. in sing. 268. Verus possessor, nihil aliud nisi Angelum referendo. Et hanc etiã conclusionem videtur sequi Dec. consi. 118. Viso instrumento, col. 1. referendo Doct. in d. l. 1. & Ang. in d. l. prædonis. Contrariam tamen sententiam tenet Card in clem. Constitutionem, §. Cæterum, in fine, de elect. Philip. Corn in d l. 1. C de his quib. vt indignis. 1. col & Felin in cap De quarta, in colum. 10. de præscript. vbi per septem fundamenta hoc putat esse verius, & respondet ad fundamenta in contrarium adducta. Nouissime autem uide egregium Doctorem nostrum Hispanum, Ant. de Burgos, in cap. Ad nostram, de emptio. & vendit. in colum. 11. vers. Venio modo. ubi dicit, ꝙ licet soleret comprobare illam sententiam Felin. tamen ꝙ nunc diligentius considerando tenet contra eum, & sustinet opinionem contrariam, & satisfacit ad fundamenta Felin & dicit quod nullo modo concludunt eius dicta, nisi dũ allegat quandam decisionem Rotæ, cui ipse respondet parui pendendo eam. Et quia videtur esse communior opinio cum Paulo, & suis sequacibus in dict a l. 1. ideo illam tenendam censeo, quamuis in clerico qui post commissum delictum propter quod priuatur, semper perseuerauit seruiendo in ecclesia ubi beneficium habeat, crederem ipse benigniorem & æquiorem opinionem Felin. & aliorum, quod tunc solum talis damnaretur ad restitutionem fructuum a die propositæ contra eum accusationis, vel formatæ inquisitionis, nisi quando delictum induceret priuationem ipso iure, vt in crimine hæresis & simoniæ, vt supradictum est suo loco, & in alijs quinque casibus, videlicet in cap. Fœlicis, de pœn. libro 6 & in clement. Multorum, de pœn. & in cap. Eum qui, de præben. libro 6. & in cap 1. de hom. lib. 6. & in cap. Ad falsariorum, de crim. fal Quia tunc clericus indistincte posset condemnari ad restitutionem fructuum a
c die commissi delicti: [c] & isto modo potest intelligi doctrina Bal. in titu. de pace iura. firman. in vsi. feud. in §. iniuria, versicu Quæro an committat furtum, dum tenet, quod recipiens fructus beneficij, qui priuatus est iure, committit
6 furtum. † Crederem præterea in hoc proposito posse dici (saluo meliori iudicio) quod quando clericus propter crimen damnatur ad restitutionem fructuum, quod damnabitur solum ex quadã æquitate ad restitutionem perceptorũ,
non

nem perceptorum, non autem eorũ, qui percipi potuerunt: satis est enim, si ecclesiæ cui applicandi sunt, clericus restituat fructus quos percipit, quamuis illos consumpserit, sine eo ꝙ tam stricta exactio fiat ab eo, sicut si spoliasset aliquem illo beneficio, & essent restituendi fructus spoliato insimul cum beneficio Item † nota in materia huius capit. quod in- 7
ferior a Papa vt Legatus vel Episcopus potest cum causa inhabilitare aliquem ad beneficia, etiam in perpetuum per statutum vel sententiam, vt notat gl. quam ad hoc ibi dicit singularem Io. de Imo in Cle. 2. de vita & hone. cler. in verbo inhabilis, qui etiam refert Ant. dicentem, quod tunc ipse inferior posset cum tali irregularitate ad beneficia dispen- I
sare Vide tamen Fel. c. Postulasti. col. 2. versi. Et adde, de foro compet. vbi intelligit prædictam gl. tali modo quod Legatus vel Episcopus non potest inhabilitare ita vt operetur alibi: ex quo videtur quod illa inhabilitas non nocebit clerico extra prouinciam legati vel diœcesim episcopi: quod subintelligit idem Felin. vbi inhabilitas fuit posita in materia arbitraria vltra ius, secus si iuris authoritate, quod non habet in se dubium: qui tunc non est Legatus vel Episcopus qui inhabilitat, sed declarat illum incurrisse inhabilitatem iuris, & tunc sicut ius ligat vbique, ita declaratio nocebit vbique.

ANNOTATIO.

B*eneficiis priuandos fore*. Adde omnium latissime Petrum Rebuff. in pract. 3 part de modis amittendi benef. ubi late differit totam huius capitis materiam, scribitq; eos casus, in quibus quis ipso iure sit beneficijs priuatus, vel per sententiam priuandus sit. A

Quod habet alibi. Adde quæ tradit Boss. in tract. delictorum, tit. de bonorum public. nu. 64. B

A die commissi delicti. Omnino D. Episcopum Couarr. in 4 lib. Decretali 2. par. ca. 6. §. 8. num. 7. & quæ scripsi supra, in verbo homicidæ. C

BONORVM PVBLICATIONE PVNIRI. Cap. CXXXIIII.

1 *Bonorum publicatio duplex est.*

2 *Pœna priuationis bonorum, rarissime in iure Pontificio contra clericos reperitur statuta.*

3 *Iudex ecclesiasticus, an possit contra clericos amissionis bonorum pœnam infligere pro delicto, pro quo laicus ea pœna esset puniendus.*

4 *In generali bonorum confiscatione, an omnia bona generaliter sint publicanda.*

5 *Publicatis bonis alicuius clerici, an in confiscatione veniat ius patronatus.*

6 *In publicatione generali bonorum peculium castrense, aut aduentitium vel profectitium, an sit publicandum.*

7 *Bona clericorum confiscata, cui debeant applicari.*

1 PRæmisso prius quod † bonorũ publicatio est duplex, vt placet Oldr. in consi. 17. incip. Thema tale est, quidam clericus, sub tit. de foro compet. in col. 3. Nã quędam est extraordinaria, id est in casu non expresso in iure, sed ex iudicis potestate: & ista conceditur Illustribus in summa potestate positis, & de hac loquit lex. C. ne sine iussu prin liceat. confisc. l. 1. Alia est ordinaria, id est in casu a lege permissa, vel ex Regni cõsuetudine generaliter: & ista fit per quẽcunque iudicem habentem merum imperiũ ratione territorij, & non per aliũ: quia confiscatio ratione iurisdictionis, & iurisdictio territorio adhæret. vt. C. vbi & a-
2 pud quẽ, l. si Pœna † publicationis bonorum rarissime legit statuta in sacris Canonibus contra clericos: quia forsan cõditores Canonum cupientes magis emendare clericorum personas, quam in eorum bona sæuire, habebant præ oculis verba illa Iustiniani quæ ad Tribonianum scripsit in Auth de mandatis Principum, dicens: Oportet autẽ te in hoc omnem ponere prouidentiam, cum aliquis dignus appareat pœna, illum quidem punire, at res eius nõ contingere, sed sinere eas generi seruare & legi, s̃m illum ordinem Nõ enim res sunt quæ delinquunt, sed qui res possident. Posset præterea alia ratio ad hoc assignari: quia cum considerarẽt antiqui illi Patres bona clericorum intuitu ecclesiæ acquisitorum ad easdem ecclesias pertinere, adeo quod de illis testari non licebat clericis, superfluum existimabant bona clericorum propter scelera proscribere, cum essent applicanda ecclesijs ad quas iam prædicta ratione pertinebant.
a Nunc autem postquam inualuit consuetudo testandi [a] creuitque clericorum insolentia simul cum diuitijs, & copia bono-

bonorum, adeo vt non satis videatur solis Canonicis pœnis corrigere eos, merito possit in dubio referri, †an iudices ec 3
clesiastici imitando leges ciuiles, possint clericos punire pœna amissionis bonorum pro delicto, pro quo laicus esset puniendus eadem. Et in hoc Anton in ca. Quia diuersitatem, de concess præbend ex gl notat, quod vbicunque ex aliquo delicto laici, veniunt confiscanda bona ipsius, videtur quod ex delicto clerici tunc fiet confiscatio cameræ Diœcesani, non autem ad Cameram fiscalem laicorum, quem refert Imo. ibi, in col. 4. dicens, quod in hoc videtur considerandum, an ius ciuile astringat clericum, vel eius dispositio generalis extendatur ad eum, de quo dicit recurrendum ad ea quæ consueuerunt dici in capit. Ecclesia sanctæ Mariæ. de consti. & in cap. quod clericus. de fo compe. quem Felin refert in c. Irrefragabil, § Cæterum, de offi. Ord. Quod si solum considerãdum est, videretur dicendum aliquibus, quod cum leges priuantes aliquos hæreditate sibi delata, compræhendant clericos, in aliquibus casibus, vt supra probauimus, in verbo, Instituti hæredes: Sic etiam leges priuantes delinquentes suis bonis, comprehendant eosdẽ: cũ non viedatur ratio diuersa in vtroque casu. Sed in hac quæstione ego aliter dicendum crederem, immo ꝙ leges inferẽtes pœnam publicationis bonorum, clericos nõ compræhẽdant, quia non sequit̃, lex quæ priuat accommodantem tacitam fidem, vel non adimplentem volũtatem defuncti, vel non petentem tutorem pupillo, hæreditate, vel successione, comprehendit clericos: ergo eodem modo ligabit lex inducens publicationem bonorum. Nam in primo casu, leges illæ sicuti clericis detulerunt hæreditatem aliorum, ita potuerunt imponere eis cõditiones, & solennitates ad quas tenerentur, & quibus per eos non seruatis, hæreditatibus a legibus sibi delatis priuarentur. In nostro vero casu cum leges disponant, puniendo, & earũ censura non comprehendat, nisi sibi subditos, merito videtur quod clericorum bona non sint comprehensa, sicuti sunt exemptæ dominorum personæ. Et quamuis articulus iste egere videatur declaratione Pontificia, posset tñ dici (saluo meliori iudicio) quod liceret iudicibus ecclesiasticis, ad imitationem legum punire clericos publicatione bonorum, in casibus in quibus laici puniendi essent: quia sicut leges non dedignantur sacros

Canones imitari, ita & sacrorum statuta Canonum Principum cōstitutionibus adiuuantur, vt sunt verba text in ca. 1. de no. ope nunc. Vbi etiam gl. dicit, quod legibus vtendum est in causis ecclesiasticis, nisi Canonibus contradicant: & licet non inueniamus in iure decisum, quod clerici puniantur pœna amissionis bonorum in eisdem casibus in quibus, & laici, sufficere posset quod Canones hoc non reprobant, neque fieri prohibet: Et sicut quotidie in Curijs ecclesiasticis bona ecclesiarum & patrimonialia clericorū quantumcunq; sint virtutibus prædita, subsunt cēsuris legum, & virtute earū in defectū canonū auferuntur ab vno, & adiudicantur alteri, etiam laico: quid mirum erit, si sic bona clericorum flagitia committentium, imitatione legū seruata, ab ipsis auferantur, & ecclesijs seu alijs pijs operibus applicentur? Quando vero alicui iudici longiori examinatione premissa, & vrgentioribus fundamentis persuaso, visum fuerit in aliquo casu hanc esse sequendam opinionem, si clericus damnatus filios legitimos habuerit, vt in eorum præiudicium eam non seruet consulo: Vt quid enim Ecclesia ditanda est, vel alij vsus pij quærendi sunt, esurientibus filijs etiā parentis iniqui, quando nō dispositione Canonica, sed imitatione legali, paterna bona publicanda videntur? Posset etiam secundo quæri in hoc proposito, †an in casibus in qui
4 bus bona clericorum confiscanda sunt, ueniant omnia pariformiter, & sine aliqua distinctione publicanda? In quo videtur dicendum ꝙ bona clericorum siue sint mobilia, vel immobilia, publicari possunt, quia in hoc nullum solet adhiberi discrimen, ut per Hier. Paulum, in li. prouinciali omniū Ecclesiarum fol. 44. uers. quid si presbyter. Si uero clericus damnatus hēret vsumfructū alicuius rei, tunc ius talis
b usufructus nō confiscatur[b] etiā naturaliter uiuente usufructuario, ex sententia Bal. & Salic. in l. 1. C. de iure liber. quos refert Alex. in 1. uol. cons. 23. inci. prima consideratione. Bona præterea & iura quæ non transeunt in extraneum hæredem non poterunt publicari confiscatis bonis clerici damnati: quia fiscus habetur loco extranei successoris, ut probatur in l iura libertorum, & ibi no. Bart. ff de iure patron & notat etiam Bal. in dicta l 1. & Alex. in l. in insulam. ff solu. matrim. in princ. & in l. si finita, § si de uectigalibus, in col. 11. ff. de damno infecto. ex quo uenit quod si clericus dam-

natus

natus haberet emphyteusim ecclesiasticā, uel feudū eccle-
siæ,tūc illa nō ueniret in cōfiscationē,[c] p ea q̃ notant Bal. in c
d.l.1.& Alex.in d.cons.23.p tex.in Auth.de alien.& emphy
teu.§.illo,& in c.Fęlicis,§.si qua uero. de pęn.in 6. & p alia
relata per Alex.ibi,quem etiam uide,asserentem,ꝙ cōclu-
ditur cōiter, ꝙ emphyteusis cōcessa a priuato ea cōditione
.s.ꝙ nō transeat ad hæredē extraneum,non confiscatur,[d] da d
to ꝙ sint cōfiscata bona emphyteutæ, ꝙ dicit teneri cōiter
per Bar.& Doct in d.§.si de uectigalibus, & alios quos ipse
refert, & no.ēt Io de Imo.in c.2 de feud.in 5.col.uersi Sed
aduerte Si uero clericus habet emphyteusim a priuato,quę
posset ad extraneos hæredes transire, tunc bene ueniret in
confiscationem bonorum clerici, & sine pręiudicio domini:
quia erit sibi obnoxia quo ad hoc ꝙ ei debeatur sua pensio.
ita notat Card. qui sic uideri meo est intelligendus in Cle.
Nolentes,de hære.in uersi. *Inquisitoribus*.in pen.col. quem
primo uide in hac materia,uolentem col.pręcedenti,quod
qn̄ non posset emphyteusis confiscari, tunc ius melioratio-
num posset confiscari,pro quo refert Spec.& Io. And.quod
est utile ad declarationē supradictę conclusionis de emphy
teusi ecclesiastica, & priuati in casu in quo non potest confi
scari. An autem si clericus haberet feudum non ecclesiasti-
cum,ueniet in confiscationem,uide Alexan.in d.consi.23.
in 2.col.uersic.Idem uidemus, ubi concludit,quod feudum
quod non transit ad hæredes extraneos,non confiscatur:&
uide etiam Paul.de Castro,in l.in insulam, ff.solu.matrim.
ubi notat, quod in fiscum non transit feudum uel emphy-
teusis quę post mortem cōfiscati deuētura sunt ad filios, ut
filios:Ex quo sequitur,quod si clericus habet tale feudū, qđ
potest transire ad suos extraneos hæredes,confiscabitur si-
mul cum alijs bonis. Pro quo uide quod not. Alex. in d.§.si
de uectigalibus,in 12.col.uersi Item addit, seruato tamen
indemni domino feudi, cui post confiscationem soluetur
pensio, & exhibebuntur alia obsequia quæ per possessorem
feudi præstari debent. Quod uidetur tenere Card. in d.uer
sic.Inquisitoribus, ubi æquiparat in hac materia res feuda-
lęs,& res emphyteuticas,dicens, quod quando crimen non
est tale,quod puniatur per leges feudales quod nihil specia
le inuenit in feudis; & quod generaliter dici potest quod
res feudales, & emphyteuticæ confiscabuntur illi fisco

cui confiſcantur alia bona damnati, ſemper tamen ſine præiudicio domini: quod etiam not. Bal. in l ſi quis presbyter. C. de epiſc. & cler. Aduertendum tamen eſſet in hoc, quod licet feudum, vel Emphyteuſis ex lege inueſtituræ vel contractus poſſet tranſire ad extraneos hæredes, ſi prohibitum eſſet quod ad eccleſiam deueniret, tunc ſeruanda erit lex inueſtituræ vel contractus, & non applicabitur eccleſiæ, cui alia bona clerici damnati applicantur. Si autem clericus ſic damnatus, haberet bona ſubiecta reſtitutioni, tunc dicendum eſt, quod confiſcabuntur bona illa cum ſua cauſa, ſcilicet quod adueniente conditione fideicommiſſi, fiet reſtitutio per fiſcum: ita decidit Ang. in l. Papinianus, §. Meminiſſe. ff. de inoff. teſta. per l. ex facto, ff. ad Treb. & per alia de q. bus ibi, quod etiam probat tex. in l. Statius Florus, in § Cornelio fœlici. ff. de iure fiſ. quod tamen intelligit Alex in dicto conſi. 23. in pen col. in caſu in quo ſimpliciter ſunt bona ſubiecta reſtitutioni, ſecus autem dicit, quando expreſſe eſſet prohibita alienatio a teſtatore: quia tunc etiā pendente conditione non poſſunt tranſire in fiſcum: ex quo videtur quod in caſu noſtro bona quæ clericus damnatus tenetur reſtituere ſimpliciter poſt mortem, manerent in confiſcatione eius vita durante, ſecus ſi fuit in eis prohibita alienatio a teſta-
5 tore, quia tunc non confiſcabuntur. Poteſt † præterea, & nō impertinenter dubitari, an publicatis bonis alicuius clerici,
c veniat in confiſcatione ius patronatus? [c] Et omiſſis quæ a Doctoribus in varijs locis, & cum varijs opinionibus tradun tur in hoc dubio, quando Iudex laicus eſt qui condemnat patronum, vt per Doct. vbi glo. in clem paſtoralis, de re iud. & in c. filius, ubi etiam gl. quam dicunt præcedenti fere con trariam, 16. q. 7. & in clem. 2. de iure patron & in c. quanto, de iud. & per Imo. & alios, in l in inſulam, ff. ſol. matr. & per Flor. in l. Via. §. ſi fundum ff. de ſeruit. ruſt. præd. in caſu noſtro non eſt aliqua controuerſia inter Doctor. quamuis nullus eorum quos ego vidi, quæſtionem mouerit in ſpecie, videlicet quando clerici patroni publicantur bona: ſed ex his quæ Doct. aliqui tradunt, facile quæſtio deciditur. Primo ex his quæ notat Firmianus, in tract. de epiſc. in 4. lib. in 4. par. in 5. q. in fine primæ col. verſ. Sed quæro vtrum. vbi tenet, ius patronatus non tranſire in confiſcationem Iudicis ſæcularis, ſed Iudicis eccleſiaſtici ſic. Secundo ex concluſione
quam

quam facit Cæsar Lambertinus, in elegantissimo suo tracta. de iure patronatus, in 3. libro, arti. 8 octauæ quæstionis principalis; in colum. 6 ubi tenet quod si iudex ecclesiasticus procederet propter aliquod delictum casu quo posset, ad publicationem bonorum alicuius patroni, sine dubio includeretur ius patronatus, vt in clementi. Pastoralis, a contrario, §. Rursus. de re iudic. quia non diceretur mittere falcem in messem alienam, & quod tunc non erit considerandum an veniat principaliter, vel accessorie, vel an exprimatur in tali publicatione, vel non, ius patronatus, cum simus in casu in quo Iudex habet iurisdictionem cognoscendi de ipso iure patronatus etiam principaliter, in quo dicit concordare omnes Doct. Si igitur nullus Doctorum dubitat, quod in publicatione bonorum contra laicum patronum facta per Iudicem ecclesiasticum, venit ius patronatus, nõ distinguendo, an sit facta publicatio simpliciter omnium bonorum, an alicuius castri, in cuius vniuersitate transeat, merito ergo firmare audebimus, quod publicatis bonis clerici, comprehendetur ius patronatus. Nec in hoc curandum existimo an ille habeat filios legitimos, vel non, ex conclusione Cæsaris Lambertini, in fi. verbis d. octaui articuli, dum tenet, quod in casu confiscationis bonorum patroni, ius patronatus nullo modo trãsit ad filios, sed vel ad Ecclesiam, vel ad fiscum, sicut potest transire ad extraneos. Ex quibus vltimis suis uerbis, & ex his quæ supra etiã diximus venit hæc mea sententia moderanda, nisi ex constitutione iuris patronatus authoritate illius ad quem spectat, dispositum esset, quod ius illud patronatus non posset transire nisi ad agnatos, vel ad aliquos homines habentes certas qualitates, vel cõditiones: quia tunc non compreħẽderetur ius patronatus in publicatione bonorum clerici, sed seruaretur dispositio concessionis vel institutionis illius. Sed hac sic q. sine aliqua difficultate decisa, restat nunc aliud dubium eneruandum: cum. n. ex infra dicendis appareat, ꝙ bona clerici publicata applicari debeant Ecclesiæ a qua recipiebat stipendia, vel Episcopo vt in pios vsus distribuat, merito dubitari poterit, quid tũc faciendum est de iure patronatus, ꝙ perdidit clericus. Et in hoc crederem (saluo meliori iudicio) posse dici, ꝙ cũ Ecclesia cui applicantur bona ratione beneficij, vel stipendij, nõ indigeat iure patronatus, neque illud possit facere eam

Qq 4 ditiorem,

ditiorem, ꝙ iustius erit ꝙ eps decernat ecclesiam esse liberam in qua erat constitutum ius patronatus, & ꝙ idem faciat. & fortiori ratione, quando bona debent distribui in pios vsus: cum non debeat vendi ius patronatus, vt pretium distribuatur in eis, nec deceat, nec liceat quod ipse sibi retineat, nisi in casu quo tale ius patronatus clerici esset annexum alicui castro, vel rei vniuersali: quia tunc iustum est vt
6 sequatur Castri vel rei possessorem. Quæri etiã potest, † an publicatis bonis clerici filijfamilias, veniat peculium *Ca-*
f *strense*, aut *aduentitium*, vel *profectitium* publicandum ? [f] Et in hoc dubio si sequamur iura ciuilia, & doctrinam Doctorum loquentium generaliter. dicendum est, quantum ad peculium *Castrense*, quod non: casus est in l. si filius, C. de bon. damna. & not glo. quam ibi sequitur Bart. in l. 1. ff. de bonis dam. & idem, tenet Bar. in l. si finita, § si de vectigalib. versi, sexto quæro, pen. col. ff. de damno infec. Idem videtur uelle Bal. in l. filius, ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris per d. l. si filius, C. de bon. damna. Vbi etiam dicit, ꝙ aliqui dixerunt quod illa lex erat correcta, sed non recte considerauerunt: & uide eundem Bal. in d. l. si filius, ubi dicit, quod hoc est in solatium filij amissi, vt damnato filio pater retineat peculium Castrense, & quasi Castrense, qui præterea intelligit l. illam, in filio in potestate, & quod secus esset in emancipato, cum non habeat peculium, ut l. fi. in fi. C. de inoffic testa. & hanc etiam opinionem, videlicet, ꝙ peculium castrense non publicatur, sequuntur Imol. & Pau de Cast. in d. § si de vectigalib. prout refert ibi Alex. in col. 21. & 22. vbi defendit hanc opinionem Ang. tenentem contrarium. Quantum vero ad aduentitium, idem concludit Bar. in d. §. si de vectigalib. allegato versic Sexto quæro, & seq. videlicet, quod ẽt proprietas aduentitiorum bonorum quæ est filij, non publicatur, ea ratione, quia filio est interdicta omnis alienatio sine patris consensu, vt C. de bon quæ lib l. Cum non solum, §. filius autem. ergo delinquendo non alienabit: monetur ẽt per tex. in l. 1. § Sed utrum. ff. de mino. Idem tenet Bal in l. 2. §. Si filius. ff quod quisq; iuris, & in l. Executorem, in princip. in vlt. char. C. de execut. rei iudic. & in d, §. sed vtrum. & Angel. & Imol. in l. Si filius ff. de dam. infec. quos refert Alexan. in d. §. Si de vectigalib. 19. col. vers. Adde primo. Præterea quantum ad peculium profectitium idem dicẽdum est, videli-

videlicet quod non veniat in publicatione bonorum filij,ét si habuisset filius a patre expresse potestatem donandi, & dissipandi:quia non ex potestate donandi: quia hæc non est donatio,nec ex potestate dissipandi: quia nõ intelligitur cogitatum de delicto. ita concludit Alex. ubi supra in 23.col. vers.Item adde.& dicit ita decidere eleganter Ang. in l. Si filius ff de dam.infect.& cũ eo transire ibi simpliciter Imo. & idem videtur colligere Bar. ex glo.in d.l 1. ff.de bon dam. notando verba glo.ibi dum dicit, *Etiam castrense*. ex quibus verbis innuit glo.quod nec aduentitium, nec profectitium. Cum ergo in iure Canonico, & ciuili non sit aliter in hac materia dispositum circa hæc peculia in clericis,merito videtur concludendum, ꝙ publicatis bonis clerici filijsfamilias,nullum prædictorum peculiorum publicabitur:cum sacri ordines etiam presbyteratus non liberent filium a potestate patris,vt est tex. & ibi Abb.in c Constitutus,de in integ resti. & in c Si annum.de iud. in 6. & in auth. Presbyteros. C.de Episc. & cler. & per Doct, reprobata glo.ibi,in ca. Cum voluntate,de sen.excom.Nec in hoc aliquid immutat conclusio Doctorum,quæ habet,ꝙ in bonis aduentitijs clericorum,etiam primę ton suræ,acquisitorum eis post clericatum,non quæritur patris vsusfructus, g quia reputantur bona quasi castrensia,ut probatur in c. Quia nos. de testa. & ibi not.Abb Host.& Barb.& ponit latius Doctor noster Hispanus Rod.Suarez in q. Verũ in bonis maiorat⁹ pater hẽat vsumfructũ, in f pe.col.4.vsq; ad h qa licet ꝑ hoc videaṫ ꝙ talia aduentitia clericorũ non hẽant naturã aliorũ aduentitiorũ laicorũ,satis est,ꝙ assimilentur bonis quasi castrensib. q ét vt supradictũ est non publicanṫ. Vltimo † aũt ꝓ plenio ri examinatione huius c. operępretiũ est q̃rere i casib.in q. bus dispositione Canonica,aut imitatione Legali bona clerici publicari possint cui tandẽ applicari debeant, & in hoc dicendũ vř, ꝙ seruanda sit dispositio tex.in c.excõicamus, el 1.de hær.§ 1.in qua cauetur.Quod bona clericorũ damnatorum de heresi,applicantur ecclesijs a quib. stipendia receperunt. Et si clericus recepit stipendia a pluribus ecclesijs,tunc inter eas diuidentur bona pro rata,ut per glo.ibi, in verbo,Stipendia. Vnde hæc vř practica seruanda in oĩb. casib. i qb. bona clerici habẽtis bñficiũ uel plura bñficia publicanṫ Erit ergo curæ Iudici q bona clerici publicari man

dauit,

dauit, diuidere ea iuste inter eccl. in quib. beneficia habuit, & si aliqua ecclesiarũ sita fuerit extra suã diœcesim, & omnia bona clerici fuerint in eius potestate, tunc debebit mittere illi portionem sibi contingentem. At si in loco beneficij extra diœcesim constituti fuerint aliqua bona clerici, q̃ pertineant ad illam ecclesiam, tunc eius erit officij, intimare iudici illius diœcesis sententiam a se latam, vt illam in prædictis bonis exequatur, in casibus in quibus sñia lata super confiscatione bonorum extenditur ad bona sita extra iurisdictionem pronunciantis, de quo per Dom. in ca. Cum secundum, ad fi. de hæret in 6 & per Anch. in c. Postulasti, 8. q. de foro compet. & per bonam additionem Fel. in d. ca. Postulasti, in 3. col. Et quia tex. non distinguit, an bona dãnati clerici recipientis stipendium ab ecclesijs fuerint patrimonialia; vel ne, acquisita intuitu ecclesiæ, vel non, videtur velle, quod omnia bona indistincte clerici habentis beneficiũ, applicentur ecclesiæ in qua illud habeat, ꝙ vr̃ magni effectus. nã posset contingere, ꝙ ratione alicuius tenuis beneficij possessi a clerico, posset ecclesia patrimonium pingue clerici, vel alia plura bona eius industria seu arte quęsita sibi acquirere In casu vero in quo clericus damnatus nõ haberet beneficium, & sic non esset aliqua ecclesia cui applicanda essent eius bona, tunc credit Abb. in d c. excommunicamus, in 2. col. deberi ea applicari Episcopo loci, qui distribuat in pios vsus: cuius opinioni adhæret ibi Ana. in 2. col. Nec curandum est, in hoc de eo quod scripsit Oldrad. in consil. supra allegato, videlicet quod Episcopus non habeat territorium: nam vt inferius latius scribimus, in verbo pœnis ve alijs pecuniarijs, verior opinio est, & consuetudine roborata, quod Episcopus habeat fiscum. [h] Episcopum autem loci in hoc casu eum esse credo, qui est Episcopus diœcesis in qua fertur sententia publicationis bonorum, dum tamen alias sit Iudex competens, in cuius Curia de delicto clerici tractari poterat. Caueat præterea eps cui prædicta bona applicantur, ne ea cõuertat in suos vsus: q̃a pręter id quod sacri Canones nullibi bona cõfiscata Episcopis applicant, doctores qui ea illis applicanda scripserunt, tamẽ onere hoc describunt, vt illa in pios vsus consumant. De quo scripsit Fel. in c. irrefragabili, §. Ceterum. de offi. ordi. Crederem præterea in hoc iudicandum esse non solũ piũ, sed

sed debitum vsum, in quo dicta bona expendi possint & deberent, in alimentis videlicet clerici damnati, dum viueret, ne alias fame mori cogeretur, aut esset aliunde mendicandum pro eius sustentatione.

ANNOTATIO.

Consuetudo testandi. Adde Mart. Nauar. in man. confessorum c. 25. nu. 128. quo loco scribit, cõsuetudine iam obtentum esse, clericos ab intestato morientes, habere successores fratres, vel alios cõsanguineos. Et vide eundem in tract. de reditibus ecclesiast. super c. fi. 16. q. 1. q. 1. fol. 74. & in apologia q. 1. monit 50. & 3. q. moni. 4. & eruditissimum D Fran. Sarmien. de redi. Eccles 2. par c. 6. cum aliquib. seq. D. Couar in c. cum in officijs, nu 9. de testa. Did. Perez, in l. 1. tit. 3 lib. 1. ordi. in fi gl mag. Pet. Duen. reg. 366. vndecima limi. Greg. Lup in l. 52. ver. *Que los ganen con de recho.* tit. 6. par. 1. vbi dicit Regijs Hispaniæ constitutionibus cautum esse, in clericorum successionibus consuetudines seruandas esse, quem vide. A

Non confiscatur. Adde ꝙ contrariam opinio. tenet Alb. in l corruptione, in fi. C. de vsufructu, & in auth. si vero dominus temporalis C. de hæret Ang. in l. si postulauerit, §. iubet, ff. de adult. vbi Alex. in addi ad Bar. & plenius in l. si finita, §. si de vectigalib. col. 25. ff. de dam. infect. Bar. Cassan. in consuetud. Burgund. rub 2. § 2 nu. 17. B

In confiscationem. Adde Philipp. Dec. & multos Doctores quos ipse allegat, in c in præsentia, nu. 48. de proba Gozad. conf. 39 Cassa. in consuet. Burgun. rub 2. §. 2. in gl. *Et est a entendere.* nu. 10 Aegi. Boss in tract. delictor. titu. de bonorum publ. nu. 60. & hanc esse commu. opinionem fatetur Iacob. Sept. in Cath. instit. nu. 98 Licet contrariam opinionẽ post plures iuris interpretes veriorem asserat Fel. in c. in præsentia, nu. 27. de probat. & eandem ait communiter approbatam Corn. conf. 13. lib 3. Simancas tamen in d c. opiniones has concordes facit, quem vide omnino. C

Non confiscatur. Adde eundẽ Alex. Imo. & Roma. in l. si finita, §. si de vectigalib. ff de dam. infect. Cur. cõs. 4. post feudorum tract. col. 7. Boss. in d. tit de bonor. public. nu. 19 D

Ius patronatus. Adde gl. in c. filijs, 16 q. 7. Abb. & Doctor. in cap. nobis, de iure patro. Dec. in capit. quanto, num 7. de E

iud.

iud. Ioan Lup. in rep. rubr. de donat inter vir. & vxor. §. 39. num. 7. Aug. Arim. in tract. malef. in addi. ad Ang. in verbo, *Et eius bona* nu. 17. Eman. a Costa, in c Si pater, de testam. lib. 6. in 2. par Trebell. num. 7. Moder Paris de primogen. Hispan. lib. 1. c. 24. nu. 26. lib. 1 c. 24. nu. 26. Iul Clar. lib. 5. recept. senten. § fi q. 78. Didac. Perez, in l. 1. tit. 6. lib. 1. ord. in gl. *Si el que fuere*. vers. octauo.

F *Publicandum*. Adde Barth. Cassa. in cõsuet. Burgun. rub. 2 §. 2. nu. 20. Boss. in d. tit de bonorum publi. n. 71. & doctissimum Osasch. in decis. Pedem decis. 94 Iul. Cla. d. q. 78.

G *Vsusfructus*. Adde Io. Lup. in repet. rub. de don. inter vir. & vxor. §. 42. nu. 6 D Couar in c. quia nos, de testa. nu. 2.

Pater usumfructũ retinet i bonis filij ante clericatũ quęsitiꝗ. Quam tamen opinionem veram esse existimo, quantum ad bona quæsita per filium, post sacrum susceptũ ordinem, vt hic apertè sentit Autor. quam opin. professus fuit Ioan. Fab. in auth. ingressi, C. de Sacr. eccles. Dec. in c. in præsentia, de probat. nu 52. Io. Lup. d §. 42. nu 12. Didac. Perez, in l. 1. tit 3. lib. 1. ordi. in gl. *Los sacerdotes*. versic. est etiam quidquid Abb. senserit in d. c. in præsentia, nu. 56. dicens opinionem hanc esse veram, ét quo ad bona ante clericatum quęsita, in quibus vsusfructus patri iam quæsitus erat Qui manifeste labitur: quia in bonis acquisitis a filio ante clericatum, pater non amittit vsumfructum, licet postea filius clericus efficiatur. Ita contra multos resoluit Pinel. in l 1. p. 1. nu. 42. & 43. C. de bon. mat. Mod. Paris. ad Dec. in c. in præsentia, nu. 64 litera O. de probat. idem Mod. Paris. de prim. Hispaniæ, li. 1. c. 19. nu. 27. Rod. Suar. in q. maior nu. 37. Tel li. Fer. in l. 5. Taur. nu. 4. & opinionem istam veriorem, & receptiorem esse testatur post huius operis editionem Cald. Pereyra Lusitanus (vir sanè subtilis, & acuti ingenij) in l. si curatorem habens, in uerb. Læsis nu. 105. C. de reb. min.

Cald. Peryera Lusitanus laudatur.

H *Habeat fiscum*. Vide authorẽ i fra c. 140. & q̃ ibi annota ui.

VERBERARI. Cap. CXXXV.

1 *Pœna uerbum in clericorum personis qua de causa sacris Canonibus fuit instituta.*

2 *Presbyteri Abbates & Leuitæ non nisi pro grauibus criminibus, & mortalibus culpis uerberantur.*

3 *Clericus etiam cum mandato ecclesiastici Iudicis, non potest per laicum uerberari.*

Ecclesiá-

4 *Ecclesiastici Iudices nulla irregularitatis labe afficiũtur, et si ex uerberibus sanguinis effusio interueniat.*

POena † verberũ in clericorũ personis a sacris Canoni 1
bus recepta est.[a] Et hoc forsan, ꝙ cum dolore, & citra a
vitæ ac membrorum periculum corrigant, de eaq; mẽ
tio fit in c. 1. 5 q. 2. & in c. nullus clericus, 11. q. & in c. cũ bea
tus, 45. d. quod est Concilium Bracarense tertium, in Cano
ne 6. & in c. 1 in fi. 35. dist. quod est Concilium Agathense,
& in c 1. fi. verbis, de calumnia. Ex quo ibi notat Abb in vlt.
notab. ꝙ Ecclesia potest clericos publice verberare. Cum-
que cessent in illis cæteræ pęnæ mortis, ac membrorum mu
tilationis, non mirum si hanc tanquam paternam correctio
nem antiqui illi patres sacrorum Canonum conditores ad-
miserint. Vide tamẽ in hoc distinctionẽ quam facit tex. &
gl. in d c. cum beatus, videlicet, † quod presbyteri, Abbates 2
& Leuitæ nullis debent verberibus subiacere, exceptis gra-
uibus, & mortalibus culpis: minores tamen clerici verberã
tur pro minoribus culpis. & idem notat Præpo. in d. c. fi. 35.
distin. In † qua tamen imponenda pęna Iudices ecclesiasti 3
ci aduertere debent semper, quod in casu quo clericus ve-
nit verberandus, non potest nec debet verberari per laicum
etiam de mandato suo,[b] ut in c. vniuersitatis, de excommu b
nic. & per glo. in c. si clericos, eod. tit. lib. 6. & ita etiam dispo
nitur in l. 56. tit. 5. p. 1. vbi dicit lex, quod tam Pręlatus man
dans, quam laicus obtemperãs in hoc excommunicatus est,
sed debet per ministrum ecclesiæ verberari, ut not. Card.
de Turrecremata post Hugo in cap Illi qui, 6. q 6. & secun-
dum eos constitutus in minori ordine, poterit etiam pres-
byterum verberare Imo plus voluit Abb. in c. Inter alia, in
col. 4. de immun. eccles. quod pro honestate ecclesiæ cleri-
cus dẽt verberari in ecclesia, & per clericum, & non p laicũ
allegando d c. Vniuersitatis. Quãdo vero clericus est incor
rigibilis, potest per laicum verberari, vt not. glo in Sum. 45.
dist. allegando tex. in c. vt famæ, de sent. excomm. Tu tamen
Lector aduerte, an tex ille probet hanc conclusionem, cum
nihil de verberibus disponat: sed de captura facienda per
laicum, & inter hos duos actus, non paruum videtur esse di
scrimen. Nam difficilius capitur clericus nisi per laicos. Ca
ptum tamen clericum verberare per alium clericũ in mino
ribus

ribus saltem, non sic difficile est. permaxime quia in quauis republica ministri deputati ad capturam delinquentium laici sunt, ideo videndum est, an sola authoritas glo. sufficeret ad veritatem huius conclusionis: quam tamen simpliciter sequutus fuit Bertachi. in tracta. de Epis.3 par.4. lib. de potestate & authoritate Episcopi in temporalibus circa personas. vers quarto, quæro an Epis. Et † aduerte quod Iudex
4 ecclesiasticus habet iurisdictionem fustigandi & verberandi, & sententiam suam potest super his mandare executioni absque scrupulo irregularitatis, licet in fustigatione vt plurimum, interueniat aliqualis effusio sanguinis: quia illa qualis, qualis effusio, non consideratur, cum non veniat principaliter ex sententia, sed accidat ex post facto, & satis est ꝙ in sententia clerici non infertur pœna, ex qua principaliter & immediate veniat sanguis, ita Pau. Grillan. in tract. de ralaxatione carceratorum, in 5 q. & licet huic conclusioni videatur refragari tex in c Archiepiscopatu. de rapto & glos. ibi in c. hi a quibus. 23. q. vltim. tamen. crederem saluari posse dictum huius Doctoris quando illa sanguinis effusio esset, ut ipse dicit aliqualis: nam tex in d c in Archiepiscopatu, non reprobat, si aliquis sanguis ex flagellis prosiliat, sed ꝙ flagella in vindictam sanguinis transire videantur: vnde prohibet vindictam sanguinis, non vero accidentalem effusionem. Vnde nec existimo necessarium, ut audiui facere aliquos iudices, quod flagellandos induunt lineis vestib. intinctis cæra, ut desuper flagellentur, dum. n. scrupulis consulunt, correctionē inutilē & parum timendā efficiūt. Vel verius in hoc dici posset, ꝙ ēt si iudex prætenderet in pœna verberum vel fustigationis effusionē sanguinis, & vere succederet, & in magna quantitate, non propter hoc incurreret irregularitatem, cum hæc non cōtrahatur nisi sola morte, vel membri mutilatione, vt notat Abb. in c. 1. nu. 8. qui clerici, vel vouen. & Card. clemen si furiosus, per tex. ibi, de homic. col. vlt. q. 31. & per tex. in cap. in Archiepiscopatu, de raptor. quem pro hac conclusione ponderat, & respondet ad tex. in cap. cum illorum, de senten. excom. Et vide Syluest. qui refert Abb. vbi supra, in sua Summa, verbo, homic. 3. §. Tertio quæritur.

ANNOTATIO.

A Recepta est. Vide Greg. Lup. in l. 48. tit. 6. in ver. *En lo temporal*. p. 1. & in l. 56 tit. 5 in verbo, *Descomulgados*. eadem part. Pet. Gregor. 3. par. Syntag. iuris. li. 31. c. 11. per totum. Nota tamen ꝙ hæc fustigationis pœna clericorum in Mediolanensi dominio non seruatur, vt memoriæ protulit Iul. Clar. lib. 5. recept. sent §. fi. q. 70. vers. Et etiam. Prout nec illam esse in vsu in Regno Franciæ testatur Pract. Mileij. fol. 148. nu. 53. Nec ego sane imponi vidi ab hinc 27. annis in hac celeberrima Complutensi Curia. Non tamen me præterit, pœna ictus fustium olim Iudices Ecclesiasticos aduersus clericos vsos fuisse, vt author est D. Augu. qui Marcello scribens ait, *Confessionem verberibus eruisti*.

Pęna verberũ cõtra clericos licet antiquitus recepta fuerit hodie uero minimè.

B *De mandato suo*. Adde Greg. Lup. in d. l. 56. Petrum Placa, in Epito. delict. cap. 11. nu. 19.

IN EXILIVM MITTI. Cap. CXXXVI.

1 *Pęna exilij per ecclesiasticos Iudices infligi potest.*
2 *Episcopus vel alius ecclesiasticus Iudex non poterit clericũ exilio damnatum rebannire.*
3 *Clericus de facto in exilium missus potest per eundem iudicem reuocari.*

Ecclesiastici † Iudices possunt imponere pęnam exilij vt probatur in c 1 de calum. & in c. pen. de pęn. & in c. Hi qui, 3. q. 4. & in c. cum beatus, 45 distin. Et notant Doctor. in cap. cum non ab homine, de iudic. licet ibi Ant. nitatur colligere arg. ex illo tex. ꝙ ecclesia non habeat pœnam exilij. cui in hoc aduersatur Barbat. ibi, in col. 6. versic. Et dicit hoc. Vbi namq; pęna certa non est imposita a iure, & delictum ꝙ venit puniendum in clerico, videtur quodãmodo cohærere alicui loco, prudenter se habent iudices ecclesiastici, si delinquentibus clericis pęnam inferant exilij. Sicut .n occasio delinquendi facile præcipitat ẽt eos qui aliquam virtutis curã habere solent, sic eadem occasione sublata, facilius est a difficili & asperrima vitiorum semita, ad amænissimã uirtutis viam reuocari. Quod bene cõprobant verba illa singularia sanctissimi Hispaniæ nostræ Doct. Clarissimi Isidori, insignisq; vrbis Hispalens. Præsulis pfulgidi, quę 1

Gratia

Gratianus intexuit in c. Valet,81 d. Valet(inquit ille)inter dum cõuersis pro salutæ animæ suæ mutatio loci Plerumque.n.dum mutatur locus,mutatur mentis affectus. Congruum est ergo & inde ét corporaliter euelli vbi quisq; ille cebris deseruiuit.Nam locus vbi quisque praue vixerit, in aspectu mentis apponit,qđ sæpe ibi cogitauit vel gessit Ad
2 uertatur tñ in hac ma eria † ꝙ Eps vel eius Vicarius postq̃ clericus propter crimen est damnatus ad pœnã exilij legitima de cã,& probatione subsistente,non potest eum ab exilio reuocare,& sic non poterit clericum exilio damnatum rebannire.ita notat Præpo argu.tex.ibi,in c.In primis,2.q.1.Ratio.est secundum eum,quia ex quo legitimè est missus
a in exilium,inferior non potest super istis gratiam facere :[a] vt habetur in c.cum tu de re iudic.Facit Etiam tex.in l. Relegati.ff.de pęnis. Ex quo ibi no.Bar.ꝙ misso in exiliũ,solus princeps & non alius potest dare licentiam veniendi, & ꝙ reuertatur,quem vide vlterius etiam dicentem,ꝙ quilibet Iudex potest dare licentiam exuli reuertendi ex iusta causa:ꝙ est notandum in nostro proposito,qui per hoc videtur quod Episcopus vel eius Vicarius posset idem facere ex cau
3 sa iusta. Si † tamen clericus esset de facto in exilium missus
b tunc benè potest per eundem Iudicem reuocari, [b] secundũ Præpos.vbi supra,argu tex.& quæ ibi notat Bal.in c. Ab ex communicato,de rescrip.Idem Bal.& Ias in l.si pacto quo pœnam. C.de pact. de quo ego latius scripsi in meis doctrinis de magistratibus,in doctrina incipient.factũ de facto.

ANNOTATIO.

A GRatiam facere. Vide Regiam l.2.tit.32.par.7.vbi Gre. Lup in gl *El Rey*. Ias.il.1.§.& post operis,ff.de noui. oper.nunc.Ioan.Fab.in l pœnam, C. de pœnis. Iacob. in l. Imperium.ff.de iur.omn iudic.Doctor Auen lib.1.de mãd. Reg Hispan.c 7.nu.13.

B *Reuocari*.Adde quod huc spectat ꝙ voluit gl.no.in c primates,2.q.1.ꝙ depositus de facto,ét de facto restituitur :q̃ in id expendit Bal in c accedens,1.in fi.vt lite con.Et ꝙ factũ de facto possit per eundẽ iudicẽ reuocari, probat text. optimus,in l 1.§.hoc edictũ,ff.si mulier ven.nom.gl in l mĩ nor,in prin.in ver. Secus.ff.de euict.Inn in c q̃relam. col 3. vbi Bal.col.vlt.de elect.idẽ Bal.in l.1.ad fi.C. de prohib. sequest.

quest. pecun. & in l 2. C. de serui. Spec. in tit. de primo & secun. decr. §. iam de effectu, versi. quid si iudex. Ant. Abb. & Dec. in c cum cessante, de appel. Pet. de Anchar. cons. 6. col. pen. Fel. in c. qualiter & quando, 1. col. vers. tertio limita, de accusa cum multis allegatis ab Andrea Tiraquel post leges connub. glo. 5. nu. 15. Sebast Vant. in tract. de nullit. in par. ie. *Quid sit nullitas*. nu. 16.

DEPONI. Cap. CXXXVII.

1 *Depositionis diffinitio.*
2 *Clericus pro nullo crimine potest deponi nisi iure exprimatur, nisi in grauibus, enormibusque criminibus.*
3 *Qua crimina digna sunt depositione, iudicis arbitrio relinquitur.*
4 *Clericus depositus ab officio, celebrans qualiter puniatur.*

DEpositio† est perpetua remotio ab altaris ministerio, notat Abb. in c. at si clerici. de iudic. col 1. & refert ibi Decius, col. 4. versi. quinto nota. Et depositus simpliciter, intelligitur depositus perpetuo, licet, non exprimatur. vt per gl. not. in c. 1. in glo. fi. 50. dist. vbi Dom. & tenet Decius vbi supra, & vide glos. notab. quæ probat istam conclusionem, in cap. accedens, 50 dist. vbi tamen vide singu. distinct. Præp. in hoc articu. & † nota quod regulariter pro nullo crimine potest deponi clericus, nisi de iure illud exprimatur, notat Dom. in § de his. distinct. 50. & in cap. 1. 53. distin. nisi in grauibus, vt ibi per eum: quod refert Decius in dicto cap. at si clerici, in princ.. in col. pen. de iudic. Item pro delicto enormi potest fieri depositio: ita dicit Abb. in c. fin. de celebr. miss. allegat tex in c. tuæ, de pœnis qui tex. dicit, *Magnis sceleribus*: quod verbum *Magnis*, plura delicta compræhendere videtur, quam verbum, *Enorme*. & vide Ant. in c. Cum dilectus, de purg Canon. col 6. versi. Caue, quia illud. qui ex verbis Innoc. ibi colligit vnam theoricam, quam dicit tenendam pro vera, quod vbicunque; pro aliquo delicto venit imponenda pœna mortis, tunc de iure Canonico in locum ipsius intelligitur subrogata pœna depositionis: quod refert & sequitur Felin. in c. qualiter, el 2. §. ad corrigendos. 4. colum. de accusat. tanquam ordinaria imponatur. aduerte tamen in ista materia, quod Dec. in c. at si cleri, in colum. 20.

de iudic. versicu De secundo, colligit duas conclusiones ex Abb ibi Primam, quod pœna depositionis non imponitur nisi pro graui crimine. Secunda, q̃ quæ dicãtur crimina grauia. relinquitur arbitrio Iudicis, ex quo postea in eadem colum. versi. Secunda conclusio, dicit q̃ † erit in arbitrio iudi
3 cis quæ crimina dicantur requirere depositionem Et vide ẽt quod not. Abb. in c. Latores, de cleric. excommu. minist. de quo supra memini in parte suspensionis excommunicationis, &c. Item not. q̃ ad depositionem presbyteri non semper requiritur dolus, sed supina ignorantia æquiparatur dolo, quo ad hoc. ita not. Abb ex tex ibi, quem dicit ualde notabilem in c. fi. de celebrat missar Et aduerte, † quod si de-
4 positus ab officio celebrat: priuatur participatione corporis & sanguinis Domini, & permanet in hac excommunicatione, vsq; ad diem vltimum, ita vt viaticum tantummodo exitus sui tempore percipet: vt habetur in c. Accedens, 50. di-
5 stinct. & ibi notat Præpos. & in ista materia depositionis vide Archid. in c. presbyteri, el 2. 5. q. 6. vbi tradit nimis generalem dubiam doctrinam (iudicio meo) videlicet quod si clericus deponitur pro aliquo crimine, potest a iudice sæculari adhuc puniri pro eodem: sicut enim accidit quem diuersis legibus teneri pro eodem crimine, sic eodem modo Lege & Canone. Nam clericus depositus non efficitur de foro iudicis sæcularis propter solam depositionem, quo modo ergo poterit per ipsum puniri? Præterea non sequitur: potest quis teneri diuersis legibus pro eodem crimine, ergo clericus potest puniri pœna Canonica per Episcopum, & ligari per iudicem secularem non præmissa degradatione, & traditione. An autem clericus depositus possit restitui per Episcopum, vide Gondi. Villa. in tract de legato, par. 1. q. 14 nu. 63. Tomo. 2. tract. diuersorum Doctor. fol. 292. Et vide in Pontificali, fol. 204. col. 1.

ANNOTATIO.

Adde quod cum in præcedentibus capitibus multa de huius capitis argumento scripta sint, repetenda non duxi: vide tamen vltra ea Iaco Menoch de arbi iudic. q. lib. 2. centur. 5. casu 415. Iul. Clar. in pract. crim § fi. q. 74.

IN ARCTVN MONASTERIVM DETRVDI. Cap. CXXXVIII.

1 *Clericus depositus, in monasterium antiquo iure detrudendus erat, licet hoc hodie ab aula recesserit.*

2 *Alimenta quo modo ijs ministranda sunt, qui in monasterio ad pœnitentiam deputantur.*

ANtiquis illis ac venerandis patribus qui futuro vniuersalis ecclesiæ statui nedum claritate, ac sanctimonia vitæ suæ, sed pijs sanctionibus consuluerunt, 1
non minus fuit curæ delinquentium pœnas decernere, quã eorum futuræ emendæ prouidere, non satis suo animarum zelo mirabili esse censentes, si facinorosis inflicta esset pœna (quæ alijs similia perpetrandi metum ingerit) quin ipsismet admissa deplorandi voluit præstare, opportunitatem. Ac ideo post depositionis pœnam statutam, depositi ad agendam pœnitentiam in monasterium aliquod detruderentur, ordinarunt, ut sic eos monachorum integritas ac venustas confunderent, & vitæ austeritas ad amplectendum voluntariè pro suis excessibus pœnitentiam suaderet, ac charitas (quæ dum verior est, in uitijs prolapsos magis subleuat quam improperat) ad agnitionem culpæ, & spem veniæ cõmoneret. Vnde regulare est, quod Episcopus debet assignare clerico, quem deponit, monasterium vbi peccata lugeat, & illa vlterius non committat, ut in c. Sacerdos, 81 distin. Sed hoc ut videmus, recessit ab vsu: [a] quod forsan euenit ex eo 2
quod iudices ecclesiastici adeo segniter laborant crimina punire, ut rarissimè videamus eos delinquentibus depositionis pœnam inferre. Item & ex alio capite, quia oïa monasteria iam sunt ab Episcoporum iurisdictione exempta. & ideo non sic iudicibus datur facultas assignandi monasterium. Vnde Alex III. reputãs hanc detrusionem non ita facilem, dum illam fieri præcipit, in c. sicut dignũ, in § Clericos, de homic addit cõditionem, *Si fieri poterit*; forsan de possibilitate dubitans, non tam propter penuriam monasteriorum, quam pp voluntatem recipiendi detrudendos in eis. Aduerte tñ quod Præpos in c. si euangelica, 55. dist. notat, ex tex. ibi, quod clericus qui non est sufficienter punitus ꝓ grauitate delicti cum sola depositione, põt detrudi in mo-

Rr 2 naste-

nasterium: ex quo vr, quod non indifferenter post depositionem debet succedere inclusio. † Quomodo autem alimenta ministranda sint ijs, qui in monasterio ad pęnitentiā deputantur, vide bonum tex. Greg in c. de lapsis, 19 q. 6. ubi vi de Archid. dicentem, quod pauperes clerici ponendi sunt in monasterijs diuitibus, aut alendi ab Episcopo. Et de materia huius c. vide quod scribitur in seq.

ANNOTATIO.

A Recessit ab usu. Adde doctissimum virum Iul. Clar. in pract. crim. §. fi. q. 70. versi sunt etiam.

AC IN PERPETVVM CARCEREM DAMNARI. Cap. CXXXIX.

1 *Pœna perpetui carceris quando ab ecclesiasticis Iudicibus sit imponenda.*

2 *Episcopus irregularitatis labe afficitur qui arctum locū alicui constituit, si in eo ex defectu aeris uel cibi moriatur.*

3 *Testamentum clerici ad perpetuum carcerem damnati, an ualeat.*

4 *Episcopus, qui condēnat clericū ad perpetui carceris pęnam, an possit minuendi pęnā suo arbitrio potestatē seruare.*

HVius pœnæ fit mentio in c. penul. de hæret. & in c. Nouimus, de verb. sig. & in Extrauag. Diuinis exemplis quę est sub tit. de pœnis, in Extrauag. cōibus. dr̄
a aūt hęc pęna ꝑpetui carceris capitalis,[a] scd̄m Bal. in l reos. in princ. col. 1. de accus. quem refert Fel. in ca. qualiter. el 2.
1 § ad corrigendos in col. 4. de accus. Quæ † qu idē pęna si ab ecclesiasticis iudicibus imponeretur, vbi delictorum qualitas exigit, custodia tali, vt re vera perpetua esset longe leuius censerentur punita laicorum delicta naturali morte, qnā clericorum perpetuo carcere. Nā ut Card. scripsit. in c. cū non ab hoīe, de iudic. longe minor pœna est statim mori, quā diu affligi, sine salutis spe. Qn̄ aūt ista pęna vel ꝑcedens imponi debeat, Inn. in c. qualiter, el 2. de accus. in col. penult. versi. & sunt, vr velle, quod hæc pęna carceris ęquiparatur pęnæ damnationis in metallum iuris ciuilis. Vnde secundum eū videretur imponenda in casibus quib. iure ciuili finis puniī pęna tali: & ad hoc refert eundē Inno. Io. de

Anan.in conf.1.in col 2.Abb.tñ in c.tuæ,de pęnis tradit talem doctri quod ubi pro delicto imponitur pęna mortis de iure ciuili,tûc depositus detruditur in carcerem perpetuũ: qñ vero imponitur pęna alia citra mortem, tunc detrudit̃ in monasterium. Côtra quem istat Philip,Dec.in c.cum ab homine,in col.9 versi.Sed ista doctrina,de iudic. dicendo, ꝙ hoc non verum,quia in casu c.clerici,de exceſ. prælat. & in c.tuæ,de pœnis,fit detrusio: licet de iure ciuili imponat̃ pęna mortis,& refert Aret.late scribentem in hoc, in col. 9. qui concludit secũdum eum,ꝙ debet quis detrudi in monasterium ad agendam pęnitentiam & si non velit agere ponitur in perpetuos carceres, allegat d.ca.Vt fame, de sent. excom & c.A nobis,de apostat.Sed contra hoc arguit Dec. de tex.in c Nouimus,de verb sig.& in c.pen.de hæret.Vnde videtur sibi,ꝙ in carcerẽ detrudat̃ quis,quando insurgit maior suspitio fugæ,pro maiori securitate. Sed ista distinctio Decij non placet:quia pęna perpetui carceris, tunc nõ rõne pœnæ,sed securitatis daretur: vnde non consideraret̃ delicti qualitas,sed fugæ timor.Vnde melior est sententia Aretini,vbi supra,quam ipse Dec.non integre refert: nam concludit ipse Aret.ꝙ quamuis pęna mortis imponatur de iure ciuili,non tamen debet imponi de iure Canonico pœna perpetui carceris:quod ipse limitat dupliciter. Primo in casibus exceptis in quibus expresse cauetur de pœna carceris,ut in c.pe.& fi.de hæret.Secundo vbi propter immunitatem delicti non esset imponenda laico simpliciter pœna mortis,sed cum aliqua qualitate atroci,vt puta ignis, traditionis ad bestias,lacerationis membrorum, & huiusmodi: tunc.n.videtur sibi imponenda pęna perpetui carceris:[b] ꝙ intelligit verum,siue illa pœna sit naturalis criminis, siue Iudex illam imponat,augendo illam propter aliquam qualitatem animo inhærentem & sic dicit intelligendum cap. Nouimus supra alleg.de quo arguit contra illum Dec. Et aduerte,ꝙ Bald.in l.penult. C.ad L. Aquil. dicit, † quod si Episcopi imponerent aliquem in ita arcto loco, quod non haberet aerem sufficientem,vel darent sic parum comedere,quod de facili moreretur,quod essent irregulares.[c] Vnde prouidere deberent ecclesiastici Iudices, quando alicui carcerem perpetuum assignant,ne ex defectu aeris vel cibi moriatur.Idem not.Abb.in c.a nobis.de Aposta.referendo

b

c

Ioan. And. Et vide Ioã. de Anan. in c. 1. de collu. detegen. & in c. qualiter & quando, el 2. §. fi. verf. Nunquid autem Epifcopus, de accuf. & Matth. de Afflict. in 1. lib. Conlti. Siciliæ, in fol. 129. col. 3. & Mari. in repet. cap. Ad audientiam, de homic. in col. 31. verf. quinquagefimo octauo quæro, vbi referunt Bald. vbi fupra, & alios idem tenentes. Et vide etiam Card. in clem. 1. de pœnit. & remiff. in q. 7. vbi referẽdo Lauren. dicit, quod ponentes aliquem in tali carcere, in quo ꝓpter eius arctitudinem incarcerati non viuunt vltra fex vel octo dies, reputat homicidas vel irregulares: quia illa pœna eft magis afflictiua, quam fi ponerentur in patibulo. Alias autem fi damnatus ad perpetuum carcerem moriatur, dicitur naturaliter mori, vt not. Bal. in l. 1. C. de his qui ad liber. peruen. non poff. quem refert Io. de Anan. in c. fi. de homici. nu 8. vide Felin in c. Qualiter, el 2. de accuf. §. Ad corrigendos, col. 5. in prin. Et nota, quod licet alias damnato ad perpetuum carcerem ex forma ftatuti, vel de iure communi, non poffit aliquid relinqui vltra alimenta, dicit Mari. in ca. Veniens, de accufat. in colum. 28. in verf. Vndecimo quæro, quod de iure canonico videtur poffe attentari, quod taliter damnato non poffent relinqui alimẽta, cum fibi deputetur panis anguftiæ, & aqua doloris. De quo tamen articulo vide latius Corfet. in reper. Abb. in verbo carceres in verficu. An valeat, & Fel. in ca. Qualiter, el 2. in § Ad corrigendos, col. 4. in fi. de accufa. Præterea in hac materia poterit merito dubitari † an valeat teftamentum clerici damnati ad perpetuum carcerẽ, qui ibi finaliter deceffit? Quod examinat Bal. in 1. vol. confi. 448. quæritur in primis. vbi tandem concluditur, quod nõ, & quod talis nec actiue, nec paffiue fit teftabilis. Et quia principale fundamentum fuum eft, quia tali pœna damnatus continetur fub cõdemnatis ad mortem: quia licet non fit condemnatus ad mortem fubitaneam, eft condemnatus ad breuitatem vitæ. Poffes tu Regnorum Caftellæ & Legionis incola non immeritò inferre quod hodie attento iure eorum fecus effet, cum per l. 4. in legibus Tauri editis, difponatur, quod damnatus ad mortem ciuilem, fiue naturalem, poffit teftari, [d] nifi damnetur propter crimẽ inducens confifcationem bonorũ. An † autem Epifcopus qui condemnat clericum ad perpetuum carcerem poffit in fententia referuare fibi poteftatem minuendi pœnam fuo arbitrio,

trio, vide Bal. in auth. Interdicimus, C. de episc. & cleri. referentem Gulielm. disputasse hoc, & finaliter tenuisse quod sic. Sed dicit Bal. contra naturam pœnæ declarandæ in sententia non potest fieri reseruatio: quia esset implicare contraria, sed asserit tandem quod forte fallit in sententia Episcopi: quia mitius debet agi cum eo quam cum alio, argu. d. Auth. Interdicimus secundum vnum intellectum: cuius verba fere ad literam refert Fel. in c. Qualiter. el 2. in §. Ad corrigendos in col. 6. de accusat.

ANNOTATIO.

A *Carceris perpetui antiquitas, eiusque grauitas explicatur.*

Capitalis. Adde quod diuersarum gentium moribus, olim receptum fuit, vt loco capitalis pœnæ in teterrimum carcerem reus cōijceretur, vt illic animam ageret: sic apud Persas, apud Syracusanos, apud Messanios, & apud Romanos obseruatum fuisse scriptum reliquit Alex. ab Alexandro lib. 3 dierum genialium c. 5. Cælius Rodig. lib. 17. lectionum antiquarum c. 8. qui circa hoc argumentum multa memoriæ commendarunt. Sic Iulius Cæsar censuit, eos qui cum Catilina, contra Romanam Rempublicam coniurationem fecerant, non esse occidendos, sed publicatis eorum pecunijs, ipsos in vinculis per municipia perpetuo habendos, vt testatur Sallustius in coniuratione Catilinæ. Meminit ẽt Cicero in eundem Catilinam, oratione 4. sic loquens. *Intelligit Cæsar mortem a Dijs immortalibus non esse supplicij causa constitutam: sed aut necessitate naturæ, aut laborum, & miseriarum quietem esse: itaque eam sapientes nunquam inuiti, fortes etiam sæpe libenter appetierunt: Vincula vero & ea sempiterna, certe ad singularem pœnam nefarij doloris inuenta sunt.* Et paulo post *Bona præterea publicari iubet, vitam solam relinquit nefarijs hominibus, quam si ademisset, multas vno dolore, & animi & corporis, & omnes scelerum pœnas ademisset.* Et istum carcerem idem Cicer. 3. Catil. appellauit. *Vindicẽ manifestorum & nefariorum scelerum.* De carcere perpetuo meminit etiam Valer. Max. lib. 6. c. 3. Asseuerans quendam C. Vaticinium, ꝙ sinistræ manus digitos sibi, ne militaret bello Italico amputasset, publicatis omnibus bonis, a Senatu æternis vinculis adiudicatum fuisset. Tẽpore quoque Amulij Latinorum Regis (qui præcessit Romulum) carcerẽ perpetuum in pœnam fuisse statutum, colligitur ex Dionysio

Halicarnasseo qui de Italia scribens ait, *Sunt, qui confestim eam nec etiam puellam tradant, nec desunt qui malint coniectam in occultum carcerem, eumque perpetuum: vnde necatam esse vulgo traditum est.* Meminit item de perpetuo carcere Valer. Max. lib. 6. c. 8. dum agit de quodam seruo Caij Marij & Phylost. lib. de vita Apollonij.

Carceris perpetui pęna in aliquib. prouinciis obseruatur.

Nec hæc perpetui carceris pœna prorsus antiquata est, nam receptam esse in ciuitate Venetiarum fatetur Mantua obseruat. li c 96. col. 6. & vt scribit Calic. in marg. Fisci. f. 93. in fine Reges Hispaniarum multum ea vtuntur.

Pęna triremiũ, vel exilij perpetui, ad aliquam insulam, q̃ in Hispania receptæ sunt quib. pœnis assimilētur.

Sic equidem apud nos in his Regnis receptum est, maximè in superioribus tribunalibus, delinquentes puniri, vt Regiæ Maiestati seruiant perpetuo in regionibus Africæ finitimis, vel condemnantur ad Regias triremes, non sanè pœna hæc differre videtur, a pœna perpetui carceris, nisi nomine tantum, vt multi arbitrantur. Sed verius censeo pœnas has assimilari damnationi in metallũ, vel in opus publicũ, quibus & alijs similib. pœnis reus condemnari potest. l. aut damnum, l. quidam, l capitalium, ff de pœn. l. relegatorum, §. sicut, ff. de interdi. & releg. l. illicitas, §. qui vniuersas, ff. de offic. Pręs. l. 4. tit. 31. par. 7. notat in terminis Abb. in c. quod sedes, de offic. ord. Ioã. de Platea, in l. nemo carcerem, col. 4. C. de exactori. tribut. lib. 10. Greg. in d l. 4 in glo. *o labrando.* & in glo. verb. *à ome libre.* & his non allegatis idem scribit Doctor Thom. *Talleda*, in tract. incarceratorum, capitu. 4. numero 10.

Pęna perpetui carceris morti æquiparatur.

Hæc equidem perpetui carceris pęna, de qua a nobis sermo institutus est, morti æquiparatur, vt sentit Inno. in cap. qualiter, in c. de accusat. Abb. in c. 1. col vlt. de collus. deteg. quia similis seruituti perpetuæ esse videtur, l. 2. ff. de liber. exhib. seruitus autem mortis pœnæ fere comparatur, l. seruitutem, ff de reg. iur. & vide Io. And. in d. c. 1. nu. 22. asseuerantem grauiorem esse perpetuum carcerem, quam abscissionem vnius digiti, vel fustigationem. Et pœna hæc legibus ciuilibus fuit aliena, imo incredibilis, l. aut facta, §. solent, ff. de pœn. l. mandatis, ibidem, l. incredibile, C. de pœnis d. l. 4. Par. Ideoque hac ratione secularis Iudex hanc pœnam non imponit. Bald in d. l. incredibile. Ang. in l. si a milite, §. edictum, ff de milit. test. Bal consi. 443. in fi. lib. 3. vbi scribit, q̃ ita tenent commun. Doctores. Alex. consi. 55. num... vol. 7.

Pęna perpetui carceris à iure ciuili aliena est.

Mar i.

Mari.Socin. Senen.in c veniens,col.26 de accusat. Aymon. consi.224.nu.3.Purpu in l Imperium,nu.231.vbi Valascus, nu.161.ff.de iurisd om iudi. Auiles, in c.Prætor,c.18.in verbo, *Carcel*. Didac.Perez.in l.2.tit 4.lib.4.ordin.in verbo, *Todos los dias de su vida* Et est communis,& verissima opinio, vt asseuerat Iul. Clar. in pract.crimin §.fi.q.70.vers. pœna. Quod si de facto eam imposuerit sententia nulla est. Bal.in d.l.incredibile.licet glo. Cin.& Sali.ibi dissentiant,& Valascus in d.l.Imperium.

Pœnā carceris perpetui secularis Iudex infligere nō potest, & si de facto fecerit, nulla esset sententia.

Hæc tamen communis sententia, quam modo asseuerabimus,minime procedit in seruo qui ad perpetuum carcerem damnari potest. l. seruus, C.de pœnis. Non equidem quo ad ipsum grauis pœna ista iudicanda est, cum iam seruituti adstrictus sit.

Secundo,nec locum obtinet,quando delictum est atrox, pro quo iudex arbitrari posset mortis pœnam imponēdam esse.ita Bal.in d.l.incredibile.Sed ex supra traditis hæc Bal. opinio vera non videtur,& merito de ea dubitat insignis Iacob Menoc.de arbi.iudi.q.lib.2.q.89.num.9.dicitque cogitandam esse propter magnam Bal.authoritatem.

Limitatiōes quatuor ad dictā Regul. constituuntur.

Tertio fallit,in casu auth. sed hodie.C de adulter.& l.penult.tit.17.par.7.quas leges not.ad hoc Greg.in d.l.4.tit.31. par.7.in verbo, *à ome libre.*

Quarto fallit in casu dictæ Regiæ l.2. tit.4.lib.4.ord.ibi, *todos los dias de su vida este presso en a carcel.*

Cæterum iure Pontificio carcer non solum ad custodiā, sed ad pœnam imponitur,c.quamuis,de pęnis,in 6.c si quis clericus,81.d cap.de lapsis, 42.cap.commissa,de hæret.li.6. clem.1 eo.titu.c.penult. de hæret.c.nouimus, de verb sign. Et potissima ratio est;nam cum Sacri Canones, pijssima & materna benignitate,mortis pœnam non infligant,necessarium fuit ne crimina impunita remanerent, pro grauioribus criminib. pęnam hanc statuere.Quam ecclesiastici Iudices solum aduersus clericos imponere possunt, non vero contra laicos, nisi in crimine hæresis, vt scribit Iul.Clar.in d pract.§.fi q 70.

Carcer de iure Canonico,nō solum ad custodiā sed ad pęnam imponitur.

Nec debent alimenta denegari his qui in huiusmodi carceribus detinentur,quia si fame & inedia moriantur, Iudices Ecclesiastici qui morti causam præstiterit,irregularitatis labe illaqueantur,ex Bar.sententia,in l.de precib. C. ad leg.

Alimenta denegari non debent illis q per petuis carceri

bus deti nentur, & si inedia moriatur, Iudices ecclesiastici irregularitatē contrahūt.

leg. Aquil. Quod quidam intelligunt procedere, nisi in casibus atrocioribus in quib. clericis incarceratis minui solent alimenta, (quod vulgo dici solet, *Comer por oncas*) si mors inde sequatur nulla irregularitatis labe, iudices ecclesiastici afficiuntur, cum iure Pontificio hoc sit permissum, ita tenet licet fluctuans Ant. Quæsada (vir non vulgaris eruditionis) in lib. diuer. iuris q c. 17 nu. 28. Ego tamen in ea fui, & sum opinione, vt existimem, nunquam licuisse, ita tenuissima alimenta clericis suppeditare, vt fame pereant, quod tex. insinuat in c nouimus, § 1. de verb sign. quod contrariæ opinionis assertores adducere pro se solent ibi. *Ad agendum pœnitentiam ipsum inducas in pane doloris, & aqua angustiæ sustētandum.* Quæ quidem pœna non ad mortem sed ad pęnitentiam agendam tendit, ut ibi, quia semper Ecclesia Dei omnipotentis exemplo sperat conuersionem, & pęnitentiā delinquentium, nec vult mortem peccatoris, sed ut magis conuertatur & viuat, Ezec. c. 18. & in c. hi qui, 3. q 4. hæc pœna æquitate & prudentia Prælatorum solet temperari, maxime præcipuis festis, quibus solent incarceratos visitare, & pinguius nutrire, ut scribit Io. And. in c. quamuis, de pœnis, lib 6. in 2. not. super tex. Absit sane ab omnium mente credere, sacratissimas leges Pontificias, alioqui piissimas, in suos clericos (quos impense diligunt) tam diram mortis pęnam infligere. Nihil sane interest necare, vel aliméta denegare Vt inquit Iurisconsultus in l necare, ff de lib agnosc.

Pęna famis apud oēs gētes cęteris seuer orō saeculo tudita fuit.

Vnde Liuius lib. 2. belli Punici asseuerat, *Famē vltimum humanorum supplicium*, Aegesippus lib 5 *famē carnificem appellat.* & Hierem. Thren. c. 4. scribit. *Melius est occidi gladio quam fame extabescere*, Cui consentiens Vegetius. *Ferro* (inquit) *multo sæuior fames est.* Dauid equidem pestilentiam eligere maluit, quā famem, cum vtriusq; ei esset data optio, vt habetur lib. 2. Regum, c. 24. Et teterrimum mortis genus famem esse scripsit Homerus, qui lib. 12. Odysseæ ita facit Euriloch. loquentem. *Omnes quidem terribiles mortes miseris mortalibus, Fame autem miserrimum mori.* Cuius meminit Plato lib. 3. de repub & Columel. lib. 2. rei rusticæ ca. 2. Tullius autem ad Atticum lib. 5 Epistolarum, fame nihil miserius pronuntiauit Iosephus lib. 6. belli Iudaici asseuerat, *famē rerum omnium acerbitates superare.* Idem lib. 7. Hist. Eccles. cap 11. tradit. *Omne pereundi genus fame leuius uideri.*

Quin-

Quintilianus vero de dira fame his verbis scribit. *Felix (ait) pestilent. a, felix præliorum strages, denique omnis mors facilis, fames aspera uitalia haurit, præcordia carpit, animi tormentũ, corporis tabes, magistra peccandi, dirissima necessitatum, deformissima malorum. Hæc ad humile corpus nobiles manus mittit, hæc alienis pedibus mendicantes prosternit, hæc sæpè sociorũ fidem frangit, hæc venena populis publicè dedit, hæc in parricidium pios egit.* Quæ refert Lucas de Penna in l. 2. col. 2. C. de quib. munerib. vel præst. lib. 10. & And. Tiraq in lib. 1. de retract. § 26. glo. 1. nu. 22. Nec omittendum est, quod ex nostris scribit Bal. in l. pactum, col. vlt. C. de pact. tradens prouerbium vulgo celebratum, *fames* (inquit) *est acutissimus ensis*, & idem consi. 458. col. 2. lib. 3. scribit nihil tristius esse quam fame necari, nihilque fami comparari.

Et licet in crimine hæresis (vt ad institutum sermonem redeamus, nec tamen extra Chorum saltauimus) laici post deprehensionem, ab hæresi ad fidem Catholicam redeant, ad perpetuum carcerem debẽt condemnari. Vt in cap. pen. §. 1. de hæret. Quibusdam tamen nouissimis constitutionibus, rigor ille æquitate limitatus est, nam qui sponte ante propositam accusationem, ad Sacrosanctæ Ecclesiæ gremium redeunt, non debent perpetuis carceribus mancipari. Nec illi qui post capturam de se ipsis, nec non de alijs, quos hæreticos esse sciunt, integrè, pia mente veritatem fatentur. Potest etiam pro arbitrio Inquisitorum prædicta pœna condonari, illis qui prius quam dicta testium publicata fuerint, redierint, si uero post testium publicationẽ redeũt, & tunc confitentur, cum se conuictos esse intelligunnt perpetuis carceribus sunt recludendi. Ita sancitum est in prima Instruct. Hispa. c. 8. & 11. refert Iacob. Septim. in Cath. instit. tit. 16. nu. 17.

Hæretici qui ad fidem redeũt, ad carceres ꝑpetuos debẽt cõdemnari quamuis hæc pœna sãcti offic. clementia sit limitata.

Qui vero iam eo quod tarde nimis ad fidem reuertitur, ad perpetuum carcerem fuerit condemnatus, ab eo fugere, non licet, quod si temere fecerit, eo ipso relapsus iudicandus est, quia censendum est, quod ficte conuersus fuerit, ideo ulterius audiendus non est, ita Archid. Dom. Io. And. Anchar. in c. vt commissi, § necnon. de hæret. lib. 6. Arelaten. de hære. no. 5. Squillacẽ. de fide Catho. c. 27. Io. de Ana. & Felin in cap. penult. de hæret. Quæ opinio licet communis sit, mea tamen sententia falsa. Tum quia nullo iure probatur,

batur,& inhumanum est absque expresso iure aliquem tam graui pœna plecti. Tum quia qui a carcere fugit in pristinam hæresim nullo modo labitur, nec fuga ipsa hæresim committit, ideoque relapsus nomen minime ei competit, solum equidem is si forte redierit, vel fuerit comprehensus duriori carcere recludendus erit, & impœnitens iudicandus, & ob fugam grauiori pœnitentia dignus, quam si subire voluerit benigne recipiendus est, ita nouissime tenet Iacob.Septim.in dicto tit.decimosexto, dicens opinionem contrariam falsam,& crudelem esse.

Pœna perpetui carceris hodie ab Inquisitore generali relaxatur, q sol⁹ publicæ pœnitentię habitum remittit.

Est tamen Inquisitoribus a iure concessa facultas, vt simul cum Episcopo possint minuere, vel commutare pœnam perpetui carceris: cum viderint id expedire, vt in capitulo vt commissi,§.necnon,de hæreti.libro 6. Hodie tamen ad solum generalem Inquisitorem, potestas hæc pertinet, quia solus is potest habitum publicæ pęnitentiæ tollere,quamuis delinquens in perpetuum damnatus sit,vt eo vtatur,vt decretum est quinta instr. Hispa.capit.& quarta Toletana.cap.9.

Quo tẽpore lapso fiat dicta pęna remissio

Quæ pęnæ remissio fieri solet, octo annis transactis, a die incarcerationis, hoc ex benignitate, & clementia, non vero ex iuris rigore,quo stante,decennium desideratur, vt scribit D.Episcopus Siman.dicto titulo 16.numero 22.quo loco numero 21. testatur, quandoque eam pœnam lapso triennio remitti, si eo tempore in carceribus detenti maximæ veræque pęnitentiæ præstiterint testimonium.De consuetudine tamen Sacri tribunalis generalis Romanæ Inquisitionis receptum est, vt post paucum tempus dispensatio indulgeatur,vt testatur F.Pegna ad Dir. Inquisit.3.par. Scho. 42.

Et vt addas his quæ sup versic. nec debent omissum fuit, ad fin. quod Antiqui prodiderunt,quia ferunt pro grauissima pœna, Tantalum apud inferos, siti & fame cruciari, vt refert Cicero 1.Tusc Et Ammian.Marcellin. libro 17. Historiæ Roma.his verbis scribit. *Mortis ignauissimum est genus fame perire.* Et idem libro 19.dicit esse vltimum malorum omnium. Sed vt Ethnicos relinquamus, Sacræ literæ nobis de hoc suppediant,non vulgaria testimonia, quia ad grauissimorum scelerum vindictam, famem tanquam cœterarum pęnarum culmen comminantur. In peccato fane

primi

primi parentis dictum fuit. *Maledicta terra in opere tuo, in labore uultus tui uesceris pane tuo.* Vt habetur Gene. 3. Et Psalmo. 104. *Deus uocauit famem super terram, &c.* Et Ezech. 5. *Famem congregabo super uos, & conteram uobis uasculum panis.* Et Ezech. 14. versiculo 12. & 13. ibi. *Factus est Sermo Domini ad me dicens, fili hominis, terra cum peccauerit mihi ut prauaricetur, prauaricans extendam manum meam super eam & conteram, uirgam panis eius, & immittam in eam famem & interficiam de ea hominem, & iumentum.* Et ideo viri iusti fame, vel inedia minime opprimuntur, iuxta illud Dauid. Psalm. 36. *Non uidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem, & nouit Dominus dies immaculatorum, & hæreditas in æternum erit, non confundentur in tempore malo, & in diebus famis saturabuntur, quia peccatores peribunt.* Et Prou. 10. *Non affliget Dominus fame animam iusti, & insidias impiorum subuertet.*

Pœna perpetui carceris. Adde Greg. Lup. in dict. l. 4. tit. 31. par. 7. in verbo, *a ome libre*, vbi authorem nostrum allegans, eius opinionem amplectitur. Et an clericus perpetuo carceri mancipandus, prius sit degradandus vide Abb. in c. ex communicamus, in 2. de hær. Gundi. a Villadiego in tract. de hæret. q. 49. num. 2. authorem nostrum supra, cap....

Sed vtrum clericus vel regularis possit absque peccati labe, a carcere perpetuo fugere, existimo asseuerãdum ei nullo modo licere, nec a peccato excusari, quod ex eo manifeste apparet. Nam licet ante Iudicis condemnationẽ nemo teneatur pęnã soluere, vel illam subire, iuxta gl. sentẽtiam, in ca fraternitas, 12. q. 2. quæ communis est, & multis a nobis ornata supra capit. 66 post condemnationem vero absq; dubio tenetur, vt tradit Sanct. Thom 2. 2. q. 69 articulo 3 & fere omnes quos in d cap. allegauimus. Rursus quia iste qui a carceribus fugit, iudici resistit, quod omni iure prohibitum est. cap. qui resistit, 2. quæstion. 3. glos. in cap præsentium, 7. quæst. 1. l. ad dictos. C. de Episcop. audient. tradit noster Author in regula, & fallent. regula 382. vbi post eum multa scripsi. Deinde hanc rem comprobat, nam licet ex multorum sententia, captus & ad mortem condemnatus, possit a carceribus fugere, vt colligitur ex Ancharan. & Imo. in Clemen Pastoralis, de re iudic. Archi. in c. cum homo, 23. q. 5. Diuo Th. & Caiet. d. q. 69. Dried. liber. Christi.

Clericus uel regularis perpetuo carceri mãcipatus, an absq; peccato fugere possit.

pag.

pag. 226. licet dissentiat Bar. in l. relegati. ff. de pœnis. Abb. in c. 1. de testib. cogend. & in cap. Sicut, in 3. de iureiurand. sed tenendo opinionem Diui Thom. prout tenendam esse affirmat D. Episcop Couarr lib. 1. vari. resolut. cap. 2. nume. 14. Non tamen procedit, quando quis ad pœnam carceris temporalem, vel perpetuam condemnatus est, nam hæc pœna eam conditionem habet, vt alterius quam puniti executionem, minime indigeat, & ideo is damnatus censetur ad eam propria cooperatione subeundam, quapropter in animæ iudicio, eam subire debet, sicut in pœna exilij, & alijs similibus pœnis docet Caietan. d. quæstione 64. art. 4. Drie. dict. fol. 226. & opinionem nostram in terminis tenet Martin. Nauarr. in capitulo statuimus, 19. quæstione 3. num. 63. D. Episcop. Couarr. dicto cap. 2. nu. 14. testaturque Nauarr. in dict. loco, sic respondisse, cuidam sacerdoti, qui a longinquo in Vrbem venerat, qui fuerat condemnatus ad seruiendum perpetuo cuidam Hospitiali, sed regressus fuit nulla a Summo Præside sibi indulgentia criminis concessa Idemque se respondisse affirmat cuidam religioso, qui similiter ad Vrbem venerat, qui ad perpetuum carcerem, a suo Prelato fuerat condemnatus, dicitque se illi consuluisse vt statim redeat: quod multum notandum est, quia vidi aliquos in hoc hallucinari.

Religiosus nō potest a carceribus fugere.

Imo circa carcerem, qui religioso ob crimen imponitur, memoratu dignum est, quod licet alias clericus sæcularis, nulla violentia custodibus facta ante condemnationem possit a carcere fugere, religiosus vero a suo Prælato in carcerem sui monasterij coniectus, nō potest etiam ante condemnationem, ab eo fugere, cum is in ea monasterij parte manere debeat, in qua Prælatus ei manere præceperit argum. tex. in c quorundam, & in c si religiosus de elect. li. 6. Quod aperte insinuat Caiet. 2. 2 q 69. artic. 4 in respon. ad secundam conclusionem, his verbis. *Religiosi qui liberalitate sui motu, progressu extra claustra se priuauerunt, supponentes se per tria uota Prelatis suis, quacunque ex causa a suis Prelatis iuste detineantur, non possunt licite extra prefixos sibi terminos fugiendo exire.* Hactenus Caiet.

Religiosus qui iniuste i carceribus detinetur fugere potest.

Est tamen superior opinio intelligenda, qn̄ iusta est carceris pœna, & legitimo iuris ordine seruato, fuit imposita, secus si ea pęna iniusta fuerit, quam in foro conscientię nullus

lus subire tenetur, vt colligitur ex Inn. in ca. plerumque, de immun eccles. D. Tho. 2. 2. q. 62. art. 3. quam dicit esse communiter approbatam Nauar. vbi paulo ante allegaui. Et in hoc casu intelligenda est Angeli opinio, in l. in eos, ff. de custo. reo. quem refert & sequitur Paris de Puteo, in tractat. Syndicatus, c. qualiter aût probabitur. fol. 31. dicens damnatum ad carcerem, pro pœna criminis, posse absque metu pęnæ a iudice sibi indictæ si a carceribus discesserit, absque pęnæ metu, a carcere fugere. Est equidem hoc intelligẽdum, quando iniusta fuit condemnatio. sic interpretatur D. Episcopus dicto cap. 2. nu 14.

Religiosus incarcerat⁹ & iuste a carceribus fugere potest si seuere tractitur.

Secundo nec locum habet præcedens sententia, cum pœna carceris iusta est, sed modus exequẽdi iniustus, & a Charitate Christiana longe alienus, vt cum quis iuste damnatur ad carcerem perpetuum, vel temporarium, sed impius carceris custos cibum, vestitum, uel ignem subtrahit, uel in loco subterraneo, humidissimo, & obscęno inclusum detinet, vel alia facit ex quibus mors iuste timeri possit, tunc equidem is fugere poterit, vt scribit insignis Nauarr. in d. ca. statuimus, nu. ne. 63.

C

Clerici subterraneis, & horridis carceribus icarcerandi nõ sunt.

Essent irregulares. Adde Guil. a Monte Laud in Clem. 1. de pœnit. & remiss. Abb. in cap. ad audientiam, de crim. fal. Ana in c. de cętero, de homic. col. vlt. Archiepisc. Flor. in 3 par. tit. 28. c. 2. § 6 D Couarr. in Clem. Si furiosus, 2. par. relect. § 5. nu. 7. de homic. Fran. Auiles, in c. Prætorum, ca. 18. in verbo, *Carcer*, nu 1. Foller. in pract. crim. in verbo, *Vel carceretur*, nu. 2. Iacob. Menoch. de arbi. iud. quæst. li. 2. Centur. 4. casu 305. num 3. quam esse communem sententiam testatur Nauarr. in dicto cap statuimus, nume. 65. Debent equidem iudices ecclesiastici prorsus cauere, ne recludant clericos in subterraneis & horridis carceribus, ne irregularitatis labem incurrant. Vnde nunquam uerum iudicaui, quod maiores nostri memoriæ mandarunt, asseuerãtes, puteum horridum & profundum, qui est intra Archiepiscopalem domum loci vulgo nuncupati *de Santorcaz*, huius Toletani Archiepiscopatus destinatum fuisse ad detrudendos clericos irretitos magnis sceleribus, in illũque aliquando fuisse iniectos, sed testimonio grauissimorum & antiquorum hominum, falsum esse comperimus, quod si aliquando factum fuit, meliori sæculo ab aula recessit.

Puteus populi vulgariter dicti Santorcaz, an olim fuit carcer clericorũ huius diœcesis Toleta.

Possit

D *Clericus ad ppetuos carceres cōdēnatus de iure cōmuni, ante leg. Tau. testari poterat cōtra Ioā. Bern. & Gregor. Lop.*

Possit testari. Adde quod cum hac opinione authoris nostri transit Greg Lup.in l.4.tit.31.par.7.in gl.1. Sed verior est contraria opinio, quod ante Taurinam constitutionem quam author noster hoc loco allegat, permissum erat clericis ad perpetuos carceres damnatis testamentum facere, ꝓbat Dom Couarr.in Rub.de testam.3.par.nu.27.Iacob. Se prima.in catho.institu.tit.16.nu.31. Quia non ex hoc serui pęnæ efficiebantur, sed ad pęnitentiam agendam carceribus destinabantur.

Clericus ad ppetuos carceres cōdemnatus, an eo ipso cēseat̄ priuatus beneficio.

Et vtrum lata sententia contra clericum perpetui carceris, eo ipso cēseatur beneficio priuatus, si nihil circa hoc in ea exprimatur, vide Rotam decis.5.de sentent.& re iud.in antiquioribus, vbi multa circa hoc argumentum adducuntur, tandem post longam disputationem testatur, non censeri ipso iure beneficio priuatum, quod non mediocris utilitatis est, vt ibi scribit.

EXIGENTIBVS CVLPIS. Cap. CXL.

1 *Clericus propter quæ crimina sæculari Curia sit tradendus.*

QVæ sint culpæ propter quas quis debeat tradi Curiæ sæculari, ex his q̄ supra tradidimus facile qs dignoscere pōt. Causa autē facilioris inuentionis volo hic saltem summarie referre: habes.n. hoc examinatum supra in verbo Sortilegi, & in verbo hæretici, & in uerbo conspiratores, & in verbo, & per assassinos, & in uerbo, Lęsę Maiestatis. Et an propter delictū grauissimū perpetratū a clericis tradi debeant Curiæ sæculari, vltra casus expressos in iure, habes plene supra in uerbo parricidæ.

ANNOTATIO.

ADde quod huius capitis argumentum longe lateque in præcedentibus cap ab authore hic allegatis declaratum est in annotationibus nostris, ideoque quæ ibi scripta sunt, repetenda non duxi.

DATA INCORRIGIBILITATE. Cap. CXLI.

1 *Clericus incorrigibilis qualiter puniatur.*
2 *Clericus incorrigibilis quis dicatur.*
3 *Clericus depositus est de ecclesiæ iurisdictione.*

4 Cle-

4 *Clericus incorrigibilis qui non potest ab Ecclesia puniri, potest ipso iure a iudice sæculari comprimi.*

5 *Clericus, qui propter incorrigibilitatem effectus fuit, de foro sæculari, ad voluntatem ecclesiæ puniendus non est.*

CVm Ecclesia nunquam intenderit priuilegijs suis clericos fouere proteruos atque incorrigibiles, statuit Cęlestinus III. in c. Cum non ab homine, de iudic. † clericum ab ecclesiastico Iudice depositum, si adhuc in- 1
corrigibilis [a] fuerit, excommunicari debere, deinde contu- a
macia crescente, anathematis mucrone feriri: Eundem si in profundum malorum veniens contempserit, cum Ecclesia non habeat vltra quid faciat, per sęcularem potestatem esse comprimendum, ita q; ei deputetur exilium, vel alia legitima pęna inferatur. Noluit tamē, q; sola incorrigibilitas sufficeret vt comprimeretur clericus depositus a sæculari iudice: nisi excommunicatio & anathema subsequeretur: & insuper vtriusque contemptus, vt patet ex verbis illius tex. Dicitur autem clericus depositus incorrigibilis secundum Abb. ibi, col pen. vers. quæro qualiter. post Ant. si reuertitur ad priora delicta, vel in illis perseuerat. & idem est secundum eum (licet aliud voluerit Ant.) si committat alia delicta, etiamsi non sint similia, vel si sint minora ex rationib. de quib. per eum. quem sequitur Dec. ibi, col. fi. Dicitur † etiā 2
incorrigibilis, si cum detruderetur in monasteriū ad pęnitentiam peragendā, ea non peracta capit fugam, & occultat se, vel aliter de facto impedit, ut non possit eum Iudex arctare, licet non reperiatur in nouo delicto, quia tunc post excommunicationem, & anathema, comprimendus est per Iudicem sæcularem, vt supra, in col. fi. sequitur Decius, ubi supra Item aduerte quod Decius ibi ponit alium casum incorrigibilitatis tanquam diuersum ab alijs, quem dicit ex Abbate colligere, videlicet quando clericus ter monitus nō desistit, qui iudicio meo sub primo comprehenditur: nam si non desistit, ergo perseuerat in crimine, & tunc sola perseuerantia sine monitione reddit eum incorrigibilem: nisi dicamus, quod sentiat Dec. quando monetur vt desistat a nouis criminibus, quibus inuoluitur post depositionem.

Quod adhuc etiam non videtur iuuare opinionem suam, quia tunc etiam commissio nouorum criminum etiam

minorum redderet eum incorrigibilem, sine monitione, p supradicta. Addit etiam quartum casum incorrigibilitatis Decius, allegando Dom. videlicet, quando semel correctus verbis, non se emendat, qui etiam in proposito nostro videtur impertinens: nam si post depositionem non se emendat, etiam correctione verbali non præmissa, dicetur incorrigibilis vt excommunicari valeat. Sit auté in hac materia vera resolutio, quod nullus casus datur a Doctoribus, q succedat post depositionem, qui solus sufficiat vt tradatur Cu
b riæ sæculari, [b] nisi præcedat contemptus excommunicatio-
3 nis, vel anathematis. Et † cum clericus depositus sit de iurisdictione Ecclesiæ, vt per Abb. in c. Ioannes, & in c. ex parte, de cler coniug. Iudex ecclesiasticus debet declarare eum incorrigibilem, ipso tamen non citato, ne fugiat, vt per Abb. post Card. in d. c Cum non ab homine, & Inn. in c. 1. de homic. lib. 6. quos refert Aret. d. c. Cum non ab homine, col. 5. & vide Fel. ibi, 4. col. qui dicit, quod ex omnibus dictis Doctorum communiter ibi colligitur, quod potestas quæ datur iudici sæculari super deposito incorrigibili, non exercetur nisi declaretur qualitas incorrigibilitatis ipsam confe-
4 rens. Et not. quod † clericus incorrigibilis, qui non potest puniri ab Ecclesia, potest ipso iure comprimi a iudice sæcu-
c lari, absque alia degradatione. [c] Hæc est communis opinio modernorum, post Ioan. Andr. & Ant. ut firmat Aret. in d. c. Cum non ab homine, colum. 5. versi. Tertia fuit opinio, & vide Dom. in cap. Nec licuit, 17. dist. qui not. ibi glo. pro isto
5 dicto Ioan. Andr. Clericus † autem sic propter incorrigibilitatem effectus de foro sæculari, puniri debet, non ad voluntatem Ecclesiæ, sed prout iudici sæculari uidetur. Ita notat Abb. in dicto cap. Cum non ab homine, in ult not. qui illum puniet pęna imposita per leges ciuiles laicis, pro illo delicto a clerico perpetrato, ut probat text in cap. Ad falsariorum, de crimi. fal. Præterea in ista materia uide notabilia uerba Card. in quodam consilio, quæ refert Felin. in capitulo Rodulphus, de rescrip. in col. 35. quæ dicit non legisse alibi, dũ scripsit, quod in modo confitendi delictum, potest reus talia uerba dicere, quod ex illa appareat reum esse incorrigibilem: quia ostendet non solum non pęnitere de delicto cõmisso, sed dolere quod delictum non fuerit ita plene perpetratum & consumatum, sicut ipse attentauit, & intendebat

com-

committere, vt patet in facti contingentia super quo Car. scripserat consilium, de quo meminit Felin.

ANNOTATIO.

Clericus incorrigibilis qs dicatur.

INcorrigibilis. Adde Bossi.in tit.de foro comp.nume.131. vbi scribit, quod clericus qui non incedit in habitu, dicitur incorrigibilis si præcessit trina monitio: ille uero qui in habitu incedit incorrigibilis dicitur, quando Primo est depositus, Secundo excommunicatus, Tertio anathematizatus, & adhuc in contumacia perseuerat. Quæ forma si ad unguem seruata fuerit, dicit ipse, quod absque aliqua declaratione, efficitur de foro sæculari, & asseuerat, quod ita amplectuntur communiter Doctores, licet postea dicat, quod forma ista raro in usu uideatur. Sed Bartho.Cassan. in consuetudine Burgun fol.51.nu.66. scribit, quod Curia Paris. obseruat, quod post unam remissionem de illis criminibus pro quibus mortis pœna imponitur, clericus habetur pro incorrigibili, tam in odiũ incorrigibilitatis, quam in odium iudicis Ecclesiastici negligentis eum corrigere. Ideoque in Parisiensi Parlamento seruari in criminibus in quibus pœna mortis non iniungitur, testatur Papo lib.1.tit.6. Arresto 5. quam quidem doctrinam sibi placere affirmat Iul. Clar. in pract.crim.§ si q.36 uersi.sed quæritur.

B

Clericus qui se immiscuit criminũ enormitatibus, an possit a sæculari iudice puniri nõ expectata degradatione, & traditione ab ecclesiastico.

Vt tradatur Curiæ sæculari. Nota sing.circa ea quæ author hoc loco scribit, ꝙ si clericus in profundum malorũ lapsus fuerit, quia dimissa tonsura, & uestibus clericalibus, multis sceleribus sui prorsus oblitus se immiscuit, ipso iure est priuilegio clericali, etiam fori priuatus: & ea ratione poterit absque degradatione, & traditione puniri a iudice sæculari, ita tenet gl.in c.ex parte, de priuileg.Hostien.Ioan.And. & Anton.in cap.perpendimus, de sentent.excommunic.illius tex.authoritate ducti. Henr.in cap.ex literis, colum. penultim.de uita & honest.cler. Ancharan.in reg.ea quæ.quæstio.12.de reg iur.lib.6. quam opinionem communem esse fatentur Aufrer.in Clem.1. de officio ordinar.in pract quęstio cap.32. num.2. Quæ consuetudine recepta est, ut fatetur Bartho.Cassan in consuetud.Burgun rub.1.§ 5.uer. Archidiacono, num 55 Eandem opinionem receptam esse dicit Alexander de Neuo, consil 56.nu. 20.circa quam multa refert Anto.Capic.decis.161.licet minime scribat, quid in

casu illius decis.a Senatu fuerit iudicatum, & nouissime est sequitur Iul. Clar. in dicta quæst. 36. versi. quæro modo, vbi affirmat, magis communem esse & consuetudine fulcitam, & ideo in iudicando, & consulendo non esse ab ea recedendum refert Boer. decis. 69. num. 16. Et licet quamplures cum hac opinione pertranseant, nempe quod casu supra constituto, nulla monitio desideratur, addunt tamen quod non solum necessarium est, quod clericus se immiscuerit enormitatibus, & sæuis criminibus, sed requiritur, quod duro, contumacique animo in illis perseuerauerit, & hanc opinionem tanquam magis communem obseruari, & suo tempore obseruatam vidisse commemorat Aufrer. in repet. dictæ Clement. 1. de offi. ordin. regul. 1. fallen. 27. Bossi. in practi. crim. titul. de foro comp. num. 139. Pract. Conrad. fol. 247. limit. 19. Grammaticus super consti Regni, fol. 29 Supradictæ autem communi sententiæ suffragatur text. in cap. vnico, de uita & honest. cleric. in 6. quo traditur casus in quo clericus in sacris, absque vlla degradatione, amittit priuilegium clericale ipso iure, etiam quo ad forum, secundum text. illius receptam interpretationem: eandemque sententiam probare videtur tex. in capitulo primo, de Apost. Multis tamen & summæ authoritatis viris (nec immerito sane) communis sententia displicet, quia nimis durum iurique contrarium videtur, clericum nulla monitione præmissa, priuilegio fori priuari, ex eo quod dimissa tonsura, & vestibus, enormibus criminibus operam dederit; quam opinionem communem esse fatetur Rolan. consi. 4. nu. 31. lib. 1. Viuius qui alios refert, in libro commun. opin. in verbo, clerici potestate, Ferd. Mench lib 3. de testam. § 22 nu 63. tradit Alb. in 2. parte statu 42. Vbi dicit se vidisse communiter seruari, quod exigatur monitio, & si post monitionem clericus se non correxerit, perdat tunc priuilegium clericale, sequitur Cepol cons. crim. 11. vers. quintum etiam requiritur, quæ opinio communis est.

Author primariam iuris Pontificij Cathedrā i Complutēsi Academia obtinuit.

Quam nos amplexi sumus, in nostra primaria iuris Pontifici Cathedra, cum numerosissimo auditorio interpretaremur, tex. in dicto capitulo cum non ab homine, a quo publica nostra functio exordium suscepit. obtinui equidem dictam Cathedram in Complutensi Academia toto orbe celebratissima, cum incredibili eius lætitia anno 1586. die

vero

uero 6. Mensis Martij. Ideoque Anch. in d.c.1. de Apost. scribit decisionem illam minime seruandam esse, nisi in quo loquitur casu. Abb. vero & Card. in d. ca. perpendimus, affirmant, responsum illud intelligendum esse quo ad priuilegium Canonis, non quo ad forũ, idem etiam tenuerunt Soc. cons. 13. lib. 1. Alex. cons 8 nu. 2. vol. 1. Syluest. in verbo, clericus, 3 §. 9. Ang. eod verbo. 10 q 10. Neq; refragatur tex. in d.c.1. de vita & honest. cleric. in 6. quia decisio illa, cum pœnalis, & odiosa sit, in proprio casu in quo loquitur intelligẽda est, & ad alium extendi non debet. Ideoque prima communis opinio omni iure destituta est; quæ ea ratione non placet insigni. D. Couarr. d.c. 32. nisi eo casu, quo crimen aliquod in maximam perniciem reipublicæ fuerit perpetratum, præsertim quando si degradatio esset expectanda, maximum impunitatis subesset periculum. Vnde scribit Iul. Clar. in d. §. fi. q. 36. vers. cęterum, quod quando clericus est seditiosus, & publicam quietem Reipublicæ perturbat, solet Mediolanensis (qui maximę authoritatis est Senatus) ad tẽpus ab illa ciuitate quam perturbat expellere, prout factum fuisse refert, in quodam Archipresbytero. Quod ex eo defendi potest, quia nõ tantum in commodum Reipublicę id fieri videtur, quam in vtilitatem ipsius clerici, ne ab alijs iniuria afficiatur, quod mihi summe placet, quando instans periculum imminet, & non adest Iudex Ecclesiasticus, qui eminenti malo obuiare possit, & hanc vltimam opinionem tanquam communiorem & magis veritati, & æquitati consonam sequendam duxi.

Ex quibus longe repellẽda est, impij Mod. Paris. opinio ad Alex. cons. 8. nu. 2. litera B. vol. primo asseuerantis, clericum propter delictum atrocissimum, non præmissa aliqua monitione, posse a iudice sæculari capi, & vltimi supplicij pœna affici, loquitur sane contra Sacra Canonica decreta, necnon contra receptissimas opiniones.

Clericus prima tõsura initiatus q ea & uestibus dimissis se imisset magnis sceleribus statim a sęculari iudice pu niri põt.

Non uero prætermittendum est, primam communẽ sententiam minime receptam esse, in clericis prima tõsura initiatis, nam quamuis de iure quibusdam solennitatibus seruatis, & nonnullis ceremonijs ut habetur in libro dicto Pontificali, degradari debeant: Vsus tamen forensis frequentissimus iam pridẽ obtinuit, q si dicti clerici primę tõsuræ, dimissis uestibus, & absque tonsura, enormia crimina

frequenter commiserint, absque vlla degradatione, a Iudice sæculari punitos fuisse.

In clericis minorũ ordinum an idem sit seruandum.

Pari etiam ratione, admitti potest dicta communis opinio, vt priuilegium fori amittatur ipso iure a clericis in minoribus ordinibus constitutis, vt scribit egregius Couarr. in d.c.32. Imo si clericus dicta prima tonsura initiatus, ea non dimissa, nec similiter dimissis vestibus clericalibus, aliquod crimen atrocissimum commiserit, propter quod, in sacris ordinibus constitutus, Curiæ sæculari præmissa degradatione tradendus foret, idem esset iudicandum. Ita colligitur ex Aufrer. d. clem. 1. f. 19. Boer. decis. 69 nu. 17. Guil. Bened. in cap. Raynutius, de testa. in verbo, & vxorem in 2. num. 440. Cassan. in consuet Burg. rub. 1. § 5. vers. Archid. nu. 66. Petr. Auend. de exequen. man. 1. par. c. 22. nu 4. D. Couar. d. c. 32. nu. 3. est tamen necessarium, ut Iudex sæcularis contra dictos clericos iuste procedat eo modo vt supra traditum est, quod crimen verè & certissimè probatum sit, ita vt nulla tergiuersatione celari possit, nam cum qualitas ista nempe grauitatis sceleris perpetrati, iurisdictionem tribuat, ante omnia probanda est. Nec sufficeret equidem quod præsumptiue de grauitate criminis constaret, ut multis probat Auenda. d. cap. 22.

Degradatione. Adde Iul. Clar. in prac. crim. §. fi. q. 35. vers. successiue quæro. qui hanc opinionem communem esse fatetur, testaturque aliquando in Mediolanensi Senatu seruatam fuisse.

DEGRADARI. Cap. CXLII.

1 *Clericus pro nullo crimine est degradandus, nisi in iure expressum inueniatur.*

2 *Sine accusatione, nemo est degradandus.*

3 *Clericus etiam in minoribus ordinibus constitutus capax est sententia degradationis.*

4 *Vbi in Canone aliquo dicitur, quod clericus degradetur, & in monasterium detrudatur, de verbali degradatione intelligitur.*

5 *Forma actualis degradationis traditur remissiue.*

De

DE hac pęna degradationis,[a] mētio fit in c.qualiter, el 2.de accus. & in c. Tuæ,de pęn. In cuius impositione notandū est,ꝙ voluit Ana.in c.1.de cler.pug. in duel. quasi in fi.post Ant.quem ibi refert,ꝙ† pro nullo crimine quantumcunq; graui imponatur clerico pęna degradationis,nisi reperiat̃ iure expressum. Ex quo sunt restringenda iura in d.c. qualiter,& c. Tuæ,ꝙ est notandum secundum eum;Et aduertendū est ēt,quod† sine accusatione nemo degradandus est,licet alias sit puniendus,vt in ca.Dilectus filius,de simon.secundum Host.in sum.titu. de accus.in §.quis sit effectus accusationis. ver.Ergo sine accusatore.Itē ēt est notandū,ꝙ † licet clericus sit constitutus in minorib. nihilominus est capax sniæ depositiōis seu degradationis,[b] not.Ant.in ca.At si clerici,de iud Quod dicit ibi pulchrum Barb.in c.Cū non ab hoie,2.col.de iud.& respondet ad tex. in c.Clericus,lo 2.de vit. & hon cler. Et ad id quod not.ibi Ant.quasi sibi contrarius, & adducit in cōfirmationē huius tex.in c.si qs Eps,27.q.1.& uide Arnal. Alb in rep.c.qm̄,de hær.in 6 f.3.col.2.vers.Nota quinto,ubi tenet dictā conclusionē,ꝙ ēt clericus in minorib.constitutus,vel simplex tonsuratus degradat̃, & neminem ex prædictis Doctorib. allegat,sed Pontificalem librum modernum, f.165. & alia fundamenta quæ per te vide. Et in ista materia degradationis videtur colligi doctrina notab. ex dictis per Abb.in cā.At si cler.in princ.in col.3.de iud.ꝙ† ubi in aliquo Canone dr̃,ꝙ ꝙ clericus degradetur, & detrudatur in monasterium,intelligit̃ de degradatione verbali, quia si fieret actualis, statim fieret de foro sæculari,vt in c. 2. de pęn.li.6.Quam dicit esse elegantem determinationem Fel.in c.qualiter,el 2.in fi. de accus. Formam † vero actualis degradationis hic non libuit inserere, quia facile est videre eam uolentib. in libro Pontificali,fol.205.cum duob.seq Describitur etiam prout actualiter facta fuit in personam cuiusdam presbyteri,propter homicidium qualificatum,in 3.p.repetitionis c Raynutius,de testam. factæ per Guliel.Benedic.fol.41. in processu præuentionali ibidem inserto.

Marginal notes (right margin, in order): a, 1, 2, 3, b, 4

ANNOTATIO.

POena degradationis. Adde quod cum huius capitis materia latissime pateat,nec breuibus possim eam conclude- A

re, legendus est latissime Carrer. in pract. crim. f. 240. nouissimæ editionis. Iul. Clar. in pract. crim. § fi. q. 36. versic. Scias autem, & q. 74. Tab. Ang. & Syluest. in Sum. in verbo degradatio. Locatus in opere iud. in verbo degradatio, & eleganter Conradus Brun. lib. 5. de hæret. cap. 13. Iacob. Septim. in Cathol. instit. titu. 46. num. 69. & 70. Ioan. Rojas in sing. fidei sing. 48. Alb Trot. de vero & perfecto cler. lib. 1. c. 5. nume. 3. Didac. Perez, in l. 3. titu. 4. lib. 8. Ordi. versic. cum ergo pœna. Pet. Greg. 3. par. Syntag iuris uniuersi, lib. 31. c. 30. per totum. Hanc vero degradationem D. Hieron. in epistola ad Pammachium regradationem appellat, idem lib. 2. ad Iouinianum, & In Ioannem Hierosolimitanum regradationem vbique appellans, vbi quis ex altiori gradu suo vitio, ad inferiorem deuoluitur.

Francis. Duare. uir doctus, sed parum pius. Non tamen me præterit, quod Franc. Duarenus, vir satis eruditus, sed parum pius, lib. 1. de Sacris Ecclesiæ ministerijs, cap. 3. vix sibi persuadet morem istum tradendi clericos exauthoratos curiæ sæculari veteribus notum fuisse, quasi recens inuentum existimet, sed eius opinio merito relegan da, & exterminanda est. Nos vero qui nihil in Dei ecclesia temere constitutum confitemur, vel in moribus componendis, vel in delictis coercendis, vetustũ esse credimus, de quo multi sunt antiqui Canones, in c. si quis tumidus, ca fœlix. 15. q. 7. Sed clarius Concilium Toletanum quartum, cap. 18. Concilium Triburiense. c. 10. c. 2. de transf. præla c. degradatio, de pęnis, lib. 6. quibus in locis ad exauthorandum Episcopum duodecim Episcopi, ad presbyterum, sex Episcopi, ad Diaconum, tres Episcopi desiderabantur.

Verũ quia summa difficultate tot Episcopi poterant congregari, idcirco Greg. IX. in c. 1 de hæret. lib. 6. diffiniuit, vt solus Episcopus clericum in quibuscunque sacris ordinibus constitutum degradare posset, conuocatis Abbatibus alijsq; prælatis & religiosis personis. Nouissime vero Concil. Trid. sess. 13. c. 4. de reformatio præscripsit formam quæ in degradatione seruari debet.

B *Seu degradationis.* Adde D. Episc. Couar. in c quia nos, nume. 4. de testam. ubi scribit, hanc actualem degradationem, minime moribus receptam esse in his qui minorib. ordinib. sunt insigniti, scripsi supra, c. 137. vers. Non vero.

SAE-

SAECVLARI CVRIAE TRADI. Cap. CXLIII.

1 *Clericus qua rõne ex Sacrorum Canonum institutis, mẽbrorum mutilatione, aut ultimo supplicio puniri non debeat.*
2 *Iudex secularis, an sententiã ecclesiastici Iudicis, in clericos sibi traditos sine aliqua causæ cognitione exequi teneatur.*
3 *Appellationi clerici traditi Curiæ seculari a sententia Iudicis secularis, quando sit deferendum.*
4 *Extraneus an possit pro clerico inuito appellationem proponere.*

SAcrorum † Canonum censura mirabilis, ideo forsan noluit clericos membrorum mutilatione, aut vltimo puniri supplicio, quia cũ eos bonis imbutos morib. eligẽdos pceperit, si deliquissent minori castigatione eos emẽdari posse, ac cæteros ab illorũ imitatione prohiberi confidit. Si tñ pietate hac Canonica abutentes, incorrigibiles efficiantur, statuit tradi eos sæculari Curiæ legali animaduersione puniendos, vt supra dictum est. In casib. autem certis qui ex supradictis colligi valent, amplius incorrigibilitate spectata vt statim eidẽ Curiæ traderentur clerici, in eis delinquẽtes ordinauit. Quos sic sibi traditos Iudex sæcularis punire potest pęna laicis imposita per leges ciuiles, vt supra notauimus in verbo data. † Possunt ẽt tunc nisi in crimine hæresis [a] Iudices sæculares petere vt sibi fiat fides de processu facto contra tales clericos, cum enim illos punire debeant tanquam subditos, iustum est vt constet sibi illos deliquisse, ut not. Doct. in c. 1. de off. ord. & in c. At si clerici, de iud. Vt autem ipsam degradationẽ Curiæ sequatᷓ realis pęnæ executio, solent sæculares Iudices ante actũ illũ degradationis habere iã notitiã pcessus, & incontinenti degradãdum clericum sibi traditum ad pęnam ordinariam damnare, & statim executionem faciendam præcipere: quod ideo introductum est, vt cum maiori exemplo ab omni populo qui ad actũ degradationis accessit, pœna infligi videatur. Crederem † tamen quod si depositus sic traditus appellaret a sententia Iudicis sæcularis, eum tanquam laicum condẽnantis, & esset in casu in quo secundum ius, appellationi esset deferendum, ꝙ Iudex deberet deferre, alias nec diuinã nec humanam pęnã euaderet: non enim debet esse ille de- 1 2 a 3

teriorîs

terioris cōditionis, quam quilibet alius laicus pro simili delicto damnatus, & hoc præcipue, quando Iudex Ecclesiasticus fecit traditionem denegata etiam appella: condemnato. Bene tamen credo, quod quando Iudex sæcularis parat executionem faciendam in personam clerici sibi tradendi, quod cum ipse viderit processum, iā certus fuerit effectus, quod potest denegare ei appellationem, sicut denegaret in
4 illo casu cuicunque laico. † Præterea quamuis in omnibus supra scriptis pœnis dici possit operari consensum clerici condemnati, ne aliquis eo inuito pro eo appellare possit: in hac tamen sententia traditionis curiæ cum ea solet mors regulariter sequi, crederem quemlibet etiam extraneum hoc
b facere posse, [b] iuxta l. Non tantum, ff. de appel. licet quis dicat ꝙ cum sententia traditionis non est illa quæ mortem infert, sed Iudicis sæcularis quę postea pronunciatur. Nam sufficit ꝙ illa est quæ causam præstat sententiæ, quæ subsequitur, & cuius consensus & executio damnationem sequētem operatur. Pro quo facit quod notat Inn. in c. qualiter, el 2. de accus. in pen. col. dum dicit, quod secundum Canones nunquam imponitur pœna corporalis mortis, sed quod est quædam quæ quasi similis ei habetur, scilicet ꝙ relinquitur sæculari iudici puniendus. Facit etiam in confirmationem huius quod notat Fel in ca. Cum super, de re iudi. in col. 2. vbi ampliando dictam l non tantum, dicit eam procedere, etiā si agatur de morte ciuili, vt deportatione, motus per ea q̄ notat Bart. in l. Stichus, ff. de pecu. leg. Et Bald. in l. fin C. de neg. gest. ex quibus duabus doctrinis Inno. & Fel. posset etiā dici, vt eodem modo habeat locum dispositio d. l. Non tantum, quando clericus damnatur ad pœnam perpetui carceris: quia talis pœna satis videtur esse similis pœnæ mortis, & posset merito iudicari mors ciuilis: quamuis ego soleo dubitare de prædicta ampliatione Fel quia dicta, l. Non tantum, multum considerat quod ibi ille pro quo permittitur extraneo appellare, ducitur ad supplicium, & tunc etiam si resistat, nec velit admitti appellationem perire festinans, lex illa disponit appellationem admittendam. Quando autem quis solummodo deportatur, cum non amittat vitam, vel membrum, non mirum si acquiescendo sententiæ impediat appellationem extranei in eius fauorem volentis appellare; præcipue quia Doctores quos allegat Felin. in eo

quod

quod suæ opinioni fauere videntur, nihil tractant de materia d. l. Non tantum, sed de actione negotiorum gestorum, quam tribuunt soluenti pro aliquo inuito, quia erat in periculo perdendi personam, in quo casu loquitur Bal. & sentētia Bart quæ videtur magis vrgere, solū loquitur in eo qui soluit pro eo, qui alias erat passurus dānū in persona, libertate, vel ciuitate, vt possit repetere, licet alter dicat, quod ipse mallet pati illud dānum, quam ꝙ tanta pecunia soluaretur: non tamen facit mentionem ꝙ eo inuito hoc esset solutum. Et quamuis ita posset intelligi doctrina Bar. lōge diuersum est posse repetere pecuniam solutam pro eo, qui alias perditurus erat ciuitatem, quam posse appellare pro eo qui deportatur, si ipse acquieuit sententiæ.

ANNOTATIO.

A Iudices sæculares non uiso processu Inquisitorum illorum sententiam exequantur.

N*isi in crimine hæresis.* Adde Bald. in auth. clericus, C. de Episc. & cleri. Ang in l. Diuus, 2. ff. de custod. reor. Ias. in l. magistratibus, ff. de iu. omni. iudi. vbi Dec. & Purp. quā opinionem communem esse testantur Alciat. in c. pernitiosam nu. 100. de offi. ord. Bero. in c. at si clerici. nu. 79. de iud. Bossi. in tit. de hæret. nu. 35. Iacob. Septiman in Cathol. insti. tit. 36. nu. 5 Iul. Clar. in pract. crimi. § fi q. 96. vers. quæro etiam, eamque sequitur Alfon a Castro, lib 1. de iusta hære puni. capit. 23. Villadie. in tract. de hæret q. 19. Bern. Comens. in lucerna, in verbo. Executio, §. 6 vers. sed quæritur. Io. Rojas sing fidei. 107. & in tract. de hære. v. par. q. 50. Campeg. ad Zanchin. in tract. de hære. c. 8.

Contrariam tamē opinionem tenet Bar. in d l. magistratibus, nu. 4. asseuerans, iudicem sæcularē noua Inquisitione instituta tā de processu & sententia Inquisitoris, quam de crimine cognoscere posse, & ea ratione non prius teneri ad Inquisitoris sentētiam exequēdam quam ei de iustitia processus causa cognita plena fides facta fuerit: quam opinionē communem esse legistarum fatentur Imo. in ca. 1. nu. 16. de offi. ordin. Felin. in capitulo ad abolendam, de hæretic. Ferdinand. Mench. in prima parte, de testam. §. 6. num. 16. Iul. Clar. lib. 5. recep. sent. § fi q. 96. vers. quæro etiam Pract. Cōra. fol. 597. nu. 63. Iacob. Septiman. in cathol. inst. tit. 36. nu. 4. Iodoc. in pract. crim. c. 61. nu. 54. qui scribit. Bart. doctrinā vsu receptam esse, & refert Igneus in l. 1. §. cum dominus,

num.

nu. 41. ff. ad Sillan. quod vidit eam suo tempore seruari per Senatum Mediolan. quod fuerunt absolutæ quædam mulierculæ quæ antea condemnatæ fuerant de hæresi ab Episcopo Parmensi, & Inquisitore, quas compertum fuit recte, de fide sensisse: refert in Gallia idem contigisse. Sed verior & communior est prima opinio, quæ manifeste probatur in c. inquisitionis, § prohibemus, de hæret. lib. 6. quam seruari per iudices Magnæ Curiæ Vicariæ asseuerat Matth. de Afflict. in proœm. Consti. Siciliæ in gl incip Gladij, quæ in Hispania seruatur teste Iaco. Septim vbi supra allegaui. Impius sane apud Hispanos, nec a pęna esset immunis, qui cōtrarium pertinaci animo asseueraret. Maxime cū apud nos semper constituantur Inquisitores, qui viri sunt integerrimi, eruditi, & omni laude dignissimi, qui maturo semper cōsilio, causas ad fidem spectantes æqua lance iudicant, cuius rei non vulgare testimonium nobis præstat, D. Anton. Morejon (vir & gentilitia nobilitate & literis insignis) qui post magnos in vtroque iure progressus, post publicam interprętandi iura Pontificia in Salmaticensi Academia functionē, post Senatoriam dignitatem consilij Reuerendis. Toletani Archiep Post Vicarij generalis, Complutensis Curiæ celeberrimæ, per sex annos magno consilio, munus amplissimum administratum, ad Sanctæ Inquisitionis prætorium insignis Ciuitatis Cæsaraugustanæ meritissime nunc fuit promotus. magna hæc sed maiora a tanto viro speramus ad rē igitur redeamus. Hanc etiam opinionē in dominio Mediolanensi iā seruari affirmat Clar. q in d. q. 96. scribit, quod regnante Philippo huius nominis secundo Hispaniarum Rege Catholico & inuictissimo (qui nunc fęliciter regnat) sēper vidit seruari, quod lata sententia per ecclesiasticos Iudices de hæresi contra aliquem, statim quod remittitur iudici sæculari absque aliqua causæ cognitione traditur flāmis, & comburitur, dicitque ita in illius dominij Senatu decretum fuisse.

D. Ant. Moreion Inquisitor Cæsaraugustan⁹ laudatur.

Apostolicis decretis stabilitū est q Inquisitores sęcularib. magistratib. acta process⁹ ostendere non tenentur.

Est equidem quæstio hæc diffinita Bonif. VIII. constitutione, quæ incipit, Dilectus filius, quæ continetur inter bullas Apostolicas pro officio Sanctæ inquisitionis, pag. 57. Itaque inquisitor nullo modo ostendere debet processum a se factum, sed sęcularis magistratus sententiam Inquisitoris sine mora exequi tenetur, quod si id facere sine legitima cā differat,

differat; ecclesiastica censura compelli potest. ita cautum asserit Ber. Com in d lucerna iuris, in verb. Executio. §. 7. verbo. *Imo Inquisitor.* vbi refert ad hoc Vrbani IIII. rescriptum, incip. *Cum sicut.* Idem fere sancitum est Alex. IIII. Pontificis Maximi constitutione quadam, circa hanc rem edita, quæ incipit, *Ad audientiam*, quam refert Franciscus Pegn. ad Directorium Inquisitorum, 3. par. Scholi. 99. folio 208. col. 2. qua amplissima potestas tribuitur inquisitoribus aduersus sæculares magistratus negligentes seu differentes exequi sententias contra hæreticos prolatas, quæ ex iuris communis sanctionibus statim exequendæ sunt, cap. vt Inquisitionis, § prohibemus, de hæret. lib. 6. ꝙ Hispania nostra piè obseruat, quia quam primum in publica actione Sacrosanctæ Inquisitionis sententia relapsorum, seu impœnitētium, aut aliorum, qui traduntur Curiæ sæculari legitur, statim Iudex sæcularis in suum forum eos recipit, & ad supplicij locum, pronunciata sententia mortis, seu combustionis, rei deducuntur. In Italia autem in multis eius partibus iudices sæculares non statim reos ad supplicium ferunt, sed per tres, vel quatuor dies suis carceribus detinent, deinde illos morti tradunt. Nec hoc a sacris constitutionibus alienū vr, nam Innocen IIII. bulla quadam incipi. *Ad extirpanda.* Relata in bullis seu literis Apostolicis pro sanctæ Inquisitionis officio pag. 6. permittit, vbi ita scriptum est. *Damnatus vero de hæresi per Diœcesanum, vel eius Vicarium, seu per Inquisitores prædictos Potestas, vel Rector, vel eius nuncius specialis, eos sibi relictos recipiat statim, vel infra quinq; dies ad minus, circa eos constitutiones contra tales editas seruaturos.* Hactenus Innoc summus Ecclesiæ Præsul. Ex qua constitutione facilè intellegimus, non esse negligētes sæculares magistratus, nec velut hæreticorum fautores plectendos, qui p quinque dies hæreticorum supplicium differunt; Sed quia forte ex ea dilatione, aliquod inopinatum malum oriri posset, salubrius est quod in Hispania seruatur, a qua consuetudine non licet recedere.

In Hispania cū ī publicis fidei actionib. hæretici sæcularibus Iudicibus remittuntur statim puniuntur, quid in Italia.

Sunt tñ qui censent, non esse locum supra allegatis Pontificijs constitutionibus, nec prædictæ communi opinioni, quando Iudici sæculari manifestissime constaret, Inquisitorum sententiam iniustissimam esse, quo casu illam exequi non tenetur, quia non debet eum flammis tradere, quē cō-

Sn̄ia inquisitorum si ī iustissima sit, an sit a sæculari iudice exequenda.

pertum

pertum habet innocentem esse, & ideo aiunt causam referendam esse ad eosdem Inquisitores, vt diligentius eam examinent. Ita tenuerunt Alcia in d.c.1.de offic.ordin.num. 110.Brun.lib.4.de hæret.c.15. Villadiego de hæret. qõ. 29. Sed opinio hæc longe repellenda est, nam sæcularis iudex nullo modo potest scire, illum innocentem esse, quem hæreticum esse Inquisitores pronunciant. Cum tanquam iudex ex actis causæ sibi sit interdictum, est equidem Iudex incompetens, cum hæresis crimen mere ecclesiasticum sit. Cum hac conclusione omnes transeunt: ita dicit Alciat. in d.c.1.nu 73.& eam dicit communem Iul.Clar.in pract.crimi.§.hæresis, sic.hoc crimen:& quam plures sequũtur, quos refert Siman.d.tit 36.num.4. Dicit tamen Practica Mileij, fol.75.nu.38.quod hodie iudex sæcularis cognoscit de crimine hæresis, & quod ipse plures vidit cõburi propter hoc crimen, iudicatos a Præposito Parisiensi ex indulto Summi Pontificis de iure autem supradicta communis opinio amplectenda est. Si vero vt priuatus iudex sæcularis scit hæreticum sibi traditum, non deliquisse, scientia hæc prorsus inanis est: cum secundum propriam conscientiam iudicare non debeat, l. illicitas, § veritas, ff. de offic. Præsi.c. pastoralis.§ quia vero, de offi.deleg gl.in c.1.de offi.ordin. quam opin.communem esse testantur Card.in d.§. quia vero. nu. 36 & ibi Feli. Alc.in d.c.1.de offic.ordi.nu.83. Couar. in lib. 1.var.resol.c.1 n.6.& ex Theologis Dom.Soto lib.5.de iust. & iure.q.4.art.2.

Iudex sæcularis, vtrũ de nullitate sententiæ inquisitorum cognoscat.

Nec desunt qui existiment, iudicem sæcularem cognoscere posse, de nullitate illius sententiæ, quæ ab Inquisitoribus lata est, in eo casu in quo iurisdictionem non habent, quia cum ea sententia nulla sit, exequenda non est; Tunc equidem Iudex sæcularis non iudicat de hæresi, sed de sententia nulla, ita tenuerunt Villadiego & Brun. in locis nouissimè allegatis, sed horum opinionem iuste increpat Iacob. Septi dicto cap. 36. nu 7 Quia iudex sæcularis merus est executor, nec vllam hæresis cognitionem habet. vt in d.c Inquisitionis, §. prohibemus, de hæret. lib. 6. Ita vt nec possit pœnam pro hæresis crimine impositam commutare. de quo est communis opinio teste Bos.in practi crimi.tit. de hære. nu. 37.idem scribit Iul.Clar.d. §.fi.q 96.dicens semper vidisse ita obseruari.

Hoc

Hoc facere posse. Adde tex in l. ad dictos C de appell. Angelus in l. 2. C. quorum appella non recipiunt. Felin. in ca. cum super de re iud. Angelus Aret. in tract maleh. in parte, præsente dicto Caio. num. 8. Hyppo. sing. 201. Antonio. Gomes. lib. 3. cap. 13. num. 31. Et vtrum clericus possit pro reo condemnato appellare, sunt qui dicunt non esse permissum Specul. titu. de aduocato. §. 1. num. 8. Contrariam tamē sententiam amplectitur glos. in l. addictos. in verbo, quibus. C. de episco. audien quam doctores sequuntur vt testatur Augu. ad Angel. in tract. malefi. in verbo, *Præsente Caio.* nume. 5. & opinionem istā veriorē esse testatur Iul Clar. in pract. criminali. q. 94. versi. Sed etiam, dicens quod cum appellatio tendat ad rei defensionem, merito clericis est permissa. sed apud Hispanos tam in laicis quam in clericis, cum contrarium iure canonico expressum non sit Regia Partitarū lex seruari debet, l. inquam, sexta tit. 13. par. 3. quæ corrigit ius commune quatenus diffiniuit, quod si condemnatus acquiescat sententiæ extraneus non possit appellare, sed eius consanguineus. cuius non meminit insignis Do. Couarr. lib. 1 variar. resol. c. 1 num. 10. Est etiam apud nos aliud specialissimum in causis criminalibus in supremis Hispaniæ tribunalibus in quibus cognoscitur de appellatione dictis causis interposita, etiam post dies ad appellandum constitutos, vt testatur Couar. in d. c. in fi. B

B Clericus pro reocō dennato an appellare possit.

Poenis sve aliis pecvniariis. Cap. CXLIIII.

1 *Iudex Ecclesiasticus potest pro corrigendis criminibus pecuniarias pœnas imponere.*
2 *Episcopus an fiscum habeat.*
3 *Iudex Ecclesiasticus, qui per statutum pecuniaria m pœnā imponit, iustè eam poterit retinere.*
4 *Clericus, qui non habet in bonis, corporali pœna puniendus non est.*

PEcuniarias † pęnas inferre subditis ex cap. Dilectus, de offic. ordin. videtur licere ecclesiasticis iudicibus. [a] Pro corrigendis autem excessibus & puniendis criminibus pœnas exigere illas, prohibet textus in capitulo licet, de pœnis. Et quia in hoc iura aliqua inuicem aduer- 1 a

aduersari videntur, Cardina. post Host. in capit. Vt clericorum, de vita & honestate cleric. sic inter ea pacem componere nititur, quod delinquentes nō sunt in pecunia puniendi, quando fit ad imbursandum, quia tunc illud præsumitur emanare ex fonte auaritiæ: secus si causa correctionis fiat, & ex fonte charitatis procedat, quod præsumitur iuste fieri dum Iudex non imbursat, sed pauperibus erogat. Facit etiam quod not. Bald. in auth. bona damnatorum C. de bonis damnat. videlicet quod episcopi de iure deberent condemnare ad pęnam criminalem soluendam Cameræ Romanæ, non suæ, licet de consuetudine contrarium seruent, quod refert, & sequitur Anan in cap. excommunicamus, el 1. in princ fin. columna, in fine, de hæret & idem Bald. in ru
2 bric C. de priuileg. fisc. dum firmat quod † Episcopus non habet fiscum, & quod Angel. not. in auth. ut nulli iudicum. § quoniam, in fine, collatio. nona, dum dicit, quod videtur ibi casus, quod Episcopus qui punit aliquem clericum, non potest in sententia dicere, quod pœna sibi detur. faciunt ét nota. per Barbatiam in consi. 21. A Ioue principium, in 3. volum. in fine, vbi post alia dicit, quod glo. nec tex. nec Docto. dicunt, quod episcopus habeat fiscum. licet aliter loquātur Anton. & Abb. in cap. quia diuersitatem, de concessio. præbend. de quo tamen vide latius per Felin. in cap. irrefragabili, §. cæterum, versic. quarta conclusio, de offic. ordinar. vbi refert plura ex prædictis. & tandē cōcludit, quod verior
b opinio videtur, quod Episcopus habeat fiscum,[b] & inter alia allegat Franc. de Pauinis dicentem, quod quicquid sit de iure, hodie de cōsuetudine generali Epispcopus habet fiscū. Et uide Doctorem nostrum Hispanum Ioan. Lupum in repetitio Rubr. de donat. inter virum & vxor. fol. 22. colum. 2. versic. Secundum dictum. vbi in hoc articulo cogitat ipse dicendum, quod Episcopus non habet fiscum propriè, improprie tamen sic. & quod bona confiscanda clerici non beneficiati applicentur ecclesiæ, in qua habuit benefi-
3 cium Quando † vero per statutum imponit Iudex Ecclesiasticus pęnam pecuniariam, tunc potest illam sibi retine-
c re.[c] ita tenent Hostien. Abb. & Archid. in locis per Felin. relatis, in d. §. cæterum, colum. penult versic. Secunda conclusio Si autem ipsemet Iudex Ecclesiasticus vellet per sententiam pęnam pecuniariam sibi retinere, licet id facere possit:

possit:honestius tamen aget, si in pium vsum pœnam deputauerit, secundum Felin.ibi.versic.Tertia conclusio. Quando vero Episcopus indigeret euidenter, posset retinere, etiam in casu quo per sententiam imponeretur pœna, vt ibi per eum. de quo vide nota.per Henricum botteum, in tracta.de Synod.Episcopi, tertia parte, decimatertia conclusione.numero 123.carta 326.tomo 2. tractat. diuersor. doctor.Vnum † insuper propter clericorum dignitatem existimo debere fieri, quod licet alias damnati propter crimen ad pecuniariam pœnam, si non habent in bonis, luere debent in corpore, vt in l fina. ff. de in ius vocand. vbi Bald. in l.prima, in fin. ff. de pœnis.clerici tamen in sacris constituti, si inopes sint, in defectum pecuniæ non punientur corporaliter, [d] tum propter personarum dignitatem, tum etiam quia leuia sunt delicta propter quæ clericis inferant constitutiones synodales vel consuetudo pecuniariam tantum pœnam, fateor tamen quod tunc licebit iudici, in aliam suspensionis, exilij, vel alias pro arbitrio consideratis circunstantijs debitis commutare, aut in aliqua spiritualia opera celebrationis officiorum, aut orationis, seu ieiuniorum conuertere.

4

d

ANNOTATIO.

A *Ecclesiasticis iudicibus*. Adde Abb. in capitulo vt si clericorum, numero decimo, de vita, & honestat.cleric. vbi hanc opinionem communem esse fatetur idem testatur Iul Clar.in practica crimina. §. finali, quæstione 80.versic.in hac autem circa quam vide late Petrum Rebuff.in rubr.de publi concubin. §.quia vero. Cauere tamen debent Ecclesiastici iudices, ne in imponendis his pœnis pecuniarijs modum excedant, sed peccati qualitatem, & personarum conditionem attendere debent, & potissimum animaduertere debent, ne quis auaritiæ vitio possit illos insimulare. Est equidem in omnibus iudicibus auaritia vehementer repræhendenda, sed maxime in iudicibus ecclesiasticis.

Iudex ecclesiasticus pecuniariam pœnã imponit.

Hanc etiam facultatem imponendi pecuniarias pœnas, vel multas, de qua in hoc capite, habent Inquisitores hæreticæ prauitatis, hoc sane omni difficultate caret, quia om-

Inquisitores hæreticæ prauitatis pecuniarias pœnas imponunt.

nes antiqui & nouissimi vno ore fatentur Reper. Inquisitio in verbo, *Sententia*, §. *Item circa formam*, & verbo, *Extorquere*, § 1. Villadiego, in tractatu de hæretic. quæstio. octaua, numero 6. Carr. in tractat. de hære. nume. 79 Franc. Pegna in annot. ab Direct. Inqui libro tertio Scholi. 147. & ita decretum est Alexand IIII. Pontificis maxim. constitutione incip. *Super extirpatione* edita anno Domini. 1258. quæ habetur in libro literarum Aposto. pro Sancto Offic. Inquisito fol. 134. quam vide.

Pecuniaria pęna siue multa quando ab inquisitoribus imponatur.

Hæc quidem pœna, seu multa, tunc temporis ab Inquisitoribus erit imponenda, quando rei delati ad gremium Ecclesiæ reuertuntur, non vero quando sunt pertinaces, vel relapsi, quia tunc omnia illorum bona sunt confiscata. Tum quia pecuniaria multa ad correptionem & emendationem imponitur tradit Carr. in dicto tractat. num. 79. Zanchinus de hæretic. 19. numero primo, quæ ratio hoc casu cessat. Imponitur potissimè pecuniaria pœna contra diuites, qui ad fidem Catholicam redeunt, cum hi non vulgariter dolere soleant, his pœnis condemnari. Et pœna illa semper est iniungenda, quæ magis timetur: ita scribit Zanchinus, dicto c. 19. num. 3.

Pęna corporalis iustè ponitur ab ecclesiasticis iudicib. qñ alternatiuè concipitur si pecuniaria intra statutū tēpus non soluitur.

Quod si reus inopia laborat, vt non possit pecuniarias pœnas soluere, punitur alijs salutaribus pœnis Inquisitorum arbitrio. Quo fit, vt nunquam mihi placuerit, quod scribit Repertorium Inquisi. in verbo, *Sententia*. §. *Item circa*. Asseuerans quod sæpe solet contingere, vt ille cui imponitur pecuniaria multa, eam soluere non possit, & hac ratione cautè facturum Inquisitorem, si hoc casu bimembrem sententiam proferat, hoc modo. Condemno te in tanta pecuniæ quantitate, si solueris intra tantum tempus, quod si non feceris talem corporalem pęnam subeas. sed labitur mea sententia. Quia ante quam quis condemnetur pecuniaria multa, inuestigandum est, an possit eam soluere. Et quamuis in sæcularibus tribunalibus, hoc liceret, non vero in Ecclesiasticis, in quibus fugienda est auaritiæ suspitio. Quod in primis obseruandum est in clericis, qui quando pecuniam soluere non possunt, corporali pęna plectendi non sunt. Vt docet Episcopus Calagurri. hoc cap. num. 4. Fran. Peg. in anno. ad Director. Inquis. 2. par. Scholi. 147.

Deinde

Deinde Inquisitores pro suo arbitrio, pęnas pecuniarias imponunt contra illos qui verba hæretica proferunt,ludendo,aut ira incensi, vel ex fatua simplicitate, & ignorantia quæ excusatione imponenda caret. Villadiego de hæret.ca. 8 num.6.

Pęna pecuniaria est contra proferētes uerba hæreticalia īponēda.

Pœna vero applicandæ sunt vsibus pijs,& Sanctæ Inquisitionis, officio, quia nulla causa magis pia & fauorabilis esse potest,quam causa inquisitionis cuius maximo & singulari beneficio hæreses extirpantur, & illa summa ratio est quæ pro religione facit.l.sunt personæ. ff. de religios. & sum.funer. Nec amplectenda est Ludo.Carrerij opinio asseuerantis, non alias pęnas pecuniarias Sancto officio applicandas esse,quam necessitas vrgeat,quia seclusa necessitate,id fieri potest, quia vtilissimum est (ne dicam necessarium) Sanctum Inquisitionis officium pecunijs abundare, vt quoties oportuerit sine familiarium, & ministrorum incommodo fiat hæreticorum inquisitio,captura, & alia multa quæ fieri contingunt.

Pęna pecuniaria imposita ab iquisitorib pijs usib. sūt applicanda.

Habet fiscum. Adde glos.in c.quia diuersitatem,de concessi.præbend.Cardin.in clementina 2.§.1.de hæretic. Barbat. in capitulo 1. de probation.numero 61.Abb.in ca. 2. de successio ab intestat licet ipse in capitulo tuæ de pęnis, dicat, opinionem hanc iure non probari, sic prædictam opinionē sequutus asserit Aufrer.in Capella Tholos.quęst 274.posse nominari publicum fiscalem procuratorem ipsius tribunalis,& iurisdictionis Episcopalis,quamuis asseueret nō id facile admitti a Regijs,& sæcularibus magistratibus : & hanc opinionem communem esse, & vsu comprobatam fatetur D.Couarru. in lib.2.vriar. resolut.ca.9. num.11.eam sequitur Franc.Marc.decis.339.nume. 12. Gomes. Arim. in l.7. Thau.nu.75.& hanc opinionem omnes tenent,ut scribit Petrus Fol.in pract.crim. Canon.fol.68.num. 14.& minoribus in Hispan.recepta est. B

Retinere. Adde Ioan. Lup.in repeti. rub:de dona.inter virum & vxor.§.39.colum penultim. Couarru. dicto cap. 9. num.9.& vide Concilium Colon titu.de iurisdi.eccle.conten.cap.8 & Concil.Tolet.celebratum anno 1565.actio. 2. cap.14.sic disponens. *Pœna pecuniaria, si quando a Iudicibus ordinarijs, iuxta rationem delicti, vel delinquentis qualitatem, eas impont contigerit, in pios tantum vsus, & pro executione iu* C

stitia, non pro priuata Episcoporum utilitate expendantur arbitrio Episcopi, vel eius Vicarij. Deputeturque ab eodem Episcopo qui easdem pœnas recipere debeat, earumque rationem reddere teneatur.

D *Non punitur corporaliter.* Adde Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. q. lib. ● casu 417 num. 7 qui alios allegans contrariã opinionem profitetur idem sequitur Gaspar Bae. de inope debitore, capitulo 11. num. 3. Sed in forensibus controuersijs authoris nostri opinio recepta est. Potest tamen contraria opinio intelligi, de commutationæ pęnæ corporalis, quæ non est corporis afflictiua, nempè suspensionis, vel similis, quæ perpensis circunstantijs criminis, in defectum pecuniariæ condemnationis infligi iure optimo potest, ut hic considerat author.

CORPORALIS. Cap. CXLV.

1 *Pœna corporalis rarissimè clericis est imponenda.*
2 *Iudices Ecclesiastici in puniendis clericorum flagitijs mitrationis pęna uti solent.*
3 *Clericus an ad triremes damnari possit.*

CVm priscis illis venerandis patribus (quorum loco tempestate hac infœlici nati sunt ecclesiæ filij moribus & meritis satis dispares) qui Ecclesiæ regimini tantum insudarũt, summa fuerit cura, ut tales essent in suis moribus clerici, ꝙ vitæ suæ splendor ad eos honorandos alliceret, elegerunt potius etiam propter leuia delicta eos statim ab ecclesiastico gradu repellere, quam in suo gradu manentes, pęnis corporalibus inflictis, infames ac paruipendendos efficere. Hinc etenim experimur quod in cunctis
1 antiquis Canonibus, ac factis concilijs † rarissimè corporalis pęna clericis imposita est. Vnde prudentiam eorum non zelo vacuam imitantes debent ecclesiastici Iudices, sacerdotum salem crimina pęnis corporalibus publicis rarissime cohibere. laudo tamen, quia plures uilissimi homines, moribusque perniciosissimi ad sacerdotium admissi sunt non fine magna dignitatis socerdotalis deformatione, animarumque iactura, quod ecclesiastici iudices tales de criminibus conuictos priuatim alicuius clerici manu, aut

pro-

propria, parentum more, verberibus affligant. Quid enim fręnare valebit plurium clericorum sæpius iterata flagitia, qui carceres contemnentes, ac de pœna mortis securi, non nisi uitijs delectantur? Cum eos passim deponere, aut dehonestare nec liceat, nec expediat: illi insuper qui ab exercitibus, stabulis, scortis, ad sacros ordines ascenderunt, ab ipsis incunabulis prauissimis imbuti moribus, quo pacto a tam inueterata nequitiæ consuetudine auerti possunt? nisi in chamo & freno maxillæ eorum constringantur, virgaque regantur ferrea? Inter† alias autem pœnas corporales quę 2
clericis inferri solent, pœna mithrationis annumeratur, qua etiam aliquando vtuntur ecclesiastici iudices: hanc quidem corporalem esse dicit Cardi. consilio nonagesimoquarto, incip. Hæc est quædam inquisitio. quia continet corporis coerctionem, asseritque ad illam incurrendam dolum requiri, sicut in alijs corporalibus pęnis. Et vide Ioann. de Anan. in cap. Inquisitionis, columna 2. de accusat vbi dicit, quod isti qui fustigantur, mithrantur, vel ponuntur ad catenam, vel quid simile, sunt infames. Venit † insuper in 3
vsum, in Italia præcipue, alia quædam corporalis pęna, qua solent puniri clerici, videlicet damnationis ad triremes, cuius pœnę impositio forsan fundari cępit ex his quæ notat Innocen. in cap qualiter, el 2. de accus. in pen. colum. versic & sunt vbi scripsit, quod pœna damnationis in metallum non inuenitur sæpe in Canonibus posita, sed si imponeretur, non retractaretur. Cuius forsan doctrinam sequentes Iudices ecclesiastici, & illam pęnam damnationis in metallum imitantes, imponunt hanc, ea præcipuè ducti ratione, quia certi sunt quod triremium duces traditos sibi ad earum ministerium non patiuntur fugere. potest pręterea & hæc pœna fundari in verbis Augustini quæ ad Marcellianum Comitem scripsit, de quib. in c. 1. 23. q. 5. vbi intercedendo pro quibusdam clericis qui presbyteros interfecerāt & alia grauia commiserant, ne eos mortis supplicio puniret, inquit, hoc magis sufficere volumus, vt viui & nulla parte corporis truncati, vel ab inquietudine insana ad sanitatis ocium legum coerctione dirigantur, vel a malignis operib. alicui vtili operi deputentur. Quam equidem in clericis, non sacerdotibus, practicandam admitterem, dum excessus grauitas postulasset, postquam numerum & temeritatem

clericorum tãtum creuisse constat, & detrusionis in monasterio pęna, quæ ad eorum emendationem salubrior esset, ac dignitati ordinis honestior, imponi non potest, propter monasteriorum exemptiones. In sacerdotib. autem nec faciendum approbo,[a] & quod factum fuerit, aliquando reprobare compellor. Quis.n. merito non iudicabit indecens sacerdotes Dei, quib. maior dignitas est collata quam Angelis, quantumcunq; facinorosos, tam perpetuo ac infami punitionis generi tradi? vbi tanta est sceleratorum hominum copia, tantus squalor, tantus deniq; omnium ærumnarum, ac immunditiarum aceruus, ubi insuper passim damnatos homines, & nudari, & flagella laicorum manibus pati quotidianum est: nisi in casu quo post degradationem sacerdos tradendus esset ad ultimum supplicium subeundum sæculari Curiæ. Et tunc etiam tolerabilius crederem sacerdotem quemquam post traditionẽ Curiæ, turpissimo quouis mortis genere, dum tamen momentaneo, uitam finire, quam ipsum longo uitæ interuallo cum tot facinorosis hominib. ac infidelib. sæpius tali quotidiana pœna torqueri, ꝙ forsan illius animæ salubrius esset, quia in breui illo vltimo supplicio de cõmissis dolens deuotius, atq; ob id securius, moreret. In triremib. aũt uitam agendo non solum de præteritis non est sperandus dolor, sed deteriores mores eos ibidem acquisitorus, & cum illis morituros verisimilius timeri põt.

ANNOTATIO.

A NEc faciendum approbo. Adde Mar. Nauar. in c. nullam. 18. q. 2. nu. 52. quo loco disputat, an liceat Iudicib. ecclesiasticis, prælatisve regularib. condemnare subditos ad Regias triremes. Tandem de iure videtur asserere non licere, quamuis dicat consuetudinem valere, qua hoc permissum sit. Author tamen hoc capite hanc consuetudinem increpat in sacerdotibus, cuius opinio summe placet Iulio Clar. in pract. crimin. §. fin. q. 70 versic. frequens est, præterquam si tãtum clericorum crimina creuissent, ut eorum improbitas aliter non possit coerceri, dicitque in illo Ducatu Mediolanensi dictam pœnam passim solitam esse imponi. Et in Hispania sæpissime imponi pro grauissimis criminibus, non obstante istius Domini Episcopi opinione ipse sum testis.

In

In regno tamen Fran. sæculares magistratus, minime patiuntur clericos aliis pœnis quam Sacris Pontificum constitutionibus puniri, ob idque pœna hæc aduersus clericos minimè imponitur, ut asseuerat Franc. Duar. lib. 1. de Sacr. Eccles. min. capitu. referens damnatum fuisse iudicio Curiæ Centum uiralis Archiepisc. Biturigum, qui clericos quosdã præfecto triremium tradiderat.

In Regno Frãcia clerici tantũ pœnis iuris Pontificũ cõdemnantur.

Sed vtrum clericus ad triremes perpetuo damnatus, sit prius actualiter degradandus, mihi sane videtur asseuerandum degradandum esse cum idem sit, quando perpetuo carceri mancipatur, vt alibi cum authore scripsi: igitur idem statuendum est l. illud, ff ad leg. Aquil. & ita in terminis scribit Campegius apud Zanchinum in tract. de hæret. c. 20. ad finem, versi obserua denique. Quod licet de iure verum sit, nihilominus tamen cum soleat cum alijs aliquando dispensari, præsertim in iudicio inquisitionis, ideo non solet clericus ad istas pœnas condemnatus, actualiter sed verbaliter tantum degradari, vt refert Fran. Pegn. ad Director. Inquisit. lib. 3. Schol. 65. fol. 185.

Cleric. perpetuo ad triremes condemnandus, an prius sit degradãdus.

CANONICIS VEL SYNODALIBVS. Cap. CXLVI.

1 *Iudex, legitima causa subsistente, potest legis pœnam minuere.*
2 *Si iudex a pœnis in iure statutis recedit, causa in sententia est exprimenda.*
3 *Pœna delicti si iure scripta non reperiatur, qua pœna tunc sit clericus puniendus.*
4 *Episcopi per statutum possunt easdem pœnas clericis imponere, quas leges laicis imponunt, dummodo iuri Pontificio contraria non sint.*

IN corrigendis enim excessibus clericorum debent Ecclesiastici Iudices, Episc maxime aduertere, quid sacrorum Canonum censura disponat, pœnasque iuxta illorũ irrogare decreta. Iurant namq; Episcopi seruare Canones, & periuri sunt, si ex contemptu non seruant, vt tradit Panor. in c. cum non liceat, col. 1. de præscript. & ibi Fel. in cap. Ego de iureiuran. Quãdo † autem aliqua iusta causa subest 1

ex his quas Doct. scribunt, propter quas pœnæ de iure ciuil-
a li etiam ordinariæ moderari possunt, non [a] dubitandum est iudicem ecclesiasticum posse etiam Canonicas pœnas moderari, dum tamen hoc faciat in ipsa sententia, propter id quod notanter scripsit Inno. in c. Qualiter, el 2. in col. fin. de accus. vers. Item nota, quod quando Iudex non exprimit pœnam in sententia, sed tantum condemnat de crimine, puta, condemno te de adulterio, tunc non est illius iam pœnam moderari: sed pœna in lege expressa infligitur, vt 2. q. 3. §. Notandum licet ante moderari posset, vt in ca. Omnis, 45. dist. Et per glo. in l. quid ergo, §. pena grauior, ff. de his qui not. infam. in verbo onerasset. Aduertat etiã in hoc Iudex,
2 quod † quando ex causa recesserit a pœnis in iure statutis,
b debet causam exprimere, [b] propter magistralem doctrinam doctorum, quam scripsi in meis doctrinis, num. 41 in doctrina incip. causa exprimenda est, in impressione illarum par-
3 ua Lugdunẽsi, quæ secunda & plenior fuit. † Si vero occurrenti delicto nulla reperitur a iure pœna descripta, tunc ad statuta Synodalia propriæ diœcesis recurrendum est. Solẽt namque boni Præsules aut ius commune supplendo delictis plurib. specialem pœnam imponere statutis suis synodalib. aut idem ius adiuuando (quando sic expedit) pœnam a iure impositam aggrauare, quod possunt facere licite, vt latissime per Henricum de Bottis in tract. de synodo episc in 3. par. art. 1. in conclusione 13. Deficientibus preterea propriæ diœcesis Synodalibus statutis, ad statuta prouincialia recurrendum est Quando vero & illa deessent, aliarum diœcesũ imitari statuta æquissimũ iudico, potius quam proprio duci sensu, vel arbitrio, nisi qualitas temporis, locorũ, vel personarum aliud suadeat. Si enim alicuius doctoris (quantumuis remotis partibus scribentis) opinionem sequi laudabile iudicatur, quanto magis Synodalem imitari sentẽtiam, vbi
4 tot sana solent interesse consilia? † At vero vbi canonica vel Synodalis censura non adest, ad ciuilium legum imitationẽ descendere censeo laudabile: quando tamen legalis dispositio clericorum statui, personis, ac rebus, proportionabilis est. Illud præterea considerare debent Hispaniæ nostræ ecclesiastici Iudices, vt primum leges Regias, quamuis ciuilẽ imitentur. Quandoquidem in Regnis Romanorum Imperatorum antiquæ sanctiones rationis solum nõ vero legum
sibi

sibi vendicant authoritatem. [c] Vnde merito ab ipsis etiam ecclesiæ Iudicibus legibus patriæ postponendæ sunt, vt fuit sententia Doctoris de Villadiego in cap. Constitutus. de rest. in integrum quem refert Ioan. Lupus in repet. rubri. de donat. inter vir. & vxor. fol. 2 columna prima, in fi. licet contrarium teneat Petrus de Rauenna in Alphabeto aureo, in allegationibus, in materia consuetudinum, in colum 5. versicu. Deficiente vero, motus solum per glos. in c. Consuetudo, 1. distinct. quæ quidem hoc non probat: asserit enim gl. illa, præferendas leges in defectum Canonum generali vel particulari consuetudini, non vero Imperiales præferri legibus Regni non recognoscentis Imperatorem. Nec vero quod Iudex ecclesiasticus imitetur pęnas legales in defectū Canonum iuri Canonico aduersari videtur: cum liceat Episcopis imponere per statutum suum easdem pęnas clericis, quas leges vel Principum seu populorum statuta imponūt, laicis tale delictum committentibus, dummodo tales pœnę non sint contra ius Canonicum, vt placuit Anchar. consi. 18. in 1. q. colum. 1. & fin. Geminia. & Alexan. in cap Synodum, §. Neque vlla. per illum tex. 17. distinct. idem Alex. in cap. Dignum. 3. quæst. 9. & in capit. Quia iusta. 5. q 6. Card. dict. Turrecremata. in d. c. Dignum. per illum tex. Felin. in capit. Ecclesia sanctæ Mariæ. in colum. 46. Et hoc nota de constit. Henri. vbi supra, in d. decima tertia conclusione, versi. Amplia septimo.

ANNOTATIO.

Moderari possunt. Adde glo. not. in §. notandum, in verbo, voluntati, 2. q 3. Archid. in c. qui bona, col 6. 17. q. 1. latissime And. Tiraq. in tract. de pœnis, in præfa. num. 16. Iul Clar. lib. 5. recep. sent. §. fi. q. 85. ver. vlterius quæro. Menoc. de arbit. iud. lib. 1 q 96. A

Quā sane moderationem, inferiores iudices facere possunt, licet nonnulli hoc superioribus tantū permittant, quasi solos superiores æquitate vti liceat, aut quasi inferiores superiorum recta iudicia imitari non debeant, aut quasi inferior vulnus infligere debeat, vt sit quod a superiori possit sanari, sed quorsum circuitus, quorsum vulnera vt medico indigeas, huiusmodi sane moderationis æquitas non est cōtra leges, nec Sacras constitutiones, sed illis conformis, vnde

Iudex inferior ex causa pęnam potest moderari.

de nulla ratio excogitari poteſt, propter quam inferioribus iudicibus ſit interdicta.

B *Cauſam exprimere.* Adde quod nec in hoc caſu ſolum ſed ſemper alias, cum ex cauſa iudex a iure cõmuni recedit, debet eam cauſam adſcribere per tex. not. in l. ſciendum, ff. de appellat. quem ad hoc allegat Lucas de Pen. in l. 1. col. 1. in fine. C. de his qui non imple. ſtip. Sac. ſol. ſunt libr. 10. Abb. in ca. ſicut, col. 2. vbi Felin col. 9. de re iudi. tradit ante eos Ioan. And. in addi. ad Specul. titulo de ſenten & quæ ipſam ſequ. §. qualiter. verſ. verum per tex. in capit. calumniam, de pœnis, & in §. oportet, in authen de iud. Quod autem intelligendum eſt procedere, ad ipſius iudicis excuſationem, nõ autem ad ſententiæ firmitatem, nam ſi ſine cauſa facit, lex ſupplet id quod deeſt. l. 4. §. ſi quis condemnatus, ff. de re iudic. ita dicit Bal. in l. quid ergo, §. pœna grauior, ff. de his q. notan. infa. Sali. in l. properandum, §. illo proculdubio, C. de iudic. vbi Alex. & quod ipſa cauſa non ſit hoc caſu ad validitatem ſententiæ exprimenda, aſſerit Bart. in l. relegatorum, §. ad tempus, in fine, ff. de interd. & in d. §. pœna grauior, col. 2. vbi Alber. Bar. in l. quod ad ſtatum, ff. de pœn. Felin. late, in d. cap. ſicut, colum. 10 Eſt tamen notãdum, quod etiam caſu ſupra conſtituto, ſufficit, ſi Iudex in ipſa ſententia aſſeueret, ex iuſtis & rationabilibus cauſis, animum ſuũ mouentibus id feciſſe, abſq; eo quod in ſententia cauſam ipſam exprimat, quam ſententiam communem eſſe teſtatur Iul. Clar. in d. verſic. vlterius quæro, Mench. de controuer. illuſt. c. 14. nu 5.

Iudex quãdo a iure cõmuni recedit ex cã, an illam in ſentẽtia teneatur exprimere.

C *Authoritatem.* Adde Bal. in c. 1. §. iniuria, alias furtum, colum. 5. de pace iuram. fir. in vſib. feud. Paris de Puteo in tracta. Sind in uerb. teſtis, c. 2. incip. fui rogatus, ad finẽ. Bal. in l. nemo, in prin. C. de Sicar. Vnde Oldrad. c6ſ. 69. ſcribit, Hiſpanos olim conſtituiſse, quod quicunque leges Cæſareas in iudicio allegaret, capite puniretur, idem commemorat Vincen. & Ioan. And. in c. ſuper. ſpecul. de magiſt. Ob quam cauſam Policrates lib. 8. cap. 22. ad fin. teſtatur, temporibus Regis Stephani expulſas omnino fuiſſe leges Romanas a Regno, conſtitutumque fuiſſe, ne quis libros legesve Cæſareas retineret.

Cæſarũ leges in Hiſpania legũ authoritate carent.

Ius autem regni dicitur ius commune, vt aſſerit Dida. Segura, in repet. l cohæred. §. cum filiæ, num. 19. ff. de vulg. & pu-

Ius horũ Regnorũ cõe appellatur

& pupil.l.5 tit 4.lib 1.ord.l.4.tit 12.cod.lib.ibi, *De los derechos comunes de nuestros Reynos*.l.2.& ibi doctor *del Castillo* in legibus Tauri.

Merito igit iure Pontificio deficiēte ad Regias leges recurrēdū est Itē deficiente iure Regio, ad ius Canonicū in subsidiū,non ad ius ciuile deuenīēdū est, vt tenet Gundi. a Villadiego & Io.Lup.in locis ab autore hic allegatis, & Castillo in d.l.1.Tauri,in verbo,*Primeramente*.Mich. *de Cifuentes*,in l.3.q.1. in eisdem Taurinis constitutionibus. Didac. Perez in proœmi.ord.quæst.3.

Iudices Ecclesiastici i Regnis iure Canonico deficiē te ad ius Regni & non ciuile confugere debent.

CONSVETVDINARIIS. Cap. CXLVII.

1 *Iudex in inferendis pœnis delinquentibus consuetudines debet obseruare.*

Cvm iuris appellatione,cōsuetudines etiā legitimas cōprehendi[a] nemo ambigat,facile erit ecclesiasticis iudicib.persuadere,ꝙ in inferendis pęnis delinquē- 1 a
tibus,non modo iura,uerum ēt consuetudines debeant obseruare. [b] Quæ quidem etiam in pœnalibus considerandæ b
sunt, vbi non est pęna decreta, sed arbitrio iudicis relicta, vt placuit gl.in l.quid ergo,§.pęna grauior.ff.de his qui nota.infam. Vnde dicit Bald. in l.quicunque. C.de ser. fugit, quod id,quod est in pęnis consuetum,dicitur necessarium, & non arbitrarium.Et vide Felin.in cap.de causis, de offic. deleg 1.col.allegantem tex.in l.Si quis reus,ff.de cust.reor. ad hoc quod consuetudo tollit pęnam arbitrariam, vbi per ipsam est limitata pęna,& refert Anto. & Abb. idem tenentes,& allegat glos.in l.Si Barsatoram.C.de fideius. Per hoc tamen non est iudicibus indulgendum, vt neglectis ordinarijs pęnis,& a iure statutis,quibusdam prauis consuetudinibus (a negligentibus, & iustitiæ zelo carentibus iudicibus introductis)adhæreant,quibus quidem quæ grauia sunt delicta, leuiter puniri solent, quasi iam sacrorum Canonum disciplina,cōtraria quauis consuetudine abrogata sit. Quo modo enim tepiditas aut remissio modernorum, & sępius imperitorum iudicum sanctum illum antiquorum Patrum zelum (quo plura statuerunt ad frænandos clericorum excessus, & eorum mores reformandos) abrogabit? Facile enim totius Ecclesiæ diuinitus inspiratus ordo confu-

cõfunderetur, si Prælatorum, aut Iudicum ignauia, seu negligentia posset Ecclesiæ gladium hebetare. Assurgat potius, ecclesiasticorum Iudicum animus (si pius est) ad considerandum quid sacri Canones iubeant, quid vere recti ac boni iudices illos exequendo, seruauerint, quam quod ignaui, & imperiti iudices faciunt muneribus, aut precibus excęcati, seu tepiditate corrupti, in dispendium ecclesiasticæ censuræ.

ANNOTATIO.

A *Iuris appellatione cõsuetudo cõprehẽditur, qđ multis ꝓbatur.*

COmprehendi. Adde glo. iuncto tex. in l. præscriptione, in verbo, iuris. vbi Doct. omnes, C. si cõtra ius vel vtil. publ. Inn. in c. certificari, de sepult. vbi in ea est sententia, ꝙ qui petit quartam quæ ad eum spectat, intelligitur non solum de iure communi, sed etiam statutario, vel consuetudinario. Seqũitur Ias. in l. de quib nu. 82. ff de legib. Consuetudo equidem ius dicitur, c. consuetudo, 1. dist. Adde etiã Bal. in ti. de pace Constan col. 9. ubi scribit, quod consuetudines locales quo ad ipsum locum, dicuntur ius commune. Vnde eleganter dicit Paul. de Castro, in d. l præscriptione. col. 4. Quod si partes fecerunt compromissum in arbitros, vel arbitratores, data eis potestate procedendi, de iure, & de facto, seu pronunciandi de iure tantum, intelligitur non solũ de iure communi, sed etiam de statutario. Et sicut Iudex debet reijcere libellum qui continet errorem iuris, ita debet & spernere libellum, qui est conceptus contra consuetudinem. gl. in d. l de quib. in ver. diuturna, vbi Ang. & Ias. sequuti sunt, idem ipsi tradiderunt in l. 1. ff. de off. assess. sic iuris appellatio verificatur in iure municipali. Soc. cons. 81. uol. 1. Cur sen. cons. 46. nu. 16. Caro Ruin consi. 51. nu. 20. volu. 1. quam esse communem sententiam fatetur Gerar. Marzo. cons 63. num 32.

B *In pœn. imponẽd. cõsuetudo obseruãda est.*

Debeant obseruare. Adde glo. not. in l. hodie. ff de pęn. & in l & si seuerior. & ibi Bal. col. 2. C. ex qui cau. infam. irrog. vbi dicit, ꝙ in pęna arbitraria considerare debemus cõsuetudinem, quam qui transgreditur, dicitur transgredi modũ. Bar in l pęn § ad crimen. col. 1. vers quæro dicitur hic, ff. de publ. iud. vbi Imo. col. 11. affirmat, quod quando consuetum est imponi aliquam pęnam pro delicto, & Iudex eam excesserit, potest peti sententiam reduci ad arbitrium boni uiri

Bar.

Bar. in l vlt. post prin. vers in crim. ff. de priuat. delict ubi asserit, ꝙ in actione iniuriarum, & in alijs in quib. non est certa pœna statuta, illa censetur ordinaria, quam consuetudo taxauit. Huc quoq; vergit, ꝙ scribit Bal. in rub. de off. deleg. quod si Iudex excedit modum in puniendo, ultra quam sit consuetum, vel alias non seruet cõsuetudinem, potest ab eo appellari. Nec longe abest, quod ab eodem Bald. memoriæ proditum est, in l. quicunque, col. pe. vers. scias autem, C de ser. fug nempe non esse arbitrarium, quod est consuetum. & quia res hæc latius patet, vide late Ant. Imo. Abb Deci. & omnes, in c. de causis, de off. deleg And. Tiraq. in tract. de pęnis in præfat. num. 4.

ARBITRARIIS PVNIRI. Cap. CXLVIII.

1 *Vbi pœna a iure statuta non est arbitrio iudicis imponitur.*
2 *Traduntur multa quæ in arbitrarijs pœnis infligendis a iudicibus sunt obseruanda.*
3 *Aestimatio damni illati ictu, vel vulnere, qualiter per iudicem sit facienda.*
4 *Iudex, an arbitrium suum ad mortem vsq; extendere poßit.*

CVm generaliter † vbi pęna a iure statuta non est, Iu 1
dex possit illam ex arbitrio imponere. [a] hoc præci- a
pue in pęnis inferendis clericis, sibi vendicare debebit: cum non tam specifice omnib clericorum excessib. statutæ pœnæ legantur. Vnde tunc dicit Inn. in c. Qualiter. el 2. in col. fi. vers. Item not. de accusat. quod est procedendum de similibus ad similia, vel quod imponeretur minor pęna.
In † arbitrandis tamen huiusmodi pœnis discretus Iudex 2
plura debet considerare, [b] videlicet delinquentis conditio- b
nem, & an soleat delicta sæpius perpetrare, an casu ceciderit, vilis, an honesta persona sit, doctus an indoctus, sacerdos an alterius ordinis, lubens an coactus, lacessitus vel nõ non deliquerit. Et an fuerit scãdalum ortum ex delicto vel ne. Attendere præterea debebit qualitatem loci delicti, grauius ne iudicetur delictum in regno vel loco illo, quam alibi, ĩ foro, Ecclesia, aut loco deserto, priuata via siue domo. Delicti insuper diuturnitatem seu grauitatem, ac irrogatæ iniuriæ modum & atrocitatẽ, aut damni dati magnitudinẽ examinare conueniet, nocte, aut die, armis, aut sine eis, prę-

cedentibus insidijs, aut aperto marte cõmissum fuerit delictum, per solũ clericum, aut cum cõplicibus Personæ insuper offensæ qualitates nimium ponderandę sunt, cum ipsę sint quæ augere vel minuere soleant quodcunq; facinus: videlicet, an vilis fuerit offensus, vel dignitate præditus, ęqualis conditionis, an potestate, & authoritate superior, laicus an clericus, siue religiosus, senex an iuuenis, amicus aut inimicus, necessarius an extraneus, vir aut fœmina. Nec indecens præterea erit, tẽporis commissi criminis habere rationem, sacris videlicet an festis diebus, an alijs, inducijs stantibus aut non, scelus fuerit admissum. †Quoties præterea ꝑ
3 ecclesiasticum iudicẽ taxandũ venerit damnũ illatũ alicui ictu, vel vulnere per clericũ, vt debita satisfactio fiat. In memoriam iudicis obsecro veniant verba notanda Iuriscõsulti, in l. fi. ff. de his qui deiece. vel effude. quę quidem tanquã in proposito satis vtilia transcribere libuit: *Cũ liberi hominis corpus læsum fuerit iudex cõputat mercedes medicis præstitas, cæteraque impendia quæ in curatione facta sunt. Præterea operarũ quibus caruit, aut cariturus est, ob id quod inutilis factus est. Cicatricũ ãt aut deformitatis nulla fit æstimatio, quia liberũ corpus nullã recipit æstimationẽ.* Quamuis hoc ꝙ de cicatricibus lex statuit limitandũ crederẽ, nisi in facie vulnerati remaneant, quia tunc de illis considerationem existimo maximã habendã esse. Quis. n. dubitat maiorẽ iniuriã intulisse clericum, læso, si ex vulnere cicatrix magna in facie remaneat, q̃ si leuis aut nulla? meritoq; ob id ad pleniorẽ satis
c factionẽ, vulnerantem compellendũ.[c] Neque aliud arbitror sensisse Iuriscõsultum in d. l. cum illã, æstimationem cicatricum, aut deformitatis faciendã prohibere vř, quia si membrum est saluum, cicatrices dãnum non inferunt, non vero vetat quin ex hoc iniuria possit atrocior iudicari, & maior iniungi satisfactio delinquenti. Quibus oĩbus liberrimo animo ꝑ iudicẽ circunspectis, quantum doli seu malitiæ fuerit in crimine facile erit intelligere, & sic cõdigna pęna punire nocentes debet, vt nec ipsi rei qui iustitiæ seueritatem experiunť, de eius excessu possint iuste cõqueri, nec alij qui zelo æstuant, ac iustitiã esuriunt, tenuitatẽ pœnæ repræhendant, eiusq; timore neminẽ a similibus criminib. arceri audeant proclamare. †Vnũ insuper in hac materia inferri pos
4 se (& non temerarie) censerẽ, videlicet, ꝙ cum Ciuilis Magistratus

ſtratus in caſu quo pœna cõmittitᷓ arbitrio ſuo poſſet mortis etiam pœnam infligere:[d] vt vult gl.ſingularis in § in sũ. inſt.de iniur.quam dicit ſing.Abb.in c.cum. T. de re iud.in 1.col.& quam ſequitur Bal.in c.1.in §.iniuria.de pa.iura firman.& in l.1.C.de his qui latro.occul.& Io.de Anan. in ca. Inquiſitionis.in fi. de accuſ. quod pari modo & Eccleſiæ Cẽſores poterunt præmiſſis cõſideratis ad depoſitionis & carceris perpetui pœnam procedere ex arbitrio. d

ANNOTATIO.

Imponere. Adde tex.in l.hodie,ff.de pœnis,tex.in l.1.§.expilatores.verſ.idcirco,ff.de effractor.& expilat.& in l.lex Iul.§.hodie,ff.ad l.Iul.repe.& in l.2.dę crim.Stelli. A

Conſiderare. Adde multa quæ in his arbitrarijs pœnis infligendis a iudicibus ſunt cõſideranda quæ pie,& docte ſcribit Ant.Gom.li.3.variar.c.6.nu.7. Quæ vero attendere debeant Prælati in ſuorum ſubditorum correctione, explicantur in ſacro Conc.Trid.Seſſ.13.c.1.de reform.Vbi miro cõpendio, norma quæ in his ſeruari debeat ita ſcribitur. *Admonendos eſſe Iudices*(inquit)*vt ſe paſtores nõ percuſſores eſſe meminerint,atq; ita praeſſe ſibi ſubditis oportere,vt nõ eis dominẽtur,ſed illos tãquã filios,& fratres diligant, elaborentque,ut hortãdo & monẽdo ab illicitis deterreãt,nec ubi deliquerint,debitis pœnis eos coercere cogãtur.Quos tamẽ ſi quid per humanã fragilitatẽ peccare cõtigerit,illa Apoſtoli eſt ab eis ſeruãda prę ceptio,ut illos arguant,obſecrẽt,increpẽt,in omni bonitate & patiẽtia,cũ ſape plus erga corrigẽdos agat beneuolẽtia, q̃ auſteritas :plus exhortatio,q̃ cõminatio:plus charitas,q̃ poteſtas.Sin ãt ob delicti grauitatẽ,uirga opus fuerit, tũc cũ manſuetudine rigor,cũ miſericordia iudiciũ,cũ benignitate ſeueritas adhibenda eſt*.Hactenus Sacrum Concilium.Et licet in imponẽdis his pęnis arbitrarijs ſit æquitas a iudicibus amplectenda,ea nõ a capite vel imaginaria eſſe debet, ſed a iure regulanda vt eleganter ſcribit Bal in rub.C.de conſti. pecu.Rom.conſil. 149.Modern.Pariſ.in conſue.Pariſ.tit.1 § 41.nu 86.& ad id conducit tex.expreſſus in l.bona fides ff.depoſit. B

Compellendum. Adde eundem Ant.Gom.in d.c.6. qui opinionem iſtius autoris ſequutus fuit, eo tamẽ nõ allegato. C

Infligere. Adde Ange.& Plat.in §.in Sum.Inſtit.de iniur. & multos quos allegat Boer.deciſ.254.& latiſſime Iac.Menoch. D

noch de arbi.iud.q.lib.1.q.86 ,& opinionem istam cōem esse testatur Barb cons.32.in fi.vol.2.& consil.11.nu.1.vol.1. Dec.in c. ex literis,nu 14.de consti.cōem ēt esse testat Maran.de ord.iud.4.par.1.diuisi.iud.nu.52 Iac.Boul. in l.capitalium,§ famosos,ff.de pœn.Alcia.cons.472.in fine, eādem cōmuniorē & veriorem esse fatetur nouissime Io. Gracian. (vir bene eruditus)reg. & fall.reg.44.in prin.& secundū eā iudicatum fuisse in parlamento Parisiensi testatur Papo. li. 24.tit.10.Arresto.& pro hac opinione solet allegari text.in l.sacrilegijs,in prin.ff.ad l.Iul.pecul. & in l.saccularij,§.sunt quædam,ff.de extraord crim.& in l. qui cum natu maior §. si tū quis,ff.de bon.libe.l.Iul §.hodie, ff.ad l.Iul.repe. Quāuis quibusdam hæc opinio displicuerit,'qui non ita cēsent, indulgendum esse iudicis arbitrio, vt ad mortem extēdi patiantur,ita vř significasse(subobscure tñ)gl.in ca.Inquisitionis de accus.& hanc opinionē sequuti sunt Ias nu.4.& Dec. nu.9 in l.qui iurisdictioni.ff.de iurisdict.omnium iud. & dicunt contrarium cōiter reprobari:atq; idem asserunt Tho. Gram.consi crim.48 nu.2. Matth.de Afflict.decis. Neapol. 276.nu 6.Carrer.in l.2.in parte,homicidij,nu 108. quorum appell.non recipi.Cassa. in consuetud. Burg. rubr. 1 § 5.in verbo.*Albitrage.* Petrus de Soc.inter consi.crim.diuer.doct. cons 98.nu.13.lib.1.Carauita super 51.ritu Magnæ Curię, nu.15.Villapando.in l.22.c.9.nu 4. & opinio hæc est magis tutior,& ea ratione asseuerat,non esse ab ea recedendum in iudicando,& consulendo.testatur Iul.Clar.lib.5 recep.sent. §.fi.q.83.vers.sed quæro, vbi eam dicit cōem: eamq; sequitur Alph.a Castro lib.1.de lege pœna.c 6.pro qua solet adduci text in l.1.ff.de fur.bal. Sed primam opinionem magis cōem esse scribit Rob.Maran.in dispu. cum nonnullis limitationibus,quas ibi scribit;licet ipse dicat,ꝙ cum hæc quæstio sit multum dubia Cæsarea decisione opus erit: & vide Ant.Gom.lib 3.var.resolut.c.6 nu.8.Ego āt opinionem vltimam magis veram, & magis cōem esse censeo. Et quamuis prima opinio gl.vera foret, esset intelligenda, vt locum haberet,modo qualitas delicti & circunstantiarum sit talis, ꝙ de iure communi vel consuetudine esset pro eo delicto pœna mortis imponenda,alias secus,ita glos.illam declarat,dicens sic communiter limitari Afflict super secunda parte cōstit.Sicil.rub.10.nu.22.& opinionem hanc dicit cōem Alex.
consil.

consi. 121.in fi lib.7.quem refert Aymon consi. 220 nu.14. & consi.224 nu...Dec.in d.c ex literis.Gram.consil.39.post nu.8.& cum hac gl.declaratione transit Io. Gracian. vbi supra allegaui,quem post hæc scripta legi.

Aliqvo lapsv temporis non obstante, Caput CXLIX.

1 *Delicta clericorum an iure Canonico præscribantur.*

AN clericorum delicta præscribantur terminis in legibus præfixis,vt lapsis illis nô possint accusari,vel puniri?Dicendum est,quod secundum canones,tẽpore non tolluntur crimina,vt probatur ex gl.in c Admonere.33.q.2.in verbo,pœnitentia.not.Spec in tit.de senten.§. quoniam,col.4 versi & nota secundum Canones, qui declarat hoc procedere in matrimonio, & alijs spiritualibus, in quibus periculum animæ vertitur, & præscriptio locum habere non potest:[a] ꝙ dictum pro singula ponit Roma.singul. 182.Tu scis,vbi hoc simpliciter sequitur.Idem notat.Bal.in l.1.in 17 col versi.Nota tamen C.qui accus.vbi dicit, quod in pœnis spiritualibus nulla cadit præscriptio.Idem Ange. in l.Diuus,ff.de re iud & secundũ Abb.post Ant.in c. licet, de probationi. illud procedit generaliter in foro pœnitẽtiali.Idem dicit Abb.in c.Cum haberet,col. 1.de eo qui duxit in matrimonium:vide tamen distinctionem Abb.in c fin.in prin.de purgatio.canoni.videlicet ꝙ quo ad indicendã purgationem,vel quo ad procedendum contra infamatum,per inquisitionem, non habetur respectus ad tempora præfixa de iure ciuili: Accusatio vero directa quæ instituitur ad pœnam infiigendam,restringitur ad terminos iuris ciuilis, cũ contrarium non reperiatur de iure Canonico: cuius distinctionem videtur sequi Decius,in d.c.licet,in col 15.versic. postremo notandum,dum simpliciter se remittit ad suã distinctionem. Aduerte tamen,ꝙ aliter distinguit idem Abb. in ca licet,de probation.in col.10.vers. Quo ad secundum, videlicet,quod in criminibus impedientibus ordinis executionem vel retentionem beneficij,etiam post peractam pęnitentiam,non obstat præscriptio temporis:quia in accusationibus talium delictorũ deuiamus a regulis iuris. In alijs vero non sic impedientibus,tolletur directa accusatio tem-

pore præfixo a iure ciuili,[b] quod sequitur ibi Fel.col. 19.versic.Et aduerte,referendo etiam Anto.& Imo. Quam etiam distinctionem refert & sequitur Steph. Aufrer.in additionibus ad Decisiones Cappellæ Tholosanæ, in quæstione 188. incip.Item fuit quæsitum,qui solum refert Siculum in dicto cap.licet,eam facientem.

A *Non potest.* Adde Nic.Boer.decis.26.Fran Bal.in trac.præscr.4.par prin.q.2.lim.... Aug Bero.in c.licet causam,de probat.Fel.in ca.cum a nobis,circa finem, de præscrip.Aymon. Sauil.in tract.de antiqui.tempor.4.par.fol.170.nu.88.Martin.Nauarr.in c.consideret,num.127.de pęnit.dist.5. Aegi. Boss.in tract.delictor tit de accus.nu.30 pag 100.

B *Iure ciuili.* Adde Iul.Clar.in pract.crim.§.fi.q.51.

DEFICIENTE VERO LEGITIMA PROBATIONE, ob vulgatam infamiam, graue scandalum, vehementem suspitionem, ex testium dictis obortam purgationem indici. Cap. CL.

1 *Purgatio accusatore apparente indici non debet.*
2 *Purgatio Canonica dicitur subsidiaria.*
3 *Purgatio Canonica iudicis arbitrio relicta est.*
4 *Compurgatores, qui sint fide Catholici, & uita probi, sunt adhibendi.*
5 *Compurgatores iurare tenentur.*
6 *Quando illi, qui sunt eiusdem ordinis, fuerint inimici, uel infamati, non admittuntur ad purgationem sed alij.*
7 *Si purgandus est pauper, uel extraneus, & compurgatores clerici desunt, an laici & fœminæ admittantur.*
8 *Infamatus ille iudicandus non est, quem dicta paucorum infamant, si opinio eius apud bonos uiros læsa non est.*
9 *Infamia si orta sit a maleuolis, hoc non procurantibus, an indici possit.*
10 *Quando quis est soli Episcopo suspectus, uel alteri superiori, an purgatio indici possit.*
11 *Accusari an possit quis de eodem crimine, de quo fuit purgatus.*
12 *Diffamato de delicto, propter aliquos actus extrinsecos, non indicitur purgatio.*
13 *Traduntur multa quæ in hac purgationis materia a iudicibus sunt præcauenda.*

In

IN priscis illis ecclesiæ Catholicæ temporibus tãta erat sanctis patribus honestatis cura, vt nedum in clericis aperta crimina non tolerabant, sed neque suspicioné seu infamiam criminis sustinere volebant. Vnde sicut sacris sanctionibus, delinquentib (quorum crimina probari poterãt) pœnas statuerunt, sic illis, contra quos de crimine infamia, aut graue scandalum seu vehemens suspicio exurgebat, purgationem Canonicam indicendam decreuerunt. Cuius quidem diffinitiones varias, quia Hostien. scribit in sua Summa, de purgatione Canon. in § primo, inde illas transcribere nolo. In † qua quidem aduertendum est, quod licet verum sit quod accusatore apparente non debet indici purgatio infamato, ut probat text. & ibi notat Abb. in capitulo secundo, de purgation. Can. quia ista † purgatio est subsidiaria, tamen in casu nostro quando fiscalis accusat, qui succedit in locum iudicis vt supra tradidimus, crederem posse indici purgationem infamato ad eius petitionem. Quæ † quidem purgatio Canonica arbitrio iudicis relicta est, ut in cap. Significasti, de adul & in cap. Inquisitionis, §. quæsiuisti, de accus. facienda tamen cum personis eiusdem ordinis, quem purgandus habet, vt in cap. ex tuarum, & in ca. Inter solicitudines, de purg Canon. Compurgatores † autem debent esse fide Catholici, uita purgati, & qui conuersationẽ purgandi clerici non tam moderno tẽpore quam transacto nouerint, vt in d.c. Inter solicitudines Qui † tamen compurgatores iurare debent de credulitate, ut in ca. De testibus, eo tit. Qualiter insuper iurare debeant purgandus, & compurgatores, uide Host. ubi supra, in §. qualiter fieri debeat, per quem etiam vide, quantus debeat esse numerus compurgatorum, & quales illi, in duobus §§ sequentibus. † Si vero illi, qui sunt eiusdem ordinis, fuerint inimici infamati, admittũtur alij, ut in c Cum in iuuentute, de purg. Canon. imo propter hanc causam potest reus cum laicis & fœminis purgari, ut in gl. fin illius tex. & probat etiam glos. in c. clerici, 81 d & in c. In decima. 18. q 1. Et uide Abb. in ca inter, de purg. Canon. si uerbis. Vbi etiam dicit, † quod si purgandus est pauper, seu extraneus, ita quod non habeat notos in ciuitate, & ideo desunt compurgatores clerici, quod tunc admittuntur laici, & etiam fœminæ: & quod si etiam laici deficerent, ex hac causa, quod credendum est soli suo

1 2 3 4 5 6 7

iuramento,& vltra supradicta allegat gl. nota in c.Cum P. de accus. Aduerte tamen,ꝙ inquantum dicit,quod paupertas facit admitti laicos & fęminas,ꝙ hoc non videt iure procedere : quid enim nocet clerico paupertas , vt sit notus in propria patria, & sit bonæ opinionis penes suos cōclericos,
8 si ille suis operibus aliud non promereretur?† Infamatus uero ille iudicandus non est,quem dicta paucorum infamant, si eius opinio apud bonos & graues læsa non existit , ut in d.§ quæsiuisti,ubi Abb.bene distinguit,quando requiratur maior pars ciuitatis vel uiciniæ , ad hoc ut aliquis dicatur infamatus,inspecta qualitate loci & personarum.cuius verba transcribere nolo. Infamia autem si sit simplex, absque scandalo , & originem habuit a maleuolis procurantibus , tunc purgatio Cano non indicitur,ut in c. Cum in iuuentute.§.Nos autem,de purg. Canon.& ita concludit Aretin. in cap.At si clerici,de iudi cuius conclusionem sequitur Dec.
9 ibi,in 6.col uers.Secunda conclusio.Si† vero infamia sit orta a maleuolis hoc non procurantibus , purgatio pōt indici ita concludit Aret.vbi supra,per tex.in c. Presbyter si a plebe,2.q.5.& in d.c.Inter solicitudines; Sed Decius in d col. 6.dicit,quod Moder.tenent contra Aret.& respondet ad d. duo iura,in quibus se fundat Aret. Postea tamē pro opinione Aret.allegat tex in c.Accedens,de purg.Cano. & respōdet ad c.Qualiter & quando,el 2.qui text. allegatur contra Aret.& tandem dicit concludendo,quod hoc est in facultate superioris. Aduerte præterea ultra eos, ꝙ licet sit orta a maleuolis,si est scandalosa, & potest sedari per purgationē, tunc indicenda est purgatio,ita concludit Abbas, sic intelligendo gl.ibi,in c.Qualiter & quando,el 2.de accusat. in pe
10 nult.col. Quando † vero quis esset suspectus soli Episcopo, vel alteri superiori suo,& suspicio est probabilis,poterit indici purgatio , & idem est , si est suspectus alijs, & suspicio est probabilis,& tanta,vt inducat scandalū, vt per Abb ibi.
11 An † autem possit quis accusari de eodem crimine de quo fuit purgatus,vide Host.vbi supr.§ An purgatus , singularius per Abb.in c.ex tuarum,in si de purg.Can.vbi facit no tab.dist.capiendo veriores opiniones Item nota in isto pro
12 posito,ꝙ† vbi aliquis est diffamatus de delicto propter aliquos actus extrinsecos,ꝙ tali non indicitur purgatio Canonica,sed monetur vt ab illis actib.desistat,quando pro diffa

mato

mato est aliqua pręsumptio quod non versatur in delicto ,p pter fędus naturale,probat istam conclusionem tex.in cap. quorundam,34.dist.quem ibi ad hoc notat Præpos. ad limitationem tex.in c.presbyter,2.q.& c.Si malæ famæ. In ista tamē materia infamiæ,summe debēt aduertere iudices: nā infamia sæpe fallax est,vt inquit Pan in c. Cum super.in fi. de confess. Cum iuxta sententiam D. Bernardi in epistola de perfectione vitæ. *Sæpe fallitur humana suspicio.* Accidit namque sæpissime,ꝙ temerarij quidam homines,ac ab omni pietate & religione Christiana alieni,ex leuib. cōiecturis seu signis,grauia quidem & enormia scelera suspicari, ac asseuerare audent.in magnum suarū animarum, ac alieni honoris & famæ dispendiū. Est præterea aliud sceleratissimorum hominum genus,quorum ad uirtutis exterminium Sathan ipse vtitur ministerio,qui uirtuti inuident ac insidiantur,qn̄ in claris viris illam intuētur, & quasi eius splendore excæcati,dum suis noctuarū oculis mederi deberēt,uirtutis lucem potius obnubilant,falsorum criminum puluerem, ac nebulam spargendo, dumq; bonorum hominum splendorē obtenebrant,illos suæ ueræ ac apertæ nequitiæ quasi iā pares fecisse lætantur. Vulgus autem reliquum ignobile,rumorum auditor lubens , ac suscitator,& conseruator strenuus non modo similia credit,sed multiplicat: unde sæpius quos imitari deberet ac uenerari,nedū contemnit, sed persequitur,ipsique insensati, uitā illorum existimant insaniā, & finē illorū sine honore. Hac igitur dęmonū & prauorū hominū intellecta uersutia,quā sæpius experiri contingit, curare debent semper prudentes iudices,ut deprauatæ alicuius,in reliquis maxime reb.probi uiri , famæ originem quærant, ac inuestigent:ne velut,infelix ille præfectus Pilatus,populi clamorib permoti,innocentē uirum carceribus affligant, aut pęnis afficiant. Si.n.innocentis uiri sanguis a priuato homine quodāmodo prouocato effusus clamare solet ad Deū, quid non etiam innocentis hominis honor (ipso sanguine preciosior)contra incautum,& temerarium iudicem,ꝙ potestate diuina abutens,quos tueri debebat, uiros innocuos lædit,omnibus horis proclamabit? Vnum insuper nō dimittendum est in proposito , quod licet iudex quando ex officio procedit, & crimen non probetur, si infamia remanet , possit indicere purgationem,hoc tamen non tenetur face-

re ad petitionem promotoris inquisitionis. ita not. Præpos. in cap. de accusatione, 2. q. 8. col. 39. vers. Sexta differentia, quod ego intelligerem in promotore qui se obtulit sponte, non vero in promotore dato ab ipso Iudice, qualis, est fundator huius nostræ denunciationis: & hæc differentia probatur optime ex his quæ supra dixi in parte, promotor, seu fiscalis.

ANNOTATIO.

Purgatio Canonica apud antiquos in summa vtilitate, & honore fuit constituta.

ADde quod antiquitus Canonica purgatio in summa vtilitate, & honore fuit constituta, ita, vt multi Summi Pontifices de grauioribus criminibus diffamati, quamuis a nemine iudicari possent, ad remouendum tamen subditorum scandalum, solemniter se purgare dedignati non sunt. Sic Damasius, Pascalis primus, Simmachus, publice purgati sunt: sic Gregorius Septimus coram Henrico quarto, Pelagius I. coram Narsete expurgati publice fuerunt, ꝙ in annalib. Romanorum Pontificum videre licet apud Platinam, & apud Campensem, lib. 6. Hierar. Eccl. c. 17. Brunũ lib. 4. de hæret c. 11. Et pro totius capitis materia vide quæ eleganter, & doctissime scribit Iaco Sept in illis eruditissimis Catho insti. c. 54. & nouissime Hieron. Gab. consil 160. vol. 1. Syluest. in Sum. in verbo, purgatio. Cãpegius ad Zanchinum. c. 11. Villad. de hæret. q. 15. nu. 11. Director. Inquis. 3. par. in 2. modo ꝓcessum fidei terminan. Frã Peg in Scho. Director. 2. pat. Scho. 11. qui diligenter materiam Canonicæ purgationis tractant.

Canonica purgatione raro hodie vtẽdum est.

Illud vero circa caput hoc nota quod non facile per Iudices Ecclesiasticos Canonica purgatio indicenda est, cũ fragilis, fallax, & incerta sit, eo quod ab hominum iudicio dependeat. Quod in causis fidei Madril. instructione. c. 17. his verbis diffinitum est. *Ob malitiam humanam purgatio Canonica, periculosissimum est remedium, præsertim his temporibus. Ideoque non multum est in vsu, quare illo vtendum raro, & cum magna causa.*

IN QVA SI DEFECERINT VTI CONVICTOS PVNIRI. Cap. CLI.

1 *Deficiens in purgatione, punitur vt conuictus.*
2 *Absens de crimine infamatus citatus peremptorio præfixo ad*

ad se purgandum, si purgationem intra illum terminum non praestitit, habetur pro conuicto.

3 *Traditur germana ratio, propter quam in purgatione deficiens, vt conuictus punitur.*

4 *Clericus propter purgationis defectum degradatus & traditus curiae saeculari, ordinaria criminis poena puniri non potest.*

5 *Purgatio canonica hodie raro indicitur.*

VT autem curę sit clericis prouidere bonum coram Deo & hominibus nancisci nomen, & habere bonũ testimonium ab his quae foris sunt, statuerunt canonica iura hac lege indicendam purgationem,† quod si quis 1
in illa defecerit, puniatur vt conuictus: ᵃ vt probatur in ca. a
De hoc, de simon quod intellige secundum modum agendi qui praecessit, probat tex. & ibi not. Abb. in 3. notab. in c. Accedens, de accus. cuius bonam distinctionem vide ad intellectum hujus conclusionis, licet sic deficiens dicatur interpretatiue non vere conuictus, vt est glo. notabilis, in cap. Inter solicitudines, de purg. cano. Nota insuper in hoc proposito, quod si infamatus non potest habere compurgatores, quia testes non confidunt de eo, seu quia fides non in alijs de eo, quod habetur pro conuicto, & deficiente in purgatione, notat Abb. referendo Host. in d. c. Inter, quasi in fi. de purgat. Canon. Et adde alium singularem casum, in quo quis habetur pro conuicto propter non praestitam purgationem,† videlicet quando aliquis absens est infamatus de cri 2
mine, vehementer suspectus, & citatur peremptorio praefixo ad se purgandum: quia non praestiterit purgationem intra illum terminum, habetur pro conuicto, notat Abb. in c. Cum P. vers. & ex hoc. de purg. cano. Rationem† autem qua 3
re deficiens in purgatione, puniatur vt conuictus, colligit Abb. ex gl. ibi in c. Insinuatum, de simon. quam etiam allegat in d. c. Accedens, de accusa. in col. 2. videlicet quod praesumptio probabilis orta ex infamia transit in violentam, cum reus deficit in se purgando, & violenta sufficit ad condemnationem, vt in c. Afferte. de praesumpt. & in l. Indicia. de rei vend. C. Sed salua tanti patris pace, haec ratio non videtur bona: quia violenta praesumptio non sufficit ad imponendam poenam ordinariam delicti: nec hoc probant iura

per eum adducta. Vnde crederem, quod ratio vera est, quia conditores canonum voluerunt hunc rigoré seruare, vt clerici non minus studerent in vitanda infamia, & suspitione vehementi, quam culpa, propter salutem Christiani populi, qui nimis inficitur ex pernicioso exéplo a clericis habito, considerantes quod cum pœna ordinaria canonis contra conuictum legitima probatione, nõ sit pęna mortis vel mutilationis membri, non erat tanti rigoris clericum deficientem in purgatione, haberi pro conuicto, & æquali pęna puniri.
4 Ex † ratione pro vera recepta, crederem vnum singulare, & non paruipédendũ posse inferri, quod in delictis quibus clericus venit degradandus, & curiæ seculari tradendus, si Iudex sæcularis videat clericum fuisse degradatum, & sibi traditum propter defectum in purgatione, quod non potest eum punire pęna ordinaria, qua laicus conuictus de illo delicto puniretur, cum sit verum ꝙ sibi traditur non vere, sed interpretatiue conuictus de delicto, & non liceat iure ciuili vel regio aliquem pœna ordinaria punire, nisi claris probationibus, seu confessione propria conuincatur, nisi in casu hæresis, in quo non licet Iudici sæculari examinare
b processum inquisitorum,[b] vt in c. Vt inquisitionis, in § prohibemus, de hæret. in 6. & ibi per Doct. & in c. 1. de off. ordi. reprobata opinione Bar. in l. Diuus, ff. de custo. reo. vbi contrarium tenuit: licet Legistæ communiter teneant suá opinionem, vt testatur Imo. in c. 1. de off. ordi. & refert Præp. in c. Statuimus, 1. q. 1. quam etiam opinionem Bar. nititur defendere Barb. in d. c. 1 in col. 17. non pertinaciter, sed subijciendo se ecclesiæ. Et licet possit aliquis dicere, ꝙ etiam hoc procederet in crimine hæresis, ex ratione, quia licet Iudici sæculari non liceat examinare processum Inquisitorũ, quia non potest cognoscere, an traditus suæ Curiæ commiserit vel non crimen hæresis, non tamen negatur sibi, quin inspiciat tenorem sententiæ Inquisitorum: & si constat ex ea, quod aliquis sibi traditur non vere conuictus, sed interpretatiue, quia defecit in purgatione, temperet pœnam: cũ nulla lex ciuilis nec Regia dicat ꝙ deficiens in ea puniatur pęna mortis, tanquam hęreticus: nec videatur sequi necessario, relaxatur ab inquisitorib. ergo dánandus est pęna ignis per sæcularem Iudicem: cum vtriq; Iudices tam Inquisitores quam sæculares, debeant iura sui fori attendere, & illa seruare.

ſeruare Sed hoc argumentum facile ſoluitur ex cõmuni ſtylo Inquiſitorum,qui, vt intellexi,talis eſt, ꝙ ex tenore ſniæ ſuæ colligi non poteſt ꝙ aliquis damnatur eo ꝙ in purgatione defecerit:quia ſententia fertur contra deficientem,ſicut contra cõuictum,ſolum remanet in actis proceſſus, qualiter in purgatione defecerit,quem cum videre non poſſit ſæcularis Iudex , merito excipi dêt materia hæreſis ab hac mea noua inueſtigatione, q̃ in alijs criminib. veram exiſtimo. Hodie † tamen ſicut raro indicitur ab eccleſiaſticis Iudicibus purgatio Canonica,ſic raro accidit,ꝙ iuxta rigorem canonicum deficiens,vt conuictus damnetur.At ꝙ iudices têporib.iſtis rariſſime purgationem indicãt,quamuis partim hoc referri poſſit ad eorum tepiditatem(quib minima cura eſt purgare clericos ab infamijs & ſuſpicionib. uehementibus,& ſatagere vt Chriſti bonus odor ſint)non nihil tamẽ prudentis conſiderationis habere videtur , ſi perpendant facilitatem qua vulgus hodie infamiam ſuſcitat & ſuſtinet:& quam difficile hodiernis temporib.cõpurgatores inueniantur,hac vt exiſtimo ratione;quia ſi nominati ad alios cõpurgandum peccatores,& fragiles ſunt, faciliter credunt infamatos commiſiſſe crimina de quib.inculpantur,eadem fragilitate qua ipſi ſolent in alia uel ſimilia labi crimina. Si vero probi viri ſunt,cum videãt corruptionem morum huius tempeſtatis, & clericalis ſtatus deformationem (eo ꝙ ſine delectu ad illum vndecunque ſolent venientes admitti)niſi bene notam habeant uitam purgandi clerici, compurgatorum onus refugiunt. Vnde ne antiquus ille & pius patrũ zelus omnino pereat , aut ſi his temporib. ſeruetur ad vnguẽ, innocentes lædat,conſulerem omnib.prælatis,ac eorum Vicarijs,q; Synodali conſtitutione, ſiue publicis edictis moneant clericos ſuæ diœceſis , aut non ſolum puritatis curæ vacarent,ſed in quantum vires ſufficiant,infamiæ aut ſuſpicioni vehementi anſam non præbeant , ſcituri pro certo , quod poſt monitionis tempora,in omnibus de nouo emergentibus caſibus iuris ordo , & rigor ſeruari debebit : poſt quam monitionem,a iuris diſpoſitione non debent Iudices recedere,dũ tamen ſemper adſit Epicheia virtus,qua qualitatem perſonæ purgandæ, & ſcandali, aut ſuſpitionis, & defectus in purgatione,& alia conſiderantes,rigorem antiquorum Canonum temperent.

5

AN-

ANNOTATIO.

A VT *conuictus* Adde Host. Henri. Abb. & Doct. in ca. inter solicitudines, de purg. Canon. Goffre. Hostié. Abb. Anan. Fel. in cap accedens, de accus. Ang. & Syluest. in Sum. in verbo, purgatio, & hanc opinionem communem esse fatetur Iac. Sept. in Cath. insti. c. 54. nu. 7.

B *Processum Inquisitorum.* Vide authorem, & quæ ipse scripsi supra capite.....

SI VERO CAPI NON POTERINT, ABSENTES EOS pœnis damnari condignis. Cap. CLII.

1 *Clericus delinquens absens, qualiter condemnari possit.*

2 *Traditur singularissimus modus conueniendi clericum lite adhuc non contestata.*

3 *Laicus absens, licet ex legibus regni pœna ordinaria damnari possit, si fuerint contra eum indicia quæ sufficerent ad torturam: non tamen clericus.*

1 QVando † clericus delinquens est absens, & remissio de eo petita per Iudicem diœcesis vbi est, non fit,
2 vel alias latet, tūc videtur ꝙ positis edictis [a] in Ecclesia Cathedrali, aut suæ parochiæ, vel beneficij, cum assignatione competentis termini ad comparendum procedi possit ad ferendam sententiam diffinitiuam, si constat de delicto per eum commisso. Quod probatur ex his quæ no. Io. And. in c. Degradatio. de pœnis. ubi scripsit, ꝙ contra clericum absentem contumaciter potest ferri sentētia verbalis depositionis, qui allegat cap. Veritatis, de do. & contu. & quæ ibi not. & 3. q. 9 in Sum quod ibi refert Dom. in prin. qui dicit bene notandum ex dictis per eundem Ioā. And. Quod in causa degradationis actualis non possit procedi in absentem, etiam procuratore præsente, per regulam de qua in c. veniens, de accus. quod vbi pœna non potest imponi absenti, non potest procedi per procuratorem, facit ēt ad probandum quod contra absentem clericum possit procedi, ꝙ expresse voluit Io. Lupus doctor Hispanus in tract. de liber. Eccl. in 9. q. vbi tradit, ꝙ in quocunq; delicto propter ꝙ clericus degradari meruisset si absens citatur, & non com-

comparet, condemnatur in absentia, si testib. conuincitur, & datur facultas ab ecclesiastico Iudici sæculari capiendi eũ, & secundum suas leges iudicandi, ita quod sola sententia sine alia actuali degradatione, talis clericus habetur pro realiter degradato, ad hoc, vt non gaudeat priuilegio clericali: allegat ad hoc tex. in c. Cum non ab homine, de iud. quẽ bene inducit, & dicit quod est necesse quod intelligamus dictum tex in casu absentiæ, & hanc degradationem vocat ipse fictam a iure & ab homine. Aduerte tamen, [b] quod huic sententiæ multum refragatur doctrina Inn. in c. qualiter, el 2. de accus. in col. pen versic Item ad prædictas, vbi postquã refert aliquas pęnas Canonicas, dicit, quod ad prædictas pęnas præterquam ad depositionem proceditur contra absentem etiam contumacem, sed ad depositionem, & alias pœnas quæ sunt vsque ad relegationem, non proceditur contra absentem, allegat. l. Absentem, ff. de pœn. & tex. in c. Decernimus, 3. q. 9 †Potest etiã dari alius singularissimus modus conuincendi clericum absentem de crimine lite nõ cõtestata secundum Abb. in c. Cum P. in fi. de purg. cano. videlicet, quod si est infamatus, vel vehementer suspectus de crimine, citetur peremptorio præfixo ad se purgandum intra illum terminum, non autem ad comparendum tantum, & tunc si non præstiterit purgationem intra terminum præfixum, habebitur pro conuicto, quod dicit perpetuo menti tenendum: quia limitat tex in c. Veritatis, de do. & contu. & quod est modus non exquisitus de iure ciuili. Datur præterea alius modus conuincendi absentem clericum, per eundem Abb. ibi, videlicet, quod contumax excommunicetur, & si steterit in excommunicatione per annum, tunc habetur pro conuicto super illo crimine, & potest puniri, ac si vere fuisset conuictus, vt in c. Rursus. & in c. quicunque, 11. q. 3. quæ sic debent intelligi, vt plenissime tangit in c. 1. de iud. Vnũ tunc crederem in ista materia, †Iudicẽ ecclesiasticũ nõ posse imitari legẽ [c] seu stylũ huius regni, dũ disponitur, & practicatur quod stãtib. indicijs contra reum absentem sufficiẽtib. ad torturam, potest Iudex eum damnare de delicto: hoc enim ad clericorum personas non liceret extendere, cùm lex Regia hoc disponens eos non comprehendat, nec imitatione digna sit. Quis. n. iustũ decernat solis indicijs probatis damnari quenquam uti reum criminis, etiãsi executioni non fit deman-

Margin: b (beside "Aduerte tamen"); 2 (beside "Decernimus"); 3, c (beside "Vnũ tunc crederem" / "imitari legẽ").

demandanda sententia? Id namque solum iustè pronunciari videtur, quod iuste potest executioni mandari.

ANNOTATIO

A *Citatio per editum, et legitimè fiat, qua debeant praecedere.*

Positis edictis. Aduerte q̃ ad hoc, ut citatio per edictum legitimè fiat, aliqua desiderantur. Primo q̃ summaria informatio praecedat, qua constet q̃ reus latitat, alias nulla est citatio: ita scribit Bar. in extrauag ad reprimendum. in verbo, *Per edictum* Dec. cons. 460. nu. 26 Soc in tract de citat, art. 23. nu. 5. Quamuis sufficeret relatio nuntij hoc asseuerantis, vt scribit Pet. Rebuf in tract. de citat. nu. 96 tom. 3. constitut. Franc. Secundò q̃ edictum publice in Ecclesia legatur inter missarum solennia gl. celebris, in clem. causa, de elect. in verbo, solenniter, Cassan. in decis. 1. titu de appel. Octauia. Vest. de introductione in Romanae Aulae acti. lib. 4. ca. 3. num. 5.

Tertiò q̃ postquam edictum publicè lectum fuerit, affigatur valuis Ecclesiae, vel vbi de consuetudine affigi solet. Vantius in tract. de nullitate ex defectu citationis, nu 133. Miles in verbo, *Citatio quando committatur.* Quartò q̃ affigatur edictum originale, nec sufficeret eius copia, text in clem. 2. de iud. tradit Rota, in ti. de dilation decis. 213. Cass. decis. 4 in tit. de dolo & contu. And. Tiraq. de vtroq; retracta. tit. 1. § 9. gl. 2 nu. 8.

B *Io. Lup. opin quadam confutatur.*

Aduerte tamen. Ex quibus verbis manifeste apparet, Dominum Episcopum recedere ab opinione Io. Lup. hic allegata a qua etiam recedit Franc. Pegn. in annot ad Direct. Inqui. 3. lib. Schol. 69. fol. 191. qui cum immemor huius authoris fuerit, asseuerat, quaestionem istam nullibi tractatam reperisse. Et mea quidem sententia verissima haec opinio est aduersus Io. Lup. nam q̃n degradatio est tantummodo verbalis, iudex laicus nullam in clericum iurisdictionem habet sed si actualiter degradatus est, poterit eum absq; aliqua traditione punire, quam opinionem communem esse fatetur Alcia. in c. cum non ab homine, nu 108. de iud. Villalo. in sua collecta. commu. opin. lit. C. nu. 71. Iul. Clar. in pract. crim. § fi. q. 36. versi scias autem.

C *Imitari legem.* Adde q̃ de hoc stat Regia lex ab inuictissimis Catholicisq; Regib. condita Compluti, anno Dñi 1503. quae habetur in pragma. Regum Catholicorum & hodie est lex tertia, numero decimo, libro quarto, ordi. noui.

ET SI OPVS FVERIT AD DICTARVM POENARVM executionem sæculare brachium imploretis. Cap. CLIII.

Quod noue editum est, eoque latissimè materia inuocationis vtriusque auxilij Ecclesiastici & sæcularis, in forensibus actionibus frequentissima miro ordine elucidatur.

1 *Iudex Ecclesiasticus sæculare auxilium implorare potest.*
2 *Auxilium brachij sæcularis, multis nominibus vtilissimũ est.*
3 *Auxilium brachij sæcularis, in subsidium peti debet.*
4 *Auxilium brachij sæcularis peti potest, quando opus fuerit, non præmissa excommunicatione, contra Ioan Lup. D. Couar. & alios.*
5 *Concilium Triden. Sess. 24. c. 8. de reforma. & sess. 25. cap. 3. interpretatur.*
6 *Iudices ecclesiastici laicos minime possunt propria authoritate in carcerem mittere.*
7 *Iudices Ecclesiastici an in ciuilibus possint contra laicos, sententias capiendo pignora exequi.*
8 *Iudex delegatus utrum possit auxilium sæculare implorare.*
9 *Iudices sæculares superiores, impẽdere debent suum auxiliũ iudicibus ecclesiasticis petentibus.*
10 *Iudex sæcularis potest ab ecclesiastico auxilium petere.*
11 *Iudex sæcularis antequam præstet auxilium, an possit petere, ut sibi detur copia processus.*
12 *Executor an teneatur eam sententiam exequi, quæ manifestam iniquitatem habet.*
13 *Quando sententia iudicis ecclesiastici transiuit in rem iudicatam, auxilium sæculare præstandum est, quamuis non constet de iustitia sententia prolata.*
14 *Quid autem iudicandum est, si de nullitate sententia coram sæculari iudice allegatur.*
15 *Iudex sæcularis fidem adhibere debet literis denunciatorijs contra excommunicatum prolatis, quamuis illi non constet an iustè contra illum sententia excommunicationis fuerit lata.*
16 *Tex. in c. 1. de exceptionibus. in 6. interpretatur.*
17 *Iudex sæcularis solis literis denuntiatorijs non tenetur capere laicum excommunicatum, nec in carcerem mittere, aut*

aliqua

aliqua pœna eum punire, nisi excommunicatio ex actis processus sibi ostensis iustificetur.
18 *Auxilium brachij sæcularis minime debet impartiri si iudici sæculari constet a sententia ecclesiastici esse appellatum.*
19 *Auxilium brachij sæcularis non debet elargiri, quando Iudex Ecclesiasticus extraiudicialiter processit.*
20 *Iudex sæcularis, si iniustè negat suum auxilium iudici ecclesiastico legitime petenti; excommunicari potest, & alijs spiritualibus pœnis puniri.*
21 *Iudex siue ecclesiasticus, vel sæcularis, qui auxilium præstat: non debet durioribus remedijs uti, quam ipse inter sibi subditos.*
22 *Auxilium siue ecclesiasticum, siue sæculare cum impartitur, an aduersa pars debeat prius citari.*
23 *Episcopus vel alius Iudex ecclesiasticus, an possit familiam habere armatam, ad executionem & ministerium iustitiæ ministrandæ.*
24 *Inquisitores hæreticæ prauitatis habere possunt officiales, quos vocant, vel familiam armatam ad suam defensionē, uel ad hæreticos capiendos.*
25 *Ministri Sanct. officij (quos Hispani familiares appellant Itali Cruce signatos) quocunque tempore arma deferre possunt, consuetudine in contrarium non obstante.*
26 *Consultores S. officij, aduocati, notarij, custodes, & cæteri alij ministri, arma omni tempore impune quidem ferunt.*
27 *Familiares S. officij quibus animi dotibus, & qualitatibus debent esse ornati.*
28 *Inquisitores quando sui familiares, uel ministri non sufficiūt ad sententiæ executionem, auxilium brachij sæcularis iuste implorant.*
29 *Iudices sæculares suum auxilium Inquisitoribus denegantes, grauissimis pœnis plectendi sunt.*

1 EST equidem † iure expeditissimum iudicem Ecclesiasticum, ad suæ sententiæ executionem, posse brachiū sæculare implorare, vt quod iuste contra clericos laicosve iudicauerit, debita executione minime frustretur, cap. Princeps, c. administratores, 26. q. 5. c. 1. de offi. ordin. c. dilecto, de sent. excom lib. 6. c. postulasti, de homicid. c. ut officium,

cium,§.compescendi,de hæret.lib.6. Et sunt apud nos Regiæ constitutiones hoc ita diffinientes,l.14.& seq.titu.1.lib.4.ordin.noui,tradit Inno.& omnes in d c.1.de off. delega. Card.in clem.1.q.10.eo.tit Alber.in l Episcopale C de episco.& cler. Abb.in c.si quis contra clericum , col. pen. de foro compet.Dec.in c.significasti,nu.4.de offi. deleg Ioan. Lup in repet cap.per vestras,de don.inter vir.& vxor. secũdo not §.Sed pulchra dubitatio nu.17.quam opin. communem esse testatur insignis D.Episcopus Couar.in pract.q. c.10 nu.1.circa quam solent non leues concertationes inter iudices ecclesiasticos,& sæculares oriri,& ea ratione est in forensibus exercitationibus frequentissima , de qua solent Magnates Iuristæ interrogari,vt scribit Matth de Afflic in procem.Constit.Neapoli nu.63.nec(ꝙ aliorum salua authoritate dicam) pro eius dignitate satis explicatam legimus eam libenter, & non sine summa legentium,ut spero vtilitate disputationem suscepimus,est equidem eius argumentũ nostræ practicæ accommodatissimum,qua ratione nonnulla,& ea quæ selectiora sunt,notare constitui.

Primum † etenim constat remedium,hoc brachij sæcularis utilissimum esse Iudicibus Ecclesiasticis contra clericos,cum propter criminum enormitatem traduntur Curiæ sæculari:in his casibus , in quibus præcedentibus capitibus longa manu discursum , vel quando ad eorum coerctionem non sufficit potestas ecclesiastica , vt ipsi comprimantur,& debitas patiantur pœnas, iustissimè dictum auxilium impenditur,& in hoc omnes conueniunt. 2 *Remediũ brachij sæcularis vtilissimum est Iudicib ecclesiasticis.*

Secundò,† ꝙ brachij sæcularis auxilium nec petendum, nec impartiendum est nisi in subsidium: quando vires proprij officij non sufficiunt,ut quod iuste præceptum iudicatumque est executioni tradatur , text. egregius,vbi ad hoc not.ibi Bal.in verbo,sufficere.in l.2.C.de his q latro. occul. 3 *Remediũ brachij sæcularis ,an in subsidiũ petẽdum est vel quãdo opus fuerit.*

Vnde † eleganter scribit Ioan.Lup.in c.per vestras, 2 no. 4.§ sed pulchra dubitatio,nu.17.de dona.inter vir.& vxor. Iudicem Ecclesiasticum debere prius procedere contra laicos excommunicando,deinde anathematizando,& interdicendo,& postea cum Ecclesia non habeat ultra quid faciat, implorandum est sæculare auxilium. notant Inno.Io.And. & communiter Doct in c.significasti,de offic.deleg.in c.dilecta,de maior.& obed.qui ad hoc perpendit tex.in c. dilecto,

cto, de sent. excom. lib. 6. Dom & Franc. in c ut officium, §. compescendi, de hæret lib. 6. quam esse communem opinionem fatetur Aug. Bero. in c significast., nu. 24. vers. extra gl. idem profitetur Insignis Dom. Conar. in pract. q. c. 10. nu. 1. asseuerans ita passim seruari, Sequitur Doctor Redi. in tra. de Maiestate Princ. in princ in verbo. *Sed etiam per legitimos tramites*, nu. 142. Fran. Auiles in c. Prætorum, ca. 20. in glo. vsurpan. nu. 14. Sed mea quidem sententia uiri alioqui doctissimi, & celeberrimi hallucinantur. Nam uerius ipse censeo, in quacunque parte litis cum opus fuerit sæculare auxilium posse a iudicibus ecclesiasticis peti, & illis sine retardatione esse præstandum. Tum quia nimis manca esset iurisdictio Ecclesiastica, si tot, & tanta prius essent præcauenda, & durius redderetur dictum auxilium, quam sacra iura nec non sæcularia patiuntur. Tum quia iura quæ circa hoc loquuntur non in subsidium, sed cum opus fuerit præstandũ esse præcipiunt, c. 1. de offic ord ibi, *Cum opus fuerit*, c. quoniam, eo. tit ibi, *Si necesse fuerit*, c. fi. ibi, *Si opus fuerit*. de excess. prælat. c periculoso, circa finem in verbo. *Si opus fuerit*, de statu regula c. statuimus, in verbo, *Si necesse fuerit*. de maledic.

Contra Cou. D. Redi. Fr. Auil.

Et nouissime † Conc. Trid. Sess. 24. c. 8. de refor. ibi, *Inuocato si opus fuerit brachio saculari*, & in eodem Concil. Sess. 25. c. 5 de reform. ibi, *Inuocato etiam auxilio si opus fuerit brachij sacularis*. Tum quia manifestissime probatur in Cõc. Trid. sess 25. c. 3. de reforma. ubi diffinitum est, quod tam in procedendo, quam in diffinieneo in causis ciuilibus, vel criminalib contra clericos, vel laicos Ecclesiastici iudices per multas pecunias uel pignorum captionem, seu personarum districtionem, per suos, uel alienos executores executio realis vel personalis prius fieri debet, ante quam ad censuras deueniatur. Est equidem ibi manifestissimum testimonium, quod censura Ecclesiastica in subsidium vtendum est, quando iudex pignorum captione, & captura personarum, vsus fuerit opera ministrorum suorum, vel exteriorum, nempè inuocando auxilium sæculare, non autem hoc ordine mutato, vt communis doctorum opinio asseuerat Tum quia si cõtraria opinio vera esset, quã plura crimina impunita remanerent, nam interim quod iudex censuris vtitur, cum non statim, sed dilationibus concessis, sint proferendæ, reus facilli

5 Cõc. Tr. sess. 23. c. 8. de refor & sessio 25. c. 5. interp.

mè

mè possit bona occultare, & se fuga incolumem redere, & alia deinde innumerabilia mala sequerentur. Vnde opinio ista tanquam verior iam in forensibus actionib. recepta est, prout refert bene Doctor Ioan. Segura in directori iudi. Eccles. 2.2. par. c. 13. nu. 37. quem post hæc scripta legi. *Contra*

Nec aliquid in contrarium vrget tex. male a Feli. & a Couar. & ab alijs allegatus, in d. c dilecto, quia non loquitur de auxilio brachij sæcularis, sed de propria defensione, qua Iudex si vim patiatur, vltra censuram vti potest, tamquã priuatus, vt gl vlti. ibi notat. *Felin. & Couar.*

Tertiò † non minorem vtilitatem habet, quando ad capiendos laicos iuris ordine obseruato postulatur Nam licet iudices ecclesiastici in criminibus & causis ad forum ecclesiasticum spectantibus, possint reos punire, excommunicare, & aliis spiritualibus remedijs vti, non tamen possunt illos personaliter capere, nec in carcerem mittere, ideoque Iudicis sæcularis authoritate faciendum est. Nisi in crimine hæresis in quo hoc erit speciale, & in alijs huic similibus criminibus. ita respondit Oldr consil. 86. sequitur Petr. de Anch. c. cum Episcopus, de offic. ord. lib. 6. & in reg. ea quæ, de reg. iur. eod. lib. q. 11. quam opinionem communem esse fatentur Io And. in addi. ad Spec. tit. de offic. ordin. Fel. in d c. significasti, Aufrer. in repet clem. 1. de offi. ordi. q. 5. & in tract. de potestate ecclesiastica super laicos, in princ. nu. 1. Do. Couar. in d. c. 10 Foller. in pract. crim. Can fol. 97. nu. 52. & seq. Ferd Mench. de test. §. 22. nu 17, licet dicat, quod fere tantus est numerus eorum qui tenent contrarium Iul. Clar. lib. 5. recept. sent. §. fi q. 37. versi. vnum tamen, & hanc communem sententiam latissime defendit Io. Lup. in c. §. sed pulchra dubitatio, nu. 18. Petr. Auendan. lib. 1. de manda. Reg. c. 1. nu. 22. Franc. Auiles in c. prætor, d. c. 20. in verbo, vsurpan. nu. 14. dixi in reg & fallent reg. 397. versi. septimo non procedit, & supra, c. 122. 6 *Iudex Ecclesiasticus, an possit propria authoritate laicos capere.*

Contraria tamen sententia placuit Do & Franc. in d. ca. cum episcopus, quæ multis in locis iuris Canonici probari videtur, quibus cautum est, posse Iudicem ecclesiasticum qui de crimine cognitionem habet, laicum reum capere, & in carcerem mittere. c. attendendum, 17. q 4. c contra Idolorum, 26. q. 5. cuius meminit ad hoc Rom. singu. 660. Fel. in d. c. cum sit generale, nu. 20. & in d. c. significasti, col. vlt. Au-

frer. in locis nouissime allegatis, & hanc opinionem approbare videtur Do. Couar. d. c. 10. nu. 2. Quæ opinio quam in puncto iuris veriorem censeo nouissime fulcitur ex Conc. Trident. sess. 75. c. de reforma. supra alleg. Sed quidquid sit de iure, prima opinio moribus recepta est, & Regijs constitutionibus apud Hispanos probatur, l. 14. & 15. tit. 1. lib. 4. ordina. noui. qua lege 15. grauissimæ penæ imponuntur contra iudices Ecclesiasticos, & eorum ministros, qui eius sanctionem violauerint.

Sunt tamen multi, & non pęnitendæ authoritatis viri, asseuerantes, ꝙ vltima opinio locum habeat, quando ecclesiasticus Iudex aduersus laicos in criminali iudicio legitime processit, & cognitionem, & examen culpæ ad punitionem instituerit, vel sententiam protulerit, tunc iure poterit laicum capere, & in carcerem mittere, intelliguntque Regias constitutiones tantum procedere, quando iudex ecclesiasticus cognoscit inter laicos de causa ciuili, vel criminali, ciuiliter intentata. Ita colligo ex Do. Couar. d. c. 10. nu. 2. versic. 2. quoties, & nouissime opinionem istam amplectitur Do. Suarez de Paz, in sua practica, secundo tomo, prælud. 2. nu. 55. & 56. dicens ita seruari in tribunali Episcopi Salmant. Sed mea quidem sententia decretum sacrosancti Concilij supra allegatum, quod tam in causa ciuili, quam in criminali loquitur, restrictionem hanc non patitur, ideo maturius cogitandum est.

Illud uero fatendum est, quod licet stantibus Regiis constitutionibus, iudices Ecclesiastici non possint laicos capere, propria authoritate, absq; auxilio brachij sæcularis, post capturam vero, in carcerem ecclesiasticum, non in sæcularem mittendi sunt. Et ita apud Hispanos consuetudine receptum est, nec iure contrarium defendi potest. Quamuis audio sæculares iudices moleste hoc pati.

7 Quarto, † præmissa dicta Regia constitutione non tantum dictum auxilium necessarium est, in dictis criminalib. causis, contra laicos, verum in ciuilibus actionibus & cótrouersijs, in quibus si iudices ecclesiastici eos condemnauerint ad aliquam quantitatem soluendam, non tamen potuerunt in his Regnis ad rei iudicatæ executionem bona ipsorum capere, sed ministerio iudicis sæcularis executio personarum & bonorum facienda est, ut in d. Reg. l. 15. cautú est.

Quintò,

Quintò,† illud erit omnino notandum, non solum iudicem ecclesiasticum ordinarium, posse implorare auxilium brachij sæcularis, verum & iudicem delegatū, ita tenet Innoc.in d c.Significasti, nu.3.vbi Abb.Imo.Fel.& Dec.Dom. post Lap.in d.c.vt officium,§.denique,versi. an delegatus, de hæret.lib.6.Old cons.89.circa fi.Feder.de Sen.cons.163 dubio 1 Alber.& Paul.in d l.Bal.& Sal. in l. crimina. C. de iur.omn.iud.Inno.Abb.& Fel.in d.c.postulasti, Cardi in d. clemen.1.q.10.quam opinionem communem esse testatur Dec.in d. c.postulasti.Roland.Vall.cons.37.num.1. volu. 1. Martin.Nauar.in c.cum contingat,primo remedio, de rescrip.Bermond.in tract.de publi.concub.in verbo,*Curent.e. suis subditis*,& cap.nu.8.fol.301 Franc.Pegna.in Direct.Inquis lib.3.Scho.115.fol.220.col.2.licet ipse ab ea recedat, quæ procedit secundum eosdem,etiam si in cōmissione nō contineatur ea facultas,vt possit eo vti remedio quamuis ab hac vltima opinione dissentiat Arch.in d.§.compescendi,& Fed.consi.251.Calcan.consi.119.Sed hæc Archid opinio falsa est, & nullo modo defendi potest. Nam nihil speciale in hoc auxilio implorando cautum est,in d.c. compescendi.ut recte considerat Dec.in d.c significasti,si enim iudici ordinario hoc iure licet,a fortiori & permissum erit delegato,qui in causa delegata illo maior est c.sane,in 2 de offic.deleg Et quamuis in literis delegatoriis soleat imponi clausula. *Inuocato ad hoc auxilo brachij sæcularis, si opus fuerit*,Illud est ad superabundantem cautelam,ex stilo Curiæ, non tamen ex eo quod necessarium sit quod exprimantur, ita dicit Imo.in d.c. significasti, & nouissime hanc opinionē amplectitur Franc.Auiles,d.c 26.nu.27. 8 *Iudex delegatus implorare potest auxiliū brachii sæcularis.*

Est tamen necessarium, vt præceptū Iudicis delegati petentis dictum auxilium adimpleatur, vt Iudici sæculari fidem faciat de sua delegatione.ita tenuerunt Bald.& Salic. in d.l.in criminali.col.1.C.de iuris.omn. iudi.asseuerantes quod cautus debet esse Iudex sæcularis a quo per iudicem delegatum imploratur brachium sæculare, vt diligenter perpendat,an ille sit Iudex competens,vel ne, quia si est incōpetens,non debet sibi præbere ministerium alicuius obedientiæ.idē tenet Freder.cons.251 col.2.Calca d cons.119, Marcus Ant Natta cons 519.n.37. vol.3. redditur igitur ex defectu incōpetentiæ inefficax dicta auxilij imploratio. *Iudex delegat⁹ auxiliū brachii sæcularis implorare nō põt, nisi de sua delegatione fidem faciat.*

Iudex delegatus minimè auxiliū sæculare implorare potest, nisi prius ordinarium Ecclesiasticum interpellauerit, ut suum auxiliū impendat.

Nec debet iudex delegatus ad hoc remedium confugere nisi iudex Ordinarius ecclesiasticus, ab eo fuerit prius interpellatus, vt suum ei impendat auxilium, qui sufficiens nõ fuerit, poterit ad hoc auxilium sæculare peruenire, non vero alias, ita sing tenet Card. in d. clem. 1. 10. q. sequitur Dec. in d. c. postulasti, nu. 4. vbi Fel. col. 2, Rolan. a Valle d consil. 37. nu. 6. Sed opinionem contrariam multis rationibus veriorem esse probat Freder consi 163 col. 2. dicens posse delegatum Papæ si vult, ad ecclesiasticum ordinarium confugere, prius quam ad sæcularem iudicem, non tamen præcisè ad hoc teneri, & opinionem istam contra Card. veriorem esse fatetur Franc. Marcus decis 72. nu. 4. in 1. par, quem sequitur Martin. Nauar in d. c. cum contingat, dicto secundo remedio, scribens in Conimbricensi Academia, cum tertio legeret tex. in d. c. significasti, hanc opinionem tenuisse, licet cum primum Tholosæ, & secundo Salmanticæ legisset, non satis perpensis rationibus Frederici contrariam opinionem fuerit amplexus.

Auxiliū brachii sæcularis à Summis Senatoribus peti potest.

9 Sextò † non solum auxilium brachij sæcularis peti, & implorari potest ab Episcopis, ab alijsq; ordinarijs, vel delegatis Ecclesiasticis iudicibus, ab inferioribus sæcularibus iudicibus, verum a supremis Regis Senatoribus, vel Regalium Cancellariarum auditoribus. Quia iura quæ de hac inuocatione loquuntur, nullum sæcularem magistratum a præstatione istius auxilij immunem faciunt. Imo si recte rem hanc perpendamus, maioris obligationis nexu Regij Clarissimi Senatores ad id astricti sunt, quam inferiores, cum illis potissimum incumbat quod iustitia ministretur, & ad vi guē hoc obseruetur. Maxime quia in Summo Regis, & Do nini nostri Philippi II. Catholicissimi (qui nunc fœliciter regnat) Senatu assistunt Consiliarij integerrimi, & omni au- de dignissimi, qui pro ipsorum summa pietate, & relig one Ecclesiæ Sacrosancta præcepta, & eius iurisdictionem ene rantur: Inter quos merito numerandus est D. Io Fern dez Cogollos, vir sane maiorum nobilitate præclarus, & a imi dotib. ornatissimus, & integritate vitæ laudatissimus, & iuris prudentia insignis, a quo labores nostri, vt in publ um prodirent, secundum Regiarum legum institutū, & de no- re supremi Senatus fuerunt approbati, quod in non vi gari nostræ fęlicitatis parte reponēdum duximus. Et vt ac em redea

D. Io. Fernandez Cogollos Reg. Supremus Consiliarius laudatur.

redeam, opinio hæc ex eo fulciri poteſt, quia in ſpiritualib. Principes Sæculares Epiſcopis ſuis obtemperare tenentur, c omnes, de maior. & obed. Et princeps ab Epiſcopo iudicari debet, non econtra, c. ſacerdotib. 11. q. 1. cap. Imperator, 96. diſtinct.

In hac tamen auxilij imploratione minime congruũ eſt, nec vnquam expedire iudicaui, quod contra dictos Supremos Iudices cenſuris, vel per modum iuſſionis procedatur, ſed quod pie & benigne, & honorificis precibus, ad impendendum ſuum auxilium exhortentur, & hoc in Hiſpania noſtra receptum eſt, & aliquando feciſſe refert Segura in Direct. 2. par. c. 13. nu. 53.

10 Septimo ex eadem ratione ſequitur, quod † Iudex ſæcularis, ſi ei eadem neceſſitas ſuperueniat, poterit auxiliũ Iudicis eccleſiaſtici implorare pro exequenda eius ſententia, aduerſus eos in quos ipſe iuriſdictionem non habet, tex. in auth. ſed hodie, C. de adulter. not. Mari. Soc. in c. cum ſit generale, nu. 24. de foro compet. In hoc tamen hoc diſcrimẽ verſatur, quod Iudex eccleſiaſticus poterit cenſuris, & alijs pœnis ſpiritualibus, compellere ſecularem iudicem; ad hoc auxilium exhibendum, tex. in d c. 2. de maled. Iudex vero ſęcularis non poteſt Eccleſiaſticum cogere, ſed coram Metropolitano comparere debet, ab eoque poſtulare, vt inferiorẽ Iudicem eccleſiaſticum cogat, vt auxilium a ſe iuſte petitum præſtet. ita tenuerunt Inn. Abb. & Doct. in d. c. 1. de offic. ord. Iaſ. in l. a Diuo Pio, §. ſententiam, nu. 16. ff. de re iud. quam opinionem communem eſſe teſtatur Alciat. d c. 1 nume. 26. & 123. Couar. in d. c. 10. nu 1 Hoc vero auxilium ab eccleſiaſtico Iudice præſtandum eſt ſæculari non obediendo, ſed patrocinando, vt tenet Innoc. & Bal. col. 1. in c. de offic ord. Sequitur Fran. Auiles, in c. prætorum, in verbo, vſurpan nume. 17.

Iudex ſęcularis ab eccleſiaſtico auxiliũ ſuũ implorare poteſt.

11 Octauo † illud etiam in diſputationem adduci poteſt, an in criminibus mere eccleſiaſticis, antequam Iudex ſæcularis ſuum accommodet auxilium, ei facienda ſit fides de proceſſu, necnon de actis cauſæ, quibus intelligat an iuſte uel ne Iudex eccleſiaſticus in cauſa proceſſerit, qua quæſtione And. Alciat. in d c 1. de off. ord. nu. 20. ſcribit, ſæcularem Iudicem in his criminibus teneri iuuare eccleſiaſticum non oſtenſa iuſtitia cauſæ, dicitque hanc eſſe receptam ſententiam,

Iudex ſęcularis, antequã pſtet auxiliũ, an poſſit petere, vt

acta processus sibi ostendantur. tiam, quam appellat etiam esse communem Nauar. in d. remed. 2. Boss. in pract. crim. tit. de foro compet. nu. 87. Dom. Paez quem post hæc scripta legi, in prac. 2. tom. in procem. nu. 20. D. Redi. de Maiest. Princ. in verbo, *Non armis solum* 2 par. num. 150 Sed communis hæc sententia mihi omnino displicet, contrariam veriorem credo, quam amplexus fuit Abb. in d. c. 1. de off. ord num. 12. Scribens quod si Iudex ecclesiasticus tradat clericum, vel laicum Iudici sæculari, vt ab eo puniatur, non tenetur stare processui ab ipso facto. sequitur author noster supra, c. 133. Non equidem Iudex sæcularis tenetur auxilium suum impendere, nisi iuste ab eo inuocetur, & summatim de hoc ipse cognitionem habeat, sic tenuit Innoc. in c. 1. de statu monac. lib. 6 Oldr. consi. 89. col 2. Petrus de Anchar. consi. 382. col. 2. Federic. conf. 251. col. fi. Pau. de Castro, in d. l. episcopale, Rolan a Valle d. consil. 37. nu. 7. Calcan. consi. 119. Franc. Auil. in d. c. 20. prætor. num. 20 Didac. Perez, in l. 4 tit. 1. lib. 3. ord. in glo. 3. Matth. de Afflict. decis. Neapol. 220. num. 9. Vbi asseuerat decisum fuisse in Regio Neapolitano prætorio, sæcularem non teneri obtemperare ecclesiastico, quando processit ordine iuris non seruato. Ex quo ipse dicit, Iudicem sæcularem posse cognoscere de subreptione, quæ coram ipso opponitur, contra absolutionem a iuramento ad effectum agendi, vel excipiendi impetrata a iudice Ecclesiastico: testaturque in illo prætorio ita fuisse pluries decisum: quod non vulgariter est notandum.

Poterit tamen communis opinio defendi, quãdo Iudex sæcularis vult cognoscere, de effectu sententiæ, vel præcepti Iudicis ecclesiastici, ad effectum reuocandi quod ab eo, iudicatum est. quod prorsus est prohibitum. Secus vero si id faciat, vt intelligat, an ei obtemperandum sit ita sing. tenet Imo. in d. c. 1. nu. 16. Mart. Nauar. in d. c. cum contingat, ver. ex prædictis.

Erit etiam recepta sententia admittenda, quando Episcopus, vel Iudex ecclesiasticus, vult suam exequi sententiam, quam secundum iuris Pontificij legitimas Sanctiones protulit, & simpliciter a sæculari Iudice postulat, vt sibi tribuat familiam & ministros, ad illius sententiæ executionem, tũc equidem sæcularis Iudex in nullo dicitur executor, sed solum accommodat familiam. Vnde non potest aliqualiter de

viribus

viribus sententiæ cognoscere. ita tenet Abb. sic declarans Imo ibi in d.c.1.de offic.ord.ubi And.Alciat.nu.120.

Vera item est communis opinio in crimine hæresis, in quo Iudex sæcularis merus est executor, & absque aliqua causæ cognitione Inquisitorum sentẽtias nulla fide de processu ei facta exequi tenetur. vt scripsi post Authorem supra.cap.139.

Nono, est equidem in hoc obseruãdum, quod in criminibus mixti fori Iudex sæcularis minime tenetur prȩstare auxilium ecclesiastico, nisi causæ processus sibi ostensus fuerit. tex. optimus in auth de Sanct. Episco. §. quia vero tenet Ant. Abb. vbi Alciat. nu. 119. in d.c.1. de offi. ordi. dicit opinionem istam esse communem, idem profitetur Iul. Clar. in pract. crim. §. fi. q. 96 vers. quæro etiam. Ex quo fit, quod si iudici sæculari ex processu constat sententiam latam in capitali, & criminali iudicio ab ecclesiastico iniustam & iniquam esse, licet ab ea non fuerit appellatum, exequi eam non tenetur, ita alios allegans scribit optime Matthæ. de Afflict. in proem. const. Neapolit nu 60. *In criminib. mixti fori, nõ est auxiliũ prȩstãdum sine causa cognitione.*

12 Decimo, † non est circa hoc argumentum obliuioni tradendum, quod non solum sæcularis Iudex, qui causæ cognitionem habet, cognita iniustitia sententiæ ecclesiastici, in dictis causis latæ, exequi non tenetur, verum etiam si is fuerit executor, non posset iuste, nec tenetur eandem exequi, quoties notoriam iniquitatem, aut intolerabilem errorem habeat. Ion. in c. cum in iure, de offi. deleg. Anch. consi. 382. col. penult tradunt omnes, in ca. Pastoralis, §. quia vero, de offi. deleg Fel. in c. at si clerici, col. 4. de iud Curt. iun. & Purpu. col. fin in l. magistratibus, ff. de iurisdict. omn. iud. & est tex. egregius in c. inter cæteras, de re iud. Si tamen sententiæ iniquitas ex scientia particulari executori priuatim nota sit, tenetur sententiam executioni tradere, ita tenet Caietan. 2.2. q. 67. art. 2. quamuis Abb. & Fel in d. §. quia vero, & idem Abb. col. penult. & Alciat. in d.c. nu. 110. de offi. ordi. contrariam opinionem sequuti fuerunt, quæ Abb. sententia forte defendi potest in eo casu quo exequutor sententiam iniustam esse ex actis cognouerit: sed verius est etiam, quod in hac specie opinio hæc defendi non potest, cum hic exequutor Iudex non sit, ad publicam scientiam intelligendam ex processu causæ. Nec iudex ipse qui sententiam protulit *Executor, an teneat eã sentẽtiã exequi, quæ notoriã iniustitiam, vel intolerabilẽ errorẽ cõtinet.*

tenetur executori acta ex quibus sententiam dixit patefacere, vt communiter receptum est, in dicto §. quia vero, & in c. 1. de offi. ord. vbi And. Alcia. super gl. in verbo, *Publicum*. & in c. 2. de excep. lib. 6. tradunt Alex. & nouissimi, in dicta l. magistratibus, ff. de iurisdict. omn. iud Dom. Episcopus Couarr, in lib. 1. var. resolut. c. 1. num. 10. & ea ratione cum hic exequutor acta legens, & examinans, priuata, & non publicá authoritate, nihil ad rem facit. Nec executio sententiæ retardanda est, quamuis ipse ex eis intelligat sententiam iniustam esse, quod verissimum esse, & ita tenendum censeo, quidquid alij tenuerint.

Verum tamen est, quod si sententia notoriè nulla esset, non teneretur, nec iustè eam exequi posset, ita tenet gl. celeberrima, in dict. § quia vero, quam sequitur ibi Abb. col. 2. vbi Io Imo. nu. 4. dicit, ab omnibus approbatam: eandem communem appellat Mart. Nauar. in d. cap. cum contingat, versic. non obstat, & eam sequitur Felin in capit. de cætero, colum. 1. de re iudic.

13 *Auxiliũ sæculare non viso processu præstandum est, quando sententia in causa ciuili prolata trãsiuit i rẽ iudicatã*

Vndecimò, † hoc eodem tractatu memoria repetendum est, quod si in causa ciuili Episcopus, vel eius Vicarius, uel alius Iudex ecclesiasticus sententiam protulit, a qua minime fuit appellatum, vel si forte appellatio interposita fuit, & deserta remansit: Si primo dictus Iudex fecit id quod potuit ut eius sententia debitæ executioni traderetur, puta, excommunicando, & alijs spiritualibus pœnis vtendo, si his sic factis, auxilium brachij sæcularis postulet, pro eius sententiæ executione præstandum est, absque eo quod iudici sæculari de iustitia illius sententiæ constet, imputandum quidem parti, quare ab ea sententia non appellauit, vel quod appellationem non fuerit prosecuta, alias vero, si in ea executione non adhibuit eam quam potuit diligentiam, Iudex sæcularis non debet suum auxilium impartiri.

14 *Auxiliũ sæculare præstandum nõ est q̃n defect⁹ nullitatis opponitur.*

ita Oldr. consi. 80. Bal. in l. 1. C. de his qui latron. tex. in c. 2. de maled. ibi, *Si necesse fuerit*, quam opinionem asseuerat esse communiter receptam Matthæus de Afflict. in constitut. Neap. in procem. nu. 54.

Si autem † tunc opponeretur coram eodem iudice sæculari de nullitate dictæ sententiæ, in dicta causa ab ecclesiastico latæ, an præstari debeat auxilium brachij sæcularis, & affirmandum videtur quod si de nullitate allegata in prom

pru

ptu appareat, exequenda non est, quia constat iniustam esse, postquam nullam esse apparet, & iniusto iudicis mandato obtemperandum non est, capitulo qui resistit, & capitulo Iulianus, & in capitulo is qui præest, vndecima q. 3. c. de cætero, 1. q. 5. c. 1. de offi ord. c. Si quando, de rescrip. si autẽ ea nullitas non constaret in promptu, non debet iudex sæcularis suum brachium pro executione dictæ sententiæ differre, ita singulariter tenet Andr. de Iser. in proœm. consti. Neap. & ibi eum sequitur Matth. de Afflict. nu. 55. Et iste est casus notatu dignus, in quo iudex sæcularis tenetur suũ impartiri auxilium non ostensa iustitia causæ.

Duodecimo, † ad idem subijcitur alius casus, in quo idẽ prorsus est asseuerandum, nempe quando literis denunciatorijs, Episcopus, vel Iudex ecclesiasticus, aliquem excommunicationem maiori innodatum esse profert: tunc Iudex sæcularis dictis literis stare tenetur, absque eo quod sibi aliter iuste illum fuisse excommunicatum constet. Nam literis dictis denunciatorijs ipsique denunciationi excommunicationis, plurimum tribuendum esse constat ex Basiliensi Conc. Sess. 20. 11. Kalend. Febr. anno Domini 1435. cuius meminit Flor. in 3. par. tit. 25 c. 3. Pragma. Sanctio Gallicana. tit. de non euitan. commu. in prin. Nicolaus in supplemẽto Pisanellæ, in verbo clericus, tertia in fine. Fel. in capit. ad probandum, col. penult. de re iudi. & opinionem hanc quod excommunicatio eo modo probetur, tenet gl. singul. in c. licet, de sent. excommun. lib. 6 quam sequitur Dec. in c. pastoralis §. verum, de appell. Quamuis aperte opinionem contrariam teneat idem Dec. in c. prudentiam, §. Sexta, de offi. deleg. & ibi Barb. Rom in l. 1. ff. de nou oper. nunc. asseuerãtes, per denunciationem probari, præsertim quo ad excludendum aliquem a iudicio, & a similibus actibus. Quæ opinio non vulgariter corroboratur ex Pontificia decis. text. in c. 1 de except. lib. 6. vbi decretum est, excommunicationem, vt quis ab agendo repellatur, apertissimis documentis probandam esse. Sed vt opiniones istæ contrariæ, distinctionis fœdere componantur, ita asseuerandum censeo, quod si excommunicationis exceptio alicui obijciatur, vt exceptionis peremptoriæ, vt graue inde damnum patiatur, minime ea probatur per denunciationem, si uero in uim dilatoriæ opponatur, vt quis a iudicio excludatur, tunc per denunciationem

15 *Iudex sæcularis excommunicatum ostẽsis literis denũciatorijs repellere debet.*

tionem probatur. Ita tenuit Rota in nouis decisione 252. Abb. & omnes, in d c. prudentiam, §. Sexta, de offi. iudic deleg. Rom. consi. 349 Fran. in d. c. licet, Dom. in cap. 1. §. 2. de excep. lib 6. Chosin. in pract. sanct. tit. de excommu. non cui tan in verbo denunciata, & opinionem istam communem esse asseuerat Dec. in d. §. sexta, & Dom. Episcopus Couarr. in c. Alma mater, prima parte, relect. §. 3 de sent. excomm. lib. 6. Non sane secundum inueteratam consuetudinem totius Christiani orbis consuetum est, neminem denunciari excommunicatum, nisi prius solenniter excommunicatus sit, & licet aliquando hoc interuerti possit, id rarissimum esset, nec ex hoc tolleretur præsumptio, quæ ex frequentissimo contrario vsu orta est.

16 *Tex. i c. 1. de excep. lib. 6 interpretatur.* Ex†quo fit, quo ad intellectum tex. in d. cap. 1. de except. lib. 6 secundum communem interpretationem ad repellendum excommunicationem probari per ipsam deununciationem, & ea ratione Iudex sæcularis repellere debet statim actorem excommunicatum ab agendo, nec potest petere,

17 *Literis de nunciatorijs ostensis Iudex sæcularis non tenetur excõicatũ capere, nec i carcerẽ mittere.* vt aliter sibi fiat fides de ipsa excommunicatione. Secus ut dictum est si de grauiori præiudicio tractetur.

Hinc†confestim sequitur, quod si iudex ecclesiasticus excommunicatum iam denunciatum præcipiat iudici sæculari, vt eum capiat, & in carcerem mittat, tunc cum de graui incommodo agatur, non sufficerent literæ denunciatoriæ, nec ipsa denunciatio, sed oportet, quod acta ostendantur, per quæ appareat de culpa, propter quam lata fuit excommunicatio. Non quidem iudex sæcularis adhibere debet fidem literis Episcopi circa culpam illius contra quem prolata fuit excommunicatio, nisi de ea per legitimas probationes sibi constet Sic tradiderunt And. de Isern. & ibi Matth. de Affl. in proœm. const i. Neap. nu. 26.

18 *Auxiliũ præstandum nõ est, quãdo a Iudice q imploratur appellatũ est.* Decimotertio, †vt casibus supra constitutis, in quibus vel denegatur, uel non statim auxilium brachij sæcularis impartitur, alios addamus, illud firmissimi iuris est, illud minime esse accommodandum, quando a sententia iudicis ecclesiastici appellatum est ex Alber sententia, in dicta l. episcopale. uer. sed circa hoc quæro ubi Pau. de Castro, in fine, C. de Episc & cleric. Oldr. dicto consi. 89. Dec. in dicto capitul. significasti, de offic. delegati, Rol. a Valle, dicto consil. trigesimoseptimo, numero 1. Mart. Nauar. in dicto capit. cum contin-

contingat.primo remedio.Steph.Aufrer.in tractatu de potestate sæculari,quarta regula,num trigesimosecundo, tomo quinto, tractatus diuersor. doctor. Franc. Aviles in capitulo Prætor, dicto capitulo vigesimo, in verbo, *Vsurpan.* nume.15. Et potissima ratio est.quia cum per appellationẽ suspensa sit iurisdictio Iudicis sæcularis,l.1.in fi.ff.ad Turp. quidquid agitur appellatione pendente,nullum est,ca.non solum,de appel.in 6. tanquam factum a iudice incompetenti,l.fin.C.si a non competen.iud. & impune ei non paretur. l.fin.ff.de iurisd om.iud quia quantum ad hoc, priuatus iudicandus est,l.3.ff.de offic.Præsid. Imo.quod plus est,Ioã. And.Ant.Card.Abb.Imo.in d.c 1.de offic ord scribunt,nõ teneri Iudicem sæcularem, ad impartiendum suum brachium sæculare Ecclesiastico Iudici,contra illum qui prætendens se exemptum esse,appellauit ab Episcopi visitatione,ex causa probabili, qui casus eo fortior est,quod ius cõmune resistat huic appellationi,adeo vt is exemptus absolui non debeat ad cautelam, nisi saltem summarie aliqualiter eius exemptio probata prius fuerit.ita not.Innoc.in ca. Solet,de senten.excommu.lib.6. vbi eum sequuntur Dom. & Perusi.Rota decisione 234.incip.Si rector.& decis.38.incip. Si quis. Nec minus est circa hoc notandum quod scribit Matth.de Afflict.in proœm.constitu.Neap.nu 48.quod si Iudex sæcularis compertum haberet, fuisse appellatum a sententia iudicis Ecclesiastici, & appellationem ab eo non fuisse admissam, quæ alias de iure admittenda erat, iuxta not.in c.sæpe,de appell & a tali denegatione appellationis appellatum fuerit,prout iure requiritur,secundum Card.in c.Pastoralis.de offic.deleg.in clem.1.de dolo, & contumac. quod etiam hoc casu brachium sæculare tribuendum non est,sequitur Rolan.a Valle,d.consi.37. dicens ita fuisse decisum in sacro consilio status Montisferrati contra agentes pro Episcopo Albæ.

Hæc tamen communis,& verissima sententia intelligenda est,vt locum obtineat,quãdo appellatio interposita fuit a sententia diffinitiua,uel interlocutoria, cum causa probabili,& tempore,& forma debita, secus uero, si per processum, vel saltem aliunde ostendatur causam appellationis ab interlocutoria sententia,esse falsam,& ideo non esse recipiendam.Sic egregie de more declarat insignis Mart.Na-

uar.

uar. in d. c. cum cōtingat, 1. remed in fi. & in 2. remed. f. 157. verf. Non obftat, & verficu Quinto refpondeo, quamobrem eo cafu non obftante appellatione ab interlocutoria fenten tia interpofita, non poteft auxilium fæcularis brachij iudici ecclefiaftico petenti denegari.

19 Decimoquarto † illud etiam eft iuris exploratiffimi, nō effe auxilium fæculare accommodandum iudici Ecclefiafti co, quādo extraiudicialiter proceffit, & fi eo modo dictum remedium implorat, tunc fane iudex fecularis minimè tenetur ei parere, quia in extraiudicialibus præceptis Ecclefiafticus non eft maior fæculari, fed par. Vnde non poteft ei mandare, c. cum ad verum, 90 dift. Et quia iudici proceden di extraiudicialiter impune poteft non obediri, l. prohibitum. C. de iure fifci. lib 10. ita tenuit Innoc. quem ibi cæteri fequuntur, in dicto cap. 1. de offic. ord. vbi Andr. Alciat. numero 117.

Auxiliū præftandum nō eft quando iudex extraiudicialiter proceffit.

20 Decimoquinto † non eft prætermittendum, quo fi extra cafus fupra a nobis conftitutos, iudex fæcularis iniufte denegat fuum auxilium, ultra id quod Iudex ecclefiafticus ex communicatione, & alijs pœnis fpiritualibus, contra eū procedere poteft, vt iam verfi. Quinto dictum eft, poterit etiam & arbitrariam pœnam pro modo culpæ ei imponere: eft equidem de hoc egregia Sali. fententia, in l. ult. C. de his qui latro. occul. fequitur Iacob. Menoc. de arbi. iud. quæft libro. centu. 5. cafu 452. numero tertio, quod fingulariter notandum cenfeo.

Iudex fęcularis, qui auxilium negat, excōmunicari pōt, & fpūalib. pęnis puniri.

Decimofexto † in hac auxilij, tam ecclefiaftici, quam fæ-
21 cularis conceffione, diligenter attendere debent iudices, ꝙ cum ꝑ implorationē dicti auxilij, videatur caufa fieri de foro iudicis adiuuantis, non debet adiuuans fortiori, & durio ri remedio, vti, quam ipfe in fuo foro contra fibi fubditos effet vfurus. Quapropter Epifcopus, a quo poftulatur auxilium non ftatim excommunicabit, nifi prius fibi conftiterit de rei inobedientia, & contumacia, fine qua in fuo foro ex communicationis fententia proferenda nō eft; Eodem modo nec ad excommunicationem procedet, nifi trina monitione præmiffa, c. contingit, in 2. c. Sacro, de fent. excomm. c. confuluit. de off. deleg c. inter quatuor, de maior. & obed. c. de illicita, 24. q. 3. Idem etiam affeuerandum eft ex parte iudicis fæcularis, nā fi aliquis laicus aduerfus Epifcopi iuffa

Iudex q auxiliū præftat, nō debet alijs remedijs vti, quā in fuo foro inter fubditos vteretur

con-

contumax est, non propterea etiam si Episcopus implorato auxilio petierit, relegandus est, sed aliis remedijs vtendum est, quibus in forensibus tribunalibus vti consuetum est. vt scribit Andr. Alciat. dicto capitulo primo, de offic. ordin. numero 125.

Decimoseptimo, † ad commodiorem supradictorum interpretationem, egregia se offert disputatio, an uiso processu per Iudicem ecclesiasticum, vel sæcularem, antequam alteri iudici petiti, suum auxilium tribuat, pars aduersa debeat citari, & videtur sane nullam citationem necessariam esse: nam satis est, quod iudex ipse de meritis causæ per inspectionem actorum se informet, nec ex eo, quod aliqua lis causæ cognitio desideratur, inde sequitur, quod pars citari debeat, quia ipse iudex a seipso ex actis cognoscere potest, l. sed si lege. §. Prætor ait, ff. de in ius vocan. ibi *Et totũ causa cognita debet facere.* Vbi Bald. inquit, quod quamuis tex. ille dicat, *Causa cognita*, non tamen pars citanda est. Ad idẽ conducit tex. in l. cum hi, in prin. ibi, *Prætoris notio.* & in §. si Prætor ibi, *Prætori res quærenda est.* ff. de transacti. Suffragaturque tex. insignis in l. 3. §. si causa cognita, ff. de bono. pos. iuncta gl. in verbo, *Pro tribunali.* vbi scribit Bar. quod licet dicatur ibi. *De causa cognosci*, idest ad effectum, vt iudex se informet, non vero quod pars citari debeat. Facit item optimus tex. in l. magis puto, §. non passim. ibi, *Hoc excutere.* & ibi. *Item requirit.* Et ibi, *Prætor æstimare debebit*, ff. de reb eor. Et plurimum ad rem hanc conducit tex. in l. 1. ff. nihil nouand appellat. penden. ibi. *quo ad deliberandum.* cuius text. authoritate innixus Ioan. And. in c. Pastoralis, col 3. versic. Illud autem notandum, de offic. Deleg. affirmat, quod vtrũ appellatio sit admittẽda vel ne, id parte absente potest diffiniri. Item non vulgariter opinionem istã corroborat, quod a Bal. scriptum est, in l. neque natales, col. fin. vers. Sed nunquid in ista, C. de probat. quod executor Apostolicus datus ad prouidendum de beneficio aliquo alicui, cum clausula, si est idoneus, licet propter conditionem illam appositam in rescripto teneatur adhibere causæ cognitionem circa idoneitatem, non tamen in examinatione aliquis citandus est. Idem igitur in casu præsenti de quo controuertitur asseuerandum est, nam licet in eo aliqua causæ cognitio requiratur, non tamen ita exacta, vt pars citari debeat, nam quamuis

22 *Citatio an necessaria sit antequã auxiliũ ecclesiasticũ, uel sæculare præstetur.*

uis

uis aliquod grauamen inferatur, Iudex primus est qui grauauit, non is qui rem sibi mandatam exequitur.

Contraria tamen sententia ex eo verior videri potest, quia quando ex aliquo actu pars lædi potest, & præsens contradicendo actum impediret, citari debet, l. de vnoquoque, ff. de re iudic. l. nam ita Diuus, ff. de adopt. l. in concedendo, de aqua plu. arcen. l. fi. C. si per vim, vel alio modo, cap. 1. de causa poss. & prop. Quod locum obtinet etiam in notorijs, modo aliqua tergiuersatione celari, & defendi possint, glo. celebris, in c. 1. in verbo, conseruatores, de offic deleg. in 6. glos. & Doct. in c. ad nostram, in 2. de iureiur. sic igitur videtur asseuerandum, quod ante huius auxilij concessionem, pars citari debeat, quia forte ostendet nullitatem, vel euidentem iniustitiam, vel alias iustas causas, propter quas ut iam diximus hoc auxilium iuste posset denegari, & opinionem istam de stilo Curiæ seruari affirmat Marcus, dec. 269 num. 2. in 1. par.

Sed vt opiniones has componamus, affirmandum censeo quod si per primum iudicem ordine iuris seruato, cognitū est de omnibus exceptionibus, quæ possent impedire sententiæ executionem, & hoc ex actis constat, ita vt nihil agēdum supersit, citatio necessaria non est, & ita procedunt quæ pro prima adduximus opinione: Si vero sufficienter de his exceptionibus cognitum non est, sed verisimiliter creditur, quod facta citatione, aliqua defensio competeret ei, contra quem imploratur auxilium, tunc citatio præmittenda erit, & ita intelligenda sunt, quæ pro secunda opinione adducta fuerunt. quam distinctionem colligo ex Abb. in ca. prudentiam, §. quia vero, col. 4. ubi Imo. col. 3. versi. Interdum autem, quam verissima credo, licet non placeat Marc. Ant. Natta, consf. 528. num. 32. vol. 3. qui indistincte citationem necessariam esse censet.

23 Decimo octauo, † & vltimo solet in disputationem adduci, an Episcopus possit habere familiam armatam, ad executionem, & ministerij iustitiæ, qua proposita quæstione Abba. in cap. significasti, de offi. deleg multis rationibus infirmis tamen, probare contendit, non licere; Sed quidquid ille sentiat, vera est, & communis contraria opinio, quod hoc de iure Episcopis competat. Bald. in l. non salutem, §. fin. ff. de offi. Præfecti vigil. tradit Dec. latissime, in d. cap. significasti,

Episcopus an possit habere familiā armatam.

-sti,num. 5. Villadiego in tract. de irregul. qõ. 11. nume. 16. & sequen. Reper. Inquisitorum, in verbo, *Arma* §. *sed nunc quæritur*. Et opinionem istam communem esse fatetur eam sequutus Fran. Pegn. ad Directo. Inquisit. Schol. 116. pagina 2 partis.

Illud autem † omni difficultate caret, quod hæreticæ prauitatis Inquisitores multis & iustissimis causis habere possunt officiales, vel familias armatas, ad suam defensionem, vel ad hæreticos capiendos, vt eorum sæuitia comprimatur. Stat equidem de hoc priuilegium Clementis V. in concilio Viennensi circa annos Domini 1310. quod innouauit Ioannes XII. quadam Pontificia constitutione inc. *Exigit ordinis nostri*. Quæ habetur in literis Apostolicis pro sancto officio pagina 39, de quo priuilegio meminit Reper. Inquisitorum in verbo, *Arma*. §. *Sed utrum Inquisitores*. Villadiego, in tractat. de hæret. q. 11. nu. 15. Simanc. de instit. Cath. tit. 14. nume. 15. Bernardus Comensis in lucerna, verbo, Inquisitor. 24 *Inquisitores familiã armatã habere possunt.*

Et hoc priuilegium quod † officiales, vel ministri Sanctę Inquisitionis, quos in Hispania, *Familiares*, appellant, in Italia vero, *Cruce signatos*, obtinent fauore fidei ius portãdi arma, quocunque tempore die aut nocte procedit, non obstãte quacunque lege in contrarium edita. Imo is qui legẽ conderet, qua prohiberet officiales Inquisitorum arma deferre velut impeditor sacri officij puniri posset, gl in c. statutum, in 1. de hæret. lib. 6. tradit Directo Inquisit. 2. par. q 14 Frã. Pegn. in annot. ad dictum Direct. Scholi. 60. & lib. 3. Schol. 114. fol. 222. vbi dictam gl. communem esse fatetur. 25 *Officiales, & cæteri ministri sancti officij arma deferre possunt.*

Nec solum † dicti ministri arma gestare possunt, sed etiã cęteri ministri, qui quamuis alia ratione Sancto officio inseruiunt, veluti consultores, aduocati, notarii, custodes, & alij, nam hi omnes ratione officii infesti sunt hæreticis, & impijs hominibus, vt optime tradit Fran. Peg. d. Schol. 114. 26

Quis † vero familiaris ab Inquisitoribus creandus sit, ut arma deferre possit, egregie, diffiniuit Ioan XXII. Pontif. Max dicta constitutione, his verbis. *Quare volumus, & discretioni vestræ per Apostolica scripta districtè præcipiendo mãdamus, quatenus neminem familiarem, nisi eiusdem ecclesiæ fidelem ac deuotum, & laudabilis conuersationis, & uitæ habere quomodolibet præsumatis*. Hactenus Pontifex. Sunt sane eligendi 27 *Familiares Sancti officij qui sint eligendi.*

gendi qui generis notam minime patiuntur, qui probis sūt moribus instituti. Nec armorum vsus cōcedatur ijs, qui sub fidei prætextu facinora committentes priuilegio abutanť.

28 Quod si familia armata nō sufficit, pro sancti Officij exe cutione possunt Inquisitores auxilium sæcularium Magistratuum, implorare. Vt peculiari constitutione decreuit, Vrbanus IIII. rescripto quodam incip. *Liceat ex omnibus*. §. denique, & refertur in literis Apostolic. pro Sancto officio, fol. 27 de quo rescripto meminit Reperto. Inquisit. in verbo, *Brachium*. Abb in c. 1. de offi. ordin. Locatus in opere iud. in uerbo. *Inquisitor*, nu. 30. Zanch. de hæret. c. 37. nu. 1. Nam tanta hæreticorum potentia esse potest, vt vires Inquisitorum non sufficerent, ideo oportet inuocare auxiliū sæculare, l. si quis, C. de episcopis & cler.

Inquisitores auxiliū sæculare implorare possūt

29 Si vero † sæculares Magistratus auxilium denegauerint, & contumaces fuerint, possunt Ecclesiasticis censuris coerceri, & honore priuari, & alijs pœnis puniri, vt in dicta con stitutione Vrba. c. ad abolendam, §. penult. c. excommunica tiones, §. moneantur. de hæret.

PRO QVIBVS OMNIBVS, AC NECESSARIIS EORVM, vestrum imploro officium, Cap. CLIIII.

1 *Iudex ex officio suo in qualibet causa criminali, post testium aperturam, etiam ad offensam rei, potest testes recipere.*
2 *Iudex ex officio rationem damnorum partis lasę habere pōt.*
3 *Testes ad defensam rei ex iudicis officio publicatis attestationibus recipi possunt.*
4 *Iudex, etiam eius officio non implorato, pęnam minuere pōt.*
5 *Iudex de veritate pro absente inquirit.*
6 *Iudex ex officio accusatorem criminosum repellere potest.*

1 SI enim † officium iudicis amplissimum est, multaque operari potest in omnibus iudiciis, quanto magis vires habebit in his criminalibus causis a suis officialib. mo tis, quos in eius locū succedere superius declarauimus: merito ergo in simili denunciatione quicunquę promotor seu Fiscalis, iudicis officium implorare debit, exuberat. n. plurimum in his causis: Potest namque iudex ex officio suo in qualibet causa criminali, etiam post aperturam testium, te a stes de nouo recipere, etiam ad offensam rei,[a] vt no. Bar. in

l. 1. §.

l. 1. § Si publico, in col 5. ff. ad l. Iul. de adulter. verſ. Vlterius quæro, quem refert Præpo. in c. de accuſat. 2. q. 8. in col. 39. verſ. 4 differentia, & notat Maria. in c fraternitatis, de teſt. col. 35. verſ. 33. Ex quo ſequi poſſet notabilis effectus, quod licet inde Fiſcalis in dilationibus ſibi datis non palam fecif ſet delictum, facta etiā palam publicatione teſtium: ſi iudex repererit teſtes contra reum, poterit eos examinare, prius tamen citato reo ad videndum illos iurare: debebunt etiam ſibi dari poſtea atteſtationum copiæ, & noua dilatio ad opponendum contra illas. Aduerte tamen, ne in hoc decipiaris, quia illa doctrina Barto. declaratur notabiliter per Salic. in l. fina. in fine, colum. C. de quæſtion. videlicet, quod tunc poſſint teſtes recipi ad offenſam poſt publicationem, quando illa receptio fieret ſuper nouo capitulo, non autem ſuper antiquo, [b] cuius ſententiam ſequitur Felin. in capitul. Cum clamor, fina. column. de teſtibus poſt Aretin. in capitulo fraternitatis, in 8. car. eod. titul. quod etiam ſequitur Hippol. in l prima, § Si quis vltro, ff. de quæſtio. & dicit eſſe menti tenendum. Item† etiam aduerte quod ex officio ſuo Iudex poterit in his cauſis habere rationem damnorum, & partis læſæ, per ea quæ notat Præpo. in capitulo libellorum, in ſecunda columna, quæſtione octaua, vbi referendo plures doctores in varijs locis concludit, quod communiter firmatur per eos ibi, quod ſiue iudex procedat per accuſationem, ſiue per Inquiſitionem, poterit habere rationem damnorum, & intereſſe partis læſæ: laudabiliter ergo, & iuſte facit iudex eccleſiaſticus, cui magis incumbit exonerare conſcientias ſuorum clericorum, ſi conſtito de damno partis per proceſſum, reum clericum cogat ad ſatisfaciendum, etiam illud non petente, præmaxime, quia ſæpiſſime læſi, & offenſi a clericis non audent eos accuſare coram ſuis iudicibus, tum quia deſperant non poſſe iuſtitiam ſibi plene ſatisfacientem conſequi, propter leuitatem pœnarum quas inferunt eccleſiaſtici Iudices, tum propter tardam expeditionem negociorum in Curijs eccleſiaſticis, & ſumptus qui in illis proſequendis fiunt maxime in Romana Curia, tum etiam ob illatas ſibi minas ab eiſdem clericis facinoroſis, aut ſuis famulis, vel amicis. Vnde meritorie, & magna cū vtilitate Reipublicæ faciūt Eccleſiaſtici iudices, qui ex officio deſcēdūt ad ſatisfa-

b

a

ctionem partium læſarum à clericis, etiam illis non inſtantibus. Sed ſicut annotabimus, ea quæ contra reos poteſt Iudex ex officio facere, iuſtum eſt, vt eorum quæ in ſuum fauorem facere poteſt nõ obliuiſcamur. Et† primo ad eorum
3 defenſam poterit recipere teſtes publicatis atteſtationib'
c vt notat etiam Bart. in d. §. Si publico. Quod dicit Hippoly. in d. § Si quis vltro, poſſe fieri ſuper eiſdem capitulis, & allegat Sali. vbi ſupra, licet ipſe hoc nõ dicat, ſed ſolum quod ad defenſam quocunque tempore ante ſententiam produci
4 poſſunt teſtes, allegando text. in l Vnius, §. Cogniturum, ff. de q. ex quo ibi hoc notat Bart. Secundo† poteſt iudex minuere pęnam etiam ſi non ſit imploratum eius officium, vt not. Bart. in l. quid ergo. § pęna grauior. ff. de his qui not. in fa. col. 3. verſic. quæro vtrum per l. Si non defendatur, ff. de
5 pęnis, & per l. 1. in fin. ff. de q. Tertio† quod Iudex inquirit
d veritatem pro abſente,[d] ſi poteſt ſuo officio, vt notat Bart. in l Seruum, § publicæ, 2. col. ff. de procur. latius in 4. § hoc autem iudicium, in col 4. ff. de damn. infec. vbi dicit, quod quando reus eſt abſens, in delictis in quibus imponitur pęna vſque ad relegationem (quia tunc poteſt procedi contra abſentem vſque ad diffinitiuam ſententiam) poteſt iudex
6 pro abſente probationes inducere. Quarto iudex† ex officio poteſt repellere accuſatorem criminoſum, & qui alias non eſt legitimus. Notat Inn. in ca. Nulli, de accuſ quod procedit, etiam ſi accuſatus velit illum admitti; vt notat Archid. in c. Quærendum. 2. quæſt. 7.

ANNOTATIO.

A AD *defenſam rei.* Adde quod opinio hæc procedit tantum in eo caſu quo loquitur Author, nempe, quando ex iudicis officio proceditur, ſecus ſi parte inſtante procederetur, ſic tradiderunt Bald. in l. presbyteri, col. 1. C. de Epiſcop. & cler. & conſi. 276. col. penult. vol 1. Aret in c. cum clamor, col. 2. vbi Fel. col. penult. de teſtibus, quam eſſe communem opinionem fatetur Aegid. Boſſ. in tract. delic. tit. de public. proc. nu. 3. circa quam vide elegantiſſime Iuli. Clar. lib. 5. recep. ſent. §. fin. verſ. ſed quæro nunquid, cum ſequēt. Ant. Gab. lib. 1. communi. opinio. concluſ. 2 1. nu. 96.

B *Super antiquo.* Adde Hip. in pract. crim. §. ſeq. nu. 8. Lud. Car. in pract. crim. fol. 76. recentioris impreſſionis, nu. 1.

Publi-

Publicatis attestationibus. Adde Bart. in l Diui fratres, ff. de pęn. & q. 24. incip. *Iudex maleficiorum.* Abb In cap. subor- na, co. vlt. de re iud. Ang Aret. vbi Aug. Arim. in tract. male fic. in parte. *Comparuerunt dicti inquisiti coram dicto Iudice.* nume. 29 Hypp consi. 39 & consi. 73. vol. 2. & in pract. in §. sequens Capic Neap. decis. 81. nn. 4. Rob. Maran in Spec. aduoc. 6. parte, §. Tertius actus, pag. 433. nu. 3. Lud. Carr. in in pract. crim fol. 76. Iul. Clar vbi supra allegaui. C

Pro absente. Adde tex. in l. si non defendantur, ff. de pęn. & Regiam l. a Catholicis Regibus in hoc celeberrimo Complutensi populo conditam anno Domini, 1503. ibi. *Informan dose ansi mismo el iuez, de su officio, por quantas partes pudiere, de la innocentia de el tal accusado.* Quæ hodie lex est tertia. tit. 10. lib. 4. ordi. noui. & vide Hyppo. in pract. crimin. §. opportune. nu 24. & consi. 73. nu 20. vol. 2. Ferra. in pract in forma libelli in actione reali, vers. quatenus ex officio, n 12. D

Excusator pro absente, an in criminalib. causis admittat.

Eadem igitur ratione videtur, vt quod iudex potest proprio officio facere, idem facere licebit, aliquo excusatore, pro absente interueniente, aut quolibet alio subministrante testes, & probationes, ex quibus rei innocentia detegatur Bar. & ibi doctores, in l. seruum quoque. §. publice. ff. de procurat. quod si excusator non audiatur, processus est ipso iure nullus. tenet idem Bartol. in extrauag. ad reprimen. in verbo, *Neglexeris*. quam opinionem communem esse testantur Gramm. voto, 37. Car in l. obseruare, nu 76. C. quorum appel. non recip. Petrus Auend responsio 15. nu. 6. qui Regijs constitutionibus contrarium dicit esse asseuerandum, eandem communem opinionem esse testatur Hieron. Gratus consi. 98 nu. 8. lib 1. Et hoc modo reus faciet suas defensiones, absque eo quod personaliter compareat, quam cautelam scripsit Cępol. caut. 68 quam sequitur Blancus in prac. crim. fol. 22. nu. 58. & fol. 158. caut. 11. dicens quod ita practicatur & practicari potest. Sed certe hæc communis sententia mihi nunquam placuit, est equidem in maximam rei publicæ perniciem, cui plurimum interest, ne crimina impunita remaneant, nullus equidem de crimine accusatus cō pareret personaliter, sed vel ex officio, vel per huiusmodi excusatorem, faceret testes in suum fauorem examinari, absque aliquo suo periculo, cum ipse in tuto esset constitutus. Tolleretur hoc modo medium aptissimum, ad verita-

tem detegendam, quod ex confessione iudiciali procedit, necnon ex alijs actibus solitis fieri, præsente reo & in carceribus detento: Ideoq; in practica dicta opinio recipienda non est, nec ipse vnquam receptam vidi. Et postquam hæc scripsi, legi Iul. Clar. communem sententiam reprobantem, in pract·cri. §. fi. q. 33. vers. sed nunquid. & vide eundem d. §. fi. q. 61. vers sed hæc qdé, q ét scribit, q Iudex q Bart. opin. sequeret grauiter erraret, & in Sind. posset molestia affici.

Verum tamen est, quod licet procurator non possit p reo absente comparere, ad allegandas eas defensiones, quæ concernunt crimen, de quo reus est accusatus: bene tamen erit admittendus ad alligandum iustas absentiæ causas, & legitima impedimenta iuris, vel facti, text. qui sic est intelligendus, in c. veniens, vbi Abb. & Doctores, de accus. l. pen. § ad crimen, vbi Bar. Ang. de Imo. ff. de publ iud. l. seruum, § publice, ff de procur. Regia l. 12. tit. 5. part. 3.

Quod procedit & locum obtinet etiam in causis fidei, vt recte docent Carr. in tract. de hæret. nu 113. Siman. in Catho. instit. tit. 52 nu. 4. Io. Rojas sing. fidei in singu. 170. Fran. Pag. in annot. ad Director. Inquisit. lib. 3. Schol. 48. quod verum est secundum eos quando absens solum in fide suspectus est, secus vero si vere hæreticus esset, tunc nullus p eo excusator aut defensor est audiendus, text. in c. Si aduersus, de hæret. quo omne hęreticis patrocinium denegatur. Imo etiam sine mandato admittendus quilibet est ad alleganda iusta facti impedimenta, quæ necessaria sunt, nempe captiuitatem, & similes causas, secundum Bar. & communem sententiam, in d. §. ad crimen. Quod si absentiæ causæ non sint necessariæ, sed probabiles, nempe locus non tutus, inimicitiæ, & similes: nullus sine mandato admittendus est ad earũ allegationem, quia forte absens nollet illas causas allegare. Ita notant Bar. & Ang in d. §. ad crimen Ant. & Abb. in d. c. Sed opinio hæc nullo iure defendi potest, nam si causæ probabiles sunt, præsumendum est absentem eas allegaturum fuisse, & eas allegari velle, vnde merito Bar. doctr. impugnat Imo. in d. §. ad crimen, nu. 25. Anan. & Soc. num. 47. & Aret. nu. 48. in d ca ueniens. Nec refragatur, quod scribit Innoc. communiter receptus in d. ca. veniens, qui in ea est sententia, vt existimet, non esse quemquam absque mandato admittendum, ad allegandas voluntarias, absentis excusationes,

nes,

nes, ex causa iuris: nam ea opinio non agit de excusationibus in facto consistentibus, sed de his allegationibus, quæ de iure deducuntur, ad hoc vt non teneatur absens etiam non impeditus respondere.

AC EXPENSAS PROTESTOR, ET PETO. Caput CLVI.

1 *Victus victori etiam in criminalibus in expensis est condemnandus.*

2 *Expensa illa soluenda sunt, qua vere consumpta fuerunt.*

3 *Clerici an possint damnari in aliquo, pro soluendo salario, fiscali aduocato, vel notarijs curia.*

4 *Promotor seu fiscalis qui calumniosam accusationem instituerit, in expensis est damnandus.*

QVamuis Episcoporum reditus pro sustentandis oneribus ecclesiæ suæ assignati censeantur, inter quæ non minimum reputandum est, vt diœcesim suam malis purgent hominibus, & clericos facinorosos emendent: non tamen iniustum reputo, quod damnatus reus, si bona habeat, expensas soluat Promotori suo Fiscali (vt vulgus appellat) Cum etiam† in criminalibus vi- 1
ctus victori condemnari debeat in expensis, vt probat tex. 2
secundum unam lecturam, in l. fina C de fruct & lit expen.
voluit glos. in cap. finem litibus. de dolo & contumacia, Barto. in l. prima, in princip. ff. ad Turpil. & in l Si postulauerit, in princip. & in §. finali, ff. de adul. Abb post alios, in dict. c. finem litibus. Canonist. in cap. calumniam, de pœnitent. & hæc est communior opinio, secundum Hippolitum, in l. patre, §. vel merito. ff. de quæstione in columna tertia, in fine, licet Felin. in capitulo accedens; in columna penultima de accusation. quem ipse non refert propter uarietatem opinionum huius articuli, se remittat ad alios doctor. Hoc tamen adhibito moderamine, † vt illæ solum sol- 2
uantur, quas uere expendisse constiterit, in substituendis procuratoribus loco sui, in euocandis testibus, & ministrandis illis pro itinere sumptibus, ac in solutione tabellionum, & similium rerum, in quibus certum erit eum aliquid consumpsisse. † Pro soluendo autem salario 3
quod

quod illi Episcopus assignauerit, aut suo aduocato, seu pro satisfactione notariorum curiæ episcopalis qui ex more gratis debent ac solent facere omnia quæ Promotoris concernunt officium: & si bona damnatorum suppetant possit eos damnari in aliquo(meliori iudicio saluo)non crederem, cũ ad salaria ipsius & aduocati teneatur Episcopus, & ad alia gratis facienda sui videantur obnoxij notarij. Quamuis nõ iudicarem indecens quod episcopus ex communi bursa pęnarum camerę posset prædicta salaria soluere, & ipsis notarijs(si laboris magnitudo exegerit) aliquid præstare, dum tamen ex hoc non detur occasio Promotori vexandi reos[a], notarijsque longos describendi processus sine vlla necessitate. Hortor autem sub obtestatione extremi iudicij Præsules omnes, vt officialibus suis ad insequendos malefactores sumptus necessarios præstent, ne ob eorum defectum in Romana & Metropolitanis curijs, prosecutio criminalium litium deseratur, ex quo malefactores insolentiores reddantur, solaque ab ipsis appellatione interposita, ac obtenta inhibitione per diœcesim sicuti cæteri probi & innocui homines libere discurrant, videntibus superioribus & contemptis. Quod nempe audacius & liberius faciunt delinquentes, quando perpendunt tantam esse suorum superiorum auaritiam, quod appellantes ab eis solent negligere, ne quicquam sibi ex hoc, sumptus accrescat. Debent præterea ad-
4 uertere Iudices, quod si †promotor calumniosam instituerit accusationem, in expensis damnari debet:[b] vt cauetur in decisione Capellæ Tholosanę, in q 6. vbi etiam videnda est bona additio Stephani, quæ dicit, quod quando accusauit nulla infamia, vel indicijs præcedentibus, dicitur iniuste accusasse, & merito quidem in expensis damnandus est tunc. Nam qui positus est, vt sua diligentia sceleratos clericos insequatur(vt boni manifesti fiant & ab alijs discernantur)nõ debet insontes & bonos clericos infamare, neque vexare.

ANNOTATIO.

A IN *expensis*. Adde quod hanc opinionem communem esse fatentur Nicellus in concord gl.c.47. Apostil. ad Ange. in tract. malefi. in par. & ad querelam nu.73. Hier. Gratus cõs. 97. nu.1. lib.1. D. Episcopus Couar. in pract. q.c.27. nu.2. Vinius in lib. comm. opin. in verbo, Iudex tenetur condemnare. Iul.

re. Iul. Clar. lib. 5. recep. sent. §. fi. q. 62. vers. Sed nunquid. D. Ant. Padilla, in l. transigere nu. 4. C. de transa. Est tamen opinio hæc intelligenda, si expensæ fuerint petitæ, non auté alias. tradit Bar. in l. 4. §. hoc autem iudicium, ff de damno infecto. & in l. properandum, § Sin autem alterutra. col. vlt. C. de iud. vbi Bal. Ferr. in forma libelli in actione reali vers. & expensis. nu. 7. Maran in Specu. aduoc. 6. par. tertio membro, nu. 12. pag 397. late Ias. in §. omnium. nu. 145. Inst. de actio. & est opinio communiter recepta secundum Rip. in d. §. hoc iudicium, nu. 83. vers. secunda conclusio.

Clericus qui absoluitur a crimine, an in expẽsis possit cõdẽnari.

Quod si clericus accusatus absoluitur a crimine nullo modo in expensis debet condemnari: iuri equidem & rationi contrarium est, quod eadem sententia, qua absoluitur etiam condemnetur, præsertim quod si crimen leue sit, pęnam eius ordinariam expensæ longe aliquando superant. Si vero sit graue, non prorsus clericus liber remanet ab aliqua nota obiecti criminis, cum talis condemnatio culpam aliquam præseferat, a qua qui absoluitur immunis debet remanere, & ideo vel in totum est condemnandus, vel absoluendus, quia inter factum & non factum non est dare medium: nec media pęna imponi potest, vt eleganter scribit eruditissimus D. Fran Sarmiento Genensis Præsul. integerrimus lib. 1. selectarum interpre. c. 1. quo loco asserit ad nostrum institutum accommodatissime, quod licet pęna ratione culpæ temperetur, non vero ratione probationis, quia ex probatione nec crescit, nec minuitur culpa, & ideo expensarum condemnatio, nec pro pęna imponi potest, quando delictum non fuit probatum, & istam opinionem nouissime amplectitur Doctor Segura in directorio iud. Eccl. 2. par. c. 12. nu. 5. probans iuri communi esse consentaneam, & in Cõcilio Prouin. Toletano edito anno, 1566. actione 2. c. 12. hoc ita fuit decretũ cuius verba retuli supra, c. 5. lit. C. vbi vide.

Sed iam audio nonnullos iudices Ecclesiasticos conquerentes necnon notarios, Fiscales, & alios officiales Curiarũ ecclesiasticarum latrantes, quod si opinio ista in dictis tribunalibus reciperetur, nullus esset qui denunciationem proponeret, nec qui in inquirendis criminibus intenderet, omnesque a suis muneribus desisterent, cum post longum laborem debita sibi mercede carerent. Quæ iusta esset querela, nisi iure statutum esset, quod in his casibus expensæ, quæ

pro

pro iustitiæ executione fiunt, ex bursa pœnarum Cameræ debent persolui, vt noster Episcopus hoc capite scribit: quod si pœnæ pecuniariæ Fiscales defecerint, Episcopi ex iniuncto munere eas expensas suppeditare tenentur, & si hoc ad vnguem seruaretur, tribunalia Ecclesiastica iustitia, & equitate essent composita, nec daretur locus iniustissimis denunciationibus, quæ cum maxima infamiæ labe innocentium clericorum, & quandoque laicorum fiunt, sed ea tantum crimina denunciarentur, quæ probari possent, vt bene, & cum iudicio scribit D. Segura in loco præcitato Sed forte vellent dicti curiarum ministri clauam potius de manu Herculis eripere, quam ab aliquibus Præsulibus, sui laboris salaria exigere, sed qui iuste merentibus denegant, strictam rationem dabunt in die tremendi iudicij.

B *Damnari debet* Adde late Ang. Aretin. vbi Aug. Arim. in tract. male. in par. & ad querelam, nu 71. Aeg. Boss. in tract. delictor. tit. de accusa. nu. 27. Nota tamen singulariter, quod quidquid sit de iure communi, hodie de consuetudine Sindici siue Promotores Fiscales non puniuntur propter calumniam, nam ex quo officij necessitate compulsi denunciant, cessat præsumptio calumniæ, ita seruari testatur Alb. in l. ea quidem nu 9 C. de accus. Amad. de Sind. n. 85. Quod quidem intelligendum est, quantum ad hoc, vt excusentur a præsumpta calumnia. quæ oritur ex eo, quod delictum nō fuit probatum. Sed si de vera calumnia apparet, tunc procedit communis sententia, vt debeant Fiscales curiæ in expensis condemnari, & forte grauius arbitrio Iudicis puniri. de quo lege Iul. Clar. in loco nouissime allegato, & vide Concilium Toletanum actione 2. c. 12. cuius decisionem allegaui supra capit. 6.

FINIS.